

ANNA KARENINOVÁ I

Lev Nikolajevič Tolstoj

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Anna
Kareninová
I

Lev Nikolajevič Tolstoj

Přeložila Tatjana Hašková

Znění tohoto textu vychází z díla [Anna Kareninová](#) tak, jak bylo vydáno Lidovým nakladatelstvím v Praze v roce 1989. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Lev Nikolajevič Tolstoj: Anna Kareninová I), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 31. 1. 2019.

OBSAH

Část první	11
I	12
II	15
III	19
IV	24
V	29
VI	38
VII	41
VIII	43
IX	46
X	53
XI	60
XII	65
XIII	69
XIV	72
XV	79
XVI	82
XVII	84
XVIII	88
XIX	94
XX	100
XXI	104
XXII	107
XXIII	112
XXIV	117
XXV	121
XXVI	126
XXVII	129
XXVIII	132
XXIX	135

XXX.....	138
XXXI	141
XXXII	145
XXXIII	148
XXXIV.....	152
Část druhá.....	156
I	157
II	161
III	165
IV.....	169
V	173
VI.....	177
VII.....	183
VIII	189
IX.....	193
X	197
XI.....	198
XII.....	200
XIII	203
XIV	210
XV	215
XVI	219
XVII	224
XVIII.....	229
XIX	231
XX.....	235
XXI	238
XXII.....	243
XXIII.....	248
XXIV	251
XXV.....	257
XXVI.....	262

XXVII	267
XXVIII	270
XXIX	274
XXX	278
XXXI	282
XXXII	286
XXXIII	291
XXXIV	296
XXXV	302
Část třetí	308
I	309
II	313
III	316
IV	322
V	327
VI	332
VII	336
VIII	340
IX	345
X	348
XI	353
XII	356
XIII	360
XIV	366
XV	371
XVI	376
XVII	380
XVIII	385
XIX	390
XX	393
XXI	396
XXII	403

XXIII.....	408
XXIV.....	412
XXV.....	416
XXVI.....	419
XXVII.....	424
XXVIII.....	431
XXIX.....	436
XXX.....	441
XXXI.....	445
XXXII.....	449
Část čtvrtá.....	453
I.....	454
II.....	457
III.....	459
IV.....	465
V.....	469
VI.....	475
VII.....	479
VIII.....	483
IX.....	487
X.....	493
XI.....	498
XII.....	500
XIII.....	505
XIV.....	509
XV.....	513
XVI.....	517
XVII.....	521
XVIII.....	528
XIX.....	532
XX.....	538

XXI540

XXII.....544

XXIII.....549

Mát' jest pomsta a odplata...

V. kniha Mojžíšova, kap. 32, verš 35

ČÁST PRVNÍ

I

Všechny šťastné rodiny jsou si podobné, každá nešťastná rodina je nešťastná po svém.

U Oblonských bylo všechno naruby. Žena se dověděla, že muž má poměr s jejich bývalou francouzskou vychovatelkou, a oznámila mu, že s ním nemůže žít pod jednou střechou. Trvalo to už třetí den a nesli to těžce jak manželé sami, tak všichni členové rodiny i služebnictvo. Všichni členové rodiny i sluhové cítili, že jejich soužití nemá smyslu, že i náhodní známí v kterémkoli zájezdním hostinci mají víc společného než oni, členové rodiny a sluhové Oblonských. Žena nevycházela ze svých pokojů, muž se třetí den neukázal doma. Děti se honily po celém domě jako divé; anglická vychovatelka se pohádala s hospodyní a poslala přítelkyni psaníčko, v kterém ji prosila, aby jí sehnala nové místo; kuchař odešel z domu už včera při obědě; kuchařka z čeledníku a kočí dali výpověď.

Třetího dne po roztržce se kníže Stěpan Arkad'jič Oblonskij – Stiva, jak se mu říkalo ve společnosti – vzbudil v obvyklou hodinu, totiž v osm ráno, ale ne u ženy v ložnici, nýbrž na safiánové pohovce v pánském pokoji. Otočil silné pěstěné tělo na pérované pohovce, jako by chtěl znovu nadlouho usnout, z druhé strany pevně sevřel polštář a přitiskl se tváří k němu. Ale pak najednou vyskočil, posadil se a otevřel oči.

Vzpomínal, co se mu zdálo. Copak to bylo? Jakže to bylo? Ach ano, Alabin pořádal oběd v Darmstadt. Ne, v Darmstadt ne, ale někde v Americe. Jenže to byl Darmstadt v Americe. Ano, u Alabina se obědvalo na skleněných stolech a ty zpívaly *Il mio tesoro*¹, nebo ne *Il mio tesoro*, ale něco hezčího, a pak tam byly nějaké malé likérové lahvičky a zároveň to byly ženy.

1 Poklade můj. (*ital.*)

Stěpanovi Arkad'jiči vesele zasvítily oči a s úsměvem se zamyslel. Ano, bylo to pěkné, tuze pěkné. Ještě tam bylo spousta úžasných věcí, ale v bdělém stavu se to nedá slovy vypovědět ani v myšlenkách vyjádřit. Když zpozoroval, jak se po straně soukenného závěsu prodírá pruh světla, zvesela svěsil nohy z pohovky, nahmatl jimi zlatožluté safiánové pantofle, které mu žena vyšila (dárek k loňským narozeninám), ale ještě nevstal, jen po starém zvyku devíti let natáhl ruku tam, co míval v ložnici pověšený župan. A tu si náhle vzpomněl, jak a proč nespí u ženy v ložnici, nýbrž v pánském pokoji. Úsměv mu zmizel z tváře a Stěpan Arkad'jič svraští čelo.

„Ach ách! A...“ zahučel při vzpomínce na vše, co se stalo. A v mysli mu zase vytanuly všechny podrobnosti roztržky i celá beznadějná situace, ale nejvíc ho trápilo vědomí vlastní viny.

Ovšem! Žena mu neodpustí ani nemůže odpustit. A nejhroznější je, že za všechno může on, může za všechno, ač je bez viny. V tom je celá tragédie. „Ach ách,“ zabědoval zoufale při vzpomínce na nejtíživější dojmy z celé roztržky.

Nejhorší byla první chvíle, když se vrátil z divadla, veselý a spokojený, nesl ženě obrovskou hrušku, ale ženu nenašel v salónech. K svému údivu ji nenašel ani v pánském pokoji, až ji nakonec uviděl v ložnici s neblahým psaníčkem v ruce, psaníčkem, které prozradilo vše.

Dolly, ta věčně ustaraná, pečlivá a – jak se domníval – nepříliš chytrá Dolly, seděla strnule s psaníčkem v ruce a s výrazem hrůzy, zoufalství a hněvu se na něho dívala.

„Co je to? Co?“ ptala se, ukazujíc na psaníčko.

A při té vzpomínce, jak se stává často, nesoužila Stěpana Arkad'jiče ani tolik událost sama, jako způsob, kterým reagoval na ženina slova.

Stalo se mu v té chvíli, co se lidem stává, jsou-li náhle usvědčeni z převeliké hanebnosti. Nedokázal naladit obličej k situaci, v které se před ženou octl, když bylo odhaleno jeho provinění. Místo, aby se urazil, zapíral, ospravedlnil se, prosil za odpuštění, zůstal třeba

i lhostejný (všechno by bylo bývalo lepší, než co udělal!), docela bezděčně (mozkový reflex, říkal si Stěpan Arkad'jič, jelikož měl zálibu ve fyziologii), docela bezděčně se najednou usmál svým obvyklým, dobráckým, a tudíž hloupým úsměvem.

Ten hloupý úsměv si nemohl odpustit. Když Dolly ten úsměv uviděla, trhla sebou, jako by ji bodl, prchlivě, jak měla ve zvyku, spustila příval krutých výčitek a vyběhla z pokoje. Od té chvíle nechtěla muže vidět.

Za všechno může ten hloupý úsměv, myslil si Stěpan Arkad'jič.

Ale co dělat? Co počít? Zoufale si to opakoval a nenalézal odpověď.

II

Oblonskij byl poctivý sám k sobě. Nemohl si nic nalhávat a ujišťovat se, že lituje svého činu. Nemohl litovat, že on, čtyřiatřicetiletý, hezký, vznětlivý muž, není zamilován do ženy, matky pěti živých a dvou zesnulých dětí, ženy jen o rok mladší než on. Litoval jen, že to všechno neuměl před ženou lépe utajit. Ale uvědomoval si veškerou tíži svého postavení a bylo mu líto ženy, dětí i sebe. Snad by byl dovedl lépe utajit své prohřešky před ženou, kdyby byl počítal s tím, že zpráva na ni tak zapůsobí. Nikdy se nad tím důkladně nezamyslel, ale nejasně si představoval, že manželka dávno tuší, že jí je nevěrný, a zamhuřuje oko. Myslel si dokonce, že Dolly, vyčerpaná, zestárlá, už nehezká žena, nijak pozoruhodná, prostá žena, nic než dobrá matka, musí být shovívavá už z pouhého citu pro spravedlnost. Ale dopadlo to zcela naopak.

Hrůza! Ó hrůza! Stěpan Arkadjič si nevěděl rady. A jak šlo až dosud všechno hezky, jak dobře žili! Byla spokojena, měla radost z dětí, on jí v ničem nepřekážel, nechával jí na vůli, aby se věnovala dětem, domácnosti, jak chtěla. Není ovšem pěkné, že *ona* byla u nich vychovatelkou. Nepěkná věc! Je v tom cosi triviálního, nechutného, když někdo chodí za vychovatelkou. Však to ale byla vychovatelka! (Živě si vybavil šibalské černé oči m-lle Rolandové a její úsměv.) Ale přece si nic nedovolil, dokud byla u nich v rodině. A nejhorší je, že ona už... Všecko se proti němu spiklo! Ach ouvej! Ale co dělat, co bude dělat?

Odpověď nikde, kromě všeobecné odpovědi, kterou dává život na všechny nejsložitější, nejhůř řešitelné otázky. Odpověď zní: musíme žít všednímu dni, tedy zapomenout. Zapomenout ve snu už nemůže, alespoň do noci ne, už se nemůže vrátit k melodii, kterou zpívaly ženy v podobě líkéroových lahviček. Tedy musí zapomenout ve snu života.

Však uvidíme, řekl si Stěpan Arkad'jič, vstal, oblékl si šedý župan s blankytnou hedvábnou podšívkou, převázal na uzel šňůru se štrapci, nabral do širokého hrudního koše hojně vzduchu, navyklým čilým krokem křivých nohou, které tak lehce nosily jeho silné tělo, přistoupil k oknu, vytáhl záclonu a prudce zazvonil. Na zvonění ihned přišel věrný komorník Matvej. Nesl šaty, vysoké boty a telegram. V patách za Matvejem vešel i holič se svým náčiním.

„Přišlo něco z úřadu?“ zeptal se Stěpan Arkad'jič. Vzal si telegram a sedl si k zrcadlu.

„Na stole máte nějaké listiny,“ odpověděl Matvej, tázavě, účastně pohlédl na pána a po chvilce dodal s chytráckým úsměvem: „Byli tu od fiakristy.“

Oblonskij neodpovídal a podíval se na Matveje jen do zrcadla; z jejich pohledů, které se v zrcadle setkaly, bylo znát, jak si rozumějí.

Pohled Stěpana Arkad'jiče se patrně tázal: „Proč mi to říkáš? Copak nevíš?“

Matvej strčil ruce do kapes, přešlápl a mlčky, dobromyslně, s nepatrným úsměvem pohlédl na pána.

„Nařídil jsem, ať přijdou až příští neděli, a do té doby ať se darmo neobtěžují, a vás taky ne,“ pronesl větu, zřejmě připravenou předem.

Stěpan Arkad'jič pochopil, že Matvej chtěl udělat vtip a upozornit na sebe. Rozlepil telegram, přečetl si jej, přičemž si v duchu opravil slova, jako vždy zkomolená, a celý se rozzářil.

„Matveji, zítra přijede Anna Arkad'jevna,“ řekl. Na okamžik zdržel holiči lesklou, kyprou ručku, upravující růžovou pěšinku mezi dlouhými kadeřavými licousy.

„Pánbůh zaplať,“ řekl Matvej, dáváje svou odpověď najevo, že si uvědomuje stejně jako pán, jaký význam má tato návštěva, protože Anna Arkad'jevna, milovaná sestra Stěpana Arkad'jiče, může napomoci smíření mezi manželi.

„Milostivá přijede sama, nebo s panem manželem?“

Stěpan Arkad'jič nemohl mluvit, protože holič měl v práci horní ret, zvedl tedy jeden prst. Matvej přikývl do zrcadla.

„Sama. Mají se připravit pokoje nahoře?“

„Oznam to Darje Alexandrovně. Až jak ona poručí.“

„Darje Alexandrovně?“ pochybovačně opáčil Matvej.

„Ano, jen jí to oznam. Tumaš telegram, pak mi povíš, co řekla.“

Chcete to zkusit, pochopil Matvej, ale řekl jenom: „Služebník.“

Stěpan Arkad'jič už byl umytý a učesaný a chystal se oblékat, když se Matvej, zvolna našlapující ve vrzavých holínkách, s telegramem v ruce vrátil do pokoje. Holič už byl pryč.

„Darja Alexandrovna nechá vzkazovat, že odjíždí. Milostpán ať prý si dělá, co je mu libo,“ řekl, usmívaje se jen očima, dal ruce do kapes, hlavu naklonil k rameni a civěl na pána.

Stěpan Arkad'jič chvíli mlčel. Potom se mu na tváři objevil dobrácký a trochu žalostný úsměv.

Zavrtěl hlavou.

„Co tomu všemu říkáš, Matveji?“

„To nic, milostpane, však ono se to vystříbří.“

„Vystříbří?“

„To víte, že ano.“

„Myslíš? Kdo je?“ zeptal se Stěpan Arkad'jič, když za dveřmi zašustil ženský šat.

„To jsem já, jemnostpane,“ ozval se pevný, příjemný ženský hlas, a dveřmi se protáhl přísný podobaný obličej chůvičky Matrjony Filimonovny.

„Co je, Matrjošo?“ otázal se Stěpan Arkad'jič a šel jí vstříc. Přestože se Stěpan Arkad'jič před ženou jistě provinil a sám to uznával, téměř všichni v domácnosti, i chůva, největší důvěrnice Darji Alexandrovny, byli při něm.

„Tak co?“ pravil ponuře.

„Jděte za paní, jemnostpane, a ještě odproste. Snad pánbůh dá. Paní se moc trápí, člověku by to srdce utrhlo, když se na ni koukne,

a v domácnosti je všecko vzhůru nohama. Kdybyste se, jemnostpane, ustrnul nad dětma. Odproste, jemnostpane. Nic naplat, on každý špás něco stojí...”

„Ale vždyť se mnou nechce mluvit...”

„Jen udělejte, co se patří. Pánbůh je milostivý, modlete se, jemnostpane, hezky se pomodlete.”

„No dobře, běž,” pravil Stěpan Arkad’jič. Najednou zrudl.

„Tak pojd’, dej mi šaty,” otočil se k Matvejovi a rázně odhodil župan.

Matvej už držel pohotově košili, sfukoval z ní pomyslné smítko a se zjevným požitkem do ní zahalil pánovo pěstěné tělo.

III

Když byl Oblonskij hotov s oblékáním, postříkal se voňavkou, narovnal si rukávy košile, navyklým pohybem si nastrkal po kapsách cigarety, náprsní tašku, sirky, hodinky s dvojitým řetízkem a přívěsky, načechral si kapesník a navzdory všem pohromám s pocitem čistoty, libé vůně, zdraví i fyzického veselí se odebral trochu kolébavým krokem do jídelny, kde už na něho čekala káva a vedle ní pošta a úřední spisy.

Přečetl si dopisy. Jeden byl velice nepříjemný – od obchodníka, který kupoval les z ženina statku. Les nutně museli prodat; ale teď, dokud se s ženou neudobřil, nemohlo o tom být ani řeči. Nejhorší na tom bylo, že se takto připojoval k jeho nadcházejícímu smíru s ženou zájem finanční. A pomyšlení, že by mohl být veden tímto zájmem, že kvůli prodeji lesa bude usilovat o smír s ženou – to pomyšlení ho uráželo.

Dočetl psaní, přistrčil si listiny z úřadu, zběžně prolistoval dva spisy, udělal velkou tužkou několik poznámek a pak spisy odsunul a pustil se do kávy. Při kávě si rozložil ještě vlhké ranní noviny a dal se do čtení.

Oblonskij odbíral a četl noviny liberální, nikoli krajní, ale onoho směru, kterého se přidržovala většina. A přestože ho vlastně nezajímala ani věda, ani umění, ani politika, neochvějně zastával na vsecky ty věci ony názory, jež zastávala většina a její list, a měnil je, až když je měnila většina, lépe řečeno neměnil je, nýbrž měnily se v něm nenápadně samy. Nevybíral si ani směry, ani názory, ale ty směry a názory samy přicházely k němu, zrovna tak, jako si nevybíral tvar klobouku ani střih kabátu, nýbrž bral, co se nosí. Ale jako člověk žijící v určité společnosti a cítící potřebu jisté duševní činnosti, jaká se obvykle vyvíjí v letech zralosti, musel mít názory

stejně nezbytně, jako musel mít klobouk. I když měl své důvody, proč dával přednost liberálnímu směru před konzervativním, kterého se taktéž přidržovali mnozí z jeho kruhů, nestalo se tak proto, že by byl považoval liberální směr za rozumnější, ale proto, že lépe vyhovoval jeho životnímu stylu. Liberální strana tvrdila, že v Rusku je všechno špatné, a vskutku měl Oblonskij mnoho dluhů, kdežto peněz se mu rozhodně nedostávalo. Liberální strana tvrdila, že manželství je přežitá instituce a musí být předěláno, a vskutku skýtal manželství Stěpanovi Arkadjiči pramálo radostí a nutilo ho ke lži a přetvářce, což se tolik přičilo jeho povaze. Liberální strana tvrdila, či lépe řečeno měla na mysli, že náboženství je pouhou úzdou pro primitivní vrstvy obyvatelstva, a vskutku nemohl Stěpan Arkadjič vydržet ani krátkou bohoslužbu, aby ho nerozbolely nohy, a nemohl pochopit, k čemu jsou všechny ty děsivé, nadnesené řeči o onom světě, když i na tomto světě by se dalo žít tuze vesele. Přitom si Stěpan Arkadjič potrpěl na veselý žert a bavilo ho, když někdy přivedl pokojného občana z rovnováhy sdělením, chce-li se už mermomocí pyšnit svým původem, že by neměl zůstávat u Rurika a zříkat se své pramáti opice. Nuže, liberální směr se Stěpanovi Arkadjiči stal návykem; měl rád svůj deník stejně jako doutník po obědě, a to pro lehkou mlhu, kterou mu opřádal hlavu. Přečetl si úvodník, v kterém se vykládalo, jak nemístný je v dnešní době pokřik, že prý radikalismus hrozí pohltnout všechny konzervativní živly a že by vláda měla učinit opatření, aby rozdrtila revoluční hydry; naopak „dle našeho názoru netkví nebezpečí v domnělé revoluční hydře, nýbrž v houževnatém tradicionalismu, brzdícím pokrok“ atd. Přečetl si i další, národohospodářský článek, v kterém byla zmínka o Benthamovi a Millovi a špičky na adresu ministerstva. S vrozenou pohotovostí chápal, co znamená ta která špička, kdo, na koho a proč ji namířil, a to mu jako vždy působilo jisté potěšení. Ale dnes bylo potěšení otráveno vzpomínkou na rady Matrjony Filimonovny a na to, že doma to neklape. Také si přečetl, že hrabě Beust údajně přijel

do Wiesbadenu, že nejsou „už žádné šedivé vlasy“, dále oznámení o prodeji lehkého kočáru i nabídku mladistvé dívky. Avšak ty zprávy mu už nepůsobily tichý, ironický požitek jako kdysi.

Když dočetl noviny, dopil druhý šálek kávy a dojedl pečivo s máslem, vstal, setřásl si z vesty drobky, vypjal klenutou hrud' a radostně se usmál, ovšem ne proto, že by měl zvlášť dobrou náladu – radostný úsměv byl vyvolán dobrým zažíváním.

Ale ten radostný úsměv mu vzápětí všecko připomněl a Stěpan Arkad'jič se zamyslel.

Za dveřmi se ozvaly dva dětské hlasy. Stěpan Arkad'jič poznal Gríšu, nejmladšího chlapce, a Táňu, nejstarší děvčátko. Così táhli a upustili to.

„Já jsem ti povídala, že nemáš dávat pasažéry na střechu!“ volalo děvčátko anglicky. „Teď si je sbírej!“

Všecko je naruby, pomyslel si Stěpan Arkad'jič, děti běhají bez dozoru. Šel ke dveřím a zavolal. Děti nechaly krabičku představující vlak a šly do pokoje k otci.

Dcerka, otcův miláček, kurážně vběhla dovnitř, objala otce a se smíchem se mu pověsila na šíji, majíc jako vždy radost ze známé vůně parfému, kterým měl napuštěny licousy. Nakonec ho políbila na tvář, za rdělou a zářící něhou, pak odtáhla ruce a chtěla odběhnout. Ale otec ji zadržel.

„Co maminka?“ zeptal se a hladil dcerku po hladkém, něžném krčku. „Nazdar!“ Usmál se na hošíka, který mu přál dobré jitro.

Byl si vědom, že má chlapce méně rád, a vždycky se snažil zacházet se všemi dětmi stejně. Ale chlapec to cítil a neodpověděl úsměvem na chladný úsměv otcův.

„Maminka? Je vzhůru,“ odpovědělo děvčátko.

Stěpan Arkad'jič vzdychl. Tedy zas nespala celou noc!

„A má dobrou náladu?“

Dcera věděla, že se otec a matka nepohodli, že matka nemůže mít dobrou náladu a že to otec jistě ví a jen se přetvařuje, když se na to

ptá tak ledabyle. A začervenala se studem za otce. Ihned pochopil a také se začervenál.

„Nevím,“ ozvala se. „Říkala, že se nemáme učit, ale že půjdem pěšky s miss Hullovou k babičce.“

„Tak běž, Táničko. Ach ano, počkej.“ Hladil jí něžnou ručku. Přece by ji ještě rád zdržel.

Vzal z krbu krabičku s cukrovím, kterou tam položil už včera, vybral pro dcerku dva její oblíbené bonbóny, čokoládový a fondánový, a dal jí je.

„To je pro Gríšu?“ ukázalo děvčátko na čokoládový bonbón.

„Ano, ano.“ Ještě jednou ji pohladil po rameni, políbil ji na kořínky vlasů a na krk a propustil ji.

„Kočár je připraven,“ hlásil Matvej. „A ještě tu máte návštěvu. Nějaká dáma,“ dodal.

„Je tu dlouho?“ tázal se Stěpan Arkad’jič.

„Asi půl hodinky.“

„Kolikrát jsem ti říkal, abys mi hlásil návštěvy ihned!“

„Přece se musíte v klidu nasnídat,“ řekl Matvej přátelským drsným tónem, pro který se člověk nemůže zlobit.

„Tak honem, že nechám prosit,“ řekl Oblonskij a mrzutě se zaškaredil.

Návštěvnice, štábní kapitánová Kalininová, se domáhala nějakých nemožností a nesmyslů. Ale Stěpan Arkad’jič jí podle svého zvyku nabídl židli, pozorně ji vyslechl, aniž ji přerušil, a pak jí zevrubně poradil, kam a na koho se má obrátit, a dokonce jí hbitě a úhledně napsal svým velkým, rozmáchlým, pěkným a čitelným písmem dopis pro osobu, která jí mohla pomoci. Jakmile propustil štábní kapitánovou, vzal si klobouk a zůstal chvilku v zadumání stát. Uvažoval, zda na něco nezapomněl. Zjistil, že nezapomněl na nic kromě toho, nač chtěl zapomenout, totiž na ženu.

Ach ano! Svěsil hlavu a v hezkém obličeji se mu objevil výraz smutku. Má jít za ní, či ne? A vnitřní hlas mu pravil, aby za ní raději

nechodil, že z toho nebude nic než faleš, že se jejich vztah napravit, spravit nedá, protože ji nelze učinit opět přitažlivou, aby vzbuzovala lásku, ani jeho nelze učinit starcem, neschopným milovat. Nic než faleš a lež by teď z toho nevzešlo; a faleš a lež se přičila jeho povaze.

Ale stejně to jednou musí udělat. Takhle to přece nemůže zůstat, hleděl si dodat odvahy. Vypjal prsa, vyndal si cigaretu, zapálil si, dvakrát zabafal, odhodil cigaretu do perletového popelníku z lastury, rychle prošel ponurým salónem a otevřel další dveře, vedoucí do ženiny ložnice.

IV

Darja Alexandrovna měla na sobě jen jupičku, copy kdysi hustých a krásných, ale teď už řídkých vlasů si upevnila v týle, v obličeji byla přepadlá a hubená a vyděšené oči se v něm nápadně odrážely. Stála mezi věcmi rozházenými po pokoji, před otevřeným prádelníkem, z kterého cosi vybírala. Jakmile zaslechla mužovy kroky, zarazila se při pohledu na dveře a marně se snažila nasadit přísný, pohrdavý výraz. Cítila, že se ho bojí a že se bojí nadcházejícího setkání. Právě se snažila provést, oč usilovala za ty tři dny už postě: sebrat věci dětí, které odveze k matce – a zas se k tomu nemohla odhodlat. Ale i teď si stejně jako předtím říkala, že takhle to nemůže zůstat, že musí něco podniknout, potrestat, zostudit ho, pomstít se mu aspoň malým dílem bolesti, kterou jí způsobil. Pořád si ještě namlouvala, že od něho odejde, ale cítila, že to není možné. Nebylo to možné proto, že si nemohla odvyknout vidět v něm svého muže a milovat ho. Kromě toho tušila, jestliže i zde ve vlastním domě stěží opatrovala svých pět dětí, že tam, kam s nimi všemi odejde, to s nimi bude ještě horší. Bezťak se v těch třech dnech nejmladší rozstonal, protože dostal zkažený bujón, zatímco ostatní zůstaly včera málem bez oběda. Cítila, že odejít nemůže. Ale klamala sama sebe, skládala věci a tvářila se, že odejde.

Sotva spatřila muže, sáhla do zásuvky, jako by něco hledala, a otočila se k němu teprve, když přistoupil až k ní. Ale v obličeji, kterému chtěla dodat přísného a odhodlaného vzhledu, se jí zračil zmatek a utrpení.

„Dolly!“ řekl tiše a bázlivě. Vtáhl hlavu mezi ramena a byl by rád vypadal dojmavě a zkroušeně, ale ať dělal, co dělal, stejně číšel svěžestí a zdravím.

Rychle si změřila od hlavy až k patě jeho postavu, svěžestí a zdravím jen čišící. Ano, on je šťasten a spokojen! Ale ona? A ta jeho protivná vlídnost, pro kterou ho mají všichni tak rádi a chválí ho. Ona tu jeho vlídnost nenávidí. Sevřela rty a bledou pravou tváří jí projelo nervózní chvění.

„Co si přejete?“ řekla rychle a dutě, jakoby cizím hlasem.

„Dolly!“ opakoval a hlas se mu třásl. „Dnes přijede Anna.“

„A co je mi po tom? Nemohu ji přijmout!“ zvolala.

„Ale přece musíš, Dolly...“

„Jděte pryč, jděte pryč!“ vykřikla jakoby fyzickou bolestí a ani pohledem o něho nezavadila.

Stěpan Arkadžič mohl být klidný, dokud přemýšlel o ženě, mohl doufat, že se všecko vystříbří, jak řekl Matvej, a mohl si klidně číst noviny a popíjet kávu; ale když spatřil její zmučený, trpitelský obličej, když uslyšel její hlas, odevzdaný osudu a zoufalý, dech se mu zatajil, stáhlo se mu hrdlo a v očích se mu zatřpytily slzy.

„Můj bože, co jsem to udělal! Dolly! Proboha! Vždyť...“ Nemohl domluvit, pláč ho dusil.

Zavřela prádelník a pohlédla na muže.

„Dolly, co mohu říct? Jen jedno: odpusť, odpusť mi... Nezapomeň, copak devět let života nemůže vyvážit chvilky, chvilky...“

Sklopila oči a poslouchala v očekávání, co řekne, jako by ho úpěnlivě prosila, aby jí všecko vyvrátil.

„Chvilky poblouznění...“, vypravil ze sebe a chtěl pokračovat, ale při tom slově zas sevřela rty jako fyzickou bolestí a sval v pravé tváři sebou zase škubl.

„Jděte, jděte pryč!“ rozkřikla se ještě pronikavěji. „A nevykládejte mi tu o svých poblouzněních a o svých hanebnostech!“

Chtěla odejít, ale zavravorala a chytila se židle, aby neupadla. Obličej se jí roztáhl, rty naběhly, oči se zalily slzami.

„Dolly!“ řekl už zajímavě. „Proboha tě prosím, pomysli na děti, ty za nic nemohou. Já jsem vinen, potrestej mne, poruč mi, abych svou

vinu odčinil. Přistoupím na všechno! Jsem vinen, nenalézám slov, abych vyjádřil, jak jsem vinen! Ale odpusť mi, Dolly!”

Usedla. Slyšel, jak ztěžka, hlasitě oddychuje, a bylo mu jí ne-
výslovně líto. Několikrát chtěla promluvit, ale nemohla. Oblonskij
vyčkával.

„Ty si vzpomeneš na děti, když si s nimi chceš pohrát, ale já na ně
myslím pořád a vím, že teď už jsou ztraceny,“ vyřkla zřejmě jednu
z vět, které si v posledních třech dnech častokrát opakovala.

Poprvé mu tykala, a tu se na ni vděčně podíval a už ji chtěl vzít
za ruku, ale štitivě ho odstrčila.

„Pamatuju na děti, a proto bych udělala všechno možné, abych je
zachránila. Jenže sama nevím, jak je zachránit, jestli snad je mám
odvézt pryč, anebo je nechat u nemravného otce, ano, u nemravné-
ho otce... No řekněte, po tom... co bylo... můžeme snad spolu žít?
Copak je to možné? Řekněte, je to možné?“ opakovala zvýšeným
hlasem. „Po tom, co můj muž, otec mých dětí, navázal milostný
poměr s jejich vychovatelkou...“

„Ale co dělat? Co mám udělat?“ naříkal, aniž sám věděl, co říká,
a klopil hlavu níž a níž.

„Hnusíte se mi, jste mi odporný!“ vykřikla, stále víc a víc rozhoř-
čena. „Vaše slzy na mě neplatí! Nikdy jste mě nemiloval. Nemáte
srdce, nemáte kouska cti! Jste mi protivný, odporný, cizí, ano, docela
cizí!“ bolestně a zlobně vyřkla to slovo „cizí“, které pro ni bylo tak
hrozné.

Pohlédl na ni a zloba, která se jí zračila ve tváři, ho poděsila
a překvapila. Nechápal, že jeho soucit ji dráždí. Nacházela u něho
soucit, ale ne lásku. Ano, nenávidí ho. Neodpustí.

„To je hrozné. Hrozné!“ řekl.

Vtom se ve vedlejším pokoji ozval křik děcka, které patrně
upadlo. Darja Alexandrovna poslouchala a najednou zjihla.

Asi nějakou chvíli sbírala myšlenky, jako by nevěděla, kde je a co
má dělat, a pak honem vstala a zamířila ke dveřím.

Má přece ráda mé dítě, řekl si Stěpan Arkad'jič, když zpozoroval změnu v jejím obličejí, jakmile se dítě rozplakalo, má ráda *mé* dítě; jak by mě tedy mohla nenávidět?

„Dolly, ještě slovíčko,“ řekl a vykročil za ní.

„Jestli půjdte za mnou, zavolám služebnictvo, zavolám děti! Ať všichni vědí, že jste lump! Odjedu a vy si tu žijte se svou milenkou!“ Práskla za sebou dveřmi.

Stěpan Arkad'jič vzdychl, přejel si obličej a zvolna se ubíral z pokoje. Matvej tvrdí, že „se to vystříbří“. Ale jak? Nevidím nejmenší možnost. O hrůzo! A jak triviálně křičela, říkal si, když si vzpomněl na její křik a slova „lump“ a „milénka“. Možná že i služby to slyšely! Hrozně triviální, hrozně. Stěpan Arkad'jič zůstal chvilku osaměle stát, utřel si oči, vzdychl, vypjal prsa a odešel z pokoje.

Byl pátek a německý hodinář natahoval v jídelně hodiny. Stěpan Arkad'jič si vzpomněl, jak si toho přepečlivého plešatého hodináře dobíral, že „sám byl natažen na celý život, aby natahoval hodiny“ – a usmál se. Potrpěl si na veselý žert. Třeba se to opravdu vystříbří! Pěkné slůvko, tohle „vystříbří“. To musí dát k lepšímu.

„Matveji!“ zavolal. „Tak to tam s Marjou v hostinském pokoji všecko pro Annu Arkad'jevnu připravte,“ řekl, když Matvej vstoupil. „Služebník.“

Stěpan Arkad'jič si oblékl zimník a vyšel před dům.

„K obědu nepřijdete?“ ptal se Matvej, který ho vyprovázel.

„Až jak se mi to bude hodit. Tady máš na útratu.“ Vyndal z náprsní tašky deset rublů. „Bude to stačit?“

„Bude nebude, musíme s tím nějak vyjít.“ Matvej zaklapl dvířka a vyhoupl se na schodiště.

Darja Alexandrovna mezitím utišila dítě, a když uslyšela hrčeti kočár a poznala, že muž odjel, vrátila se znovu do ložnice. Bylo to jediné útočiště před domácími starostmi, které se na ni hrnuly, kdykoli odtud vyšla. I teď za tu krátkou chvíli, co byla v dětském pokoji, přišla na ni Angličanka i Matrjona s otázkami, jež nestrpěly

odkladu a jež mohla zodpovědět jen ona: Co dětem obléknout na procházku? Mají dostat mléko? Nemělo by se vzkázat pro jiného kuchaře?

„Ach nechte mě, nechte mě!“ řekla, a když se vrátila do ložnice, usedla zas na to místo, kde mluvila s mužem, sepjala hubené ruce s prsteny, které jí padaly z vyzáblých prstů, a probírala si v duchu celý nedávný rozhovor. Odjel! Ale jak to dopadlo s *tamtou*? Snad se nescházejí? Proč jenom se nezeptala! Ne, ne, oni dva se nemohou smířit. I kdyby zůstali v společné domácnosti, budou si cizí. Navždy cizí! Znovu si se zvláštním důrazem opakovala to slovo, pro ni tak strašné. A jak ho milovala, bože, jak ho milovala! Tolik ho milovala! A teď ho snad nemiluje? Nemiluje ho víc než dřív? Především je strašné, že... Ale nedomyslila, protože ve dveřích se ukázala Matřona.

„Když byste dovolila, vzkážem pro bratra,“ řekla. „Aspoň uvaří oběd. Nebo by děti zas nejedly do šesti jako včera.“

„Dobře, hned přijdu a zařídím to. A byl už někdo pro čerstvé mléko?“

Darja Alexandrovna se oddala všedním starostem a na čas v nich utopila svůj bol.

V

Stěpan Arkad'jič se ve škole dobře učil, neboť byl velmi nadaný, ale přitom byl lenoch a nezbeda, takže se octl mezi posledními. Ale přes svůj věčně hýřivý život, nižší hodnosti a poměrně mladá léta měl významné, dobře placené místo přednosta v jednom moskevském úřadě. Dostal je prostřednictvím manžela své sestry Anny, Alexeje Alexandroviče Karenina, zastávajícího jedno z nejdůležitějších míst na ministerstvu, jemuž úřad podléhal; ale kdyby je byl Karenin švagroví neopatřil, mohla zasáhnout spousta jiných osob, bratrů, sester, bratranců, sestřenic, strýců i tet, a Stiva Oblonskij by byl dostal toto či podobné místo s šesti tisíci služného, které potřeboval, neboť byl na tom zle, přestože jeho žena měla slušný majetek.

Polovinu Moskvy tvořili příbuzní a přátelé Stěpana Arkad'jiče. Narodil se mezi lidmi, kteří byli nebo se stali mocnými tohoto světa. Třetina nejvyšších státních úředníků, starých pánů, byla přáteli jeho otce a pamatovali Stivu ještě v kolébce. Druhá třetina si s ním tykala a třetí byli jeho dobří známí. Dárci pozemských rozkoší v podobě míst, důchodů, koncesí aj. byli tudíž sami jeho přátelé a nemohli vlastního člověka přehlédnout. A Oblonskij se nemusel příliš namáhat, aby získal výnosné místo. Stačilo nebýt odmítavý, nezávidět, nehádat se, nebýt urážlivý, což při své vrozené dobrotě ani nikdy nedělal. Bylo by mu k smíchu, kdyby mu někdo řekl, že nedostane místo s takovým služným, jaké potřebuje, tím spíš, že ani nežádal nic kromobyčejného. Chtěl jen to, co měli jeho vrstevníci, a vykonávat takový úřad mohl stejně dobře jako každý jiný.

Všichni známí měli Stěpana Arkad'jiče v oblíbě pro jeho dobrou, veselou povahu a nespornou poctivost, a zároveň měl v sobě, ve svém hezkém, příjemném zevnějšku, v jiskrných očích, černém obočí, vlasech i v bílém a růžolícím obličejí cosi, co přímo fyzicky

budilo náklonnost a veselost v lidech, kteří se s ním stýkali. „Ale! Stiva! Oblonskij! Tu ho máme!“ říkalo se s radostným úsměvem téměř vždy, jakmile se objevil. I když se někdy stávalo, že mezi řečí vyšlo najevo, že se vlastně nic tak radostného neděje, už druhý či třetí den se všichni těšili ze shledání s ním docela stejně.

Za tři roky, co byl Oblonskij přednostou v onom moskevském úřadě, si získal nejen lásku, ale i úctu kolegů, podřízených, představených a všech, kdo s ním měli nějaké jednání. K hlavním vlastnostem, jimiž si získal v úřadě všeobecnou vážnost, patřila za prvé nesmírná shovívavost k lidem, která pramenila z toho, že si byl vědom vlastních chyb; za druhé dokonalá liberálnost, nebyla však vyčtena z novin, ale měl ji v krvi, a proto se choval naprosto stejně ke všem lidem bez rozdílu stavu a povolání; a za třetí – a to především – to byla naprostá lhostejnost k činnosti, kterou se zabýval, takže se nikdy nedal strhnout a nedopouštěl se chyb.

Dojel k úřední budově, v doprovodu uctivého sluhy, který za ním nesl aktovku, se odebral do své malé pracovny, oblékl si uniformu a vstoupil do dvorany. Všichni písaři a úředníci vstali a vesele a uctivě zdravili. Stěpan Arkadjič šel jako vždy rychle na své místo, stiskl ruce přítomným členům rady a posadil se. Zavtipkoval a prohodil tu i tam pár slov, přesně tolik, nakolik to bylo vhodné, a dal se do práce. Nikdo neuměl lépe než on najít onu správnou dávku volnosti, prostoty i oficiálnosti, které je zapotřebí k příjemnému úřadování. Tajemník přišel se spisy vesele a uctivě jako všichni v úřadě Stěpana Arkadjiče a pravil familiárním, liberálním tónem, který Oblonskij zavedl:

„Přece jsme vymámili to hlášení z penzské guberniální správy. Račte, tady je to...“

„Tak konečně přišlo?“ řekl Oblonskij a založil si listinu prstem. „Prosím, pánové...“ A úřední hodiny začaly.

Kdyby tak věděli, myslil si, zatímco se skloněnou hlavou poslouchal hlášení a významně se při tom tvářil, kdyby tak věděli, jaký

provinilý chlapecek byl před půlhodinou jejich předseda! A při četbě hlášení mu oči jen hrály. Úřední hodiny měly trvat až do dvou a ve dvě byla přestávka a svačina.

Ještě nebyly dvě, když se velké skleněné dveře otevřely a kdosi vstoupil. Všichni členové, sedící pod mocnářovou podobiznou a za jehlanem se státním znakem, se otočili ke dveřím, potěšeni vítaným rozptýlením. Ale sluha stojící u dveří návštěvníka hned vykázal a zavřel za ním.

Když byl spis dočten, Oblonskij vstal, protáhl se, v duchu liberalismu své doby si vytáhl cigaretu už ve dvoraně a zamířil do pracovny. Dva kolegové, Nikitin, starý úředník tělem duší, a kammerjunker² Griněvič, šli s ním.

„Dost času po svačině,“ řekl Stěpan Arkad’jič.

„Bodejt’!“ ozval se Nikitin.

„Ten Fomin ale musí být prohnaný chlap,“ řekl Griněvič o jednom z účastníků projednáváného případu.

Stěpan Arkad’jič se po těch slovech zakabonil, aby dal na srozuměnou, že není vhodné tvořit si úsudek předčasně, a Griněvičovi neodpověděl.

„Kdo to chtěl dovnitř?“ zeptal se sluhy.

„Nějaký pán, Vaše Excelence, sem vlezl bez dovolení, jen jsem se otočil. Ptal se po vás. Říkal jsem mu, až páni odejdou, tak...“

„Kde je?“

„Asi šel do předsíně, prve pořád chodil tady. Tamhle je.“ Sluha ukázal na statného, ramenatého muže s kadeřavým vousem. Muž si ani nesundal beranici a rychle a mrštně běžel po vyšlapaných kamenných schodech nahoru. Vyzábělý úředník s aktovkou, který šel dolů, zůstal na chvíli stát, káravě se podíval běžícímu muži na nohy a pak tázavě pohlédl na Oblonského.

2 Mladík šlechtického původu v pozici komořího. *Pozn. red.*

Stěpan Arkad'jič stál pod schodištěm. Jeho dobrácká zářící tvář nad vyšívaným límcem uniformy se rozzářila ještě víc, když poznal příchozího.

„Vždyť jsem si to myslel! Levine, konečně!“ řekl s přátelským posměškem a měřil si Levina, krácejícího k němu. „Že se ti neoškivilo jít za mnou do tohoto brlohu?“ Stěpan Arkad'jič se nespokojil stiskem ruky a políbil přítele. „Jsi tu dlouho?“

„Teď jsem přijel a měl jsem obrovskou chuť tě vidět,“ odpověděl Levin, nesměle a přitom mrzutě a neklidně se rozhlížeje kolem sebe.

„Půjdem do pracovny,“ řekl Stěpan Arkad'jič, neboť už znal samolibou a zatrpklou nesmělost svého přítele. Chytil ho za ruku a táhl za sebou, jako by ho vyváděl z nebezpečí.

Stěpan Arkad'jič si tykal skoro se všemi známými, se starými pány, šedesátníky, s dvacetiletými chlapci, s herci, s ministry, s obchodníky i s generálpobočníky, takže mnozí, s nimiž si tykal, byli na opačných koncích společenského žebříčku a velmi by se podivili, že mají prostřednictvím Oblonského něco společného. Tykal si s každým, s kým popíjel šampaňské, a šampaňské popíjel s kdekým, a setkával-li se před podřízenými s „trapnými kamarádíčky“, jak říkal svým četným přátelům, dovedl s vrozeným taktem mírnit nemilý dojem, kterým to na podřízené působilo. Levin nebyl „trapný kamarádíček“, ale Oblonskij svým taktem vycítil, že se o něm domnívá, že by možná před podřízenými nerad dával najevo, jak jsou spolu spřáteleni, a proto ho rychle zavedl do pracovny.

Levin byl skoro stejně starý jako Oblonskij a tykali si nejen proto, že by se spolu napili na bratrství. Levin byl jeho kamarád a druh raného mládí. Měli se rádi přes různost povah a zálib, jako se mají rádi přátelé, kteří se sblížili v raném mládí. Ale jak už to chodívá mezi lidmi, kteří si zvolili různé pole působnosti, i když každý z nich rozumově omlouval působnost druhého, přesto jí v duchu pohrdal. Každý se domníval, že život, který vede on sám, je jedině ten pravý, kdežto život, který vede přítel, je pouhý přízrak. Oblonskij se při

pohledu na Levina neubráníl mírnému posměšku. Už pokolikáté ho viděl přijíždět do Moskvy z venkova, kde na něčem pracoval, ale na čem vlastně, nemohl Oblonskij nikdy pořádně pochopit ani se o to hrubě nezajímal. Levin pokaždé přijížděl do Moskvy rozčilený, uspěchaný, nesvůj, což ho dráždilo, a povětšinou přicházel s nečekaným, zbrusu novým názorem na věci. Stěpan Arkadjič se tomu smál a líbilo se mu to. Stejně tak i Levin v hloubi duše pohrdal přítelovým životem v městě i jeho zaměstnáním, které pokládal za hloupost, a smál se tomu. Ale rozdíl byl v tom, že Oblonskij dělal, co dělají všichni, a smál se sebevědomě a dobromyslně, kdežto Levinovi sebevědomí chybělo a někdy se i zlobil.

„Už jsme tě dávno čekali,“ řekl Oblonskij, když vstoupili do pracovny a pustil Levinovu ruku, dáváje tím jaksi na srozuměnou, že zde už nebezpečí nehrozí. „Jsem moc a moc rád, že tě vidím,“ pokračoval. „Co děláš? Jak se máš? Kdy jsi přijel?“

Levin mlčel, jen si prohlížel neznámé tváře dvou kolegů Oblonského a zejména se díval na ruku elegantnímu Griněvičovi, který měl tak bílé dlouhé prsty, tak dlouhé, žluté, zahnuté nehty a tak obrovské, lesklé manžetové knoflíčky, že ty ruce zřejmě upoutávaly cele jeho pozornost a zbavovaly ho volnosti myšlení. Oblonskij si toho hned všiml a usmál se.

„Ach ano, dovolte, abych vás seznámil,“ řekl. „Moji kolegové, Filip Ivanyč Nikitin, Michail Stanislavovič Griněvič.“ Pak se obrátil k Levinovi. „Regionální pracovník, nový člověk v samosprávě, borec vzpírající jednou rukou pět pudů³, chovatel dobytka, lovec a můj přítel Konstantin Dmitrič Levin, bratr Sergeje Ivanyče Koznyšova.“

„Těší mě,“ řekl starý pán.

„Mám čest znát se s vaším panem bratrem,“ řekl Griněvič a podával Levinovi jemnou ruku s dlouhými nehty.

3 Ruská váhová míra, 1 pud = 16,3 kg. *Pozn. red.*

Levin se zakabonil, chladně stiskl podanou ruku a honem se obrátil k Oblonskému. Ačkoli měl svého nevlastního bratra, spisovatele známého po celém Rusku, ve velké úctě, přece nemohl vystát, když k němu někdo mluvil ne jako ke Konstantinu Levinovi, ale jako k bratrovi slavného Koznyšova.

„Ne, už nejsem regionální pracovník. Pohádal jsem se se všemi a už nejždím do schůzí,“ řekl k Oblonskému.

„To tedy brzo!“ s úsměvem pravil Oblonskij. „Ale jak to? Proč?“

„To je dlouhá historie. Někdy ti to povím,“ řekl Levin, ale už se dal do vyprávění. „Inu, krátce řečeno jsem nabył přesvědčení, že žádná regionální činnost neexistuje a nemůže existovat,“ začal, jako by ho byl někdo z přítomných urazil, „na jedné straně jsou to hračky, hrají si tam na parlament a já nejsem ani dost mladý, ani dost starý, abych si hrál. A na druhé (zajíkl se) straně je to pro koterii⁴ z okresu prostředek, jak vytloukat těžké peníze. Dřív to bývalo poručenství, soudy, a teď máme samosprávu. Nejde o úplatky, ale o nezasloužené platy,“ mluvil vášnivě, jako by mu někdo z přítomných odporoval.

„Ale! Vidím, že už jsi zas v nové fázi, tentokrát konzervativní,“ ozval se Stěpan Arkad'jič. „Ale to až potom.“

„Ano, až potom. Ale musel jsem se s tebou setkat,“ řekl Levin, upíraje nenávisťný pohled na Griněvičovu ruku.

Oblonskij se pousmál.

„Jak to, říkal jsi mi, že už se nikdy nebudeš oblékat podle evropské módy.“ Prohlížel si jeho nové šaty, zřejmě od francouzského krejčího. „Už je to tak, vidím to. Nová fáze.“

Levin se najednou začervenál, ale ne jako se červenají dospělí, totiž nepatrně, že to ani sami nepozorují, nýbrž jako se červenají malí chlapci, kteří tuší, že jsou ve svém ostychu směšní, a proto se stydí a červenají se ještě víc, divže jim není do pláče. A bylo tak

⁴ Uzavřená skupina navzájem se podporujících jednotlivců sledující sobecké zájmy (získání společenských výhod, služebního postupu), klika. *Pozn. red.*

zvláštní, když ten moudrý, mužný obličej vypadal tak dětsky, že se Oblonskij na něho přestal dívat.

„Ale kde se sejdem? Moc bych s tebou potřeboval mluvit,“ řekl Levin.

Oblonskij se zamyslel.

„Víš co, pojedem ke Gurinovi na svačinu a tam si pohovoříme. Do tří mám čas.“

„Ne,“ ozval se Levin po chvilce přemýšlení, „ještě mám nějakou cestu.“

„Tak dobře, půjdeme spolu na oběd.“

„Na oběd? Ale mně o nic nejde, jenom bych ti rád řekl pár slov, a popovídat si můžeme později.“

„Tak mi řekni těch pár slov hned teď a u oběda si pohovoříme.“

„Těch pár slov...“ začal Levin. „Ale vlastně o nic nejde.“ Najednou se zatvářil zlostně, jak se snažil překonat ostych. „Co dělají Ščerbackých? Všecko při starém?“

Oblonskij věděl už dávno, že Levin je zamilován do jeho švagrové Kitty, a proto se pousmál a oči mu vesele zablýskly.

„Říkáš pár slov, ale já ti tak stručně odpovědět nemohu, protože... Promiň na okamžik.“

Vstoupil tajemník, chovající se s familiární uctivostí a s jistým, všem tajemníkům společným, skromným vědomím, že se v úředních věcech vyzná lépe nežli šéf, přistoupil s akty k Oblonskému a začal mu pod rouškou dotazu vykládat nějakou nesnáz. Oblonskij ho ani nenechal domluvit a jemně ho vzal za rukáv.

„Ne, radši to udělejte, jak jsem říkal,“ pravil, výtku zmírnil úsměvem, a když stručně vyložil, jak se dívá na věc, odsunul akta a řekl: „Takhle to udělejte. Takhle, prosím, Zachare Nikitiči.“

Tajemník se zaraženě vzdálil. Levin se během porady s tajemníkem úplně zbavil rozpaků a teď tu stál opřen oběma rukama o židli a dělal ironicky pozorný obličej.

„Nechápu, nechápu,“ řekl.

„Co nechápeš?“ pravil Oblonskij rovněž s veselým úsměvem a vyndal si cigaretu. Čekal, že mu Levin něco provede.

„Nechápu, co tu děláte,“ řekl Levin a pokrčil rameny. „Jak to můžeš brát vážně?“

„Pročpak?“

„Ale proto, že tu není co dělat.“

„To si myslíš ty, ale máme tu práce nad hlavu.“

„Samé papírování. No, ale ty máš k tomu schopnosti,“ dodal Levin.

„Čili máš na mysli, že mi cosi chybí?“

„Snad. Ale stejně se obdivuji tvé vznešenosti a jsem pyšný, že mám za přítele tak vznešeného člověka. Jenže jsi mi neodpověděl na mou otázku,“ dodal a se zoufalým úsilím hleděl Oblonskému zpříma do očí.

„No dobře, dobře. Jen počkej, taky na tebe dojde. Tobě je hej, když máš v karazinském okrese tři tisíce děsjatin⁵ a k tomu takové svaly a jsi svěží jako dvanáctiletý žabec. Ale taky za námi jednou přijdeš. Ano, tedy k tomu, nač ses ptal. Nic se nezměnilo, ale škoda, žeš tam tak dlouho nebyl.“

„Copak?“ polekaně se tázal Levin.

„Ale nic. Pak si to řekneme. Ale proč jsi vlastně přijel?“

„Ach, o tom taky až později,“ řekl Levin a zase zrudl až po uši.

„No dobře. Je to jasné. Víš, pozval bych tě k nám, ale žena není docela zdráva. Ale poslyš, kdybys je chtěl vidět, budou teď asi od čtyř do pěti v zoologické zahradě. Kitty tam chodí bruslit. Jeď tam a já přijedu za tebou a půjdeme spolu někam na oběd.“

„Výborně, tak na shledanou.“

„Ale určitě, jak tě znám, mohl bys zapomenout nebo zničehonic ujet na venkov!“ zvolal Oblonskij se smíchem.

„Ne, jistě.“

5 Ruská pozemková míra o rozloze asi 1,09 ha. *Pozn. red.*

Teprve když vycházel z pracovny, uvědomil si Levin mezi dveřmi, že se zapomněl poroučet kolegům Oblonského.

„To je asi moc energický pán,“ řekl Griněvič, když Levin odešel.

„Ba holenku,“ Stěpan Arkad’jič potřásl hlavou, „ten se má! Tři tisíce děsjatin v karazinském okrese, život před sebou, jak je svěží! To není jako našinec.“

„Ale nač vy byste si mohl stěžovat, Stěpane Arkad’jiči?“

„Ale, je to mizérie,“ řekl Oblonskij s těžkým povzdechem.

VI

Když se Oblonskij Levina zeptal, proč vlastně přijel, Levin se začervenel a měl za to na sebe zlost, protože mu nemohl odpovědět „chci učinit tvé švagrové nabídku k sňatku“, ač přijel jen a jen proto.

Rodina Levinova a Ščerbackých byly starobylé moskevské šlechtické rodiny a vždy je pojily blízké přátelské vztahy. Tento svazek se ještě utužil za Levinových studentských let. Levin se společně připravoval a společně vstoupil na univerzitu s mladým knížetem Ščerbackým, bratrem Dolliným a Kittiným. V té době často navštěvoval Ščerbacké a zamiloval se do jejich domácnosti. Snad se to zdá podivné, ale Konstantin Levin byl zamilován do domácnosti Ščerbackých, ano, do domácnosti, do rodiny, zejména do její ženské polovičky. Levin nepamatoval matku a jeho jediná sestra byla starší než on, takže u Ščerbackých poprvé poznal ovzduší staré šlechtické, vzdělané, dobré rodiny, ovzduší, o které byl ošizen otcovým a matčíným úmrtím. Obestíral si všechny členy té rodiny, zejména její ženskou polovičku, jakousi tajemnou poetickou rouškou, neviděl na nich nejmenší chybičku, ba tušil pod tím poetickým hávem nejušlechtilejší city a všemožné přednosti. Proč ty tři slečny musely mluvit obden francouzsky a zase anglicky; proč se v určitou hodinu střídaly ve hře na piano, jehož zvuky bylo slyšet k bratrovi nahoru, kde se učili studenti; proč sem chodili všichni ti učitelé francouzské literatury, hudby, kreslení, tance; proč všechny tři slečny v doprovodu m-lle Linon přijížděly v určitou hodinu kočárem k Tverskému bulváru, všechny v atlasových kabátcích, Dolly v dlouhém, Natali v polodlouhém a Kitty v docela krátkém, takže jí bylo úplně vidět pěkně rostlé nožky v napnutých červených punčoškách; proč musely v doprovodu lokaje se zlatou kokardou na klobouku chodit po Tverském bulváru – tomu všemu i mnohému jinému, co se dělo

v jejich tajemném světě, nerozuměl, ale věděl, že vše, co se tam děje, je skvělé, a byl zamilován právě do tajemnosti celého dění.

Za studentských let se málem zamiloval do nejstarší Dolly, ale tu brzo provdali za Oblonského. Pak se mu začala líbit druhá slečna. Cítil jaksi, že se musí zamilovat do jedné ze tří sester, jenom se nemohl vyznat, která to vlastně má být. Ale i Natali se sotva ukázala ve společnosti, a už se vdala za diplomata Lvova. Kitty byla ještě dítě, když Levin absolvoval fakultu. Mladý Ščerbackij se dal k námořnictvu. Utopil se v Baltském moři a Levin se pak se Ščerbackými tolik nestýkal, přestože kamarádil s Oblonským. Ale když letos počátkem zimy přijel po ročním pobytu na venkově do Moskvy a setkal se se Ščerbackými, poznal, která ze tří sester je mu opravdu souzena, aby se do ní zamiloval.

Zdálo by se, že není nic jednoduššího než učinit princezně Ščerbacké nabídku k sňatku; vždyť Levin pocházel z dobrého rodu, byl spíš bohatý než chudý, bylo mu dvaatřicet; podle všeho by byl ihned uznán za dobrou partii. Avšak Levin byl zamilován, a proto se mu zdálo, že Kitty je dokonalost sama, že je nadpozemská bytost, kdežto on je pozemský, přízemní tvor, takže nemůže být ani pomyšlení, aby ostatní i ona sama uznala, že je jí hoden.

Levin strávil v Moskvě dva měsíce jako v opojení, skoro denně se vídal s Kitty ve společnosti, kam začal chodit, aby se s ní mohl setkávat, až si náhle řekl, že to není možné, a odjel na venkov.

Levinovo přesvědčení, že to není možné, se zakládalo na tom, že podle názoru příbuzenstva je asi nevýhodnou, nedůstojnou partií pro sličnou Kitty a že Kitty ho ani nemůže mít ráda. Podle názoru příbuzenstva neměl vlastně stálé, jisté zaměstnání ani společenské postavení, kdežto jeho druhové dnes, kdy mu bylo dvaatřicet, byli plukovníky a křídelnými pobočníky, profesory, řediteli bank a železnic anebo přednosty úřadu jako Oblonskij. Ale on (věděl velice dobře, jak se asi jeví ostatním) byl statkář, zabývající se chovem krav, střílením sluk a stavbami, tedy budižkničemu, z kterého nic

kloudného nebude a který dělá podle veřejného mínění to, co dělají neschopní lidé.

Tajemná sličná Kitty nemohla mít ráda tak nehezkého člověka, za jakého se považoval, a především nemohla mít ráda člověka tak obyčejného, v ničem nevynikajícího. Nadto jeho dřívější vztah ke Kitty, vztah dospělého k dítěti, vzniklý z přátelství s jejím bratrem – ten vztah se mu zdál další překážkou v lásce. Soudil, že nehezkého dobrého muže, za jakého se považoval, může mít někdo rád jako přítele, aby však byl milován tou láskou, jakou sám miloval Kitty, musel by být krasavec a především výjimečný člověk.

Slýchával, že ženy často mívají rády nehezké, obyčejné muže, ale nevěřil, poněvadž soudil podle sebe, neboť mohl mít rád jen krásné, tajemné a výjimečné ženy.

Avšak po dvouměsíčním samotářském pobytu na venkově nabyt jistoty, že to není chvilkové okouzlení, jaké leckdy prožíval v raném mládí; že mu ten cit nedá pokoje; že nemůže žít, dokud si nerozřeší otázku, zda bude, či nebude jeho ženou; a že jeho zoufalství je pouhým výplodem fantazie, protože nikde není psáno, že bude odmítnut. Přijel nyní do Moskvy s pevným úmyslem nabídnout Kitty ruku a oženit se, bude-li jeho nabídka přijata. Jinak... nechtěl ani domyslit, co s ním bude, jestliže bude odmrštěn.

VII

Levin přijel do Moskvy ranním vlakem a ubytoval se u staršího nevlastního bratra. Jakmile se převlékl, šel za ním do pánského pokoje. Chtěl mu svěřit, proč přijel, a požádat ho o radu. Ale bratr nebyl sám. Seděl u něho známý profesor filozofie, jenž přijel z Charkova jen proto, aby vysvětlil nedorozumění, ke kterému mezi nimi došlo v závažné filozofické otázce. Profesor vášnivě polemizoval s materialisty, Sergej Koznyšov polemiku se zájmem sledoval, a když si přečetl poslední profesorův článek, sdělil mu v dopise své námitky. Vytýkal profesorovi přílišné ústupky materialistům. A profesor ihned přijel, aby se mohli domluvit. Šlo o módní problém, zda existuje hranice mezi psychickými a fyziologickými jevy v činnosti člověka a kde je.

Sergej Ivanovič přivítal bratra obvyklým, vlídně chladným úsměvem, který měl pro každého, představil ho profesorovi a pokračoval v debatě.

Žlutý obrýlený človíček s úzkým čelem se na okamžik vytrhl z rozmluvy, aby mohl pozdravit, a pak už si Levina nevšímal a pokračoval. Levin si sedl a čekal, kdy profesor odejde, ale námět debaty ho brzo zaujal.

Levin se v časopisech setkal s články, o kterých tu byla řeč, a četl je, neboť ho zajímalo, jak rozvíjejí základy přírodních věd, které dobře znal ze studia na univerzitě, ale nikdy ty vědecké závěry o původu člověka jakožto živočicha, o reflexech, o biologii a sociologii nespojoval s otázkami významu života a smrti pro sebe samého, s otázkami, které mu poslední dobou přicházely na mysl stále častěji.

Jak tu naslouchal bratrově debatě s profesorem, pozoroval, že spojují vědecké problémy s osobními, několikrát se téměř přiblížili

k těmto problémům, ale pokaždé, když se podle jeho názoru blížili k samému jádru, hned zas rychle odbočovali a opět se nořili do sféry subkategorií, výhrad, citátů, narážek, odkazů k autoritám, takže Levin stěží chápal, o čem se mluví.

„Nemohu připustit,“ řekl Sergej Ivanovič, přičemž dbal jako vždy o jasný a přesný výraz i vytríbenou dikci, „naprosto nemohu souhlasit s Keysem, že by veškerá má představa vnějšího světa vyplývala z dojmů. Sám základní pojem bytí ve mně nevznikl z počitků, ježto ani neexistuje speciální orgán, který by mohl zprostředkovat tento pojem.“

„Ano, jenže oni, Würst, Knaust i Pripasov, vám odpovědí, že vaše vědomí bytí vyplývá ze souhrnu všech požitků, že vědomí bytí je výsledkem požitků. Wurst dokonce říká přímo: není-li požitku, není ani pojmu bytí.“

„Řekl bych to naopak...,“ začal Sergej Ivanovič.

Ale tu Levina opět napadlo, že došli k jádru věci a zase odbočují, odhodlal se tedy dát profesorovi otázku.

„Znamená to, když budou zničeny mé smysly, když odumře mé tělo, že už nemůže existovat žádné bytí?“

Nemile vyrušen, což mu působilo až jakousi duševní bolest, ohlédl se profesor mrzutě po divném tazateli, který vypadal spíš jako plavec na Volze než jako filozof, a s němou otázkou upřel zrak na Sergeje Ivanoviče. Co tady může vykládat? Ale Koznyšov nemluvil zdaleka tak namáhavě a jednostranně jako profesor a ještě mu v hlavě zbývalo dost místa, aby mohl odpovídat profesorovi a zároveň chápat prosté, přirozené hledisko, z kterého byla otázka vyslovena. Řekl s úsměvem:

„Zatím nemáme právo tu otázku řešit...“

„Nemáme pro to předpoklady,“ přisvědčil profesor a pokračoval ve své argumentaci. „Ne, zdůrazňuji, že i když počitek, jak přímo tvrdí Pripasov, vzniká z dojmu, musíme přesně rozlišovat tyto dva pojmy.“ Levin už neposlouchal a čekal, až profesor odejde.

VIII

Když profesor odešel, obrátil se Koznyšov k bratrovi.

„To jsem rád, žes přijel. Zdržíš se dlouho? Co hospodářství?“

Levin věděl, že staršího bratra hospodářství málo zajímá a že se ho zeptal jen z blahovůle, proto mu řekl jen o prodeji pšenice a o penězích.

Chtěl bratrovi povědět, že se hodlá oženit, a požádat ho o radu, dokonce to bylo jeho pevné rozhodnutí. Ale když ho uviděl a vyslechl jeho rozpravu s profesorem, když potom uslyšel ten bezděčně protektorský tón, kterým se ho bratr vyptával na hospodářství (statek po matce měli společně a Levin spravoval oba podíly), cítil najednou, že jaksi nemůže před bratrem začít o své ženitbě. Tušil, že se bratr na to bude dívat jinak, než by si on přál.

„A jak to vypadá v samosprávě?“ tázal se Koznyšov, neboť se o samosprávu živě zajímal a příkládal jí velký význam.

„Ale vážně nevím...“

„Jak to? Přece jsi členem výboru?“

„Ne, už nejsem. Poděkoval jsem se,“ odvětil Konstantin Levin, „a ž nejezdím na schůze.“

„Škoda!“ prohodil Sergej Ivanovič a zachmuřil se.

Levin na svou omluvu začal vykládat, co se dělo na schůzích u nich v okrese.

„To je tak vždycky!“ přerušil ho Koznyšov. „My Rusové to jinak nedovedeme. Snad je to i naše dobrá vlastnost, tato schopnost vidět vlastní chyby, ale přeháníme, těšíme se z ironie, pro kterou nikdy nejdeme daleko. Řeknu ti jenom tolik: kdyby tytéž výsady, jako je naše zemstevní zřízení, byly poskytnuty jinému evropskému národu, Němci a Angličané by z nich vytvořili svobodu, ale my se jenom smějeme.“

„Ale co se dá dělat?“ provinile se ozval Levin. „Byl to můj poslední pokus. A snažil jsem se poctivě. Nejde to. Nedokážu to.“

„Ne že bys to nedokázal. Ale díváš se na věc nesprávně.“

„Možná,“ zkroušeně odpověděl Levin.

„Víš, co je nového? Nikolaj je zas tady.“

Nikolaj byl vlastní, starší bratr Konstantina Levina a nevlastní bratr Sergeje Ivanoviče, ztracená existence, většinu svého majetku promrhal, pohyboval se v prapodivné špatné společnosti a rozešel se s oběma bratry.

„Co to říkáš?“ s hrůzou zvolal Levin. „Jak to víš?“

„Prokofij ho zahlédl na ulici.“

„Tady v Moskvě? Kde je? Víš to?“ Levin vstal, jako by chtěl užuž odejít.

„Neměl jsem ti to říkat.“ Sergej Ivanovič zavrtěl hlavou nad tím, že mladší bratr je tak rozčilen. „Zjišťoval jsem si, kde bydlí, a poslal jsem mu jeho směnku na Trubina, kterou jsem zaplatil. Tohle mi odpověděl.“

Sergej Ivanovič vytáhl psaníčko, které leželo pod těžátkem, a podal je bratrovi.

Levin si přečetl, co tu bylo napsáno zvláštním, důvěrně známým písmem: „Uctivě prosím, abyste mi dali pokoje. Je to jediná věc, kterou žádám od svých drazé milovaných bratří. Nikolaj Levin.“

Levin si to přečetl a se sklopenou hlavou, psaníčko v ruce, stál před Sergejem.

Zápasil sám se sebou. Byl by teď rád na nešťastného bratra zapomněl a přitom si byl vědom, že by to byla ohavnost.

„Chce mě zřejmě urazit,“ pokračoval Sergej Ivanovič, „jenže mě urazit nemůže a já bych mu z té duše rád pomohl, ale vím, že to nesmím udělat.“

„Ano, ano,“ opakoval Levin. „Chápu tvůj vztah k němu a vážím si toho. Ale půjdu k němu.“

„Jdi, chceš-li, ale neradil bych ti to,“ řekl Sergej. „Pokud jde totiž o mne, nemám obav, on tě se mnou neznesváří. Ale v tvém vlastním zájmu ti radím, abys tam raději nechodil. Není mu pomoci. Ostatně dělej, jak rozumíš.“

„Snad mu opravdu není pomoci, ale cítím, zvláště v dané chvíli... no, ale to je něco jiného... cítím, že bych neměl klid.“

„Inu, tohle nechápu,“ pravil Sergej Ivanovič. „Chápu jen tolik,“ dodal. „Má to být cvičení v pokoře. Od té doby, co Nikolaj dospěl k takovým koncům, dívám se už jinak a shovívavěji na to, čemu se říká ničemnost... Víš, co udělal...“

„Ach to je hrozné, hrozné!“ opakoval Levin.

Chtěl se vypravit k bratrovi hned, jakmile dostal od Koznyšovova lokaje adresu, ale pak se rozmyslil a řekl si, že odloží návštěvu na večer. Aby byl duševně klidný, musel nejprve vyřídit věc, pro kterou do Moskvy přijel. Jel od bratra do úřadu k Oblonskému, poptal se na Ščerbacké a rozjel se tam, kde podle slov Stěpana Arkadjiče mohl najít Kitty.

IX

Byly čtyři hodiny, když Levin s bušícím srdcem vystoupil u zoologické zahrady z drožky a dal se pěšinkou k sáňkovací dráze a ke kluzišti. Věděl najisto, že ji tam nalezne, protože viděl u brány kočár Ščerbackých.

Byl jasný mrazivý den. U brány stály kočáry, sáně, fiakry a četníci. Lepší lidé, oslňující v jasném slunci svými klobouky, se hemžili u vchodu i na upravených pěšinkách mezi ruskými chaloupkami s vyřezávanými hřebeny. Staré kadeřavé lípy v parku se oděly do nového slavnostního hávu a jejich větve se pod sněhem až prohýbaly.

Levin šel pěšinkou ke kluzišti. Nesmí se rozčilovat, musí se uklidnit. Co je ti? Co tě trápí? Mlč, hlupáčku, říkal svému srdci. A čím víc se chtěl uklidnit, tím víc se v něm tajil dech. Potkal ho nějaký známý a oslovil ho, avšak Levin ani nepoznal, kdo to je. Došel k sáňkařské dráze, kde řinčely řetězy, jak lidé tahali sánky nahoru i dolů, kde hrčely sánky v jízdě a zaznívaly veselé hlasy. Udělal ještě několik kroků a už se před ním prostíralo kluziště. Rázem ji poznal mezi všemi bruslícími.

Že je zde, poznal podle radosti i strachu, který mu padl do srdce. Stála na protějším konci kluziště a rozprávěla s nějakou dámou. Na jejím úboru a na její póze snad ani nebylo nic zvláštního. Ale Levin ji v tom davu poznal stejně snadno jako růži mezi kopřivami. Byla světle, byla úsměvem, který ozařoval všecko kolem. „Opravdu smím sestoupit tam na led a jít k ní?“ uvažoval. Místo, kde stála, mu bylo nepřístupnou svatyní, a jednu chvíli taktak že neodešel, jaký měl strach. Dalo mu velké přemáhání, než uvážil, že kolem ní chodí všelijací lidé, že i on tam mohl přijít bruslit. Sestoupil dolů. Dbal, aby se na ni příliš dlouho nedíval, bál se toho jako pohledu do slunce, ale viděl ji zrovna jako to slunce, i když se na ni nedíval.

Na ledě se toho dne v týdnu a v tuto denní hodinu scházeli lidé z jednoho okruhu, vesměs známí. Byli tu mistři v bruslení, stavějící na odiv své umění, byli tu začátečníci s křesly, za kterými se nesměle a neobratně pohybovali, byli tu malí chlapci i staří lidé, bruslící ze zdravotních důvodů. Levinovi všichni připadali jako vyvolenci Štěstěny, protože byli zde, jí nablízku. Všichni bruslaři ji zřejmě docela lhostejně předjížděli a doháněli, ba mluvili s ní, a jako by jí tu nebylo, bavili se a užívali výborného ledu i pěkného počasí.

Kittin bratránek Nikolaj Ščerbackij v kratinké kamizole a úzkých kalhotách seděl na lavičce, brusle na nohou, a jakmile zahlédl Levina, zavolal na něho.

„Ajta, nejlepší ruský bruslař! Jste tu dlouho? Je výborný led, honem si vezměte brusle.“

„Ani je nemám s sebou,“ odpověděl Levin zaražen tou smělostí a nevázaností v její přítomnosti a ani na okamžik ji neztrácel z dohledu, třeba se na ni nedíval. Tušil, že slunce se k němu blíží. Byla v rohu kluziště, dala útlé nožky ve vysokých botkách do tupého úhlu a s patrnou bázní jela k němu. Chlapec v ruském kroji, zuřivě se rozhánějící rukama a shýbajíce se k zemi, ji předjížděl. Jela nepřilíh jistě; vytáhla ruce z malého rukávníku, zavěšeného na šňůrce kolem krku, držela je pohotově a hledíc na Levina, kterého už poznala, usmívala se na něho a zároveň se usmívala svému strachu. Když měla obrat šťastně za sebou, odrazila se pružnou nožkou, dojela rovnou k Ščerbackému, chytila se ho a s úsměvem pokynula Levinovi. Byla hezčí, než si ji představoval.

Když na ni myslíval, živě si ji vybavoval celou, zejména půvab malé světlovlasé hlavinky, tak lehce sedící na pěkných dívčích ramenou, i výraz dětské upřímnosti a dobroty si uměl představit. Dětský výraz ve spojení s něžnou krásou postavy tvořil její zvláštní půvab, který měl Levin v dobré paměti. Ale vždycky ho na ní překvapoval nenadálý výraz v očích, mírných, klidných a upřímných, a zejména její úsměv, který ho vždy přenášel do čarovného světa,

kde pokaždé zjhl a rozněžnil se, jak to dovedl jen zřídka za dnů raného dětství.

„Už jste tu dlouho?“ zeptala se a podala mu ruku. „Děkuji vám,“ dodala, když jí zvedl šátek, který jí vypadl z rukávníku.

„Já? Ne dlouho, včera jsem... totiž dnes jsem... přijel,“ vypravil ze sebe Levin. V rozčilení hned nerozuměl otázce. „Chtěl jsem jít k vám,“ řekl a vtom si vzpomněl, proč ji chtěl vyhledat, a rázem upadl do rozpaků a zrudl. „Nevěděl jsem, že bruslíte. Bruslíte pěkně.“

Pozorně na něho pohlédla, ráda by vypátrala, proč je zmaten.

„Vaše chvála už něco znamená. Máte pověst nejlepšího bruslaře.“ Malou rukou v černé rukavičce sklepávala krystalky jinovatky z rukávníku.

„Ano, kdysi jsem náruživě bruslil. Chtěl jsem dosáhnout dokonalosti.“

„Vy asi všechno děláte náruživě,“ ozvala se s úsměvem. „Já bych vás tak ráda viděla bruslit. Vezměte si brusle a pojďte jezdit spolu.“

Spolu! Je to možné?

„Hned si je vezmu,“ řekl.

A šel si pro brusle.

„Už jste u nás dlouho nebyl, milostpane,“ vykládal zřízenec. Držel Levinovi nohu a připevňoval mu brusli. „Po vás už tu mezi panstvem žádný takový mistr není. Bude to dobré?“ zeptal se, když utáhl řemínky.

„Ano, ano, jenom si pospěš, prosím tě,“ odpověděl Levin. Stěží potlačoval bezděčný úsměv štěstí, který se mu rozhostil na tváři. Ano, to je život, to je štěstí! Spolu, řekla, pojďte jezdit spolu. Má se jí vyznat hned? Ale vždyť se jí to bojí povědět jen proto, že teď je šťasten, šťasten alespoň nadějí... Ale pak? Avšak musí, musí jí to říci! Pryč, slabosti!

Levin vstal, svlékl si svrchník a už se rozběhl po hrbolatém ledě u pavilónu, vyběhl na hladký led a ujížděl bez námahy, zrychloval,

zpomaloval a usměrňoval běh snad jen vlastní vůlí. Pln ostychu dojel ke Kitty, ale její úsměv ho zase uklidnil.

Podala mu ruku a jeli vedle sebe stále rychleji, a čím rychleji jeli, tím pevněji mu svírala ruku.

„S vámi bych se rychleji naučila bruslit, nějak k vám mám důvěru,“ řekla mu.

„A já zas mám důvěru k sobě, když se o mě opíráte,“ řekl, ale vzápětí se polekal svých slov a zrudl. A vskutku, jakmile to vyslovil, zapadlo slunko za mraky, přívětivý výraz byl ten tam a Levin poznal známou hru jejího obličeje, značící usilovné přemýšlení: na čele jí naběhla vráska.

„Nevadí vám něco? Ačkoli nemám právo se ptát,“ vyhrkl.

„Proč? Ne, nic mi nevadí,“ odpověděla chladně, a rychle dodala: „Neviděl jste m-lle Linon?“

„Ještě ne.“

„Jděte za ní, ona vás má tolik ráda.“

Co se stalo? Pohněval ji. Panebože, pomoz mi! říkal si Levin a rozběhl se za starou Francouzku s šedivými lokýnkami, sedící na lavičce. Odhalila v úsměvu falešné zuby a přivítala ho jako dávného přítele.

„Vidíte, rosteme,“ ukázala očima na Kitty, „a stárneme, Tiny bear⁶ už je velký!“ pokračovala Francouzka se smíchem. Připomněla mu jeho vtip o třech slečnách, kterým říkal tři medvědi podle anglické pohádky. „Vzpomínáte si, že jste jim tak kdysi říkával?“

Vůbec si nevzpomínal, ale Francouzka se už deset let smála tomu vtipu a pořád se jí líbil.

„Tak jděte bruslit, jděte. Ale naše Kitty teď už hezky bruslí, vidíte?“

Když Levin opět dojel ke Kitty, už se nedívala přísně, oči zase hleděly upřímně a vlídně, avšak Levinovi se zdálo, že v té vlídnosti je zvláštní, úmyslně klidný odstín. A najednou zesmutněl. Kitty mu

6 Medvídek. (angl.)

vykládala o staré vychovatelce a jejích podivnůstkách, a pak se ho zeptala, jak žije.

„Vážně se vám v zimě na venkově nestýská?“

„Ne, mám pořád něco na práci.“ Cítil, že ho Kitty podrobuje svému klidnému tónu a že se mu nedokáže vymknout stejně, jak tomu bylo už počátkem zimy.

„Budete tu dlouho?“ zeptala se.

„Nevím,“ odpověděl, aniž myslil na to, co říká. Napadlo ho, že poddá-li se tomuto jejímu tónu pokojného přátelství, zase odjede s nepořízenou, a proto se odhodlal vzepřít.

„Jak to, nevíte?“

„Nevím. To záleží na vás,“ pravil a vzápětí se zhrozil svých slov.

Snad neslyšela, snad nechtěla slyšet, ale najednou nějak klopýtla, dvakrát brnkla nožkou a rychle ujížděla pryč. Dojela k m-lle Linon, cosi jí řekla a zamířila k pavilónu, kde dámy odkládaly brusle.

„Můj bože, co jsem to provedl! Panebože! Pomož mi, osvit' mě!“ modlil se Levin, a jelikož zároveň cítil potřebu prudkého pohybu, rozběhl se a dělal kroužky a osmičky.

Jeden z mladých mužů, nejlepší z nových bruslařů, vyšel v té chvíli s cigaretou v ústech a s bruslemi na nohou z kavárny, rozběhl se a pustil se skokem dolů po schodech, jen to dunělo. Slétl dolů, a aniž změnil volnou polohu rukou, rozjel se po ledě.

„No ne, tohle je novinka!“ řekl Levin a honem se rozběhl nahoru, aby tu novinku zkusil.

„Ať se vám něco nestane, to potřebuje cvik!“ volal za ním Nikolaj Ščerbackij.

Levin vystoupil na schůdky, rozběhl se jak mohl nejvíc, stěží udržel při nezvyklém pohybu rukama rovnováhu a pustil se dolů. Na posledním schůdku zakopl, ale o led sotva rukou zavadil, udělal prudký pohyb, překonal zakolísání a se smíchem ujížděl dál.

Hodný, milý člověk, řekla si Kitty, když vycházela s m-lle Linon z pavilónu, a zadívala se na něho s úsměvnou tichou něhou jako

na milovaného bratra. Snad nějak nechybila, snad neudělala něco špatného? Všichni tomu říkají koketérie. Ví, že miluje jiného. Ale přece se s ním ráda baví, je tak roztomilý. Jenom proč jí to říkal?

Když Levin viděl Kitty odcházet a zahlédl, že na schodech na ni čeká matka, zůstal stát celý zčervenalý rychlou jízdou a zamyslel se. Odepnul si brusle a dohonil matku a dceru u východu z parku.

„Velice mě těší, že vás vidím,“ pravila kněžna. „Ve čtvrtek máme jako obvykle přijímací den.“

„Tedy dnes?“

„Bude mě velice těšit,“ řekla kněžna suše.

Ten suchý tón zamrzl Kitty a nemohla odolat přání napravit dojem, jakým působilo matčino chladné jednání. Otočila hlavu a pravila s úsměvem: „Na shledanou.“

Oblonskij, klobouk na stranu, obličej a oči rozzářené, vkročil tou dobou jako veselý vítěz do parku. Ale když došel ke tchyni, odpovídal se smutnou, provinilou tváří na její otázky po Dollině zdraví. Pohovořil tiše a ponuře s tchyní, načež vypjal hrud' a zavěsil se do Levina.

„Tak co, pojedem? Pořád jsem na tebe myslel a jsem moc rád, žeš přijel,“ řekl a významně se díval Levinovi do očí.

„Pojedem, pojedem,“ odpověděl Levin všecek blažený, protože dosud slyšel hlas, který řekl „na shledanou“ a viděl úsměv, s kterým to bylo vysloveno.

„Do ‚Anglie‘, nebo do ‚Ermitáže‘?“

„To je mi jedno.“

„Tak do ‚Anglie‘.“ Oblonskij zvolil „Anglii“, poněvadž tam byl dlužen více než v „Ermitáži“. Považoval tudíž za nepěkné vyhýbat se této restauraci. „Máš drožku? Výborně, poslal jsem totiž kočár domů.“

Přátelé celou cestu mlčeli. Levin přemýšlel, co znamenala ta změna v Kittině obličejí, jednou se ujišťoval, že může doufat, po druhé si zoufal a jasně viděl, že jeho naděje je šílenstvím, ale přesto

si připadal jako zcela jiný člověk, jiný než byl, dokud nespatriil její úsměv a neuslyšel ono „na shledanou“.

Stěpan Arkad'jič si cestou sestavoval menu oběda.

„Máš rád platejse, že?“ obrátil se k Levinovi, když přijížděli k restauraci.

„Cože?“ tázal se Levin. „Platejse? Ano, platejse já *hrozně* rád.“

X

Když Levin vstoupil s Oblonským do restaurace, neušel mu jakýsi zvláštní odstín skrývaného nadšení, které jevil obličej i celá postava Stěpana Arkad'jiče. Oblonskij si svlékl svrchník a v klobouku na ucho vešel do jídelny, udíleje rozkazy přehorlivým tatarským sklepníkům ve fracích a s ubrousky pod paží. Ukláněl se vpravo i vlevo svým známým, neboť zde se našli jako všude jinde a radostně ho vítali, až došel k pultu, zajedl vodku rybičkou, oslovil našminkovanou Francouzku za kancelářským stolem, která byla samá mašlička, kraječka a kudrlinka, a cosi jí řekl, až se upřímně rozesmála. Levin si nedal vodku jen proto, že ta Francouzka, stvořená snad ze samých cizích vlasů, poudre de riz a vinaigre de toilette⁷, na něho působila urážlivě. Rychle se jí vyhnul jako nějaké nečistotě. Celá jeho duše překypovala vzpomínkami na Kitty a v očích mu zářil úsměv vítězného štěstí.

„Sem, Jasnosti, račte sem, tady Vaši Jasnost nebude nikdo rušit,“ šveholil zvlášť horlivý starý Tatar s bledým obličejem a širokými kyčlemi, nad kterými mu vlály šosy fraku. „Račte, Jasnosti,“ řekl Levinovi, jelikož z úcty k Stěpanovi Arkad'jiči si hleděl i jeho hosta.

V mžiku prostřel čistý ubrus přes jiný ubrus na kulatém stole pod bronzovým nástěnným svícem, přistrčil židle potažené aksamitem a stoupl si s ubrouskem a s jídelním lístkem v ruce před Oblonského, očekávaje rozkazy.

„Kdyby si Vaše Jasnost přála separé, za chvílku se uvolní. Je tam Jeho Jasnost kníže Golycyn s dámou. Došly čerstvé ústřice.“

„Á, ústřice!“

Oblonskij se zahloubal.

7 Rýžový pudr a toaletní ocet. (*franc.*)

„Neměli bychom změnit program, Levine?“ řekl a zastavil prst na jídelním lístku. A jeho tvář jevila vážné pochybnosti. „Jsou ty ústřice dobré? Na to pozor!“

„Jsou to flensburské, Jasnosti, ostendské nemáme.“

„No dobře, flensburské, ale jestli jsou čerstvé?“

„Včera přišly, prosím.“

„Tak neměli bychom začít ústřicemi, a potom změnit celý program? Co myslíš?“

„Mně je to jedno. Já bych nejradši zelňačku a kaši. Ale to tady nemají.“

„Kaši à la russe si račte přát?“ řekl Tatar, skláněje se nad Levinem jako chuva nad děťátkem.

„Ne, vážně, jen vyber, co chceš, jistě to bude dobré. Já jsem se vyběhal na ledě a jsem teď při chuti. A nemysli si,“ dodal, když na Oblonském zpozoroval výraz nelibosti, „že bych neuměl ocenit tvůj výběr. Rád se dobře najím.“

„Bodejť ne! Říkej si co chceš, je to jedna z životních rozkoší,“ pravil Stěpan Arkadjič. „Tak nám dej, kamaráde, dvacet, nebo ne, to bude málo, takových třicet ústřic, polévku zeleninovou...“

„Printanière,“ pohotově vpadl Tatar. Ale Oblonskij mu nechtěl dopřát to potěšení, aby jídla jmenoval francouzsky.

„Zeleninovou, chápeš? Potom platejsa s hustou omáčkou, pak... rostbíf, ale aby byl dobrý. A snad kapouna, no a nějakou konzervu.“

Sklepník si vzpomněl, že Stěpan Arkadjič nemá ve zvyku nazývat jídla podle francouzského lístku, a už po něm neopakoval. Ale neodepřel si potěšení zopakovat podle lístku celou objednávku: soupe printanière, turbot sauce Beaumarchais, poularde à l'estragon, Macédoine de fruits... Hbitě jako na drátkách odložil lístek v deskách, popadl další, tentokrát vinný lístek a podal jej Oblonskému.

„A co budeme pít?“

„Co chceš, jenom ne moc. Šampaňské,“ řekl Levin.

„Jak to? Nejdřív? Ale snad máš pravdu. Chutná ti s bílou pečeti?“

„Cachet blanc,“ vpádl Tatar.

„Dobře, tak tuhle značku nám dej k ústřicím a pak uvidíme.“

„Služebník. Jaké si budete přát stolní víno?“

„Dej nám nuit. Anebo ne, raději klasické chablis.“

„Služebník. Sýr bude libo *váš*?“

„No ano, parmazán. Nebo máš raději jiný?“

„Ne, mně je to jedno,“ pravil Levin a už se neubráníl úsměvu. Tatar s vlajícími šosy vyrazil a za pět minut se přihnál s mísou rozervěných ústřic na perleťových škeblích a s lahví mezi prsty.

Stěpan Arkad'jič zmuchlal naškrobený ubrousek, zastrčil si cípy za vestu, dal si pohodlně ruce a pustil se do ústřic.

„Docela ujdou,“ říkal, stříbrnou vidličkou odlupoval z perleťové škeble slizké ústřice a polykal jednu za druhou. „Docela ujdou,“ opakoval, upíraje zamžené blýskající oči na Levina a zase na sklepníka.

Levin jedl i ústřice, ačkoli bílý chléb se sýrem mu byl milejší. Ale se zalíbením pozoroval Oblonského. I Tatar, který mezitím odzátkoval láhev a naléval perlivé víno do tenkých sklenic s širokým otvorem, si jenom narovnával nákrčník a usměvavě, s patrným uspokojením na něho pohlížel.

„Tobě ústřice moc nechutnají?“ řekl Stěpan Arkad'jič a vyprázdnil svou sklenku. „Nebo máš starosti? Řekni!“

Přál si, aby Levin byl veselý. Levin ovšem nebyl nijak smutný, ale byl nesvůj. Srdce mu překypovalo a zde v restauraci, mezi salónky, kde se obědvalo s dámami, uprostřed toho ruchu a shonu na něho padala úzkost a tíseň. Ten bronz, zrcadla, plynová světla, tatarští sklepníci, všechno na něho působilo urážlivě. Báł se, aby nepošpinil, čím přetéčalo jeho srdce.

„Já? Ano, mám starosti. A pak, všechno tu na mě padá,“ řekl. „Nemíš si představit, jak mně, venkovanovi, je to všechno divné, třeba nehty toho pána, co jsem ho viděl u tebe...“

„Ano, všiml jsem si, že nehty chudáka Griněviče tě velice zaujaly,“ smál se Oblonskij.

„Nemohu si pomoci. Zkus se vžít do mého postavení, dívej se na věc z hlediska venkovana. My na venku hledíme mít ruce v takovém stavu, aby se jimi dalo dobře pracovat. Proto si stříháme nehty a někdy si vykasáme rukávy. Ale zdejší lidé si schválně nechávají narůst nehty, dokud vůbec drží, a místo knoflíčků do manžet si navěsí nějaké talířky, aby už nemohli dělat rukama zhola nic.“

Stěpan Arkad'jič se vesele usmíval. „Ano, to je známka toho, že hrubou práci nepotřebuje. Pracuje duševně...“

„Snad. Ale stejně je mi to divné, zrovna jako je mi divné teď, že my venkované se snažíme co nejrychleji najíst, abychom mohli jít za prací, kdežto my dva se tu snažíme co nejdéle se nenajíst, a proto pojídáme ústřice...“

„Inu ovšem,“ skočil mu do řeči Stěpan Arkad'jič. „Ale to je účelem kultury: udělat si ze všeho požitek.“

„No, má-li tohle být účelem, radši bych byl divochem.“

„To jsi tak jako tak. Vy Levinové jste všichni divoši.“

Levin vzdychl. Vzpomněl si na bratra Nikolaje, ozvalo se v něm svědomí, zesmutněl a zasmušil se. Ale Oblonskij obrátil řeč na téma, které ho ihned rozptýlilo.

„Tak co, půjdeš dnes k našim, totiž ke Ščerbackým?“ zeptal se. Odstrčil prázdné krabaté škeble, sáhl po sýru a významně blýskl očima.

„Ano, určitě půjdu,“ odvětil Levin. „Ačkoli se mi zdálo, že její Jasnost mě zvala dost váhavě.“

„Co tě napadá! Hlouposti! To už je její způsob... Tak nám, kamaráde, přines polévku! Je to její způsob grande dame. Přijdu taky, ale musím ještě na zkoušku zpěvu k hraběnce Baninové. No řekni, nejsi divous? Jak si mám vysvětlit, žeš najednou zmizel z Moskvy? Ščerbackých se mě na tebe ustavičně ptali, jako bych to musel vědět. Ale já vím jen jedno: že vždycky děláš, co nikdo nedělá.“

„Ano,“ začal Levin zvolna a rozechvěle. „Máš pravdu, jsem divous. Jenže to nebylo nic divokého, když jsem odjel, ale divoké je to, že jsem teď přijel. Přijel jsem teď...“

„Ty jsi tak šťastný!“ zvolal Stěpan Arkad’jič, když se Levinovi podíval do očí.

„Proč?“

„Bujné koně poznávají podle cejchů na bocích, a já ty, kdo lásku mají, dobře poznám po očích,“ zadeklamoval Stěpan Arkad’jič verš z Puškina. „Máš celý život před sebou.“

„A ty snad už máš život za sebou?“

„Ne, to sice ne, ale tebe čeká budoucnost, kdežto já mám jen přítomnost – tu a tam.“

„Copak?“

„Ale, je to špatné. No, ale nechci mluvit o sobě, a stejně ani nejde všechno vysvětlit,“ řekl Stěpan Arkad’jič. „Tak povídej, proč jsi přijel do Moskvy... Tumaš, odnes to,“ zavolal na sklepníka.

„Tušíš něco?“ ozval se Levin. Nespouštěl z přítele oči, hluboko světlkující.

„Tuším, ale nemohu o tom začít. Už z toho můžeš poznat, zda tuším správně, či nikoli,“ řekl Stěpan Arkad’jič a s jemným úsměvem hleděl na Levina.

„Co mi na to povíš?“ pravil Levin třaslavým hlasem. Cítil, jak se mu chvěje každý sval v obličeji. „Co si o tom myslíš?“

Oblonskij pomalu dopil svou sklenku chablis a nespustil z Levina oko.

„Já? Nic, pranic bych si tak nepřál jako tohle. To je to nejlepší, co by se mohlo stát.“

„Ale nemýlíš se? Víš, o čem mluvíme?“ vypravil ze sebe Levin a zrovna se vpíjel zrakem do svého společníka. „Myslíš, že je to možné?“

„Myslím, že ano. Proč by to mělo být nemožné?“

„Ne, vážně si myslíš, že to je možné? Jen mi řekni všechno, co si myslíš! No, co když, co když mě čeká zamítavá odpověď? Jsem skoro přesvědčen...“

„Proč myslíš?“ řekl Stěpan Arkad’jič, usmívaje se jeho rozčilení.

„Někdy se mi to tak zdá. Vždyť to bude hrozné pro mě i pro ni.“

„No, pro děvče na tom rozhodně není nic hrozného. Každá je pyšná, když dostane nabídku k sňatku.“

„Ano, každá, jen ne ona.“

Oblonskij se usmál. Znal dobře Levinovy city, věděl, že se pro něho všechny dívky na světě dělí na dva druhy. První druh tvoří všechny dívky na světě kromě ní, a tyto dívky mají všechny lidské chyby a jsou to docela obyčejné dívky. Další druh, to je ona jediná, bez chyby a vysoko nade vším lidským.

„Počkej, vezmi si omáčku,“ řekl a zadržel Levinovi ruku, když chtěl odstrčit omáčník. Levin si poslušně vzal omáčku, ale nenechal Stěpana Arkadjiče jít.

„Ne, počkej. Pochop, že je to pro mě otázka života a smrti. Nikdy jsem o tom s nikým nemluvil. A nemohu o tom mluvit s nikým než s tebou. Sice jsme si ve všem cizí, máme různé záliby, názory a vůbec. Ale vím, že mě máš rád a rozumíš mi, a proto tě mám taky hrozně rád. Jenom tě snažně prosím, buď naprosto upřímný.“

„Říkám ti, co si myslím,“ pravil Stěpan Arkadjič s úsměvem. „Ale řeknu ti ještě víc. Moje manželka je úžasná žena...,“ vzdychl si při vzpomínce, jak to mezi nimi dvěma vypadá, a po chvílce mlčení pokračoval: „Má dar jasnozřivosti. Prohlédne lidi skrz naskrz. Ale kdyby jen to – ona ví, co se stane, hlavně pokud se týká sňatků. Například předpověděla, že Šachovská si vezme Brentelna. Žádný tomu nechtěl věřit, a nakonec to tak dopadlo. A ona je na tvé straně.“

„Totiž, jak to?“

„Tak, že tě má nejenom ráda, ale říká, že Kitty bude dozajista tvou ženou.“

Při těch slovech se Levinův obličej náhle rozzářil v úsměvu, který nemívá daleko k slzám pohnutí.

„Ona to říká!“ zvolal Levin. „Vždycky jsem tvrdil, že tvá žena je poklad. A už dost, už o tom nebudeme mluvit,“ dodal a vstal.

„Dobře, ale sedni si.“

Avšak Levin neměl stání. Dvakrát přešel pevným krokem pokojíček, zamžikal, aby nebylo vidět, že slzí, a teprve potom usedl opět ke stolu.

„Pochop,“ začal znovu, „že to není láska. Byl jsem zamilován, ale tohle je něco jiného. Neuchvátil mě můj cit, ale jakási vnější síla. Vždyť jsem tenkrát odjel, protože jsem usoudil, že to není možné, víš, jako štěstí, které na světě nikoho nemůže potkat. Ale rval jsem se sám se sebou a vidím, že takhle nemohu žít. A musí se rozhodnout...“

„Proč jsi tedy odjížděl?“

„Ach počkej! Bože, těch myšlenek! A těch otázek! Poslyš. Vždyť ty si neumíš představit, cos pro mne vykonal tím, co jsi mi řekl. Jsem tak šťastný, že jsem až protivný. Na nic nemyslím. Dnes jsem se dověděl, že bratr Nikolaj... víš, je tady... a na něho jsem taky zapomněl. Zdá se mi, že je taky šťastný. Je to nějaké šílenství. Ale jedna věc je strašná... Ty jsi ženatý, znáš ten pocit... Je strašné, že my starší lidé, kteří už máme něco za sebou... ne lásku, ale neřesti... se najednou sblížíme s čistou, nevinnou bytostí. Je to odporné, a proto si musím připadat jako člověk nehodný.“

„Inu, ty těch neřestí na svědomí mnoho nemáš.“

„Ale přece,“ řekl Levin. „Přece, s odporem čtu ve své knize života, chvěji se, kinu a trpce želím...‘ Už je to tak.“

„Co naplat, tak je to na světě zařízeno.“

„Mám jedinou útěchu jako v té modlitbě, která se mi vždycky líbila: nikoli po zásluze odpusť mi, leč pro milosrdenství své. I ona mi může jen odpustit.“

XI

Levin dopil sklenku a oba se odmlčeli.

„Ještě ti musím něco říct. Znáš Vronského?“ otázal se po chvilce Stěpan Arkadjič.

„Ne, neznám. Proč se ptáš?“

„Ještě jednu,“ obrátil se Oblonskij ke sklepníkovi, který doléval víno a okouněl tu, když ho nejméně potřebovali.

„Proč bych měl znát Vronského?“

„Proto, že je to jeden z tvých konkurentů.“

„Co je ten Vronskij zač?“ zeptal se Levin a dětsky nadšený výraz, který Oblonskij před chvilkou se zalíbením pozoroval, byl náhle vystřídán výrazem zlostným a nepříjemným.

„Vronskij je jeden ze synů hraběte Kirilla Ivanoviče Vronského a jeden z nejlepších představitelů zlaté mládeže petrohradské. Poznal jsem ho v Tveru, když jsem tam sloužil a on tam přijel, když se verbovalo na vojnu. Strašně bohatý, hezký, velké styky, křídelní pobočník a přitom velice milý, dobrý hoch. Ba víc než prostě dobrý hoch. Jak jsem ho poznal tady, je vzdělaný i velice chytrý. Je to člověk, který to někam přivede.“

Levin se mračil a mlčel.

„Objevil se tu brzo po tobě, a nemýlím-li se, je po uši zamilován do Kitty a chápeš, že matka...“

„Promiň, ale nechápu nic,“ řekl Levin a rozdurděně se nasupil. A rázem si vzpomněl na bratra Nikolaje a uvědomil si, jak je špatný, že na něho mohl zapomenout.

„Ale počkej, počkej přece,“ s úsměvem ho chlácholil Stěpan Arkadjič a vzal ho za ruku. „Řekl jsem ti, co vím, a opakuji, že v celé té subtilní, něžné záležitosti, pokud mohu tušit, jsou šance myslím na tvé straně.“

Levin se opřel o lenoch židle. V obličeji byl bledý.

„Ale radil bych ti, abys tu věc vyřídil co nejdřív,“ pokračoval Oblonskij a dolil mu vína.

„Ne, díky, už nebudu pít,“ řekl Levin a odstrčil svou sklenku. „Byl bych opilý... No, a co ty, jak se tobě daří?“ pokračoval. Zřejmě si přál zavést řeč jinam.

„Ještě něco. Tak či onak ti radím, abys ten problém vyřešil co nejdřív. Dnes bych ti neradil o tom mluvit. Jdi tam zítra dopoledne podle všech klasických forem a učiň nabídku k sňatku. K tomu ti dopomáhej bůh...“

„Přece ses ke mně pořád chystal na hon? Tak přijed' na jaře,“ prohodil Levin.

Nyní z té duše litoval, že o tom před Stěpanem Arkad'jičem začal. Jeho *výjimečný* cit byl znesvěcen rozmluvou o konkurenci jakéhosi petrohradského důstojníka, domněnkami Stěpana Arkad'jiče a jeho radami.

Oblonskij se usmál. Chápal, co se v Levinově nitru děje.

„Někdy bych přijel,“ řekl. „Ano, hochu, ženy jsou šroub, na kterém se všechno otáčí. Se mnou to taky špatně vypadá, moc špatně. A za všechno mohou ženy.“ Vytáhl si doutník, jednu ruku držel na sklenici a pokračoval: „Řekni mi to upřímně, porad' mi.“

„Ale v čem?“

„V tomhle, poslouvej. Jsi dejme tomu ženatý, svou ženu máš rád, ale zaujala tě jiná...“

„Promiň, ale tohle vůbec nechápu, jako... zrovna jako nepochopím, že bych teď, když jsem najedený, šel kolem pekařství a ukradl bych housku...“

Stěpanovi Arkad'jiči jiskřily oči víc než kdy jindy.

„Proč ne? Houska někdy tak voní, že se člověk neudrží.“

*Himmlisch ist's, wenn ich bezwungen
Meine irdische Begier;*

*Aber noch wenn's nicht gelungen,
Hatt' ich auch recht hübsch Plaisir!*⁸

Stěpan Arkad'jič se při těch slovech jemně usmíval. Ani Levin se neubráníl úsměvu.

„Ano, ale nechme žertů,“ pokračoval Oblonskij. „Chápej, že taková žena, milá, něžná, milující bytost, chudá a osamělá, ti všechno obětovala. Ted', když se už stalo – pochop – ted' bych ji měl opustit? Řekněme, že bych se s ní měl rozejít, abych nerozvracel rodinný život. Ale opravdu bych se nad ní neměl ustrnout, nějak ji zaopatřit, trochu jí ulehčit v její situaci?“

„To zase promiň. Víš, pro mne se všechny ženy dělí na dva druhy... totiž ne... Přesněji: jsou ženy a jsou... Nikdy jsem neviděl okouzující padlá stvoření a nikdy je neuvidím a takové, jako je ta nakudrnacená, zmalovaná Francouzka tam u toho stolečku, to jsou u mne potvory a všechny padlé bytosti jakbysmet.“

„A co ta z evangelia?“

„Přestaň, prosím tě! Kristus by byl nikdy nevyřkl ta slova, kdyby byl věděl, jak se jich bude zneužívat. Každý si pamatuje z celého evangelia jenom tohle. Neříkám koneckonců, co si myslím, ale co cítím. Padlé ženy se mi hnusí. Ty nesnášíš pavouky a já zas tyhle potvory. Jistě jsi pavouky nestudoval a neznáš jejich mravy. Se mnou je to stejné.“

„Tobě se to mluví! Jsi jako ten Dickensův pán, který hází levou rukou přes pravé rameno všechny nepříjemné otázky. Ale negace faktu ještě není odpověď. Co mám dělat, řekni, co mám dělat? Žena stárne, a člověk je plný života. Než se naděješ, už cítíš, že ji nemůžeš milovat, kdyby sis jí vážil sebevíc. A tu najednou potkáš lásku a jsi ztracen, ztracen!“ smutně a zoufale se svěřoval Stěpan Arkad'jič.

8 Je božské, když jsem přemohl svou pozemskou žádost; ale i když se to nepodařilo, prožil jsem pravou rozkoš! (něm.)

Levin se zašklebil.

„Ano, jsi ztracen,“ pokračoval Oblonskij. „Ale co má člověk dělat?“

„Nekrást housky.“

Stěpan Arkadžič se dal do smíchu.

„Ty moralisto! Chápej přece, jsou tu dvě ženy. Jedna se domáhá jenom svého práva, to jest práva na tvou lásku, kterou jí nemůžeš dát. Ale druhá ti obětuje vše a nic nežádá. Co bys dělal? Jak by ses zachoval? Je to hrozná tragédie.“

„Přeješ-li si k tomu moje krédo, tedy ti řeknu, že nevěřím, že by tu byla nějaká tragédie. Hned ti povím proč. Podle mne láska... obojí láska, kterou – vzpomínáš si – definuje Platon ve svém Symposiu, obojí láska je pro lidi zkušebním kamenem. Jedni lidé rozumějí jen jedné, jiní té druhé. A ti, co chápou pouze neplatonickou lásku, nemají co mluvit o tragédii. Na takové lásce nemůže být nic tragického. Vřelé díky za příjemné chvíle, má úcta, poroučím se, a to je celá tragédie. A v platonické lásce nemůže být žádná tragédie, protože v takové lásce je všechno jasné a čisté, protože...“

V tom okamžiku si Levin vzpomněl na své poklesky a na vnitřní boj, který podstoupil. A znenadání dodal:

„Ačkoli je možné, že máš pravdu. To je docela možné... Ale já nevím, vůbec nevím.“

„Víš,“ pravil Stěpan Arkadžič, „ty jsi ohromně vyrovnaný člověk. Je to tvá přednost i tvá vada. Ty sám jsi ucelená povaha a chtěl bys, aby se celý život skládal z ucelených jevů, ale to se nestává. Pohrdáš veřejnou úřední činností, protože by sis přál, aby práce odpovídala cíli, ale to se nestává. Také bys chtěl, aby činnost jednotlivce vždy sledovala určitý cíl, aby láska a rodinný život tvořily celek. Ale to se nestává. Veškerá rozmanitost, všecken půvab, veškerá krása života se utváří ze stínu a světla.“

Levin vzdychl a neodpovídal. Byl zabrán do vlastních myšlenek a Oblonského neposлуchal.

A vtom oba cítili, že jsou sice přátelé, že sice spolu obědvali a popíjeli víno, které by je mělo ještě víc sblížit, ale že každý je zabrán jen do svých myšlenek a nestará se o druhého. Oblonskij už častěji zažil ten krajní rozpor, jenž nastával po obědě místo sblížení, a věděl, co v takových případech činit.

„Platit!“ zavolal a odebral se do vedlejšího sálu, kde se ihned setkal se známým pobočníkem a dal se s ním do řeči o herečce a o muži, který si ji vydržoval. A ihned se mu za rozmluvy s pobočníkem ulevilo a oddechl si po rozmluvě s Levinem, který ho vždy nutil k přílišnému intelektuálnímu i psychickému vypětí.

Když sklepník přišel s účtem na pětadvacet rublů a nějaké drobné včetně přírážky na spropitné, Levin, který by se byl jindy ve svém venkovanství zhrozil částky čtrnácti rublů na něho připadající, tentokrát ani nevnímal, zaplatil svůj podíl a vydal se domů, aby se převlékl a mohl jet ke Ščerbackým, kde se mělo rozhodnout o jeho osudu.

XII

Princezně Kitty Ščerbacké bylo osmnáct roků. Chodila do společnosti teprve první sezónu. Ve společnosti sklízela větší úspěchy, než mívaly obě starší sestry, a větší, než se nadála sama paní kněžna. Skoro všichni mládenci, tančící na moskevských plesích, byli do Kitty zamilováni, ba co víc, už první zimu se jí naskytly dvě vážné partie: Levin a hned po jeho odjezdu hrabě Vronskij.

Levinův příjezd počátkem zimy, jeho časté návštěvy a zjevná láska ke Kitty, to vše zavdalo podnět k prvním vážným rozhovorům mezi rodiči o Kittingě budoucnosti i ke sporům mezi knížetem a kněžnou. Kníže byl při Levinovi, říkal, že nic lepšího by si pro Kitty nemohl přát. Ale kněžna podle běžného ženského zvyku uhýbala otázce, říkala, že Kitty je příliš mladá, že Levin nikterak nedává najevo, že by měl vážné úmysly, že Kitty k němu necítí náklonnost, a jiné a jiné; ale neřekla to hlavní, že totiž čeká pro dceru lepší partii, že Levin jí není sympatický a že se v něm nevyzná. Když pak Levin náhle odjel, byla kněžna ráda a říkala muži vítězoslavně: „Vidíš, měla jsem pravdu.“ A když se objevil Vronskij, byla ještě raději a jen se utvrdila v názoru, že Kitty musí udělat nejen dobrou, nýbrž skvělou partii.

Pro matku nemohlo být ani řeči o nějakém srovnání mezi Vronským a Levinem. Matce se na Levinovi nelíbily jeho podivné, příkré úsudky, nedostatek společenského taktu, plynoucí podle jejího názoru z pýchy, ani jeho – dle jejích představ – divoký život na vsi, kde choval dobytek a pracoval mezi venkovskými chlapy. Také se jí velice nelíbilo, že byl do její dcery zamilován, chodil půldruhého měsíce do rodiny, ale přitom jaksi vyčkával, pozoroval jako v obavě, aby je snad příliš nepoctil svou nabídkou, a nechápal, když chodí do rodiny, kde je děvče na vdávání, že se musí vyjádřit. Nevyjádřil

se a zničehonic odjel. Ještě štěstí, že je tak nepohledný, že se Kitty do něho nezamilovala, myslila si matka.

Vronskij matčiným požadavkům plně vyhovoval. Velice bohatý, chytrý, skvělou kariéru vojenskou i u dvora před sebou, a přitom okouzlující člověk. Nic lepšího jste si nemohli přát.

Vronskij se Kitty na plesech nápadně dvořil, tančil s ní a chodil do rodiny, takže se nedalo pochybovat o jeho vážných úmyslech. Ale přesto žila matka po celou zimu v hrozném neklidu a rozčilení.

Kněžna se vdávala před třiceti lety, ženicha jí dohodila tetička. Ženich, o němž bylo všechno známo už předem, se přijel ukázat a podívat se na nevěstu. Teta dohazovačka zjistila a sdělila, jaký byl vzájemný dojem. Byl dobrý. V určený den pak byla rodičům přednesena očekávaná žádost, které vyhověli. Všecko šlo velmi hladce a jednoduše. Aspoň se tak kněžně zdálo. Ale při svých dcerách poznala, jak nesnadná a zdaleka ne jednoduchá je ta zdánlivě obyčejná věc – vdávat dcery. Co úzkostí prožila, co myšlenek se jí přehnalo hlavou, co peněz se utratilo, kolik potyček měla s mužem, když vdávala obě starší dcery, Darju a Natálii! Nyní, kdy chodila do společnosti s nejmladší dcerou, prožívala stejné úzkosti, stejné pochybnosti a měla ještě větší spory s mužem, než mívala kvůli starším dcerám. Starý kníže byl jako všichni otcové zvlášť nedůtklivý, šlo-li o čest a čistý štít jeho dcer. Žárlil na dcery až nerozumně, zvlášť na Kitty, jež byla jeho miláčkem, a na každém kroku tropil kněžně výstupy, že dceru kompromituje. Kněžna si na to zvykla už při starších dcerách, nyní však cítila, že otcova nedůtklivost není tak docela bez důvodu. Viděla, že v poslední době se na společenských zvyklostech mnohé změnilo, že mateřské povinnosti jsou ještě těžší. Viděla, že Kittiny vrstevnice si zakládají nějaké spolky, chodí na jakési přednášky, nenuceně se chovají před muži, jezdí po ulicích samy, mnohé už nedělají pukrlata a především jsou všechny pevně přesvědčeny, že volba muže je jejich věcí, nikoli věcí rodičů. Dnes už nikdo neprovdává děvčata tak, jako kdysi, říkaly

všechny ty mladé dívky, a totéž tvrdili i lidé staří. Ale jak se dnes děvčata vdávají, nemohla se kněžna nikde dovědět. Francouzský způsob, podle něhož rozhodují rodiče o osudu dětí, se neujal, byl zavrhován. Způsob anglický, kdy má děvče naprostou svobodu, se taktéž neujal a v ruské společnosti nebyl možný. Ruský způsob námluv byl pokládán za cosi nestvůrného, i sama kněžna se tomu vysmívala. Ale jak se vdávat, jak vdávat dceru, nikdo nevěděl. Každý, s kým o tom kněžna hovořila, jí říkal jen tolik: „Proboha vás prosím, dnes už je načase nechat těch předpotopních zvyků. Sňatek přece uzavírají mladí, a ne rodiče. Musíme tedy mladé nechat, aby si to zařídili po svém.“ Ale takto se snadno mluvilo lidem, kteří neměli dcery. A kněžna soudila, že při bližší známosti by se dcera mohla zamilovat, a to do někoho, kdo se nebude mít k ženění anebo se k ní nebude hodit. Ať by lidé přesvědčovali kněžnu sebevíc, že v naší době si mají mladí lidé rozhodovat o svém osudu sami, nemohla tomu věřit, jako by nemohla uvěřit, že by v kterékoli době měly být nejvhodnější hračkou pro pětileté děti nabitě pistole. A proto měla kněžna s Kitty víc starostí než se staršími dcerami.

Nyní se obávala, aby se Vronskij neomezil na pouhé dvoření. Viděla, že dcera už je do něho zamilovaná, ale utěšovala se, že je čestný muž a neudělá to. Ale zároveň věděla, jak snadné je při dnešní svobodě poplést děvčeti hlavu a jak celkem lehkomyslně berou muži takové provinění. Minulý týden pověděla Kitty matce o rozmluvě, kterou měla s Vronským při mazurce. Ta rozmluva kněžnu částečně uklidnila; avšak dokonale klidná být nemohla. Vronskij Kitty řekl, že on i jeho bratr jsou tak zvyklí ve všem se podřizovat matce, že se nikdy neodváží k žádnému významnějšímu kroku, dokud se s ní neporadí. „A teď čekám, až matinka přijede z Petrohradu, čekám na to jako na smilování,“ řekl.

Kitty to vyprávěla, aniž jeho slovům přiřítala nějaký význam. Ale matka chápala celou věc jinak. Věděla, že stará paní je očekávána každým dnem, věděla, že ji synova volba potěší, a bylo jí divné, proč

se Vronskij nevyjadřuje z obavy, aby se to matky nedotklo. Ale tolik si přála ten sňatek i vysvobození z neklidu, že tomu věřila. Třebaže kněžnu rmoutilo neštěstí nejstarší dcery Dolly, která hodlala opustit muže, přece starosti o osud nejmladší dcery, o kterém se právě rozhodovalo, cele upoutávaly její mysl. Dnešní den, kdy se objevil Levin, jí přinesl novou starost. Bála se, aby dcera, které jednu dobu (jak se jí zdálo) nebyl Levin lhostejný, z přílišného smyslu pro čest neodmítla Vronského a vůbec aby Levinův příjezd nezkomplikoval, nezdržel celou věc, chýlící se k rozuzlení.

„Kdy vlastně přijel?“ zeptala se kněžna, když se vrátily domů.

„Dnes, mamá.“

„Chci jenom říci...“, začala kněžna a z jejího vážného, vzrušeného výrazu se Kitty domyslíla, o čem bude řeč.

„Maminko,“ pravila s uzarděním a rychle se otočila k matce, „prosím, prosím vás, nemluvte o tom. Já vím, všechno vím.“

Přála si totéž co matka, ale matčiny pohnutky ji urážely.

„Chci jenom říci, když jsi vzbudila naději v jednom...“

„Maminko moje milá, nic mi proboha neříkejte. Bojím se o tom mluvit.“

„Nebudu, nebudu,“ řekla matka, když spatřila v dceřiných očích slzy, „ale ještě jednu věc, miláčku. Slíbila jsi mi, že přede mnou nebudeš mít tajemství. Vid', že ne?“

„Nikdy, maminko, žádné,“ odpověděla Kitty a celá červená pohlédla matce přímo do obličeje. „Ale teď nemám, co bych řekla. Já... já... I kdybych chtěla, nevím, co říci a jak... nevím...“

Ne, s takovým pohledem nemůže mluvit nepravdu! Matka se usmívala jejímu rozčilení a štěstí. Usmívala se, jak nesmírné a významné připadá chuděrce vše, co se teď děje v její mysli.

XIII

Kitty prožívala po obědě a než nastal večer podobný pocit jako jinoh před bitvou. Srdce jí prudce bušilo a nemohla na nic soustředit myšlenky.

Tušila, že dnešní večer, kdy se ti dva poprvé setkají, musí rozhodnout o jejím osudu. A neustále si je představovala, každého zvlášť i oba pospolu. Když přemýšlela o minulosti, radostně, s něhou prodlévala u vzpomínek na svůj vztah k Levinovi. Vzpomínky z dětství a vzpomínky na Levinovo přátelství s jejím nebožtíkem bratrem dodávaly tomu vztahu zvláštní poetické kouzlo. Jeho láska, kterou si byla jista, jí lichotila a těšila ji.

A vzpomínala na Levina klidně. Avšak do vzpomínek na Vronského se mísilo cosi trapného, ačkoli to byl člověk společensky nadmíru vybroušený a klidný. Jako by se tam vloudila nějaká faleš nikoli v něm, on byl velice prostý a milý – ale v ní samé –, kdežto před Levinem se chovala docela prostě a přirozeně. Ale zato stačilo pomyslit na budoucnost s Vronským, a vyvstávala před ní perspektiva oslnivého štěstí. Budoucnost s Levinem se naopak jevila mlhavě.

Když se Kitty šla nahoru převléknout na večer a podívala se do zrcadla, s radostí zjistila, že má jeden ze svých šťastných dnů a plně ovládá všechny své síly, což pro nadcházející chvíle tolik potřebovala. Tušila v sobě vnější klid a nenucenou ladnost pohybů.

Právě když přišla o půl osmé dolů do jídelny, ohlašoval lokaj Konstantina Dmitriče Levina. Kněžna dosud byla ve svém pokoji, ani kníže nepřišel. Už je to tady! Všecka krev se jí nahrnula k srdci. Pohlédla do zrcadla a zděsila se, jak je bleďá.

Nyní už věděla najisto, že schválně přišel dřív, aby ji zastihl o samotě a mohl jí učinit nabídku k sňatku. A teprve teď, poprvé, viděla všechno v jiném, novém světle. Teprve teď si uvědomila, že

věc se netýká jenom jí – s kým bude šťastna a koho miluje –, ale že v příštím okamžiku musí ublížit člověku, kterého má ráda... Kruté ublížit... Zač? Za to, že on, ten milý člověk, ji má rád, že je do ní zamilován. Ale jakáž pomoc, má, musí to být.

Bože, bože, musí to opravdu říci sama? A co mu řekne? Snad by mu neřekla, že ho nemá ráda? Nebyla by to pravda. Ale co mu řekne? Že miluje jiného? Ne, to není možné. Odejde, půjde pryč.

Už se blížila ke dveřím, když zaslechla jeho kroky. Ne! To by nejednala poctivě. Čeho by se bála? Nic špatného neudělala. Bud' jak bud', řekne pravdu. Vždyť před ním nemůže být stísněná. Už je tu. Viděla jeho statnou postavu, nesmělé pohyby a upřené lesknoucí se oči. Pohlédla mu přímo do obličeje, jako by ho úpěnlivě prosila o smilování, a podala mu ruku.

„Asi jsem přišel nevhod, příliš brzo,“ řekl a rozhlédl se po prázdném salóně. Když uviděl, že jeho očekávání se splnilo, že mu nic nebrání, aby se vyjádřil, zasmušil se.

„Vůbec ne,“ pravila Kitty a sedla si ke stolu.

„Ale stejně jsem vás chtěl zastihnout samotnou,“ začal. Neposadil se ani se na ni nedíval, aby nepozbyl odvahy.

„Matinka hned přijde. Včera se moc unavila. Včera...“

Mluvila, ale nevěděla, co vyslovují její rty, a stále na něho upírala prosebný, laskavý pohled.

Podíval se na ni. Zrudla a zmlkla.

„Řekl jsem vám, že nevím, jak dlouho tu zůstanu... že to záleží na vás...“

Klopila hlavu stále níž a níž a sama nevěděla, co odpoví.

„Že to záleží na vás,“ opakoval. „Chtěl jsem říci... chtěl jsem... Přijel jsem... abych... být mou ženou!“ vypravil ze sebe, aniž věděl co mluví.

Ale cítil, že to nejstrašnější už má za sebou, a proto se odmlčel a pohlédl na ni.

Nedívala se na něho a jen těžce oddychovala. Byla u vytržení. Srdce jí překypovalo štěstím. Ani se nenadála, že vyznání lásky na

ni zapůsobí tak mocným dojmem. Ale trvalo to pouhý okamžik. Vzpomněla si na Vronského. Zdvihla k Levinovi jasné, upřímné oči, a když uviděla jeho zoufalý obličej, chvatně odpověděla:

„Není to možné... Odpustte mi...“

Jak blízká mu byla ještě před chvílí, co znamenala v jeho životě! A jak mu teď byla cizí a vzdálená!

„Jinak to nemohlo dopadnout,“ řekl, ani se na ni nepodíval. Uklonil se a chtěl odejít.

XIV

Ale zrovna v té chvíli přišla kněžna. Zhrozila se, když je přistihla o samotě a viděla, jak jsou rozrušení. Levin se jí uklonil a nic neřekl. Kitty mlčela, oči sklopené. Chválabohu, odmítla ho! Obličej matčin se rozzářil v obvyklém úsměvu, s kterým vítala každý čtvrtěk hosty. Usedla a začala se Levina vyptávat na jeho život na vsi. Opět se posadil, chtěl počkat, až přijdou hosté, aby mohl nenápadně odejít.

Po pěti minutách vstoupila Kittina přítelkyně, hraběnka Nordstonová, která se loni v zimě vdala.

Byla to hubená, žlutá, neduživá a nervózní osůbka s černýma svítivýma očima. Měla Kitty ráda a její přízeň, jako vůbec přízeň vdaných žen k děvčatům, se vybíjela v přání provdat Kitty podle vlastního ideálu štěstí, a proto by ji chtěla provdat za Vronského. Levin, s kterým se u nich počátkem zimy často setkávala, jí byl vždycky protivný. S oblibou si z něho pokaždé tropila žerty.

„Líbí se mi, když na mne shlíží z výše své vznešenosti anebo když přede mnou nechává svých moudrých řečí, protože jsem hloupá, nebo když se ke mně snižuje. To se mi náramně líbí, že se ke mně snižuje! Velice mě těší, že mě nesnáší,“ říkala o něm.

Měla pravdu, poněvadž Levin ji skutečně nemohl vystát a pohrdal jí pro to, na čem si zakládala a co považovala za svou přednost – pro její nervóznost, pro její rafinované opovržení a lhostejnost k drsné životní pravdě.

Mezi Nordstonovou a Levinem se vytvořil vztah, často se vyskytující ve vyšších kruzích, kdy dva lidé zůstávají navenek přáteli, ale přitom sebou opovrhují do té míry, že ani nemohou brát jeden druhého vážně, ani se nemohou vzájemně urazit.

Hraběnka Nordstonová na Levina ihned zaútočila.

„A! Konstantin Dmitrič! Opět v našem zpustlém babylóně?“ řekla, podávajíc mu drobnou žlutou ruku. Citovala jeho vlastní slova, neboť kdysi počátkem zimy prohlásil Moskvu za babylón. „Polepšil se snad babylón, nebo jste se vy zkazil?“ dodala a s úšklebkem se ohlédla po Kitty.

„Velice mi lichotí, Milosti, že si tak dobře pamatujete má slova,“ odvětil Levin. Už se mezitím vzpamatoval a ihned zaujal k hraběnce obvyklý, laškovně nepřátelský postoj. „Asi na vás mocně působí!“

„Ach, jakpak by ne! Všechno si píšu. Tak co, Kitty, zase jsi byla bruslit?“

A dala se do řeči s Kitty. Třebaže teď bylo trapné odejít, nicméně bylo pro Levina snazší dopustit se této trapnosti než zůstat celý večer a vidět Kitty, která se na něho tu a tam podívala a vyhýbala se jeho pohledu. Chtěl vstát, ale kněžna si všimla, jak je zamlklý, a sama ho oslovila.

„Zdržíte se v Moskvě dlouho? Pracujete tuším v nějaké samosprávě a nemůžete být dlouho pryč.“

„Nikoli, Jasnosti, v samosprávě už nepracuji,“ odpověděl Levin. „Zdržím se několik dní.“

Něco se s ním děje, řekla si hraběnka Nordstonová a zkoumavě si prohlížela jeho přísnou, vážnou tvář. Že by se ani nedal zlákat k svým obvyklým úvahám? Však ona ho vyprovokuje. Hrozně ráda si z něho dělá blázny před Kitty, a taky že to udělá.

„Konstantine Dmitriči,“ spustila, „vyložte mi, prosím, co to znamená, vy to všechno znáte. U nás v kalužské vesnici propili chlapi a ženské všechno, co měli, a teď nám nic neplatí. Co to má znamenat? Vy přece na sedláky nikdy nedáte dopustit.“

Vtom vešla do pokoje ještě nějaká dáma a Levin vstal. „Promiňte, paní hraběnko, ale skutečně nevím a nemohu vám nic říci,“ pravil a ohlédl se po důstojníkovi, který vstoupil hned po dámě.

To asi bude Vronskij, řekl si Levin, a aby se přesvědčil, pohlédl na Kitty. Už se podívala na Vronského a ohlédla se po Levinovi. Oči

jí bezděky zazářily a z toho jediného pohledu Levin poznal, že Kitty toho člověka miluje, poznal to tak jistě, jako by mu to byla řekla. Ale jaký je to člověk?

Nyní, ať už to bylo dobré, či špatné, nemohl Levin odejít, musel zjistit, jaký je člověk, kterého si zamilovala.

Při setkání se šťastnějším sokem, ať už jde o soupeření v čemkoli, dokážou někteří lidé upřít tomuto sokovi všechny dobré vlastnosti a vidět na něm jen chyby. Jiní lidé si naopak toužebně přejí objevit vlastnosti, kterými nad nimi šťastný sok zvítězil, a třeba jim srdce usedá, hledají na něm jen vlastnosti dobré. K takovým lidem náležel Levin. Ale poznal snadno, v čem je kouzlo Vronského. Zrovna to bilo do očí. Vronskij byl menší, statný brunet hezkého, dobromyslného, nesmírně klidného obličejě a pevného výrazu. Na jeho tváři i postavě od černých, krátce ostříhaných vlasů a čerstvě oholené brady až po volnou, zbrusu novou uniformu bylo vše jednoduché a přitom půvabné. Vronskij pustil dámu napřed, přistoupil ke kněžně a potom ke Kitty.

Jak se k ní blížil, zasvitly mu hezké oči zvlášť něžně, s blaženým, sotva patrným a skromně vítězným úsměvem (tak se zdálo Levinovi) se nad ní uctivě, opatrně sklonil a podával jí malou, ale širokou ruku.

Když pozdravil všechny přítomné a prohodil několik slov, posadil se, ale ani jednou nepohlédl na Levina, který z něho oka nespustil.

„Dovolte, abych vás seznámila,“ pravila kněžna a pokynula k Levinovi. „Konstantin Dmitrič Levin. Hrabě Alexej Kirillovič Vronskij.“

Vronskij vstal, přátelsky pohlédl Levinovi do očí a stiskl mu ruku.

„Letos v zimě jsem s vámi měl obědvat, nemýlím-li se,“ řekl se svým prostým upřímným úsměvem, „ale vy jste pak náhle odjel na venkov.“

„Konstantin Dmitrič pohrdá městem a nenávidí je i nás, městské obyvatele,“ přisadila si hraběnka Nordstonová.

„Má slova na vás asi mocně působí, že si je tak dobře pamatujete,“ ozval se Levin a vtom si uvědomil, že už to jednou řekl, a zrudl.

Vronskij pohlédl na Levina i na hraběnkou Nordstonovou a usmál se. „Vy žijete trvale na venkově?“ zeptal se. „V zimě tam musí být nuda.“

„Není, máme-li práci, a člověk se ani nemůže sám se sebou nudit,“ ostře pravil Levin.

„Mám venkov rád,“ řekl Vronskij. Všiml si Levinova tónu, ale tvářil se, že ho nevnímá.

„Ale doufám, Milosti, že byste nikdy nechtěl žít na venkově trvale,“ poznamenala hraběnka Nordstonová.

„Nevím, nezkoušel jsem tam zůstat delší dobu. Zažil jsem zvláštní pocit,“ pokračoval. „Nikde se mi tak nestýskalo po venkově, po našem ruském venkově s lýčenými střevíci a sedláčky, jako když jsem strávil s matkou zimu v Nice. Nice je sama o sobě nezajímavá, jak víte. Však Neapol a Sorrento člověka baví jen krátkou dobu. A právě tam vám zvlášť tane na mysli Rusko, jmenovitě ruský venkov. Zrovna jako když...“

Za řeči se obracel ke Kitty i k Levinovi, střídavě upíral svůj klidný, přátelský pohled na jednoho a na druhého a zřejmě mluvil, co ho právě napadlo.

Když zpozoroval, že hraběnka Nordstonová chce něco říci, zarazil se v půli věty a pozorně ji vyslechl.

Rozhovor neumlkal ani na okamžik, takže stará kněžna, mající pro případ, že by se nedostávalo námětů, v zásobě dva těžké kalibry, totiž klasické a reálné vzdělání a všeobecnou vojenskou povinnost, ani s nimi nemusela vyrukovat, a hraběnka Nordstonová se nedostala k tomu, aby pozlobila Levina.

Levin chtěl a přitom nemohl zasáhnout do rozmluvy. Co chvíli si říkal, že už půjde, ale neodcházel, jako by na něco čekal.

Přišla řeč na točící se stolky, na duchy a hraběnka Nordstonová, věřící ve spiritismus, vyprávěla o divech, které viděla.

„Ach Milosti, příště mě určitě vezměte s sebou, moc vás prosím! Nikdy jsem neviděl nic nadobyčejného, ačkoli se po tom všude pídím,“ s úsměvem řekl Vronskij.

„Dobře, příští sobotu,“ odpověděla hraběnka. „Ale co vy, Konstantine Dmitriči, věříte tomu?“ zeptala se Levina.

„Proč se ptáte? Přece víte, co odpovím.“

„Ale chci slyšet váš názor.“

„Můj názor je, že ty otáčející se stolky dokazují, že takzvané vzdělané vrstvy na tom nejsou o nic lépe než venkovský lid. Ten věří v uhranutí, uřknutí, čáry a kouzla, a my zas...“

„Tedy nevěříte?“

„Nemohu věřit, paní hraběnko.“

„Ale když jsem to sama viděla?“

„Selky taky vykládají, jak na vlastní oči viděly plivníka...“

„Myslíte tedy, že nemluvím pravdu?“

A nevesele se zasmála.

„Ale ne, Mášo, Konstantin Dmitrič jenom říká, že nemůže věřit,“ ozvala se Kitty. Styděla se za Levina. Uvědomil si to, rozčilil se ještě víc a chtěl odpovědět, ale Vronskij se svým upřímným, veselým úsměvem přispěchal na pomoc, když už rozhovor málem začínal být nepříjemný.

„Vůbec ani nepřipouštíte možnost?“ otázel se. „Pročpak? Připouštíme existenci elektřiny, kterou neznáme. Proč by nemohla existovat nová, nám dosud neznámá síla, která...“

„Když byla objevena elektřina,“ prudce vpadl Levin, „byl objeven pouze jev a nebylo známo, odkud pochází a co působí, a uplynula staletí, než se začalo uvažovat o jeho využití. Ale spiritisté naopak začali tím, že stolky jim píšou a duchové k nim přicházejí, a teprve potom začali vykládat, že je to neznámá síla.“

Vronskij Levinovi pozorně naslouchal, jako poslouchal vždy, a zřejmě ho zajímalo, co říká.

„Ano, jenže spiritisté říkají: dnes nevíme, jaká je to síla, ale síla tu je a působí za těch a těch podmínek. A je na učencích, aby probádali, v čem ta síla záleží. Ne, nevidím důvod, proč by to nemohla být nová síla, jestliže...“

„Ale proto,“ přerušil ho Levin, „že u elektřiny, kdykoli budete třít pryskyřici srstí, pokaždé nastane určitý jev, kdežto zde to není pokaždé, čili to není přírodní úkaz.“

Vronskij patrně cítil, že debata nabývá rázu na salón příliš vážného, proto neodporoval, ale hleděl zavést řeč jinam, i usmál se vesele a otočil se k dámám.

„Že bychom to hned zkusili, paní hraběnko?“ začal. Avšak Levin chtěl dopovědět, co si myslí.

„Myslím,“ pokračoval, „že ten pokus spiritistů vysvětlovat zázraky nějakou novou silou je nanejvýš nezdařilý. Mluví přímo o síle duchovní a chtěli by ji založit na materiálním pokusu.“

Všichni čekali, kdy už přestane, a Levin to cítil.

„Ale já si myslím, že by z vás bylo výborné médium,“ řekla hraběnka Nordstonová. „Vyznačujete se jistou exaltací.“

Levin pootevřel ústa, chtěl něco říci, ale zrudl a neřekl nic. „Pojďte, slečno, zkusíme to s tím stolkem, prosím,“ řekl Vronskij. „Dovolíte, Jasnosti?“

A Vronskij vstal a ohlížel se po stolku.

Kitty vstala od stolečku, a jak šla kolem Levina, jejich pohledy se setkaly. Bylo jí ho ze srdce líto tím spíš, že ho litovala v neštěstí, které sama zavinila. Můžete-li odpustit, odpusťte mi, pravil její pohled, jsem tak šťastná.

Nenávidím všechny, i vás i sebe, odpovídal jeho pohled. A Levin si užuž bral klobouk. Ale osud mu nebyl příznivý. Společnost se zrovna chtěla uvelebit kolem stolku a Levin se měl k odchodu, když tu vešel starý kníže a sotva pozdravil dámy, už se hrnul k Levinovi.

„Ale!“ spustil radostně. „Kdypak jsi přijel? Ani jsem nevěděl, žeš tady. Velice mě těší, že vás vidím.“

Starý kníže Levinovi jednou tykal, podruhé vykal. Objal ho a zabrán do hovoru ani nevnímal Vronského, který vstal a klidně vyčkával, až ho kníže osloví.

Kitty tušila, jak asi Levina skličuje otcova vládnost po všem, co se stalo. Rovněž jí neušlo, jak chladně otec odpověděl konečně Vronskému na pozdrav a jak Vronskij na něho pohlédl v přátelském údivu a přes všechnu snahu nemohl pochopit, jak a čím si zasloužil takovou nepřízeň. Kitty se začervenala.

„Jasnosti, pusťte Konstantina Dmitriče k nám,“ škemrala hraběnka Nordstonová. „Chceme udělat pokus.“

„Jaký pokus? Hýbat stoly? Promiňte, dámy a pánové, ale myslím, že hra na prstýnky by byla zábavnější,“ pravil starý kníže a díval se na Vronského, poněvadž tušil, že je to jeho nápad. „Na prstýnky, to aspoň má jakýs takýs smysl.“

Vronskij s údivem spočinul na knížeti svým pevným pohledem, jemně se usmál, a ihned se s hraběnkou Nordstonovou rozhovořil o velkém plese, který se měl konat příští týden.

„Doufám, že přijdete také?“ obrátil se ke Kitty.

Jakmile se starý kníže otočil jinam, Levin nenápadně odešel a jeho posledním dojmem z celého večera byl usměvavý, blažený Kittin výraz, když odpovídala Vronskému na otázku, týkající se plesu.

XV

Když se hosté rozešli, pověděla Kitty matce o svém rozhovoru s Levinem a přes veškerý soucit, který s Levinem měla, ji těšilo pomyšlení, že dostala nabídku k sňatku. Nepochybovala, že jednala správně. Ale na loži dlouho nemohla usnout. Vytrvale ji pronásledoval určitý dojem. Byl to Levinův obličej se svraštěným obočím a dobrotivýma, chmurně a smutně hledícíma očima, jak tak stál, naslouchal otci a díval se po ní i po Vronském. A přišlo jí ho tolik líto, že jí vhrkly slzy do očí. Ale rázem si vzpomněla, komu dala přednost. Živě si vybavila mužný, pevný obličej, ušlechtilý klid a vyzařující dobrotu ke všem; vzpomněla si na lásku toho, koho měla ráda, a opět ji zaplavila radost, a Kitty s úsměvem štěstí ulehla do polštářů. Škoda, přeškoda, ale co se dá dělat? Nemůže za to. Tak k sobě mluvila, avšak vnitřní hlas jí pravil něco jiného. Zda lituje, že Levina tolik upoutala, anebo že ho odmítla, sama nevěděla. Ale její štěstí bylo zkaleno pochybnostmi. „Pane, smiluj se! Pane, smiluj se nade mnou!“ opakovala si v duchu, dokud neusnula.

Dole v malém pánském pokoji se tou dobou odehrávala mezi rodiči scéna, jaké teď mívali často, když šlo o milovanou dceru.

„Co? Tohle!“ křičel kníže, rozháněje se rukama, a honem se zahalil do veverčího županu. „To, že nevíte, co je hrdost, důstojnost, že zostouzíte a ničíte dceru těmi hanebnými, pitomými námluvami!“

„Proboha tě prosím, muži, co jsem udělala?“ řekla kněžna skoro plačky.

Šťastná a spokojená po rozmluvě s dcerou přišla dát knížeti dobrou noc, a třebaže nehodlala vyprávět o Levinově nabídce a Kitině odmítnutí, přece muži naznačila, že pokládá věc s Vronským za hotovou, že se to rozhodne s konečnou platností, jakmile přijede

jeho matka. A po těch slovech se kníže najednou rozčertil a začal vykřikovat neslušná slova.

„Co jste udělala? Inu: za prvé lovíte ženicha a celá Moskva o tom bude mluvit, a právem. Když už pořádáte večírky, zvěte všecky, a nejenom vyvolené ženichy. Pozvěte všecky ty cápky (takto kníže tituloval moskevské mladé muže), pozvěte si pianistu, a ať se tancuje, a ne jako dnes – zvát si pány ženichy a dávat to všecko dohromady. Nemohu to vidět, dělá se mi zle. Však už máte, co jste chtěla, holka je poblázněná. Levin je stokrát lepší člověk. Ale tohle je petrohradský floutek, jakých je tam na kopy a všichni jsou na jedno brdo, samý neřád. Ale i kdyby byl královský princ, má dcera se nepotřebuje nikoho doprošovat!“

„Ale co já jsem udělala?“

„To, že...“ hněvivě zvolal kníže.

„Já vím, kdyby bylo po tvém,“ přerušila ho kněžna, „nikdy bychom dceru nevдали. Když je to takové, musíme odjet na venkov.“

„A bude to nejlepsi.“

„Ale počkej. Copak někomu podkuřuju? Vůbec ne. Ale mladý muž, a to velice slušný mladý muž, se zamiloval a ona myslím...“

„Ano, vy myslíte! Ale co když se zamiluje doopravdy, a on pomýšlí na ženění asi tak jako já?... Och! Radši bych se neviděl! Ach spiritismus, ach Nice, ach na plese...“ Kníže chtěl ženu napodobit a dělal za každým slovem pukrle. „Ale co když uděláme Kátětku nešťastnou, co když si vážně vezme do hlavy...“

„Ale proč myslíš?“

„Nemyslím, ale vím to. My na to máme dobrý nos, ale ženské ne. Je tu člověk, který to myslí vážně, a to je Levin. A pak ten pudivír, to fintidlo, které se chce jenom pobavit.“

„No, když ty si vezmeš něco do hlavy...“

„Však si vzpomeneš, ale už bude pozdě, jako s Dášenkou.“

„Tak dobře, dobře, nebudeme o tom mluvit,“ zarazila ho kněžna, když si vzpomněla na nešťastnou Dolly.

„Zcela správně. Dobrou noc!“

Manželé si udělali navzájem křížek, políbili se, ale rozešli se s vědomím, že každý si myslí své.

Zpočátku byla kněžna pevně přesvědčena, že dnešní večer rozhodl o Kittině osudu a že nemůže být pochyb o úmyslech Vronského. Ale mužova slova ji zneklidnila. A když se vrátila do své ložnice, tu stejně jako Kitty, plna hrůzy před nejistou budoucností, si v duchu několikrát opakovala: „Pane, smiluj se, Pane, smiluj se nade mnou!“

XVI

Vronskij nikdy nepoznal rodinný život. Jeho matka byla zamlada proslulá lvíci salónů a prožila ještě za muže, a zvlášť po jeho smrti, mnoho milostných románek, o kterých se všude ve vyšších kruzích vědělo.

Otce Vronskij téměř nepamatoval a byl vychován na vojenské gardové škole.

Absolvoval školu jako velice mladý, oslňující důstojník a rázem zapadl mezi bohaté petrohradské důstojnictvo. Třebaže občas chodil do vznešené petrohradské společnosti, veškeré jeho milostné zájmy se tomuto okruhu vymykaly.

Po rozmařilém a přízemním životě petrohradském poprvé v Moskvě poznal kouzlo přátelských styků s urozenou, milou a nevinnou dívkou, která si ho oblíbila. Ani na mysl mu nepřišlo, že by na jeho vztahu ke Kitty bylo něco špatného. Na plesech tančil nejvíce s ní. Chodil k nim do rodiny. Mluvil s ní, jak se obvykle mluvívá ve společnosti o všelijakých hloupostech, ale bezděčně jim dodával smyslu pro ni hluboce významného. Ačkoli jí neřekl nic, co by jí nemohl říci přede všemi, cítil, že je na něm stále závislejší, a čím víc to cítil, tím víc ho to těšilo a jeho city k ní byly stále něžnější. Nevěděl, že jeho chování ke Kitty má svůj název, že je to svádění děvčat bez vážných úmyslů a že takové svádění je jednou ze špatností, častých mezi oslňujícími mladými muži jeho druhu. Domníval se, že je první, kdo objevil takové potěšení, a s rozkoší vychutnával svůj objev.

Kdyby mohl slyšet, co toho večera říkali její rodiče, kdyby dokázal zaujmout stanovisko rodiny a zvědět, že Kitty bude nešťastná, jestliže se s ní neožení, byl by velice překvapen a nevěřil by. Nemohl věřit, že by něco, co působilo tak velké a milé potěšení jemu a zvláště jí, mohlo být špatné. Ještě tíž by uvěřil, že by se měl oženit.

Sňatek pro sebe nikdy nepokládal za možný. Nejenže o rodinný život valně nestál, ale v rodině a zejména v muži viděl podle ustáleného názoru mládeneckého světa, v němž žil, cosi cizího, nepřátelského a především směšného. Ale třebaže Vronskij netušil, o čem mluvili její rodiče, uvědomil si toho večera cestou od Ščerbackých, že tajné duševní pouto mezi ním a Kitty se dnes večer upevnilo tak silně, že už musí něco podniknout. Ale co by se mohlo a mělo podniknout, na to nemohl přijít.

Když se vracel od Ščerbackých, odnášel si jako vždy příjemný pocit čistoty a svěžesti, způsobený zčásti i tím, že celý večer nekouřil, a zároveň nový pocit; bylo to dojetí její láskou. To je ze všeho nejkrásnější, uvažoval, nejkrásnější je, že žádný z nich nic nevyřekl, ale tolik si rozuměli v té nenápadné řeči pohledů a intonací, že mu dnes řekla jasněji než kdy jindy, že ho miluje. A jak mile, prostě a především důvěřivě! I on sám si připadal lepší a čistší. Cítil, že má srdce a že je v něm mnoho dobrého. Ty hezké, milující oči! Jak řekla: *a to velmi...*

Ale co na tom? Nic. Je mu hezky a jí taky. A už zas přemýšlel, kde by strávil zbytek večera.

V duchu si probral, kam by mohl jít. Do klubu? Na partii beziku⁹, na šampaňské s Ignatovem? Ne, nepůjde. Château des fleurs, bude tam Oblonskij, kuplety, kankán. Ale ne, toho už má po krk. Vždyť má rodinu Ščerbackých právě proto rád, že se sám polepšil. Půjde domů. Šel rovnou do svého pokoje v hotelu Dusseau, objednal si večeři, potom se svlékl, a jakmile položil hlavu na polštář, usnul pevně a klidně jako vždy.

9 Karetní hra pro dva hráče. Pozn. red.

XVII

Nazítří v jedenáct hodin dopoledne jel Vronskij naproti matce na stanici petrohradské dráhy a první, kdo mu přišel na širokém schodišti do cesty, byl Oblonskij, čekající sestru, která měla přijet týmž vlakem. „Ale! Jasnosti!“ zvolal Oblonskij. „Koho čekáš?“

„Matku,“ odpověděl Vronskij. Usmíval se jako všichni, kdo se s Oblonským stýkali, stiskl mu ruku a společně stoupali po schodech. „Má dnes přijet z Petrohradu.“

„Čekal jsem na tebe až do dvou. Kampak jsi šel od Ščerbackých?“

„Domů,“ odpověděl Vronskij. „Abych se přiznal, bylo mi včera po návštěvě u Ščerbackých tak hezky, že už se mi nikam nechtělo.“

„Bujné koně poznávají podle cejchů na bocích, a já ty, kdo lásku mají, dobře poznám po očích,“ zadeklamoval Stěpan Arkadjič docela stejně jako prve Levinovi.

Vronskij se usmál, nic nezapíral, ale honem začal o něčem jiném.

„A na koho čekáš ty?“ zeptal se.

„Já? Na krásnou ženu,“ odvětil Oblonskij.

„Slyšme!“

„Honni soit qui mal y pense!¹⁰ Na sestru Annu.“

„Ach, Kareninovou?“

„Asi ji znáš.“

„Myslím, že ano. Nebo ne... Opravdu si nevzpomínám,“ odpovídal roztržitě Vronskij, který si při jméně Kareninové mlhavě představoval cosi škrobeného a nudného.

„Ale Karenina, mého věhlasného švagra, jistě znáš. Toho zná celý svět.“

10 Hanba tomu, kdo by si to špatně vykládal. (*franc.*)

„Totiž znám ho z doslechu a od vidění. Víím, že je moudrý, učený, div ne svatý... Ale víš, tohle nespadá... je to... not in my line¹¹,“ řekl Vronskij.

„Ano, je to velice pozoruhodný člověk. Trochu konzervativní, ale sympatický člověk,“ podotkl Stěpan Arkad’jič, „sympatický člověk.“

„Tím líp pro něho,“ řekl Vronskij s úsměvem. „Á, tys tady,“ oslovil velkého starého matčina lokaje, stojícího u dveří. „Jen pojd’ sem.“

Kromě toho, že Stěpan Arkad’jič byl celkově příjemný, byl mu Vronskij poslední dobu oddán ještě proto, že si ho v duchu spojoval s Kitty.

„Tak co, uspořádáme v neděli večeri na počest divy?“ řekl Vronskij a s úsměvem vzal Oblonského pod paží.

„Docela jistě. Složíme se. Ach ano, seznámil ses včera s mým přítelem Levinem?“ otázal se Stěpan Arkad’jič.

„To víš. Ale nějak brzo odešel.“

„Je to správný hoch,“ pokračoval Oblonskij. „Vid’?“

„Nevím, proč všichni Moskvané, ovšem s výjimkou těch, s kterými mluvím,“ připojil Vronskij žertem, „jsou takové prudké povahy. Věčně se nějak stavějí na zadní nohy, zlobí se, jako by pořád chtěli dát člověku něco na srozuměnou...“

„To se stává, ano, máš pravdu...,“ řekl Stěpan Arkad’jič s veselým smíchem.

„Už to brzo přijede?“ obrátil se Vronskij k železničáři.

„Ted’ byl vlak ohlášen,“ odpověděl železničář.

Bylo stále víc a víc znát, že vlak se blíží. Na nádraží vzrůstal ruch, nastaly poslední přípravy, posluhové běhali sem tam, objevili se četníci a železničáři, přibýlo těch, kdo šli někomu k vlaku naproti. Mrazivou párou bylo vidět dělníky v kožíšcích a v měkkých válenkách, jak jdou přes trať, mizící v zatáčce. Na vzdálených kolejích se ozývalo pískání lokomotivy a bylo slyšet, jak tam posunují těžké vozy.

11 Na to si nepotrpím. (*angl.*)

„Ne,“ ozval se Stěpan Arkadjič, který nesmírně toužil povědět Vronskému, jak si Levin myslel na Kitty. „Ne, tys neošacoval mého Levina správně. Je to velice nervózní člověk a bývá nepříjemný, to je pravda, ale zato někdy bývá ohromně milý. Je to taková poctivá, upřímná povaha a zlaté srdce. Ale včera měl své zvláštní důvody,“ s významným úsměvem pokračoval Oblonskij. Zapomínal už nadobro, jaké porozumění měl včera pro svého přítele, a nyní cítil totéž, tentokrát pro Vronského. „Ano, měl důvod být nesmírně šťastný anebo nesmírně nešťastný.“

Vronskij zůstal stát a zeptal se rovnou:

„Co tedy vlastně? Snad včera neučinil nabídku tvé švagrově?“

„Možná,“ řekl Stěpan Arkadjič. „Včera mě to tak napadlo. Ano, když brzo odešel a měl špatnou náladu, už to asi tak bude... Je už tak dlouho zamilován a mně je ho moc líto.“

„Vida! Ale myslím, že by mohla udělat lepší partii,“ prohodil Vronskij, vypjal hrud' a znovu začal přecházet sem tam. „Ačkoli nevím,“ dodal. „Ano, to je zapeklitá situace! Však proto většinou dáváme přednost všelijakým dorotám. Když tě potká nezdar, je to jenom důkaz, žeš neměl dost peněz, ale tady je v sázce celá tvá důstojnost. Ale vlak už je tu.“

V dálce už skutečně pískala lokomotiva. Po chvíli se nástupiště otrásl o lokomotiva se přihnala, vyfukovala páru, kterou mráz srážel dolů, páka prostředního kola zvolna a rytmicky klesala a stoupala, a zachumlaný ojíněný strojvůdce se ukláněl. Za tendrem jel vůz se zavazadly a kňučícím psem a nástupiště už se otrásl pomaleji a o to více. Nakonec přijely osobní vozy, poskočily a zastavily.

Statný průvodčí hvízdal ještě za jízdy, pak seskočil a hned za ním vystupovali jeden po druhém nedočkaví cestující: gardový důstojník, který se držel hezky zpříma a přísně se rozhlížel; usměvavý, čiperný obchodníček s brašnou; venkovan s rancem přes rameno.

Vronskij stál vedle Oblonského, prohlížel si vozy a vystupující lidi a na matku docela zapomněl. To, co právě uslyšel o Kitty, ho

vzrušovalo a blažilo. Hrud' se mu bezděčně dmula a oči mu zářily. Připadal si jako vítěz.

„Paní hraběnka Vronská je tady v tom kupé,“ hlásil statný průvodčí Vronskému.

Ta slova ho vyburcovala a přiměla ho, aby si vzpomněl na matku a nadcházející shledání. V skrytu duše si matky nevážil, a aniž si to uvědomoval, neměl ji rád, třebaže podle pojetí kruhů, ke kterým náležel, i při své výchově si neuměl představit jiný vztah k matce nežli bezmeznou poslušnost a uctivost, poslušnost a uctivost navenek o to větší, čím méně ji ctil a miloval ve skutečnosti.

XVIII

Vronskij se ubíral za průvodčím do vozu a u vchodu do kupé zůstal stát, aby vycházející dáma mohla projít. S taktem, vlastním člověku z vyšší společnosti, poznal na první pohled, že tato dáma rovněž náleží k vyšším kruhům. Omluvil se a už chtěl vstoupit dovnitř, ale nedalo mu to a pohlédl na ni ještě jednou – nikoli proto, že byla velmi hezká, ani ho nezaujal půvab a skromná grácie vyzařující z celé postavy, nikoli, avšak ve výrazu jejího spanilého obličeje, jak šla kolem něho, byla jakási lahoda a něha. Když se ohlédl, také otočila hlavu. Jiskrné šedivé oči, přecházející pod hustými řasami až do černa, utkvěly přátelsky a pozorně na jeho tváři, jako by ho poznávala, a vzápětí se přenesly na přicházející zástup, jako by někoho hledaly. I v tom letném pohledu zachytil Vronskij tajemnou živost, která jí pohrávala na tváři a těkala mezi jiskrnými očima a sotva patrným úsměvem, který jí zvlnil rudé rty. Snad jakási přemíra citů tolik naplňovala její bytost, že se proti její vůli odrážela v zářícím pohledu a hned zase v úsměvu. Naschvál uhasila světélko v očích, ale svítilo proti její vůli v sotva patrném úsměvu.

Vronskij vstoupil do vozu. Matka, hubená stařenka s černými očima a s lokýnkami mžourala, jak si prohlížela syna, a mírně se usmívala tenkými rty. Vstala ze sedadla, svěřila komorné kabelku, podala synovi malou hubenou ruku, přitáhla jeho hlavu k sobě a políbila ho na tvář. „Dostal jsi telegram? Jsi zdráv? Chválabohu.“

„Jelo se vám dobře?“ Syn se posadil k matce, ale mimoděk naslouchal ženskému hlasu za dveřmi. Věděl, že je to hlas dámy, s kterou se setkal u vchodu.

„Přece s vámi nesouhlasím,“ říkala.

„Petrohradský názor, milostivá.“

„Ne petrohradský, ale prostě ženský,“ odpověděla dáma. „Poroučím se, dovolu, abych vám políbil ručku.“

„Na shledanou, Ivane Petroviči. A poohlédněte se po bratrovi a pošlete ho za mnou,“ pravila dáma už skoro ve dveřích a znova vstoupila do kupé.

„Už jste našla bratra?“ zeptala se Vronská.

Nyní si Vronskij uvědomil, že je to Kareninová.

„Váš bratr je tady,“ řekl a vstal. „Promiňte, že jsem vás nepoznal, ale naše známost byla tak krátká,“ pokračoval a uklonil se, „že se na mě asi nepamatujete.“

„O ne. Poznala bych vás, protože jsme s vaší paní matinkou mluvily skoro celou cestu jen o vás,“ řekla a konečně povolila živosti, deroucí se na povrch, aby se projevila v úsměvu. „Ale bratr tu pořád není.“

„Tak ho přece zavolej, Aljošo,“ řekla stará hraběnka. Vronskij vyšel na nástupiště a zavolal:

„Oblonskij! Tady!“

Ale Kareninová na bratra nečekala, a sotvaže ho zahlédla, rázným svižným krokem vyšla z vozu. A jakmile k ní bratr přistoupil, objala ho levou rukou kolem krku pohybem, který Vronského překvapil rozhodností i grácií, prudce ho k sobě přivinula a vroucně políbila. Vronskij na ní mohl oči nechat a usmíval se, ani nevěděl čemu. Ale pak si vzpomněl, že matka ho očekává a vrátil se do vozu.

„Velice roztomilá, není-liž pravda?“ řekla hraběnka. „Muž ji usedil ke mně a já jsem byla velice ráda. Celou cestu jsme se spolu bavily. No, a ty prý... vous filez le parfait amour. Tant mieux, mon cher, tant mieux.“¹²

„Nevím, nač narážíte, mamá,“ odpověděl syn chladně. „Tak půjdeme, mamá.“

Kareninová opět vstoupila. Přišla se rozloučit s hraběnkou. „Tak vidíte, Milosti, už tu máte syna, a já bratra,“ řekla vesele. „A se všemi historkami jsem u konce. Už bych neměla co vyprávět.“

12 Máš ideální lásku. Tím lépe, chlapče, tím lépe. (*franc.*)

„Ó nikoli,“ namítla hraběnka a vzala Kareninovou za ruku. „Mohla bych s vámi jet kolem světa a nenudila bych se. Patříte k těm milým ženám, s kterými si člověk rád pohovoří i posedí mlčky. A se synáčkem si už nedělejte starosti. Vždyť to nejde, být pořád spolu.“

Kareninová stála nehybně, úžasně zpříma a usmívala se očima.

„Anna Arkad'jevna,“ vysvětlovala hraběnka synovi, „má osmile-tého synka, tuším, a ještě nikdy ho nenechala samotného a teď si pořád vyčítá, že ho nechala doma.“

„Ano, pořád jsme s paní hraběnkou mluvily, já o svém synovi a ona zas o svém,“ řekla Kareninová a obličej se jí opět rozjasnil v úsměvu, v laskavém úsměvu, platícím Vronskému.

„Jistě vás to pořádně znudilo,“ hbitě, v letu zachytil míč koketérie, který mu hodila. Ale zřejmě nechtěla pokračovat v tomto tónu a obrátila se ke staré hraběnce:

„Srdečné díky. Ani jsem nezpозorovala, jak ten včerejšek uběhl. Na shledanou, Milosti.“

„Buďte hodně zdráva, drahoušku,“ odpověděla hraběnka. „Dovolte, abych vás políbila na vaši hezkou tvářinku. Říkám vám prostě, rovnou, jako stará žena, že jsem si vás zamilovala.“

Jakkoli to byla konvenční fráze, Kareninová zřejmě upřímně uvěřila a byla potěšena. Začervenala se, trochu se shýbla, nastavila hraběnce tvář k políbení, opět se narovnala a pořád s tím úsměvem, vlnícím se mezi rty a očima, podala Vronskému ruku. Stiskl tu podávanou malou ruku, a opětovaný stisk, energický, pevný a smělý, ho naplnil zvláštní radostí. Vyšla rychlým krokem, tak podivně svižným při její dosti plné postavě. „Velice roztomilá,“ opakovala stará paní.

Totéž si myslil i její syn. Provázel ji očima, dokud její graciózní postava nezmizela, a úsměv se mu rozhostil na tváři. Oknem viděl, jak přistoupila k bratrovi, vzala ho za ruku a cosi mu živě vykládala, co zřejmě nemělo nic společného s ním, s Vronským, a to ho zamrzelo.

„Tak co, mamá, jste docela zdráva?“ otázal se.

„Všecko v nejlepším pořádku. Alexandr byl velice milý. A Marie velice zkrásněla. Je teď moc hezká.“

A zase vyprávěla o tom, co ji nejvíce zajímalo, o vnukových křtinách, na kterých byla v Petrohradě, i o zvláštní přízni panovníkově, které se těší starší syn.

„Lavrentij už je tady,“ řekl Vronskij, když vyhlédl z okna, „teď bychom mohli jít, jestli si přejete.“

Starý správce, který jel s hraběnkou, přišel do vozu oznámit, že je vše připraveno, a hraběnka vstala a chystala se k odchodu.

„Půjdeme, dokud není tolik lidí,“ řekl Vronskij.

Služebná vzala kabelku a psíka, správce a posluha ostatní zavazadla. Vronskij vzal matku pod paží. Ale když už vystupovali z vozu, najednou se kolem přehnalo několik lidí s vyděšenými obličejí. I přednosta stanice ve své čepici nezvyklé barvy se přehnal kolem. Lidé u vlaku se valili zpátky.

„Cože? Co? Kde? Skočil tam! Přejelo ho to!“ ozývalo se v davu.

Oblonskij a jeho sestra, kterou vedl pod paží, oba rovněž vyděšení, se vrátili a zůstali stát před vozem, aby se vyhnuli davu.

Dámy odešly do vozu, kdežto Vronskij a Stěpan Arkadjič se přidali k zástupu, aby zjistili podrobnosti nehody.

Hlídač, snad že byl opilý anebo příliš zachumlaný v krutém mrazu, neslyšel couvající vlak, a ten ho přejel.

Ještě než se Vronskij a Oblonskij vrátili, zvěděly dámy tyto podrobnosti od správce.

Oblonskij i Vronskij, oba viděli zohavenou mrtvolu. Oblonskij byl zjevně zdrcen. Stahoval obličej a měl slzy na krajíčku.

„Bože, taková hrůza! Ach, Anno, kdybys to viděla! Bože, taková hrůza!“ opakoval.

Vronskij mlčel a jeho hezká tvář byla vážná, ale docela klidná.

„Ach, kdyby Vaše Milost viděla,“ říkal Stěpan Arkadjič. „A jeho žena je tady... Je na ni hrozný pohled... Vrhla se k mrtvole. Prý živil početnou rodinu. To je strašné!“

„Nedalo by se pro ni něco udělat?“ vzrušeně zašeptala Kareninová.

Vronskij se na ni podíval a už vystupoval z vozu.

„Hned přijdu, mamá,“ dodal ve dveřích.

Když se po chvíli vrátil, Stěpan Arkadjič už s hraběnkou rozprávěl o nové zpěvačce a hraběnka se netrpělivě ohlížela po dveřích, čekajíc na syna.

„Tak půjdeme,“ řekl Vronskij, jakmile přišel.

Vystoupili společně. Vronskij šel s matkou napřed. Vzadu šla Kareninová s bratrem. U východu dohonil Vronského přednosta stanice.

„Odevzdal jste mému zástupci dvě stě rublů. Sdělte mi laskavě, komu jsou určeny.“

„Vdově,“ odvětil Vronskij a pokrčil rameny. „Nechápu, proč se ještě ptáte.“

„Vy jste jí něco poslal?“ volal zezadu Oblonskij. Stiskl sestře ruku a dodal: „To je od vás velice hezké. Že je to skvělý hoch? Poroučím se, Milosti.“

Oblonskij a Kareninová zůstali stát, aby se poohlédli po její služebné.

Když vyšli z nádraží, byl už kočár Vronských pryč. Vycházející lidé dosud hovořili o tom, co se stalo.

„Hrozná smrt!“ řekl jakýsi kolemjdoucí pán. „Prý byl na dva kusy.“

„Myslím, že je naopak nejlehčí, okamžitá,“ prohodil jiný.

„Že taky neudělají nějaká opatření,“ mínil třetí.

Kareninová nasedla do kočáru a Stěpan Arkadjič k svému údivu spatřil, jak se jí škubou rty a jak stěží zadržuje pláč.

„Co je ti, Anno?“ zeptal se, když ujeli kousek cesty.

„Špatné znamení.“

„Hlouposti! Přijela jsi, to je to hlavní. Neumíš si představit, jak na tebe spoléhám.“

„Znáš se s Vronským dlouho?“

„Ano. Víš, doufáme, že si vezme Kitty.“

„Tak?“ řekla Anna tiše. „No, a teď si promluvíme o tobě,“ dodala pohazujíc hlavou, jako by chtěla přímo fyzicky odehnat něco, co jí překáželo a vadilo. „Promluvíme si, jak to vypadá s tebou. Dostala jsem tvůj dopis, a tak jsem tady.“

„Ano, jsi má jediná naděje,“ řekl Stěpan Arkad’jič.

„Pověz mi všechno.“

A Stěpan Arkad’jič vyprávěl.

Když přijeli k domu, vysadil sestru, s povzdechem jí stiskl ruku a jel do úřadu.

XIX

Když Anna vešla do pokoje, seděla Dolly v malém salóně s baculatým světlovlasým hošíkem, už nyní podobným otci, a zkoušela ho z francouzské úlohy. Chlapec odříkával úlohu a přitom kroutil knoflíkem na kabátku, který už jen taktak držel, a mermomocí jej chtěl utrhnout. Matka mu několikrát odtáhla ruku, ale baculatá ručka chytala knoflík zas a zas. Matka knoflík utrhla a schovala do kapsy.

„Drž ty ruce klidně, Gríšo,“ pravila a znova se chopila pokrývky, své dávné práce, ke které se uchýlovala vždy v trudných chvílích. Nervózně háčkovala, nahazovala a počítala oka. Ačkoli včera muži vzkázala, že jí není nic po tom, zda jeho sestra přijede, či nikoli, připravila vše k jejímu příjezdu a rozechvěle švagrovou očekávala.

Dolly byla zdrcena svým zármutkem, poddala se mu cele. Ale přesto nezapomínala, že švagrová Anna je ženou jednoho z nejvlivnějších mužů v Petrohradě a petrohradskou grande dame. A proto nesplnila svou pohrůžku, totiž nezapomněla, že švagrová přijede. Vždyť Anna koneckonců za nic nemůže. Dolly o ní věděla jen to nejlepší a setkala se u ní s vlídným, přátelským jednáním. Ovšem pokud si vzpomínala na svůj dojem z pobytu u Kareninových, jejich domácnost se jí nelíbila. V celém způsobu jejich rodinného života byla jakási faleš. Ale proč by ji Dolly neměla přijmout? Jen aby ji nechtěla utěšovat! Všecky útěchy, domluvy i křesťanské odpuštění – to vše si Dolly promyslela už tisíckrát a všechno to bylo k ničemu.

Dolly teď trávila celé dny sama s dětmi. Mluvit o svém žalu nechtěla a s takovým žalem v srdci mluvit o něčem jiném nedovedla. Věděla, že Anně tak či onak poví vše, chvilkami se těšila, jak jí všechno vypoví, ale chvilkami ji zlobilo, že má mluvit o svém ponížení před ní, jeho sestrou, a slyšet připravené fráze domluv a útěch.

Dívala se na hodiny, čekala ji každou chvíli, ale jak se stává, propásla právě okamžik, kdy Anna přijela, takže neslyšela zvonek.

Když zaslechla šustění šatů a lehké kroky už ve dveřích, otočila se a její zmučená tvář nejevila radost, ale bezděčný údiv. Vstala a objala švagrovou.

„Už jsi tady?“ řekla a políbila ji.

„Dolly, mám takovou radost, že tě zas vidím!“

„Já taky,“ řekla Dolly, slabě se usmála a snažila se z Anniny tváře vyčíst, zda něco ví. Asi ví, usoudila, když zpozorovala v její tváři soucit. „Pojď, dovedu tě do tvého pokoje,“ pokračovala, aby oddálila vážný rozhovor co nejvíce.

„To je Gríša? Můj bože, ten už je velký!“ řekla Anna, políbila chlapce, aniž z Dolly spustila oči, zůstala stát a zarděla se. „Ne, dovol, zůstanu tady.“

Odložila šátek i klobouk, ale ten se jí přichytil za pramen kadeřavých vlasů, až musela zakroutit hlavou, aby se vyprostila.

„Ale ty záříš štěstím a zdravím!“ řekla Dolly skoro závistivě.

„Já? Ano,“ pravila Anna. „Můj bože, Táňa! Je stejně stará s mým Serjožou,“ dodala, obracejíc se k děvčátku, které přiběhlo do pokoje. Vzala je do náruče a políbila. „Rozkošné děvčátko! Ukaž mi všechny.“

Jmenovala je a pamatovala si nejen jména, ale i věk, povahu a nemoci všech dětí, a Dolly to plně oceňovala.

„Tak se na ně půjdeme podívat,“ řekla. „Vasja teď spí, to je škoda.“

Když se podívaly na děti, usedly, teď už samy, v salóne ke kávě. Anna se chopila podnosu, ale hned jej odstrčila.

„Dolly,“ začala. „On mi to řekl.“

Dolly chladně pohlédla na Annu. Očekávala strojené fráze soucitu. Ale Anna nic takového neřekla.

„Dolly, miláčku! Nechci se ho zastávat ani tě nechci utěšovat. To není možné. Ale je mi tě, dušinko, prostě líto, ze srdce líto!“

Pod hustými řasami se jí v zářících očích náhle ukázaly slzy. Přisedla si ke švagrové a vzala ji za ruku svou energickou malou rukou. Dolly neuhnula, ale pořád se tvářila suše.

„Mě nemůže nic utěšit. Všecko je ztracené po tom, co se stalo, všecko je pryč!“

A jakmile to vyřkla, najednou zjihla. Anna zvedla Dolly hubenou, vyzáblou ruku, políbila ji a řekla:

„Ale co dělat, Dolly, co budeš dělat? Jak by ses měla v té hrozné situaci zachovat? Tohle musíme rozvážit.“

„Se vším je konec, a dost,“ řekla Dolly. „A nejhorší je, pochop, že ho nemohu opustit. Jsou tu děti, jsem vázána. Ale žít s ním nemohu, jsou to pro mě muka, když se na něho musím dívat.“

„Dolly, drahoušku, všecko mi řekl, ale chtěla bych to slyšet od tebe, pověz mi všecko.“

Dolly na ni tázavě pohlédla.

„Jak si přeješ,“ řekla náhle. „Ale povím ti všecko od začátku. Víš, jak jsem se vdávala. S výchovou od naší mamá jsem byla nejen nevinná, ale byla jsem hloupá. Nic jsem neznala. Prý, to vím, muži vypravují ženám o své minulosti, ale Stiva... Stěpan Arkadjič,“ opravila se, „mi neřekl nic. Nebudeš mi věřit, ale dosud jsem si myslela, že jsem jediná žena, kterou měl. Tak jsem žila osm let. Pochop, že jsem se nenadála žádné nevěry, dokonce jsem to pokládala za něco nemožného, a teď považ, s takovými představami se najednou dovíš celou tu hrůzu, všechnu tu špínu... Chápej mě. Být si plně jista svým štěstím, a najednou...“ pokračovala Dolly, zadržujíc vzlyky, „a dostat do ruky dopis... jeho dopis milence, naší vychovatelce. Ne, to je přespříliš!“ Rychle vyndala šátek a zakryla si obličej. „Ještě bych chápala nějaké chvilkové opojení,“ mluvila dál po krátké pomlce, „ale podvádět mě tak promyšleně a lstivě... A s kým? Být dál mým mužem, když má ji... To je strašné! Nemůžeš pochopit...“

„Ó ne, chápu! Chápu milá Dolly, chápu,“ řekla Anna a tiskla jí ruku.

„A myslíš, že si je vědom, v jaké jsem hrozná situaci?“ pokračovala Dolly. „Kdepak! Je šťastný a spokojený.“

„O ne!“ přerušila ji Anna rychle. „Je nešťastný, je zdrcen lítostí...“

„Je vůbec schopen lítosti?“ přerušila Dolly švagrovou a pozorně se jí zahleděla do tváře.

„Ano, vždyť ho znám. Nemohla jsem se na něho dívat bez lítosti. Známe ho obě. Je dobrý, ale hrdý, a teď byl tak ponížen. Co mě nejvíc dojalo (a zde Anna uhádla, co mohlo dojmout Dolly) ... Trápí ho dvě věci. Je mu hanba před dětmi, a pak tě miluje... Ano, miluje tě nade všechno na světě,“ nepustila ke slovu Dolly, která chtěla odporovat, „a přitom ti ublížil, zničil tě. Pořád říká, že mu neodpustíš.“

Dolly v zamyšlení hleděla před sebe a poslouchala, co jí švagrová říká.

„Ano, chápu, že je na tom hrozně. Viník je na tom hůř než nevinný,“ pravila, „jestli cítí, že zavinil celé neštěstí. Ale jak bych mu mohla odpustit, jak bych mohla být zase jeho ženou po ní? Život s ním mi teď bude utrpením právě proto, že miluji svou bývalou lásku k němu...“

A vzlyky přerušily další slova.

Ale kdykoli se trochu obměkčila, pokaždé jako naschvál začínala znovu o tom, co ji dráždilo.

„Vždyť ona je mladá, je hezká,“ pokračovala. „Chápeš, Anno, kdo mě připravil o mládí a krásu? On a jeho děti. Sloužila jsem mu a v tom otroctví jsem všechno ztratila, a teď je mu samozřejmě svěží vulgární stvoření milejší. Jistě spolu mluvili o mně anebo, což je ještě horší, o mně pomlčeli – víš?“ Oči jí opět vzplanuly nenávistí. „A po tomhle mi bude říkat... Mám mu snad věřit? Nikdy. Ne, už je se vším konec, se vším, co mi bylo útěchou, odměnou za námahu a trápení... Věřila bys? Teď jsem učila Gríšu. Dřív mě to těšilo, ale teď jsou to pro mě muka. Nač se vůbec starám a namáhám? Proč máme děti? Je to hrůza, jak ve mně najednou nastal zlom, a místo lásky a něhy k němu cítím jen zlobu, ano, zlobu. Zabíla bych ho a...“

„Dolly, miláčku, chápu, ale netrap se. Jsi tak uražená a rozrušená, že mnoho věcí vidíš poněkud jinak.“

Dolly ztichla a chvilku obě mlčely.

„Co mám dělat, uvažuji, Anno, pomoz mi. Tolik jsem se o všem napřemýšlela a nevidím východisko.“

Anna si nevěděla rady, ale každé slovo švagrové, každé hnutí v obličeji nacházelo ohlas v jejím srdci.

„Jenom bych ti chtěla říci,“ začala Anna, „jsem jeho sestra, znám jeho povahu, znám tu schopnost na všechno, na všechno zapomenout (zakroutila rukou proti čelu), tu schopnost oddat se plně kouzlu okamžiku, ale přitom i schopnost dokonalého pokání. Dnes nemůže věřit ani nechápe, jak to mohl udělat.“

„Ne, chápe a chápal to!“ přerušila ji Dolly. „Ale já... zapomínáš na mne... copak je mi to něco platné?“

„Počkej. Když mi to vykládal, ještě jsem, po pravdě řečeno, nechápala tvou situaci v celé hrůze. Viděla jsem jen jeho a rodinný rozvrat. Bylo mi ho líto, ale když jsem si teď promluvila s tebou, vidím to jako žena jinak. Vidím tvoje utrpení a neumím ti vypovědět, jak je mi tě líto! Ale, Dolly, drahoušku, chápu tvoje utrpení dokonale, jen jedno nevím... nevím... Nevím, kolik lásky k němu zbylo v tvém srdci. To víš jen ty, jestli stačí, abys mohla odpustit. Jestli ano, odpusť mu!“

„Ne,“ začala Dolly, ale Anna jí nedala domluvit a zase jí líbala ruku.

„Znám naši společnost lépe než ty,“ řekla. „Znám ty muže, jako je Stiva, a vím, jak na to pohlížejí. Říkáš, že s ní mluvil o tobě. Nic takového se nedělo. Ti muži se dopouštějí nevěry, ale domácí krb a žena, to je pro ně svátost. Pro tyhle ženy nemají nic než pohrdání a nechávají je mimo své rodinné prostředí. Dělají nepřekročitelnou čáru mezi rodinou a tímhle. Nerozumím tomu, ale je to tak.“

„Ano, ale on ji líbal...“

„Dolly, počkej, děvče. Viděla jsem Stivu, když se do tebe zamiloval. Pamatuji se, jak chodil za mnou a plakal, když o tobě mluvil,

a jakou jsi pro něho znamenala poezii a nejvyšší dokonalost, a vím, že čím déle s tebou žil, tím víc si tě vážil. Vždyť jsme se mu kolikrát smáli, jak dodával za každým slovem: Dolly je úžasná žena. Vždycky jsi pro něho byla a zůstala jsi božstvem, a na tomhle poblouznění není nic hlubšího...”

„Ale co když se to poblouznění bude opakovat?“

„Jak já tomu rozumím, nemůže se opakovat...”

„Dobře, ale odpustila bys?“

„Nevím, těžko říct... Ne, není to tak těžké,“ pravila Anna po chvíli přemýšlení. V duchu si představila celou situaci, a když ji zvážila na jemných vážkách, dodala: „Ne, není to těžko posoudit. Ano, já bych odpustila. Nebyla bych už, jako jsem bývala, jistě, ale odpustila bych. A odpustila bych tak, jako by se nic, vůbec nic nebylo stalo.“

„Inu ovšem,“ horlivěji vpadla Dolly do řeči, protože Anna jí mluvila z duše, „jinak by to nebylo odpuštění. Když odpustit, tedy všechno, úplně. Tak půjdeme, dovedu tě do tvého pokoje.“ Vstala, a jak šly, objala Annu. „Milá moje, jsem tak ráda, že jsi přijela. Ulevilo se mi, nesmírně se mi ulevilo.“

XX

Anna strávila celý den doma, to jest u Oblonských, a nikoho nepřijímala, ačkoli už se někteří ze známých dověděli o jejím příjezdu a přišli za ní ještě týž den. Anna strávila celé dopoledne s Dolly a s dětmi. Jenom poslala psaníčko bratrovi, aby docela jistě přišel k obědu domů. „Přijď, doufejme v milosrdenství boží,“ psala mu.

Oblonskij obědval doma. Všichni hovořili a žena mu tykala, což předtím nebylo. Mezi manželi zůstala stejná cizota, ale o rozchodu už nepadlo ani slovo, takže Stěpan Arkadjič viděl, že by se mohli domluvit a smířit se.

Hned po obědě přijela Kitty. Annu Arkadjevnu sice znala, ale velmi málo, takže teď měla značný strach, jak ji přijme ta dáma petrohradského velkého světa, kterou všichni tolik chválili. Avšak Anně Arkadjevně se zalíbila, to poznala rázem. Anna se zřejmým zalíbením pohlížela na její krásu a mládí, a než se Kitty nadála, cítila, že se octla pod Anniným vlivem, ba ještě více, že se v ní zhlédla, jak už se mladá děvčata dovedou zhlížet v starších provdaných dámách. Anna nevypadala jako dáma velkého světa ani jako matka osmiletého syna, ale při svých pružných pohybech, svěžesti a stále živosti v obličejí, živosti, která se vybíjela v úsměvu nebo v pohledu, byla by spíš jako dvacetiletá dívka, nebýt vážného, někdy smutného výrazu očí, který Kitty překvapoval a přitahoval. Kitty cítila, že Anna je docela prostá a ničím se netají, ale že má nějaký svůj jiný, vznešenější svět zájmů, Kitty nedostupných, složitých a poetických.

Když Dolly odešla po obědě do svého pokoje, Anna hbitě vstala a přistoupila k bratrovi, jenž si zrovna zapaloval doutník.

„Stivo,“ řekla mu, vesele na něho mrkla, udělala mu křížek a očima mu ukázala na dveře. „Jdi, a pánbůh ti pomáhej.“

Pochopil, odhodil doutník a zmizel za dveřmi.

Když Stěpan Arkad'jič odešel, vrátila se Anna k pohovce, na níž seděla obklopena dětmi. Snad děti viděly, že maminka má tetu ráda, snad v ní samy našly zvláštní půvab, ale dvě nejstarší a po nich i ty mladší, jak už to u dětí bývá, se ještě před obědem přilepily na novou tetu a nehnuly se od ní. A vytvořily si jakousi hru spočívající v tom, že se předháněly, kdo bude sedět u tety co nejbliž, dotýkat se jí, držet ji za malou ruku, líbat ji, hrát si s jejím prstenem, nebo se aspoň dotýkat lemu jejích šatů.

„No tak, jakpak jsme prve seděli?“ řekla Anna Arkad'jevna, když si sedala na své místo.

A Gríša si znova strčil hlavu pod její ruku, přitulil se k jejím šatům a rozzářil se pýchou a štěstím.

„Kdypak bude ples?“ obrátila se Anna ke Kitty.

„Příští týden a bude to nádherný ples. Jeden z těch plesů, na kterých je vždycky zábava.“

„Jsou vůbec takové plesy, na kterých je vždycky zábava?“ s jemnou ironií řekla Anna.

„Je to zvláštní, ale jsou. U Bobriščevových je vždycky veselo, u Nikitinových taky, ale u Mežkovových je vždycky nuda. Vážně jste to nepozorovala?“

„Ne, milé dítě, pro mě už neexistují plesy, kde by byla zábava,“ pravila Anna a Kitty spatřila v jejích očích ten zvláštní svět, kam neměla přístup. „Znám plesy, které jsou jakžtakž snesitelné a ne tak nudné...“

„Jak se můžete vy na plese nudit?“

„Proč bych se zrovna *já* neměla na plese nudit?“ zeptala se Anna.

Kitty postřehla, že Anna ví, jaká odpověď bude následovat. „Proto, že jste vždycky ze všech nejkrásnější.“

Anna se uměla červenat. Začervenala se a řekla:

„Za prvé, to nikdy nejsem. A za druhé, i kdyby to tak bylo, co bych z toho měla?“

„Půjdete na tenhle ples?“ zeptala se Kitty.

„Myslím, že se tomu nevyhnu. Tumáš, vezmi si tenhle,“ řekla Táně, která jí stahovala prsten, lehce klouzající z bílého, na konci úzkého prstu.

„Budu moc ráda, když přijdete. Tak ráda bych vás viděla na ples.“

„Když budu muset jít, mohu se aspoň utěšovat myšlenkou, že vám to udělá radost... Gríšo, prosím tě, netahej mě za vlasy, už jsem beztak celá rozcuchaná.“ Anna si upravila uvolněnou kadeř, s kterou si Gríša hrál.

„Představuju si vás na plesu v lila šatech.“

„Proč zrovna v lila?“ s úsměvem se zeptala Anna. „Tak běžte, děti, běžte. Slyšíte? Miss Hullová vás volá k svačině,“ řekla, setřásla děti a poslala je do jídelny.

„Však já vím, proč mě zvete na ples. Hodně si od toho plesu slibujete a chtěla byste, aby všichni byli při tom.“

„Ano. Jak to víte?“

„Jsou krásná ta vaše léta,“ pokračovala Anna. „Také si pamatuji a znám tu modravou mlhu, podobnou té, co leží na horách ve Švýcarech. Mlhu, která obestírá všechno v oné blažené době, kdy se dětství užůž chýlí ke konci a cesta z obrovského, šťastného, veselého kruhu je stále a stále užší, až je člověku veselo i úzko, když vstupuje na tu dráhu, třebaže se zdá radostná a krásná... kdopak z nás tím neprošel?“

Kitty se mlčky usmívala. „Ale jakpak tím prošla ona? Jak bych si přála znát celý její příběh,“ pomyslela si při vzpomínce na nepoetický zevnějšek Alexeje Alexandroviče, Annina muže.

„Leccos vím. Říkal mi Stiva, a blahopřeji vám, velice se mi líbil,“ pokračovala Anna. „Setkala jsem se s Vronským na nádraží.“

„Ach, on tam byl?“ zeptala se Kitty s uzarděním. „A co vám Stiva říkal?“

„Stiva mi všechno vybreptal. Moc bych tomu přála. Jela jsem včera s matkou Vronského a ta mi o něm neustále vykládala. Je to její miláček. Vím, jak jsou matky zaujaté, ale...“

„A co vám vykládala jeho matka?“

„Ó, mnoho a mnoho věcí! A vím, že je to její miláček, ale přesto je vidět, že je to rytíř... Inu, například mi vyprávěla, že chtěl dát celý svůj majetek bratrovi, že ještě jako malý chlapec vykonal cosi neobyčejného, zachránil tonoucí ženu. Zkrátka hrdina,“ řekla Anna s úsměvem. Vzpomněla si i na dvě stě rublů, které věnoval nešťastné vdově.

Ale o těch dvou stech se nezmínila. Ta vzpomínka jí byla nějak nepříjemná. Cítila, že v tom bylo cosi, co se týkalo jí a co by nemělo být.

„Velice mě zvala,“ pokračovala Anna, „a já starou paní ráda uvidím a hned zítra se k ní rozjedu. Ale chválabohu, Stiva je u Dolly v salónku nějak dlouho,“ zavedla řeč jinam a vstala, jak se Kitty zdálo, nějak rozladěna.

„Ne, nejdřív já! Ne, já!“ volaly děti. Běžely po svačině zase k tetě Anně.

„Všichni najednou!“ řekla Anna, se smíchem jim běžela naproti a objala a povalila na zem celou hromádku dětí, které tu rejdivy a vrískaly nadšením.

XXI

K svačině dospělých přišla Dolly ze svého pokoje. Stěpan Arkad'jič nepřišel. Asi odešel z manželčina pokoje zadními dveřmi.

„Bojím se, aby ti nahoře nebylo zima,“ prohodila Dolly k Anně. „Raději bych tě přestěhovala dolů, aspoň k sobě budeme mít blíž.“

„Ale ne, prosím tě, jen si se mnou nedělejte starosti,“ odpověděla Anna. Přitom se pozorně zahleděla Dolly do tváře a snažila se poznat, zda došlo k smíření, či nikoli.

„Tady budeš mít víc světla,“ odpověděla švagrová.

„Říkám ti, že spím kdykoli a kdekoli jako dudek.“

„Co se děje?“ ptal se ženy Stěpan Arkad'jič. Právě vyšel z pánského pokoje.

Z jeho tónu Kitty i Anna rázem poznaly, že k usmíření došlo.

„Chci Annu přestěhovat dolů, ale musí se převěsit záclony. Nikdo to neumí, musím to udělat sama,“ odpověděla mu Dolly.

„Bůh sud', usmířili se docela?“ pomyslila si Anna, když slyšela ten tón, chladný a klidný.

„Ale, Dolly, co si pořád vymýšlíš nějaké potíže,“ ozval se muž. „Chceš, udělám to.“

Ano, nejspíš se udobřili.

„To znám, jak všechno uděláš,“ odpověděla Dolly, „nařídíš Matvejovi něco neproveditelného a pak si odjedeš a on všechno poplete.“ A při těch slovech stáhla Dolly koutky úst v obvyklém ironickém úsměvu.

Smír, dokonalý smír, pomyslila si Anna. Chválabohu! Rozradostněna zdarem svého díla šla k Dolly a políbila ji.

„Vůbec ne, proč mě a Matveje tak podceňuješ?“ pravil Stěpan Arkad'jič a s jemným úsměvem se obrátil k ženě.

Celý večer byla Dolly k muži trochu ironická jako vždy, kdežto on se tvářil spokojeně a vesele, ovšem jen potud, aby se nezdálo, že zapomněl na svou vinu, sotva mu bylo odpuštěno.

O půl desáté byla rodinná večerní beseda při čaji, beseda zvlášť radostná a příjemná, přerušena příhodou zdánlivě zcela obyčejnou, a přece se ta příhoda všem zdála nějak divná. Když se rozhovořili o společných petrohradských známých, Anna rychle vstala.

„Mám ji v albu,“ řekla. „Aspoň vám přitom ukážu svého Serjožu,“ dodala s pyšným mateřským úsměvem.

K desáté hodině, kdy obvykle dávala synovi dobrou noc a často ho sama před odjezdem na ples ukládala spát, bylo jí najednou smutno, že je od něho tak daleko; a ať se mluvilo o čemkoli, v duchu se co chvíli vracela k svému kudrnáčkovi Serjožovi. Zatoužila podívat se na jeho fotografii a popovídat si o něm. Proto využila první záminky, vstala a svým rázným svižným krokem šla pro album. Schody nahoru do jejího pokoje ústily k odpočívadlu širokého teplého schodiště, vedoucího k domovním dveřím.

Ve chvíli, kdy odcházela ze salónu, ozval se v předsíni zvonek.

„Kdo by to mohl být?“ řekla Dolly.

„Že by už přijeli pro mne? Na to je ještě brzo. A aby to byl někdo jiný, na to už je pozdě,“ prohodila Kitty.

„Asi něco z úřadu,“ dodal Stěpan Arkad’jič, a když Anna mýjela schodiště, sluha už běžel nahoru ohlásit hosta, který stál u světilny. Anna pohlédla dolů, rázem poznala Vronského a v srdci se jí ozval zvláštní pocit uspokojení a neznámého strachu zároveň. Vronskij tu stál v plášti a cosi vyndával z kapsy. V okamžiku, kdy Anna došla doprostřed schodiště, pozvedl zrak, spatřil ji a ve tváři se mu objevil výraz zahanbení a úleku. S hlavou mírně schýlenou ho minula, a hned nato se ozval hlas Oblonského, který Vronského hlasitě pobízel dále, a tichý, měkký a klidný hlas Vronského, který pozvání odmítal.

Když se Anna vrátila s albem, byl už pryč a Stěpan Arkad'jič vykládal, že se přišel zeptat na oběd, který měl být zítra pořádán na počest slavné osobnosti, dlící návštěvou v Moskvě.

„A ani za nic nechtěl dál. Je nějaký divný,“ dodal Stěpan Arkad'jič.

Kitty se zarděla. Myslíla si, že jen ona pochopila, proč přišel a proč nešel dál. Byl u nás, myslila si, ale nenašel mě doma a řekl si, že budu tady. Ale nešel dál, protože si řekl, že je pozdě a je tu Anna.

Všichni se na sebe podívali, ale neřekli nic a prohlíželi si Annino album.

Na tom, že se člověk přišel o půl desáté večer vyptat přítele podrobněji na chystaný oběd a nešel dál, nebylo nic nezvyklého ani divného; ale všem se to divné zdálo. Nejvíce se to zdálo divné a nepěkné Anně.

XXII

Ples zrovna začal, když Kitty s matkou vešla na velké schodiště, zaplavené světlem a plné květin a napudrovaných lokajů v červených livrejích. V sálech bylo živo, rozléhal se odtamtud plynulý hukot jako v úle, a zatímco si dámy na prostranství mezi stromečky upravovaly před zrcadlem účesy a šaty, zazněly ze sálu jemné i výrazné zvuky houslí v orchestru, který spustil první valčík. Stařeček v civilu, který si uhlazoval šedivé kotletky před druhým zrcadlem a šířil kolem sebe vůni parfému, se s dámami srazil na schodech, ale hned jim ustoupil z cesty a s patrným zalíbením se díval na Kitty, kterou neznal. Holobrádek ve vystřižené vestě, jeden z oněch mladíků z vyššího světa, kterým starý kníže Ščerbackij říkal cápkové, si v chůzi narovnával bílý nákrčník, uklonil se dámám a běžel dál, ale pak se vrátil a vyzval Kitty na čtverylku. Na první čtverylku už byla zadána s Vronským, musela mladíkovi slíbit druhou. Ve dveřích jim udělal místo jakýsi důstojník. Zapínal si rukavičku, hladil si knír a zálibně si prohlížel růžovou Kitty.

Přestože toaleta, účes i všechny přípravy k plesu daly Kitty velkou námahu a mnoho přemýšlení, přicházela teď na ples ve svých bohatých tylových šatech s růžovým podkladem tak nenuceně a prostě, jako by všem těm rozetám, krajkám, všem detailům toalety nevěnovala ani ona, ani ostatní lidé doma nejmenší pozornost, jako by se byla narodila v tom tylu, v krajkách, s vysokým účesem a s růží o dvou lístcích.

Když chtěla stará kněžna před vstupem do sálu narovnat Kitty ohrnutou šerpu, Kitty jemně uhnula. Cítila, že všecko je na ní samo od sebe pěkné a ladné a že nemusí nic opravovat.

Kitty měla jeden ze svých šťastných dnů. Šaty ji nikde neškrtily, krajkový přehoz nepadal, rozety se nepomačkaly ani se neutrhly. Růžové střevíčky na vykrojeném vysokém podpatku netlačily, ale

naopak pobízely nožku do tance. Vložené husté prameny světlých vlasů držely na malé hlavince jako vlastní. Ani jeden ze tří knoflíků na dlouhé rukavičce se neutrhl, všechny se daly dobře zapnout a rukavička obepínala ruku, aniž zkreslila její tvar. Černá sametka s medailónem ovíjela šíji zvlášť něžně. Sametka byla rozkošná a už doma při pohledu do zrcadla Kitty tušila, že ta sametka mluví sama. O všem jiném by se ještě dalo pochybovat, ale sametka byla rozkošná. I zde na plese se Kitty usmála, když na ni pohlédla do zrcadla. V obnažených ramenou a rukou cítila mramorový chlad, a ten pocit měla zvlášť ráda. Oči jí zářily a rudé rty se neubránily úsměvu při vědomí vlastního kouzla. Ještě nevstoupila do sálu a nedošla k tylovému, opentlenému, krajkovému, barevnému hloučku dam, čekajících na vyzvání k tanci (Kitty v tom hloučku nikdy nestávala), a už byla vyzvána na valčík, a to nejlepším tanečníkem. Byl to přední kavalír plesové hierarchie, proslulý mistr tance a ceremoniář, hezký, statný, ženatý muž Jegoruška Korsunskij. Před chvilkou uvedl na místo hraběnku Baninovou, s kterou přetancoval první kolo valčíku, obhlížel nyní svůj revír, to jest několik párů, které se pustily do tance, když tu spatřil vcházející Kitty, nenuceně, skokem se k ní rozběhl, jak už to dovedou jen pořadatelé na plesech, uklonil se, a aniž se zeptal, zda si přeje tančit, zvedl ruku, aby Kitty objal kolem štíhlého pasu. Kitty se rozhlížela, komu by mohla svěřit vějíř, a domácí paní se usmála a vějíř jí vzala.

„Dobře, že jste přišli včas,“ pravil Korsunskij objímající Kitty v pase. „Je to hrozný zlozvyk, tohle chození pozdě!“

Ohnula levou ruku a položila mu ji na rameno a už malé nožky v růžových střevíčkách rychle, lehce a rytmicky zavířily do taktu hudby po hladkých parketách.

„Člověk si při valčíku s vámi zrovna odpočine,“ řekl, když začali první pomalejší valčíkové kroky. „Nádherné, jaká lehkost, précision¹³,“ říkal jí, co říkával skoro všem dobrým známým.

13 Přesnost. (*franc.*)

Usmála se jeho pochvale a dál se přes jeho rameno dívala po sále. Nebyla už nováček, aby jí všechny tváře na plese splývaly v jediný čarovný dojem. Nebyla ani děvče, které se neustále vláčí po plesech a kterému jsou všechny tváře tak známé, že už je nudí. Ale byla uprostřed těch dvou – byla rozechvěná, ale zároveň se ovládala do té míry, že mohla pozorovat. V levém rohu sálu, jak viděla, se shromáždil výkvět společnosti. Stála tam nemožně odhalená kráska Lidi, žena Korsunského, byla tam paní domu, i Krivin, vždy se vyskytující tam, kde byl výkvět společnosti, tam blýskal svou lysinou. Tam byly upřeny zraky mladíků, kteří se neopovážili přistoupit blíž. A tam objevila Stivu a pak zahlédla půvabnou postavu a hlavu Anny v černých sametových šatech. I On byl zde. Kitty ho neviděla od onoho večera, kdy odmítla Levina. Bystrým zrakem ho ihned poznala, a dokonce postřehla, že se na ni dívá.

„Ještě jedno kolo? Nejste unavená?“ otázal se Korsunskij, trochu udýchaný.

„Už ne, děkuji.“

„Kam vás mám zavést?“

„Je tu myslím paní Kareninová... Odved'te mě k ní.“

„Prosím.“

A Korsunskij zamířil volnějším valčíkovým krokem rovnou k hloučku v levém rohu sálu, za stálého opakování „pardon, mesdames, pardon, pardon, mesdames“ křižoval mořem krajek, tylu a stuh, aniž o jediné pírkó zavadil, až nakonec otočil svou tanečnici tak prudce, že se jí odhalily štíhlé nožky v prolamovaných punčochách a vlečka se roztáhla jako vějíř a přikryla Krivinovi kolena. Korsunskij se uklonil, vypjal hrud' ve vystřižené vestě a podal Kitty ruku, aby ji odvedl k Anně Arkad'jevně. Kitty všecka zčervenala sundala vlečku z Krivinových kolenou a trochu zmámená se ohlížela po Anně. Anna neměla lila šaty, jak si to mermomocí přála Kitty, ale černé sametové, hluboce vystřižené šaty, jež odhalovaly plná ramena jako vyřezaná ze slonoviny, hrud' a oblé paže s jemnými

drobnýma rukama. Celé šaty byly pošity benátskými krajkami. Na hlavě v černých vlasech, které byly všechny její vlastní, měla malou girlandu z macešek a stejnou girlandu měla na černé stuze v pase mezi bílými krajkami. Účes měla nenápadný. Nápadné byly jen ty půvabné, nezbedné krátké prstence kadeřavých vlasů, které se jí vždy uvolňovaly v týle a na spáncích. Pevnou, jako vysoustruhovanou šíji ovíjela šňůra perel.

Kitty viděla Annu každý den, zbožňovala ji a neuměla si ji představit jinak než v lila. Ale když ji teď spatřila v černém, poznala, že nechápala plně její kouzlo. Uviděla ji teď v podobě zcela nové a nečekané. Pochopila teď, že si Anna nemohla vzít šaty lila a že její kouzlo je právě v tom, že vždy vyniká nad svou toaletu, že toaleta na ní nesmí být nápadná. Ani černé šaty s krajkami na ní nebyly nápadné. Byl to jen rámec a v něm vynikala jen ona, prostá, přirozená, a přitom veselá, elegantní a živá.

Stála jako vždy úžasně vzpřímená, a když Kitty přistoupila k hloučku, zrovna rozprávěla s hostitelem, k němuž mírně pootočila hlavu.

„Ne, nehodím kamenem,“ namítala mu cosi, „ačkoli nechápu,“ pokračovala, pokrčila rameny a hned se s něžným protektorským úsměvem otočila ke Kitty. Zběžným pohledem ženy přelétla její toaletu a udělala sotva patrný pohyb hlavou, kterému Kitty rozuměla, neboť znamenal pochvalu její toaletě a kráse, „Vy i do sálu vstupujete tanečním krokem,“ dodala Anna.

„To je jedna z mých nejvěrnějších pomocnic,“ řekl Korsunskij a uklonil se Anně Arkad'jevně, s kterou se dosud nesetkal. „Princezna přispívá k tomu, aby na plese bylo veselo a hezky. Smím prosit, Anno Arkad'jevno? Jedno kolo valčíku,“ pravil s úklonou.

„Vy se znáte?“ otázal se hostitel.

„S kým bychom se neznali? Nás s ženou všude znají jako falešnou minci,“ odpověděl Korsunskij. „Smím prosit, Anno Arkad'jevno?“

„Netančím, když to nemusí být,“ řekla.

„Ale ted' to musí být.“

V té chvíli se blížil Vronskij.

„Inu, když to musí být, pojďme,“ řekla Anna, nevšímajíc si úklony Vronského, a rychle položila ruku Korsunskému na rameno.

„Proč se na něho zlobí?“ myslila si Kitty, neboť si všimla, že Anna neodpověděla Vronskému na pozdrav úmyslně. Vronskij přistoupil ke Kitty, připomněl jí první čtverylku a vyslovil politování, že celou tu dobu neměl potěšení ji vidět. Kitty obdivně pozorovala Annu vířící v kole a poslouchala, co jí říká Vronskij. Očekávala, že ji požádá o valčík, ale neučinil tak, a Kitty k němu s údivem vzhlédla. Zrudl a pospíšil ji vyzvat k tanci, ale sotvaže ji objal v útlém pase a udělal první krok, hudba náhle zmlkla. Kitty mu pohlédla do tváře, kterou měla tak blízko u sebe, a ten pohled plný lásky, kterým se na něho tenkrát podívala a který neopětoval, jí ještě dlouho potom, i po letech, mučivým studem drásal srdce.

„Pardon, pardon! Valčík, valčík!“ zavolal Korsunskij na druhém konci sálu, uchopil do náruče nejbližší tanečnici a pustil se do tance.

XXIII

Vronskij přetancoval s Kitty několik kol valčíku. Po valčíku šla k matce, a sotva prohodila několik slov s Nordstonovou, už pro ni přišel Vronskij na první čtverylku. Při čtverylce nebylo řečeno nic významného, mluvilo se nesouvisle o manželech Korsunských, jež Vronskij velmi poutavě líčil jako roztomilé čtyřicetileté děti, mluvilo se o příštím veřejném divadelním představení, a jen jednou ji za řeči tál do živého, když se zeptal, zdaje tu Levin, a dodal, že se mu velice líbil. Ale Kitty si od čtverylky ani víc neslibovala. Se zatajeným dechem čekala na mazurku. Zdálo se jí, že při mazurce se musí vše rozhodnout. To, že ji při čtverylce nepožádal o mazurku, ji neznepokojovalo. Byla přesvědčena, že mazurku tančí s ním stejně jako na všech předchozích plesech, a odřekla pěti tanečníkům tvrdíc, že je zadána. Celý ples až do poslední čtverylky byl pro Kitty čarovným snem radostných barev, zvuků a pohybů. Netančila jen, když se cítila příliš unavena a chtěla si odpočinout. Ale když tančila poslední čtverylku s jedním z nudných mládenců, kterého nemohla odmítnout, náhodou se octla vis-à-vis Vronskému a Anně. Nesetkala se s Annou od svého příchodu na ples a teď ji náhle opět spatřila v podobě zcela nové a nečekané. Postřehla u ní známky vzrušení úspěchem, rys, který sama tak dobře znala. Viděla, že Anna je zpita vínem nadšeného obdivu, jež vzbuzuje. Znala ten pocit, znala jeho příznaky a viděla je na Anně – viděla chvějivý, planoucí jas v očích i úsměv štěstí a vzrušení, v kterém se jí bezděčně vlnily rty, viděla i výraznou grácii, přesnost a lehkost pohybů.

Kdo? Takto se v duchu tázala. Všichni, či jeden? Ani nepomohla ztrápenému mladíkovi, s kterým tančila, navázat rozhovor, jehož nit ztratil a nemohl najít, navenek se podřizovala hlasitým, veselým

povelům Korsunského, řadícího tanečnický do grand rond¹⁴ a zase do chaîne¹⁵, a jen pozorovala a srdce se jí svíralo stále víc. Ne, tu ženu neopojilo nadšení davu, ale obdiv jediného muže. A ten jediný? Je to snad on? Pokaždé, když mluvil s Annou, radostněji zajiskřilo v očích a blažený úsměv jí zvlínil rudé rty. Patrně se přemáhala, aby na sobě nedala znát radost, ale přesto se jí zračila ve tváři. Ale co on? Kitty se na něho podívala a zhrozila se. To, co tak jasně viděla v zrcadle Annina obličeje, upozorovala i na něm. Kam se poděly jeho vždy klidné, vyrovnané způsoby a bezstarostně klidný výraz? Ne, nyní pokaždé, když se obracel k Anně, schyloval trochu hlavu, jako by jí chtěl padnout k nohám, a v jeho pohledu byla jen pokora a strach. Nechci vás urazit, zdál se pokaždé mluvit jeho pohled, ale chci se zachránit, a nevím jak. V obličeji měl výraz, jaký u něho Kitty nikdy dřív nespatriila.

Hovořili o společných známých, byla to naprosto nezávazná rozmluva, ale Kitty se zdálo, že každé vyřčené slovo rozhoduje o jejich i o jejím osudu. A kupodivu, třebaže skutečně mluvili o tom, jak k smíchu je Ivan Ivanovič se svou franštinou a že si Jelecká mohla najít lepší partii, měla pro ně ta slova zvláštní význam a cítili to stejně jako Kitty. Celý ples, celý svět se v Kittině duši obestřel mlhou. Jen škola přísné výchovy, kterou prošla, jí dodávala mysli a přiměla ji, aby činila, co se od ní žádalo, to jest aby tančila, odpovídala na otázky, hovořila, dokonce aby se usmívala. Ale než začala mazurka, když už rozestavovali židle a některé páry se ubíraly z malých sálů do sálu velkého, jeden okamžik padlo na Kitty zoufalství a hrůza. Odmítla pět tanečníků a teď neměla s kým tančit mazurku. Ani nemohla doufat, že by ji někdo vyzval, právě proto, že měla příliš velké společenské úspěchy a nikomu by ani na mysl nepřišlo, že by dosud nebyla zadána. Měla by říci matce, že se necítí dobře, a odjet domů, ale k tomu neměla dost sil. Byla zdrcená.

14 Do velkého kruhu. (*franc.*)

15 Do řetězu. (*franc.*)

Šla co nejdál do malého salóнку a klesla do křesla. Vzdušná sukně se zvedla kolem útlé postavy jako obláček; obnažená, štíhlá, něžná dívčí ruka, bezmocně svěřená, utonula v záhybech růžové tuniky; v druhé držela Kitty vějíř a rychlými, prudkými pohyby si jím ovívala rozpálenou tvář. Byla jako motýlek, který usedl na stéblo a užuž chce rozepnout duhová křídla a zase vzlétnout, ale přitom jí strašlivé zoufalství svíralo srdce.

Snad se mylí, snad se nic nestalo?

A opět vzpomínala na vše, co viděla.

„Kitty, co to má znamenat?“ ozvala se hraběnka Nordstonová, která neslyšně došla po koberci až k ní. „Nechápu.“

Kitty škusbla dolním rtem. Rychle vstala.

„Kitty, ty netančíš mazurku?“

„Ne, ne,“ řekla Kitty a hlas se jí třásl v pláči.

„On ji přede mnou požádal o mazurku,“ řekla Nordstonová. Dobře věděla, že Kitty pochopí, kdo je on a ona. „Řekla: copak netančíte s princeznou Ščerbackou?“

„Ach, mně je to jedno!“ odpověděla Kitty.

Nikdo než ona sama nechápal, co se jí přihodilo, nikdo nevěděl, že včera odmítla člověka, kterého možná měla ráda, a že ho odmítla proto, že věřila v jiného.

Hraběnka Nordstonová vyhledala Korsunského, s kterým tančila mazurku, a kázala mu, aby šel pro Kitty.

Kitty tančila v prvním páru a naštěstí nemusela mluvit, protože Korsunskij neustále pobíhal po celém sále a udílel pokyny. Vronskij a Anna seděli takřka naproti ní. Viděla je svým bystrým zrakem, viděla je i zblízka, kdykoli se setkali při tanci, a čím déle je pozorovala, tím nabývala větší jistoty, že její neštěstí je dovršeno. Viděla, že se oba v tom nabitém sále cítí sami. A v tváři Vronského, vždy tak pevné a sebevědomé, viděla výraz rozpaků a pokory, jako se tváří chytrý pes, když se proviní.

Anna se usmívala a úsměv přecházel na něho. Upadla v zamyšlení a Vronskij zvážněl. Jakási nadpřirozená síla přitahovala Kittiny zraky k Anninu obličejí. Anna byla rozkošná ve svých jednoduchých černých šatech, rozkošné byly její oblé paže s náramky, rozkošná byla pružná šije se šňůrou perel, kadeřavé vlasy zčuchaného účesu, svižně gráciézní pohyby malých nohou a rukou, rozkošná byla i ta spanilá tvář ve svém oživení; ale v jejím rozkošném půvabu bylo cosi děsivého a krutého.

Kitty ji pozorovala ještě s větším zalíbením než předtím a stále víc a více trpěla. Cítila, jak je zdeptána a její tvář to prozrazovala. Když se s ní Vronskij setkal při mazurce, ani ji hned nepoznal, tolik se změnila.

„Nádherný ples!“ řekl jí, aby vůbec něco řekl.

„Ano,“ odvětila.

Když Anna uprostřed mazurky opakovala složitou figuru, nově vynalezenou Korsunským, stoupla si doprostřed kruhu, pobídla dva pány a vyzvala jednu dámu a Kitty. Kitty se k ní blížila s ustrašeným pohledem. Anna se na ni podívala přimhouřenýma očima, stiskla jí ruku a usmála se. Ale když zpozorovala, že ta odpověděla na úsměv jen výrazem zoufalství a úžasu, otočila se k ní zády a dala se vesele do řeči s druhou dámou.

Ano, má v sobě něco cizího, ďábelského a rozkošného, řekla si Kitty.

Anna nechtěla zůstat na večeři, ale hostitel ji začal přemlouvat.

„Prosím pěkně, Anno Arkad'jevno,“ domlouval jí Korsunskij a vsunul si její obnaženou paži pod rukáv fraku. „Kdybyste věděla, jaký mám nápad pro kotilión! Un bijou¹⁶!“

A zvolna kráčel kupředu, chtěl ji odvést. Pán domu se souhlasně usmíval.

„Ne, nezůstanu,“ usmála se Anna. A přestože se usmála, Korsunskij a hostitel poznali z jejího rozhodného tónu, že nezůstane.

16 Skvost. (*franc.*)

„Ne, beztak jsem v Moskvě tančila na jediném vašem plese víc než v Petrohradě za celou sezónu,“ řekla Anna, ohlížejíc se po Vronském, který stál vedle ní. „Musím si odpočinout před cestou.“

„Určitě jedete už zítra?“ zeptal se Vronskij.

„Asi ano,“ odpověděla Anna jako překvapená smělou otázkou. Avšak nezadržitelný chvějící záblesk očí a úsměvu ho sežehl, když to říkala.

Anna Arkad'jevna na večeri nezůstala a odjela.

XXIV

Ano, mám v sobě cosi protivného, odpuzujícího, přemýšlel Levin, když vyšel od Ščerbackých a zamířil pěšky k bratrovi. Říkal si, že se nehodí mezi lidi. Prý hrdost. I ne, ani hrdost nemá. Kdyby měl nějakou hrdost, nedostal by se do takové situace. A tu si představil Vronského, šťastného, dobrého, rozumného a klidného Vronského, který na tom jistě nikdy nebyl tak hrozně jako on dnes večer. Ano, musela si zvolit jeho. Je to v pořádku a Levin si nemá na koho ani nač stýskat. Všecko si zavinil sám. Jakým právem se mohl domnívat, že by chtěla spojit svůj život s jeho životem? Kdo vlastně je? A co je? Bezvýznamný člověk, o kterého vůbec nikdo nestojí. A tu si vzpomněl na bratra Nikolaje a radostně setrval u té vzpomínky. Nemá Nikolaj pravdu, že je všecko na světě špatné a ohavné? Sotva asi soudí a soudili o bratru Nikolajovi spravedlivě. Jistěže, z hlediska Prokofije, který ho viděl otrhaného a opilého, je to člověk zasluhující opovržení. Jenže Levin ho zná jinak. Zná ho po stránce duševní a ví, že jsou si podobní. A místo aby ho jel vyhledat, šel na oběd a sem. Levin přistoupil k svítelně, přečetl si bratrovu adresu, kterou měl v náprsní tašce, a zavolal si drožku. Celou dlouhou cestu za bratrem si živě vybavoval v paměti všechny události z Nikolajova života, které znal. Vzpomínal, jak bratr ještě na fakultě a rok po absolutoriu žil přes úsměšky svých kolegů jako mnich, přísně dodržoval všechny náboženské obřady, pobožnosti a posty a vyhýbal se všem rozkoším, zejména ženám; a jak ho potom něco popadlo, sblížil se s těmi nejhnusnějšími lidmi a dal se do nejpustšího hýření. Vzpomínal pak na případ s hošíkem, kterého si bratr vzal z venkova k sobě na vychování a jednou ho v záchvatu zlosti tak zbil, že byl obžalován pro ublížení na těle. Vzpomínal pak na případ s falešným hráčem, s kterým Nikolaj prohrál peníze, vystavil mu směnku a potom ho

žaloval a dokazoval, že ten muž ho podvedl. (Byly to peníze, které zaplatil Sergej Ivanovič.) Potom si Levin vzpomněl, jak byl bratr přes noc na policii pro výtržnost. Vzpomínal, jak Nikolaj vedl trapný proces proti svému bratrovi Sergejovi Ivanoviči za to, že prý mu nevyplatil podíl z matčina statku; a na poslední případ, jak Nikolaj nastoupil službu v Západním kraji a tam se octl před soudem za to, že zbil stařešinu... To vše bylo prahanebné, avšak Levinovi to zdaleka nepřipadalo tak hanebné, jak se to asi jevilo těm, kdo Nikolaje Levina neznali, neznali jeho životní příběh, neznali jeho srdce.

Levin si pamatoval, jak tenkrát, když Nikolaj prožíval období zbožnosti, postů, řeholnictví a služeb božích, když v náboženství hledal pomoc, uzdu pro svou vášnivou povahu, nikdo ho nepovzbudil, naopak, všichni se smáli, on sám také. Dobírali si ho, říkali mu Noe, mnich; a když ho něco posedlo a změnil se, nikdo mu nepomohl a všichni se k němu s hrůzou a štítivě otočili zády.

Levin cítil, že přes svůj nezřízený život není Nikolaj v podstatě, v jádře o nic horší než lidé, kteří jím pohrdají. Nemohl za to, že se narodil s takovou nezkrotnou povahou a nějak duševně zatížen. Ale vždycky si přál být dobrý. A Levin mu všechno řekne, přiměje ho, aby také všechno řekl, a dokáže mu, že ho má rád, a proto mu rozumí. Umínil si to, když po desáté hodině přijížděl k hostinci, označenému v adrese.

„Nahoře, číslo dvanáct a třináct,“ sdělil Levinovi vrátný.

„Je doma?“

„Snad bude.“

Dveře do pokoje číslo dvanáct byly pootevřeny a proužkem světla se valil hustý kouř z laciného slabého tabáku a bylo odtamtud slyšet neznámý hlas; avšak Levin hned poznal, že i bratr je zde; zaslechl ho, jak pokašlává.

Když vcházel do dveří, neznámý hlas říkal:

„Všecko záleží na tom, jak rozumně a uvědoměle bude ta věc vedena.“

Konstantin Levin nahlédl do dveří a uviděl, že to říká vlasatý mladý muž v dlouhém ruském kabátě a že na pohovce sedí mladá

žena, trochu podobaná od neštovic, ve vlněných šatech bez manžet a bez límečku. Bratra nebylo vidět. Konstantina píchlo u srdce, když pomyslí, v jakém cizím prostředí, mezi cizími lidmi bratr žije. Nikdo ho nezaslechl, a když si teď zouval galoše, poslouchal, co říká pán v ruském kabátě. Mluvil o jakémsi podniku.

„Vzal je čert, ty privilegované třídy,“ ozval se bratr a znovu si odkašlal. „Mášo! Sežeh něco k večeři a dej nám vodku, jestli zbyla, nebo pro ni pošli.“

Žena vstala, odešla za přepážku a tu spatřila Konstantina.

„Je tu nějaký pán, Nikolaji Dmitriči,“ řekla.

„Co si přeje?“ ozval se zlostný hlas Nikolaje Levina.

„To jsem já,“ odpověděl Konstantin Levin, vcházeje dovnitř.

„Kdo já?“ opáčil Nikolaj ještě zlostněji. Bylo slyšet, jak prudce vstal, až o něco zavadil, a Levin před sebou uviděl ve dveřích obrovskou, hubenou, přihrblou postavu bratra s jeho velkýma ulekanýma očima, postavu tak dobře známou, a přece zarážející svou zdivočelostí a neduživostí.

Nikolaj byl ještě hubenější než před třemi lety, kdy ho Konstantin Levin viděl naposledy. Měl na sobě krátký kabát. Ruce i široké kosti se zdály ještě větší. Vlasy mu prořídly, rovné kníry stejně jako kdysi zakrývaly rty, tytéž oči podivně a naivně hleděly na příchozího.

„A, Kostě!“ pravil náhle, když poznal bratra, a oči mu radostně zasvítily. Ale vzápětí se ohlédl po mladém muži a udělal křečovitý pohyb, který Konstantin tak dobře znal, pohyb hlavou a krkem, jako by ho škrtil nákrčník. A v pohublé tváři se mu objevil docela jiný výraz, divoký, trpělivý a krutý.

„Psal jsem vám i Sergeji Ivanovičovi, že vás neznám a nechci znát. Co chceš, co chcete?“

Byl docela jiný, než jak si ho Konstantin představoval. Na nejprotivnější a nejhorší stránky jeho povahy, pro které s ním bylo tak těžko vyjít, Konstantin Levin zapomněl, když na něho myslel; a když

ted' uviděl jeho tvář a zejména to křečovitě otáčení hlavy, zas si všecko připamatoval.

„Nic od tebe nechci,“ odpověděl nesměle. „Prostě jsem přišel, abych tě viděl.“

Bratrova nesmělost Nikolaje zřejmě obměkčila. Škubl rty.

„Ach tak?“ řekl. „Tak pojď dál, posad se u nás. Budeš večeřet? Máš, přines tři porce. Nebo ne, počkej. Víš, kdo to je?“ otočil se k bratrovi a ukázal mu na pána v krojovém kabátě. „To je pan Krickij, můj přítel ještě z Kyjeva, vynikající člověk. To se ví, pronásleduje ho policie, protože není žádný lump.“

A Nikolaj se podle svého zvyku rozhlédl po všech přítomných. Když zpozoroval, že žena stojící ve dveřích chce odejít, zavolal na ni: „Počkej, co jsem ti řekl!“ A neuměle a nesouvisle, jak to dobře znal Konstantin, začal bratrovi vykládat příběh Krického a opět se rozhlížel po všech přítomných. Líčil, jak Krického vyhnali z univerzity za to, že zřídil spolek pro podporu chudých studentů a nedělní školy, jak se potom stal učitelem na národní škole a jak ho odtamtud rovněž vyhnali, a pak byl pro něco souzen.

„Vy jste z kyjevské univerzity?“ řekl Levin Krickému, aby přerušil nastalé trapné mlčení.

„Ano, byl jsem na kyjevské univerzitě,“ zlostně zamračen řekl Krickij.

„A tahle žena,“ přerušil ho Nikolaj Levin a ukázal na ni, „to je má životní družka Marja Nikolajevna. Přivedl jsem si ji z vykřičeného domu,“ a při těch slovech škubl krkem. „Ale mám ji rád a vážím si jí a žádám od každého, kdo se chce se mnou stýkat,“ dodal zvýšeným hlasem a zamračil se, „aby ji měl v lásce a uctě. Je docela jako má žena, docela. Tak, ted' víš, s kým máš tu čest. A jestli si myslíš, že se nějak snižuješ, tak se můžeš sebrat a jít.“

A jeho zrak opět zatékal pátravě po všech přítomných.

„Proč bych se měl snížil, nechápu.“

„Máš, tak objednej večeři. Třikrát, a k tomu vodku a víno. Ne, počkej... Nebo ne... Běž.“

XXV

„Tak vidíš,“ pokračoval Nikolaj Levin. Usilovně vraštil čelo a trhal sebou, zřejmě nevěděl, co říci a co udělat. „Víš...“ Ukázal na jakési železné tyče v koutě, převázané motouzem. „Vidíš tohle? To je zárodek nového podniku, který chceme založit. Má to být výrobní družstvo...“

Konstantin téměř neposlouchal. Díval se na bratrův nezdravý, souchotinářský obličej a bylo mu ho stále víc a víc líto, takže se nemohl přimět, aby poslouchal, co mu vykládá o družstvu. Viděl, že celé družstvo není než spásnou kotvou před pohrdáním sebou samým. Nikolaj Levin pokračoval:

„Víš, že kapitál utiskuje dělníka. Naši pracující, rolníci, nesou celou tíhu práce a jsou na tom tak, že se nemohou vymanit z toho zvířeckého postavení, i kdyby se dřeli sebevíc. Všechny zisky ze mzdy, kterými by mohli zlepšit své poměry, dopřát si volno, a tudíž i vzdělání, všechny ty přebytky ze mzdy jim berou kapitalisté. A společnost se utvářila tak, že čím víc budou pracovat, tím víc budou vydělávat obchodníci a statkáři, kdežto oni budou věčně dělat tažný dobytek. A tohle zřízení musí být změněno,“ uzavřel a tázavě pohlédl na bratra.

„Ano, zajisté,“ přisvědčil Konstantin. Pozoroval, jak bratrovi vystoupila červeň pod vysedlými lícními kostmi.

„A tak chceme zřídit zámečnické družstvo, v kterém celá výroba, zisk a především výrobní nástroje budou společné.“

„A kde bude to družstvo?“ otázal se Konstantin Levin.

„Ve vsi Vozdremě v kazaňské gubernii.“

„Ale proč na vsi? Na venkově je myslím práce i tak dost. K čemu na vsi zámečnické družstvo?“

„K tomu, že rolníci teď jsou stejní otroci, jako byli dřív, a právě proto je tobě a Sergejovi Ivanoviči nemilé, že je chce někdo z toho otroctví vysvobodit,“ řekl Nikolaj Levin, podrážděn námitkou.

Konstantin Levin vzdychl a prohlížel si mezitím pokoj, špinavý a ponurý. Jeho povzdech zřejmě Nikolaje popudil ještě víc.

„Však já znám aristokratické názory vás dvou. Vím, že Sergej Ivanovič uplatňuje všechny duševní síly k tomu, aby omluvil stávající zlo.“

„Ne, proč vlastně mluvíš o Sergeji Ivanovičovi?“ s úsměvem prohodil Levin.

„O Sergeji Ivanovičovi? Proto!“ při jméně Sergeje Ivanoviče náhle vykřikl Nikolaj Levin. „Proto, že... Ale nač o tom mluvit? Jenom jednu věc... Proč jsi ke mně přišel? Ty tím opovrhuješ, tak dobře, jen si jdi spánembohem, jdi si!“ křičel a vstával ze židle. „Jdi, jdi!“

„Vůbec tím neopovrhují,“ řekl Konstantin Levin nesměle. „Ani se nehádám.“

V té chvíli se vrátila Máša. Nikolaj Levin se po ní zlostně ohlédl. Rychle k němu přistoupila a cosi mu pošeptala.

„Nejsem zdrav a každá maličkost mě hned rozčilí,“ vypravil ze sebe Nikolaj. Těžce oddychoval, až se pomalu uklidnil. „A pak mi tu budeš povídat o Sergeji Ivanovičovi a o jeho článku. To je přece takový nesmysl, takové žvásty, takový sebeklam. Co může napsat o spravedlnosti člověk, který neví, co to je? Četl jste jeho článek?“ obrátil se ke Krickému a zase usedl ke stolu, na kterém odstrčil zpola vysypané cigarety, aby měl dost místa.

„Ne, nečetl,“ ponuře odpověděl Krickij, který se patrně nechtěl účastnit debaty.

„Pročpak?“ podrážděně houkl Nikolaj Levin tentokrát na Krického.

„Protože nepovažuji za nutné plýtvat časem na takové věci.“

„Totiž dovolte, jak víte, že je to plýtvání časem? Mnoha lidem je ten článek nepřístupný, totiž je nad jejich chápání. Ale u mě je to něco jiného, vidím mu až do žaludku a vím, proč je to slabé.“

Všichni se odmlčeli. Krickij pomalu vstal a vzal si čepici. „Nebudete večeřet? Tak sbohem. Zítra přijďte se zámečnickem.“

Sotvaže Krickij odešel, Nikolaj Levin se usmál a mrkl na bratra.

„Taky za moc nestojí,“ řekl. „Vždyť to vidím...“

Ale v té chvíli ho Krickij zavolal ze dveří.

„Copak ještě?“ řekl Nikolaj a šel za ním na chodbu. Když Levin osaměl s Mášou, dal se s ní do řeči.

„Už jste s bratrem dlouho?“

„No, už druhý rok. Je na tom moc špatně se zdravím. Hodně pije,“ řekla.

„Totiž jak to, pije?“

„Pije vodku a to mu dělá zle.“

„A moc pije?“ zašeptal Levin.

„Ano,“ řekla a plaše se ohlížela po dveřích, v kterých se objevil Nikolaj Levin.

„O čem jste mluvili?“ Mračil se a těkal ulekanýma očima z jednoho na druhého.

„O ničem,“ v rozpacích odpověděl Konstantin.

„Když mi to nechcete říct, tak si to nechte. Ale ty se s ní nemáš co bavit. Je to děvka a ty jsi pán,“ řekl a zase škulb krkem.

„Vždyť to vidím, všechno jsi pochopil a zhodnotil a s politováním shlížíš na mé poklesky,“ opět začal zvýšeným hlasem.

„Nikolaji Dmitriči, Nikolaji Dmitriči,“ opět zašeptala Marja Nikolajevna a přistoupila k němu.

„No dobře, dobře! Ale co je s tou večeří? Á, už je to tady,“ pokračoval, jakmile spatřil sluhu s podnosem. „Dej to semhle,“ řekl zlostně a hned sáhl po vodce, nalil si sklenku a dychtivě ji vyprázdnil. „Napij se, nechceš?“ obrátil se k bratrovi už veselejší tónem. „Necháme Sergeje Ivanoviče plavat. Stejně mám radost, že tě vidím. Říkej si co chceš, přece nejsme cizí lidi. Tak se přece napij. Pověď, co pořád děláš!“ pokračoval a přitom lačně žvýkal kus chleba a naléval si druhou skleničku. „Jak žiješ?“

„Žiju sám na vsi jako dřív a hospodařím,“ odvětil Konstantin. S hrůzou pozoroval, jak hltavě bratr jí a pije, a snažil se neprozradit svou pozornost.

„Proč se neoženíš?“

„Nemám příležitost,“ odpověděl Konstantin a začervenál se.

„Jak to? Copak já, se mnou je konec! Zkazil jsem si celý život. Už jsem řekl a říkám znova: kdybych byl dostal svůj podíl tenkrát, když jsem ho potřeboval, celý můj život by dnes vypadal jinak.“

Konstantin Dmitrič pospíšil zavést řeč jinam.

„A víš, že tvůj Váňuška dělá u mě v Pokrovském účetního?“

Nikolaj škubl krkem a zamyslel se.

„Vypravuj mi, co se děje v Pokrovském. Dům ještě pořád stojí? A co brízy a naše učebna? A zahradník Filip opravdu ještě žije? Tak dobře si pamatuju na altán a na kanapíčko! Poslyš, ne abys v domě prováděl nějaké změny, radši se brzo ožen a zařid' všechno tak, jak to bylo dřív. Přijedu pak k tobě, jestli budeš mít hodnou ženu.“

„Přijed' ke mně teď,“ řekl Levin. „Žili bychom si tak krásně!“

„Přijel bych k tobě, kdybych věděl, že se tam nesetkám se Sergejem Ivanovičem.“

„Nesetkáš se s ním. Žiju docela nezávisle na něm.“

„Ano, ale říkej si co chceš, máš na vybranou, buď on, nebo já,“ řekl Nikolaj a bojácně se přitom díval bratrovi do očí. Ta bojácnost Konstantina dojala.

„Chceš-li znát celý můj názor na tu věc, řeknu ti, že ve sporu mezi tebou a Sergejem Ivanovičem nejsem ani při tobě, ani při něm. Žádný z vás nemá pravdu. Ty nemáš pravdu spíš po vnější stránce, kdežto on spíš po stránce vnitřní.“

„Ach, tys to pochopil, pochopil jsi to?“ radostně zvolal Nikolaj.

„Ale mně osobně, abys věděl, víc záleží na tvém přátelství, protože...“

„Proč? Proč?“

Konstantin nemohl říci, že mu na tom záleží proto, že Nikolaj je nešťastný a potřebuje přítele. Ale Nikolaj pochopil, že Konstantin míní právě toto. Zaškaredil se a znova sáhl po vodce.

„Už máte dost, Nikolaji Dmitriči!“ řekla Máša a natáhla kyprou obnaženou ruku po láhvi.

„Pust'! Dej pokoj! Zbiju tě!“ rozkřikl se.

Máša se mírně, dobrácky usmála, až se jejím úsměvem nakazil i Nikolaj, a nakonec jí láhev nechal.

„Myslíš, že ona ničemu nerozumí?“ řekl. „Ona tomu všemu rozumí líp než my všichni dohromady. Vid', že má v sobě něco dobrého a milého?“

„Vy jste předtím nikdy nebyla v Moskvě?“ otázal se jí Konstantin, aby něco řekl.

„Ale nevykej jí. Ona se toho bojí. Žádný kromě smírčího soudce, když byla souzena pro to, že chtěla odejít z domu hanby, žádný jí jaktěživo nevykal. Můj ty bože, co je to na světě za nesmysly!“ zvolal náhle. „Ty nové instituce, smírčí soudcové, samospráva, takové neřádstvo!“

A vyprávěl o svých konfliktech s novými institucemi.

Konstantin Levin ho poslouchal a popírání smyslu všech veřejných institucí, popírání, které často nepokrytě sdílel, slyšel teď z bratrových úst nějak nerad.

„Na onom světě to všechno pochopíme,“ pravil žertem.

„Na onom světě? Ne, nemám rád onen svět! Nemám, ne,“ řekl Nikolaj a upřel na bratra ulekané zdivočelé oči. „Snad se člověku zdá, že by bylo dobré odejít z toho hnusu a zmatku, vlastního i cizího, ale já se smrti bojím, hrozně se bojím smrti.“ Zachvěl se. „Tak se přece napij. Chceš šampaňské? Nebo někam půjdem. Pojďme k cikánům! Víš, moc jsem si oblíbil cikány a ruské písně.“

Už se mu pletl jazyk, už přeskakoval z jedné věci na druhou. Konstantin ho s Mášinou pomocí přemluvil, aby nikam nechodil, a uložil ho spát nadobro opilého.

Máša Konstantinovi slíbila, že v případě potřeby napíše a že Nikolajovi domluví, aby jel k bratrovi.

XXVI

Ráno vyjel Konstantin Levin z Moskvy a navečer přijel domů. Cestou ve vlaku rozprávěl se sousedy o politice, o nových železnicích, a stejně jako v Moskvě i zde ho zmáhala změť pojmů, nespokojenost se sebou samým, neurčitý pocit studu. Ale když vystoupil doma na stanici, když poznal jednookého kočího Ignata s vyhrnutým límcem, když v bledém světle padajícím z nádražních oken uviděl své saně vystlané koberci, své koně s podvázanými ocasy a v postroji s kroužky a třásněmi, když mu Ignat, hned jak nasedali do saní, vypověděl místní novinky, jak přijel dodavatel a že se otelila Pávička – tu cítil, že změť se pozvolna vyjasňuje a stud i nespokojenost s vlastní osobou mizí. Cítil to, už když spatřil Ignata a koně; ale když si pak oblékl selský kožich, který mu Ignat dovezl, když se do něho zahalil, usedl do saní a ty se rozjely, když cestou přemýšlel, co nového zřídí ve vsi, a přitom se díval na příprěžního, kdysi jezdeckého donského koně, zchváceného, ale přesto rychlého, v těch chvílích začínal chápat zcela jinak, co se s ním událo. Cítil, že je sám sebou, a jiný být nechtěl. Chtěl teď jenom být lepší než dosud. Za prvé si umínil, že ode dneška už nebude doufat v nezměrné štěstí, které mu měl poskytnout sňatek, a proto nebude tolik pohrdat přítomností. Za druhé se už nikdy nedá strhnout ohavnou vášní, na kterou vzpomínal s pocity tak mučivými, když se chtěl ucházet o Kitty. Potom si při vzpomínce na bratra předsevzal, že už na něho nikdy nezapomene, že ho bude sledovat a nepustí ho z dohledu, aby byl připraven pomoci, kdyby s ním bylo zle. Tušil, že to bude už brzo. I bratrovy řeči o komunismu, které tehdy bral tak povrchně, ho nyní nutily k zamyšlení. Považoval přeměnu hospodářských podmínek za absurdní, ale přitom vždy cítil, jak je nespravedlivé, že on žije v nadbytku a lid v bídě, a proto si teď umínil: ačkoli už dřív mnoho pracoval a nežil v přepychu, bude teď

pracovat ještě víc a dopřeje si přepychu ještě méně, aby měl vědomí dokonalé spravedlnosti. A to vše se mu zdálo tak snadné, že se celou cestu oddával nejkrásnějším snům. Pln optimistických nadějí v nový, lepší život dojel kolem deváté večer k svému statku.

Z oken pokojíku Agafji Michajlovny, staré chůvy, která byla u Levina hospodyní, padalo světlo na zavátý prostor před domem. Agafja ještě nespala. Vzbudila Kuzmu a ten vyběhl na schůdky rozespalý a bos. Fenka Laska se také vyřítila ven, div Kuzmu neporazila, kňučela, lísala se k Levinovi, vyskakovala a nejraději by se mu opřela předními tlapami o prsa, ale neopovážila se.

„Milostpán se brzo vrátil,“ řekla Agafja.

„Už se mi stýskalo, Agafjo Michajlovno. Všude dobře, doma nej-líp,“ odpověděl Levin a ubíral se do pracovny.

Donesená svíce pracovnu pomalu osvětlila. Vynikly známé detaily: jelení parohy, přihrádky s knihami, lesklá kamna s větrákem, který už dávno potřeboval spravit, pohovka po otci, velký stůl, na něm otevřená kniha, rozbitý popelníček, sešit s poznámkami. Když to všecko uviděl, na okamžik se ho zmocnila pochybnost, že by mohl začít nový život, o kterém blouznil cestou. Všecky stopy jeho života se tu nahrnuly kolem něho a říkaly mu: „Ne, neujdeš nám a nebudeš jiný, zůstaneš takový, jaký jsi byl dosud: pochybovačný, věčně nespokojený sám se sebou, rozvrácený marnými pokusy o nápravu a svými pády i věčným očekáváním štěstí, kterého se ti nedostalo ani dostat nemůže.“

Ale to říkaly jeho věci, kdežto druhý hlas, hlas duše, mu pravil, že nesmíme podléhat minulosti a že člověk může ze sebe udělat cokoli. Poslušen toho hlasu přistoupil k dvěma činkám v koutě a začal je vzpírat a cvičit s nimi, aby se vzpružil. Za dveřmi vrzly kroky. Rychle dal činky na místo.

Vstoupil správce, řekl, že je chválabohu vše v pořádku, jenom pohanka na nové sušárně se připálila. Levina ta zpráva rozzlobila. Novou sušárnu dal sám vystavět a byla zčásti jeho vynálezem. Správce byl proti sušárně vždycky zaujat, a že se pohanka připálila,

hlásil teď s tajenou vítězoslávou. Avšak Levin byl pevně přesvědčen, že se mohla připálit jen proto, že nebylo dbáno všech opatření, která stokrát nařizoval. Měl zlost a správci vyčinił. Ale ještě tu byla jedna významná, radostná událost: otelila se Pávička, čistokrevná kráva, za drahé peníze koupená na výstavě.

„Dej mi kožich, Kuzmo. A vy mi obstorejte lucernu, půjdu se podívat,“ řekl Levin správci.

Chlív pro plemenný dobytek byl hned za domem. Levin se ubíral přes dvůr kolem závěje u bezového křoví, až došel k chlěvu. Sotva se otevřely přimrzlé dveře, dýchlo to na něho teplými hnojnými výpary, a krávy překvapené nezvyklým světlem lucerny se zavrtěly na čerstvé podestýlce. Zaleskl se široký, černostrakatý hřbet holandky. Býk Berkut tu ležel s kruhem v nozdrách a chtěl vstát, ale pak se rozmyslil a jenom několikrát zasupěl, když šli kolem něho. Červená kráska Pávička, obrovská jako hroch, se otočila zadkem, chráníc telátko před vetřelci, a očichávala je.

Levin vešel do stání, prohlédl Pávičku a zvedl červenostrakaté telátko na vratké dlouhé nohy. Pávička neklidně zabučela, ale upokojila se, když Levin přistrčil jalůvku až k ní, ztěžka vydechla a začala ji olizovat drsným jazykem. Jalůvka vrážela matce nosem do slabin, hledajíc vemeno, a vrtěla ocáskem.

„Posviť mi, Fjodore, pojď sem s tou lucernou,“ řekl Levin a prohlížel si jalůvku. „Celá matka! I když má barvu po otci. Moc pěkná. Dlouhá a s úzkými slabinami. Že je pěkná, Vasiliji Fjodoroviči?“ otočil se ke správci. Samou radostí nad jalůvkou mu i pohanku odpustil.

„Po kom by taky byla ošklivá? Ale dodavatel Semjon tu byl druhý den, co jste odjel. Musíme se s ním dohodnout, Konstantine Dmitriči,“ řekl správce. „Už jsem vám prve říkal o tom stroji.“

To stačilo, aby se Levin pohroužil do všech drobných i větších starostí v hospodářství, jež bylo velké a složité, šel tedy rovnou z kravína do kanceláře, kde pohovořil se správcem a s dodavatelem Semjonem, pak se vrátil domů a rovnou se odebral do salónu.

XXVII

Byl to veliký, starobylý dům, a třebaže Levin žil sám, dal jej vytápět a obýval jej celý. Věděl, že je to hloupost, věděl, že je to dokonce špatné a odporuje to jeho nynějším novým plánům, avšak ten dům mu byl celým světem. Byl to svět, v kterém žili a zemřeli jeho otec a matka. Žili životem, který byl Levinovi ideálem veškeré dokonalosti a který toužil vzkřísit se svou ženou, se svou rodinou.

Levin se na matku skoro nepamatoval. Představa o ní mu byla posvátnou vzpomínkou a jeho budoucí žena měla být podle jeho snů opakováním úchvatného, svatého ideálu ženy, jakým pro něho byla matka.

Lásku k ženě si neuměl představit bez manželství, a nejen to, představoval si nejprve rodinu, a teprve potom ženu, která mu rodinu dá. Proto byla jeho představa sňatku jiná, než jakou měla většina jeho známých, pro něž byl sňatek jednou z mnoha všedních věcí. Pro Levina to byla životní otázka, na které záleželo celé životní štěstí. A teď se toho měl vzdát!

Když vešel do salónku, kde vždycky píval čaj, a usedl do křesla ke knize, zatímco Agafja mu přinesla čaj a s obvyklým „já si tu u vás sednu, milostpane“ se posadila na židli u okna – tu cítil, že se kupodivu se svými tužbami nerozloučil a že bez nich nemůže žít. Ať už to bude ona, či jiná, ale stane se. Četl, přemýšlel o tom, co čte, chvílemi odkládal knihu, aby vyslechl Agafju, která bez ustání repetila; a přitom se mu ve fantazii rojily různé nesouvislé scénky z hospodářství a příštího rodinného života. Cítil, že v hloubi duše se mu cosi ustaluje, uklidňuje a utichá.

Poslouchal výklad Agafji Michajlovny, jak Prochor pokouší pá-naboha a za peníze, které mu dal Levin na koupi koně, pije jako bezedný a ženu ztloukl k smrti. Levin poslouchal, přitom četl

a vybavoval si celý myšlenkový postup, čtením vyvolaný. Byla to Tyndalova kniha o teple. Vzpomínal, jak Tyndalla odsuzoval, že si libuje svou obratnost v konání pokusů a že mu chybí filozofický názor. A vtom se vynořilo radostné pomyšlení: Za dva roky budu mít ve stádě dvě holandky, Pávička ještě může být naživu, dvanáct mladých Berkutových dcer, a ty tři můžeme dát jako vzornou ukázkou, to bude krásné! A znovu se chopil knihy.

Dobrá, elektřina a teplo jsou jedno a totéž; lze však při řešení problému dosadit do rovnice jednu veličinu za druhou? Nikoli. Co tedy? Souvislost mezi všemi přírodními silami beztak vycitujeme instinktivně... Zvlášť hezké je, že dcera Páviččina už bude červenostrakatá, a celé stádo, až k němu přidáme tyhle tři... Skvělé! Půjde s ženou a s hosty stádu naproti... Žena řekne: „Tuhle jalovičku jsme s Kostou vypiplali jako děcko.“ – „Že vás to může tak zajímat?“ řekne host. „Všecko, co zajímá jeho, zajímá i mne.“ Ale kdo je ona? A zase vzpomínal, co se stalo v Moskvě... Ale co naplat? Jeho vina to není. Ale teď bude všecko jiné. To je hloupost, že život to nedovolí, že by to nedovolila minulost. Člověk musí bojovat, aby žil lépe, mnohem lépe... Vztýčil hlavu a zamyslel se. Stará Laska, která ještě úplně nestrávila radost z pánova příchodu a šla se proběhnout ven, se teď vrátila, přinášeje s sebou vůni vzduchu, zavrtěla prutem, šla k pánovi, strčila mu hlavu pod ruku a s žalostným kňučením se domáhala, aby se s ní pomazlil.

„Jen promluvit!“ řekla Agafja Michajlovna. „A je to jen pes... Však chápe, že pán přijel a že je mu smutno.“

„Proč smutno?“

„Copak to nevidím, milostpane? To bych nesměla znát panstvo. Od malička jsem byla mezi panstvem. Ale nic nevadí, vzácný pane. Jen když jsme zdraví a máme čisté svědomí.“

Levin na ni upřeně pohlédl, překvapen, jak uhádla jeho myšlenky.

„Nemám ještě donést čaj?“ pravila, vzala šálek a odešla. Laska mu pořád strkala hlavu pod ruku. Pohladil ji a tu se mu stočila u nohou

do klubíčka a dala si hlavu na vystrčenou zadní tlapu. A na znamení, že teď už je všechno v pořádku, pootevřela tlamu, mlaskla, pěkně si složila slintavé pysky kolem starých zubů a ztichla v blaženém klidu. Levin pozorně sledoval její poslední pohyb.

Se mnou je to stejné, řekl si. Stejně! Nic se neděje... Všecko je v pořádku.

XXVIII

Druhý den po plese časně ráno poslala Anna Arkad'jevna muži telegram, že dnes odjíždí z Moskvy.

„Ne, musím, musím jet,“ vysvětlovala švagrové změnu svého plánu takovým tónem, jako by si byla najednou vzpomněla na tolik neodkladných záležitostí, že jim konce nebylo. „Ne, raději dnes!“

Oblonskij doma neobědval, ale slíbil, že přijde v sedm hodin, aby vyprovodil sestru.

Kitty také nepřišla, jen poslala dopis, že ji bolí hlava. Dolly a Anna obědvaly samy s dětmi a anglickou vychovatelkou. Snad že jsou děti nestálé, snad že jsou příliš citlivé a poznaly, že Anna je dnes docela jiná, než byla toho dne, kdy si ji oblíbily, že se jim už nevěnuje – ale najednou si přestaly s tetou hrát, už ji neměly rády a vůbec je nezajímalo, že odjíždí. Anna byla celé dopoledne zaměstnána přípravami k odjezdu. Psala moskevským známým, zapisovala si vydání a balila věci. Celkem se Dolly zdálo, že Anna není klidná, že má starosti, že je v duševním stavu, který Dolly dobře znala podle sebe a který nepřichází bez příčiny a většinou zastírá nespokojenost s vlastní osobou. Po obědě se šla Anna převléknout do svého pokoje a Dolly šla za ní. „Ty jsi dnes taková divná!“ řekla.

„Já? Myslíš? Ne, nejsem divná, ale jsem bláznivá. To se mi stává. Je mi pořád do pláče. Je to strašně hloupé, ale to přejde,“ rychle řekla Anna a sklonila uzardělou tvář k titěrné kabelce, do níž skládala noční čepeček a batistové kapesníky. Oči se jí nezvykle leskly a co chvíli se zamžily. „Tolik se mi nechtělo z Petrohradu a teď zas se mi nechce odtud.“

„Přijela jsi sem a vykonala jsi dobrý skutek,“ řekla Dolly, pozorně si ji prohlížeje.

Anna se na ni podívala zarosenýma očima.

„Neříkej to, Dolly. Nic jsem nevykonala a nic jsem nemohla vykonat. Často se divím, proč se lidé domluvili, že mě budou tak rozmazlovat. Co jsem vykonala a co jsem vůbec mohla vykonat? V tvém srdci se našlo tolik lásky, žeš dokázala odpustit...”

„Nevím, jak by to bez tebe dopadlo! Ty jsi tak šťastná, Anno!“ řekla Dolly. „Ty máš v duši klid a pohodu.“

„Každý máme v sobě nějakého tajného kostlivce, jak říkají Angličani.“

„Jakéhopak ty máš kostlivce? Ty máš v sobě takový klid.“

„Mám!“ náhle řekla Anna a nenadále ji místo pláče zvlnil rty potutelný, komický úsměv.

„No, tak jsou ale k smíchu ti tvoji kostlivci, a ne k pláči,“ s úsměvem řekla Dolly.

„Ba ne, jsou k pláči. Víš, proč jedu dnes, a ne až zítra? Je to doznání, které mě tížilo, a chci ti je učinit,“ pravila Anna. Energicky se opřela v křesle a hleděla Dolly přímo do očí.

A Dolly k svému údivu spatřila, jak Anna zrudla až po uši, po černé prstýnky vlasů na šíji.

„Ano,“ pokračovala Anna. „Víš, proč Kitty dnes nepřišla k obědu? Žárlí na mne... Zkazila jsem jí... Způsobila jsem, že ten ples pro ni nebyl radostí, ale utrpením. Ale opravdu za nic nemohu, a když, tak jenom trošičku,“ tenkým hlasem protáhla slovo „trošičku“.

„Bože, tos řekla docela jako Stiva!“ se smíchem pravila Dolly.

Anna se urazila.

„Ó ne, ó ne! Já nejsem Stiva,“ řekla a zamračila se. „Říkám ti to proto, že o sobě ani na okamžik nepochybuji.“

Ale v okamžiku, kdy to říkala, cítila, že nemluví pravdu; nejenže o sobě pochybovala, ale zmocňovalo se jí vzrušení, kdykoli pomyslela na Vronského; a jen proto odjížděla dřív, než zamýšlela, aby se s ním už nesetkala.

„Ano, Stiva mi říkal, že s tebou tančil mazurku a že...”

„Neumíš si představit, jak směšně to dopadlo. Chtěla jsem si jenom zahrát na dohazovačku a najednou to dopadlo úplně jinak. Snad jsem proti své vůli...“ Zrudla a zarazila se.

„To oni hned vycítí!“ řekla Dolly.

„Ale zoufala bych si, kdyby to z jeho strany bylo něco vážného,“ přerušila ji Anna. „A jsem přesvědčena, že se na všechno zapomene a Kitty mě přestane nenávidět.“

„Ale abych ti řekla pravdu, Anno, neviděla bych to moc ráda, kdyby si ho Kitty vzala. A bylo by lépe, kdyby z toho sešlo, když on, Vronskij, se do tebe mohl zamilovat během jediného dne.“

„Ach bože můj, to by bylo tak hloupé!“ pravila Anna a temný ruměncem uspokojení jí opět polil obličej, když myšlenku, kterou se obírala, uslyšela vyslovenou nahlas. „Proto teď jedu pryč, když jsem si znepřátelila Kitty, kterou jsem si tolik oblíbila. Je tak milá! Ale urovnáš to, Dolly? Vid', že ano?“

Dolly se stěží ubránila úsměvu. Měla Annu ráda, ale těšilo ji, že i ona má své slabůstky.

„Znepřátelila? To není možné.“

„Tolik bych si přála, abyste mě všichni měli rádi, jako mám ráda já vás. A teď vás mám ještě radši,“ dodala se slzami v očích. „Bože, jak jsem dneska hloupá!“

Utřela si šátečkem obličej a začala se oblékat.

Krátce před jejím odjezdem přišel opožděně Stěpan Arkadjič s červeným, rozesmátým obličejem a s vůní vína a doutníku.

I Dolly se nakazila Anninou rozcitlivělostí, a když naposled obжала švagrovou, pošeptala jí:

„Pamatuj si, Anno, nikdy nezapomenu, cos pro mne udělala. A pamatuj, že jsem tě měla a vždycky tě budu mít ráda jako nejlepší přítelkyni!“

„Nechápu proč,“ vypravila ze sebe Anna a políbila ji, zadržujíc slzy.

„Pochopila jsi mě a chápeš mě. Sbohem, zlatíčko!“

XXIX

Tak už je po všem, chválabohu! To byla první myšlenka Anny Arkad'jevny, jakmile se naposled rozloučila s bratrem, který až do třetího zvonění stál na chodbičce lidem v cestě. Posadila se vedle Anušky a rozhlédla se v pološeru lůžkového vozu. Chválabohu, zítra uvidí Serjožu a Alexeje Alexandroviče a hezký život, na který si už zvykla, poběží jako dřív.

Pořád v tom nepokojném duševním stavu, v kterém byla celý den, přichystala se Anna s požitkem a důkladně na cestu; hbitýma malýma rukama odemkla a zamkla červenou kabelku, vyndala si polštářek, dala si jej na klín, pečlivě si zabalila nohy a klidně se usadila. Nemocná dáma se už chystala ke spánku. Dvě jiné dámy se s ní chtěly dát do řeči a tlustá stará paní si balila nohy a dělala poznámky o topení. Anna prohodila s dámami několik slov, avšak nic si od rozhovoru neslibovala, proto požádala Anušku, aby vyndala lampičku. Připevnila ji k opěradlu a vzala si z kabelky nůž na papír a anglický román. První chvíli nemohla číst. Nejdřív jí vadil ruch a pobíhající lidé; potom se vlak rozjel a tu bezděčně naslouchala, jak duní; potom sníh, bijící do levého okna a lepící se na tabulku, pohled na přecházejícího průvodčího, navlečeného a z jedné strany obaleného sněhem, i řeči o tom, jaká ted' venku zuří vánice, to vše ji rozptylovalo. Dál už to bylo stále jedno a totéž: otřesy a nárazy kol, sníh za oknem, náhlé přechody z horka do zimy a zase do horka, mihání stále stejných tváří v pološeru a stále stejné hlasy, až se Anna dala do čtení a už vnímala, co čte. Anuška už klímala. Na klíně držela červenou kabelku širokýma rukama v rukavičkách, z nichž jednu měla roztrženou. Anna četla a vnímala, co čte, ale nebavilo ji číst, to jest sledovat odraz života jiných lidí. Sama příliš toužila po životě. Když četla, jak hrdinka románu ošetřovala nemocného,

toužila chodit neslyšnými kroky po jeho pokoji; když četla, jak člen parlamentu proslovil řeč, toužila proslovit tu řeč sama; když četla, jak lady Mary jela na koni za smečkou a dráždila švagrovou a budila všeobecný obdiv svou odvahou, toužila, aby to všecko mohla dělat také. Ale dělat neměla co, a tak si tu hrála s nožíkem v malých rukou a nutila se do čtení.

Hrdina románu už se pomalu dočkal svého anglického štěstí, totiž baronského titulu a panství, a Anna by si přála jet na to panství s ním, když tu náhle cítila, že hrdina se asi stydí a ona zrovna tak. Ale zač by se měl stydět? „Zač se vlastně stydím já?“ tázala se sama sebe dotčena a udivena. Odložila knihu a opřela se v křesle a oběma rukama pevně sevřela nůž na papír. Neměla se zač stydět. V duchu si probrala všechny moskevské vzpomínky. Všechny byly hezké, příjemné. Vzpomínala na ples, na Vronského a jeho zamilovaný oddaný pohled, vzpomínala na jejich vzájemný vztah. A nebylo tu nic, zač by se měla hanbit. Ale zároveň se zrovna u tohoto bodu vzpomínek pocit studu rozrůstal, jako by jí nějaký vnitřní hlas právě tehdy, když si vzpomněla na Vronského, říkal: „Přihořívá, přihořívá, hoří.“ Ale co na tom? Tak pravila odhodlaně sama k sobě a poposedla v křesle. Co má být? Bojí se snad na to podívat zpřímá? Co na tom? Jsou snad a mohou vůbec být mezi ní a tím chlapcem, důstojníčkem, nějaké jiné vztahy, než jaké bývají mezi obyčejnými známými? Pohrdavě se usmála a znovu se chopila knihy, ale teď už naprosto nedokázala vnímat, co čte. Přejela nožem po okenní tabulce, pak si přiložila jeho hladký a chladivý povrch na tvář a málem se hlasitě zasmála radostí, která se jí zničehonic zmocnila. Cítila, že její nervy se napínají jako struny stále a stále pevněji na jakési šroubovací kolíčky. Cítila, že oči se jí rozvírají víc a více, že prsty na rukou a nohou se nervózně hýbou, že jí cosi svírá dech a že všechny zjevy a zvuky v tom kolébavém příšeří na ni útočí neobyčejně výmluvně. Co chvíli pochybovala, zda vlak jede kupředu, či dozadu, anebo snad vůbec stojí. Má vedle sebe Anušku, či někoho cizího?

Co je tam na věšáku, kožich, anebo zvíře? A co ona sama? Je to ona, či nějaká jiná žena? Hrůza ji obcházela, když se oddávala tomu zapomnění. Ale cosi ji do něho vtahovalo a mohla se mu libovolně poddávat, anebo bránit. Vstala, aby se vzpamatovala, odhodila pléd a sundala si pláštěnku z teplých šatů. Na chvíli se vzpamatovala a poznala, že příchozí hubený chlapík v dlouhém nankinovém¹⁷ kabátě, na kterém chyběl knoflík, je topič, že se dívá na teploměr, že vítr a sníh vtrhly dveřmi v patách za ním. Ale potom se zase všechno zmátlo... Chlapík s dlouhým trupem začal cosi rýpat ve stěně, stařenka natahovala nohy přes celý vůz a naplnila jej černým mračnem; potom něco strašlivě zaskřípalo a zabouchalo, jako by někoho rvali na kusy; potom oslnilo zrak rudé světlo, a potom se vše zatáhlo clonou. Anna cítila, jak se probořuje. Ale to všecko nebylo nic děsivého, bylo to veselé. Navlečený, zasněžený muž jí cosi zavolal do ucha. Vstala a probrala se. Uvědomila si, že přijeli do stanice a že je to průvodčí. Řekla si Anušce o šátek a pláštěnku, kterou si prve sundala, přehodila si je a zamířila ke dveřím.

„Ráčíte jít ven?“ zeptala se Anuška.

„Ano, chci trochu na vzduch. Je tu moc horko.“

A otevřela dveře. Vánice a vítr vyskočily proti ní a zápolily s ní o dveře. Až ji to rozjařilo. Otevřela dveře a vyšla ven. Vítr už na ni čekal, radostně hvízdal a chtěl ji uchopit a odnést, ale chytila se studené tyče, přidržela si šaty, vyšla na nástupiště a ustoupila za vagón. Na plošině to foukalo, ale tady byla za větrem. Stála u vozu, s rozkoší, z plných plic vdechovala sněživý, mrazivý vzduch a rozhlížela se po nástupišti a osvětleném nádraží.

17 Hustá bavlněná látka v plátňové vazbě, s bílou osnovou a s barevným útkem.
Pozn. red.

XXX

Strašlivá bouře běsnila a svištěla mezi koly vozů, kolem sloupů na nároží. Vozy, sloupy i lidé, vše, co bylo vidět, bylo z jedné strany zaváto sněhem, jehož neustále přibývalo. Chvílemi bouře utichala, ale pak znovu útočila tak zuřivě, že jí snad opravdu nebylo možné vzdorovat. Přitom zde pobíhali nějací lidé, až prkna nástupiště praštěla, vesele na sebe pokřikovali a ustavičně otvírali a zavírali velké dveře. Sehnutý lidský stín jí proklouzl pod nohama a ozvalo se bušení kladiva do železa. „Pošli telegram!“ zaznělo hněvivě z rozbouřené temnoty na druhé straně. „Račte sem! Číslo dvacet osm!“ volaly další hlasy a kolem běžely zachumlané zachumelené postavy. Minuli ji nějací dva páni s ohníčkem cigaret v ústech. Nadechla se ještě jednou a už vytáhla ruce z rukávníku, chtěla se chytit tyče a jít do vozu, když ještě nějaký muž ve vojenském plášti přímo vedle ní zaclonil houpavé světlo svítílny. Ohlédla se a v tom okamžení poznala Vronského. Přiložil ruku ke štítku, sklonil se před ní a tápal se, zda něco nepotřebuje, zda by jí nemohl být k službám. Drahnou chvíli neodpovídala, jen se na něho dívala, a třebaže stál ve stínu, viděla – tak se jí aspoň zdálo – výraz jeho tváře i očí. Byl to zase výraz uctivého obdivu, který na ni tolik zapůsobil včera. Nejednou v posledních dnech i zrovna před chvilkou si říkala, že Vronskij je pro ni jedním z tisíce věčně stejných mladých mužů, jaké potkává na každém kroku, a že si na něho nikdy ani nevzpomene. Ale teď, v prvním okamžiku shledání se jí zmocnila radostná pýcha. Nemusela se ho ptát, co tu dělá. Věděla to stejně jistě, jako by jí byl řekl, že je zde proto, aby byl, kde je ona.

„Nevěděla jsem, že jste tady. Kam jedete?“ řekla a ruka, kterou se chtěla chytit tyče, jí klesla. Ve tváři jí zářila nezkrotná radost a živost.

„Kam jedu?“ opakoval po ní a díval se jí přímo do očí. „Vy víte, že jedu proto, abych byl tam, kde jste vy,“ pravil. „Nemohu jinak.“

A v té chvíli vítr asi zdolal překážku, odvál sníh ze střech vagónů, zalomcoval nějakým utrženým plechem a vpředu plačtivě, smutně houkla a ostře zapískala lokomotiva. Všechny hrůzy sněhové bouře teď byly ještě krásnější. Řekl jí, po čem toužila její duše, ale čeho se bál rozum. Neodpovídala a Vronskij viděl, jak bojuje sama se sebou.

„Odpusťte mi, jestli jsem se vás nějak dotkl,“ začal pokorně.

Mluvil zdvořile, uctivě, ale tak pevně a naléhavě, že dlouho nemohla odpovědět.

„Je to ošklivé, co říkáte, a prosím vás, jste-li dobrý člověk, zapomeňte, co jste říkal, jako zapomenu já,“ pravila konečně.

„Na žádné vaše slovo, na žádný váš pohyb nikdy nezapomenu ani zapomenout nemohu...“

„Dost, dost!“ zvolala v marné snaze dodat přísného výrazu své tváři, do které dychtivě hleděl. Chopila se studené tyče, vystoupila na stupátko a rychle vešla do chodbičky vozu. Ale v chodbičce zůstala stát a vybavila si v mysli, jak to bylo. Aniž vzpomínala na svá či na jeho slova, vystihla citem, že ten kratinký rozhovor je strašně sblížil; a byla ustrašená i šťastná. Po chvilce se vrátila do vozu a sedla si na své místo. Napětí, které ji trápilo zpočátku, se objevilo znovu, a nejen to, vzrostlo a vystupňovalo se tak, až se bála, že v ní každým okamžikem praskne struna, příliš napjatá. Nespala celou noc. Ale v tom napětí a vidinách, kterými překypovala její obraznost, nebylo nic nepříjemného ani chmurného. Naopak, bylo v tom něco radostného, žhavého a dráždivého. K ránu si Anna na svém sedadle zdřímla, a když procitla, bylo už bílo, světlo, a vlak se blížil k Petrohradu. A už se na ni hrnuly myšlenky na domov, na manžela, na syna, i starosti nadcházejícího dne a dnů příštích.

Jakmile vlak v Petrohradě zastavil a Anna vystoupila, první tvář, která jí padla do očí, byla tvář mužova. Ach bože můj! Kde sebral ty uši, napadlo ji při pohledu na jeho chladný, reprezentativní zjev,

a zejména na jeho ušní boltce, podpírající střechu kulatého klobouku a najednou tak zarážející. Když ji uviděl, šel jí s obvyklým posměšným úsměvem naproti a zpříma se na ni díval velkýma unavenýma očima. Jakýsi nepříjemný pocit jí svíral srdce, když se setkala s jeho upřeným, unaveným pohledem, jako by čekala, že ho uvidí jinak. Zvlášť ji překvapil pocit nespokojenosti s vlastní osobou, který se jí zmocnil při setkání s mužem. Byl to dávný, známý pocit, podobný přetvářce, který před mužem mívala; ale dříve ten pocit nevnímala, až teď si jej jasně a bolestně uvědomila.

„Tak tak. Jak vidíš, milující manžel, milující jako rok po svatbě, planul touhou po tobě,“ řekl rozvláčně svým tenkým hlasem a oním tónem, kterým s ní hovořil skoro vždy, tónem výsměchu každému, kdo by tak mluvil doopravdy.

„Je Serjoža v pořádku?“ zeptala se.

„A to je celá odměna za mé ohnivé city? Je v pořádku, je...“

XXXI

Vronskij se celou tu noc ani nepokoušel usnout. Seděl na svém sedadle, chvílemi upíral zrak přímo před sebe, chvílemi si prohlížel nastupující a vystupující lidi. Jestliže už dříve ohromoval a rozčiloval neznámé lidi svým neotřesitelným klidem, zdál se dnes tím spíš hrdý a soběstačný. Díval se na lidi jako na věci. Nervózní mladý muž, úředník okresního soudu, sedící proti němu, pojal k němu nenávist, že se tak tváří. Mladý muž si od něho připaloval, navazoval rozmluvu, dokonce do něho strkal, aby mu dal na srozuměnou, že není věc, nýbrž člověk, ale Vronskij se na něho pořád díval jako na lucernu a mladý muž dělal kyselý obličej, neboť cítil, jak ztrácí rozvahu pod tíhou faktu, že není uznáván za člověka.

Vronskij nikoho a nic neviděl. Připadal si jako král, nikoli proto, že by věřil, že na Annu udělal dojem, tomu ještě nevěřil –, ale proto, že dojem, kterým na něho zapůsobila ona, ho naplňoval štěstím a pýchou.

Co z toho všeho vzejde, nevěděl ani na to nemyslel. Cítil, že veškeré jeho síly, až dosud rozptýlené, roztříštěné, jsou teď soustředěny a se strašnou energií směřují k jedinému blahému cíli. A byl proto šťasten. Věděl jenom, že jí pověděl pravdu, že jede tam, kde je ona, že všechno životní štěstí, jediný smysl života spatřuje nyní v tom, aby ji mohl vidět a slyšet. A když v Bologově vystoupil a chtěl se jít napít minerálky a uviděl Annu, jeho první slova jí bezděčně vyjádřila, co si myslel. Byl rád, že jí to řekl, že už to ví a myslí na to. Nespál celou noc. Když se vrátil do vozu, bez ustání si probíral ve vzpomínkách všechny situace, v kterých ji viděl, všechna její slova, a ve fantazii se mu rojily obrazy možné budoucnosti, až se mu tajil dech.

Když v Petrohradě vystoupil z vlaku, cítil se po bezesné noci čilý a svěží jako po studené koupeli. Zůstal stát u svého vozu a čekal, až

bude Anna vystupovat. Bezděčně se usmíval. Uvidí ji ještě jednou, uvidí její chůzi, její obličej. Něco mu řekne, otočí hlavu, podívá se, snad se usměje. Ale dříve než ji uviděl jejího muže, kterého přednosta stanice uctivě doprovázel zástupem. Ach ano! Muž! Teprve teď si Vronskij poprvé jasně uvědomil, že muž je osoba, nerozlučně s ní spjatá. Věděl, že má muže, ale nevěřil v jeho existenci a plně uvěřil, teprve když ho spatřil, s tou jeho hlavou, rameny a nohama v černých kalhotách; zvlášť když uviděl, jak ji ten muž klidně a vlastnický vzal za ruku.

Když uviděl Karenina, jeho zdravou petrohradskou barvu a přísný sebevědomý zjev, kulatý klobouk a trochu vysedlá záda, uvěřil v něho a měl nepříjemný pocit, jaký by měl člověk, který sužován žízni konečně došel k prameni a našel v něm psa, ovci nebo vepře, jenž vypil a zkalil vodu. Chůze Alexeje Alexandroviče, při které se kroutil v bocích a vrtěl plochýma nohama, byla Vronskému zvlášť odporná. Nezvratné právo na lásku k ní přiznával jen a jen sobě. Ale ona byla stále stejná; a pohled na ni působil na něho stále stejně, osvěžil ho fyzicky, povzbudil a naplnil štěstím jeho duši. Když k němu přiběhl z druhé třídy německý sluha, nařídil mu, aby sebral věci a odjel, a sám přistoupil k ní. Zažil první okamžik, kdy se manželé setkali, a bystrozrakem zamilovaného člověka postřehl u ní známky rozpaků, když hovořila s mužem. Ne, ona ho nemiluje a nemůže ho milovat.

Ještě v té chvíli, kdy se zezadu k Anně blížil, všiml si potěšen, že vycítila, jak se blíží, a ohlédla se, a když ho poznala, znovu se otočila k muži.

„Jelo se vám dobře celou noc?“ pravil s úklonou, platící jí i muži zároveň, čímž ponechával Kareninovi na vůli, aby si tuto poklonu vztáhl na sebe a dle libosti ho poznal nebo nepoznal.

„Děkuji, velice dobře,“ odpověděla.

Vypadala unaveně a v jejím obličejí už nebyla ta hravost a živost, která se jindy vybíjela v úsměvu i v očích. Ale když na něho pohlédla,

na okamžik jí v očích cosi problesklo, a třebaže světélko ihned zhaslo, byl v tom okamžiku šťasten. Podívala se na muže, aby zjistila, zda Vronského zná. Alexej Alexandrovič se na Vronského díval s nelibostí a roztržitě vzpomínal, kdo to je. Přišla kosa na kámen, klid a sebevědomí Vronského narazily na Kareninovo chladné sebevědomí.

„Jeho Milost hrabě Vronskij,“ řekla Anna.

„Á! My se tuším známe,“ lhostejně pravil Karenin, když podával Vronskému ruku. „Tam jela s matkou a zpět se synem,“ proslovil důrazně, jako by vážil každé slovo. „Nejspíš se vracíte z dovolené?“ řekl, a aniž čekal na odpověď, obrátil se svým žertovným tónem k ženě: „Tak co, bylo v Moskvě při loučení prolito mnoho slz?“

Tím, že oslovil ženu, dával Vronskému na srozuměnou, že si přeje zůstat sám, otočil se tedy k němu, letmo se dotkl klobouku. Ale Vronskij se obrátil k Anně.

„Doufám, že se mi dostane cti navštívit vás,“ řekl.

Karenin pohlédl unaveným zrakem na Vronského.

„Bude mě těšit,“ pravil chladně. „V pondělí máme přijímací den.“ Pak už o Vronského nedbal a pravil ženě: „To je dobře, že mi vybylo půl hodiny času, abych ti mohl jít naproti a projevit ti své něžné city,“ pokračoval stále tím žertovným tónem.

„Příliš své něžné city zdůrazňuješ, než abych si jich moc vážila,“ řekla stejným žertovným tónem, ale přitom mimoděk naslouchala krokům Vronského, který šel za nimi. Ale co je mi po tom? řekla si a začala se muže vyptávat, jak se měl za její nepřítomnosti Serjoža.

„O výborně! Mariette říká, že byl moc hodný a... musím tě zarmoutit... nestýskalo se mu po tobě, jako tvému muži. Ale ještě jednou merci, má drahá, žes mi darovala jeden den. Náš milý samovar bude u vytržení. (Samovar říkal proslulé hraběnce Lydii Ivanovně proto, že se vždycky pro všechno rozčilovala a rozohňovala.) Ptala se na tebe. A víš, smím-li ti radit, jdi se dnes na ni podívat. Vždyť ona si všechno bere tolik k srdci. Teď je kromě vlastních starostí zaujata problémem smíření u Oblonských.“

Hraběnka Lydie Ivanovna byla přítelkyní Annina muže a v petrohradských kruzích byla středem jisté společnosti, s níž byla Anna mužovým prostřednictvím v nejužším styku.

„Ale vždyť jsem jí psala.“

„Když ona chce všechno vědět podrobně. Jestli nejsi unavena, navštiv ji, má drahá. Kočár ti obstará Kondratij a já jedu do výboru. Tak už zas nebudu obědvat sám,“ pokračoval Alexej Alexandrovič už vážně. „Ani bys nevěřila, jak jsem na tebe zvyklý...“

Dlouho jí tiskl ruku a se zvláštním úsměvem jí pomohl do kočáru.

XXXII

První, kdo Annu doma přivítal, byl syn. Hnal se k ní po schodech, nedbaje volání vychovatelky, a s bláznivým nadšením křičel: „Mami, mami!“ Přiběhl k ní a pověsil se jí kolem krku.

„Já jsem říkal, že je to maminka!“ volal na vychovatelku. „Já jsem to věděl!“

I syn, stejně jako manžel, vzbudil v Anně pocit podobný zklamání. Představovala si ho lepšího, než byl ve skutečnosti. Musela se snížit ke skutečnosti, aby se jím mohla těšit takovým, jaký byl. Ale i tak byl roztomilý se svými plavými kučery, modrýma očima a silnými, pěkně rostlými nožkami v přiléhavých punčochách. Anna pocítovala téměř fyzickou rozkoš z jeho blízkosti a projevů něhy i mravní uspokojení, kdykoli se setkala s jeho prostomyslným, důvěřivým, milujícím pohledem a slyšela jeho naivní otázky. Vybalila dárky, které mu poslaly Dolliny děti, a vyprávěla mu, jakou mají v Moskvě holčičku Táňu a jak ta Táňa umí číst, a dokonce učí ostatní děti.

„Tak já jsem horší než ona?“ zeptal se Serjoža.

„Pro mě jsi nejlepší na světě.“

„To já vím,“ řekl Serjoža s úsměvem.

Anna ještě nedopila kávu, když jí byla ohlášena hraběnka Lydie Ivanovna. Hraběnka Lydie Ivanovna byla velká korpulentní dáma s nezdravou žlutou pletí a krásnými, zádumčivými černými očima. Anna ji měla ráda, ale dnes jako by ji poprvé uviděla se všemi jejími chybami.

„Tak co, má drahá, donesla jste olivovou ratolest?“ ptala se hraběnka, sotvaže vstoupila do pokoje.

„Ano, už je po všem, ale ani to nebylo tak vážné, jak jsme mysli,“ odpověděla Anna. „Má švagrová je vůbec příliš ukvapená.“

Ale hraběnka Lydie Ivanovna, ač se zajímala o vše, co se jí netýkalo, měla ve zvyku nikdy neposlouchat, co ji zajímalo. Skočila Anně do řeči:

„Baže, na světě je mnoho zármutku a zla, a já jsem dnes tak vyčerpana.“

„Copak?“ zeptala se Anna, snažíc se potlačit úsměv.

„Začíná mě unavovat marné lámání kopí za pravdu a někdy mi docela povolí nervy. Věc těch sestřiček (šlo o lidumilný, nábožensko-vlastenecký ústav) by se krásně dařila, ale s tímhle panstvem člověk nic nepořídí,“ dodala hraběnka s posměšnou odevzdaností osudu. „Chopili se myšlenky, znetvořili ji a pak uvažují tak povrchně a uboze. Dva tři lidé, mezi nimi váš muž, chápou celý význam té věci, ale ostatní ho jenom snižují. Včera mi psal Pravdin...“

Pravdin byl známý panslavista v cizině a hraběnka vyložila obsah jeho dopisu.

Nato vyprávěla ještě o nepříjemnostech a piklech proti sjednocení církví a odjela ve spěchu, poněvadž ještě měla toho dne být na zasedání jednoho spolku a ve slovanském výboru.

„Vždyť to všechno bylo už dřív. Ale proč jsem to dřív nepozorovala?“ řekla si Anna. „Nebo je dnes příliš rozčilená? Ale je to opravdu k smíchu: jejím cílem je ctnost, je křesťanka, ale přitom se věčně zlobí a má samé nepřátele, a jsou to samí nepřátelé v křesťanství a ctnosti.“

Po hraběnce Lydii Ivanovně se dostavila přítelkyně, choť ředitele, a vyprávěla všechny místní novinky. Ve tři hodiny odešla i ona, ale slíbila, že přijde k obědu. Alexej Alexandrovič byl na ministerstvu. Když Anna osaměla, využila času před obědem k tomu, že byla při synově obědě (obědval zvlášť), dala si do pořádku věci, přečetla si lístky a dopisy, které se jí nahromadily na stole, a odpověděla na ně.

Pocit bezdůvodného studu, který zakoušela cestou, i rozčilení zcela zmizelo. V obvyklých životních podmínkách se opět cítila pevná a bezúhonná.

S údivem si vzpomněla, v jaké byla včera náladě. Co se vlastně stalo? Nic. Vronskij řekl hloupost, které lze snadno učinit přítrž, a ona mu odpověděla jak náleží. Říkat o tom muži nemůže ani nesmí. Mluvit o tom by znamenalo přikládat význam něčemu, co význam nemá. Vzpomněla si, jak se mu jednou svěřila, že mladý podřízený jejího muže v Petrohradě jí bezmála učinil vyznání, a jak Alexej Alexandrovič odpověděl, že každá žena pohybující se ve společnosti je tomu vystavena, že však pevně důvěřuje v její takt a nikdy by si nedovolil snížit ji ani sebe k žárlivosti. Proč tedy by mu něco říkala? A bohudík by ani neměla o čem mluvit.

XXXIII

Karenin se vrátil z ministerstva ve čtyři hodiny, ale jak se stávalo často, nedostal se k tomu, aby se u ní zastavil. Šel do pracovny přijmout čekající žadatele a podepsat některé listiny, které mu předložil správce. K obědu (u Kareninů vždy obědvaly zhruba tři osoby) přišli: stará sestřenice Alexeje Alexandroviče, ředitel departementu s chotí a mladý muž, doporučený Alexeji Alexandroviči v úřadě. Anna šla do salónu věnovat se hostům. Přesně v pět, když bronzové hodiny à la Petr I. odbíjely pátý úder, přišel Alexej Alexandrovič ve fraku s dvěma hvězdičkami a s bílým nákrčníkem, jelikož měl odjet hned po obědě. Každá minuta v životě Alexeje Alexandroviče byla nějak vyplněna a rozvržena. A aby každý den zastal vše, co měl vykonat, zachovával co nejúzkostlivější přesnost. „Nespěchat a nelenošit,“ bylo jeho heslem. Vešel do sálu, se všemi se pozdravil a kvapně usedl, usmívaje se na ženu.

„Ano, je konec mému osamění. Nevěřila bys, jak trapné (zdůraznil slovo *trapné*) je obědvat sám.“

Při obědě pohovořil s ženou o tom, co se děje v Moskvě, s posměšným úsměvem se ptal na Stěpana Arkadjeviče. Ale většinou se rozprávělo jen tak, o petrohradských úředních a veřejných věcech. Po obědě strávil půl hodiny mezi hosty, zase s úsměvem stiskl ženě ruku, odešel a jel do rady. Anna tentokrát nešla ani k Betsy Tverské, která se dověděla o jejím příjezdu a zvala ji na večer, ani do divadla, kde dnes měla abonentní lóži. Nešla nikam především proto, že šaty, s kterými počítala, neměla hotové. Vůbec, když se po odchodu hostů probírala svou garderobou, byla velice rozmrzelá. Celkem vzato se uměla šatit nepříliš nákladně a před odjezdem do Moskvy dala k švadleně troje šaty, aby je přešila. Měly být přešité tak, aby byly k nepoznání, a měly být hotové už před třemi dny. Vyšlo najevo,

že dvoje šaty nejsou hotové vůbec, kdežto třetí nejsou přešité tak, jak Anna chtěla. Švadlena se přišla omluvit tvrdíc, že takhle to bude lepší, a Anna se tak rozhorlila, že potom měla výčitky svědomí. Aby se docela uklidnila, šla do dětského pokoje a strávila celý večer se synem, sama ho uložila spát, udělala mu křížek a přikryla ho. Byla ráda, že nikam nešla a tak hezky strávila večer. Bylo jí tak dobře a byla tak klidná, tak jasně viděla, že vše, co se jí ve vlaku zdálo tolik významné, je pouze jedna z nicotných příhod ve společenském životě a že se nemá před nikým ani před sebou zač stydět. Sedla si s anglickým románem ke krbu a čekala na muže. Přesně o půl desáté se ozvalo zvonění a muž vstoupil do pokoje.

„Konečně!“ řekla, podávajíc mu ruku.

Políbil jí ruku a přisedl si k ní.

„Celkem vidím, že se ti výlet vydařil,“ řekl jí.

„Ano, velmi,“ odpověděla a vyprávěla mu všechno od začátku: jak cestovala s Vronskou, jak přijela, co se přihodilo na dráze. Potom vyprávěla, jak zprvu měla soucit s bratrem a pak s Dolly.

„Nemyslím, že bychom měli takového člověka omlouvat, i když je to tvůj bratr,“ pravil Alexej Alexandrovič přísně.

Anna se usmála. Pochopila, že to řekl schválně, aby dokázal, že ani příbuzenský vztah mu nemůže zabránit, aby upřímně vyslovil svůj názor. Znala tuto mužovu vlastnost a líbilo se jí to.

„Jsem rád, že všechno dobře dopadlo a že už jsi doma,“ pokračoval. „A co tam říkají novému nařízení, které jsem prosadil v radě?“

Anna nic neslyšela o tom nařízení a zastyděla se, že mohla tak lehce zapomenout na něco, co pro něho bylo tak důležité.

„Tady to naopak natropilo hodně hluku,“ řekl se samolibým úsměvem.

Viděla, že Alexej Alexandrovič jí chce o té věci sdělit cosi pro něho potěšitelného a přiměla ho otázkami k vyprávění. Stále s tím samolibým úsměvem jí vyprávěl, jaké ovace mu byly uspořádány, když nařízení bylo schváleno.

„Měl jsem velikou, velikou radost. Je to důkaz, že už se u nás konečně začíná uplatňovat rozumný a pevný názor na tu věc.“

Alexej Alexandrovič dopil svou druhou sklenici čaje se smetanou a s chlebem, načež vstal a zamířil do své pracovny.

„Ale tys nikde nebyla. Jistě ses nudila?“ řekl.

„Ani trochu,“ odpověděla, vstala a šla ho vyprovodit přes sál do pracovny. „Co teď čteš?“ zeptala se.

„Duc de Lilie, Poésie des enfers.¹⁸ Pozoruhodná kniha.“

Anna se usmála, jako se usmíváme slabůstkám milovaných lidí, zavěsila se do něho a doprovodila ho až ke dveřím pracovny. Zнала jeho zvyk večer číst, zvyk, který se mu stal nezbytností. Věděla, že při všech úředních povinnostech, které mu zabíraly skoro všechnen čas, pokládá za svou povinnost sledovat všechny výboje v duchovní sféře. Věděla také, že ho opravdu zajímají knihy politické, filozofické a bohoslovecké, že umění je mu při jeho založení docela cizí, že ale přesto, či právě proto si nedá ujít nic, co v té oblasti budí rozruch, a má za svou povinnost všechno si přečíst. Věděla, že v politice, filozofii a bohosloví Alexej Alexandrovič pochybuje nebo tápe; ale v otázkách umění, poezie a zejména hudby, které naprosto nerozumí, má zcela určité a pevné názory. Rád mluvil o Shakespearovi, Raffaelovi, Beethovenovi, o významu nových básnických a hudebních škol, které měl všesky roztríděny velmi přesně a důsledně.

„Tak se měj hezky,“ řekla u dveří pracovny, kde už měl připravené stínítko na svíci a karafu s vodou u křesla. „A já napíšu do Moskvy.“

Stiskl jí ruku a opět ji políbil.

Přece je to dobrý člověk, poctivý, hodný a vynikající ve svém oboru, říkala si Anna, když se vrátila do svého pokoje, jako by ho hájila před někým, kdo ho osočoval a tvrdil, že ho nelze milovat. Ale proč mu tak divně odstávají uši? Nebo se dal ostříhat?

18 Vévoda z Lille, Poezie pekel. (*franc.*)

Přesně ve dvanáct, když Anna ještě seděla u psacího stolu a končila dopis Dolly, ozvaly se odměřené kroky nohou v trepkách, a Alexej Alexandrovič, umytý a učesaný, knihu pod paží, přistoupil k ní.

„Abychom už šli spát,“ řekl se zvláštním úsměvem a zamířil do ložnice.

„Jakým právem se na něho tak díval?“ pomyslila si Anna při vzpomínce, jak Vronskij pohlédl na Alexeje Alexandroviče.

Svlékla se a šla do ložnice, ale už neměla ve tváři tu živost, která jí za pobytu v Moskvě jenjen sršela z očí i úsměvu. Naopak, světélko teď bylo zhaslé nebo kdesi hluboko ukryté.

XXXIV

Při odjezdu z Petrohradu nechal Vronskij svůj velký byt na Námořní příteli a nejmilejšímu kamarádovi Petrickému.

Petrickij byl mladý poručík, nijak zvlášť urozený ani bohatý, naopak po uši zadlužený; vždy k večeru byl opilý, pro různé komické i nepěkné historky se často ocital na strážnici, ale kolegové i velitelé ho měli rádi. Když Vronskij přijížděl kolem dvanácté hodiny z nádraží k svému bytu, spatřil u vchodu známý drožkářský kočár. Zazvonil a uslyšel za dveřmi mužský smích, ženské žvatlání a volání Petrického: „Jestli je to nějaký lotras, nepouštěj ho!“ Vronskij se nedal ohlásit a potichoučku vešel do prvního pokoje. Baronka Chilletonová, přítelkyně Petrického, tu oslňovala fialovým atlasem šatů i růžovou tvářičkou a plavými vlasy a naplňovala celý pokoj svým pařížským švitořením jako kanárek. Seděla u kulatého stolu a vařila kávu. Petrickij v plášti a kapitán jízdy Kamerovskij v uniformě (asi přišli rovnou ze služby) seděli vedle ní.

„Bravo! Vronskij!“ zvolal Petrickij a vyskočil, až židle zarachotila. „Domácí pán se vrátil! Baronko, jednu kávu pro něho z nové konvice. To je překvapení. Doufám, že jsi spokojen s ozdobou svého pokoje,“ dodal a ukázal na baronku. „Znáte se přece?“

„Jakpak ne!“ řekl Vronskij s veselým úsměvem a stiskl baronce malou ručku. „Jakpak ne! Jsme staří přátelé!“

„Vy jste zrovna po cestě,“ řekla baronka, „tak já poběžím. Hned zmizím, jestli nějak překážím.“

„Jste doma tam, kde zrovna jste, paní baronko,“ řekl Vronskij. „Bud' zdrav, Kamerovskij,“ dodal a chladně stiskl Kamerovskému ruku.

„Vidíte, vy nikdy neumíte říkat takové roztomilosti,“ obrátila se baronka k Petrickému.

„Ne, jak to? Po obědě bych vám řekl zrovínka takové.“

„Po obědě, to by dovedl každý! No, tak vám dám kávu, jděte se umýt a upravit,“ řekla baronka, opět usedla a starostlivě otáčela šroubkem u nového vaříče. „Pierre, podejte mi kávu,“ obrátila se k Petrickému, kterému říkala Pierre podle jeho příjmení, nijak se netajíc jejich poměrem. „Ještě tam trochu přidám.“

„Zkazíte to.“

„Ba ne, nezkazím! No, a co vaše žena?“ náhle vyrušila baronka Vronského z rozmluvy s kolegou. „My jsme vás tu oženili. Přivezl jste si ženu?“

„Nikoli, paní baronko. Narodil jsem se jako cikán a jako cikán umřu.“

„Tím líp, tím líp. Podejte mi ruku.“

A baronka už Vronského nepustila, líčila mu své nejnovější životní plány, proplétajíc svou řeč vtipy, a ptala se ho na radu.

„On mi pořád nechce povolit rozvod! Ale co mám dělat? (On byl její muž.) Chci to teď dát k soudu. Co byste mi radil? Kamerovskij, hlídejte přece tu kávu, už utekla. Vidíte, že nemám čas! Chci to dát k soudu, protože potřebuju svůj majetek. Považte tu hloupost, prý jsem mu nevěrná,“ řekla opovržlivě, „a proto by si chtěl nechat můj statek.“

Vronskij s potěšením naslouchal švitoření hezounké ženy, přítakával jí, udílel zpola žertovné rady a vůbec ihned vpadl do tónu, jakým byl zvyklý hovořit s takovými ženami. V jeho petrohradském světě se všichni dělili na dvě zcela odlišné odrůdy. První, nižší odrůda: banální, hloupí a především směšní lidé, kteří věří, že jeden muž má žít s jednou ženou, s kterou je oddán, že děvče musí být panna, žena cudná, muž zmužilý, zdrženlivý a pevný, že máme vychovávat děti, vydělávat si na chleba, platit dluhy a podobné hlouposti. Byla to odrůda lidí staromódních a směšných. Ale ještě tu byla jiná odrůda, odrůda pravých lidí, ke které náleželi oni všichni a v které člověk musí především být elegantní, hezký, velkomyslný, odvážný,

veselý, má se oddávat každé vášni bez uzardění a všemu ostatnímu se smát.

Vronskij byl nesvůj jen první okamžik, ještě pod dojmy z docela jiného světa, které si odnesl z Moskvy; ale vzápětí jako by si byl obul staré trepky, vžil se do svého dřívějšího veselého a příjemného života.

Káva se nakonec neuvařila, jenom všecky pošplíchala, utekla a vykonala právě to, co bylo třeba, to jest zavadala podnět k rámusu a smíchu a polila drahý koberec i šaty baronce.

„Tak, a teď sbohem, nebo se nikdy neumyjete a já budu mít na svědomí největší zločin slušného člověka, nečistotnost. Tedy mi radíte nuž na krk?“

„Docela určitě, a to tak, aby měl vaši ručku co nejbliž rtů. Políbí vám ručku a všechno šťastně dopadne,“ odvětil Vronskij.

„Tedy dnes ve Francouzském!“ Šaty zašustily a baronka zmizela.

Kamerovskij se také zvedal a Vronskij ani nečekal na jeho odchod, podal mu ruku a šel do koupelny. Zatímco se myl, vylíčil mu Petrickij stručně své poměry, jak se změnily po Vronského odjezdu. Kapsu má prázdnou. Otec řekl, že mu nic nedá a dluhy za něho platit nebude. Krejčí ho chce dát zavřít a druhý taky vyhrožuje, že ho dá zavřít. Velitel pluku prohlásil, jestli nepřestanou ty skandály, že musí zažádat o propuštění. Baronky už má po krk, hlavně proto, že mu pořád vnucuje peníze. Ale vyhlédl si jinou, tu ukáže Vronskému, hotový zázrak, jedna báseň, v přísně orientálním stylu, „víš, à la otrokyně Rebeka“. S Berkoševem se včera taky chytli, chtěl poslat sekundanty, ale to se ví, nic z toho nebude. Celkem jde všechno výborně jedna radost. Petrickij kamaráda ani nenechal, aby se nějak hlouběji zamýšlel nad jeho situací, a začal mu vykládat všecky zajímavé novinky. Vronskij poslouchal vyprávění Petrického, tolik známé a v tolik známém prostředí svého bytu, který měl už tři roky, a zakoušel příjemný pocit návratu k obvyklému, bezstarostnému petrohradskému životu.

„Není možná!“ zvolal a pustil šlapátko umyvadla, z kterého si poléval červený zdravý krk. „Není možná!“ zvolal při zprávě, že Lora si začala s Milejevem a nechala Fertinhofa. „A on je pořád tak hloupý a spokojený? No, a co Buzulukov?“

„Ach Buzulukov! To ti byla historie, něco ohromného!“ křičel Petrickij. „Jeho vášní jsou přece plesy a nevynechá ani jeden dvorní ples. Vypravil se na velký ples v nové přilbě. Viděls ty nové přilby? Jsou moc pěkné, lehčí. Tak tam stojí... Ale poslouvej přece.“

„Já poslouchám,“ ozval se Vronskij a třel se froté ručníkem. „Jde kolem velkokněžna s nějakým vyslancem a k jeho smůle přišla řeč na nové přilby. Velkokněžna chtěla vyslanci novou přilbu ukázat... Vidí, jak tam stojí náš milý hoch. (Petrickij znázornil, jak stál s přilbou.) Velkokněžna ho požádala, aby jí přilbu podal, ale on ne. Co to? Tak na něho všichni mrkají, kývají, mračí se, aby tu přilbu dal. Ne a ne. Stojí jako dřevo. Umíš si to představit... Až ten... jakpak se jmenuje... mu chtěl přilbu vzít... Ale kdepak! Tak mu ji vytrhl a podává ji velkokněžně. Tohle je nová přilba, povídá velkokněžna. Otočila přilbu a představ si, najednou bác! Hruška, bonbóny, dvě libry bonbónů! To tam milý hoch všechno pobral!“

Vronskij se válel smíchy. A ještě dlouho potom, když už mluvili o něčem jiném, propukal ve svůj zdravý smích a cenil silné husté zuby, kdykoli si vzpomněl na přilbu.

Když Vronskij vyslechl všechny noviny, s pomocí lokaje si oblékl uniformu a šel se hlásit. Ohlásil se a hodlal jít k bratrovi, k Betsy a vykonat několik návštěv, neboť chtěl začít chodit do společnosti, v které by se mohl setkávat s Kareninovou. Jako vždy v Petrohradě odjel z domova s úmyslem, že se nevrátí do pozdní noci.

ČÁST DRUHÁ

I

Koncem zimy bylo u Ščerbackých svoláno konzilium, které mělo rozhodnout, jaký je Kittin zdravotní stav a co podniknout, aby se jí navrátily ochabující síly. Byla nemocná a s blížícím se jarem se její zdraví horšilo. Domácí lékař jí předpisoval rybí tuk, potom železo, pak lápis, ale nic z toho nepomáhalo, lékař radil, aby s ní na jaře jeli do ciziny, a tak byl přizván slavný doktor. Slavný doktor, ještě dost mladý, velice hezký muž, žádal, aby směl pacientku prohlédnout. Zdálo se, že s obzvláštním požitkem dokazuje, že dívčí stydlivost je pouhý pozůstatek primitivismu a že není nic přirozenějšího, než aby poměrně mladý muž ohmatával obnažené mladé děvče. Považoval to za přirozené, neboť tak činil denně a nic při tom necítil ani nemyslí – tak se domníval – na nic špatného, a pokládal tudíž dívčí ostych nejen za pozůstatek primitivismu, ale přímo za osobní urážku.

Nezbylo než se podrobit, neboť všichni lékaři sice studovali na jedné škole, ze stejných knih, sice ovládali stejnou vědu, sice někteří lidé říkali, že ten slavný doktor je špatný doktor, ale přesto v domě paní kněžny a v jejím okolí se jaksi uznávalo, že tento slavný doktor jediný zná cosi zvláštního a že jen on může Kitty zachránit. Slavný doktor důkladně prohlédl a proklepal pacientku, zmatenou a oněmělou studem, pečlivě si umyl ruce a potom stál v salóne a rozmlouval s knížetem. Kníže se jenom mračil a pokašlával, když doktora poslouchal. Jako zkušený, nijak hloupý a zdravý člověk nevěřil v medicínu a v duchu měl zlost na celou tu komedii tím spíš, že snad on jediný plně chápal příčinu Kittiny nemoci. Ty toho nažvaníš, mysli si, jak tak poslouchal doktorovy tlachy o příznacích dceřiny choroby. Doktor se přitom stěží přemáhal, aby starému velmoži nedal najevo své opovržení, a stěží se snižoval k úrovni jeho

chápat. Chápal, že se starým je škoda ztrácet slova, že hlavou domácnosti je matka. A před ní hodlal rozhodit své perly. V té chvíli vstoupila kněžna do salónu s domácím lékařem. Kníže poodešel a jen se snažil neprozradit, jak je mu celá ta komedie k smíchu. Kněžna byla zmatena a nevěděla, kudy kam. Cítila se před Kitty vinna.

„Vyřkněte svůj ortel, pane doktore,“ pravila. „Řekněte mi vše.“ Chtěla dodat: „Je nějaká naděje?“ Ale rty se jí roztřáslly a nemohla tu otázku vyslovit. „Jak je, pane doktore?“

„Poradím se teď s kolegou, Jasnosti, a pak si vám dovolím sdělit svůj názor.“

„Máme vás nechat o samotě?“

„Jak je libo.“

Kněžna s povzdechem odešla.

Když doktoři osaměli, začal domácí lékař nesměle vykládat svůj názor, záležející v tom, že jde o počátek tuberkulózního procesu, avšak... atd. Slavný doktor ho poslouchal a uprostřed jeho výkladu pohlédl na své velké zlaté hodinky.

„Tak,“ řekl. „Jenomže...“

Domácí lékař se uctivě odmlčel uprostřed řeči.

„Stanovit počátek tuberkulózního procesu, jak víte, nemůžeme. Dokud se neobjeví kaverny, nevíme nic určitě. Ale můžeme předpokládat. Jsou tu i vodítka: podvýživa, nervová podrážděnost a podobně. Otázka zní: předpokládáme-li tuberkulózní proces, co je třeba činit k zlepšení výživy?“

„Ale víte přece, že jsou za tím vždycky nějaké morální, psychické příčiny,“ dovolil si s jemným úsměvem poznamenat domácí lékař.

„Ano, to se rozumí samo sebou,“ řekl slavný doktor a znovu pohlédl na hodinky. „Promiňte, už je most přes Jauzu postavený, nebo se ještě pořád musí objíždět?“ zeptal se. „Á! Už je. No, tak to stihnu za dvacet minut. Tedy jsme si řekli, že problém je: zlepšit výživu a spravit nervy. Jedno souvisí s druhým, musí se působit na obě strany kruhu.“

„A cesta do ciziny?“ tázal se domácí lékař.

„Jsem nepřitelem cest do ciziny. Račte dovolit: jde-li o počátek tuberkulózního procesu, což nemůžeme vědět, pak cesta do ciziny nepomůže. Nutný je takový prostředek, který by přispíval k zlepšení výživy a přitom by neškodil.“

A slavný doktor vyložil svůj plán léčby sodenskými vodami, přičemž patrně vycházel z faktu, že to nemůže uškodit.

Domácí lékař ho pozorně a uctivě vyslechl.

„Ale ve prospěch cesty do ciziny bych uvedl, že to znamená změnit způsob života, opustit prostředí, které vyvolává vzpomínky. A pak si to matka přeje,“ pravil.

„Á! No, v tom případě ať si jedou. Jenomže ti němečtí šarlatáni všechno zkazí... Hlavně aby dbali pokynů... No, ať jedou.“

Opět pohlédl na hodinky.

„Už mám nejvyšší čas.“ A zamířil ke dveřím.

Slavný doktor oznámil kněžně (tak mu kázal smysl pro slušnost), že musí pacientku ještě jednou vidět.

„Cože? Zase prohlížet!“ vyděsila se kněžna.

„To ne, jen bych si potřeboval zjistit některé podrobnosti, Jasnosti.“

„Račte, prosím.“

A matka vešla v jeho doprovodu do salónu ke Kitty. Kitty stála uprostřed pokoje, vyhublá a zardělá, oči se jí po přestálém studu zvláště leskly. Když doktor vstoupil, zapálila se a do očí jí vhrkly slzy. Celá její nemoc i léčení, všechno jí připadalo tak hloupé, skoro k smíchu! Léčení se jí zdálo stejně směšné, jako kdyby chtěl někdo slepit z kousků rozbitou vázu. Měla rozbité srdce. A oni by ji chtěli léčit pilulkami a prášky? Ale nesměla urazit matku, tím spíš, že matka si dělala výčitky.

„Posadte se laskavě, princezno,“ řekl slavný doktor.

S úsměvem se posadil proti ní, zkoumal jí tep a zase vyrukoval s nudnými otázkami. Odpovídala mu, až náhle rozhořčena vstala.

„Promiňte, pane doktore, ale tohle skutečně nikam nevede. Už potřetí se mě ptáte na jedno a totéž.“

Slavný doktor se neurazil.

„Chorobné podráždění,“ řekl kněžně, když Kitty odešla. „Ale už jsem stejně hotov...“

A doktor podal kněžně, jakožto vzácně moudré ženě, vědecký rozklad o princeznině stavu a uzavřel návodem, jak pít ony vody, které byly stejně k ničemu. Na otázku, zda mají jet do ciziny, se doktor zahloubal, jako by řešil těžkou otázku. Konečněji rozřešil: mohou jet, ale nesmějí věřit šarlatánům, nýbrž se vším se mají obracet na něho.

Po doktorově odchodu to vypadalo, jako by se událo něco veselého. Matka byla veselejší, i Kitty se tvářila, že má lepší náladu. Musela se teď často, skoro pořád přetvařovat.

„Mně opravdu nic není, mamá. Ale když chcete jet, pojedeme!“ řekla, a aby ukázala, že se o nadcházející cestu zajímá, rozhovořila se o přípravách k odjezdu.

II

Hned po doktorovi přišla Dolly. Věděla, že toho dne má být konzi-
lium, a třebaže nedávno vstala po porodu (koncem zimy porodila
děvčátko), třebaže měla dost svého trápení a starostí, nechala doma
nemluvně a onemocnělou holčičku a jela se poptat, jak se rozhodl
Kittin osud.

„Tak co?“ zeptala se vstupujíc do salónu, ani neodložila klobouk.
„Máte všichni dobrou náladu. Tak to asi bude dobré?“

Pokusili se jí vyložit, co říkal doktor, ale přestože mluvil velice
pěkně a dlouho, nedovedli nakonec tlumočit, co řekl. Zajímavé bylo
jen to, že bylo rozhodnuto jet do ciziny.

Dolly si bezděky povzdechla. Její nejlepšší přítelkyně, sestra, měla
odjet. A její život byl neradostný. Poměr k muži se po usmíření stal
ponížením. Tmel vytvořený Annou nestačil a rodinný soulad byl
narušen opět ve stejném bodě. Nic jistého zde nebylo, avšak Ob-
lonskij skoro nikdy nebyl doma, peníze také skoro nikdy nebyly,
Dolly neustále trápilo podezření, že je jí muž nevěrný, ale bála se
muk žárlivosti, která už jednou zakusila. První výbuch žárlivosti,
jednou zažitý, už se opakovat nemohl; ani zjevná nevěra by už na ni
nemohla tak zapůsobit jako poprvé. Takové odhalení by ji teď pou-
ze zbavilo rodinných zvyklostí. Dala se klamat, pohrdala mužem
a ještě víc sebou pro tu slabost. Nadto ji bez ustání trápily starosti
s početnou rodinou: jednou to byly potíže s kojením, podruhé ode-
šla chuva anebo, jako teď, se rozstalo některé z dětí.

„Co doma?“ tázala se matka.

„Ach mamá, vy máte svého dost. Lili se mi rozstala, mám
strach, aby to nebyla spála. Ted' jsem šla k vám, abych věděla, co
a jak, nebo se pak vůbec nedostanu z domu, kdyby to nedej bože
byla spála.“

I starý kníže vyšel po doktorově odchodu ze svého pokoje. Nastavil Dolly tvář k políbení, pohovořil s ní a pak se obrátil k ženě.

„Tak jste se rozhodly, pojedete? A co uděláte se mnou?“

„Myslím, že bys měl zůstat doma, Alexandře,“ pravila žena.

„Jak si přejete.“

„Mamá, proč by tatínek neměl jet s námi?“ ozvala se Kitty. „Bude mu veseleji a nám taky.“

Starý kníže vstal a pohladil Kitty po vlasech. Zdvihla obličej a s nuceným úsměvem se na něho dívala. Vždycky si myslela, že otec jí z celé rodiny nejlépe rozumí, ačkoli o ní málo mluvil. Jakožto nejmladší byla otcův miláček a zdálo se jí, že jeho láska k ní mu zbystřuje zrak. Když se teď její zraky setkaly s jeho dobráckýma očima, které na ni upřeně hleděly, zdálo se jí, že jí vidí až do duše a chápe, co se s ní nepěkného děje. S uzarděním se k němu natáhla, čekala, že ji políbí, ale jenom jí rozčechl vlasy a řekl: „Tyhle hloupé chignon¹⁹! K vlastní dceři se člověk ani nedostane a hladí vlasy z nějakých mrtvol. Dollinko, jakpak se má ten tvůj fešák?“

„Děkuji za optání, tatínku,“ odpověděla Dolly, chápajíc, že miní manžela. „Je pořád pryč, skoro ho ani nevidím,“ neodpustila si poznámku, provázenou škodolibým úsměvem.

„Ještě neodjel na venkov prodat les?“

„Ne, pořád se tam chystá.“

„Vida!“ pravil kníže. „Tak se mám taky chystat na cestu? Dle rozkazu,“ obrátil se k ženě a znova se posadil. „A ty poslouvej, Káto,“ dodal k mladší dceři, „ty se jednoho krásného dne probud’ a řekni si: ale vždyť jsem úplně zdravá a veselá, venku hezky přituhlo a zase půjdeme ráno s papá na procházku. No?“

Zdálo se, že otec říká docela prostou věc, ale Kitty se při jeho slovech zarazila a byla v úzkých jako přistižený zločinec. Ano, otec všechno věděl, všechno chápal a těmi slovy jí říkal, i když byla

19 Drdol. Pozn. red.

pohaněna, že musí tu pohanu překonat. Nezmohla se na odpověď. Začala něco říkat, ale najednou se dala do pláče a vyběhla z pokoje.

„To jsou ty tvoje vtipy!“ pustila se kněžna do manžela. „Ty věčně...“ začala mu vyčítat.

Kníže dost dlouho poslouchal kněžniny výčitky a mlčel, ale jeho tvář se chmuřila stále víc a víc.

„Je chudinka tak nešťastná, tak hrozně nešťastná, a ty si neuvědomíš, že ji bolí každá narážka na to, co bylo příčinou. Bože, takhle se mýlit v lidech!“ pravila kněžna a z jejího změněného tónu Dolly a kníže poznali, že mluví o Vronském. „Nechápu, jak to, že neexistují zákony proti takovým hanebným, nečestným lidem.“

„Darmo mluvit!“ ponuře pravil kníže, vstal z křesla a jako by se měl k odchodu, ale ve dveřích zůstal stát. „Zákony existují, milá moje, a když už jsi mě donutila, tedy ti povím, kdo to všechno zavinil: ty, ty a jen ty. Zákony proti takovým panáčkům vždycky byly a jsou! Ano, nebýt toho, co nemuselo být, jak jsem starý, vyzval bych toho floutka na souboj. A teď si ji můžete léčit a zvat sem všelijaké šarlatány.“

Kníže toho asi měl ještě mnoho na srdci, ale sotvaže kněžna uslyšela jeho tón, ihned se – jako ve vážných otázkách vždy – pokořila a projevila lítost.

„Alexandře, Alexandře,“ šeptala a s pláčem se k němu blížila. Jakmile se rozplakala, kníže také ztichl. Přistoupil k ní.

„Tak dost, dost! Tobě taky není do smíchu, však já vím. Co dělat? Žádné neštěstí. Musíme doufat... Díky...“ říkal, sám nevěděl, co mluví, když ucítil na ruce vlhké políbení. A odešel z pokoje.

Už v okamžiku, kdy Kitty s pláčem odešla z pokoje, viděla Dolly při svých mateřských a rodinných zkušenostech, že tu musí zakročit žena, a připravila se na to. Sundala si klobouk, v duchu si vyhrnula rukávy a připravila se k činu. Když se matka obořila na otce, pokoušela se mírnit matku, pokud to dovolovala povinná úcta. Když kníže vybuchl, mlčela; ale styděla se za matku a pociťovala něhu k otci za

jeho dobrotu, jež se mu rychle vrátila; ale když otec odešel, chtěla učinit to hlavní, co bylo možné: jít ke Kitty a uklidnit ji.

„Už jsem vám chtěla dávno říct, mamá: víte, že Levin chtěl Kitty požádat o ruku, když tu byl naposled? Říkal to Stivovi.“

„A co má být? Nechápu...“

„Ale možná, že ho Kitty odmítla? Neříkala vám nic?“

„Ne, neříkala nic ani o jednom, ani o druhém. Je příliš hrdá. Ale vím, že všechno je kvůli tomu...“

„Ano, jen si představte, jestli Levina odmítla... A nebyla by ho odmítla, kdyby tu nebyl ten druhý, to vím... A ten ji potom tak šeredně oklamal.“

Kněžnu příliš děsilo pomyšlení, do jaké míry je před dcerou vinna, a rozzlobila se.

„Už se v ničem nevyznám! Dnes má každá svůj rozum, matce se nic nesvěří a pak to takhle dopadá...“

„Mamá, já půjdu za ní.“

„Jen jdi. Copak ti bráním?“ řekla kněžna.

III

Při vstupu do Kittina salónku, hezkého růžového pokojíčku s figurkami z míšeňského porcelánu, růžového a veselého, jako byla sama Kitty ještě před dvěma měsíci, vzpomněla si Dolly, jak spolu ten pokojíček loni zařizovaly, jak radostně a láskyplně. Srdce jí usedalo, když teď spatřila Kitty, sedící na židličce u dveří a strnule zírající na cíp koberce. Kitty pohlédla na sestru a chladný, poněkud tvrdý výraz jejího obličeje se nezměnil.

„Ted' půjdu a budu zahrabaná doma a ty ke mně nebudeš smět,“ řekla Darja Alexandrovna a sedla k ní. „Ráda bych s tebou mluvila.“

„O čem?“ utrhla se na ni Kitty a polekaně vztyčila hlavu.

„O čem jiném než o tom, co tě trápí?“

„Mě nic netrápí.“

„Ale jdi, Kitty. Copak si myslíš, že to nevím? Vím všechno. A věř mi, nestojí to za to... Každá z nás to prodělala.“

Kitty mlčela a v obličeji měla přísný výraz.

„Nestojí za to, aby ses pro něho trápila,“ pokračovala Darja Alexandrovna rovnou k věci.

„Ano, protože mě nechťel,“ řekla Kitty zlomeným hlasem. „Nemluv! Prosím tě, nemluv!“

„Ale kdo ti to řekl? Nikdo nic takového neříkal. Jsem přesvědčena, že do tebe byl zamilován a zůstal zamilován, ale...“

„Ach, nejhorší jsou ty projevy soustrasti!“ vykřikla Kitty. Najednou se rozzlobila. Otočila se na židli, zrudla a začala rychle pohybovat prsty, střídavě svírajíc v jedné a zas v druhé ruce sponu na pásku, kterou držela. Dolly znala ten sestřin zvyk hrát si s něčím, kdykoli byla rozčilená. Věděla, že Kitty může být ve zlosti až nepřičetná a dokáže napovídat mnoho zbytečných a nepříjemných věcí, a proto ji chtěla uklidnit. Ale už bylo pozdě.

„Co, co mi tu vlastně chceš namluvit?“ začala Kitty zprudka. „Že jsem měla ráda člověka, který o mě nestál, a že hynu láskou k němu? A to mi říká vlastní sestra, která si myslí, že... že... že má se mnou soucit! Neprosím se o ten soucit ani o ty přetvářky!“

„Kitty, křivdíš mi.“

„Proč mě týráš?“

„Ale naopak... Vidím, že jsi roztrpčená...“

Ale Kitty ji ve svém zápalu ani neslyšela...

„Nemám proč truchlit a utěšovat se. Jsem natolik hrdá, že nikdy nebudu milovat někoho, kdo mě nemiluje.“

„Ale vždyť o tom nemluvíme... Jenom mi pověz pravdu,“ řekla Darja Alexandrovna a vzala ji za ruku, „pověz mi, říkal ti Levin...“

Zmínka o Levinovi zřejmě Kitty připravila o poslední zbytek rovnováhy. Vyskočila ze židle, mrštila sponou o zem a prudce gestikulujíc spustila:

„Co s tím má co dělat Levin? Nechápu, nač mě potřebuješ týrat? Řekla jsem a opakuju, že jsem hrdá a nikdy, *nikdy* bych neudělala, co ty – abych se vrátila k člověku, který mi byl nevěrný, který si našel jinou. Nechápu to! Ty to dovedeš, ale já ne!“

Po těch slovech pohlédla Kitty na sestru, a když uviděla, že Dolly mlčí s hlavou smutně sklopenou, neodešla z pokoje, jak zamýšlela, ale posadila se u dveří, zakryla si šátkem tvář a sklopila hlavu.

Mlčení trvalo malou chvilku. Dolly přemýšlela o sobě. Ponížení, které si vždy uvědomovala, se ozvalo zvlášť bolestivě, když jí je připomněla sestra. Nenadála se od sestry takové krutosti a hněvala se na ni. Ale vtom uslyšela, jak zašustil šat a zároveň propukly tlumené vzlyky, a nějaké ruce se k ní vztáhly a ovinuly se jí kolem krku. Kitty klečela před ní.

„Dollinko, jsem tak hrozně nešťastná!“ zašeptala provinile.

A milý usazený obličej se schoval v sukni Darji Alexandrovny. Slzy se staly nepostradatelným mazadlem, bez něhož nemohl dobře běžet stroj vzájemného dorozumění mezi oběma sestrami; když

se vyplakaly, rozhovořily se o jiných věcech, než které je zajímaly; ale i když mluvily o něčem jiném, porozuměly si. Kitty pochopila, že její slova o mužově nevěře a o ponížení, řečená v návalu vzteku, ranila nebohou sestru do hloubi duše, ale že jí odpouští. Dolly zas pochopila vše, co chtěla vědět. Přesvědčila se, že její domněnky byly správné, že žal, nezhojitelný Kittin žal byl způsoben tím, že Levin se o ni ucházel a ona ho odmítla, zatímco Vronskij ji oklamal, a že je s to milovat Levina a nenávidět Vronského. Kitty se o tom nezmínila ani slovem. Mluvila jen o svém duševním stavu.

„Nijak se netrápím,“ řekla, když se uklidnila. „Ale chápej, všechno se mi znechutilo, zprotivilo, všechno mi připadá hnusné, především já sama. Neumíš si představit, jaké mám pořád ošklivé myšlenky.“

„Ale jaké bys mohla mít ošklivé myšlenky?“ ptala se Dolly s úsměvem.

„Hrozně, hrozně ošklivé a hnusné. Neumím ti to vysvětlit. To není stesk ani smutek, ale něco mnohem horšího. Jako když všechno, co ve mně bylo dobrého, někam zmizelo a zůstalo jenom to nejošklivější. No, jak bych ti to řekla?“ pokračovala, když viděla v sestřiných očích údiv. „Teď mi tatínek začal říkat... a mně se zdá, že myslí jen na to, že bych se měla vdát. Maminka mě vezme na ples, a já mám dojem, že mě tam vede jenom proto, aby mě co nejdřív vdala a zbavila se mě. Víím, že to není pravda, ale nemohu se těch myšlenek zbýt. Takzvané ženichy nesnáším. Mám vždycky pocit, že mě svlékají očima. Jet někam v plesových šatech, to dřív pro mne byla hotová rozkoš, měla jsem radost sama ze sebe. Teď je mi hanba a trapně... Nediv se! Doktor... Víš...“

Kitty přišla do rozpaků. Chtěla ještě říci, že od té doby, co se s ní stala taková změna, je jí Stěpan Arkadjič nemožně protivný, a kdykoli ho vidí, neubrání se těm nejhnusnějším a nejohavnějším představám.

„Ano, všechno se mi jeví v tom nejhnusnějším, nejošklivějším světle,“ pokračovala. „Je to má choroba. Snad to přejde...“

„Nemysli na to...”

„Nejde to. Jenom s dětmi je mi dobře, jen u tebe.”

„Škoda že teď ke mně nemůžeš.”

„Ne, já přijedu. Už jsem spálu měla, přemluvím mamá.” Kitty prosadila své, přestěhovala se k sestře, a když se skutečně dostavila spála, celou tu dobu děti ošetřovala. Obě sestry šťastně vyléčily všech šest dětí, ale Kittino zdraví se nelepšilo a o velkém půstu odjeli Ščerbackých do ciziny.

IV

Petrohradská vyšší společnost je vlastně jen jedna. Všichni se mezi sebou znají, dokonce se vzájemně navštěvují. Ale v té velké společnosti jsou menší skupiny. Anna Arkad'jevna Kareninová měla přátele a úzké styky ve třech rozličných kroužcích. První byl úřední, oficiální okruh jejího muže, složený z jeho kolegů a podřízených, zcela různě a roztodivně sjednocených a rozdělených společenskými podmínkami. Anna si teď stěží dovedla vybavit pocit takřka zbožné úcty, kterou v první době chovala k těmto osobám. Teď už je všecky znala, jako se znají lidé v okresním městě; věděla, jaké má kdo zvyky a slabé stránky, kde koho tlačí bota; znala jejich vzájemné vztahy i poměr k hlavnímu centru; věděla, kdo se koho drží, jak a proč, s kým a v čem se kdo shoduje nebo neshoduje; avšak ten okruh vládních, mužských zájmů přes domluvy hraběnky Lydie Ivanovny nemohl Annu upoutat a vyhýbala se mu.

Další okruh, k němuž Anna měla blízko, byl ten, jehož prostřednictvím udělal Alexej Alexandrovič kariéru. Středem kroužku byla hraběnka Lydie Ivanovna. Byla to skupinka starých, nehezkých, ctnostných a zbožných žen a moudrých, učených, ctižádostivých mužů. Jeden z moudrých lidí, náležejících k tomu kroužku, jej nazýval „svědomím petrohradské společnosti“. Alexej Alexandrovič si na tom kroužku velice zakládal, a poněvadž Anna uměla tak dobře vyjít s každým, našla si v prvním období svého života přátele i tady. Ale teď, co se vrátila z Moskvy, nemohla ten kroužek vystát. Napadlo ji, že se tam přetvařuje, a právě tak i všichni ostatní, a začala se v té společnosti nudit a být tak nesvá, že pak chodila k hraběnce Lydii Ivanovně co nejméně.

A konečně třetí okruh, kde měla známosti, tvořila opravdová vznešená společnost – svět plesů, hostin, skvělých toalet, svět držící

se jednou rukou dvora, aby neklesl k polosvětlu, kterým členové těchto kruhů údajně opovrhovali, ale přitom s ním měli záliby nejen podobné, ale stejné. Spojení s tímto okruhem udržovala Anna prostřednictvím kněžny Betsy Tverské, ženy jejího bratrance, která měla sto dvacet tisíc důchodu a která si Annu od první chvíle zvlášť oblíbila, vyznamenávala ji svou přízní a chtěla ji získat pro svou společnost, vysmívajíc se společnosti hraběnky Lydie Ivanovny.

„Až budu stará a ošklivá, budu taky taková,“ říkala, „ale vy, mladá, hezká žena, máte na ten starobinec ještě dost času.“

První dobu se Anna vyhýbala okruhu Betsy Tverské jak mohla, neboť to vyžadovalo výdaje nad její poměry, a také jí byl první okruh milejší. Ale po cestě do Moskvy tomu bylo naopak. Vyhýbala se mravným přátelům a chodila do vznešené společnosti. Tam se setkávala s Vronským a při těch shledáních prožívala vzrušující radost. Zvlášť často se s Vronským setkávala u Betsy, jež byla rozená Vronská, jeho sestřenice. Vronskij byl všude, kde se mohl setkat s Annou, a kdykoli se naskytla možnost, mluvil s ní o své lásce. Nezavdávala mu nejmenší podnět, ale pokaždé, když se s ním setkala, rozněcovalo se v ní stejné duševní oživení, jako tenkrát ve vlaku, když ho spatřila poprvé. Cítila sama, že v jeho přítomnosti jí radost svítí z očí a rty se stahují v úsměvu, a nemohla výraz této radosti udusit.

První dobu Anna upřímně věřila, že Vronskij v ní vzbuzuje nelihost tím, že si ji dovoluje pronásledovat; když však jednou záhy po návratu z Moskvy přišla na večer, kde měl být, ale nebyl, a když se jí zmocnil smutek, jasně pochopila, že klamala sama sebe, že jí to pronásledování nevadí, ba naopak tvoří veškerý smysl jejího života.

Slavná pěvkyně zpívala podruhé a celý velký svět byl v divadle. Vronskij zahlédl ze svého křesla v první řadě sestřenici, a už ani nepočkal na přestávku a vstoupil k ní do lóže.

„Proč jste nepřišel na oběd?“ řekla mu. „Obdivuji se té jasnozřivosti zamilovaných,“ s úsměvem dodala tak, aby slyšel jen on, „ona taky nepřišla. Ale přijďte po divadle.“

Vronskij na ni tázavě pohlédl. Sklonila hlavu. S úsměvem jí poděkoval a usedl vedle ní.

„A jak dobře si pamatuji na vaše úšklebky!“ pokračovala Betsy, neboť nalézala zvláštní potěšení v tom, když mohla sledovat pokroky této vášně. „Kde je tomu všemu konec! Padl jste do tenat, milý hochu.“

„Nepřeji si nic jiného než padnout do tenat,“ odpověděl Vronskij se svým klidným dobromyslným úsměvem. „Jestli si stěžuji, pak jen na to, že jsem nepadl do tenat tak docela. Začínám pozbývat naděje.“

„Jakou byste mohl mít naději?“ řekla Betsy, jako uražena za svou přítelkyni. „Entendons nous²⁰...“ Ale v očích jí hrála světlka, mluvící o tom, že oba velmi dobře chápou, jakou naději může mít.

„Žádnou,“ pravil Vronskij a odhalil v smíchu husté zuby. „Dovolíte,“ dodal, vzal jí z ruky kukátko a začal si prohlížet přes její odhalené rameno řadu lóží na druhé straně. „Bojím se, že začínám být směšný.“ Věděl velice dobře, že u Betsy nebo ostatních lidí z vyšších kruhů mu nehrozí riziko, že by se zesměšnil. Věděl velice dobře, že úloha nešťastného nápadníka dívky a vůbec svobodné ženy může být těm lidem směšná, že však úloha člověka, který obtěžuje vdanou ženu a dal by v sázku život, jen aby ji přiměl k cizoložství, že taková úloha má do sebe cosi krásného, velkolepého a nikdy nemůže být směšná; a proto s hrdým, veselým úsměvem, který mu pohrával pod kníry, dal kukátko dolů a pohlédl na sestřenku.

„Ale pročpak jste vlastně nepřijel na oběd?“ řekla a zálibně se na něho dívala.

„To vám musím vypravovat. Neměl jsem čas, a víte, co jsem dělal? Vsadím deset proti jedné, že neuhádnete. Usmířoval jsem muže s člověkem, který urazil jeho ženu. Namouduši!“

„A usmířil jste je?“

20 Abychom si rozuměli. (*franc.*)

„Skorem.“

„To mi musíte vypravovat,“ řekla a vstala. „Přijďte o přestávce.“

„Nemohu. Jedu do Francouzského divadla.“

„Po Nielsonové?“ s hrůzou se otázala Betsy, ačkoli by nebyla za živý svět rozeznala Nielsonovou od kdejaké sboristky.

„Co se dá dělat? Mám schůzku, pořád v tom jsou ty smiřovačky.“

„Blahoslavení smiřující, neboť oni spaseni budou,“ pravila Betsy, neboť si vzpomněla, že cosi podobného někde slyšela.

„Tak si sedněte a povídejte, jak to bylo.“

A opět usedla.

V

„Je to trošku neslušné, ale tak roztomilé, že mám sto chutí to vyprávět,“ řekl Vronskij s rozesmátýma očima. „Nebudu nikoho jmenovat.“

„Ale já budu hádat, tím líp.“

„Tak poslouchejte. Jedou dva veselí mladí muži...“

„Zajisté důstojníci od vašeho pluku?“

„Neříkám důstojníci, prostě dva mladí muži, kteří právě vydatně posvačili...“

„Přeloženo: popili.“

„Možná. Jedou na oběd ke kamarádovi, v té nejlepší náladě. A najednou vidí, jak je předjíždí drožka, a v té sedí hezká dáma, ohlíží se, kyne jim a směje se – aspoň se jim to zdá. To se ví, jedou za ní. Uhánějí o sto pryč. K jejich úžasu dává kráska zastavit zrovna před domem, kam mají namířeno. Kráska vyběhá do nejvyššího patra. Mladí muži vidí jen rudé rtíky pod krátkým závojíčkem a rozkošné malé nožky.“

„Vypravujete to tak procítěně, až se mi zdá, že jste byl jeden z těch dvou.“

„A co jste mi říkala před chvilkou? No tak, mladí muži jdou ke kamarádovi, ten dává oběd na rozloučenou. Tady možná skutečně trochu přeberou, jak už to při obědech na rozloučenou chodívá. A u oběda se vyptávají, kdo to bydlí nahoře tady v domě. Nikdo neví, jenom sluha jejich hostitele na otázku, zda nahoře bydlí *mamzelky*, odpovídá, že těch je tu moc. Po obědě se mladí muži odeberou k hostiteli do pánského pokoje a napíší neznámé dopis. Napsali vášnivý dopis, vyznání, a sami nesou ten dopis nahoru, aby mohli vysvětlit všechno, co by snad z dopisu nebylo dost jasné.“

„Proč mi vypravujete takové hanebnosti? Řekněte!“

„Zazvoní. Přijde děvče, mladí muži odevzdají psaní a ujišťují děvče, že jsou oba tak zamilováni, že v tu chvíli zemřou tady na prahu.“

Děvče nic nechápe a dohaduje se s nimi. Najednou se objeví pán, licousy jako jitřničky, červený jako rak, prohlásí, že v domě kromě jeho ženy nikdo nebydlí, a oba je vyhodí.“

„Odkud víte, že má licousy jako jitřničky, jak říkáte?“

„Jen poslouvejte. Dnes jsem je byl smířovat.“

„A jak to dopadlo?“

„To je to nejzajímavější. Zjistilo se, že je to šťastný manželský párek, titulární rada a paní titulární radová. Pan rada podává stížnost a já dělám prostředníka, a jakého! Ujišťuji vás, že Talleyrand je proti mně hotová nula.“

„A v čem je potíže?“

„Tak poslouvejte... Omluvili jsme se jak náleží: Zoufáme si, prosíme, aby nám bylo odpuštěno to nešťastné nedorozumění. Titulární rada s jitřničkami pomalu měkne, ale taky chce vyslovit své city, a jakmile je začíná vyslovovat, hned se začíná vztekat a být hubatý, a já zas musím uplatňovat všechn svůj diplomatický um. Souhlasím, že jejich jednání bylo nepěkné, ale račte laskavě přihlídnout k tomu, že šlo o nedorozumění, a k jejich mládí. Kromě toho se mladí páni zrovna předtím posilnili. Chápete. Lituji z duše a prosí za odpuštění. Titulární rada opět zjihne: Souhlasím, Milosti, a milerád odpustím, ale uvažte, že má žena, má žena, slušná žena, je vystavena obtěžování, sprostotám a drzostem všelijakých kluků, rošťáků... A víte, teď je ten kluk při tom, a já je mám udobřit. Zase použiji diplomacie a zase, jakmile má být všecko skončeno, začne se můj titulární rada vztekat, rudne, jitřničky se mu nadouvají, a já se zas rozplývám v diplomatických finesách.“

„Ach, to vám musím povědět!“ se smíchem se obrátila Betsy k dámě, která vešla do lóže. „On mě tak pobavil.“

„Bonne chance²¹,“ dodala, podala Vronskému volný prst, kterým nedržela vějíř, a pohybem ramenou setřásla povytažený živůtek

21 Mnoho štěstí. (*franc.*)

tak, aby byla dokonale nahá, až půjde dopředu k rampě, do světla plynových lustrů a před zraky všech.

Vronskij jel do Francouzského divadla, kde se opravdu měl setkat s velitelem pluku, který nevynechal ve Francouzském divadle ani jedno představení. Chtěl si s ním promluvit o svém smiřovacím jednání, které ho zaměstnávalo a bavilo už třetí den. Do věci byl zapleten Petrickij, kterého měl rád, a druhý byl roztomilý hoch a výborný kamarád, který nedávno přišel k pluku, mladý kníže Kedrov. Ale především se to dotýkalo zájmů pluku.

Oba byli ve škadroně Vronského. Úředník, titulární rada Venden, navštívil velitele pluku a stěžoval si mu na důstojníky, kteří urazili jeho ženu. Jeho mladá žena, jak Venden vyprávěl – byli svoji půl roku –, byla s matkou v kostele, ale najednou se jí udělalo nevoľno, protože je v jiném stavu, takže už nevydržela stát a jela domů první drožkou, která se jí namanula. Tu ji začali pronásledovat důstojníci, mladá paní se polekala, takže se jí ještě přitížilo, a vyběhla po schodech domů. Venden se potom vrátil z úřadu, slyšel zvonění a nějaké hlasy, šel do předsíně, a tam uviděl opilé důstojníky s dopisem a vyhodil je. Žádal, aby byli přísně potrestáni.

„Ne, říkejte si co chcete,“ řekl velitel pluku Vronskému, kterého si pozval, „Petrickij začíná být nemožný. Nemine týdne, aby nedošlo k nějakému skandálu. Ten úředník to nenechá jen tak, on to požene výš.“ Vronskij viděl, jak nepěkná je celá věc a že o souboji tu nemůže být ani řeči, že je nutno učinit vše, aby se titulární rada obměkčil a věc byla ututlána. Velitel pluku si pozval Vronského právě proto, že ho znal jako slušného a rozumného člověka, a především jako člověka, jemuž je čest pluku nade vše. Porokovali a usoudili, že Petrickij a Kedrov by měli jít s Vronským k titulárnímu radovi a omluvit se. Velitel i Vronskij, oba si uvědomovali, že jméno Vronského a titul křídelního pobočníka jistě značnou měrou přispějí k tomu, aby se pan titulární rada obměkčil. A tyto dva prostředky vskutku částečně zapůsobily; ale výsledek zůstal nejistý, jak také Vronskij vyprávěl Betsy.

Když Vronskij přijel do Francouzského divadla, odešel s velitelem do foyeru a pověděl mu o svém zdaru či nezdaru. Po zralé úvaze se velitel pluku rozhodl, že z případu nebude vyvozovat důsledky, ale potom se pro zábavu začal Vronského vyptávat na podrobnosti celého jednání a dlouho se prohýbal smíchy, když Vronskij líčil, jak se titulární rada uklidňoval a najednou se znova rozhorloval při vzpomínce na všechny podrobnosti a jak se Vronskij, lavírující při posledním smířlivém slově, dával na ústup a postrkoval Petrického před sebe.

„Zpropadená historie, ale k popukání. Přece se Kedrov nebude s tím pánem střílet! Tak se hrozně rozčiloval?“ se smíchem se ptal znovu a znovu. „Co dnes říkáte Clairové? Úžasná!“ prohlásil o nové francouzské herečce. „Člověk ji může vidět každý den, a pokaždé je jiná. Tohle dovedou jenom Francouzi.“

VI

Kněžna Betsy nevyčkala konce posledního jednání a odešla z divadla. Jen taktak stačila zajít do budoáru, poprášit si dlouhý bledý obličej pudrem, setřít jej, upravit si účes a poručit, aby bylo ve velkém salóně prostřeno k čaji, a už se k jejímu velikánskému domu na Námořní začaly sjíždět kočáry jeden za druhým. Hosté mířili k prostornému krytému vchodu a tlustý vrátný, který vždy dopoledne četl za skleněnými dveřmi noviny a budil posvátnou úctu v kolemjdoucích, neslyšně otvíral ty obrovské dveře a vpouštěl příchozí dovnitř.

Téměř zároveň vstoupila paní domu s upraveným účesem a upraveným obličejem jedněmi dveřmi a hosté dveřmi druhými do velkého salónu s tmavými stěnami, kyprými koberci a jasně ozářeným stolem, který se skvěl pod plamínky svíc bělostí ubrusu, stříbrem samovaru a průsvitným porcelánem čajového servisu.

Hostitelka usedla k samovaru a stáhla si rukavičky. Společnost za nenápadné pomoci lokajů přestavěla židle a rozsadila se, rozdělena na dvě skupiny – u samovaru kolem hostitelky a na opačném konci salónu kolem krásné vyslancovy ženy v černém sametu a s výrazným černým obočím. Rozhovor v obou ohniscích, jako vždy v prvních chvílích, poněkud kolísal, přerušován příchodem dalších hostů, pozdravy a nabízením čaje, jako by tápal, u čeho zůstat.

„Jako herečka je výborná. Je vidět, že prostudovala Kaulbacha,“ říkal diplomat v kroužku vyslancovy choti. „Všimli jste si, jak upadla...“

„Ach, prosím vás, nemluvme o Nielsonové! O ní se nedá říci nic nového,“ pravila tlustá, červená světlovlasá dáma bez obočí a bez chignonu, ve starých hedvábných šatech. Byla to kněžna Mjagká, známá svou prostotou a drsnými způsoby a přezdívaná enfant terrible. Kněžna Mjagká seděla uprostřed mezi oběma skupinkami,

naslouchala a střídavě se účastnila debaty v té i v oné. „Dnes mi tři lidé řekli tuhle frázi o Kaulbachovi, jako by se smluvili. Bůh sud', co se jim na té frázi tak zalíbilo.“

Touto poznámkou byl hovor přerušen a bylo třeba vymyslet si zase jiný námět.

„Vypravujte nám něco pro zasmání, ale jen žádné zlomyslnosti,“ pravila choť vyslance, umělkyně ve společenské konverzaci, anglicky zvané small-talk. Obrátila se k diplomatovi, který rovněž nevěděl, o čem začít.

„Prý je to moc těžké, jen zlomyslnosti prý jsou k smíchu,“ začal s úsměvem. „Ale pokusím se. Navrhněte mi nějaký námět. Všecko záleží na námětu. Je-li dána osnova, už se podle ní vyšívá snadno. Často si myslívám, že proslulí mluvkové minulého století by dnes byli na rozpacích, kdyby měli mluvit chytře. Všecky chytrosti už se nám tak přejedly...“

„Nic nového pod sluncem,“ se smíchem ho přerušila vyslancova žena.

Rozhovor začal roztomile, ale právě proto, že byl až příliš roztomilý, zase uvázl. Nezbylo než uchýlit se k jistému, osvědčenému prostředku, totiž k pomluvám.

„Nezdá se vám, že Tuškevič má v sobě cosi z Ludvíka XV.?“ řekl diplomat a ukázal očima na hezkého, plavovlasého mladého muže, stojícího u stolu.

„Ó ano! Je ve stejném stylu jako salón, a proto zde bývá tak častým hostem.“

Tento rozhovor uspěl, neboť se mluvilo v narážkách právě o tom, o čem se v tom salóně nemělo mluvit, totiž o Tuškevičově vztahu k hostitelce.

U samovaru kolem hostitelky rozmluva také chvíli kolísala mezi trojím nezbytným námětem, totiž poslední společenskou novinkou, divadlem a kritizováním bližního, až se konečně ustálila, když zavádila o námět poslední, totiž pomluvy.

„Slyšeli jste, že Maltiščevová – nikoli dcera, ale matka – si taky pořizuje kostým diable rose²²?“

„Není možná! Ne, to je ohromné!“

„Divím se, že při své chytrosti – přece není hloupá – nevidí, jak je směšná.“

Každý měl co podotknout k odsouzení a zesměšnění nebohé Maltiščevové a už rozhovor vesele zapraskal, jako když vzplane hranice dříví.

Muž kněžny Betsy, náruživý sběratel rytin, se dověděl, že manželka má hosty, a stavil se před odchodem do klubu v salóně. Neslyšně došel po měkkém koberci ke kněžně Mjagké.

„Jak se vám líbila Nielsonová?“ řekl.

„Ach bože, takhle se k člověku plížit! Já jsem se vás tak lekla,“ ozvala se kněžna. „Prosím vás, nemluvte se mnou o opeře, vy vůbec nerozumíte hudbě. Radši se já snížím k vám a budu s vámi mluvit o vašich majolikách a rytinách. Pověďte, jakou vzácnost jste onedý koupil na bleším trhu.“

„Chcete, ukážu vám je? Ale když vy tomu nerozumíte.“

„Ukažte. Něco jsem pochytila od těch... jakpak se jmenují... ta bankéřská rodina... oni mají nádherné rytiny. Ukazovali nám je.“

„Jakže, vy jste byla u Schützburgů?“ tázala se hostitelka od samovaru.

„Ano, ma chère. Pozvali nás s mužem na oběd, načež jsem se pak doslechla, že jenom omáčka stála tisíc rublů,“ hlasitě vykládala kněžna Mjagká, když viděla, že ji všichni poslouchají. „A přitom to byla nějaká prachmizerná zelená omáčka. Musela jsem je pak taky pozvat, a dala jsem udělat omáčku za pětadesát kopejek a všichni si moc libovali. Já si nemohu dovolit omáčky za tisícovku.“

„Ona je jedinečná!“ pravila hostitelka.

„Báječná!“ pravil kdosi.

22 Ohnivě, výstředně růžový. (*franc.*)

Účinek, který vyvolávaly řeči kněžny Mjagké, byl vždy stejný a tajemství vyvolávaného účinku bylo v tom, že sice nemluvila vždy vhod, jako například teď, ale zato obyčejné věci, mající smysl. Ve společnosti, v které žila, působila taková slova jako nejduchaplnější vtip. Kněžna Mjagká nemohla pochopit, proč to tak působí, ale věděla, že to tak působí, a využívala toho.

Jelikož všichni poslouchali, co říká kněžna Mjagká, a rozhovor kolem choti vyslancovy ustal, chtěla hostitelka sdružit společnost v jeden celek a obrátila se k paní vyslancové:

„Opravdu nechcete čaj? Měli byste si přesehnout k nám.“

„Ale ne, tady je nám moc dobře,“ s úsměvem odvětila paní vyslancová a pokračovala v navázané rozmluvě.

Rozmluva byla velice příjemná. Pomlouvali manžele Kareninovy.

„Anna se tuze změnila po svém pobytu v Moskvě. Je nějaká divná,“ řekla Annina přítelkyně.

„Hlavní změna je v tom, že si s sebou přivezla stín Alexeje Vronského,“ pravila vyslancova žena.

„Ale co na tom? Grimm má pohádku o člověku bez stínu, o člověku zbaveném stínu. Mělo to být za trest. Nikdy mi nešlo do hlavy, proč to má být trest. Ale ženu by to asi netěšilo, kdyby neměla nějaký stín.“

„Ano, ale ženy provázené stínem obyčejně špatně skončí,“ řekla Annina přítelkyně.

„Aby vám jazyk uschl,“ náhle se vložila kněžna Mjagká, když to zaslechla. „Kareninová je skvělá žena. Jejího muže nemám ráda, ale ji velice.“

„Pročpak nemáte ráda jejího muže? Je to takový úžasný člověk,“ pravila choť vyslance. „Muž říká, že takových státnických duchů je v Evropě málo.“

„Mně to říká muž taky, ale nevěřím,“ pravila kněžna Mjagká. „Kdyby naši mužové nemluvili, viděly bychom všechno, jak to je, a Alexej Alexandrovič je podle mne prostě hloupý. Říkám to jenom

šeptem... Jak se všechno ujasňuje, vidíte? Dřív, když jsem ho měla pokládat za moudrého, pořád jsem hloubala a myslela jsem, že já jsem hloupá, když nevidím jeho moudrost. Ale jakmile jsem si řekla, že je hloupý on, ale řekla jsem to šeptem, všechno je najednou tak jasné, vidíte?”

„Vy jste dnes taková zlá!”

„Vůbec ne. Nemám jiné východisko. Někdo z nás dvou je hloupý. No, a víte sami, že o sobě by to člověk nikdy neřekl.”

„Na svůj majetek každý reptá, leč každý chválí rozum svůj,“ uplatnil diplomat francouzský verš.

„To je ono,“ kvapně se k němu obrátila kněžna Mjagká. „Ale abyste věděli, na Annu nedám dopustit. Je tak sympatická a milá. Co má dělat, když jsou do ní všichni zamilovaní a chodí za ní jako stín?”

„Ale já ji vůbec nechci odsuzovat,“ bránila se Annina přítelkyně.

„Jestli za námi nikdo nechodí jako stín, ještě to není důkaz, že máme právo někoho odsuzovat.”

Když kněžna Mjagká udělila lekci Annině přítelkyni, vstala a spolu s vyslancovou chotí si přisedla ke stolu, kde se mluvilo o pruském králi.

„Koho jste tam pomlouvali?” ptala se Betsy.

„Kareninovy. Paní kněžna udělala charakteristiku Alexeje Alexandroviče,“ odvětila choť vyslance a s úsměvem zasedla ke stolu.

„Škoda že jsme to neslyšeli,“ prohodila paní domu a podívala se ke dveřím. „Konečně!” S úsměvem se obrátila k vcházejícímu Vronskému.

Vronskij se nejenom se všemi znal, ale viděl denně všechny, s kým se tu setkal, a proto vstoupil tak klidně, jako vcházíme do pokoje k lidem, které jsme opustili před chvílkou.

„Kde jsem byl?” opáčil na otázku vyslancovy ženy. „Nic naplat, musím se přiznat. V buffě. Byl jsem tam snad už posté, a vždycky z toho mám nový požitek. Ohromné! Víím, že je to ostuda. Ale na opeře spím, a v buffě vydržím sedět do posledního okamžiku a baví mě to. Dnes...”

Jmenoval francouzskou herečku a chtěl o ní cosi vyprávět. Ale vyslancova žena ho s komickým zděšením zarazila:

„Prosím vás, nemluvte o té hrůze.“

„No, tak nebudu, tím spíš, že všichni ty hrůzy znají.“

„A všichni by se tam rozběhli, kdyby to byl stejný bonton jako chodit do opery,“ přisadila si kněžna Mjagká.

VII

Za dveřmi se ozvaly kroky. Kněžna Betsy věděla, že je to Kareninová, a pohlédla na Vronského. Díval se ke dveřím a v obličeji měl zvláštní nový výraz. Radostně, upřeně a zároveň nesměle hleděl na příchozí a pomalu vstával. Do salónu vkročila Anna. Držela se jako vždy neobyčejně zpříma, zpříma hleděla před sebe, rychle, pevně a svižně, což se tolik lišilo od chůze jiných žen velkého světa, udělala několik kroků, které ji dělily od hostitelky, stiskla jí ruku, usmála se a s tím úsměvem se otočila k Vronskému. Vronskij se jí hluboce uklonil a podal jí židli.

Odpověděla jen sklonem hlavy, zrudla a zamračila se. Ale pak rychle pokynula známým, tiskla podávané ruce a hned se zas obrátila k hostitelce:

„Byla jsem u hraběnky Lydie a chtěla jsem přijít dřív, ale zdržela jsem se. Byl tam sir John. Je velice zajímavý.“

„Ach, ten misionář?“

„Ano, vykládal ohromně zajímavě o životě v Indii.“

Rozhovor přerušeny Anniným příchodem se opět rozhoupal jako světlo zhášené lampy.

„Sir John! Ano, sir John. Viděla jsem ho. Umí pěkně mluvit. Vlasjevová je do něho úplně zamilovaná.“

„A je to pravda, že si mladší Vlasjevová bere Topova?“

„Ano, prý už je ruka v rukávě.“

„Divím se rodičům. Je prý to sňatek z vášnivé lásky.“

„Z lásky? Vy ale máte antidiluvialní nápady! Kdo by dnes mluvil o lásce?“ řekla choť vyslance.

„Co se dá dělat? Ta hloupá stará móda ještě nevymizela,“ pravil Vronskij.

„Tím hůř pro toho, kdo se té módy drží. Znáám jenom šťastná manželství z rozumu.“

„Ano, ale jak často se přitom štěstí takových manželství z rozumu obrací v trosky jen proto, že přijde láska, kterou zneuznávali,“ řekl Vronskij.

„Ale o sňatcích z rozumu mluvíme tenkrát, když už se oba vybouřili. Je to jako spála, musí se to prodělat.“

„Pak bychom se měli naučit umělému očkování proti lásce, jako se očkuje proti neštovicím.“

„Za mladých let jsem byla zamilovaná do kostelníka,“ pravila kněžna Mjagká. „Ale nevím, jestli mi to prospělo.“

„Ne, myslím vážně, abychom poznali lásku, musíme se zmýlit a potom omyl napravit,“ řekla kněžna Betsy.

„I po sňatku?“ žertovala vyslancova choť.

„Na pokání není nikdy pozdě,“ uvedl diplomat anglické pořekadlo.

„To je ono,“ přisvědčila Betsy, „člověk se musí zmýlit a chybu napravit. Co si o tom myslíte vy?“ obrátila se k Anně, jež s nenápadným tvrdým úsměvem mlčky naslouchala.

„Myslím,“ řekla Anna, pohrávající si se staženou rukavičkou, „myslím si... když je kolik hlav, tolik smyslů, tedy je i kolik srdcí, tolik druhů lásky.“

Vronskij se díval na Annu a se zatajeným dechem očekával, co řekne. Oddechl si jako po přestálém nebezpečí, když vyřkla ta slova. Anna se náhle obrátila k němu.

„Dostala jsem psaní z Moskvy. Píší mi, že Kitty Ščerbacká je vážně nemocná.“

„Opravdu?“ řekl Vronskij a zachmuřil se.

Anna na něho přísně pohlédla.

„Vás to nezajímá?“

„Naopak, velice. A co vám vlastně píší, smím-li to vědět?“ otázal se.

Anna vstala a přistoupila k Betsy.

„Dejte mi šálek čaje,“ řekla a zůstala stát za její židlí.

Zatímco kněžna Betsy nalévala čaj, přistoupil Vronskij k Anně.

„Copak vám píšou?“ opakoval.

„Často si myslívám, že muži nechápou, co je nečestné, ale pořád o tom mluví,“ řekla Anna místo odpovědi. „Už jsem vám to chtěla dávno říci,“ dodala a po několika krocích usedla k rohovému stolku, na kterém ležela alba.

„Dost dobře nechápu, co myslíte,“ řekl a podal jí šálek.

Pokynula na pohovku stojící vedle a Vronskij se ihned posadil.

„Ano, chtěla jsem vám něco říci,“ pravila Anna, hledíc stranou. „Zachoval jste se špatně, velice špatně.“

„Cožpak nevím, že jsem se zachoval špatně? Ale kdo je příčinou, že jsem se tak zachoval?“

„Proč mi to říkáte?“ řekla a přísně se na něho podívala.

„Vy víte proč,“ odvětil směle a radostně, a když se jejich zraky setkaly, nesklopil oči.

Nikoli on, ale ona přišla do rozpaků.

„Je to jenom důkaz, že nemáte srdce,“ řekla. Ale její pohled říkal, že ví, že Vronskij má srdce, a právě proto se ho bojí.

„To, o čem jste právě mluvila, byl omyl, a ne láska.“

„Pamatujte si, že jsem vám zakázala vyslovovat to slovo, to ošklivé slovo,“ řekla Anna a zachvěla se. Ale vzápětí si uvědomila, že už tím slovem „zakázala“ dává najevo, že si na něho dělá určitá práva a tím ho nabádá, aby mluvil o lásce. „Už dávno jsem vám to chtěla říci,“ pokračovala, odhodlaně se mu dívala do očí a v obličeji jenjen hořela, „a teď jsem přišla schválně, protože jsem věděla, že se tu s vámi setkám. Přišla jsem, abych vám řekla, že to musí skončit. Nikdy jsem se neměla zač stydět, ale kvůli vám si připadám jako nějaký provinilec.“

Díval se na ni a její tvář ho překvapila novou duchovní krásou.

„Co si ode mě přejete?“ řekl prostě a vážně.

„Přeji si, abyste jel do Moskvy a prosil Kitty za odpuštění.“

„Vy si to nepřejete.“

Viděl, že Anna říká to, k čemu se nutí, nikoli co by říci chtěla.

„Milujete-li mě, jak říkáte,“ zašeptala, „tedy učiňte, abych byla klidná.“

Rozzářil se.

„Cožpak nevíte, že jste celý můj život? Ale klid neznám a nemohu vám ho dát. Sebe celého, lásku... ano. Nemohu myslit na vás a na sebe odděleně. Vy a já, to je pro mě jeden celek. A nikde nevidím možnost klidu ani pro sebe, ani pro vás. Vidím, že možné je zoufalství, neštěstí... anebo štěstí, a jaké štěstí! Copak není možné?“ dodal, a to už jenom pohyboval rty, ale slyšela ho.

Soustředila všechny duševní síly, aby řekla, co by měla říci. Ale místo toho spočinula na něm pohledem plným lásky a neodpovídala.

Tak je to, myslil si nadšeně. Když už si zoufal a když se zdálo, že to k ničemu nevede – najednou to přišlo! Miluje ho. Přiznává se k tomu.

„Tak to udělejte pro mne, nikdy mi nic takového neříkejte, a budeme dobrými přáteli,“ řekla, ale její pohled mluvil o něčem docela jiném.

„Přáteli nebudeme, to víte sama. Ale jestli budeme nejšťastnější anebo nejnešťastnější lidé, to je ve vaší moci.“

Chtěla něco namítnout, ale zarazil ji:

„Vždyť prosím o jedno jediné, prosím, abych směl doufat a trápit se jako teď. Ale jestli nesmím ani to, poručte mi, abych zmizel, a zmizím. Už mě neuvidíte, když je vám moje přítomnost na obtíž.“

„Nevyháním vás.“

„Jenom nechtějte nic změnit. Nechte všechno, jak to je,“ řekl třesoucím se hlasem. „Tamhle je váš muž.“

Alexej Alexandrovič v té chvíli opravdu vstupoval svým klidným, nemotorným krokem do salónu.

Pohlédl na ženu a na Vronského, šel za paní domu, a jakmile zasedl k čaji, začal vykládat, zvolna a hlasitě jako vždy, svým obvyklým žertovným tónem, neboť si zrovna z někoho tropil smích.

„Váš Rambouillet²³ je tu v plném počtu,“ řekl a rozhlédl se po celé společnosti. „Grácie i múzy.“

Ale kněžna Betsy nemohla ani vystát jeho tón, sneering²⁴, jak mu říkala, a jako důvtipná hostitelka s ním rychle zapředla vážnou debatu o všeobecné vojenské povinnosti. Alexej Alexandrovič se dal rázem strhnout a teď už vážně hájil nové nařízení proti kněžně Betsy, která je napadla.

Vronskij a Anna dosud seděli u malého stolu.

„To už začíná být nepřístojné,“ zašeptala jedna z dam, ukazujíc očima na Vronského, Kareninovou a jejího muže.

„Co jsem vám říkala?“ ozvala se Annina přítelkyně.

Ale nejen tyto dámy, skoro všichni přítomní včetně kněžny Mjagké a Betsy se několikrát podívali, jako by jim to vadilo, na Annu a Vronského, kteří se oddělili od celé společnosti. Jen Alexej Alexandrovič se nepodíval ani jednou tím směrem a nedal se vyrušit z načaté poutavé debaty.

Jakmile kněžna Betsy postřehla na všech přítomných nelibý dojem, obstarala Alexeji Alexandrovičovi místo sebe jiného posluchače a přistoupila k Anně.

„Vždycky se obdivuji, jak jasně a přesně se vyjadřuje váš pan manžel,“ pravila. „I nanejvýš transcendentní pojmy jsou mi pochopitelné, když vykládá on.“

„Ó ano!“ řekla Anna, rozzářená v blaženém úsměvu a nechápajíc ani slovo z toho, co jí říkala Betsy. Odešla k velkému stolu a účastnila se pak společné debaty.

Alexej Alexandrovič poseděl půl hodiny, pak šel k ženě a navrhl jí, aby jeli spolu domů. Ale ani se na něho nepodívala a odpověděla, že zůstane na večeři.

23 Slavný pařížský salón v první polovině 17. století.

24 Jízlivý. (*angl.*)

Tlustý starý Tatar v lesklém koženém plášti, kočí Kareninové, stěží udržel před domem prokřehlého podsedního siváka, který se vzpínal. Lokaj stál u otevřených dvířek. Vrátný stál u venkovních dveří a přidržoval je. Anna Arkadževna vyprošťovala malou hbitou rukou krajky na rukávě, které se jí zachytily za háček kožíšku, a se skloněnou hlavou u vytržení poslouchala, co jí říká Vronskij, který ji vyprovázel.

„Nic jste neřekla. Dejme tomu, že ani nic nežádám,“ říkal, „ale vy víte, že nechci přátelství, pro mne existuje pouze jediné životní štěstí, to je slovo, které máte tak nerada... ano, láska...“

„Láska...“, zvolna opakovala niterným hlasem a v okamžiku, kdy vyprostila krajku, dodala náhle: „Nemám ráda to slovo jen proto, že pro mne příliš mnoho znamená, mnohem víc, než dovedete pochopit,“ a pohlédla mu do tváře. „Na shledanou!“

Podala mu ruku a rychlým, pružným krokem minula vrátného a zmizela v kočáře.

Její pohled a dotek ruky ho sežehl. Políbil svou dlaň na místě, kde se ho dotkla, a rozjel se domů šťasten vědomím, že se dnes večer přiblížil k vytouženému cíli více než za uplynulé dva měsíce.

VIII

Karenin neshledal nic zvláštního ani nevhodného na tom, že jeho žena seděla s Vronským u jiného stolu a živě se s ním bavila. Ale všiml si, že ostatním přítomným se to jevilo jako něco zvláštního a nevhodného, a proto se to najednou zdálo nevhodné i jemu. Usoudil, že to musí ženě říci.

Když se Alexej Alexandrovič vrátil domů, odebral se do své pracovny, jak měl ve zvyku, usedl do křesla, rozevřel knihu o papežství na místě založeném nožem na papír a četl do jedné jako obvykle; jenom si chvílemi mnul vysoké čelo a pohazoval hlavou, jako by něco odháněl.

V obvyklou hodinu vstal a vykonal přípravy ke spánku. Anna Arkad'jevna dosud nebyla doma. S knihou pod paží odešel nahoru. Ale dnes večer byla jeho mysl namísto obvyklých myšlenek a úvah o věcech služebních zaujata ženou a čímsi nepříjemným, co se s ní stalo. Proti svému zvyku si nelehl, ale začal chodit sem a tam po pokoji, ruce zkřížené za zády. Nemohl si jít lehnout, neboť cítil, že nejprve si musí promyslit nově vzniklou situaci.

Když se Alexej Alexandrovič rozhodl, že si musí s ženou promluvit, zdálo se mu to velice snadné a prosté. Ale když si teď promýšlel tuto novou situaci, zdálo se mu to velice složité a těžké.

Alexej Alexandrovič nebyl žárlivý. Žárlivost podle jeho názoru ženu uráží a k ženě je třeba mít důvěru. Proč je třeba mít důvěru, to jest naprostou jistotu, že jeho mladá žena ho bude vždy milovat, tu otázku si nekladl. Ale nepocitoval nedůvěru, proto choval důvěru a říkal si, že ji musí mít. Avšak nyní, třebaže jeho názor, že žárlivost je cit potupný a že je třeba mít důvěru, třebaže tento jeho názor zviklán nebyl, cítil Alexej Alexandrovič, že se octl tvář v tvář něčemu nelogickému a nesmyslnému, a nevěděl, co má dělat.

Alexej Alexandrovič se octl tváří v tvář životu, možnosti, že jeho žena miluje jiného, a právě to mu připadalo nesmyslné a nepochopitelné, poněvadž to byl život sám. Alexej Alexandrovič strávil celý svůj život v práci ve sférách úředních, kde mohl vidět jen chabý odraz života. A pokaždé, když narážel na život skutečný, vyhýbal se mu. Nyní měl pocit, jaký by asi měl člověk, který klidně přešel most přes propast a najednou uviděl, že most je zbořen a že je tam propast. Tou propastí byl sám život, mostem onen život umělý, který Alexej Alexandrovič prožil. Poprvé před ním vyvstala otázka, že by se jeho žena mohla do někoho zamilovat, a zhroutil se.

Ani se neodstrojil. Chodil svým stejnoměrným krokem sem a tam po vrzavých parketách jídelny osvětlené jedinou lampou, po koberci v tmavém salóně, v kterém se světlo odráželo jen na jeho velké, nedávno pořízené podobizně, visící nad pohovkou, a přes její salónek, kde plápolaly dvě svíce, osvětlující podobizny jejích příbuzných a přítelkyň i hezké trestky na jejím psacím stole, které už dávno tak důvěrně znal. Přes její pokoj docházel až ke dveřím ložnice a opět se vracel.

Po celou procházku a zejména na parketách ozářené jídelny zůstával stát a říkal si: Ano, musí se to vyřešit, musí to přestat, musím vyslovit svůj názor a své rozhodnutí. A vracel se zpět. Ale co má vyslovit? Jaké rozhodnutí? Tak si říkal v salóně a nenalézal odpověď. Ale konečně, ptal se sám sebe, než zabočil do jejího pokoje, co se vlastně stalo? Nic. Dlouho s ním mluvila. Ale co na tom? Vždyť dáma ze společnosti mluví s tolika lidmi. A pak, žárlit znamená ponižovat sebe i ji, říkal si, když vcházel do jejího salónku. Ale tato úvaha, která pro něho dřív mívala tak velkou váhu, teď nevážila a neznamenala nic. A od dveří do ložnice se opět vracel k sálu; ale sotvaže vkročil zpátky do tmavého salónu, už mu nějaký hlas říkal, že tak to není a jestliže si toho všimli ostatní, tedy se něco děje. A znova si říkal v jídelně: Ano, musí se to vyřešit, musí to přestat, musím vyslovit svůj názor... A znova, než se v salóně otočil, tápal se v duchu,

jak věc vyřešit. A pak se v duchu tázal, co se stalo. A odpovídal si: nic, a vzpomínal na to, že žárlivost je cit, který ženu ponižuje, ale v salóne znovu nabýval přesvědčení, že se něco stalo. Jeho myšlenky stejně jako tělo opisovaly uzavřený kruh, a neobjevily nic nového. Uvědomil si to, zamnul si čelo a sedl si v jejím salónku.

Jak se tak díval na její stůl s malachitovým psacím náčiním a rozepsaným dopisem, jeho myšlenky se náhle změnily. Začal o ní přemýšlet, o tom, nač myslí a co cítí. Poprvé si živě představil její osobní život, její myšlenky a tužby, a pomyšlení, že může a musí mít svůj samostatný život, mu připadalo tak strašné, že je hleděl zapudit. To byla ona propast, do které se bál nahlédnout. Vžít se do myšlení a cítění jiné bytosti byla duševní činnost Alexeji Alexandroviči cizí. Považoval takovou duševní činnost za škodlivé, nebezpečné bláznovství.

A nejhorší bylo, že zrovna teď, kdy jeho práce spěla ke konci (měl na mysli návrh, který v té době prosazoval), kdy potřeboval dokonalý klid a měl soustředit všechny duševní síly, zrovna teď se na něho hrnul ten nesmyslný zmatek. Ale co dělat? Alexej Alexandrovič se domníval, že nepatří k lidem, kteří si dají líbit neklid a zmatek a nemají odvahu podívat se jim do očí.

„Musím si všechno rozmyslet, rozhodnout a skoncovat s tím,“ pravil nahlas.

Její city, otázka, co se dělo a může se dít v její duši, to není jeho věc, je to věc jejího svědomí a věc náboženství. Ulevilo se mu při vědomí, že našel onen bod zákona, pod který spadala nastalá situace.

Nuže, řekl si Alexej Alexandrovič, otázka jejích citů a tak dále je věc jejího svědomí, po kterém mu nesmí nic být. A jeho povinnost se jasně rýsuje. Jakožto hlava rodiny je povinen ji vést, a tudíž má částečnou odpovědnost. Musí ji upozornit na nebezpečí, které vidí, varovat ji, a dokonce použít moci. Musí si s ní promluvit.

A v mysli Alexeje Alexandroviče jasně vykryštovalo vše, co teď ženě řekne. Když přemýšlel, co řekne, přišlo mu líto, že tak

bezúčelně, jen pro domov má promarnit svůj čas a duševní síly. Ale přesto se mu v mysli vyhranila jasná a přesná forma a jednotlivé body chystané řeči, jako by šlo o úřední hlášení. Musí jí říci a vyjádřit toto: za prvé objasnit význam veřejného mínění a slušnosti; za druhé udělat výklad o významu manželství z hlediska náboženského; za třetí, bude-li třeba, poukázat na neštěstí, které by mohlo stihnout syna; za čtvrté poukázat na její vlastní neštěstí. Alexej Alexandrovič zaklesl prsty obou rukou do sebe, dlaně obrácené dolů, a napjal ruce, až mu prsty v kloubech zaprašťely.

Ten pohyb, jeho zlozvyk – dávat ruce k sobě a nechat praskat klouby – ho vždy uklidňoval a dodával mu preciznosti, kterou teď tolik potřeboval. Před domem zahrčel kočár. Alexej Alexandrovič zůstal stát uprostřed sálu.

Na schodišti se ozvaly ženské kroky. Alexej Alexandrovič, připraven k svému proslovu, stál, mačkal si zaklesnuté prsty a čekal, zda mu ještě zaprašťí v nějakém kloubu. V jednom kloubu to zapraskalo.

Už když se ozvaly její lehké kroky na schodišti, cítil její blízkost, a třebaže byl se svou řečí spokojen, najednou dostal strach z nadcházející rozmluvy.

IX

Anna šla s hlavou sklopenou a hrála si se štrapci na kápi. Tvář měla ozářenou ostrým jasnem, ale nebyl to jas veselý, spíše připomínal hrozivou zář požáru za temné noci. Jakmile spatřila muže, vztyčila hlavu a usmála se jako v polosnu.

„Ty ještě neležíš? Světe, div se!“ řekla. Shodila kápi, ale ani se nezastavila a šla dál do budoáru. „Už je pozdě, Alexeji Alexandroviči,“ ozvala se za dveřmi.

„Anno, musím s tebou mluvit.“

„Se mnou?“ podivila se, vrátila se a pohlédla na něho. „Copak? O čem?“ zeptala se a sedla si. „Tak dobře, promluvíme si, když už to musí být. Ale radši bychom měli jít spát.“

Anna říkala, co jí slina na jazyk přinesla, a jak se tak poslouchala, sama se divila své schopnosti lhát. Jak prostá, přirozená byla její slova a jak pravděpodobné bylo, že se jí prostě chce spát! Měla pocit, že je obrněná neprostupným krunýřem lži. Cítila, že jakási neviditelná síla jí pomáhá a povzbuzuje ji.

„Anno, musím tě varovat,“ řekl.

„Varovat? A před čím?“

Tvářila se tak prostě, tak vesele, že kdo ji neznal, jako ji znal muž, nebyl by zpozoroval ani ve znění, ani ve smyslu jejích slov nic nepřirozeného. Ale on ji znal, věděl, jak si pokaždé všimla, kdykoli šel spát o pět minut později, a ptala se po příčině, věděl, že všechny své radosti, veselí i žaly mu hned sdělovala – a když teď zpozoroval, že Anna nechce vidět jeho duševní stav, že mu nechce říci o sobě ani slovo, znamenalo to pro něj mnoho. Viděl, že hlubiny její duše, které před ním kdysi bývaly vždy otevřeny, jsou mu teď uzavřeny. Nejen to, z jejího tónu poznal, že Anna ani není v rozpacích, ale zrovna jako by mu říkala: ano, jsou uzavřeny, a tak to musí být a bude

nadále. Bylo mu teď jako člověku, který se vrátil domů a našel svůj dům zamčený. Ale snad se klíč ještě najde?

„Chci tě varovat,“ pravil tiše, „abys svou nerozvážností a lehkomyslností nezavdala podnět k lidským řečem. Tvůj dnešní nápadně živý rozhovor s hrabětem Vronským (pevně, klidně a zřetelně vyslovil to jméno) vzbudil pozornost.“

Mluvil a díval se na její rozesmáté oči, nyní pro něho tak nevyzpytatelné a děsivé, ale když mluvil, uvědomoval si veškerou bezúčelnost a prázdnotu svých slov.

„Tohle děláš vždycky,“ odpověděla, jako by mu vůbec nerozuměla a ze všeho, co řekl, schválně pochopila jen to poslední. „Jednou ti vadí, že jsem smutná, podruhé, že jsem veselá. Dobře jsem se bavila. To se tě nemile dotýká?“

Alexej Alexandrovič se zachvěl a zaklesl prsty do sebe, až mu zaprašťelo v kloubech.

„Ach, prosím tě, přestaň s těma rukama, nesnáším to!“

„Anno, já tě nepoznávám,“ řekl Alexej Alexandrovič tiše, ale přemohl se a zdržel se obvyklého pohybu rukou.

„Ale co je vlastně?“ ozvala se s tím nejupřímnějším komickým údivem. „Co mi chceš?“

Alexej Alexandrovič chvíli mlčel a mnul si čelo a oči. Poznal, že místo aby provedl svůj úmysl, totiž varoval svou ženu před společenskou chybou, bezděčně se znepokojuje o to, co je věcí jejího svědomí, a potýká se s nějakou pomyslnou hradbou.

„Chci ti něco říci,“ pokračoval chladně a klidně, „a prosím tě, abys mě vyslechla. Jak víš, pokládám žárlivost za cit urážlivý a ponižující a nikdy bych se tím citem neřídil. Ale jsou určité zákony slušnosti, které nelze přestupovat beztrestně. Dnes bych si ani nevšiml, ale mám-li soudit z toho, jakým dojmem to působilo na společnost, tedy si všichni všimli, že ses nechovala a nepočínala sis docela tak, jak by bylo žádoucí.“

„Vůbec nechápu,“ řekla Anna a pokrčila rameny. Je mu to jedno, pomyslila si. Ale všimla si toho společnost a to ho znepokojuje.

„Nejsi zdrav, Alexeji Alexandroviči,“ dodala, vstala a chtěla zmizet za dveřmi. Avšak Alexej Alexandrovič pokročil kupředu, jako by ji chtěl zadržet.

Vypadal nehezky, mračil se, takhle ho Anna ještě nikdy neviděla. Zůstala stát, zaklonila hlavu a hbitou rukou si začala vyndávat vlásničky.

„No prosím, čekám, co mi povíš,“ řekla klidně a posměšně. „A čekám dokonce se zájmem, protože bych ráda pochopila, oč jde.“ Mluvila a divila se svému přirozenému, klidnému, jistému tónu i volbě slov, kterých užívala.

„Nemám právo zabývat se dopodrobna tvými city a vůbec to pokládám za zbytečné, ba škodlivé,“ začal Alexej Alexandrovič. „Když se nimráme ve svých citech, často vyhrabeme něco, co by jinak zůstalo bez povšimnutí. Tvé city jsou věcí tvého svědomí. Ale mám závazek k tobě, k sobě i k bohu, a proto tě musím upozornit na tvé povinnosti. Naše životy jsou spojeny, a to ne lidmi, ale bohem. Ten svazek by mohl zpřetrhat jen zločin, a takový zločin mívá za následek těžký trest.“

„Nic nechápu. Ach bože, a zrovna se mi chce tak hrozně spát!“ řekla. Rychle si prohrabovala vlasy, aby našla zbylé vlásničky.

„Anno, prosím tě, nemluv tak,“ řekl mírně. „Snad se mýlím, ale věř mi, že všechno, co říkám, říkám zrovna tak pro sebe, jako pro tebe. Jsem tvůj muž a miluji tě.“

Na okamžik sklopila tvář a posměšná jiskřička v jejím zraku pohasla. Ale slovo „miluji“ ji zase pobouřilo. Že ji miluje? Copak je schopen milovat?

Kdyby nebyl slyšel, že existuje láska, nikdy by toho slova ani nepoužil. Nemá potuchy, co je láska.

„Na mou duši nechápu, Alexeji Alexandroviči,“ pravila. „Řekni mi přesně, co myslíš...“

„Dovol, nech mě domluvit. Miluji tě. Ale o sobě nechci mluvit. Především tu jde o našeho syna a o tebe. Opakuji, je docela možné,

že se ti moje slova budou zdát úplně zbytečná a nemístná. Snad byla vyvolána tím, že se mýlím. V tom případě tě prosím za prominutí. Ale cítíš-li sama, že jsou třeba minimálně oprávněná, prosím tě, aby ses zamyslela, a jestli ti tvé srdce velí, aby ses mi svěřila...”

Alexej Alexandrovič ani nepozoroval, že říká něco zcela jiného, než co měl připraveno.

„Co bych ti svěřovala? A pak...“, náhle řekla prudce a stěží se ubránila úsměvu, „opravdu bychom už měli jít spát.“

Alexej Alexandrovič vzdychl, neřekl už ani slovo a odebral se do ložnice.

Když vešla do ložnice, už ležel. Měl pevně sevřené rty a nedíval se na ni. Anna ulehla na své lůžko a každou chvíli čekala, že se s ní dá ještě jednou do řeči. Bála se toho a zároveň si to přála. Ale muž mlčel. Dlouho čekala bez hnutí, až na něho vůbec zapomněla. Myslela na jiného, viděla ho před sebou a cítila, jak jí srdce při té myšlence překypuje vzrušením a hříšnou radostí. Vtom uslyšela pravidelné, klidné hvízdání nosem. Alexej Alexandrovič se v první chvíli asi polekal toho hvízdotu a zarazil se. Ale po dvojím vydechnutí se hvízdání ozvalo znova, klidně a pravidelně.

„Pozdě, už je pozdě,“ zašeptala s úsměvem. Dlouho ležela nehybně, s otevřenýma očima, a zdálo se jí, že sama vidí ve tmě jejich lesk.

X

Od toho večera nastal Alexeji Alexandroviči a jeho ženě nový život. Nepřihodilo se nic zvláštního, Anna chodila do společnosti jako vždy, zvlášť často navštěvovala Betsy a všude se setkávala s Vronským. Alexej Alexandrovič to viděl, ale nemohl nic dělat. Kdykoli se ji pokusil přimět k vážné rozmluvě, čelila mu nezdolnou hradbou veselého údivu. Navenek bylo všechno stejné, ale jejich vnitřní vztah se nadobro změnil. Alexej Alexandrovič, muž ve státnické činnosti tak silný, byl tady bezmocný. S hlavou poslušně schýlenou jako býk očekával ránu sekerou, která – to cítil – nad ním visela. Pokaždé, když na to začínal myslet, cítil, že se musí ještě jednou pokusit, že je ještě naděje, že by ji po dobrém, něhou, přesvědčováním mohl zachránit, přimět ji, aby se vzpamatovala, a každý den se s ní chystal promluvit. Ale pokaždé, když se s ní dal do řeči, cítil, že duch zla a klamu, který ovládá ji, se zmocňuje i jeho, a mluvil s ní o něčem docela jiném a jiným tónem, než chtěl. Bezděčně s ní mluvil svým obvyklým tónem, jako by si dobíral někoho, kdo by mluvil takto. Ale takovým tónem se nedalo říci, co jí říci měl.

XI

To, co bylo pro Vronského skoro celý rok jednou jedinou životní touhou, která mu nahradila všechny dřívější tužby; co bylo pro Annu nespílitelným, děsivým a tím opojnějším snem o štěstí – tato touha byla ukojena. Bledý a s třesoucí se bradou stál nad ní a zapřísahal ji, aby se uklidnila, ač sám nevěděl proč a jak.

„Anno! Anno!“ opakoval třesoucím se hlasem. „Anno, proboha!“

Ale čím hlasitěji mluvil, tím níž klopila kdysi hrdou, veselou, nyní potupenou hlavu, a celá se ohýbala a klesala z pohovky, na které seděla, k zemi, k jeho nohám. Byla by upadla na koberec, kdyby ji nebyl držel.

„Můj bože! Odpusť mi!“ říkala mezi vzlyky a tiskla si k ňadrům jeho ruce.

Cítila se tak hříšná a provinilá, že jí nezbývalo než se ponížovat a prosit za odpuštění. Ale teď už neměla na světě nikoho než jeho, a proto jen k němu úpěla o slitování. Při pohledu na něho cítila fyzicky své ponížení a nic jiného nemohla říci. On sám si připadal asi jako vrah, když vidí tělo, které zbavil života. Tělem, které zbavil života, byla jejich láska, první období jejich lásky. Ve vzpomínce na to, zač byla zaplacená ta strašlivá cena hanby, bylo cosi hrozného a odporného. Hanba před vlastní duchovní nahotou ji drtila a přenášela se na něho. Ale přes všechnu vrahovu hrůzu nad tělem zavražděného musí být tělo rozřezáno na kousky a ukryto, musí být využito všeho, co vrah vraždou získal.

A vrah se pln zloby, blízké vášni, vrhá na mrtvé tělo a smýká jím a čtvrtí je. Tak i on jí pokrýval polibky obličej a ramena. Držela ho za ruku a nehýbala se. Ano, ty polibky, ty polibky byly zaplacený hanbou. Ano, a ta ruka, která mi bude povždy patřit, toť ruka mého spoluviníka. Zdvihla tu ruku a políbila ji. Klesl na kolena a chtěl

jí vidět do obličeje, ale schovávala jej a nemluvila. Konečně jako s námahou vstala a odstrčila ho. Její tvář byla stále stejně krásná, ale o to ubožejší.

„Všemu je konec,“ řekla. „Nemám nic mimo tebe. Na to nezapomínej.“

„Nemohu zapomenout na něco, co je mým životem. Pro chvíli takového štěstí...“

„Jaké štěstí!“ řekla s odporem a s hrůzou, a hrůza se mimoděk přenesla na něho. „Proboha, už ani slovo, ani slovo o tom.“

Rychle vstala a uhnula před ním.

„Už ani slovo o tom,“ opakovala a s výrazem, který ho zarazil, s výrazem chladného zoufalství se s ním rozloučila. Cítila, že v té chvíli nedokáže vyjádřit slovy pocit studu, radosti i hrůzy před tím vstupem do nového života, a nechtěla o tom mluvit, nechtěla ten pocit profanovat nepřesnými slovy. Ale ani později, ani zítra a pozítří nenalezla slova, jimiž by mohla vyjádřit celou složitost těch citů, ba nenalezala ani myšlenky, jimiž by mohla pro sebe zvážit vše, co se dělo v její duši.

Říkala si: Ne, teď na to nemohu myslit. Až později, až budu klidnější. Ale duševní klid se nedostavil. Kdykoli si vzpomněla, co učinila, co s ní bude a co by měla udělat, zmocňovala se jí hrůza, a raději ty myšlenky zapudila.

Později, až později, říkala si, až budu klidnější.

Zato ve spánku, kdy své myšlenky nemohla ovládat, vyvstávala před ní její situace v celé své ohyzdne nahotě. Jeden sen ji navštěvoval takřka noc co noc. Zdálo se jí, že jsou oba zároveň jejími muži, že oba ji zahrnují laskáním. Alexej Alexandrovič jí s plácem líbal ruce a říkal: „Teď je nám tak hezky!“ I Alexej Vronskij byl zde, i on byl jejím mužem. A ona se divila, že dřív se jí to zdálo nemožné, a se smíchem jim vykládala, že je to mnohem jednodušší a že teď jsou oba spokojení a šťastní. Ale ten sen ji tlačil jako můra a probouzela se s hrůzou.

XII

Ještě první dobu po návratu z Moskvy, kdy se Levin při každé vzpomínce na zahanbující odmrštění chvěl a červenal, ještě v té době si říkal: Zrovna tak jsem se červenal, chvěl se a považoval všecko za ztracené, když jsem dostal pětku z fyziky a musel jsem opakovat druhý ročník. Stejně tak jsem myslel, že jsem ztracen, když jsem sestře zbabral při, kterou mi svěřila. No a? Dnes po letech na to vzpomínám a divím se, že mě to mohlo trápit. Stejně to bude i s tímhle zármutkem. Uběhne nějaký čas a budu k tomu lhostejný.

Ale uběhly tři měsíce a ještě nebyl lhostejný a vzpomínka ho bolela stejně jako v prvních dnech. Nemohl se uklidnit, protože tak dlouho toužil po rodinném životě, cítil se pro něj tak zralý, a přece nebyl ženat a manželství bylo ještě méně na dosah než kdy jindy. Sám bolestně pociťoval, jako to cítili všichni v jeho okolí, že v jeho letech není dobře býti člověku samotnému. Pamatoval si, jak jednou před odjezdem do Moskvy řekl čeledínovi Nikolajovi, naivnímu chlapisku, s kterým rád rozprávěl: „Co tomu říkáš, Nikolaji, chci se ženit.“ A Nikolaj si pospíšil s odpovědí, jako by šlo o věc, o které nemůže být nejmenších pochyb: „Však už máte čas, Konstantine Dmitriči.“ Ale dnes mu byl sňatek vzdálenější než kdykoli jindy. Místo bylo obsazeno, a pokud si teď na tom místě představoval některou ze známých dívek, cítil, že by to bylo zhola nemožné. Nadto pociťoval mučivý stud při vzpomínce, jak byl odmítnut a jakou úlohu při tom hrál. I když si říkal, že jeho vina to není, ta vzpomínka stejně jako jiné, obdobné zahanbující vzpomínky ho rozechvívala a styděl se za ni. V minulosti se jako leckterý člověk dopustil špatností, kterých si byl vědom a pro které by ho mělo trápit svědomí. Ale vzpomínka na špatné činy ho zdaleka nesoužila tolik jako tyto nicotné, a přece zahanbující vzpomínky. Ty rány se nikdy nezacelily.

A k těm vzpomínkám se dnes řadila prohra a to, v jakém světle se asi jevil ostatním tenkrát večer. Ale čas a práce konaly své dílo. Tíživé vzpomínky byly stále více zatlačovány nenápadnými, ale přitom významnými událostmi venkovského života. Každým týdnem vzpomínal na Kitty méně a méně. Netrpělivě očekával zprávu, že se vdala anebo se v nejbližších dnech vdává. Doufal, že taková zpráva ho dokonale vyléčí, jako když se vytrhne zub.

Mezitím nastalo jaro, krásné a náhlé, bez marného čekání a bez jarního šálení, jedno z těch vzácných jar, z kterých se vespolek radují rostliny, zvířata i lidé. To krásné jaro povzbudilo Levina ještě víc a posílilo ho v úmyslu odříci se celé minulosti a zařídit si bezpečně a nezávisle svůj osamělý život. Třebaže mnohé z plánů, s kterými se vrátil na venkov, ani nesplnil, přece to hlavní, to jest mravný život, zachoval. Nepocítoval stud, který ho obvykle soužil po každém pádu, a mohl se lidem směle dívat do očí. Ještě v únoru dostal od Marji Nikolajevny dopis. Psala, že zdravotní stav bratra Nikolaje se horší, ale že se nechce léčit, a proto jel Levin za bratrem do Moskvy a podařilo se mu ho přemluvit, aby se poradil s lékařem a jel do ciziny do lázní. Skvěle se mu podařilo přemluvit bratra, půjčit mu peníze na cestu a přitom ho nepopudit, takže v tom byl sám se sebou spokojen. Kromě hospodářství, které na jaře vyžadovalo zvláštní pozornost, a kromě četby začal Levin letos v zimě ještě spisovat práci o hospodářství, jehož základ spočíval v tom, že povaha zemědělského dělníka má být pojímána jako absolutní daná veličina, stejně jako podnebí a vlastnosti půdy, takže všechny teze zemědělské nauky mají být vyvozovány nejen z faktických údajů o půdě a podnebí, nýbrž z faktických údajů o půdě, podnebí a jistém neměnném charakteru zemědělského dělníka. Přes osamocení či právě pro ně měl tedy život vrchovatě naplněný a jen zřídka pocítoval neukojenou touhu sdělit myšlenky, které mu táhly hlavou, také někomu jinému než Agafje, ačkoli se často stávalo, že i s ní rokoval o fyzice, o teorii hospodářství a zejména o filozofii. Filozofie byla oblíbeným námětem Agafji Michajlovny.

Jaro se opozdilo. V posledních týdnech půstu bylo jasné mrazivé počasí. Ve dne byla na slunci obleva a v noci teplota klesala až na sedm stupňů. Sníh tak umrzl, že se jezdilo cesta necesta. Velikonoce byly pod sněhem. Pak najednou v Pondělí velikonoční zavál teplý vítr, přihnaly se mraky a tři dny a tři noci pršelo, jen se lilo, padal teplý déšť. Ve čtvrtek se vítr ztišil a snesla se hustá šedá mlha, zahalující tajemství přeměn, které se dály v přírodě. V mlze se spustily vody, rozpučely a hnuly se ledy, kalné zpěněné proudy běžely rychleji a zrovna před nedělní povodní navečer mlha spadla, mraky se rozprchly do beránek, vyčasilo se a nastalo pravé jaro. Zrána vyšlo prudké slunce, které brzo pohltilo ledové škraloupky, a všechn vlahý vzduch se zachvěl ve výparech oživlé půdy. Zazelenala se loňská tráva i vyrážející jehličky té letošní, nalily se pupence na kalinách, rybízu i lepkavých vonných břízách a na jívě, obsypané zlatými jehnědami, zabzučela první včela. Nad sametem osení a ojíňenými strnisky zatrylkovali neviditelní skřiváci, nad dolinami a bažinami, plnými neopadlé hnědé vody, zaknίκaly čejky, ve výši prolétli jeřábi a husy zakejhaly jaru na pozdrav. Na pastvinách zabučel oblezlý dobytek, jen tu a tam ještě s nevyměněnou srstí, jehňata s křivýma nožkama se rozdováděla kolem bečících pelichajících matek, čiperní kluci se rozběhli po schnoucích pěšinách s otisky bosých nohou, na rybníce zabrebentily veselé hlasy ženských bílících plátů a sekery zabušily ve dvorech, kde si chlapi chystali pluhy a brány. Jaro už bylo tady.

XIII

Levin si obul obrovské holínky a poprvé si nevzal kožich, ale soukenný kabát, a šel po hospodářství. Kráčel přes stružky, které se třpytily v slunci, až to píchalo do očí, co chvíli šlápl do ledového škrالoupu, anebo zas do lepkavého bláta.

Jaro je doba plánů a předsevzetí. A když Levin vyšel na dvůr, byl jako strom na jaře, který ještě neví, kam a jak se rozrostou jeho mladé výhonky a větve, ukryté v nalitých pupencích. Sám dobře nevěděl, do čeho se teď ve svém milovaném hospodářství pustí, ale cítil, že má plno nejlepších plánů a předsevzetí. Nejprve se šel podívat na dobytek. Krávy byly puštěny na výhon, vyhřívaly se na slunci, až se jim vyměněná srst leskla, a bučely, chtěly do polí. Levin si se zalíbením prohlížel krávy, které znal tak důkladně, a pak je poručil vyhnat na pole a na výhon pustit telata. Pastýř vesele odběhl, aby se přichystal hnát na pole. Děvečky s vykasanými sukněmi čvachtaly bosýma, ještě bílýma, neopálenýma nohama v blátě, běhaly s pruty za bučícími telaty, jako pominutými radostmi z jara, a vyháněly je na dvůr.

Levin se potěšil letošním přírůstkem, který byl tuze pěkný – raná telata, velká jako chalupnické kravky, tříměsíční dcera Pávičky jako roční jalovička. Poručil, aby jim vynesli koryto ven a dali seno za žebřiny. Ale vyšlo najevo, že na výhonu, kterého se přes zimu nepoužívalo, byly žebřiny, na podzim zhotovené, polámaný. Levin poslal pro tesaře, který měl podle pracovního rozvrhu spravovat mlátičku. Ale vyšlo najevo, že tesař spravuje brány, ač měly být spraveny už o masopustě. Levin měl zlost. Měl zlost, že se v hospodářství opakuje ta věčná nedbalost, proti které tolik let ze všech sil bojoval. Jak zjistil, byly žebřiny, v zimě nepoužívané, přeneseny do stáje pro tažné koně a tam se polámaly, neboť byly určeny pro telata, a proto

byly dost křehké. Dále vyšlo najevo, že brány a veškeré hospodářské náradí, které mělo být prohlédnuto a opraveno už v zimě a pro které byli schválně najati tři tesaři, opraveno není a že brány spravují až teď, kdy se má jet vláčet. Levin poslal pro správce, ale nakonec ho šel hledat sám. Správce ve svém kabátu lemovaném beránkem šel z humna, lámal v ruce stéblo a jen zářil, jako dnes všecko.

„Proč tesař není u mlátičky?“

„Ale zrovna jsem chtěl včera hlásit, že se musí spravit brány. Přece už budeme orat.“

„A co se dělalo v zimě?“

„A nač ráčíte potřebovat tesaře?“

„Kde jsou žebřiny z výhonu pro telata?“

„Nechal jsem je odnést zpátky na místo. Co se dá s těmi lidmi dělat?“ řekl správce a jen mávl rukou.

„Ne s těmi lidmi, ale s takovýmhle správcem!“ vybuchl Levin.

„Nač vás mám, řekněte!“ rozkřikl se. Ale uvědomil si, že tím nic nespraví, zarazil se v půli slova a jen vzdychl. „Jak to vypadá, můžeme sít?“ zeptal se po chvíli mlčení.

„Za Turkinem to zítra nebo pozítří půjde.“

„A co jetel?“

„Poslal jsem rozsívat Vasilije a Mišku. Jenom nevím, jestli se všude dostanou, je tam moc bláta.“

„A na kolika děsjatinách?“

„Na šesti.“

„A proč ne na všech?“ zvolal Levin.

Že jetel seli jen na šesti, a nikoli na dvaceti děsjatinách, bylo ještě mrzutější. Setba jetele, jak Levin znal z teorie i z vlastní zkušenosti, byla dobrá jen tenkrát, když byla provedena co nejdříve, skoro ještě na sněhu. A toho Levin nikdy nemohl dosáhnout.

„Nemáme lidi. Co si mám s nimi počít? Tři mi nepřišli. Semjon taky...“

„Tak jste si měl zavolat někoho z těch, co dělají u slámy.“

„Však jsem si je zavolal.“

„A kde jsou?“

„Pět jich dělá kompot (totiž kompost). Čtyři přesypají oves, jenom aby nám nenaklíčil, Konstantine Dmitriči.“

Levin velmi dobře věděl, že „aby nám nenaklíčil“ znamená, že anglický oves na semeno už zkazili, že zas neudělali, co nařizoval. „Vždyť jsem to říkal už o půstu, lajdáci!“ vykřikl.

„Nemějte starosti, všechno uděláme včas.“

Levin zlostně mávl rukou, šel k sýpkám podívat se na oves a vrátil se ke stáji. Oves ještě nebyl zkažený. Ale dělníci jej přesypali lopatami, ačkoli jej mohli rovnou shodit do dolní sýpky. Levin tam všechno zařídil, takže získal dva dělníky pro setbu jetele. Uklidnil se a zlost na správce ho přešla. Však dnes bylo tak krásně, že se člověk ani nesměl zlobit.

„Ignate!“ zavolal Levin na kočího, který s vykasanými rukávy umýval u studně kolesku. „Osedlej mi...“

„Kterého, prosím?“

„No, třeba Kolpíka.“

„Služebník.“

Zatímco kočí sedlal koně, Levin si znovu zavolal správce, který se mu pořád vrtěl před očima. Levin se s ním chtěl udobřit a dal se s ním do řeči o nastávajících jarních pracích a hospodářských plánech.

S vyvážením hnoje se musí začít dřív, aby před jarní senosečí bylo všechno hotovo. A vzdálený pozemek se bude stále orat pluhy, aby zůstal ležet černým úhorem. Na sena se pokaždé najmou dělníci za mzdu, nikoli za polovinu výtěžku.

Správce poslouchal pozorně a zřejmě se snažil být uznalý k pánovým záměrům. Ale přesto měl v obličeji výraz, který Levin tak dobře znal a který ho vždycky rozčiloval, výraz beznadějný a truchlivý. Ten výraz pravil: to je všechno hezké, ale až jak pánbůh dá.

Nic tak Levina nemrzelo jako tento způsob. Ale ten způsob byl společný všem správcům, co jich už měl. Všichni zaujímali k jeho

plánům stejný postoj, a proto se teď už nezlobil, ale mrzelo ho to a ještě víc podněcovalo k boji s tou jaksi živelnou silou, kterou neuměl nazvat jinak než „jak pánbůh dá“ a která se mu neustále stavěla v cestu.

„Až jak to stačíme, Konstantine Dmitriči,“ řekl správce.

„Proč byste to nestačili?“

„Musíme rozhodně najmout ještě takových patnáct dělníků. Vidíte, že nechtějí jít. Dneska tu byli, žádají sedmdesát rublů za léto.“

Levin ztichl. Zas se mu stavěla na odpor ta síla. Věděl, že přes všechno úsilí nemohli najmout víc než čtyřicet, sedmatřicet, osmatřicet dělníků za obvyklou mzdu; čtyřicet se jich dalo najmout, ale víc ne. Ale přece musel bojovat.

„Pošlete do Sur, do Cefirovky, kdyby nepřišli. Musíme hledat.“

„Pošlu, cožpak o to,“ truchlivě řekl Vasilij Fjodorovič. „Ale i s koňmi je to slabé.“

„Přikoupíme. Však já vás znám,“ dodal Levin se smíchem, „vy byste nejradši, aby všeho bylo méně a aby to bylo horší. Ale letos vám už nenechám volnou ruku. Obstarám si všechno sám.“

„Vždyť se asi beztak ani nevyspíte. Nám je ale veseleji, když nás má hospodář na očích...“

„Tak za Březovým dolem vysívají jetel? Pojedu se na to podívat,“ řekl Levin. Vsedl na malého plavého Kolpíka, kterého mu kočí přivedl.

„Přes potok se nedostanete, Konstantine Dmitriči,“ zavolal kočí.

„Tak pojedu lesem.“

Dobrý odpočinutý koník teď bujně klusal, frkal nad kalužemi a chtěl si uvolnit otěže. Levin ujížděl z blátivého dvora za vrata a do polí.

Už na dobytčím dvoře a na sýpce byl Levin v dobrém rozmaru, ale v polích mu bylo ještě veseleji. V houpavém rytmu klusal na dobrém koníku, nasával vlhodu, svěží vůni sněhu a vzduchu, když jel lesem, kde ještě tu a tam zbyl prašný, opadávající sníh s rozplizkými

stopami, a měl radost z každého svého stromu s ožívajícím mechem na kůře a s nalitymi pupenci. Když přešel les, ležel před ním na obrovském prostoru hladký sametový koberec ozimů bez jediné holiny a vylehlého místa, kropenatý jen tu a tam v úzlabinách, kde ještě zbyl tající sníh. Levin se nerozzlobil, ani když uviděl, jak mu kůň a jednoroční hříbě ze vsi rozdupávají ozim (poručil sedláčkovi, kterého potkal, aby je zahnal), ani ho nerozzlobila posměšná, hloupá odpověď vesničana Ipata, kterého se při setkání zeptal: „Tak co, Ipate, budeme už brzo sít?“

„Nejdřív to musíme zorat, Konstantine Dmitriči,“ odpověděl Ipat. Čím dál jel, tím veselejší měl náladu a v mysli se mu vynořovaly nové plány, jeden lepší než druhý: dá vysázet na všech polích ve směru poledníků vrby, aby pod nimi nezůstával dlouho ležet sníh; rozdělí pole na šest pozemků hnojených a tři rezervní, osévané trávou; dá vystavět na vzdáleném konci pozemku stáj a vykopat rybník a na hnojení dá zřídit přenosné ohrady pro dobytek. A pak bude mít tři sta děsjetin pšenice, sto děsjetin brambor a sto padesát jetele a ani jednu vymrskanou děsjetinu.

Takové sny spřádal v hlavě, když opatrně obracel koně na mezích, aby si nepošlapal ozim, až dojel k dělníkům vysévajícím jetel. Vůz s osivem nestál na mezi, ale v oranici, a ozimá pšenice byla rozrytá koly a zdusaná kopyty. Oba dělníci seděli na mezi a patrně kouřili ze společné dýmky. Prst' ve voze, s kterou bylo smíšeno osivo, nebyla zkeypřená, ale slepila se nebo umrzla, že tvořila hrudky. Když dělníci spatřili hospodáře, šel Vasilij k vozu a Miška se dal do rozsévání. Nebylo to v pořádku, avšak Levin se na dělníky málokdy zlobil. Když přišel Vasilij k němu, kázal mu Levin, aby odvedl koně na mez.

„To nic, milostpane, ono se to zas zarovná,“ ozval se Vasilij.

„Prosím tě, nemluv, a dělej, co ti říkám.“

„Prosím,“ odpověděl Vasilij a chopil se koně. „Ale je to osivo jedna radost, Konstantine Dmitriči,“ hleděl se zalichotit. „Ale hrozně se tady v tom chodí. Člověk tahá na nohách fůry bláta.“

„A proč nemáte prst' prosetou?“ ptal se Levin.

„Ale my ji takhle drolíme,“ odpověděl Vasilij. Nabral si semen a rozmělnoval prst' v dlaních.

Vasilij za to nemohl, že mu naložili neprosetou prst', ale stejně to bylo k zlosti.

Levin už častokrát s úspěchem vyzkoušel známý prostředek, jak potlačit zlost a ze všeho, co se zdá špatné, udělat zase dobrou věc, a použil toho prostředku i teď. Podíval se, jak si Miška vykračuje, jak vláčí obrovské kusy hlíny, která se mu lepí na nohy. Sesedl z koně, vzal si od Vasilije rozsívku a šel rozsévat.

„Kde jsi přestal?“

Vasilij ukázal nohou na značku a Levin začal, jak dovedl, vysévat prst' s osivem. Šlo se mu ztěžka, jako v bahnisku, a než ušel brázdu, zapotil se. Zůstal stát a vrátil Vasilijovi rozsívku.

„Pane, ne abyste mě pak v létě za tuhle brázdu huboval,“ řekl Vasilij.

„Pročpak?“ pravil Levin vesele, neboť použitý prostředek už zapůsobil.

„Jen počkejte v létě, budete vidět. Však se podívejte, kde jsem šel loni na jaře. Řádečky jako ve školce! Však se, Konstantine Dmitriči, přičiňuju jako na svém. Nerad práci odbývám a jiným to taky nedovolím. Když je dobře hospodáři, je nám dobře taky. Když se tak člověk rozhlídne,“ řekl Vasilij a ukázal na pole, „srdce se na to směje.“

„Ale máme to krásné jaro, Vasiliji.“

„To je jaro, že takové ani stařečkové nepamatují. Onehdy jsem byl doma, náš děda si tam taky zasel tři osminky pšenice. Tak říká, že ji člověk nerozezná od žita.“

„Už dlouho sejete pšenici?“

„Přece jste nás to naučil předloni. Dostal jsem od vás dvě měřice. Čtvrtku jsme prodali a tři osminky jsme vyseli.“

„Tak ať ty hroudy pořádně rozdrolíš,“ řekl Levin a šel k svému koni. „A dohlédni na Mišku. Když jetel dobře vzejde, dostaneš padesát kopejek za každou děsatinu.“

„Zaplat' pánbůh nastokrát. Však jsme u vás moc a moc spokojení.“

Levin vsedl na koně a jel na pole, kde byl loňský jetel, i na to, které už oráč připravoval pro jarní pšenici.

Jeteliště se mělo k světu. Jetel už se všude rozmohl a živě se zelenal za polámanými stébly loňské pšenice. Kůň se bořil, a jak vytahoval nohy ze země, zpola rozmrzlé, jen to čvachtalo. Přes zorané pole se vůbec nedalo jet. Pevná půda byla jen tam, kde byl ledový povlak, ale v rozmrzlých brázdách se nohy bořily ještě hlouběji. Oranice byla skvělá. Za dva dny mohou vláčet a sít. Vše bylo nádherné, všechno bylo veselé. Zpátky jel Levin přes potok, doufal, že vody ubylo. A vskutku přešel a vyplašil dvě kachny. Už by tu mohly být i sluky, napadlo ho, a zrovna v zatáčce k domu potkal hajného, který mu jeho domněnku o slukách potvrdil.

Levin se rozjel klusem domů, aby stačil poobědvat a připravit si na večer pušku.

XIV

Levin přijížděl v tom nejlepším rozmaru k domu, když zaslechl od hlavního vchodu rolničky.

Ano, někdo jede z nádraží, zrovna přijel moskevský vlak... Ale kdo by to mohl být? Co když je to bratr Nikolaj? Řekl přece: možná pojedu do lázní a možná přijedu k tobě. V první chvíli se Levin zalekl, bylo mu nemilé, že bratrova přítomnost naruší šťastnou jarní náladu. Ale zastyděl se za ten pocit, v duchu už rozevřel náruč a už se s pohnutím těšil a přál si nyní z duše, aby to byl bratr. Pobídl koně, a když minul akáty v aleji, viděl přijíždět trojspřežní povoznické saně ze stanice a v nich pána v kožichu. Kéž by to byl nějaký milý člověk, s kterým by se dalo pohovořit!

„Ale!“ radostně zvolal Levin, zvedaje obě ruce. „To je návštěva! To mám radost!“ volal, když poznal Oblonského.

Ted' se najisto doví, jestli se vdala anebo kdy se bude vdávat...

A toho krásného jarního dne Levin najednou cítil, že vzpomínka ho už nebolí.

„Nečekal jsi mě, vid'?“ řekl Stěpan Arkad'jič, když vylézal ze saní. Měl kousky bláta na nose, na tváři a obočí, ale veselím a zdravím jen sršel.

„Přijel jsem se na tebe podívat, to za prvé,“ řekl, objal Levina a políbil ho. „Za druhé si chci vyjít na sluky, ze třetí musím prodat les v Jergušově.“

„Výborně! A co říkáš tomu jaru? Jak jsi sem vůbec mohl dojet na saních?“

„Vozem je to ještě horší, Konstanine Dmitriči,“ ozval se známý vozka.

„Mám ohromnou radost, žes přijel,“ s upřímným, radostným dětským úsměvem řekl Levin.

Zavedl Oblonského do pokoje pro hosty, kam byly za ním doneseny jeho věci: vak, puška v pouzdře, taška na doutníky. Nechal ho, aby se umyl a převlékl, a šel zatím do kanceláře, kde si chtěl promluvit o orbě a o jeteli. Agafja, které vždy leželo na srdci dobré jméno domácnosti, ho v předsíni uvítala dotazy, co s obědem.

„Dělejte, jak uznáte za vhodné, hlavně aby to bylo co nejdřív,“ řekl jí a šel za správcem.

Když se vrátil, Stěpan Arkadjič, umytý, načesaný a rozzářený v úsměvu, zrovna vycházel ze dveří a ubírali se společně nahoru.

„Jsem tak rád, že jsem se k tobě konečně dostal! Ted’ poznám, v čem vězí všechny ty tajuplné věci, které tu provádíš. Ale ne, vážně ti závidím. Takový dům a všechno tak skvělé! Taková slunná pohoda,“ řekl Stěpan Arkadjič; zapomněl, že vždycky není jaro a jasné dny jako dnes. „A tvá hospodyně je báječná! Našinci by sice byla milejší rozkošná komorná v zástěrce, ale k tvému mnišskému životu a přísnému slohu se to vlastně hodí.“

Oblonskij sdělil příteli mnoho zajímavých novinek i zprávu pro Levina zvláště zajímavou, že totiž jeho bratr Sergej Ivanovič se chystá letos v létě k němu na venkov.

Ani slovem se nezmínil o Kitty a vůbec o Ščerbackých; jenom vyřídil pozdrav od ženy. Levin mu byl vděčný za jeho diskrétnost a měl z hosta velkou radost. Jako vždy se mu za celou tu dobu osamění nahromadila spousta myšlenek a pocitů, které nemohl sdělovat lidem ve svém okolí, a vyléval ted’ Stěpanovi Arkadjiči srdce. Byla tu poetická radost zjara i hospodářské nezdary a plány, myšlenky i postřehy o knihách, které četl, a zejména hlavní myšlenka spisu, jehož základ, ačkoli si to Levin neuvědomoval, tvořila kritika všech dosavadních spisů z oboru zemědělství. Stěpan Arkadjič, vždy milý a vše chápající z pouhých narážek, byl za této návštěvy zvlášť milý a Levin na něm zpozoroval i nový rys, projev úcty a jakési něhy, a to mu lichotilo.

Snažení Agafji a kuchaře, aby byl oběd zvlášť dobrý, mělo za následek jen to, že oba vyhladovělí přátelé, když zasedli k předkrmům,

pojedly chleba s máslem, uzenou rybu a naložené hřibky, a pak ještě, že Levin poručil polévku bez pirožků, jimiž chtěl kuchař hosta obzvlášť překvapit. Ale třebaže byl Oblonskij zvyklý na jiné obědy, shledal všecko výtečným. Bylinný likér, chléb i máslo, a především uzená ryba i hřibky a polévka z mladých kopřiv, slepice na smetaně i bílé krymské víno – všecko bylo výtečné a úžasné.

„Ohromné, ohromné,“ řekl Stěpan Arkadjič, když si po pečení zapálil tlustou cigaretu. „Připadám si u tebe tak nějak, jako když jsem vystoupil z parníku, a po všem tom hluku a trmácení se octl na tichém břehu. Říkáš tedy, že máme zkoumat přímo dělnický živel a řídit se jím při volbě metod hospodaření. Víš přece, že v tom jsem laik. Ale myslím, že teorie a její uplatnění v praxi bude mít vliv i na dělníka.“

„Ano, jenže počkej: nemluví o politické ekonomii, mám na mysli nauku o zemědělství. Ta musí být jako přírodní vědy a měla by si všímat daných jevů i dělníka s jeho ekonomickým, etnografickým...“

V té chvíli přišla Agafja se zavařeninou.

„No, Agafjo Michajlovno,“ řekl jí Stěpan Arkadjič a políbil si konečky buclatých prstů, „ta vaše uzená ryba a ten likér, to je dobrota...! Ale neměli bychom se už pomalu chystat, Kost’o?“ dodal.

Levin pohlédl z okna, slunce klesalo za holé vrcholky lesních stromů. „Ano, nejvyšší čas,“ pravil. „Kuzmo, zapřáhni do kolesky!“ A už pádil dolů.

Stěpan Arkadjič pak dole sám pečlivě stáhl plátěný povlak z lakovaného pouzdra, otevřel je a chystal si drahou pušku nového tvaru. Kuzma už tušil pěkné spropitné, a proto se od Stěpana Arkadjiče ani nehnul a obouval mu ponožky i boty, což mu Oblonskij milerád dopřál.

„Kost’o, naříd, kdyby přijel obchodník Rjabinin – vzkázal jsem mu, aby dnes přijel –, ať jde dál a počká...“

„Copak prodáváš les Rjabininovi?“

„Ano, ty ho znáš?“

„Jakpak ne. Měl jsem s ním co dělat, vyloženě a úplně.“ Oblonskij se rozesmál. „Vyloženě a úplně“ byly obchodnickovy oblíbené výrazy.

„Ano, mluví hrozně komicky. Copak, už víš, kam půjde pán?“ dodal a poplácal Lasku, která kňučela, vrtěla se kolem Levina a lízala mu ruku, boty i pušku.

Koleska už stála před domem, když vyšli ven.

„Dal jsem zapřáhnout, ačkoli to není daleko. Nebo že bychom šli pěšky?“

„Ne, radši pojedem,“ řekl Stěpan Arkadjič a přistoupil ke kolesce. Nasedl, zabalil si nohy do tygrí pokrývky a zapálil si doutník. „Jak to můžeš vydržet bez kouření? Doutník, to je ani ne tak rozkoš, jako spíš koruna a známka rozkoše. Tomuhle říkám život! Nádhera! Takhle bych chtěl žít!“

„A co ti brání?“ s úsměvem pravil Levin.

„Ba ne, tys šťastný člověk. Máš všechno, co máš rád. Miluješ koně – máš je –, psy – máš je –, lov – máš ho –, hospodářství – máš ho.“

„Snad proto, že se těším z toho, co mám, neželím toho, co nemám,“ řekl Levin a vzpomněl si přitom na Kitty.

Stěpan Arkadjič pochopil, podíval se na něho, ale neřekl nic.

Levin byl Oblonskému vděčen, že svým obvyklým taktem postřehl, jak se bojí mluvit o Ščerbackých, a proto se o nich nezmiňoval. Ale teď už by se Levin rád dověděl vše, co ho tak trápilo, jenže se neodvážil začít.

„Povídej, jak se tobě vede,“ řekl. Napadlo ho, že to od něho není hezké, myslit jen na sebe.

Stěpanovi Arkadjiči vesele zasvítily oči.

„Vždyť ty přece neuznáváš, že bychom mohli mít rádi housky, když máme svou dávku chleba, podle tebe je to hřích. A já zas neuznávám život bez lásky,“ vyložil si Levinovu otázku po svém. „Co se dá dělat, jiný už nebude. A na mou věru, jiným to působí tak málo zla a mně tolik potěšení...“

„Copak, máš něco nového?“ zeptal se Levin.

„Mám, hochu! Víš, znáš typ ossianovských žen... žen, které se nám zjevují ve snách... Ty ženy existují ve skutečnosti... a jsou strašlivé. Víš, žena, to je takový objekt, který můžeš studovat, nevím jak, ale pokaždé tu bude něco úplně nového.“

„Pak je lépe nestudovat.“

„I ne. Nějaký matematik řekl, že rozkoš není v objevení pravdy, ale v hledání.“

Levin poslouchal mlčky a přes všechnu snahu se nedokázal vžít do přítelovy duše a pochopit jeho city a půvab studia takových žen.

XV

Sluky obvykle táhly opodál nad řekou v nízkém osikovém lese. Když tam dojeli, Levin vystoupil a zavedl Oblonského do cípu mechovité, bahnité paseky, z které už sešel sníh. Sám se vrátil na druhý konec k dvěma srostlým břízám, opřel pušku o vidlici suché dolní větve, svlékl si kabát a vyzkoušel si, zda může volně pohybovat rukama.

Šedivá stará Laska, která jim byla v patách, si ostražitě sedla proti němu a našpicovala slechy. Slunce klesalo za vysoký les a břízky, roztroušené mezi osikami, se v záři večerních červánků ostře rýsovaly svými přewislými větvemi a nalitými pupenci, které se měly užuž rozpuknout.

Z hustého lesa, kde ještě ležel sníh, sotva slyšitelně tekly klikatě, úzké praménky vody. Drobné ptactvo švitořilo a občas některé ptáče přelétlo ze stromu na strom.

V okamžicích naprostého ticha bylo slyšet šelest loňského listí, které se zachvívalo rozmrzající půdou a rašícími travinami.

„Ejhle! Člověk slyší a vidí, jak roste tráva!“ řekl si Levin, když zahlédl, jak se pohnul mokrá osikový list břidlicové barvy vedle jehličky mladé trávy. Stál, naslouchal a díval se dolů, na vlhkou mechovitou půdu, na větřící Lasku, na moře holých lesních vrcholků, které se před ním prostíralo pod kopcem, hleděl na tmavnoucí oblohu, posetou bílými proužky oblaků. Vysoko nad vzdáleným lesem přelétl jestřáb zvolna mávající křídly; jiný zrovna tak prolétl stejným směrem a zmizel. Ptáci v houštině švitořili stále hlasitěji a horlivěji. Poblíž zahoukal výr, Laska se zachvěla, opatrně postoupila o několik kroků a s hlavou na stranu poslouchala. Za řekou se ozvala kukačka. Dvakrát zakukala obyčejným hlasem, ale pak zachrčela, začala mít naspěch a už byla v koncích.

„Vida! Už tu máme kukačku!“ řekl Oblonskij, který vystoupil z křoví.

„Ano, slyším,“ odpověděl Levin. Nerad porušoval lesní ticho svým hlasem, který teď byl jemu samému nepříjemný. „Teď už se brzo dočkáme.“

Postava Stěpana Arkad'jiče opět zmizela za křovím a Levin viděl jen jasný plamínek sirky, vzápětí vystřídaný rudým uhlíkem cigarety a modrým kouřem.

Cvak! Cvak! Cvakly kohoutky, jak je Stěpan Arkad'jič natahoval.

„Kdopak to křičí?“ upozorňoval Levina na táhlé vřeštění. Bylo to, jako když dovádivé hříbě řehtá tenkým hláskem.

„Ale, to nevíš? To je zajíc, samec. Ale už buď zticha! Slyšíš, už letí!“ skoro vykřikl Levin a natáhl kohoutky.

V dálce se ozval slabý hvizd a přesně do obvyklého taktu, lovci tak známého, zaznělo po dvou vteřinách druhé a třetí hvízdnutí a po třetím už bylo slyšet chrčení.

Levin se podíval doprava, doleva a už se před ním na špinavě modré obloze, nad osikami, nad něžnými splývavými výhony osikových vrcholků objevil letící pernatec. Letěl rovnou k němu, chrčivé zvuky, jako když se trhá tuhá tkanina, se blížily a ozvaly se mu přímo nad uchem. Bylo už vidět dlouhý píchák a krk a ve chvíli, kdy Levin zalícil, šlehl za křovím, kde stál Oblonskij, rudý blesk. Pták se spustil dolů jako střela a opět se vznesl. Opět šlehl blesk a třeskla rána. Pták zatřepetal křídly, jako by se snažil udržet ve vzduchu, až strnul, na okamžik zůstal bez hnutí a pak těžce dopadl na bahnitou půdu.

„Snad nešla vedle?“ zvolal Stěpan Arkad'jič, kterého nebylo pro kouř vidět.

„Tamhle je!“ řekl Levin a ukázal na Lasku, která nastražila jeden slech, a vrtíc konečkem vztyčeného huňatého prutu, pomalu, jako by si chtěla prodloužit celý požitek a jako by se usmívala, aportovala pánovi úlovek. „No, jsem rád, že se ti povedlo,“ řekl Levin, ale přitom ho jímala závist, že sluku se nepodařilo střelit jemu.

„Z pravé hlavně šla vedle, to je ostuda,“ ozval se Stěpan Arkad'jič a nabíjel si pušku. „Psst... Zase letí.“

Vskutku se ozvalo pronikavé pískání, rychle jedno za druhým. Dvě hravé sluky, které se honily a nekvokaly, jenom pískaly, přiletěly rovnou nad hlavy našich lovců. Ozvaly se čtyři výstřely, sluky se prudce obrátily jako vlaštovky a zmizely z dohledu.

Lov byl znamenitý. Oblonskij sestřelil ještě dva kusy a Levin dva, z nichž jeden nenašel. Už se stmívalo. Jasná stříbřitá Venuše nízko na západě už svítila a něžně se třpytila za břízkami, a vysoko na východě už blikal svými rudými světly ponurý Arcturus. Levin lovil zrakem hvězdy Velkého vozu, který měl nad hlavou, a zase je ztrácel. Sluky už nelétaly. Avšak Levin si řekl, že ještě počkají, až Venuše, viditelná pod březovou větví, vystoupí nad ni a až bude všude jasně vidět hvězdy Velkého vozu. Venuše už vystoupila nad větev, celý Velký vůz s ojem už bylo vidět na temně modré obloze, ale Levin pořád ještě čekal.

„Neměli bychom už jít?“ řekl Stěpan Arkadjič.

V lese už bylo ticho, ani ptáče se nepohnulo.

„Ještě počkáme,“ řekl Levin.

„Jak chceš.“ Stáli teď asi patnáct kroků od sebe.

„Stivo!“ náhle, znenadání pravil Levin. „Pročpak mi neřekneš, jestli se tvoje švagrová vdala anebo kdy se bude vdávat?“

Levin si připadal tak jistý a klidný, že žádná odpověď, jak myslel, by ho nemohla rozrušit. Ale vůbec se nenadál toho, co mu Stěpan Arkadjič odpověděl.

„Ani nepomýšlela, ani nepomýšlí na vdavky, ale je vážně nemocná a doktoři ji poslali do ciziny. Skoro se obávají o její život.“

„Co to říkáš?“ zvolal Levin. „Vážně nemocná? Co je jí? Jak se...“

Ve chvíli, kdy takto rozmlouvali, zastříhala Laska slechy, dívala se nahoru k obloze a kárávě na ně.

Teď se zrovna potřebují bavit, myslila si nejspíš. A tamhle letí sluka... Už je tady, však to povídám. Ještě ji propasou...

Ale v tom okamžení najednou oba zaslechli pronikavý hvizd, který je zrovna švihl přes ucho, oba se najednou chopili pušek,

šlehly dva blesky a dvě rány třeskly v jediném okamžení. Sluka ve výši rázem složila křídla a padla do houští, až se pod ní prohnuly tenké větve.

„Výborně! Ta bude společná!“ zvolal Levin a běžel s Laskou do houští hledat sluku. Ach ano, copak to bylo za nepříjemnou věc? Už ví, Kitty stůně... Jakáž pomoc, je mu jí líto...

„Á našla jsi! Hodná,“ řekl, vzal Lasce z huby teplou sluku a uložil ji do brašny, skoro plné. „Mám, Stivo!“ zavolal.

XVI

Když se vraceli domů, vyptal se Levin podrobně na Kittinu nemoc i jaké mají Ščerbackých plány, a třebaže by se k tomu styděl přiznat, přece ho těšilo, co se dověděl. Těšilo i proto, že dosud byla naděje, a ještě víc proto, že měla bolest ta, jež tak velkou bolest způsobila jemu. Ale když začal Oblonskij o příčinách Kittiny nemoci a vyslovil jméno Vronského, Levin ho přerušil: „Nemám právo znát rodinné podrobnosti a upřímně řečeno mě ani nezajímají.“

Stěpan Arkadjič se sotva znatelně usmál, když zpozoroval okamžitou, tak dobře známou proměnu v Levinově obličeji, který byl najednou o to chmurnější, oč veselejší byl před chvílí.

„Už máš s Rjabininem všecko vyjednáno?“ otázal se Levin. „Ano, všecko. Cena je skvělá, osmatřicet tisíc. Osm na ruku, zbytek do šesti let. Dalo mi to práci. Nikdo nechtěl dát víc.“

„To znamená, že jsi mu dal les zadarmo,“ zabručel Levin. „Proč zadarmo?“ s dobráckým úsměvem řekl Stěpan Arkadjič, neboť už věděl, že teď bude Levin všecko vidět černě.

„Proto, že les má cenu nejméně pět set rublů za děsjatinu.“

„Och, tihle venkovští hospodáři!“ komicky vzdychl Stěpan Arkadjič. „Ten váš opovržlivý tón vůči našinci, lidem z města! Ale když se má jednat, vždycky to provedeme líp. Věř mi, že jsem si to dobře spočítal a les byl prodán velmi výhodně, až mám strach, aby si to ten člověk nakonec nerozmyslil. Vždyť to není stavební dříví,“ řekl Stěpan Arkadjič a slovem *stavební* chtěl Levina dokonale přesvědčit, že jeho pochybnosti nejsou oprávněné, „ale spíš palivové. A může to dělat nejvýš třicet sáhů na děsjatinu, a on mi dal po dvou stech.“

Levin se pohrdavě usmál. Znal ten zvyk, vlastní nejen Oblonskému, ale všem lidem z města, kteří se podívají dvakrát za deset

roků na venkov, pochyťtí tam dva tři výrazy a už jich užívají, ať se hodí, nebo nehodí, a jsou pevně přesvědčeni, že už snědli všecku moudrost. „Stavební, může to dělat třicet sáhů.“ Hází slovy, a přitom ničemu nerozumí.

„Nebudu tě poučovat, jak a co máš psát v úřadě,“ řekl Levin, „a kdyby na to přišlo, zeptal bych se tě. Ale ty sis tak jistý, že rozumíš lesu. Je to celá věda a je těžká. Spočítal sis stromy?“

„Jak to, spočítal stromy?“ řekl Stěpan Arkadjič se smíchem, protože si tolik přál spravit příteli náladu. „Hvězd sečíš roje, písky cest snad moh by rozum osvícený²⁵ ...“

„No ano, ale osvícený rozum Rjabininův může. A každý kupec při koupi počítá, pokud mu něco nedají zadarmo, jako jsi to udělal ty. Tvůj les znám. Chodím tam každý rok na lov. Tvůj les má cenu pěti set rublů hotově, ale on ti dává dvě stě na splátky. Čili jsi mu daroval takových třicet tisíc.“

„No, nebudem to přehánět,“ žalostně řekl Stěpan Arkadjič. „A proč mi nikdo nenabídl víc?“

„Proto, že má tajnou dohodu s kupci. Dal jim odstupné. Já jsem se všemi měl co dělat, už je znám. Vždyť to nejsou obchodníci, ale handlíři. Ani ho nenapadne uzavírat obchod, z kterého by měl deset patnáct procent, ale čeká, až dostane za dvacet kopejek rubl.“

„Ale jdi! Máš špatnou náladu.“

„Vůbec ne,“ temně řekl Levin, když už přijížděli k domovu. Před domem už stál vozík, důkladně pobitý železem a potažený kůží, se statným, širokými řemeny důkladně zapřaženým koněm. Ve vozíku seděl důkladně vypasený a důkladně přepásaný příručí, který dělal Rjabininovi kočího. Sám Rjabinin byl už ve stavení a setkal se s přáteli v předsíni. Rjabinin byl velký, hubený muž středních let, měl kníry, nápadnou vyholenou bradu a vypoulené zakalené oči. Na sobě šosatý modrý kabát s knoflíky vzadu pod pasem, vysoké boty,

25 Citát z básně M. V. Lomonosova, přel. Petr Kříčka.

shrnuté na kotnících a hladké na lýtkách, a přes boty velké galoše. Otřel si šátkem kolem dokola obličej, přitáhl si kabát, ač mu i tak velmi dobře padl, a s úsměvem vítal příchozí, podáváje Štěpanovi Arkad'jiči ruku, jako by chtěl cosi chytit.

„Vy už jste tady,“ řekl Oblonskij a podal mu ruku. „Výborně.“

„Služebník, poslouchám rozkazy Vaší Jasnosti, třebas je cesta moc špatná. Vyloženě celou cestu jsem šel pěšky, ale jen když jsem tu včas. Má poklona, uctivost, Konstantine Dmitriči,“ obrátil se k Levinovi a chtěl se zmocnit i jeho ruky. Avšak Levin se mračil, dělal, že podávanou ruku nevidí, a vyndával sluky. „Pán je velký nimrod. Copak je tohle?“ dodal Rjabinin a pohrdavě se díval na sluky. „Tak to asi bude, tento, k jídlu?“ A odmítavě zavrtěl hlavou, jako by silně pochyboval, že takový podnik stojí za to.

„Chceš jít do pracovny?“ řekl Levin Štěpanovi Arkad'jiči francouzsky, a jen se mračil. „Jděte do pracovny, tam si můžete promluvit.“

„Beze všeho, jak je libo, prosím,“ s opovržlivým vědomím vlastní důstojnosti řekl Rjabinin, jako by chtěl dát najevo, že někdo by mohl být v nesnázích, ale že pro něho nikdy žádné nesnáze neexistují.

Když vešli do pracovny, Rjabinin se ze zvyku rozhlédl, asi hledal svatý obraz, ale když jej spatřil, neudělal si křížek. Změřil si skříň a police s knihami, usmál se stejně pochybovačně, jako když šlo o sluky, a odmítavě zavrtěl hlavou, neboť tady už za nic nepřipouštěl, že by takovýhle podnik stál za to.

„Donesl jste prosím peníze?“ zeptal se Oblonskij. „Posaďte se.“

„O peníze by nebylo. Přijel jsem se na vás podívat a domluvit se.“

„O čempak? Ale posaďte se přece.“

„Beze všeho,“ řekl Rjabinin, sedl si a co možná nepohodlně se opřel o lenoch křesla. „Vaše Jasnost by měla slevit. Nebo mě budete mít na svědomí. Peníze mám úplně přichystané, do kopejky. Na peníze vás nenechám čekat.“

Levin mezitím dal pušku do skříně a už chtěl odejít, ale když zaslechl ta slova, zůstal stát.

„Beztak jste les dostal zadarmo,“ řekl. „Škoda že ke mně nepřišel dřív, jinak bych určil cenu já.“

Rjabinin vstal a mlčky a s úsměvem si Levina změřil.

„Konstantin Dmitrič ráčí být tuze opatrný na peníze,“ řekl s úsměvem Oblonskému. „Člověk od něho úplně nic nekoupí. Smlouvali jsme o pšenici, nabízel jsem pěkné peníze.“

„Proč bych vám dával ze svého zadarmo? Přece jsem nic nenašel na cestě ani neukradl.“

„I propánakrále, dneska to vyloženě nejde, krást. Dneska máme úplně na všechno veřejné soudy, dneska se všechno vede slušně, kdepak krást. Řekli jsme si to poctivě. Pán chce za les moc, to bych prodělal. Prosím, aby trochu slevil.“

„Ale dohodli jste se vlastně, nebo ne? Jestli ano, nemáte co smlouvat, a jestli ne,“ řekl Levin, „já ten les koupím.“

Úsměv náhle zmizel z Rjabininovy tváře. Objevil se v ní jestřábí, dravčí, tvrdý výraz. Hbitými kostnatými prsty si rozeplnul kabát, až se mu odkryla košile, kterou měl volně přes kalhoty, měděné knoflíky u vesty i řetízek od hodinek, a rychle vytáhl tlustou starou náprsní tašku.

„Račte prosím, les je můj,“ řekl, rychle se pokřižoval a natáhl ruku. „Peníze na dřevo a les je můj. Takhle obchoduje Rjabinin a neškrť každý groš,“ spustil. Mračil se a mával taškou.

„Být tebou, nepospíchal bych,“ ozval se Levin.

„Proboha,“ s údivem řekl Oblonskij, „vždyť jsem dal své slovo.“

Levin odešel a práskl dveřmi. Rjabinin se podíval na dveře a s úsměvem zakroutil hlavou.

„To mládí, to mládí, vyloženě jako děčko. Na mou čest, kupuju ten les jaksi tento, jenom pro tu slávu, že ho jaksi koupil od Oblonského Rjabinin, a ne někdo jiný. A to ještě je u boha, jestli z toho budu něco mít. Věřte mi, jako je bůh nade mnou. Račte prosím. Sepíšem smlouvičku...“

Za hodinu už si obchodník pečlivě zapnul plášť i háčky na kabátě, a v kapse smlouvu, nasedl do svého důkladně pobitého vozíku a jel domů.

„Och tihle páni!“ řekl příručímu. „Jeden si nevybere.“

„To víte,“ řekl příručí, podal mu opratě a zapínal koženou přikrývku. „A jak jste pochodil, Michaile Ignat’jiči?“

„Inu, tak všelijak...“

XVII

Oblonskij, kapsu napěchovanou bankovkami, které mu dal obchodník za tři měsíce napřed, přišel nahoru. Záležitost s lesem byla skončena, peníze v kapse, lov se zdařil, sám byl v růžové náladě, a proto zvlášť toužil rozptýlit Levinovy chmury. Byl by rád ukončil den u večeře stejně příjemně, jak jej začal.

Levin měl vskutku špatnou náladu, a přestože chtěl být k milému hostu vlídný a laskavý, nedokázal se přemoci. Zpráva, že Kitty se nevdala, na něho pomalu začínala opojně působit.

Kitty není vdaná a stůně, stůně láskou k člověku, který jí pohrdl. Ta urážka skoro padala na něho. Vronskij jí pohrdl, kdežto ona pohrdla jím, Levinem. Vronskij měl tedy právo opovrhovat Levinem, a proto byl jeho nepřítel. Ale na to všechno Levin nemyslel. Nejasně tušil, že je v tom pro něho cosi urážlivého, a nezlobil se teď na to, co ho rozladilo, ale chytal se všeho, co se mu naskytlo. Hloupý prodej lesa, podvod, spáchaný na Oblonském a v jeho domě, to všechno ho popouzelo.

„Tak už je to odbyto?“ řekl nahoře Stěpanovi Arkad’jiči na uvítanou. „Chceš večeřet?“

„Ano, to si dám říct. Na venkově jsem obdivuhodně při chuti! Proč jsi nepozval Rjabinina?“

„Ale, ať jde do háje!“

„Ty s ním ale zacházíš!“ řekl Oblonskij. „Ani ruku jsi mu nepodal. Proč bys mu nemohl podat ruku?“

„Proto, že nepodám ruku lokajovi, a přitom lokaj je stokrát lepší než on.“

„Tys mi ale zpátečník! A co splývání stavů?“

„Koho to baví, aťsi spánembohem splývá, ale mně je to odporné.“

„Vidím, žeš opravdu zpátečník.“

„Na mou věru jsem nikdy neuvažoval, kdo jsem. Jsem Konstantin Levin, a dost.“

„A to Konstantin Levin, který má náladu pod psa,“ s úsměvem řekl Oblonskij.

„Ano, pod psa, a víš proč? Z toho tvého, s prominutím, hloupého obchodu...“

Stěpan Arkadjič se dobromyslně zamračil jako člověk, kterému někdo nevině ubližuje a kazí mu náladu.

„Ale jdi!“ řekl. „Kdypak se stane, aby někdo něco prodal a neřeklo se mu hned nato: To má mnohem větší cenu. Ale když prodává, nikdo mu nenabídne víc... Ne, vidím, že máš na toho nešťastného Rjabinina spadeno...“

„Možná že mám. Ale víš proč? Zase řekneš, že jsem zpátečník nebo nějakou podobnou lichotku. Ale přece mě mrzí a bolí, když vidím, jak na všech stranách chudne šlechta, ke které náležím, a přes všecko splývání stavů jsem rád, že k ní náležím. A chudnutí neplyne z přepychového života, to by ještě nevadilo. Žít po panskou, to už přináleží šlechtě a jen šlechtici to dovedou. Teď rolníci kolem nás skupují pozemky a to mě nemrzí. Pán nic nedělá, rolník pracuje a vytlačuje zahálčivého člověka. To je v pořádku. A mám z rolníků radost. Ale je mi líto, když vidím to zbídačení, zaviněné jakousi, nevím jak to nazvat, nevědomostí. Pachtýř, Polák, koupil tamhle od paní, která žije v Nice, za babku nádherný statek. Nebo se obchodníkům propachtuje za rubl děsjatina pozemku, která má cenu deseti rublů. A tys docela zbytečně daroval tomu taškáři třicet tisíc.“

„Ale jak na to? Měl jsem si spočítat každý strom?“

„Docela jistě. Ale tys nepočítal a Rjabinin ano. Rjabininovy děti budou mít prostředky k živobytí a vzdělání, ale tvoje asi sotva!“

„No, promiň mi, ale to počítání je dost ubohé. My máme svoje zaměstnání, oni zas svoje a potřebují si vydělat. Ale co, věc už je hotová, a dost. Vida, sázená vajíčka, to já nejradši. A Agafja nám dá ten báječný likérek...“

Stěpan Arkad'jič usedl ke stolu a dal se do žertování s Agafjou, ujišťoval ji, že takový oběd a večeři už dávno neměl.

„Vidíte, vy mi to aspoň pochválíte,“ řekla Agafja, „ale Konstantin Dmitrič, ať mu dáte, co chcete, třeba suchou kůrku, sní to a jde po svých.“

Levin se marně snažil přemoci, mračil se a byl zamlklý. Chtěl se Stěpana Arkad'jiče na něco zeptat, ale nemohl se odhodlat a nenašel vhodnou formu ani chvíli, nevěděl, jak a kdy otázku vyslovit. Stěpan Arkad'jič už odešel dolů do svého pokoje, svlékl se, opět se umyl, vzal si nabíranou noční košili a ulehl, ale Levin pořád otálel u něho v pokoji, mluvil o různých malichernostech a nebyl s to se zeptat.

„To je pozoruhodné, jaké se teď vyrábí mýdlo.“ Rozbalil a prohlížel si kus voňavého mýdla, které pro hosta připravila Agafja, ale které Oblonskij nepoužíval. „Podívej, vždyť je to umělecký výtvar.“

„Ano, všechno se dnes všemožně zdokonaluje,“ řekl Stěpan Arkad'jič a líně, sladce zívá. „Například divadla a ty zábavní... ááá!“ zívá: „Všude mají elektrické světlo... áá!“

„Ano, elektrické světlo,“ řekl Levin. „Tak. No, a kde je teď Vronskij?“ zeptal se a najednou odložil mýdlo.

„Vronskij?“ opáčil Stěpan Arkad'jič a potlačil zívnutí. „Ten je v Petrohradě. Odjel brzo po tobě a pak už v Moskvě ani jednou nebyl. A víš, Kost'o, řeknu ti pravdu,“ pokračoval, opřel se loktem o stůl a podepřel si dlaní svůj hezký růžový obličej, v kterém svítily rozkošnické, dobrácké, rozespálé oči jako hvězdy. „Zavinil sis to sám. Zalekl ses soka. Ale já, jak jsem ti říkal už tenkrát, já nevím, kdo z vás měl větší šance. Proč jsi na to nešel energicky? Říkal jsem ti tenkrát, že...“ Zívá jen čelistmi, neotevřel ústa.

„Víš, anebo nevíš, že jsem ti požádal o ruku?“ myslil si Levin, jak se tak na Oblonského díval. Ano, tváří se nějak chytrácky, diplomaticky. Levin mlčky hleděl Stěpanovi Arkad'jiči přímo do očí a cítil, jak rudne.

„Jestli tenkrát něco cítila, bylo to okouzlení zjevem,“ pokračoval Oblonskij. „Víš, ten dokonalý aristokratismus a budoucí společenské postavení, to na ni nedělalo dojem, to spíš na matku.“

Levin se zaškaredil. Urážka, které se mu dostalo, když byl odmrštěn, ho pálila v srdci jako čerstvá, právě utržená rána. Byl doma a stěny domova člověku pomáhají.

„Počkej, počkej,“ skočil Oblonskému do řeči. „Říkáš aristokratismus. Ale dovol mi otázku, v čem záleží ten aristokratismus Vronského nebo číkoli, takový aristokratismus, aby bylo možné mnou pohrdnout? Ty považuješ Vronského za aristokrata, ale já ne. Člověk, jehož otec se vyšinul svou mazaností, jehož matka měla poměr s kdekým... Ne, promiň, ale považuju za aristokrata sebe a lidi mně podobné, kteří se mohou v minulosti prokázat třemi, čtyřmi generacemi rodin na nejvyšším stupni vzdělanosti (nadání a rozum, to už je jiná věc) a kteří nikdy nikomu neprovedli žádnou špinavost, nikdy nikoho nepotřebovali a žili tak, jako žil můj otec a můj děd. A znám hodně takových lidí. Tobě se zdá přízemní, když počítám stromy v lese, a dáváš třicet tisíc darem Rjabininovi. Ale dostaneš pachtovné a nevím co ještě, kdežto já nedostanu nic, a proto si vážím toho, co jsem zdědil a co bylo získáno prací... Aristokrati jsme my, a ne ti, kdo mohou existovat jen z milodarů od mocných tohoto světa a dají se koupit za šesták.“

„Ale na koho se rozčiluješ? Já s tebou souhlasím,“ řekl Stěpan Arkadjič upřímně a vesele, přestože tušil, že Levin do počtu těch, koho lze koupit za šesták, zahrnuje i jeho. Levinův temperament se mu opravdově líbil. „Na koho se rozčiluješ? Sice leccos není pravda, co říkáš o Vronském, ale o tom nemluvím. Říkám ti rovnou, že bych na tvém místě jel se mnou do Moskvy a...“

„Ne, nevím, jestli víš, nebo nevíš, ale mně je to jedno. A něco ti řeknu. Požádal jsem Katěrinu Alexandrovnu o ruku a byl jsem odmítnut, a teď je to pro mne skličující a trapná vzpomínka.“

„Pročpak? Nesmysl!“

„Ale nechme toho. Promiň, prosím tě, jestli jsem byl k tobě hrubý,“ řekl Levin. Nyní, kdy vše vyslovil, byl zase stejný jako po ránu. „Nezlobíš se na mě, Stivo? Nezlob se, prosím tě.“ S úsměvem vzal Oblonského za ruku.

„Ale kdepak, vůbec ne, ani nemám proč. Jsem rád, že jsme se domluvili. Ale víš, ranní lov bývá dobrý. Neměli bychom jít? Nespál bych a rovnou z lovu bych jel na nádraží.“

„Výborně.“

XVIII

Přestože celý vnitřní život Vronského byl nabit jeho vášní, jeho život vnější neměnně a nezadržitelně běžel ve starých, obvyklých kolejích společenských a plukovních styků a zájmů. Zájmy plukovní zaujímaly v životě Vronského významné místo, poněvadž měl pluk rád, a ještě víc proto, že u pluku měli rádi jeho. U pluku měli Vronského rádi, a nejen to, vážili si ho a byli na něho hrdi, byli hrdi, že ten nesmírně bohatý člověk s vynikajícím vzděláním a schopnostmi, mající otevřenou cestu k všemožným úspěchům, které mohou lichotit ctižádosti a marnivosti, pohrdá tím vším a ze všech životních zájmů si nejvíce hledí zájmů pluku a kolegů. Vronskij si byl vědom, jak se na něho kolegové dívají, a kromě toho, že měl ten život rád, cítil se povinen nezradit ustálený názor.

Rozumí se samo sebou, že s žádným kamarádem nemluvil o své lásce, nepodřekl se ani při největších pitkách (nikdy ostatně nebýval tak opilý, aby pozbyl sebekontrolu) a zacpával ústa všem lehkomyslníkům, kteří se pokoušeli činit narážky na jeho poměr. Ale přesto vědělo o jeho lásce celé město, všichni více nebo méně správně tušili, jaký vztah má ke Kareninové, a většina mladých mužů mu záviděla právě to, co bylo v jeho lásce největší obtíží, totiž význačné postavení Kareninovo, které způsobovalo, že poměr budil ve vyšších kruzích nápadnou pozornost.

Mladé ženy, které Anně záviděly a které už dávno omrzelo, že je označována za *počestnou*, měly většinou radost z toho, co předvídaly, a čekaly jenom, až se utvrdí obrat ve veřejném mínění, aby se na ni obořily celou tíhou svého pohrdání. Už si chystaly kousky bláta, které po ní chtěly hodit, až přijde vhodná chvíle. Lidé usedlejší a lidé vysoce postavení většinou nesli nelibě, že se chystá takový společenský skandál.

Když se o poměru Vronského dověděla jeho matka, byla zprvu potěšena – jednak proto, že podle jejích představ nic tak nekorunuje lesk oslňujícího mladého muže jako poměr s dámou z vyšších kruhů, jednak proto, že Kareninová, která se jí tolik líbila a tolik vyprávěla o svém synovi, byla přece jen stejná jako všechny hezké, pořádné ženy, jak tomu rozuměla hraběnka Vronská. Ale v poslední době se dověděla, že syn odmítl nabízené místo, významné pro jeho kariéru, a to jen proto, aby zůstal u pluku a mohl se scházet s Kareninovou. Dověděla se, že vlivné osobnosti jsou s ním proto nespokojeny, i změnila svůj názor. Nelíbilo se jí ani to, že podle všeho, co si o tom poměru zjistila, nebyl to skvělý, galantní poměr s dámou ze vznešené společnosti, jaký by schvalovala, ale nějaká ztřeštěná wertherovská vášň – tak jí bylo řečeno –, která ho může dohnat k různým pošetilostem. Neviděla ho od té doby, co náhle odjel z Moskvy, a vzkazovala mu po starším synovi, aby za ní přijel.

Starší bratr byl s mladším bratrem rovněž nespokojen. Nepátral, jaká je to láska, zda velká, či malá, vášnivá, či nevášnivá, neřestná, či nevinná (sám, ač měl děti, si vydržoval tanečnici, a proto byl v těch věcech shovívavý). Věděl však, že se ta láska nelíbí lidem, kterým je nutno se líbit, a proto bratrovo jednání neschvaloval.

Kromě vojenské služby a společnosti se Vronskij věnoval ještě jedné věci, totiž koním, jichž byl vášnivým milovníkem.

Letos se měly konat důstojnické překážkové dostihy. Vronskij se k dostihům přihlásil, koupil si čistokrevnou anglickou klisnu a přes svou lásku byl blízkými dostihy i při vší zdrženlivosti vřele zaujat.

Dvě vášně si navzájem nepřekážely. Naopak, potřeboval se něčím zabývat, horovat pro něco, co nesouviselo s jeho láskou, aby se osvěžil a oddechl si po dojmech příliš vzrušujících.

XIX

V den, kdy měly být krasnoselské dostihy, šel si Vronskij sníst biftek do společné důstojnické jídelny dříve než obvykle. Nemusel zachovávat nijak přísnou životosprávu, jelikož měl předepsanou váhu. Ale také nesměl ztloustnout, a proto se varoval moučných jídel a sladkostí. Seděl tu, kabát nad bílou vestou rozepnutý, oběma lokty opřen o stůl, čekal na objednaný biftek a díval se do francouzského románu, ležícího na talíři. Díval se jen, aby nemusel mluvit s přicházejícími a odcházejícími důstojníky, a přemýšlel.

Myslíl na to, jak mu Anna slíbila, že se dnes po dostizích setkají. Ale už tři dni ji neviděl, a poněvadž se jí vrátil manžel z ciziny, nevěděl Vronskij, zda dnes bude schůzka možná, či nikoli, ani nevěděl, jak to zjistit. Naposled se s ní setkal na letním sídle u sestřenky Betsy. Na letní sídlo Kareninových jezdil co možná nejméně. Teď tam chtěl jet a uvažoval, jak to provést.

Ovšem, řekne, že ho posílá Betsy, aby se zeptal, zda Anna přijede na dostihy. Ovšemže tam pojede, umínil si a zvedl hlavu od knihy. A jakmile si živě představil to blaho, že ji uvidí, celý se rozzářil.

„Pošli ke mně domů se vzkazem, aby zapřáhli trojku do kolesky,“ řekl číšníkovi, který mu nesl biftek na horké stříbrné míse. Přitáhl si mísu a dal se do jídla.

Vedle u kulečníku bylo slyšet nárazy koulí, hovor a smích. U vchodu se objevili dva důstojníci. Jeden byl mladičkový hoch s útlou jemnou tváří, který přišel před nedávnem k pluku z vojenské gardové školy. Druhý byl otlý starý důstojník s náramkem na ruce a malýma očima, zarostlýma tukem.

Vronskij na ně pohlédl, zamračil se a šilhal do knihy. Jedl a přitom četl, jako by je nezpozoroval.

„Copak? Posilňuješ se na práci?“ řekl otlý důstojník a sedl si k němu.

„Jak vidíš,“ odpověděl Vronskij, zamračen si otíral ústa a na důstojníka se ani nepodíval.

„A nebojíš se, že ztloustneš?“ pokračoval důstojník a přistrčil židli mladičkému důstojníkovi.

„Co je?“ zlostně se ozval Vronskij, zatvářil se zhnuseně a vycenil husté zuby.

„Nebojíš se, že ztloustneš?“

„Číšníku, sherry!“ řekl Vronskij, aniž odpověděl, dal si knihu na druhou stranu a pokračoval v četbě.

Otlý důstojník si vzal nápojový lístek a obrátil se k mladičkému důstojníkovi.

„Vyber sám, co budu pít,“ řekl, podal mu lístek a podíval se na něho.

„Snad rýnské,“ řekl mladý důstojník. Nesměle šilhal po Vronském a snažil se zachytit do prstů sotva vyražející knírek. Když viděl, že Vronskij se neobrací, vstal.

„Půjdem ke kulečníku,“ řekl.

Otlý důstojník poslušně vstal a oba zamířili ke dveřím.

V té chvíli vstoupil do místnosti velký, statný rytmistr Jašvin, přezíravě, zdola nahoru, pokynul hlavou dvojici důstojníků a přistoupil k Vronskému.

„Ajta! Tu ho máme!“ zvolal a silně ho plácl velkou rukou po nárameníku. Vronskij se zlostně ohlédl, ale v tu chvíli se jeho tvář rozjasnila v obvyklém, klidném a pevném přívětivém výrazu.

„Dobře čináš, Aljošo,“ pravil rytmistr mocným barytonem. „Teď se najež a dej si skleničku.“

„Ale když já nemám hlad.“

„Hele, vidíš je, nerozlučnou dvojici,“ dodal Jašvin a posměšně se díval za oběma důstojníky, kteří v té chvíli odcházeli z místnosti. A usedl k Vronskému, přičemž musel roztáhnout do ostrého úhlu

stehna, příliš dlouhá na výšku židlí, i bérce v úzkých jezdeckých kalhotách. „Proč jsi včera nepřišel do krasněnského divadla? Numerovová byla docela dobrá. Kdes byl?“

„Zdržel jsem se u Tverských.“

„Ach tak!“

Jašvin, hráč, hýřil a člověk naprosto bez zásad, dokonce člověk zásad nemravných, tento Jašvin byl u pluku nejlepším přítelem Vronského. Vronskij ho měl rád pro jeho neobyčejnou fyzickou sílu, kterou projevoval ponejvíce v tom, že mohl pít jako bezedný, nespát a přitom být pořád normální, měl ho rád i pro velkou sílu mravní, kterou projevoval před veliteli a kolegy, čímž budil strach i úctu, a kterou projevoval i ve hře, neboť hrál o desetitisíce a přes množství vypitého vína tak chytře a jistě, že platil za nejlepšího hráče v Anglickém klubu. Vronskij si ho vážil a měl ho rád zejména proto, že cítil, že Jašvin ho nemá rád pro jeho původ či bohatství, ale pro něho samého. A Jašvin byl jediný, s kým by chtěl Vronskij mluvit o své lásce. Cítil, že jen a jen Jašvin, přestože zdánlivě pohrdal jakýmkoli citem, že jen Jašvin (tak se zdálo Vronskému) může pochopit mocnou vášeň, která teď naplnila celý jeho život. Nadto byl přesvědčen, že Jašvin si dozajista nepotrpí na klepy ani na skandály, nýbrž chápe takový cit správně, to jest ví a věří, že s touhle láskou nejsou žerty, že to není žádná hříčka, ale něco vážnějšího a významnějšího.

Vronskij s ním o své lásce nemluvil, ale věděl, že Jašvin všechno ví, všechno správně chápe, a těšilo ho, když mu to četl v očích.

„Ach ano!“ řekl Jašvin na to, že Vronskij byl u Tverských.

Blýskl černýma očima, chytil se na levé straně za knír a podle svého zlovyku si ho strkal do úst.

„No, a cos včera udělal ty? Vyhrál jsi?“ otázal se Vronskij.

„Osm tisíc. Ale tři nemám jisté, sotva je dostanu.“

„Tak můžeš na mně i prohrát,“ řekl Vronskij se smíchem. (Jašvin vsadil velkou částku na Vronského.)

„Neprohraju, ani nápad. Jedině Machotin je nebezpečný.“

A řeč přešla na dnešní dostihy, neboť Vronskij beztak nemohl myslit na nic jiného.

„Půjdem, už jsem hotov,“ řekl Vronskij, vstal a zamířil ke dveřím. Jašvin vstal také, napjal obrovské nohy a narovnal dlouhá záda.

„Já mám na oběd ještě dost času, ale měl bych se napít. Hej, něco k pití!“ křikl svým šťavnatým hlasem, kterým proslul při poveleních a při kterém se třásla okna. „Nebo ne,“ zvolal vzápětí. „Jdeš domů, tak půjdu s tebou.“

A odešel s Vronským.

XX

Vronskij byl ubytován v prostorném a čistém čuchonském stavení, rozděleném na dvě části. Petrickij s ním bydlel i v táboře. Spal, když Vronskij a Jašvin vešli dovnitř.

„Vstávej, dost už toho spaní,“ řekl Jašvin, šel za přepážku a lomcoval rozcuchaným Petrickým, který spal s nosem zabořeným do polštáře.

Petrickij najednou vyskočil a vkleče se rozhlédl.

„Byl tady tvůj bratr,“ řekl Vronskému. „Vzbudil mě, aby ho kat spral, říkal, že ještě přijde.“ Petrickij znovu padl na polštář a natahoval si pokrývku. „Dej pokoj, Jašvine!“ zlobil se na Jašvina, který mu chtěl pokrývku stáhnout. „Nech mě!“ Otočil se a otevřel oči. „Radši mi řekni, co mám pít. Mám tak ošklivo v ústech, že...“

„Vodka je nejlepší,“ zabručel Jašvin. „Těřeščenko! Vodka pro pána a kyselé okurky!“ zavolal. Zřejmě rád poslouchal vlastní hlas.

„Vodka, myslíš? Nebo co?“ zeptal se Petrickij. Šklebil se a mhouřil oči. „Dáš si taky? S tebou se napiju! Vronskij, dáš si?“ Petrickij vstal a zahalil se do tygří pokrývky.

Objevil se ve dveřích přepážky, zdvihl ruce a zanotoval francouzsky „Byl jednou jeden král v Thule“.

„Budeš pít, Vronskij?“

„Dej pokoj,“ řekl Vronskij a už si bral kabát, který mu sluha podával.

„Kampak?“ zeptal se ho Jašvin. „A koleskou,“ dodal, když spatřil příjíždějící kolesku taženou trojsprežím.

„Do stájí a pak ještě musím za Brjanským kvůli koním,“ řekl Vronskij.

Vronskij opravdu měl podle slibu jet k Brjanskému, který bydlil deset verst²⁶ od Petěrgofu, a dovézt mu peníze za koně, a také to mýnil stihnout. Ale kolegové hned poznali, že nejede jen tam.

26 Starší ruská délková míra (cca 1 km). Pozn. red.

Petrickij zpíval dál, mrkal a špulil rty, jako by chtěl říci: Brjanskij, Brjanskij, však to známe!

„Ať nepřijdeš pozdě!“ řekl Jašvin pouze a hleděl změnit předmět rozhovoru. „Co můj ryzák, jak si vede?“ zeptal se na prostředního, kterého Vronskému prodal. Přitom se díval oknem ven.

„Počkej!“ vykřikl Petrickij, když už Vronskij odcházel. „Tvůj bratr ti tu nechal psaní a lístek. Počkej, kam jsem to dal?“

Vronskij zůstal stát.

„No tak, kam jsi to dal?“

„Kam? To jest otázka!“ řekl Petrickij slavnostně a přejel si ukazováčkem čelo.

„Tak přece mluv, neblázni!“ s úsměvem pravil Vronskij.

„V krbu jsem netopil. Musí to být někde tady.“

„Nech už těch řečí! Kde máš to psaní?“

„Ne, na mou duši jsem zapomněl. Nebo se mi to všechno zdálo? Počkej, počkej! Jenom se nezlob! Kdybys vypil čtyři láhve jako já včera, zapomněl bys, kde ležíš. Počkej, hned si vzpomenu!“

Petrickij šel za přepážku a lehl si na postel.

„Moment! Takhle jsem ležel, on stál tadyhle. Tak, tak... Už to mám!“ A Petrickij vyndal psaní, které měl schováno pod slamníkem.

Vronskij si vzal dopis i lístek od bratra. Bylo to přesně, co očekával – matčin dopis, plný výčitek, že za ní nepřijel, a psaníčko od bratra, který ho přesvědčoval, že si spolu musí promluvit. Vronskij věděl, že to zase bude stará písnička. Co je jim po tom? Složil dopisy a zastrčil si je mezi knoflíky u kabátu, aby si je cestou přečetl pozorněji. V síňce potkal dva důstojníky, jeden byl od nich, druhý od jiného pluku.

Byt Vronského byl stálým dostaveníčkem všech důstojníků. „Kampak?“

„Musím do Petěrgofu.“

„A je už kuň z Carského tady?“

„Je, ale ještě jsem ho neviděl.“

„Machotinův Gladiátor prý kulhá.“

„Nesmysl! Ale jak pojedete v tomhle blátě?“ řekl druhý důstojník.

„Ó moji zachráncové!“ zavolal na oba Petrickij, před kterým už stál sluha s vodkou a kyselou okurkou na podnose. „Tady Jašvin mi doporučuje, abych pil na spravení chuti.“

„No, vy jste nám včera dali,“ pravil jeden z příchozích, „celou noc jste nás nenechali spát.“

„Ne, ale jak jsme skončili!“ vyprávěl Petrickij. „Volkov si vylezl na střechu a že prý je mu smutno. Povídám: hudbu sem a pohřební pochod! A tak vám usnul na střeše za zvuků smutečního pochodu.“

„Rozhodně si dej vodu a pak sodovku a hodně citrónu,“ řekl Jašvin, který stál za Petrickým jako matka, která dává dítěti lék, „a pak teprve trochu šampaňského, tak jednu lahvičku.“

„To zní rozumně. Počkej, Vronskij, pojď se napít.“

„Ne, mějte se dobře, pánové, dnes nepiju.“

„Abys moc nevážil? Tak budem pít sami. Kdepak je sodovka a citrón?“

„Vronskij!“ zavolal na něj kdosi, když už vycházel do síňky.

„Co je?“

„Měl by ses dát ostříhat, nebo tě ty tvoje vlasy budou tížit, hlavně na pleši.“

Vronskij vskutku začínal předčasně plešatět. Vesele se zasmál, až mu zasvítily zuby, narazil si čepici na lysinu, vyšel ven a nasedl do kolesky.

„Do stájí!“ řekl a už si chtěl vyndat dopisy a přečíst si je, ale pak se rozmyslil, nechtěl se rozptylovat, dokud si neprohlédne koně. Až potom!

XXI

Prozatímní stáj, bouda z prken, byla hned vedle jízďárny, a včera mu tam měli přivést koně. Ještě ho neviděl. V posledních dnech sám koně neprojížděl, ale svěřil ho trenérovi, takže teď vůbec nevěděl, v jakém stavu sem kůň přišel a v jakém je nyní. Sotvaže vystoupil z kolesky, jeho štolba (groom) zavolal trenéra, neboť poznal Vronského kolesku už z dálky. Hubený Angličan ve vysokých botách a krátkém kabátci, s chomáčkem vousů jen na bradě, šel Vronskému naproti houpavým, nemotorným žokejským krokem a rozháněl se lokty.

„Co dělá Frou-Frou?“ otázal se Vronskij anglicky.

„All right, sir. Všecko v pořádku, pane,“ ozval se Angličanův hlas kdesi hluboko v hrdle. „Radši tam nechod'te,“ dodal a nadzvedl klobouk. „Dal jsem klisně náhubní řemen a je teď podrážděná. Lepší je nechat ji být, jenom by se plašila.“

„Ne, stejně tam půjdu. Rád bych se na ni podíval.“

„Půjdem,“ opět procedil Angličan zamračeně a rozháněje se lokty šel svým rozkolísaným krokem napřed.

Vešli na dvorek před barákem. Službu mající štolba, chlapec jako z cukru, v čisté kazajce a s koštětem v ruce je přivítal a šel za nimi.

V baráku bylo ve stáních pět koní a Vronskij věděl, že dnes sem byl přiveden jeho největší soupeř, dva ruské lokte pět palců vysoký ryzák, Machotinův Gladiátor. Vronskij Gladiátora ještě neviděl a byl na něho ještě zvědavější než na vlastního koně. Ale věděl, že podle pravidel jezdecké etikety ho vidět nesmí, ba co víc, že by bylo neslušné se na něho i vyptávat. Když kráčel chodbičkou, otevřel štolba dvířka druhého stání vlevo a Vronskij spatřil velkého ryzáka a bílé nohy. Věděl, že je to Gladiátor, nicméně s pocitem člověka, který odvrací zrak od cizího rozpečetěného dopisu, se otočil a přistoupil ke stání Frou-Frou.

„Tady má koně Ma-k... Mak... jakživ to jméno nevyslovím,“ řekl Angličan přes rameno a ukázal dlouhým prstem se špinavým nehtem na stání, v kterém byl Gladiátor.

„Machotin? Ano, to je můj vážný soupeř,“ pravil Vronskij.

„Kdybyste jel na něm, sázels bych na vás.“

„Frou-Frou je nervnější, tenhle zas silnější,“ řekl Vronskij a usmál se nad chválou svého jezdeckého umění.

„Při překážkách všechno záleží na jízdě a na pluck,“ řekl Angličan.

„Pluck“, totiž energie a odvahy, cítil v sobě Vronskij dostatek, dokonce (což je mnohem důležitější) byl pevně přesvědčen, že nikdo na světě nemůže mít tohoto „pluck“ víc než on.

„Ale víte jistě, že se nemělo víc podložit sedlo?“

„Ne,“ odpověděl Angličan. „Prosím vás, nemluvte hlasitě. Koně to zneklidňuje,“ dodal a pokynul k zavřenému stání, před kterým zrovna stáli a odkud bylo slyšet, jak hrabou nohy na slámě.

Otevřel dvířka a Vronskij vešel do stání, do kterého padalo malým okénkem sporé světlo. Stál zde tmavohnědý kůň s náhubním řemenem a hrabal nohama v čerstvé slámě. Jakmile se Vronskij v pološeru rozkoukal, opět bezděčně zachytil jediným povšechným pohledem všechny znaky svého oblíbence. Byl to kůň středně velký a co do vlastností nikoli bez vady. Měl úzké kosti. Hrudník měl sice značně klenutý, ale přece úzký. Zadek byl trochu svislý, nohy, a zejména zadní, byly nápadně klečaté. Svaly zadních i předních nohou nebyly zvlášť silné; zato hrudní koš měla Frou-Frou neobyčejně široký, což překvapovalo zejména teď, při jejím pŕstu a vpadlém břiše. Kostí nohou pod kolena se zpředu nezdály o mnoho silnější než prst, ale zato byly neobyčejně široké při pohledu ze strany. Celý kůň, kromě žeber, byl jako smáčkut po stranách a protažen do délky. Měl však ve vrchovaté míře vlastnost, pro kterou se zapomínalo na jeho vady. Tou vlastností byla *krev*, ona krev, která se podle mínění Angličanů *nezapře*. Ostře vystupující svaly pod sítí žil, napjaté pod tenkou, pružnou, atlasově hebkou pokožkou, zdály se pevné

jako kost. Protáhlá hlava s vypouklýma lesklýma veselýma očima se rozšiřovala u nosu ve vyvstávající chřípí s přepážkou nalitou krví. Celá postava a zvláště hlava měla určitý energický a přitom něžný výraz. Frou-Frou patřila k zvířatům, která snad nemluví jen proto, že jim brání mechanické uzpůsobení tlamy.

Vronskému se alespoň zdálo, že pochopila vše, co teď při pohledu na ni cítil.

Sotvaže k ní Vronskij vešel, hluboko se nadechla, zašilhala vypouklým okem, až se jí bělmo nalilo krví, dívala se z opačné strany na příchozí, pohazovala náhubním řemenem a svižně přešlapovala.

„Vidíte to, jak je rozčilená,“ řekl Angličan.

„No tak, malá! No tak!“ chlácholil Vronskij koně.

Ale čím víc se blížil k Frou-Frou, tím byla neklidnější. Teprve když si stoupl k její hlavě, najednou se utišila a svaly pod jemnou, hebkou srstí se jí zachvěly. Vronskij ji pohladil po silné šíji, urovnal jí dole na hřívě pramen žíní, které se přehodily na druhou stranu, a přitiskl se jí tváří k rozšířenému chřípí, jemnému jako netopýří křídlo. Frou-Frou se nadechla a zase vydechla vzduch z napjatého chřípí, zachvěla se, položila špičaté uši a natáhla se silnou černou hubou k Vronskému, snad ho chtěla chytit za rukáv. Ale vtom si vzpomněla, že má náhubní řemen, zatřepala jím, a už zase hrabala krásně modelovanými nohama.

„No tak, buď ticho, malá!“ Ještě ji pohladil po hřbetě a s potěšitelným vědomím, že kůň je v nejlepším stavu, vyšel ze stání.

Kůň byl neklidný a neklid se přenesl i na Vronského. Cítil, jak se mu krev hrne k srdci, a stejně jako kůň toužil po pohybu a nejraději by snad kousal. Bylo to děsivé a zároveň to bylo veselé.

„Spoléhám tedy na vás,“ pravil k Angličanovi. „O půl sedmé.“

„Všecko bude v pořádku,“ řekl Angličan. „A kampak jedete, mylord?“ znenadání použil oslovení, kterého téměř nikdy neužíval.

Vronskij s údivem zvedl hlavu a podíval se, jak už se uměl dívat, nikoli Angličanovi do očí, nýbrž na čelo, překvapen smělou otázkou.

Ale pak si uvědomil, že při té otázce v něm Angličan neviděl pána, ale žokeje, a odpověděl mu:

„Musím za Brjanským, budu doma za hodinu.“

Pokolikáté už dnes slyší tu otázku! Zrudl, což se mu stávalo málokdy. Angličan na něho pozorně pohlédl. A jako by věděl, kam má Vronskij namířeno, dodal:

„Hlavně být před jízdou klidný. Uchovejte si dobrou náladu a ne-dejte se rozčilit.“

„All right,“ s úsměvem odvětil Vronskij, naskočil do kolesky a rozjeli se do Petěrgofu.

Sotvaže ujeli několik kroků, přihnalo se mračno, které hrozilo deštěm už od rána, a spustil se liják.

To bylo zlé. Vronskij zvedl střechu kolesky. Už beztak bylo plno bláta a teď to bude hotové bahno. Jak tak seděl o samotě v uzavřené kolesce, vytáhl si dopis od matky i bratrův lístek a přečetl si je.

Ano, pořád jedno a totéž. Všichni, matka, bratr, všichni pokládali za nutné plést se mu do jeho srdečních záležitostí. To vměšování ho popouzelo k hněvu, ač ten pocit jindy neznal. Co je jim po tom? Proč si každý myslí, že se o něho musí starat? A proč mu nedají pokoj? Proto, že vidí, že je to něco, co nedovedou pochopit. Kdyby to byl obyčejný, přízemní poměr, jaký je ve vyšší společnosti běžný, nechali by ho na pokoji. Cítí, že je to něco jiného, že to není pouhá hříčka, že ta žena je mu dražší než život. A právě tohle nechápou a to je zlobí. Ať už náš osud je a bude jakýkoliv, my sami jsme si jej stvořili a nestěžujeme si na něj, říkal si Vronskij, a zájmeno *my*, to byl on a Anna. Vida, oni nás budou poučovat, jak máme žít! Nemají ani potuchy, co je štěstí, nevědí, že bez té lásky pro nás není ani štěstí, ani neštěstí, že bez ní není život.

Zlobil se na všechny dotěravce právě proto, že v hloubi duše cítil, že oni, ti dotěravci, mají pravdu. Cítil, že láska, která ho víže k Anně, není chvilkové opojení, které mine, jako míjejí milostné poměry ve vyšších kruzích, kdy nezanechávají v životě jednoho ani druhého

jiné stopy kromě příjemných či nepříjemných vzpomínek. Cítil plně, jak mučivá je situace jeho i její, jak obtížné bude skrývat svou lásku před zraky celé společnosti, jimž jsou vystaveni, lhát a klamat; lhát, klamat, chytračit a neustále myslet na jiné, zatímco vášeň, která je poutá, je tak mocná, že oba nemyslí na nic jiného než na svou lásku.

Živě si vzpomněl na všechny ty časté případy, kdy byl nucen lhát a klamat, což se tolik přičilo jeho povaze. Zvláště živě si vzpomněl, jak na ní nejednou pozoroval stud, kdykoli musela klamat a lhát. A zakoušel divný pocit, který se ho za poměru s Annou občas zmocňoval. Byl to pocit jakési ošklivosti. Zda si oškliví Alexeje Alexandroviče, sebe, či snad celý svět, ani dobře nevěděl. Ale vždycky ten divný pocit hleděl zapudit. I nyní se vzchopil a dál rozvíjel své myšlenky.

Ano, dříve byla nešťastná, ale přitom hrdá a klidná. Ale teď nemůže být klidná ani nemůže mít vědomí vlastní důstojnosti, i když to nedává najevo. Ano, to musí skončit, rozhodl Vronskij.

A poprvé mu svítla v hlavě jasná myšlenka, že lži musí být účinná přítrž, čím dříve, tím lépe. Oba všechno opustí a někde se ukryjí sami se svou láskou.

XXII

Liják netrval dlouho, a když Vronskij přijížděl k Petěrgofu, když prostřední kůň uháněl plným klusem a táhl za sebou oba přípřežní, klusající už bez otěží blátem, slunce opět vyhlédlo a střechy vil i staré lípy v zahradách po obou stranách hlavní ulice se vlhce leskly a voda vesele kapala z větví a crčela ze střech. Už nemyslel na to, jak liják zničil závodíště, ale měl teď radost, že díky dešti ji nejspíš nalezne doma, a to samotnou, neboť věděl, že Alexej Alexandrovič se nedávno vrátil z lázní a z Petrohradu se nestěhuje.

Vronskij doufal, že ji nalezne samotnou, proto vystoupil ještě před můstkem, jak to činíval vždy, aby byl co nejméně nápadný, a šel pěšky. Nešel z ulice, ale dvorem.

„Přijel pán?“ otázal se zahradníka.

„Ne, prosím. Paní je doma. Ale jen račte hlavním vchodem, je tam služebnictvo, oni vám otevřou,“ odpověděl zahradník.

„Ne, půjdu zahradou.“

A protože se přesvědčil, že je sama, a chtěl ji překvapit, neboť dnes neměl přijít a jistě ji nenapadlo, že by přijel před dostihy, zamířil k terase vedoucí do zahrady. Opatrně kráčel po písku pěšiny osázené květinami, opatrně si přidržoval šavli, a teď už zapomněl na vše, co si cestou myslel o své těžké a svízelné situaci. Myslel jen na jedno, na to, že teď už ji neuvidí jen ve fantazii, ale živou, celou, jaká je ve skutečnosti. Aby nedělal hluk, našlapoval po mírných stupních terasy na celá chodidla, a už vcházel dovnitř, když si náhle vzpomněl, nač vždycky zapomínal a co bylo v jeho vztahu k ní nejmučivější – na jejího syna s jeho tázavým, a jak se mu zdálo, protivným pohledem.

Chlapec překážel jejich stykům častěji než všichni ostatní. Ani Vronskij, ani Anna se před ním neodvážili mluvit, co by nemohli

opakovat přede všemi, a nejen to, neodvážili se ani v narážkách mluvit o něčem, čemu by chlapec nerozuměl. Nedohodli se na tom, ale vzniklo to samo sebou. Považovali by za urážlivé pro sebe, kdyby měli dítě klamat. Rozmlouvali před ním jako známí. Ale přes všecku opatrnost Vronskij často viděl, jak dítě na něho upírá pozorný, nechápatý pohled a jak se k němu chlapec chová podivně nesměle a proměnlivě, jednou přítulně, jindy chladně a ostýchavě. Dítě snad tušilo, že mezi tím člověkem a jeho matkou je nějaký vážný vztah, jehož význam nedokáže pochopit.

Chlapec opravdu cítil, že ten vztah nemůže pochopit, a snažil se a nemohl si ujasnit, jaký cit by měl chovat k tomu člověku. Poněvadž byl dětsky vnímavý k citovým projevům, viděl jasně, že otec, vychovatelka i chůva nemají Vronského rádi, že na něho dokonce pohlížejí s odporem a strachem, třebaže o něm nemluví, kdežto matka v něm vidí nejlepšího přítele.

Co to znamená? Jaký ten muž je? Jak ho má mít rád? Když to nechápe, je to jeho chyba, buď je hloupý, anebo špatný chlapec. Tak uvažovalo dítě a odtud jeho zpytavý, tázavý, trochu nevlídný výraz, nesmělost vrtkavost, která Vronského tolik skličovala. Přítomnost toho dítěte ve Vronském vždy a stále budila zvláštní pocit bezdůvodné ošklivosti, který míval v poslední době. Přítomnost toho dítěte budila ve Vronském i v Anně pocit, jaký mívá mořeplavec, když vidí podle kompasu, že se rychle pohybuje směrem značně odchylným od směru náležitého, že však už není s to pohyb zastavit, že každá minuta ho vzdaluje od správného směru víc a víc a že přiznat si úchylku by bylo totéž, jako přiznat si vlastní zkázu.

Dítě se svým naivním názorem na život bylo kompasem, který ukazoval, do jaké míry se odchýlili od toho, co věděli, ale vědět nechtěli.

Tentokrát nebyl Serjoža doma a Anna byla úplně sama a čekala na syna, kterého na procházce zastihl déšť. Poslala za ním sluhu a komornou a teď zde seděla a čekala. Seděla ve svých bílých šatech

s bohatým vyšíváním za květinami v rohu terasy a neslyšela ho. Schýlila černovlasou kadeřavou hlavu, přitiskla čelo k chladivé konvi na zábradlí a oběma krásnýma rukama, zdobenýma prsteny, které Vronskij tak dobře znal, se držela konve. Její postava, hlava, šíje i ruce Vronského pokaždé omračovaly svou krásou jako zjevení. Zůstal stát a u vytržení na ni hleděl. Ale sotvaže chtěl postoupit o krok blíž, vycítila jeho blízkost, odstrčila konev a otočila se k němu rozpálenou tváří.

„Co je vám? Nejste nemocná?“ pravil francouzsky a blížil se k ní. Chtěl se k ní rozběhnout, ale uvědomil si, že tu může být někdo cizí, ohlédl se po balkónových dveřích a zrudl, jako rudl vždy, kdykoli cítil, že se musí bát a mít nějaké ohledy.

„Ne, nic mi není,“ řekla. Vstala a pevně stiskla podávanou ruku. „Nečekala jsem... tě.“

„Můj bože! Máš tak studené ruce!“

„Lekla jsem se tě. Jsem tu sama a čekám na Serjožu, je na procházce. Přijdou tudy.“

Ale třebaže se snažila být klidná, rty se jí chvěly.

„Odpusťte mi, že jsem přišel, ale nemohl jsem odolat, musel jsem vás vidět,“ pokračoval francouzsky jako vždy, když se chtěl vyhnout nemožnému chladnému vykání i nebezpečnému tykání v ruštině.

„Proč odpusťte? Jsem tak ráda!“

„Ale vy jste nemocná nebo vás něco trápí,“ pokračoval. Dosud jí svíral ruku a sklonil se nad ní. „Nač jste teď myslila?“

„Pořád na jedno a totéž.“

Mluvila pravdu. Kdykoli, v kteroukoli chvíli by se jí někdo zeptal, nač myslí, mohla neomylně odpovědět: na jedinou věc, na své štěstí a na své neštěstí. Teď, kdy ji překvapil, přemýšlela, proč je to všechno pro jiné lidi, například pro Betsy (věděla o jejím poměru s Tuškevičem, před společností tajeným) tak lehké, kdežto pro ni tak bolestné. Dnes ji to pomyšlení z jistých důvodů zvlášť soužilo. Zeptala se Vronského na dostihy. Odpověděl jí, a poněvadž viděl, že

je rozrušená, chtěl ji rozptýlit a začal jí podrobně a docela prostě vykládat o přípravách k dostihům.

Má mu to říci, nebo ne? Dívala se mu do klidných něžných očí a uvažovala. Je tak šťasten, je tolik zaujat svými dostihy, že nepochopí, jak by měl, nepochopí plně, co pro ně taková událost znamená.

„Ale neřekla jste, nač jste myslila, když jsem přišel,“ přerušil své vyprávění. „Řekněte mi to, prosím.“

Neodpovídala, s pochylenou hlavou se na něho úkosem a tázavě dívala a oči za dlouhými řasami se jí leskly. Hrála si s utrženým listem a ruka se jí chvěla. Viděl to a v obličeji se mu zračila pokora, otrocká oddanost, která si ji tak podmaňovala.

„Vidím, že se něco stalo. Copak mohu být třeba jen chvilku klidný, když vidím, že máte nějaký zármutek, který nesdílím? Mluvte, proboha!“ opakoval úpěnlivě.

Ano, neodpustí mu, jestliže nepochopí, co vlastně ta věc znamená. Snad by mu to raději neměla říkat, nač ho zkoušet? Stále stejně se na něho dívala a cítila, jak se jí ruka s listem chvěje víc a víc.

„Proboha vás prosím!“ opakoval a uchopil ji za ruku.

„Mám to říct?“

„Ano, ano...“

„Jsem v jiném stavu,“ pravila tiše a zvolna.

List se jí v ruce zachvěl ještě prudčeji, ale oka z Vronského nespustila, aby mohla vidět, jak zprávu přijme. Zbledl, chtěl něco říci, ale zarazil se, pustil její ruku a sklopil hlavu. Ano, plně pochopil, co ta událost znamená! Vděčně mu stiskla ruku.

Avšak mylila se, když se domnívala, že pochopil význam zprávy tak, jak jej chápala sama jako žena. Při té zprávě pocítil s desateronásobnou silou nával zvláštního pocitu ošklivosti, který se ho občas zmocňoval. Ale zároveň pochopil, že nyní nastane krize, kterou si přál, že už nemohou před mužem nic skrývat a tak či onak musí co nejrychleji rozetnout celou nepřírozenou situaci. Ale nadto sdílel

její vzrušení přímo fyzicky. Vzhlédl k ní dojatě a pokorně, políbil jí ruku, vstal a mlčky se prošel po terase.

„Ano,“ řekl a rázně k ní přistoupil. „Žádný z nás se nedíval na náš vztah jako na hříčku a teď je náš osud zpečetěn.“ Rozhlédl se zase kolem sebe. „Musíme skoncovat s tou lží, ve které žijeme.“

„Skoncovat? Ale jak, Alexeji?“ pravila tiše. Už se uklidnila a tvář jí ozařoval něžný úsměv.

„Opustit muže a spojit naše životy.“

„Ty jsou beztak spojeny,“ odpověděla sotva slyšitelně.

„Ano, ale úplně, úplně.“

„Ale jak, Alexeji, vysvětli mi, jak?“ pravila s bolestným výsměchem své beznadějně situaci. „Copak je z té situace nějaké východisko? Copak nejsem žena svého muže?“

„Východisko se vždycky najde. Musíš se odhodlat,“ řekl Vronskij. „Všecko bude lepší, než jak žiješ teď. Přece vidím, jak tě trápí výčitky svědomí před společností, před synem i před mužem.“

„Ach, jenom ne před mužem,“ pravila s bezelstným úsměškem. „Nevím o něm, nemyslím na něho. Neexistuje.“

„To neříkáš upřímně. Znáš tě. Trápíš se pro něho taky.“

„Když on ani nic neví,“ řekla, a vtom jí zaplavil obličej prudký ruměnec. Tváře, čelo i šíje jí zrudly a slzy studu jí vhrkly do očí. „A radši o něm nebudeme mluvit.“

XXIII

Vronskij se ji už několikrát, třebaže ne tak energicky jako nyní, pokoušel přimět, aby se zamyslela nad svým postavením, a pokaždé narážel na názorovou povrchnost a lehkomyšlnost v úsudcích, s kterou i teď odpovídala na jeho výzvu. Snad v tom bylo cosi, co si nemohla či nechtěla ujasnit, a kdykoli o tom začínala mluvit, ona, skutečná Anna, se nějak hroužila do sebe a objevovala se jiná, podivná, cizí žena, kterou nemiloval, které se bál a která mu kladla odpor. Ale dnes se jí rozhodl říci vše.

„Víte nebo neví,“ pravil svým obvyklým, pevným a klidným tónem, „víte nebo neví, po tom nám nic není. Nemůžeme... nemůžete takto zůstat, zvláště ne teď.“

„Ale co myslíte, že mám udělat?“ zeptala se stále s tím mírným posměchem. Ačkoli se tolik bála, aby nebral její těhotenství lehce, mrzelo ji teď, že z toho vyvozuje nutnost nějaké akce.

„Všecko mu povědět a opustit ho.“

„Velmi dobře. Dejme tomu, že to udělám,“ řekla. „Víte, co z toho bude? Řeknu vám to předem,“ a zlé světélko jí vzplanulo v očích, před chvilkou tak něžných. „Ale ale, vy milujete jiného a navázala jste s ním neřestný poměr? (Předvádějíc muže, dala přízvuk na slovo *neřestný* přesně tak, jak činil Alexej Alexandrovič.) Varoval jsem vás před následky z hlediska náboženského, občanského i rodinného. Neuposlechla jste mě. Nemohu nyní vystavit hanbě své jméno...“ Chtěla říci „a svého syna“, ale o synovi žertovat nedokázala... „Hanbě své jméno, a ještě něco v tom smyslu,“ dodala. „Zkrátka řekne svým státnickým způsobem jasně a přesně, že mi nemůže dát volnost, ale učiní všechna možná opatření, aby zabránil skandálu. A udělá klidně a přesně všecko, co řekne. Takhle to dopadne. To není člověk, ale stroj, a přitom nebezpečný stroj, když se rozzlobí,“

dodala. Vzpomněla si přitom na Alexeje Alexandroviče, dopodrobna se rozpomněla na jeho zjev, způsob mluvy i povahu, měla mu za zlé každou chybu, kterou na něm mohla najít, a nic mu neslevila za strašnou vinu, které se na něm dopustila.

„Ale Anno,“ řekl Vronskij přesvědčivě a jemně, aby ji uklidnil, „stejně se mu to musí říct a teprve pak se můžeme řídit tím, co podnikne.“

„Měla bych snad uprchnout?“

„A proč ne? Tak už to nemůže pokračovat. A nejde o mne, vidím, že vy trpíte.“

„Ano, uprchnout, a abych se stala vaší metresou?“ řekla zlobně.

„Anno!“ pravil s něžnou výčitkou.

„Ano,“ pokračovala, „abych se stala vaší metresou a zničila všecko a...“

Opět chtěla říci „syna“, ale to slovo jí nešlo přes jazyk.

Vronskij nemohl pochopit, jak může Anna při své silné, čestné povaze snášet takové ovzduší klamu, a přitom z něho nechce uniknout. Ale nenapadlo ho, že hlavní příčinou je slovo „syn“, které nedokázala vyslovit. Když myslila na syna a jeho budoucí vztah k matce, která opustila jeho otce, jímál ji takový strach ze všeho, co učinila, že už neuvažovala, ale jako žena se jenom snažila uklidnit klamnými úvahami a slovy, jen aby všecko zůstalo při starém a aby mohla zapomenout na strašlivou otázku, co bude se synem.

„Prosím tě, proboha tě prosím,“ řekla náhle docela jiným, upřímným a něžným tónem a vzala ho za ruku. „Nikdy o tom se mnou nemluv!“

„Ale Anno...“

„Nikdy. Nech to na mně. Vím dobře, jak jsem na tom bídne a hrozně. Ale rozhodnutí není tak snadné, jak si myslíš. A nech to na mně a poslechni mě. Nikdy o tom se mnou nemluv. Slibuješ? Ne, ne, slib mi to!“

„Všecko ti slíbím, ale nemohu být klidný, zvláště ne po tom, cos mi řekla. Nemohu být klidný, když nemůžeš být klidná ty...“

„Já?“ opakovala. „Ano, někdy se trápím. Ale to přejde, jestli o tom se mnou nikdy nebudeš mluvit. Trápí mě to, ale jen když o tom mluvíš.“

„Nechápu.“

„Vím,“ přerušila ho, „jak je při tvé poctivé povaze zatěžko lhát, a je mi tě líto. Často si myslím, jak sis kvůli mně zkazil život.“

„Ted' jsem si myslil totéž o tobě,“ pravil. „Jak jsi pro mě mohla všechno obětovat? Nemohu si odpustit, že jsi nešťastná.“

„Já že jsem nešťastná?“ přiblížila se k němu a dívala se na něho s nadšeným láskyplným úsměvem. „Jsem jako hladový člověk, který dostal najíst. Snad je mu zima a má roztrhané šaty a je mu hanba, ale nešťastný není. Já že jsem nešťastná? Ne, tady mám své štěstí...“

Uslyšela, že syn se vrací domů. Rychle přelétla pohledem terasu a prudce vstala. V jejích očích vzplanul oheň, jež Vronskij dobře znal, rychlým pohybem zdvihla krásné ruce plné prstenů, uchopila ho za hlavu, dlouze na něho pohlédla, přiblížila k němu tvář s pootevřenými, usměvavými rty, rychle ho políbila na ústa a obě oči, a odstrčila ho. Chtěla odejít, ale zadržel ji.

„Kdy?“ pravil šeptem a hleděl na ni jako v opojení.

„Dnes v jednu,“ zašeptala s těžkým povzdechem a dala se svým rychlým svižným krokem naproti synovi.

Déšť přepadl Serjožu ve velké zahradě a přečkali jej s chůvou v altánu.

„Tak na shledanou,“ řekla Anna Vronskému. „Ted' už musím brzo na dostihy. Betsy slíbila, že se pro mne staví.“

Vronskij pohlédl na hodinky a kvapem odjel.

XXIV

Když se Vronskij díval na balkóně u Kareninových na hodinky, byl tak znepokojen a zabrán do svých myšlenek, že sice viděl ručičky na ciferníku, ale nepochopil, kolik je vlastně hodin. Vyšel na silnici a opatrně se prodíral blátem ke své kolesce. Tolik překypoval citem k Anně, že ani nepomyslel, kolik je hodin a zda mu ještě zbývá čas na Brjanského. Jak se často stává, zůstala mu jen vnější schopnost něco si pamatovat, ukazující, co a v jakém pořadí má udělat. Šel ke kočímu, který klímal na kozlíku pod hustou lípou ve stínu, už dlouhém, se zájmem se díval na duhová mračna mušek, vířících nad statnými koňmi, až nakonec vzbudil kočího, naskočil do kolesky a dal se vézt k Brjanskému. Sotvaže ujeli nějakých sedm verst, vzpomatoval se natolik, že pohlédl na hodinky a uvědomil si, že je půl šesté a že zmeškal.

Toho dne bylo několik závodů: dostihy tělesné stráže, pak důstojnický závod na dvě versty, na čtyři versty a závod, který měl jet Vronskij. Svůj závod ještě mohl stihnout, ale kdyby jel k Brjanskému, přijede v poslední chvíli, když už bude přítomen celý dvůr. To bylo zlé. Avšak slíbil Brjanskému, že k němu přijede, a proto se rozhodl jet dál. Kočímu nařídil, aby koně nešetřil.

Přijel k Brjanskému, zdržel se u něho pět minut a ujížděl zpátky. Rychlá jízda ho uklidnila. Vše, co ho na jeho vztahu k Anně tísnilo, všecku nejistotu, která zbyla po jejich rozmluvě, všecko pustil z hlavy. S rozkoší a vzrušením teď myslel na dostihy, na to, že přece přijede včas, a chvílemi v jeho představách vzplanula jasným světlem předtucha štěstí, které mu přinese schůzka dnes v noci.

Vědomí, že dostihy se blíží, ho uchvacovalo stále víc, čím dál a dál se nořil do jejich ovzduší, když předjížděl kočáry, jedoucí z letovisek a z Petrohradu na dostihy.

V bytě už bylo prázdnno, všichni odešli na dostihy a lokaj na něho čekal u vrat. Zatímco se Vronskij převlékal, sdělil mu lokaj, že už začal druhý závod, že se na něho bylo ptát mnoho pánů a dvakrát sem přiběhl hoch ze stájí.

Vronskij se klidně převlékl (nikdy nechvátal ani nepozbýval rozvahy) a dal se zavézt k barákům. Od baráků už bylo vidět moře kočárů, chodců, vojáků obklopujících závodiště i tribuny hemžící se lidmi. Asi se konal druhý závod, protože ve chvíli, kdy Vronskij vcházel do baráku, slyšel zvonění. U stájí potkal Machotinova bělonohého ryzáka Gladiátora. Gladiátor měl oranžovou, modře zdobenou čabraku, v jejímž modrém lemování vypadaly jeho uši obrovské. Zrovna ho vedli na závodiště.

„Kde je Curd?“ zeptal se Vronskij štolby.

„Ve stáji. Sedlá.“

Frou-Frou v otevřeném stání už byla osedlána. Chystali se ji vyvést.

„Nejdu pozdě?“

„All right! All right! Všecko v pořádku,“ pravil Angličan. „Jen račte být klidný.“

Vronskij ještě jednou přelétl zrakem nádherné, milé tvary koně, chvějícího se po celém těle, jen stěží se odpoutal od té podívané a vyšel z baráku. Dojel k tribunám v nejpříhodnější chvíli, aby na sebe neupozornil. Právě končil závod na dvě versty a všechny zrakky byly upřeny na kavalergardistu vpředu a husara osobní stráže vzadu, kteří s vypětím posledních sil pobízeli koně a dojížděli k cíli. Zprostředka i z obvodu kruhu se všecko tlačilo k cíli a kavalergardistická skupina vojáků a důstojníků vyjadřovala hlasitým voláním radost z očekávaného vítězství svého velitele a kolegy. Vronskij nenápadně vešel mezi hlouček takřka v okamžiku, kdy se ozvalo zvonění ohlašující konec závodu a kdy urostlý kavalergardista, celý zablácený, dojel jako první, spustil se do sedla a povolil otěže svému šedivému, až do tmava zpocenému, těžce oddychujícímu hřebci.

Hřebec usilovně dusal kopyty, až konečně zpomalil rychlý běh svého velkého těla, zatímco důstojník se rozhlédl kolem sebe jako člověk procitlý po těžkém spánku a namáhavě se usmál. Obklíčil ho zástup kolegů i důstojníků odjinud.

Vronskij se úmyslně vyhýbal vybrané velkosvětské společnosti, která se zdrženlivě i nenuceně pohybovala a domlouvala před tribunami. Zjistil, že je tam Kareninová i Betsy a žena jeho bratra, a schválně k nim nešel, aby se nerozptyloval. Jenže ustavičně potkával známé a ti ho zastavovali, podrobně mu vykládali o předchozích závodech a vyptávali se, proč se opozdil.

Ve chvíli, kdy byli vítězové pozváni do lóže, kde dostávali ceny, a všecko se hrnulo tam, přistoupil k Vronskému jeho starší bratr Alexandr, plukovník s náramenními šňůrami, menší a stejně sporý jako Alexej, jenže hezčí a ruměnější, se zarudlým nosem a upřímným pijáckým obličejem.

„Dostal jsi moje psaní?“ řekl. „Člověk tě jakživ nesežene.“

Třebaže Alexandr Vronskij žil zhýrale a opíjel se, což se o něm vědělo, měl dokonale vybrané způsoby.

Když teď s bratrem mluvil o věci pro něho značně nepříjemné, věděl, že na ně asi budou upřeny četné zraky, a proto se tvářil usměvavě, jako by s bratrem nezávazně žertoval.

„Dostal, a vážně nechápu, proč ty si děláš starosti,“ řekl Alexej.

„Dělám si starosti, protože jsem teď byl upozorněn, že tu nejsi a že jsi byl v pondělí viděn v Petěrgofu.“

„Jsou věci, do kterých mohou mluvit jen ti, kdo jsou na nich přímo zainteresováni, a věc, s kterou si děláš takové starosti, je toho druhu...“

„Ano, ale pak člověk nemá sloužit u pluku, nemá...“

„Prosím tě, neplet' se do toho, víc od tebe nechci.“

Alexej Vronskij zbledl v zamračeném obličejí a vystouplá dolní čelist sebou šklubla, což se mu stávalo málokdy. Jako člověk předobrého srdce se málokdy zlobil, ale když se zlobil, až se mu

třásla brada, byl nebezpečný, jak Alexandr Vronskij dobře věděl. Alexandr se vesele usmál.

„Jenom jsem ti chtěl dát dopis od máti. Odpověz jí a nerozčiluj se před dostihy. Bonne chance²⁷,“ dodal s úsměvem a vzdálil se.

Ale vzápětí Vronského opět zadrželo přátelské oslovení.

„Nechceš se znát k přátelům! Bud' zdrav, mon cher!“ spustil Oblonskij. I zde uprostřed petrohradské nádhery se skvěl růžovým obličejem a učesanými lesklými licousy stejně jako v Moskvě. „Včera jsem přijel a budu velice rád svědkem tvého triumfu. Kdy se uvidíme?“

„Přijď zítra do kasina,“ řekl Vronskij, se slovy omluvy mu stiskl rukáv svrchníku a zamířil doprostřed závodiště, kam už byli vyváděni koně pro velký závod s překážkami.

Zpocené, vyčerpané koně, kteří už měli závod za sebou, vedli štolbové domů a k nastávajícímu závodu se objevovali jeden za druhým noví, čerství, většinou angličtí koně v čabrakách, se svými vpadlými břichy vypadající jako obrovští ptáci. Vpravo byla prováděna nádherná štíhlá Frou-Frou, která přešlapovala na pružných, dosti dlouhých pérujících spěnkách. Opodál sundávali čabraku ušatému Gladiátorovi. Velké, krásné, zcela pravidelné tvary hřebce s nádherným zadkem a neobyčejně krátkými spěnkami, posazenými přímo nad kopyty, mimoděk upoutávaly pozornost Vronského. Chtěl jít k svému koni, ale opět ho zdržel známý.

„Á, tamhle je Karenin!“ řekl mu ten známý. „Hledá ženu a ona je na tribuně uprostřed. Neviděl jste ji?“

„Ne, neviděl,“ odpověděl Vronskij, ani se nepodíval na tribunu, kde měla být Kareninová, a přistoupil k svému koni.

Než si prohlédl sedlo, které potřebovalo cosi opravit, už byli závodníci pozváni k lóži, aby si vytáhli čísla a nastoupili. Sedmnáct důstojníků se s vážným, přísným, často i bledým obličejem sešlo

27 Mnoho štěstí. (*franc.*)

u lóže a rozebrali si čísla. Vronskij si vytáhl číslo sedm. Ozvalo se: „Nasednout!“

Vronskij cítil, že je i s ostatními jezdci středem pozornosti, středem, k němuž jsou upřeny zraky všech, a pln napětí, při kterém se obvykle pohyboval pomalu a klidně, přistoupil k svému koni. Curd si pro větší slávu dostihů vzal parádní oblek: upjatý černý tříčtvrteční kabát, naškrobený tuhý límeček, který mu podpíral tváře, černý tvrdý klobouk a vysoké jezdecké boty. Byl klidný a důstojný jako vždy a sám držel za obě otěže koně, před kterým stál. Frou-Frou se chvěla jako v zimnici. Oko plné ohně šilhalo po Vronském. Vronskij strčil prst pod podpětku. Kůň zašilhal ještě víc, vycenil zuby a schlípil uši. Angličan zkřivil rty, měl to být úsměv nad tím, že Vronskij zkouší, jak koně osedlal.

„Nasedněte, budete klidnější.“

Vronskij se naposledy rozhlédl po svých soupeřích. Věděl, že za jízdy je už neuvidí. Dva už jeli napřed ke startu. Galcin, jeden z nebezpečných soupeřů Vronského a jeho přítel, přešlapoval kolem hnědého hřebce, který k sobě nechtěl jezdce pustit. Maličký husar osobní stráže v úzkých jezdeckých kalhotách cválal po anglickém vzoru shrben na krupě²⁸ jako kocour. Kníže Kuzovlev seděl celý bledý na své čistokrevné klisně z grabovského hřebčince a Angličan ji vedl za uzdu. Vronskij i všichni jeho kamarádi znali Kuzovleva a jeho zvláštnůstky, totiž „slabé“ nervy a nemožnou ješitnost. Věděli, že se všeho bojí, že se bojí jezdit na vojenském koni. Ale teď právě proto, že se bál, že lidé sázeli krk a že u každé překážky stál lékař a lazaretní vůz s červeným křížem a milosrdnou sestrou, právě proto se odhodlal jet. Jejich zraky se setkaly a Vronskij na něho vlídně a povzbudivě mrkl. Jen jednoho člověka neviděl, svého největšího soupeře Machotina na Gladiátorovi.

28 Zadek koně. *Pozn. red.*

„Neukvapujte se,“ řekl Curd Vronskému, „a pamatujte na jednu věc: nezadržujte koně u překážek a nepobízejte ho, ať si rozhodne sám, co má dělat.“

„Dobře, dobře,“ řekl Vronskij a chopil se otěží.

„Podle možnosti hleďte být v čele. Ale až do poslední chvíle neztrácejte hlavu, i kdybyste zůstával pozadu.“

Než se kůň vůbec hnul, stoupl si Vronskij mrštným, prudkým pohybem do zoubkovaného ocelového třmene a lehce a přitom pevně vsedl do vrzavého koženého sedla. Přidržel nohou pravý třmen, navyklým pohybem srovnal mezi prsty dvojité otěže, a Curd koně pustil. Frou-Frou jako by nevěděla, kterou nohou vykročit, až se konečně dala do pohybu jako na pérách, otěže se napínaly pod dlouhou šíjí a jezdec se jí houpal na pružném hřbetě. Curd šel za ním a přidával do kroku. Rozčilený kůň napínal otěže z té i z oné strany, aby jezdce oklamal, a Vronskij se ho marně pokoušel slovy i rukou uchláchat.

Už se blížili k hrázi a mířili ke startu. Mnoho závodníků bylo napřed, mnoho vzadu, když vtom Vronskij uslyšel, jak za ním někdo cválá blátem, a už ho předjel Machotin na svém ušatém Gladiátorovi s bílými nohama. Machotin vycenil v úsměvu bílé zuby, ale Vronskij po něm zlostně loupal očima. Nikdy ho neměl příliš rád, ale teď ho považoval za nejnebezpečnějšího soupeře a mrzelo ho, že Machotin ho předjel a zbytečně mu rozohnil koně. Frou-Frou vymrštila levou nohu ke cvalu, udělala dva skoky a podrážděna napjatými otěžemi přešla do trhaného klusu, až se jezdec natřásal v sedle. I Curd se zamračil a takřka poskokem běžel za Vronským.

XXV

Celkem jelo závod sedmnáct důstojníků. Závod se měl konat na velké, čtyřverstové eliptické dráze před tribunou. Na dráze bylo devět překážek. Řeka, pak dva lokty vysoká uzavřená překážka zrovna před tribunou, suchý příkop, příkop naplněný vodou, svah, irský banket (jedna z nejobtížnějších překážek) – násep se zastrkaným roštím, za kterým byl další příkop, jež kůň neviděl předem, takže musel přeskočit obě překážky, nebo se zabít –; potom následovaly ještě dva příkopy s vodou a jeden suchý; cíl byl proti tribuně. Ale závod nezačínal na dráze, nýbrž sto sáhů za ní a na tomto prostranství byla první překážka, přehrazená řeka tři lokte široká, kterou mohli jezdci dle vlastní vůle přeskočit nebo přebrodit.

Jezdci se asi třikrát vyřizovali, ale pokaždé vyběhl některý kůň z řady, takže se museli řadit znova. Znalec startu plukovník Sestrin se už začínal zlobit, až konečně počtvrté zvolal „Ted!“ a jezdci vyrazili.

Všechny zraky, všechna kukátka byla namířena na pestrý hlouček jezdců, když se řadili.

„Už! Už jedou!“ ozvalo se po tichém očekávání ze všech stran.

Skupinky i jednotlivci začali přebíhat z místa na místo, aby lépe viděli. Sevřený houf jezdců se hned v prvních okamžicích rozvinul a bylo vidět, jak se po dvou či po třech i jednotlivě blíží k řece. Divákům se mohlo zdát, že vyrazili všichni najednou; ale pro jezdce tu byly rozdíly vteřiny, které pro ně měly velký význam.

Rozčilená a příliš nervózní Frou-Frou zmeškala první okamžik, takže několik koní vyrazilo dříve, ale Vronskij, ze všech sil zadržující koně napřehného do otěží, snadno předjel tři jezdce, ještě než dospěl k řece, a před ním zůstal jen Machotinův ryzák Gladiátor, pravidelně a svižně pohazující zadkem, a docela napřed nádherná

Diana s polomrtvým Kuzovlevem. Vronskij se v prvních chvílích neovládal ani neovládal koně. Než dojel k první překážce, k řece, nemohl řídit jeho pohyby.

Gladiátor a Diana se blížili společně a téměř ve stejném okamžiku. Ráz dva, vzepjali se nad řekou a přelétli na druhou stranu. Než se kdo nadál, Frou-Frou se nad nimi vznesla jako v letu, ale ve chvíli, kdy byl Vronskij ve vzduchu, spatřil náhle téměř pod nohama svého koně Kuzovleva, který se s Dianou čvachtal na druhé straně řeky (pustil po skoku otěže a kůň se s ním převalil). Podrobnosti se Vronskij dověděl až později, ale teď viděl jen to, že by Frou-Frou mohla přijít pod nohy Dianina noha nebo hlava. Ale Frou-Frou napjala při skoku jako kočka při pádu nohy a hřbet, vyhnula se koni a pádila dál.

„Hodná!“ řekl si Vronskij.

Za řekou Vronskij koně dokonale ovládl a už ho zadržoval, protože chtěl zdolat velkou překážku až po Machotinovi a teprve na dalším úseku, prostém překážek a dlouhém asi dvě stě sáhů, se ho chtěl pokusit předjet.

Překážka byla přímo před carskou lóží. Panovník a celý dvůr i zástupy, všichni se na ně dívali, na něho a na Machotina jedoucího o délku koně napřed, když se blížili k velké překážce. Vronskij na sobě cítil zraky, upřené ze všech stran, ale nevnímal nic než uši a šíji svého koně, půdu, která mu letěla naproti, a Gladiátorův zadek a bílé nohy, rychle odbíjející takt vpředu a zůstávající stále ve stejné vzdálenosti. Gladiátor se vznesl, aniž o cokoli zavadil, mávl krátkým ocasem a zmizel Vronskému z očí.

„Bravo!“ zvolal kdosi.

V tom okamžiku se Vronskému těsně před očima mihla prkna překážky. Kůň se pod ním bez nejmenší změny pohybu vznesl. Prkna zmizela a jen vzadu cosi klaplo. Frou-Frou rozohněna, že Gladiátor běží před ní, se vznesla předčasně a narazila na překážku zadním kopytem. Ale její běh se nezměnil a Vronskij, kterému padl

do obličeje kus bláta, poznal, že je od Gladiátora pořád ve stejné vzdálenosti. Opět uviděl před sebou jeho zadek, krátký ocas a bílé nohy, které se rychle pohybovaly a nevzdalovaly se.

V okamžiku, kdy Vronskij pomyslí na to, že by teď měl předjet Machotina, pochopila Frou-Frou, co Vronskij zamýšlí, sama bez pobídky hodně přídala a blížila se k Machotinovi z nejvýhodnější strany, kde byla šňůra. Machotin ji nechtěl ke šňůře pustit. Sotva si Vronskij pomyslí, že by mohl předhonit Machotina i z vnější strany, už Frou-Frou změnila krok a předháněla ho právě takto. Její plece, pomalu už tmavnoucí potem, se octly u Gladiátorova zadku. Několik kroků běželi vedle sebe. Ale před překážkou, ke které se blížili, trhl Vronskij otěžemi, aby nemusel dělat velký oblouk, a přímo na svahu Machotina rychle předjel. Letmo zahlédl jeho zablácený obličej. Dokonce se mu zdálo, že se usmál. Vronskij Machotina předjel, ale vzápětí ho ucítil za sebou a neustále slyšel rovnou za zády stejnoměrný dusot a krátký, ještě docela svěží dech Gladiátorova chrípí.

Dvě další překážky, příkop a plot, byly snadno zdolány, ale Vronskij teď slyšel, jak Gladiátor cválá a supí o něco blíž. Pobídl koně a pln radosti cítil, že lehko zrychlil běh, a dusot Gladiátorových kopyt bylo zase slyšet v dřívější vzdálenosti.

Vronskij jel v čele, jak měl v úmyslu a jak mu radil Curd, a teď už si byl jist úspěchem. Jeho rozčilení, radost a něha k Frou-Frou stále vzrůstaly. Rád by se byl ohlédl dozadu, ale neodvážil se a snažil se uklidnit a nepobízet koně, aby mu zůstalo v zásobě dost sil, jako měl – to Vronskij tušil – Gladiátor. Zbývala jediná, nejtěžší překážka. Zdolá-li ji první, bude vítězem. Dojížděl k irskému banketu. Viděl jej stejně jako Frou-Frou už z dálky a obou, jeho i koně, se na okamžik zmocnila pochybnost. Zpozoroval na koni nejistotu a zdvihl bičík, ale rázem si uvědomil, že nemusí pochybovat. Kůň věděl, co má dělat. Přidal rychlost a plynule, přesně jak Vronskij chtěl, se vznesl, odrazil se od země a poddal se setrvačné síle, která ho přenesla

daleko za příkop; a ve stejném rytmu, bez námahy a stejným krokem cválala Frou-Frou dál.

„Výborně, Vronskij!“ zaslechl hlasy z hloučku lidí (věděl, že to jsou kolegové z jeho pluku a přátelé), kteří stáli u překážky; snadno poznal hlas Jašvinův, ale Jašvina neviděl.

„Nádherná!“ v duchu říkal Frou-Frou a poslouchal, co se děje za ním. „Přeskočil!“ řekl si, když za sebou uslyšel Gladiátorův skok. Zbýval poslední, dva lokte široký příkop plný vody. Vronskij se na něj ani nedíval, ale protože chtěl mít co největší náskok, začal pracovat otěžemi kruhovitě, takže rytmicky zvedal a spouštěl koni hlavu. Cítil, že kůň běží s vypětím posledních sil. Měl vlhkou nejen šíji a plece, ale i po hřívě, po hlavě a špičatých uších se mu řinuly krůpěje potu a oddechoval prudce a přerývaně. Ale Vronskij věděl, že mu ty síly stačí na zbývajících dvě stě sáhů. Jen proto, že se cítil blíž u země a ze zvláštní plynulosti pohybu věděl Vronskij, jakou rychlost přidal jeho kůň. Přelétl příkop, jako by o něm ani nevěděl, jako pták. Ale v téže chvíli Vronskij k své hrůze ucítil, že nestačil pohybu koně a sám nevěda jak, udělal špatný, trestuhodný pohyb. Dopadl do sedla. Náhle se octl v jiné poloze a pochopil, že se stalo něco hrozného. Ještě si neuvědomil, co se vlastně stalo, když už se kolem něho kmitly bílé nohy rezavého hřebce a Machotin se v plném trysku přehnal kolem. Vronskij se dotýkal jednou nohou země a jeho kůň klesal na tu nohu. Sotva stačil nohu vyprostit, když kůň s těžkým chroptěním upadl na bok, zakroutil zpocenou tenkou šíjí v marné snaze vstát a zmítal se na zemi Vronskému u nohou jako postřelený pták. Neobratný pohyb, který udělal Vronskij, mu zlámal páteř. Ale Vronskij to pochopil mnohem později. Teď jenom viděl, že Machotin se rychle vzdaluje, kdežto on vrávorá sám na blátivé nehybné půdě a před ním leží Frou-Frou. Těžce oddychovala a s hlavou obrácenou k němu se na něho dívala svýma nádhernýma očima. Vronskij dosud nechápal, co se vlastně stalo, a táhl koně za otěže. Kůň sebou znovu začal házet jako ryba, až sedlo praštělo,

vyprostil přední nohy, ale protože neměl sil zvednout zadek, zapotácel se a opět padl na bok. Vronskij s obličejem znetvořeným vášní, bledý a s třesoucí se bradou kopl koně do břicha a opět zatáhl za otěže. Ale kůň se nehýbal, jen se zaryl hubou do země a díval se na pána svým výmluvným pohledem.

„Áá!“ zamručel Vronskij a chytil se za hlavu. „Co jsem to udělal!“ vzkřikl. „A k tomu prohraný závod! A vlastní vinou, hanebně a trestuhodně. A toho nešťastného, milého koně mám na svědomí! Co jsem to udělal!“

Už k němu všechno běželo, lékař a pomocník, i důstojníci od pluku. K svému neštěstí Vronskij cítil, že vyvázl bez pohromy. Kůň si zlomil páteř a bylo rozhodnuto, aby byl zastřelen. Vronskij nebyl s to odpovídat na otázky, nemohl s nikým mluvit. Otočil se, ani si nezvedl čepici, která mu sletěla z hlavy, a šel pryč ze závodiště, kam ho oči vedly. Byl nešťasten. Poprvé v životě poznal největší neštěstí, neštěstí nenapravitelné a způsobené vlastní vinou...

Jašvin ho dohonil, přinesl mu čepici, doprovodil ho domů a za půl hodiny se Vronskij vzpamatoval. Ale vzpomínka na dostihy pro něho nadlouho zůstala nejtěživější a nejbolestnější vzpomínkou v životě.

XXVI

Vztahy mezi Alexejem Alexandrovičem a ženou byly navenek stejné jako dříve. S tím rozdílem, že Karenin byl ještě víc zaneprázdněn než dříve. Stejně jako léta minulá odjel počátkem jara do ciziny do lázní, aby upevnil své zdraví, každoročně podlamované namáhavou zimní prací, a jako obyčejně se v červenci vrátil a se zvýšenou energií se neprodleně pustil do obvyklé práce. Jeho žena odjela jako obyčejně na letní byt, kdežto on zůstal v Petrohradě.

Od oné rozmluvy po večírku u kněžny Tverské nikdy s Annou nemluvil o svém podezření ani žárlivosti a jeho obvyklý tón, kterým jako by někoho posměšně napodoboval, se při jeho nynějším vztahu k ženě dokonale hodil. Byl k ženě o něco chladnější. Jako by s ní byl jen poněkud nespokojen, protože se vyhnula onomu prvnímu večernímu rozhovoru. V jeho vztahu k ní byl nádech rozmrzelosti, ale nic více. „Nechtěla sis se mnou vážně promluvit,“ tak asi ji v duchu oslovoval, „tím hůř pro tebe. Teď už mě budeš prosit, ale já s tebou nebudu chtít mluvit,“ říkal si v duchu jako člověk, který by se marně snažil uhasit oheň, rozzlobil by se na své marné úsilí a řekl by: „Dobře ti tak! Za to uhoříš!“

Ten člověk, rozumný a vytříbený ve věcech služebních, nechápal, jak je takový vztah k ženě nesmyslný. Nechápal, protože ho příliš děsilo, že by si měl uvědomit svou nynější situaci, a uzavřel, uzamkl a zapečetil ve svém nitru přihrádku, v které choval své city k rodině, to jest k ženě a k synovi. Kdysi pozorný otec začal koncem zimy jednat se synem zvlášť chladně a stejně posměvačně jako s ženou. „Á mladý muži!“ oslovoval ho.

Alexej Alexandrovič si myslel a říkal, že ještě nikdy neměl tolik práce v úřadě jako letos. Ale nepřiznal si, že letos si tu práci sám vynalézá, že je to jeden z prostředků, jak neotvírat přihrádku,

kde ležely city k ženě a k rodině i myšlenky na ně, tím hrozivější, čím déle tam ležely. Kdyby byl někdo měl právo zeptat se Alexeje Alexandroviče, co soudí o chování své ženy, jemný, mírný Alexej Alexandrovič by nebyl odpověděl, jen by se byl na tazatele velice rozhněval. Proto se tvářil tak hrdě a přísně, kdykoli byl tázán, jak se daří ženě. Nechtěl na chování a city své ženy myslit a opravdu si o tom nic nemyslel.

Alexej Alexandrovič měl stálý letní byt v Petěrgofu a obvykle tam žila v létě i Její hraběcí Milost Lydie Ivanovna jako Annina sousedka a pravidelně se s ní stýkala. Letos hraběnka Lydie Ivanovna nechtěla v Petěrgofu bydlet, ani jednou Annu nenavštívila a naznačila Kareninovi, jak je nevhodné, že se Anna spřátelila s Betsy a s Vronským. Alexej Alexandrovič ji přísně zarazil, vyslovil myšlenku, že jeho žena je povznesena nad jakékoli podezření, a od té doby se hraběnce vyhýbal. Nechtěl vidět a ani neviděl, že ve společnosti se už na jeho ženu dívají skrz prsty, nechtěl chápat ani nechápal, proč žena zvláště naléhá, aby se mohla přestěhovat do Carského, kde bydlila Betsy a odkud bylo blízko k ležení pluku Vronského. Nedovolil si na to myslit a také na to nemyslel; ale třebaže si to nikdy nepřiznal ani nepojal podezření, a tím méně měl důkazy, přece jen věděl nepochybně, že je podváděný manžel a byl hluboce nešťastný.

Kolikrát si Alexej Alexandrovič za osm let šťastného rodinného života říkával při pohledu na nevěrné ženy a oklamané manžely: „Jak to mohlo dojít tak daleko? Proč nerozřeší tu nemožnou situaci?“ Ale když teď pohroma padla na jeho hlavu, neuvažoval, jak situaci rozřešit, ba co víc, vůbec o ní nechtěl vědět, nechtěl o ní vědět právě proto, že byla příliš děsivá, příliš nezvyklá.

Po svém návratu z ciziny byl Alexej Alexandrovič na letním sídle dvakrát. Jednou přijel k obědu, podruhé strávil večer s hosty, ale ani jednou nezůstal přes noc, jak to obvykle dělával v minulých letech.

Toho dne, kdy se konaly dostihy, měl Alexej Alexandrovič plno práce; ale udělal si přesný rozvrh a rozhodl se, že brzo poobědvá, pak hned pojedou na letní sídlo k ženě a odtamtud na dostihy, kde bude přítomen dvůr a kde by měl být také. U ženy se staví proto, že se rozhodl navštěvovat ji jednou týdně, poněvadž tak velí slušnost. Kromě toho měl ženě ten den odevzdat dle ustáleného pořádku k patnáctému peníze na domácnost.

Ovládaje své myšlení jako vždy, rozmyslil si tohle všecko, co se týkalo ženy, ale nedovolil svým myšlenkám, aby se jí zabývaly dále.

Dopoledne byl velmi zaměstnán. Minulého dne mu hraběnka Lydie Ivanovna poslala brožuru slavného cestovatele po Číně, dlícího v Petrohradě, a žádala ho v dopise, aby přijal tohoto cestovatele, muže v mnohém ohledu velmi zajímavého a užitečného. Alexej Alexandrovič nestačil brožuru přečíst večer a dočítal ji ráno. Pak se dostavily strany, začalo podávání zpráv, návštěvy, jmenování, propuštění, rozdělení odměn, penzí a služného, korespondence – zkrátka každodenní práce, jak tomu říkal Alexej Alexandrovič, práce, která zabírala tolik času. Pak přišla věc soukromá, návštěva lékaře a prokuristy. Prokurista mnoho času nezabral. Jenom Alexeji Alexandroviči odevzdal potřebné peníze a podal mu stručnou zprávu o stavu financí, který nebyl nejlepší, neboť se letos při častém cestování vydalo víc, takže vznikl schodek. Avšak lékař, věhlasný petrohradský lékař, který byl přítelem Alexeje Alexandroviče, mu zabral hodně času. Karenin ho dnes ani nečekal a byl překvapen jeho příchodem a ještě více tím, že se ho dopodrobna vyptal na jeho zdravotní stav, vyšetřil mu plíce, proklepal ho a ohmatal mu játra. Alexej Alexandrovič nevěděl, že věrná přítelkyně Lydie Ivanovna zpozorovala, že Alexej Alexandrovič na tom letos není se zdravím valně, a požádala lékaře, aby šel pacienta prohlédnout. „Udělejte to pro mne,“ řekla lékaři Její Milost.

„Udělám to pro Rusko, Milosti,“ odvětil lékař.

„Je to neocenitelný člověk!“ pravila hraběnka.

Lékař byl s Alexejem Alexandrovičem velice nespokojen. Shledal, že játra jsou značně zduřelá, trávení zhoršené, a že lázně nijak nepomohly. Předepsal pacientovi co nejvíc pohybu, co nejméně duševní námahy, a především mu zakázal jakékoli rozčilení, což bylo pro Alexeje Alexandroviče stejně nemožné, jako kdyby nesměl dýchat. Odjel a v Alexeji Alexandroviči zanechal nemilé vědomí, že je to s ním nějak špatné a nedá se to nijak napravit.

Cestou od Alexeje Alexandroviče narazil lékař u vchodu na Sljudina, kterého dobře znal. Byl to hospodářský správce Alexeje Alexandroviče. Studovali s lékařem na univerzitě, a třebaže se málo stýkali, měli k sobě vzájemnou úctu a byli zadobře, a proto by lékař nebyl nikomu upřímně svěřil svůj názor na pacienta, jen Sljudinovi.

„Jsem tak rád, že jste se na něho byl podívat,“ řekl Sljudin. „Je nějak špatný a myslím... Jak to vypadá?“

„Jak to vypadá?“ řekl lékař a mezitím kynul přes Sljudinovu hlavu svému kočímu, aby mu připravil povoz. „Takhle,“ řekl doktor. Vzal do bílých rukou prst glazé rukavičky a napjal jej. „Nenapínějte strunu a zkuste ji přetrhnout, půjde to těžko. Ale napněte ji na nejvyšší možnou míru a přitlačte na ni plnou vahou prstu. Struna praskne. A on je při své pracovní horlivosti a svědomitosti napjat na nejvyšší stupeň. Přitom je zde vedlejší tlak, a to silný,“ uzavřel doktor s obočím významně povytaženým. „Jedete na dostihy?“ dodal, když sestupoval ke kočáru. „Ano, zajisté, zabírá to mnoho času,“ odpověděl, ačkoli dobře neslyšel, co mu Sljudin říká.

Po lékaři, který zabral tolik času, přišel slavný cestovatel a Alexej Alexandrovič uplatnil brožuru právě dočtenou i své dřívější znalosti v tomto oboru, takže cestovatele ohromil hlubokými znalostmi i velkorysými osvícenými názory.

Zároveň s cestovatelem byl ohlášen gubernský maršálek šlechty, který přijel do Petrohradu a s kterým si Alexej Alexandrovič potřeboval promluvit. Po jeho odjezdu chtěl dodělat každodenní práci se správcem a ještě měl jet ve vážné, důležité věci k jisté vlivné

osobnosti. Alexej Alexandrovič se vrátil až k páté hodině, to jest k obědu, poobědval se správcem a vyzval ho, aby s ním jel na letní sídlo a na dostihy.

Aniž si to uvědomoval, vyhledával teď Alexej Alexandrovič stále příležitost, aby měl při každém setkání s ženou třetí osobu jako svědka.

XXVII

Anna stála nahoře před zrcadlem a špendlila si za Anuščiny pomoci poslední stuhu na šaty, když zaslechla před domem rachot kol, drtících štěrky.

Na Betsy to bylo brzo. Oknem spatřila kočár, z kterého se nahýbal černý klobouk a uši Alexeje Alexandroviče, které tak dobře znala. To je nadělení. Snad tu nezůstane přes noc? Všechno, co z toho mohlo vzejít, jí připadalo tak hrozné a děsné, že bez nejmenšího rozmýšlení jim šla s veselou, zářící tváří naproti, a v zakletí onoho známého ducha lži a klamu rázem se mu poddala a rozhovořila se, aniž sama věděla, co řekne.

„To jsi hodný!“ řekla, podávajíc ruku manželovi a úsměvně zdravíc Sljudina, člověka patřícího do rodiny. „Doufám, že zůstaneš přes noc?“ byla první slova, která jí našeptal duch šalby. „A teď pojedeme spolu. Jenom škoda, domluvila jsem se s Betsy. Přijede pro mne.“

Alexej Alexandrovič se při jméně Betsy zaškaredil.

„Tak to nebudu rozlučovat nerozlučné přítelky,“ pravil svým obvyklým žertovným tónem. „Pojedeme s Michailem Vasiljevičem. Doktoři mi beztak nařizují, abych chodil. Půjdu procházkou a budu si myslet, že jsem v lázních.“

„Času dost,“ řekla Anna. „Nechcete čaj?“ Zazvonila.

„Doneste nám čaj a řekněte Serjožovi, že je tu Alexej Alexandrovič. Co dělá zdravý? Michaille Vasiljeviči, vy jste tu ještě nebyl. Podívejte, jak to tu mám na balkóně hezké,“ mluvila střídavě k jednomu a k druhému.

Mluvila velmi prostě a nenuceně, ale příliš mnoho a příliš rychle. Cítila to sama tím spíš, že ve zvědavém pohledu, který na ni upřel Michail Vasiljevič, postřehla, že ji nějak pozorně sleduje.

Michail Vasiljevič šel hned poté na terasu.

Anna se posadila k muži.

„Nevypadáš zrovna dobře,“ pravila.

„Ano, dnes byl u mne doktor a obral mě o hodinu času. Tuším, že ho za mnou poslal někdo z přátel. Vždyť moje zdraví je tak drahocenné...“

„A co ti říkal?“

Vyptávala se ho na zdraví a na práci, domlouvala mu, aby si odpočinul a přestěhoval se k ní.

Všecko říkala vesele, rychle a se zvláštním leskem v očích. Avšak Alexej Alexandrovič teď nepřičítal jejímu tónu žádný význam. Slyšel pouze její slova a viděl v nich jen přímý smysl, který měla. A odpovídal jí prostě, i když žertovně. Na celé rozmluvě nebylo nic zvláštního, ale Anna si později nikdy nemohla připomenout tu kratinkou scénu bez mučivého, bolestného studu.

Přišla vychovatelka a za ní Serjoža. Kdyby si byl Alexej Alexandrovič dovolil pozorování, byl by si všiml, jak nesměle pohlédl Serjoža nejprve na otce, potom na matku. Ale nechtěl nic vidět a také neviděl.

„Á mladý muži! Ten ale vyrostl. Na mou věru, už je z něho muž. Nazdar, mladý muži.“ A podal ulekanému Serjožovi ruku.

Serjoža býval už dřív před otcem nesmělý, ale nyní, kdy mu Alexej Alexandrovič začal říkat „mladý muži“ a kdy ho trápila záhada, zda je Vronskij přítel, či nepřítel, stranil se otce docela. Ohlédl se po matce, jako by hledal ochranu. Jen u matky mu bylo dobře. Alexej Alexandrovič se mezitím dal do řeči s vychovatelkou a držel syna za rameno, a Serjoža byl tak zoufale nesvůj, že Anna viděla, že je mu do pláče.

Ve chvíli, kdy chlapec vstoupil, Anna zrudla, ale jakmile teď zpozorovala, že Serjoža je nesvůj, prudce vyskočila, sundala Alexeji Alexandroviči ruku ze synova ramene, políbila ho, zavedla ho na terasu a hned se vrátila.

„Ale už bude pomalu čas,“ řekla při pohledu na hodinky. „Ta Betsy nějak nejede!“

„Ano.“ Alexej Alexandrovič vstal a zkřížil ruce, až mu v nich zalupalo. „Dovezl jsem ti peníze, neboť krásných řečí se člověk nenají,“ pravil. „Jistě potřebuješ.“

„Ne, nepotřebuji... vlastně ano,“ pravila, aniž se na něho podívala, a zrudla po kořínky vlasů. „Ale snad sem přijedeš po dostizích.“

„Ano!“ odpověděl. „A zde máme ozdobu Petěrgofu kněžnu Tverskou,“ dodal, když zahlédl oknem přijíždějící spřežení s anglickým postrojem a maličkou korbu umístěnou nesmírně vysoko. „Ta elegance! Pohádka! No, tak pojedu taky.“

Kněžna Tverská nevystoupila, jen lokaj v kamaších, pelerínce a černém kloboučku seskočil u vchodu.

„Jdu, mějte se hezky!“ řekla Anna, políbila syna, šla k Alexeji Alexandrovičovi a podala mu ruku. „Je to od tebe hezké, žes přijel.“

Karenin jí políbil ruku.

„Tak na shledanou. Přijdeš na čaj, výborně!“ řekla a odešla zářící a veselá. Ale když už ho neviděla, ucítila místo na ruce, kterého se dotkly jeho rty, a zachvěla se odporem.

XXVIII

Když přijel Alexej Alexandrovič na dostihy, seděla už Anna na tribuně vedle Betsy, na tribuně, kde byl shromážděn výkvět společnosti. Zahlédla muže už z dálky. Dva muži, manžel a milenec, jí byli dvojím středem života, a vycitovala jejich blízkost i bez pomoci vnějších smyslů. Už z dálky vytušila, že se manžel blíží, a bezděky ho sledovala ve vlnění zástupu, kterým se prodíral. Viděla, jak míří k tribuně, jak blahosklonně opětuje podlízavé úklony, jindy zas přátelsky, roztržitě zdraví sobě rovné anebo usilovně vyčkává, kdy mu věnují pohled mocní tohoto světa, a smeká při tom velký klobouk, který ho tlačí do uší. Zнала všechny ty způsoby a všechny jí byly odporné. Nic než ctižádost, nic než touha vyniknout, toť vše, co je v jeho duši. A vznešené úvahy, láska k osvětě, náboženství, to vše je pouhý nástroj, jak dojít úspěchu.

Z jeho pohledů na dámskou tribunu (díval se přímo na ni, ale v moři mušelínu, stuh, per, slunečníků a květin nemohl ženu najít) pochopila, že ji hledá. Ale schválně si ho nevšímala.

„Alexeji Alexandroviči!“ zavolala na něho kněžna Betsy. „Vy asi hledáte svoji paní. Tady je!“

Usmál se svým chladným způsobem.

„Tady je tolik oslnivé nádhery, až oči přecházejí,“ pravil a zamířil na tribunu. Usmál se na ženu, jak se sluší na manžela, který se s ní viděl krátce předtím, a pozdravil kněžnu i ostatní známé, přičemž každému učinil zadost, totiž zažertoval s dámami a vyměnil si pozdrav s pány. Dole u tribuny stál generálpobočník, těšící se úctě Alexeje Alexandroviče, muž proslulý svou duchaplností a vzdělaností. Alexej Alexandrovič se s ním dal do řeči. Byla přestávka mezi dostihy, a proto je v rozmluvě nic nerušilo. Generálpobočník dostihy odsuzoval. Karenin mu odporoval a hájil je. Anna

poslouchala jeho tenký vyrovnaný hlas, neušlo jí ani slovo, a každé jí připadalo falešné a bolestivě jí trhalo uši.

Jakmile začal závod na čtyři versty s překážkami, naklonila se kupředu a oka nespustila z Vronského, když šel ke koni a sedal na něj, a zároveň slyšela odporný, neúnavný hlas svého muže. Soužil ji strach o Vronského a zároveň ji soužil neutichající – jak se jí zdálo – vysoký hlas mužův s povědomou intonací.

Jsem špatná žena, jsem padlá žena, myslila si, ale nerada lžu, nesnáším lež, a *jeho* (mužovou) duševní potravou je právě lež. Všecko ví, všecko vidí. Co vlastně cítí, může-li tak klidně hovořit? Kdyby ji chtěl zabít, kdyby zabil Vronského, vážila by si ho. Ale to ne, on chce jen lež a slušnost. Neuvažovala, co vlastně od muže chce, jakého by ho chtěla mít. Nechápala ani, že dnešní mimořádná hovornost Alexeje Alexandroviče, která ji tolik dráždí, je pouze výrazem vnitřního neklidu a rozrušení. Když se dítě uhodí, skáče a uvádí v pohyb své svaly, aby přehlušilo bolest. Stejně tak Alexej Alexandrovič potřeboval pohyb duševní, aby přehlušil myšlenky na ženu, které se v její přítomnosti, v přítomnosti Vronského a při neustálém opakování jeho jména neodbytně hlásily. A jako je u dítěte přirozené, když skáče, tak bylo přirozené u něho, že pěkně a chytře mluvil. Říkal:

„Nebezpečí při vojenských dostizích je jejich nevyhnutelnou podmínkou. Jestliže se Anglie může v dějinách válečnictví prokázat skvělými výkony jezdecka, tedy jen proto, že historicky rozvíjela tuto schopnost ve zvířatech i v lidech. Dle mého názoru má sport velký význam a my jako vždy vidíme všecko povrchně.“

„Kdežpak povrchně,“ ozvala se kněžna Tverská. „Jeden důstojník si prý zlámal dvě žebra.“

Alexej Alexandrovič se usmál svým úsměvem, který sice odhaloval zuby, ale jinak nic nepravil.

„Dejme tomu, Jasnosti, že tohle není povrchní,“ řekl, „ale vnitřní. Jenže o to neběží,“ opět se obrátil ke generálovi, s kterým mluvil vážně. „Nezapomínejte, že zde jedou vojáci, kteří si zvolili tuto

činnost, a uznejte, že každé povolání má svou stinnou stránku. Je to pro vojáka povinností. Nechutný sport, rohování anebo španělské býčí zápasy jsou známkou barbarství. Ale specializovaný sport je známkou vyšší úrovně.“

„Ne, podruhé už na něco takového nepůjdu. Příliš mě to rozčiluje,“ pravila kněžna Betsy. „Nemám pravdu, Anno?“

„Člověka to sice rozčiluje, ale přitom strhuje,“ řekla jiná dáma. „Kdybych byla Římanka, nevynechala bych ani jedno představení v cirku.“

Anna mlčela a s kukátkem na očích se dívala stále do jednoho bodu.

V té chvíli šel přes tribunu statný generál. Alexej Alexandrovič ustal v řeči, chvatně, leč důstojně vstal a hluboce se vojenskému hodnostáři uklonil.

„Vy nezávodíte?“ žertoval generál.

„Můj závod je těžší,“ uctivě odpověděl Alexej Alexandrovič.

A třebaže odpověď nic neznamenala, tvářil se generál, že byl obdařen moudrým výrokem moudrého člověka a že dokonale chápe la pointe de la sauce²⁹.

„Jsou tu dvě strany,“ pokračoval Alexej Alexandrovič, „závodníci a diváci. A záliba v takové podívané je u diváků jistou známkou nižší úrovně, uznávám, jenže...“

„Jasnosti, vsadíme se!“ ozval se dole hlas Oblonského. Volal na Betsy. „Na koho sázíte?“

„My s Annou na knížete Kuzovleva,“ odpověděla Betsy.

„Já na Vronského. Důstojní soupeři.“

„Platí!“

„Ale je to pěkné, vidíte?“

Alexej Alexandrovič mlčel, dokud se kolem něho mluvilo, ale pak zase hned začal.

29 V čem je vtip. (*franc.*)

„Uznávám, jenže mužné hry...“, chtěl pokračovat.

Ale v tom okamžiku jezdci startovali a všechny řeči ustaly. I Alexej Alexandrovič zmlkl a všichni vstali a obrátili se k řece. Alexej Alexandrovič se o dostihy nezajímal, a proto se nedíval na jezdce, ale roztržitě si prohlížel unavenýma očima diváky. Jeho zrak utkvěl na Anně.

Obličej měla bledý a přísný. Patrně neviděla nic a nikoho než jediného člověka. Křečovitě svírala vějíř a dech se v ní tajil. Podíval se na ni a honem se odvrátil a rozhlédl se po ostatních.

Vida, i tahle dáma a ostatní jsou také velmi rozčilené. Je to zcela přirozené, řekl si Karenin. Raději by se na ni nedíval, ale jeho zrak se bezděčně upíral k ní. Opět se pozorně díval do té tváře, snažil se v ní nečíst, co v ní bylo tak jasně vepsáno, a proti své vůli v ní s hrůzou četl, co nechtěl vědět.

První Kuzovlevův pád u řeky všechny vzrušil, avšak Alexej Alexandrovič jasně viděl na Annině bledém, vítězoslavném obličej, že ten, na koho se dívá, se nezřítí. Když Machotin a Vronskij zdolali velkou překážku a hned nato spadl další důstojník hlavou dolů a zabil se, když mezi diváky proběhl šum zděšení, viděl Alexej Alexandrovič, že Anna to ani nevnímá a stěží chápe, o čem se kolem ní mluví. Avšak díval se na ni stále častěji a s rostoucí tvrdošíjností. Anna, cele zaujatá pozorováním Vronského, vytušila, že muž na ni upírá chladné oči.

Na okamžik se ohlédla, tázavě se na něho podívala, nepatrně se zamračila a znova se odvrátila.

Ach, je mi všechno jedno, pravil její pohled a už mu nevěnovala nejmenší pozornost.

Dostihy dopadly nešťastně, ze sedmnácti účastníků jich spadlo a zranilo se přes polovinu. Ke konci dostihů se všech zmocnilo rozčilení, které ještě stouplo, neboť panovník byl nespokojen.

XXIX

Všichni dávali hlasitě najevo svou nelibost, všichni opakovali čísi výrok „ještě nám chybí cirkus se lvy“ a všichni byli naplněni hrůzou, takže když Vronskij spadl a Anna hlasitě vykřikla, nebylo na tom nic zvláštního. Ale hned nato se v Annině tváři odehrála změna, která byla rozhodně nepřístojná. Anna byla nadobro zmatena. Zmítala se jako polapený pták, chtěla vstát a odejít, a zas se obracela k Betsy.

„Pojedem, pojedem,“ opakovala.

Ale Betsy ji neslyšela. Nahýbala se dolů a rozmlouvala s generálem, který k ní přistoupil.

Alexej Alexandrovič šel k Anně a uctivě jí nabídl rámě.

„Půjdem, přejete-li si,“ řekl francouzsky. Ale Anna poslouchala, co říká generál, a muže si nevšimla.

„Prý si také zlámal nohu,“ pravil generál. „To už přestává všecko.“

Anna muži neodpovídala, jen zvedla kukátko a dívala se na místo, kde spadl Vronskij; ale bylo to tak daleko a shluklo se tam tolik lidí, že nemohla nic rozeznat. Dala kukátko dolů a chtěla odejít. Ale v té chvíli přijel důstojník na koni a cosi hlásil panovníkovi. Anna se nachýlila kupředu a poslouchala.

„Stivo! Stivo!“ zavolala na bratra.

Ale bratr ji neslyšel. Anna se zase chystala k odchodu.

„Ještě jednou vám nabízím doprovod, chcete-li jít,“ řekl Alexej Alexandrovič a dotkl se její ruky.

S odpořem uhnula, a aniž mu pohlédla do obličeje, řekla:

„Ne, ne, nechte mě, zůstanu.“

Viděla teď, jak z místa, kde spadl Vronskij, běží přes dráhu důstojník k tribuně. Betsy na něho mávala šátkem.

Důstojník přišel se zprávou, že se jezdec nezabil, ale kůň si zlomil páteř. Jakmile to Anna uslyšela, rychle se posadila a zakryla si tvář

vějířem. Alexej Alexandrovič viděl, že pláče, že nemůže potlačit slzy ani vzlyky, které jí vzdouvaly ňadra. Stoupl si před ni, aby na ni nebylo vidět, dokud se nevzpamatuje.

„Potřetí vám nabízím doprovod,“ řekl jí po chvíli. Anna se na něho dívala a nevěděla, co říci. Kněžna Betsy jí přispěchala na pomoc.

„Ne, Alexeji Alexandroviči, přivezla jsem Annu sem a slíbila jsem, že ji zas dovezu zpátky.“

„Promiňte, Jasnosti,“ řekl s uctivým úsměvem, avšak díval se jí pevně do očí, „vidím, že Anna není zcela zdráva, a přeji si, aby jela se mnou.“

Anna se ustrašeně rozhlédla, poslušně vstala a zavěsila se do manžela.

„Pošlu k němu, všechno zjistím a vzkážu ti,“ pošeptala jí Betsy.

Když opouštěli tribunu, hovořil Alexej Alexandrovič jako vždy s lidmi, které potkávali, i Anna musela jako jindy odpovídat a rozmlouvat; ale byla nesvá a kráčela zavěšená do muže jako ve snách.

Zabil se, či ne? Je to pravda? Přijde, nebo ne? Uvidí ho dnes?

Mlčky nasedla do kočáru a mlčky vyjeli ze shluku povozů. Přes všechno, co Alexej Alexandrovič viděl, nedovolil si myslet, co se teď s jeho ženou děje. Viděl jen vnější znaky. Viděl, že se chová nevhodně, a považoval za svou povinnost jí to říci. Ale bylo mu velmi zatěžko neříci více, nýbrž jen toto. Otevřel ústa, aby jí řekl, jak nevhodně se chovala, ale mimoděk řekl něco docela jiného.

„Jakou máme zálibu v takové surové podívané,“ řekl. „Pozoruji...“

„Copak? Nerozumím,“ řekla Anna pohrdavě.

Urazil se a ihned začal o tom, co jí chtěl říci.

„Musím vám něco sdělit...,“ začal.

Už je to tady, dojde k vážné rozmluvě. Padl na ni strach.

„Musím vám sdělit, že jste se dnes nechovala slušně,“ řekl jí francouzsky.

„V čem jsem se nechovala slušně?“ řekla hlasitě, prudce k němu otočila hlavu a dívala se mu zpříma do očí, ale už to nebylo dřívější

veselí, které mělo cosi zastřít, ale rozhodný pohled, za kterým stěží skrývala strach.

„Nezapomínejte.“ Ukázal na otevřené okno proti kočímu.

Vstal a okénko vytáhl.

„Copak jste shledal neslušným?“ opakovala.

„Vaše zoufalství, které jste nedovedla skrýt při pádu jednoho z jezdců.“ Očekával, že bude odporovat. Avšak mlčela a jen se dívala před sebe.

„Už jsem vás žádal, abyste se ve společnosti chovala tak, aby ani zlé jazyky nemohly proti vám nic říci. Byly doby, kdy jsem mluvil o vnitřních vztazích. Dnes o nich nemluvím. Mluvím teď o vztazích vnějších. Nechovala jste se vhodně a přál bych si, aby se to už neopakovalo.“

Polovinu jeho slov neslyšela, jen z něho měla strach a přemýšlela, zda se Vronskij opravdu nezabil. Říkali to o něm, že se mu nic nestalo, ale že kůň si zlomil páteř? Když muž domluvil, jenom se usmála s líčeným posměchem a neodpovídala, poněvadž neslyšela, co jí říkal. Alexej Alexandrovič začal odvážně, ale když si jasně uvědomil, o čem mluví, přešel její strach i na něho. Spatřil její úsměv a ten ho uvedl v podivný omyl.

Usmívá se jeho podezření. Ano, teď řekne, co mu říkala už tenkrát: že jeho podezření je liché, že je k smíchu.

„Snad se mýlím,“ řekl. „Pak prosím za prominutí.“

„Ne, nemýlil jste se,“ pravila zvolna a zoufale pohlédla do jeho chladné tváře. „Nemýlil jste se. Byla jsem zoufalá a jsem zoufalá, nemohu jinak. Poslouchám vás a myslím na něho. Miluju ho, jsem jeho milenkou, nesnáším, bojím se, nenávidím vás... Dělejte se mnou, co chcete.“

Sklesla do rohu kočáru a rozeštkala se, zakrývajíc si obličej rukama. Alexej Alexandrovič se nehýbal a stále hleděl zpřímá. Avšak celý jeho obličej náhle strnul ve slavnostní mrtvolné nehybnosti

a ten výraz se nezměnil po celou cestu k vile. Když dojížděli k domu, otočil k ní hlavu stále s tím výrazem.

„Tak! Ale žádám, aby byly dodrženy vnější formy slušnosti až do té doby,“ hlas se mu zachvěl, „než učiním opatření zajišťující mou čest a podám vám zprávu.“

Vystoupil první a pomohl jí z kočáru. Poněvadž tu bylo služebnictvo, stiskl jí mlčky ruku. Nasedl do kočáru a jel do Petrohradu.

Brzo po něm přišel lokaj od kněžny Betsy a přinesl Anně psaníčko:

„Poslala jsem k Alexejovi sluhu, aby se poptal po jeho zdraví. Píše mi, že je docela zdrav, ale že si zoufá.“

On tedy přijde! Jak dobře udělala, že mu všechno řekla. Podívala se na hodiny. Zbývaly ještě tři hodiny a vzpomínky na podrobnosti z minulého shledání v ní zažehly krev.

Bože, to světlo! Je to strašné, ale tak ráda se dívá na jeho obličej a má ráda to fantastické světlo... Muž! Ach ano... Chválabohu, že už je konec.

XXX

Jako všude, kde se shromažďují lidé, tak i v malých německých lázních, kam přijeli Ščerbackých, došlo k jisté obvyklé krystalizaci společnosti, která stanovila každému jejímu členu určité, neměnné místo. Jako částice vody určité a neměnné nabývá v chladnu známé formy sněžného krystalu, tak i každé nové osobnosti, která přijela do lázní, byla ihned vykázána příslušná pozice.

Fürst Ščerbackij samt Gemahlin und Tochter³⁰ jak podle bytu, kde se usídlili, tak pro své jméno i díky známým, které tu našli, ihned vykryštovali na určité, náležité pozici.

Letos byla v lázních pravá německá Fürstin, takže krystalizace společnosti probíhala ještě energičtěji. Paní kněžna si rozhodně přála představit princezně dceru a už příští den vykonala tento obřad. Kitty ve svých šatech z Paříže, *velice jednoduchých*, to jest velmi krásných letních šatech udělala ladné pukrlátko. Princezna řekla: „Doufám, že tyto hezké tvářičky budou zas brzo jako růže,“ – a už se Ščerbackým pevně vyhranil určitý životní směr, z kterého se nedalo odbočit. Ščerbackých se seznámili i s rodinou anglické lady, s německou hraběnkou a s jejím synem, raněným v poslední válce, se švédským učencem i s M. Canutem a jeho sestrou. Ale hlavní společnost Ščerbackých se bezděčně utvořila z moskevské dámy Marie Jevgenijevny Rtiščevojové s dcerou, která byla Kitty nepřijemná proto, že se stejně jako ona rozstala láskou, a z moskevského plukovníka, kterého Kitty už od dětství vídala a pamatovala v uniformě s epoletami a který byl tady se svými malými očkami, s rozhaleným krkem a barevným nákrčníkem nemožně směšný a nudný, a člověk se ho nemohl zbavit. Když se všechno tak pevně

30 Kníže Ščerbackij s chotí a dcerou. (něm.)

ustálilo, začalo být Kitty velice smutno, tím spíš, že kníže odjel do Karlových Varů a Kitty zůstala sama s matkou. Lidé, které znala, ji nezajímali, neboť tušila, že tu nic nového nepozná. Jejím hlavním bytostným zájmem v lázních bylo teď pozorování a dohady o těch, koho neznala. Kitty při své povaze vždycky v lidech předpokládala to nejlepší, zejména v těch, které neznala. A když se teď dohadovala, kdo je kdo, jaké jsou jejich vzájemné vztahy a jací jsou to lidé, bájala si nejúžasnější a nejskvělejší povahy a utvrzovala se v tom při svém pozorování.

Z těch osob ji zvlášť zajímala ruská dívka, která byla v lázních s churavou ruskou dámou, s madame Stahlovou, jak jí všichni říkali. Madame Stahlová náležela k vyšším kruhům, ale byla tak churavá, že nemohla chodit, a jen zřídka za hezkých dnů se objevovala na promenádě v pojízdném křesle. Ale paní kněžna vykládala, že madame Stahlová se nestýká s Rusy ani ne tak pro svou chorobu, jako pro svou pýchu. Ruská dívka ošetřovala madame Stahlovou a kromě toho, jak pozorovala Kitty, se spřátelila se všemi těžkými pacienty, kterých bylo v lázních mnoho, a s naprostou samozřejmostí o ně pečovala. Jak Kitty postřehla, nebyla ta ruská dívka příbuzná madame Stahlové a nebyla ani najatou pomocnicí. Madame Stahlová jí říkala Váreňko, kdežto ostatní jí říkali m-lle Váreňko. Nemluvě o tom, že Kitty se zájmem pozorovala dívčin vztah k paní Stahlové i k ostatním neznámým lidem, pocítovala – jak se stává často – k m-lle Váreňce nevysvětlitelnou sympatii a z pohledů, které spolu vyměnily, tušila, že ona se rovněž líbí jí.

M-lle Váreňka ne že by zrovna nebyla mladá, ale byla jako bytost bez mládí. Mohli jste jí hádat stejně devatenáct jako třicet let. Kdybychom rozebrali její tahy, byla přes nezdravou barvu obličeje spíš hezká než ošklivá. I postavu by měla pěknou, nebýt přílišné hubenosti a nesouměrnosti hlavy při střední výšce; ale pro muže asi neměla přitažlivost. Byla jako krásný květ, sice ještě plný plátků, ale už odkvetlý a bez vůně. Kromě toho nemohla přitahovat muže

i proto, že se jí nedostávalo, čeho Kitty měla hojnost – utajeného životního ohně a vědomí vlastního původu.

Vždy se zdálo, že je zaměstnána něčím bezpochyby důležitým, a že proto se snad nemůže zajímat o nic jiného. Získala si Kitty zejména tím, že byla jejím opakem. Kitty tušila, že v ní, v jejím životním stylu najde vzor toho, co teď tak zoufale hledá: životních zájmů, kladů života mimo společenské vztahy děvčete k mužům, vztahy, které byly Kitty odporné a jevily se jí teď jako potupné vystavování zboží, čekajícího na kupce. Čím déle pozorovala svou neznámou družku, tím více nabývala jistoty, že dívka je opravdu tak dokonalá bytost, jak si ji představuje, a tím víc ji toužila poznat.

Obě dívky se potkávaly několikrát za den a při každém setkání Kittiny oči pravily: „Kdo jste? Čím jste? Vidíte, že jste ta rozkošná bytost, kterou ve vás vidím? Ale ne, abyste si proboha myslila,“ dodával její pohled, „že si dovoluji se vám vnucovat. Prostě vás ráda vidím a mám vás ráda.“

„Mám vás taky ráda a jste moc milá. A měla bych vás ještě raději, kdybych měla pokdy,“ odpovídal pohled neznámého děvčete. A Kitty vskutku viděla, že Váreňka je neustále zaneprázdněna, buď odvádí z lázeňského domu děti z ruské rodiny, anebo nese pacientce pléd a balí ji do něho, snaží se rozptýlit mrzutého pacienta, nebo pro někoho vybírá a kupuje cukroví ke kávě.

Záhy po příjezdu Ščerbackých se na ranní promenádě objevily ještě dvě osoby, jež vzbudily všeobecnou nevlídnou pozornost. Byl to velký přihrblý muž s obrovskými rukama, ve starém svrchníku, který mu byl krátký, s černými naivními a přitom děsivými očima, a roztomilá žena, trochu poďobaná od neštovic a velice chatrně a nevkusně oblečená. Jakmile Kitty zjistila, že to jsou Rusové, už si o nich spřádala ve fantazii krásný, dojemný román. Ale kněžna si zjistila v Kurliste³¹, že je to Nikolaj Levin a Marie Nikolajevna,

31 Seznam lázeňských hostů. (něm.)

vysvětlila Kitty, jak špatný člověk je tento Levin, a všechny sny o těch dvou lidech se obrátily vniveč. Nešlo ani o to, co jí řekla matka, jako o to, že Nikolaj je Konstantinův bratr, a milá dvojice se Kitty najednou nanejvýš zprotivila. Tento Levin v ní teď budil svým zvykem škubat hlavou nepřekonatelný odpor.

Zdálo se jí, že se mu ve velkých strašlivých očích, které ji vytrvale sledovaly, zračí nenávist a posměch, a vyhýbala se mu na sto honů.

XXXI

Byl deštivý den, přšelo celé dopoledne a pacienti s deštníky se shlukli v ochozu.

Kitty se procházela s matkou a s moskevským plukovníkem, který dělal parádu ve svém kabátci podle evropské módy, zakoupeném v konfekci ve Frankfurtu. Chodili po jedné straně ochozu, aby se vyhnuli Levinovi, který chodil po straně druhé. Váreňka ve svých tmavých šatech a v černém klobouku s ohnutou střechou promenovala se slepou Francouzskou po celé délce ochozu a kdykoli se s Kitty setkaly, vyměnily si přátelský pohled.

„Maminko, směla bych s ní promluvit?“ řekla Kitty, sledujíc neznámou přítelkyni, když zpozorovala, že Váreňka jde k prameni a že by se u něho mohly potkat.

„Když po tom tak toužíš, zjistím si nejdřív, kdo to je, a půjdu k ní sama,“ řekla matka. „Co na ní vidíš? Je to asi společnice. Jestli chceš, seznámíme se s madame Stahlovou. Zнала jsem se s její švagrovou,“ dodala kněžna s hlavou hrdě vztyčenou.

Kitty věděla, že matka je uražená, poněvadž paní Stahlová se jaksi vyhýbá seznámení. Proto nenaléhala.

„Je tak úžasně milá!“ řekla při pohledu na Váreňku, která zrovna podávala Francouzce sklenici. „Podívejte, jak všechno dělá prostě a hezky.“

„Tvoje engouements³² mi jsou k smíchu,“ pravila kněžna. „Ne, radši půjdeme zpátky,“ dodala, neboť zahlédla, jak se k nim blíží Levin se svou dámou a s německým lékařem, kterému cosi hlasitě dokazoval.

32 Zálíby. (*franc.*)

Už se otočili a chtěli jít zpět, když uslyšeli nikoli hlasitý hovor, ale křik. Levin zůstal stát a křičel a také lékař byl rozhorlen. Tvořil se kolem nich zástup. Paní kněžna a Kitty se honem vzdályly a plukovník se připojil k hloučku, aby zjistil, co se děje. Za chvíli je dohonil.

„Co se tam stalo?“ ptala se kněžna.

„Hanba hanboucí! Člověk aby se bál setkat v cizině s Rusy. Ten velký pán se pohádal s doktorem, vynadal mu, že ho špatně léčí, a ohnal se po něm holí. Hotová ostuda!“

„To je ale nemilé! A jak to nakonec dopadlo?“

„Bohudíky se do toho vložila ta... ta v tom kokrhýlku. Je tuším Ruska,“ řekl plukovník.

„M-lle Váreňka?“ otázala se Kitty radostně.

„Ano, ano. Věděla si hned rady, vzala toho pána pod paždí a odvedla ho.“

„Vidíte, maminko, a vy se mi divíte, že jsem jí nadšená.“

Když Kitty následujícího dne pozorovala neznámou přítelkyni, všimla si, že m-lle Váreňka už má k Levinovi a jeho průvodkyni stejný vztah jako ke svým ostatním chráněncům. Připojovala se k nim, hovořila s nimi, dělala tlumočnici ženě, která neznala žádný cizí jazyk.

Kitty teď ještě snažněji prosila matku, aby jí dovolila seznámit se s Váreňkou. A třebaže kněžna nerada dělala první krok k seznámení s paní Stahlovou, která se z nepochopitelných důvodů tolik vypínala, přesto se na Váreňku poptala, a když si o ní zjistila podrobnosti, z nichž se dalo soudit, že na té známosti nebude nic špatného, byť na ní bude i málo dobrého, sama oslovila Váreňku a seznámila se s ní.

Kněžna si našla příhodnou chvíli, kdy dcera šla k prameni a Váreňka se zastavila u pekařství, a přistoupila k ní.

„Dovolte mi, abych se s vámi seznámila,“ pravila se svým důstojným úsměvem. „Má dcera vás zbožňuje. Asi mě neznáte. Jsem...“

„Jsou to víc než vzájemné sympatie, Jasnosti,“ pospíšila Váreňka s odpovědí.

„Včera jste prokázala takovou službu našemu trapnému krajanovi!“ řekla kněžna. Váreňka se zarděla.

„Nepamatuju se, myslím, že jsem nic zvláštního neudělala.“

„Jakpak ne, zachránila jste našeho Levina před nepříjemností.“

„Ano, sa compagne³³ pro mě poslala a já jsem se ho snažila uklidnit. Je vážně nemocný a nebyl spokojen s lékařem. Jsem zvyklá starat se o tyhle pacienty.“

„Ano, slyšela jsem, že bydlíte v Mentonu s paní tetinkou, tuším madame Stahlovou. Zнала jsem její švagrovou.“

„Ne, to není moje teta. Říkám jí mamá, ale nejsme příbuzné. Ona mě vychovala,“ odpověděla Váreňka a opět se zarděla.

Bylo to vyřčeno tak prostě a pravdivý, upřímný výraz jejího obličeje byl tak milý, že kněžna pochopila, proč si její Kitty tuto Váreňku oblíbila.

„No, a co Levin?“ tázala se kněžna.

„Odjíždí.“

V té chvíli se vracela od pramene Kitty záříc radostí, že se matka seznámila s její neznámou družkou.

„Tak vidíš, Kitty, tvé toužebné přání seznámit se s m-lle...“

„Váreňkou,“ s úsměvem odpověděla Váreňka. „Všichni mi tak říkají.“

Kitty zčervenala radostí a dlouho mlčky tiskla své nové přítelkyni ruku, ale ta ruka stisk neopětovala, nýbrž ležela nehybně v její ruce. Ruka neopětovala stisk, avšak obličej m-lle Váreňky se rozšířil v tichém, radostném, třeba i maličko smutném úsměvu, odhalujícím velké, ale nádherné zuby.

„Sama jsem si to už dávno přála,“ řekla Váreňka.

„Ale když vy pořád máte co dělat...“

33 Jeho společnosti. (*franc.*)

„Právě naopak, nemám vůbec co dělat,“ odpověděla Váreňka, ale vzápětí musela své nové známé opustit, protože k ní běžela dvě ruská děvčátka, dcerky jednoho pacienta.

„Váreňko, máte jít k mamince!“ volaly.

A Váreňka šla za nimi.

XXXII

Slyšme podrobnosti, jež kněžna zvěděla o Váreňčině minulosti, o jejím vztahu k madame Stahlové i o madame Stahlové samé.

Madame Stahlová, o které jedni lidé říkali, že utrápila svého muže, kdežto jiní tvrdili, že on utrápil ji svým nemravným chováním, tato madame Stahlová vždycky byla neduživá a exaltovaná žena. Když porodila už po rozvodu s mužem první dítě, hned po narození zemřelo. Příbuzní madame Stahlové znali její přecitlivělost a v obavě, aby ji smutná zpráva neusmrtila, jí dítě vyměnili. Dali jí za ně dcerku dvorního kuchaře, která se narodila téže noci a v témž domě v Petrohradě. Byla to Váreňka. Madame Stahlová se později dověděla, že Váreňka není její dcera, ale vychovávala ji dál, tím spíš, že Váreňka brzo potom ztratila všechny příbuzné.

Madame Stahlová žila už přes deset roků trvale na jihu v cizině a nikdy neopouštěla lůžko. A někteří lidé říkali, že madame Stahlová si vytvořila pověst dobročinné, hluboce nábožné ženy; jiní říkali, že je vskutku vysoce morální bytost, žijící jen pro blaho bližních, jakou se jeví navenek. Nikdo nevěděl, jaké náboženství vyznává, zda katolické, protestantské, či pravoslavné. Ale jedno bylo jisté – udržovala přátelské styky s nejvyššími představiteli všech církví a vyznání.

Váreňka s ní byla stále v cizině a všichni, kdo znali madame Stahlovou, znali a měli rádi m-lle Váreňku, jak jí všichni říkali.

Když se kněžna dověděla všechny tyto podrobnosti, neshledala nic závadného na tom, aby se dcera s Váreňkou spřátelila, tím spíš, že Váreňka měla skvělé způsoby a výchování. Mluvila výborně francouzsky a anglicky, a co bylo hlavní – vyřídila vzkaz od paní Stahlové, jak lituje, že ji choroba připravila o potěšení seznámit se s paní kněžnou.

Když se Kitty seznámila s Váreňkou, byla stále víc a víc okouzlena svou přítelkyní a denně na ní nacházela nové přednosti.

Kněžna se doslechla, že Váreňka pěkně zpívá, a požádala ji, aby jim přišla večer zazpívat.

„Kitty hraje a máme tam piano, sice dost špatné, ale uděláte nám velkou radost,“ pravila kněžna se svým líčeným úsměvem, který byl teď Kitty zvlášť nepříjemný, poněvadž viděla, že Váreňce se do zpěvu nechce. Nicméně Váreňka večer přišla a přinesla si noty. Kněžna pozvala. Marii Jevgenijevnu s dcerou a plukovníka.

Váreňka se zdála naprosto lhostejná k tomu, že tu jsou neznámé tváře, a rovnou šla k pianu. Neuměla se doprovázet, ale krásně zpívala z listu. Kitty, dobrá pianistka, ji doprovázela.

„Máte vynikající talent,“ řekla paní kněžna, když Váreňka skvěle zazpívala první skladbu.

Marie Jevgenijevna s dcerou jí děkovaly a chválily ji.

„Podívejte,“ řekl plukovník, když vyhlédl z okna, „co se tam sešlo posluchačů.“ Pod okny se skutečně shromáždil dost velký houf lidí.

„Jsem moc ráda, že vám to působí potěšení,“ odpověděla Váreňka prostě.

Kitty se dívala s pýchou na svou družku. Obdivovala se jejímu umění, hlasu i jejímu obličejí, ale nejvíc se obdivovala jejím způsobům, tomu, že Váreňka si o svém zpěvu zřejmě nic nemyslí a je zcela lhostejná ke každé chvále; jenom jako by se ptala, zda má ještě zpívat, anebo to už stačí.

Kdybych byla na jejím místě, přemýšlela Kitty, byla bych tak pyšná! Jakou bych měla radost z toho zástupu pod oknem! Ale jí je to docela jedno. Podněcuje ji jenom přání, aby vyhověla a udělala radost mamá. Co to v ní je? Co jí dodává takové síly, že o nic nedbá, že je tak nezávislá a klidná? Jak ráda bych to věděla a naučila se tomu od ní, myslila si Kitty, zahleděná do té poklidné tváře. Kněžna Váreňku vybídla, aby zazpívala ještě něco, a Váreňka přezpívala další píseň stejně klidně, výrazně a hezky, stojíc zpříma u piana a udávajíc si takt hubenou osmahlou rukou.

Další skladbou v sešitě byla italská píseň. Kitty přehrála předehru a ohlédlá se po Vářeňce.

„Tuhle vynecháme,“ řekla Vářeňka s uzarděním.

Kitty na ni polekaně a tázavě upřela oči.

„Tak něco jiného,“ řekla rychle a už obracela listy, protože rázem pochopila, že s tou skladbou něco souvisí.

„Ne,“ ozvala se Vářeňka a s úsměvem položila ruku na noty. „Ne, zazpívám to.“ A zpívala stejně klidně, chladně a hezky jako prve.

Když dozpívala, všichni jí opět děkovali a pak šli k čaji. Kitty a Vářeňka zamířily do zahrádky u domu.

„Vid'te, že máte na tu píseň nějakou vzpomínku?“ pravila Kitty. „Ne, neříkejte mi nic,“ dodala chvatně, „jenom mi řekněte – že mám pravdu?“

„Ne, proč? Povím vám to,“ řekla Vářeňka prostě, a aniž počkala na odpověď, pokračovala; „Ano, je to vzpomínka a kdysi mě velmi bolela. Měla jsem ráda jednoho člověka a tu píseň jsem mu zpívala.“

Kitty hleděla velkýma vykulenýma očima mlčky a něžně na Vářeňku.

„Měla jsem ho ráda a on měl rád mě. Ale jeho matka tomu nepřála a vzal si jinou. Bydlí teď blízko nás a občas ho vídám. To jste si nemyslela, že jsem taky měla lásku?“ řekla a v hezké tváři se jí zatetelilo světlýlko, které – jak Kitty tušila – ji kdysi prozařovalo celou.

„Jak to, že ne? Kdybych byla muž, nemohla bych mít ráda nikoho jiného po tom, co jsem poznala vás. Jenom nechápu, jak mohl na vás kvůli matce zapomenout a zničit vaše štěstí. Neměl srdce.“

„Ale ne, je to moc hodný člověk a já nejsem nešťastná. Naopak, jsem moc šťastná. Tak co, dnes už nebudeme zpívat?“ dodala cestou k domu.

„Vy jste tak milá!“ zvolala Kitty, zadržela Vářeňku a políbila ji. „Kdybych vám mohla být aspoň trošičku podobná!“

„Proč byste měla být někomu podobná? Jste milá tak, jak jste,“ řekla Vářeňka se svým jemným, znaveným úsměvem.

„Ne, já vůbec nejsem milá. No řekněte mi... Pojd'te, sedneme si,“ řekla Kitty a opět ji usadila vedle sebe na lavičku. „Řekněte, není to urážka, když si pomyslíte, že někdo pohrdl vaší láskou, že vás nechťel?“

„Ale on jí nepohrdl. Věřím, že mě miloval, ale byl poslušný syn...“

„Ano, ale kdyby to nebylo kvůli matce, kdyby prostě sám...,“ řekla Kitty. Cítila, že prozradila své tajemství a že její obličej, planoucí ruměncem studu, ji už usvědčil.

„To by se zachoval ošklivě a nebylo by ho škoda,“ odvětila Váreňka. Zřejmě pochopila, že už nejde o ni, ale o Kitty.

„Ale ta urážka!“ řekla Kitty. „Na urážku člověk nemůže, nesmí zapomenout,“ vzpomněla si na svůj pohled o posledním plese ve chvíli, kdy hudba přestala hrát.

„Jakápak urážka? Přece jste neudělala nic špatného?“

„Ještě hůř... Musela jsem se stydět.“

Váreňka zavrtěla hlavou a položila svou ruku na ruku Kitty.

„Proč stydět? Přece jste nemohla říci člověku, kterému jste lhovatelka, že ho milujete?“

„Jistě ne. Nikdy jsem mu neřekla ani slovo, ale on to věděl. Ne ne, stačí pohledy, je to vidět z chování. Kdybych měla být sto let živa, nezapomenu.“

„Ale jděte! To nechápu. Jde o to, jestli ho ještě máte ráda, nebo ne,“ řekla Váreňka, nazývající věci pravým jménem.

„Nenávidím ho, nemohu si to odpustit.“

„A co?“

„Tu pohanu, urážku.“

„Ach, kdyby měla být každá tak přecitlivělá jako vy! Každé děvče to prodělalo. A tak málo na tom záleží.“

„A na čem záleží?“ Kitty jí pohlédla zvědavě a překvapeně do obličeje.

„Vždyť máme tolik důležitých věcí,“ pravila Váreňka s úsměvem.

„Ale jakých?“

„Těch je dost a dost,“ řekla Váreňka, aby něco řekla. Ale v té chvíli se z okna ozval hlas paní kněžny:

„Kitty, je chladno! Bud’ si vezmi šálu, nebo pojd’ domů!“

„Opravdu bychom už měly jít!“ řekla Váreňka a vstala. „Musím ještě k madame Bertheové, prosila mě, abych přišla.“

Kitty ji držela za ruku a plná vášnivé zvědavosti, úpěnlivě se jí tázala pohledem: Co to je, na čem nejvíc záleží a co člověku poskytuje takový klid? Vy to víte, řekněte mi to! Ale Váreňka ani nechápala, nač se jí táže Kittin pohled. Pamatovala jen na to, že se dnes ještě musí podívat k madame Bertheové a přijít včas domů k čaji u mamá, to jest ke dvanácté hodině. Vstoupila do pokoje, sebrala si noty, se všemi se rozloučila a měla se k odchodu.

„Dovolíte, doprovodím vás,“ ozval se plukovník.

„Copak můžete jít sama teď v noci?“ připojila se kněžna. „Aspoň s vámi pošlu Parašu.“

Kitty viděla, jak se Váreňka stěží brání úsměvu nad tím, že by potřebovala doprovod.

„Ne, vždycky chodím sama a nikdy se mi nic nestalo,“ řekla a už si brala klobouk. Ještě jednou políbila Kitty, a aniž jí sdělila, co je v životě důležité, čile vykročila s notami pod paží a zmizela v polotmě letní noci, odnášejíc s sebou své tajemství o tom, co je důležité a co jí dodává tak záviděníhodného klidu a důstojnosti.

XXXIII

Kitty se seznámila i s paní Stahlovou a ta známost zároveň s přátelským vztahem k Váreňce na ni měla mocný vliv, a nejen to, utěšovala ji v jejím zármutku. Nalezla útěchu v tom, že nová známost jí odhalila zcela nový svět, který neměl nic společného s její minulostí, svět ušlechtilý a krásný, z jehož výše mohla na celou minulost shlížet klidně. Poznala, že kromě života pudového, jemuž se dosud poddávala, existuje život duchovní. Ten život se zjevoval v náboženství, avšak to náboženství nemělo nic společného s tím, které znala Kitty od dětství a které se projevovalo hrubou mší a nešporami v útulku pro vdovy, kde jste se mohli setkat se známými, a memorováním církevně slovanských textů za dozoru důstojného pána. Toto bylo náboženství ušlechtilé a tajemné, související s množstvím krásných myšlenek a citů, náboženství, ve které můžeme nejen věřit, poněvadž je nám uloženo, ale které můžeme milovat.

Kitty to vše nepoznala ze slov. Madame Stahlová s ní hovořila jako s rozmilým dítětem, v kterém láskyplně spatřujeme vzpomínku na vlastní mladost, a jen jedinkrát se zmínila, že útěchu v každém lidském žalu skýtá jen láska a víra a že pro Kristův soucit s námi není žalů nicotných, a pak hned začala o něčem jiném. Ale Kitty v každém jejím hnutí, v každém slově, v každém jejím – jak říkala – nebeském pohledu a především v celém jejím životním příběhu, který znala od Váreňky, ve všem poznávala, „co je důležité“ a co až dosud neznala.

Ale třebaže byla madame Stahlová ušlechtilé povahy, třebaže celý její příběh byl tak dojemný a její řeč ušlechtilá a něžná, Kitty v ní bezděčně postrehla rysy, které ji mátlý. Všimla si, když se jí madame Stahlová vyptávala na její rodinu, že se pohrdavě usmála, což bylo v rozporu s křesťanskou dobrotou. Když se pak u ní sešla

s katolickým duchovním, všimla si ještě, že madame Stahlová pečlivě ukrývá tvář ve stínu dál od lampy a podivně se usmívá. Aťsi byly ty dva postřehy bezvýznamné, přece ji to mátló a začala o madame Stahlové pochybovat. Ale zato Váreňka, osamělá, bez příbuzných a bez přátel, Váreňka, která zažila trpké zklamání, si nic nepřála, ničeho nelitovala, Váreňka byla dokonalost, o které Kitty mohla jen nesměle snít. Na Váreňce poznala, že stačí zapomenout na sebe a mít rád jiné lidi, a člověk bude klidný, šťastný a dokonalý. A taková chtěla být Kitty. Když teď jasně pochopila, na čem *nejvíc záleží*, nespokojila se pouhým nadšením, ale ihned se z celé duše oddala novému životu, který se před ní objevil. Podle Váreňčina vyprávění o tom, co činí madame Stahlová i ostatní, jež jmenovala, si Kitty už zosnovala plán, jak bude napříště žít. Ať bude žít kdekoli, bude stejně jako neteř paní Stahlové Aline, o které jí Váreňka mnoho vyprávěla, vyhledávat nešťastníky, podle svých sil jim pomáhat, rozdávat evangelia, číst z evangelia nemocným, zločincům, umírajícím. Zvlášť nápad se čtením evangelia, jak jej prováděla Aline, Kitty okouzloval. Ale to všechno byly tajné sny, o kterých se nezmiňovala ani matce, ani Váreňce.

Zatím Kitty čekala, až nastane čas, kdy bude v širokém měřítku uskutečňovat své plány, ale ovšem i zde v lázních, kde bylo tolik lidí chorých a nešťastných, snadno našla příležitost uplatnit své nové zásady, v nichž si brala příklad z Váreňky.

Paní kněžna pozorovala zpočátku jen tolik, že na Kitty má mocný vliv její engouement, jak tomu říkala, v paní Stahlové a zejména ve Váreňce. Viděla, že si Kitty bere z Váreňky příklad nejen v její činnosti, ale že bezděčně napodobuje i její chůzi, mluvu a mžourání očima. Ale pak kněžna upozorovala, že dcera prožívá nezávisle na tomto okouzlení nějaký vážný duševní přerod.

Kněžna viděla, že Kitty si po večerech čítá ve francouzském evangeliu, které dostala od paní Stahlové, což dříve nedělávala; že se vyhýbá jejich společnosti a schází se s pacienty, nad kterými drží

Váreňka ochrannou ruku, zvlášť s chudobnou rodinou nemocného malíře Petrova. Kitty si patrně zakládala na tom, že v této rodině koná povinnosti milosrdné sestry. To všechno bylo pěkné a kněžna nic nenamítala, tím spíš, že Petrovova paní byla zcela řádná žena a že princezna, které neušla Kittina činnost, ji chválila a říkala jí anděl útěchy. To všechno by bylo docela pěkné, kdyby se to nepřehánělo. Kněžna však viděla, že dcera upadá do extrému, a také jí to říkala.

„Il ne faut jamais rien outrer,“³⁴ říkala jí.

Ale dcera jí ani neodpovídala, jen si v duchu říkala, že nelze mluvit o extrému, jde-li o křesťanské skutky. Přeháníme snad, když následujeme učení, které nám velí, udeří-li nás kdo ve tvář, nastavit i druhou, a dát i košili, berou-li nám plášť? Ale kněžně se ty extrémy nelíbily a ještě méně se jí líbilo, že jí Kitty – to cítila – nechce otevřít své srdce.

Kitty opravdu před matkou skrývala své nové názory a city. Neskrývala je proto, že by si matky nevážila, že by ji nemilovala, ale jen proto, že to byla její matka. Byla by se spíš svěřila komukoli jinému než matce.

„Anna Pavlovna už u nás nějak dlouho nebyla,“ řekla jednou kněžna, míníc paní Petrovovou. „Zvala jsem ji. Ale jí se snad u nás nelíbí.“

„Ne, to jsem nepozorovala, mamá,“ pravila Kitty s uzarděním.

„Už jsi u nich dávno nebyla?“

„Chceme si zítra udělat výlet do hor.“

„Proč ne, jen jed'te,“ řekla paní kněžna. Dívala se dceři do rozpačitého obličeje a byla by ráda uhádla příčinu jejích rozpaků.

Téhož dne přišla k obědu Váreňka a oznámila, že Anna Pavlovna se rozmyslila a nechce zítra jet do hor. A kněžna si všimla, že Kitty zase zrudla.

„Kitty, neměla jsi s Petrovovými nějakou nepříjemnost?“ ptala se kněžna, když osaměly. „Proč už k nám paní neposílá děti a přestala k nám chodit?“

34 Nikdy se nemá přehánět. (*franc.*)

Kitty odpověděla, že spolu nic neměly a že naprosto nechápe, co se na ní Anně Pavlovně najednou znelíbilo. Mluvila úplnou pravdu. Nevěděla, proč se k ní Anna Pavlovna chová jinak než dřív, ale tušila to. Tušila něco, co nemohla říci matce, co neřekla ani sobě. Byla to jedna z věcí, které víme, ale které nemůžeme říci ani sobě samým; takový máme strach, abychom se nezmýlili, taková by to byla hanba.

Znova a znova si probírala ve vzpomínkách celý svůj vztah k té rodině. Vzpomínala, jaká naivní radost se zračila Anně Pavlovně v dobráckém boubelatém obličejí při každém shledání; vzpomínala na jejich tajné rozpravy o pacientovi, na spiklenecké úmluvy, jak ho vytrhnout z práce, kterou měl zakázánu, a odvést ho na procházku; na přítulnost nejmladšího hošíka, který jí říkal „moje Kitty“ a nešel bez ní spát. Jak bylo všechno hezké! Pak si vzpomněla na přespráliš hubenou postavu Petrova s jeho dlouhým krkem a v hnědém kabátě; na jeho řídké kučeravé vlasy, tázavé modré oči, které ji první dobu děsily, i na jeho bolestné úsilí vypadat před ní svěže a čile. Vzpomínala, jak se první dobu snažila přemoci odpor, který k němu cítila jako ke všem souchotinářům, i jak usilovně přemítala, co mu řekne. Vzpomínala na plachý, zjihlý pohled, kterým ji sledoval, i na zvláštní pocit útrpnosti, tísně a pak vědomí vlastní dobrotivosti, které při tom měla. Jak to všechno bylo hezké!

Ale všechno to bylo jen první dobu. Nyní, před několika dny se najednou všechno pokazilo. Anna Pavlovna vítala Kitty s falešnou vlídností a bez ustání pozorovala ji i muže.

Snad k ní Anna Pavlovna neochladla proto, že se vždycky tak dojemně radoval z jejího příchodu?

Ano, vzpomínala, vypadalo to od Anny Pavlovny nějak nepřírodně a vůbec se to nesrovnávalo s její dobrotou, když především řekla mrzutě: „Vidíte, pořád čekal na vás, nechtěl si bez vás vzít kávu, třebaže je hrozně zesláblý.“

A možná jí bylo také nemilé, když mu Kitty podala pléd. Je to všechno tak prosté, ale on to přijal tak nešikovně, tak dlouho děkoval,

až Kitty byla celá nesvá. A pak ta její podobizna, která se mu tak podařila. A hlavně ten pohled, rozpačitý a něžný! Ano, ano, je to tak, opakovala si Kitty s hrůzou. Ne, to není možné, nesmí to být! Takový chudák, říkala si vzápětí.

Ty pochybnosti jí kalily radost z nového života.

XXXIV

Kníže Ščerbackij nedokončil léčebnou kúru, jel z Karlových Varů do Badenu a Kissingenu za známými Rusy, aby se – jak říkal – nalokal ruského ovzduší, a pak už se vrátil k rodině.

Manželé měli na život v cizině názory zcela protichůdné. Kněžna považovala všechno za skvělé a přes své význačné postavení v ruské společnosti dělala ze sebe v cizině evropskou dámu, kterou nebyla, neboť byla ruská paní každým coulem, a tak hrála, což jí bylo trochu trapné. Kníže naopak považoval v cizině všechno za špatné, evropský způsob života nesl nelibě, přidržoval se svých ruských zvyků a schválně se hleděl projevovat v cizině jako Evropan ještě méně, než jím byl ve skutečnosti.

Kníže se vrátil zhublý, s váčky pod očima, ale v nejlepším rozmaru. Jeho veselý rozmar se ještě zlepšil, když viděl, že Kitty se docela zotavila. Zvěst o jejím přátelství s paní Stahlovou a s Váreňkou i kněžnino pozorování, že se s Kitty stala jakási změna, obojí knížete rozrušilo a vzbudilo v něm obvyklou žárlivost na cosi, co mu dceru může odcizit, a trochu strach, aby neunikla jeho vlivu do jakýchkoli sfér pro něho nedosažitelných. Ale nemilé zvěsti utonuly v moři dobromyslnosti a veselí, kterým se vyznačoval vždy a které zvlášť vzrostlo po léčbě v Karlových Varech.

Nazítí po příjezdu šel kníže ve svém dlouhém svrchníku, se svými ruskými vráskami a odulými tvářemi podepřenými škrobeným límečkem v nejveselejším rozmaru s dcerou na promenádu.

Bylo nádherné jitro. Úpravné domy vesele vyhlížely ze zahrádek, německé služky, baculaté z piva, s červenými tvářemi a s červenými rukama se vesele činily a slunko svítilo, až se srdce smálo. Ale jak se blížili k pramenům, stále častěji potkávali pacienty, a ti se v obvyklém, spořádaném německém životním prostředí zdáli

ještě žalostnější. Kitty už ten protiklad nezarážel. Jasně slunce, veselý svit pestrého kvítí, zvuky hudby, vše jí bylo přirozeným rámcem pro všechny známé tváře a změny k horšímu či k lepšímu, které sledovala. Ale knížeti se jas a svit červencového jitra i orchestr, který vyhrával veselý moderní valčík, a zvláště ty podsadité služky, všechno se mu jevilo jako nemožnost a zrudnost vedle těch unylých, ploužících se mrtvol, shromážděných ze všech končin Evropy.

Přestože se pyšnil a skoro omládl, když se vedl s milovanou dcerou, byl teď nějak nesvůj a skoro se styděl za svůj pevný krok, za své silné, tukem obalené údy. Bylo mu skoro jako člověku, který se octl bez šatů ve společnosti.

„Představ mě svým novým přátelům, představ mě jim,“ říkal dceři a svíral jí loktem ruku. „Dokonce jsem si oblíbil ten tvůj ošklivý Soden za to, že tě tak uzdravil. Jenom to tady máte smutné, moc smutné. Kdo je to?“

Kitty mu jmenovala známé i neznámé osoby, které potkávali. Přímo u vchodu do parku potkali slepou m-me Bertheovou s průvodkyní a kníže byl potěšen, když se stará Francouzka zatvářila dojatě, jakmile uslyšela Kittin hlas. Ihned se s přepjatou francouzskou zdvořilostí dala do řeči, velebila knížete, že má tak hodnou dceru, do očí vynášela Kitty až do nebes a říkala jí poklad, skvost a anděl útěchy.

„No, tak je druhý anděl,“ pravil kníže s úsměvem. „Ona říká anděl číslo jedna m-lle Váreňce.“

„Och! M-lle Váreňka, to je opravdový anděl, allez³⁵,“ přitakala m-me Bertheová.

V ochoze potkali Váreňku. Šla rychle proti nim a nesla elegantní červenou kabelku.

„Vidíte, přijel mi tatínek,“ řekla jí Kitty.

35 Zajisté. (*franc.*)

Váreňka prostě a přirozeně, jako dělala všechno, udělala jakýsi pohyb, cosi mezi úklonou a pukrletem, a hned se s knížetem rozhovořila, jako mluvila se všemi, nenuceně a prostě.

„To víte, už vás znám, velice dobře vás znám,“ pravil kníže s úsměvem, z kterého Kitty radostně zjistila, že se její družka otci zalíbila. „Kam máte tak naspěch?“

„Mamá je tady,“ pravila Váreňka ke Kitty. „Celou noc nespala a lékař jí doporučil, aby si vyjela ven. Nesu jí ruční práci.“

„Tak tohle je anděl číslo jedna!“ řekl kníže, když Váreňka odešla.

Kitty viděla, že má chuť trochu si Váreňku dobrat, ale že to naprosto nedokáže, protože se mu Váreňka líbí.

„Tak to uvidíme všechny tvoje přátele,“ dodal, „i madame Stahlovou, pokud se jí uráčí mě poznat.“

„Copak ty se s ní znáš, tati?“ zeptala se Kitty ustrašeně, neboť zpozorovala, jak otci při zmínce o madame Stahlové vzplanulo v očích výsměšné světýlko.

„Znal jsem se trochu s jejím mužem a s ní, ještě než se dala k pie-tistům.“

„Kdo to jsou pietisté, tatínku?“ otázala se Kitty už poděšena, že to, čeho si na paní Stahlové tak hluboce váží, má svůj název.

„Ani sám pořádně nevím. Jenom vím, že za všechno děkuje pánu-bohu, za každé neštěstí, děkuje pánu-bohu i za to, že jí umřel muž. No, a vypadá to směšně, protože špatně žili.“

„Kdo to je? Takový ubohý zjev!“ zeptal se, když zpozoroval na lavičce menšího pacienta v hnědém kabátě a bílých kalhotách, které mu dělaly podivné faldy na vyzáblých, kostnatých nohou.

Muž pozvedl slaměný klobouk nad řídkými kadeřavými vlasy a odhalil vysoké, chorobně zarudlé, otláčené čelo.

„To je Petrov, malíř,“ odpověděla Kitty a začervenala se. „A tohle je jeho paní,“ dodala ukazujíc na Annu Pavlovnu, jež zrovna ve chvíli, kdy se blížili, šla jako naschvál pro děcko, které uteklo na pěšinu.

„Vypadá tak uboze a přitom tak mile!“ řekl kníže. „Proč jsi k němu nešla? Nechtěl ti něco říci?“

„No, tak půjdem,“ řekla Kitty a plna odhodlání se otočila. „Jak se vám dnes daří?“ ptala se Petrova.

Petrov vstal opíraje se o hůl a nesměle pohlédl na knížete.

„To je má dcera,“ pravil kníže. „Dovolte, abych se představil.“

Malíř se uklonil a usmál se, až se mu bílé zuby podivně zablýskly.

„Včera jsme vás čekali, slečno,“ řekl Kitty.

Při těch slovech zavrával a opakoval ten pohyb, aby naznačil, že to bylo úmyslně.

„Chtěla jsem přijít, ale Váreňka říkala, že Anna Pavlovna vzkazuje, že nikam nepojedete.“

„Jak to, že ne?“ řekl Petrov celý rudý, a hned se rozkašlal. Ohlížel se po ženě. „Aneto, Aneto!“ pronesl hlasitě a na tenkém bílém krku se mu napjaly tlusté žíly jako provazy.

Anna Pavlovna přišla k nim.

„Jak jsi mohla vzkázat slečně, že nikam nejedem?“ zasípěl po-
drážděně, hlas už mu vypověděl.

„Dobrý den, slečno!“ pravila Anna Pavlovna se strojeným úsmě-
vem, tolik vzdáleným tomu, jak jednala kdysi. „Velice mě těší,“
oslovila knížete. „Vaše Jasnost už byla netrpělivě očekávána.“

„Jak jsi mohla slečně vzkázat, že nikam nejedem?“ zasípěl malíř
ještě jednou a ještě zlostněji, neboť ho zřejmě popouzelo, že hlas
mu vypovídá a že nemůže dodat své řeči patřičného důrazu, jak by
chtěl.

„Ach bože můj! Myslela jsem, že nepojedeni,“ odpověděla žena
mrzutě.

„Jak to, když...“ Rozkašlal se a mávl rukou.

Kníže se poroučel a odcházeli s dcerou pryč.

„Och!“ vzdychl těžce. „Chudáci!“

„Ano, tatínku,“ ozvala se Kitty. „Ale musíš vědět, že mají tři děti,
žádné služebnictvo a skoro žádné prostředky. On něco dostává

z Akademie," vykládala živě, aby v sobě utlumila rozčilení, které se jí zmocnilo z podivné změny v chování Anny Pavlovny.

„A tamhle je madame Stahlová.“ Kitty ukázala na pojízdné křeslo, v kterém cosi leželo pod slunečníkem, obloženo polštáři, a na sobě mělo cosi šedého a bleděmodrého.

Byla to paní Stahlová. Za ní stál zasmušilý, statný německý sluha, který ji vozil. Vedle ní stál světlovlasý švédský hrabě, kterého Kitty znala podle jména. Několik pacientů okounělo poblíž křesla, dívali se na tuto dámu jako na nějaký div.

Kníže pokročil blíž. A Kitty rázem zahlédla v jeho očích posměšné světlíčko, které ji přivádělo do rozpaků. Přistoupil k madame Stahlové a promluvil na ni onou výtečnou francouzštinou, kterou dnes mluví už tak málo lidí, nesmírně uctivě a roztomile.

„Nevím, zda si na mne vzpomínáte, ale musím se k vám přihlásit, abych vám mohl poděkovat, že jste tak laskavá k mé dceři,“ pravil. Smeknutý klobouk si nechal v ruce.

„Jeho Jasnost kníže Alexandr Ščerbackij,“ pravila madame Stahlová, upírajíc na něho nebeské zraky, v kterých Kitty postřehla nelibost. „Velmi mě těší. Tolik jsem si oblíbila vaši slečnu dceru.“

„Zdraví vás pořád zlobí?“

„Ale už jsem si zvykla,“ řekla madame Stahlová a seznámila knížete se švédským hrabětem.

„Ale vy jste se velice málo změnila,“ řekl jí kníže. „Neměl jsem tu čest vás vidět asi deset nebo jedenáct let.“

„Ano, bůh na nás sesílá kříž a dává nám sílu, abychom jej unesli. Člověk se začasťe diví, nač se ten život tak vleče... Z druhé strany!“ mrzutě okřikla Váreňku, která jí balila nohy do plédu jinak, než paní Stahlové vyhovovalo.

„Snad proto, abychom konali dobré skutky,“ pravil kníže a oči mu jen hrály.

„K tomu nejsme povoláni, abychom to posuzovali,“ řekla paní Stahlová, když zpozorovala ten odstín v jeho výrazu. „Tu knihu

mi tedy pošlete, milý hrabě? Srdečné díky," obrátila se k mladému Švédovi.

„Á, pan plukovník!" zvolal kníže, když zahlédl moskevského známého, stojícího poblíž. Uklonil se paní Stahlové a odcházel s dcerou a s moskevským plukovníkem, který se k nim připojil.

„Tohle má být naše šlechta, Jasnosti!" rádoby posměšně řekl plukovník, ježto měl paní Stahlové za zlé, že nebyli představeni.

„Pořád stejná," ozval se kníže.

„A vy jste ji, Jasnosti, znal, ještě než ochuravěla, totiž než ulehla?"

„Ano. Pamatuju se, jak ulehla."

„Prý už deset roků nevstává."

„Nevstává, protože je kratinožka. Má nemožnou postavu."

„Tatínku, to snad ne!" zvolala Kitty.

„Zlí jazykové to tvrdí, miláčku. Ale tvoje Váreňka si užije," dodal.

„Och tyhle nemocné milostpaničky!"

„Ba ne, tati!" zaníceně odporovala Kitty. „Váreňka ji zbožňuje. A pak, ona koná tolik dobra! Zeptej se koho chceš! Ji a Aline Stahlovou znají všichni."

„Možná," řekl a stiskl jí loktem ruku. „Ale lepší je, když se dobro koná tak, že se můžeš zeptat koho chceš, a žádný o tom neví."

Kitty se odmlčela, ale nebylo to proto, že by neměla co říci; nechtěla však ani otci vyjevit své tajné myšlenky. Ale podivná věc, přestože byla tak odhodlána nepodrobit se otcovu názoru, nepovolit mu přístup do své svatyně, cítila náhle, že božská podoba madame Stahlové, kterou celý měsíc nosila v srdci, nenávratně zmizela, jako mizí figura, složená z pohozených šatů, sotvaže pochopíme, jak ty šaty leží. Zbyla jen žena s krátkýma nohama, která leží, protože má nemožnou postavu, a šikanuje trpělivou Váreňku za to, že ji špatně přikrývá plédem. A žádné úsilí fantazie už nemohlo vzkřísit dřívější madame Stahlovou.

XXXV

Kníže nakazil svou veselou náladou členy rodiny a známé, ba německého pana domácího, u kterého Ščerbackých bydlili.

Když se s Kitty vrátil z promenády, pozval na kávu plukovníka, Marii Jevgenijevnu i Váreňku, pak dal vynést stůl a křesla do zahrady pod kaštan a prostřít tam k svačině. Pan domácí i sluhové oživil jeho veselím. Znali jeho štědrost a za malou půlhodinku se churavý hamburský lékař, bydlící nahoře, závistivě díval na tu veselou ruskou společnost zdravých lidí, shromážděnou pod kaštanem. V zeleném loubí, házejícím chvějivé kruhovitě stíny, u stolu pokrytého bílým ubrusem a plného konvic, chleba, másla, sýrů a studené zvěřiny, seděla paní kněžna v čepečku s fialovými stuhami a rozdávala šálky a chlebičky. Na druhém konci seděl kníže, důkladně si popřával a hlasitě a vesele vykládal. Rozložil vedle sebe nákupy, vyřezávané truhličky, hračky a všelijaké nožičky na papír, kterých nakoupil celou haldu ve všech lázních, a rozdával je všem i služce Lieschen a panu domácímu, s kterým žertoval svou komickou chatrnou němčinou a ujišťoval ho, že Kitty neuzdravily léčivé prameny, nýbrž jeho znamenitá strava, zejména polévka ze sušených švestek. Kněžna si muže dobírala pro jeho ruské zvyky, ale byla tak rozjařená a veselá, jako nebyla za celý lázeňský pobyt. Plukovník se jako vždy usmíval vtipům, které dělal kníže, ale v ná-zoru na Evropu, kterou podle vlastního domnění pilně studoval, byl při kněžně. Dobrácká Marie Jevgenijevna se prohýbala smíchy, kdykoli kníže řekl něco komického, a Váreňka, což Kitty ještě nikdy nezažila, přímo umdlěla tichým, ale nakažlivým smíchem.

To vše Kitty bavilo, ale klidná být nemohla. Nemohla rozřešit otázku, kterou jí bezděčně dal otec svým veselým názorem na její přátele a na život, který si tolik zamilovala. K otázce se přidružila

i změna v jejím vztahu k Petrovovým, jež se dnes tak nápadně a nemile projevila. Všem bylo veselo, ale Kitty nemohla být veselá a to ji trápilo ještě víc. Bylo jí asi jako v dětství, když bývala za trest zavřena do svého pokoje a odtamtud poslouchala, jak se sestry vesele smějí.

„K čemu jsi nakoupil takovou spoustu, no řekni!“ pravila kněžna s úsměvem, podávajíc muži šálek kávy.

„Člověk si vyjde na procházku, přijde ke krámku a už ho pobízejí: Erlaucht, Excellenz, Durchlaucht.³⁶ A jak slyším Durchlaucht, to se ví, už neodolám a deset tolarů je pryč.“

„To všecko jenom z dlouhé chvíle,“ řekla kněžna.

„To se ví, že z dlouhé chvíle. Je mi taková dlouhá chvíle, milá zlatá, že bych se ukousal.“

„Jak může být Vaší Jasnosti dlouhá chvíle? V Německu je teď tolik zajímavostí,“ namítla Marie Jevgenijevna.

„Ale já už všechny zajímavosti znám. Polévku ze švestek znám, klobásy s hrachem taky. Znam všecko.“

„Ne, ale říkejte, co chcete, Jasnosti, mají tu zajímavé instituce...,“ řekl plukovník.

„Ale co je na nich zajímavého? Jsou všichni spokojení, i když to nestojí za zlámanou grešlí. Na všechny vyžráli. No, ale proč bych měl já být spokojen? Na nikoho jsem nevyžrál, jenom abych se sám zouval a ještě abych jim sám strkal boty za dveře. Ráno vstávat, honem honem oblékat a do salónu pít mizerný čaj. Doma, to je jiná! Člověk se klidně probudí, trošku si zanádá a zabručí, pak se pořádně probere, všecko si rozmyslí, nemá nikam naspěch.“

„Ale čas jsou peníze, na to Vaše Jasnost zapomněla,“ řekl plukovník.

„Jak kdy! Jednou byste dal celý měsíc za šesták a jindy je půlhodina k nezaplacení. Nemám pravdu, Kátěnko? Co jsi taková mrzutá?“

36 Jasnosti, Excellence, Osvícenosti. (něm.)

„Nejsem.“

„Kampak spěcháte? Nechod'te ještě,“ obrátil se k Váreňce.

„Musím domů,“ řekla Váreňka. Vstala a zvonivě se rozesmála. Když se utišila, rozloučila se a šla si do stavení pro klobouk. Kitty šla za ní. I Váreňka se jí teď jevila jinak. Nebyla horší, avšak byla jiná, než jak si ji představovala dříve.

„Ach, už dávno jsem se tak nenasmála!“ řekla Váreňka a už si brala slunečník a kabelku. „Máte roztomilého tatínka!“

Kitty mlčela.

„Kdy se uvidíme?“ tázala se Váreňka.

„Mamá se chtěla podívat k Petrovovým. Budete tam taky?“ zkoušela Kitty Váreňku.

„Ano. Mají odjet, tak jsem jim slíbila, že jim pomůžu balit.“

„To přijdu taky.“

„Ne, co byste tam dělala?“

„Proč? Proč? Proč?“ vyhrkla Kitty, oči doširoka rozevřené, a chýtila se Váreňčina slunečníku, aby jí neutekla. „Ne, počkejte, proč?“

„Tak. Přijel vám pan otec, a pak, oni se před vámi necítí dost volně.“

„Ne, řekněte mi, proč nechcete, abych chodila často k Petrovovým? Vid'te, že si to nepřejete? Proč?“

„To jsem neřekla,“ pravila Váreňka klidně.

„Ne, prosím vás, povězte mi to!“

„Mám vám říct všecko?“

„Ano, všecko, všecko!“ přitakala Kitty.

„Ale není na tom nic tak mimořádného, jenomže Michail Alexejevič (tak se malíř jmenoval) chtěl původně odjet dřív, a teď se mu nechce odtud,“ řekla Váreňka s úsměvem.

„Tak dál, dál!“ hartusila Kitty a mračila se na Váreňku.

„No a nevím proč, ale Anna Pavlovna řekla, že prý se mu odtud nechce proto, že jste tu vy. Jistě to bylo nemístné, ale oni se kvůli tomu, kvůli vám pohádali. Víte sama, jak jsou tihle pacienti nervózní.“

Kitty se mračila stále víc a mlčela a Váreňka mluvila sama, jen aby ji uchlácholila a uklidnila; viděla, že dojde k výbuchu, nevěděla čeho – zda pláče, nebo slov.

„Proto byste tam raději neměla chodit... A víte, nezlobte se...”

„Dobře mi tak, dobře mi tak!“ vychrlila ze sebe Kitty a vytrhla Váreňce slunečník. Ani se nepodívala přítelkyni do očí.

Váreňka se stěží ubránila úsměvu, když viděla dětinský hněv své přítelkyně, ale nechtěla ji urazit.

„Jak to, dobře? Nerozumím,“ pravila.

„Dobře mi tak, protože to všechno bylo pokrytectví, protože je to všechno strojené a nejde to od srdce. Co mi bylo po cizím člověku? A tak jsem nakonec zavdala podnět k hádce a dopadá to tak, že jsem dělala něco, oč se mě žádný neprosil. Protože je to samé pokrytectví! Pokrytectví, nic než pokrytectví!“

„Ale proč byste byla pokrytecká?“ tiše řekla Váreňka.

„Bože, taková hloupost, něco tak ohavného! Co jsem z toho měla... Všecko je to pokrytectví!“ opakovala a rozevírala a zavírala slunečník.

„Ale proč vlastně?“

„Aby se člověk dělal lepší před lidmi i před sebou a před bohem, aby všechny oklamal. Ne, teď už se k tomu nepropůjčím! Ať jsem radši špatná, ale aspoň nebudu lhářka ani podvodnice!“

„Ale kdo je podvodnice?“ řekla Váreňka vyčítavě. „Říkáte to, jako když...”

Ale Kitty měla svůj záchvat prchlivosti. Nedala jí domluvit.

„Já nemluvím o vás, o vás vůbec ne. Vy jste dokonalá. Ano, ano, vím, že jste vtělená dokonalost. Ale co se dá dělat, když já jsem špatná? Nic by se nebylo stalo, kdybych nebyla špatná. Tak ať jsem špatná, ale nebudu pokrytecká. Co je mi po Anně Pavlovně? Ať si žijí, jak chtějí, a já si taky budu žít, jak chci. Nemohu být jiná... A to všechno není to pravé, není to ono!“

„Ale co?“ v údivu řekla Váreňka.

„Všecko. Nemohu žít jinak, než jak mi káže srdce, ale vy žijete podle pravidel. Zamilovala jsem si vás docela prostě, ale vy mě asi jenom proto, abyste mě spasila, abyste mě mohla poučit!“

„Křivdíte mi.“

„Ale já nikoho nemyslím, mluvím jenom o sobě.“

„Kitty!“ ozval se matčin hlas. „Pojď sem, pojď ukázat papá, jaké máš korálky.“

Kitty s hrdou tváří, aniž se s přítelkyní udobřila, vzala ze stolu krabičku s korály a šla k matce.

„Co je ti, že jsi taková červená?“ řekli jí oba rodiče zároveň.

„Nic,“ odpověděla, „hned přijdu.“ A běžela zpátky.

Ona je ještě tady, pomyslila si. Co jí řekne, bože, bože! Co to udělala, co říkala! Proč jí ublížila? Co má dělat? Co jí řekne?

Kitty zůstala stát u dveří.

Váreňka seděla v klobouku a se slunečníkem v ruce u stolu a prohlížela si pero, které Kitty zlomila. Vztyčila hlavu.

„Váreňko, odpusťte, odpusťte mi!“ zašeptala Kitty. „Nevím, co jsem mluvila. Já...“

„Nechtěla jsem vás zarmoutit, věřte mi,“ pravila Váreňka s úsměvem.

Příměří bylo uzavřeno. Ale s otcovým příjezdem se pro Kitty změnil celý svět, v kterém žila dosud. Nezřekla se všeho, co poznala, pochopila však, že klamala sama sebe, když se domnívala, že může být tím, čím chtěla být... Nějak procitla; uvědomila si plně, jak je těžké bez pokrytectví a bez chlubitosti se udržet na výši, ke které se chtěla povznést; kromě toho si uvědomila všechnu tíhu toho světa zármutku, nemocí, umírajících, světa, v kterém žila; úsilí, jež musela vynaložit, aby to vše měla ráda, bylo jí teď mukou, a chtěla se co nejdříve dostat na čerstvý vzduch, do Ruska, do Jergušova, kam – jak věděla z dopisu – už přijela sestra Dolly s dětmi.

Ale její láska k Váreňce neochabla. Při loučení ji Kitty snažně prosila, aby přijela k nim do Ruska.

„Přijedu, až se vdáte,“ řekla Váreňka.

„Já se nikdy nevdam.“

„Tak to nikdy nepřijedu.“

„No tak se vdám jenom proto. Ale nezapomeňte, co jste slíbila!“
řekla Kitty.

Lékařova předpověď se splnila. Kitty se vrátila domů do Ruska uzdravena. Nebyla už tak bezstarostná a veselá jako dříve, ale byla klidná. Moskevské trápení se stalo vzpomínkou.

ČÁST TŘETÍ

I

Sergej Ivanovič Koznyšov si chtěl odpočinout po duševní práci, a místo aby jel do ciziny jako jindy, přijel koncem května na venkov k bratrovi. Život na venkově byl podle jeho názoru nejlepší. Přijel teď k bratrovi, aby toho života užil do sytosti. Konstantin Levin byl velmi potěšen tím spíš, že už letos nečekal bratra Nikolaje. Ale přestože měl Sergeje Ivanoviče rád a vážil si ho, bylo mu s ním na vsi nějak divně. Bylo mu divně, až nepříjemně, když viděl, jak bratr pohlíží na vesnici. Pro Konstantina Levina byla vesnice ohniskem života, to jest radostí, starostí i práce. Pro Sergeje Ivanoviče znamenala vesnice jednak oddech po práci, jednak užitečný lék proti zkaženosti, který užíval rád a s plným vědomím, jak mu prospívá. Pro Konstantina Levina měla vesnice své kouzlo v tom, že skýtala široké pole působnosti, nesporně užitečné. Pro Sergeje Ivanoviče bylo největší kouzlo venkova v tom, že se tam můžeme a musíme oddávat zahálce. Kromě toho byl Konstantinovi proti mysli i bratrův vztah k lidu. Sergej Ivanovič tvrdil, že lid miluje a zná, často rozprávěl s rolníky, což mu dobře šlo, neboť se nepřetvařoval a nic nehrál, a z každé takové rozpravy vyvozoval obecné závěry ve prospěch lidu i na důkaz, že tento lid zná. Takový vztah k lidu se Konstantinu Levinovi nelíbil. Pro Konstantina byl lid pouze hlavním účastníkem společné práce a při vši úctě a jakési pokrevní lásce k rolníkovi, kterou asi podle vlastních slov nasál s mlékem své kojné, vesničanky, přesto všecko, ač jako účastník společného díla býval někdy nadšen silou, skromností a spravedlivostí těch lidí, velice často, kdy si společná věc vyžadovala jiné vlastnosti, se na lid horšil pro jeho lehkomyšlnost, nedbalost, opilství a lhavost. Kdyby se byl Konstantin Levina někdo zeptal, zda lid miluje, vůbec by nevěděl, co na to odpovědět. Měl a neměl rád lid stejně, jako lidi vůbec. Jako dobrý

člověk měl ovšem lidi spíš rád než naopak, a proto miloval i lid. Ale milovat či nemilovat lid jako cosi zvláštního nemohl, protože mezi lidem žil, všechny jeho zájmy byly spjaty s lidem, a nejen to, i sebe sama považoval za jednoho z lidu, neviděl v sobě ani v lidu žádné zvláštní přednosti ani chyby a nemohl se považovat za něco jiného.

Kromě toho sice žil dlouho v nejužším styku s rolníky jako hospodář, prostředník a především jako rádce (rolníci mu důvěřovali a chodili k němu z širokého okolí o radu), ale neměl na lid žádný určitý názor a na otázku, zda lid zná, by mohl odpovědět stejně těžko jako na otázku, zda lid miluje. Říci, že zná lid, by pro něho bylo totéž jako říci, že zná lidi. Neustále pozoroval a poznával lidi všeho druhu, mezi nimi i rolníky, jež považoval za lidi dobré a zajímavé, a přitom v nich ustavičně nacházel nové rysy, opravoval si o nich dřívější názory a tvořil si nové. Sergej Ivanovič naopak. Stejně jako miloval a chválil venkovský život jakožto protiklad k životu, který nemiloval, stejně měl rád i lid jako protiklad třídy, kterou nemiloval, a zrovna tak znal lid jako cosi protichůdného lidem vůbec. Jeho metodická mysl si vytvořila přesné, určité pojetí života lidu, zčásti odvozené ze života lidu přímo, ale převážně z antiteze. Nikdy svůj názor na lid a svůj kladný poměr k němu neměnil.

Kdykoli se bratři rozcházeli v názorech na lid, překonával Sergej Ivanovič bratra právě tím, že měl určité představy o lidu, o jeho povaze, vlastnostech i zálibách. Ale Konstantin Levin žádnou určitou, neměnnou představu neměl, takže byl v těchto sporech pokaždé usvědčen, že odporuje sám sobě.

Koznyšov viděl v mladším bratrovi dobrého chlapa, který má srdce na pravém místě a je sice dost bystrý, ale podléhá chvilkovým dojmům, a proto je pln rozporů. Někdy mu s blahovůlí staršího bratra objasňoval význam věcí, ale neměl požitek z toho, když se s ním přel, protože ho porážel příliš snadno.

Konstantin Levin se na bratra díval jako na člověka velice moudrého a vzdělaného, ušlechtilého v nejlepším slova smyslu

a schopného pracovat pro obecné blaho. Ale čím byl starší a čím blíží bratra poznával, tím častěji mu vskrytu přicházelo na mysl, že schopnost pracovat pro obecné blaho, schopnost, kterou sám naprosto postrádal, snad ani není předností, ale naopak určitým nedostatkem – nikoli nedostatkem dobrých, poctivých, ušlechtilých tužeb a zálib, ale nedostatkem životní síly, nedostatkem upřímného nadšení, oněch snah, které člověka mají k tomu, aby si ze všech nesčetných životních drah, jež se mu naskýtají, zvolil jedinou a přál si jen toto jediné. Čím více poznával bratra, tím víc pozoroval, že Sergej Ivanovič i mnozí jiní činitelé pracující pro obecné blaho nedospěli k svému zaujetí pro obecné blaho z upřímného, od srdce jdoucího nadšení, nýbrž rozumově usoudili, že je dobré se tomu věnovat, a jen proto se tomu věnují.

V té domněnce utvrdil Levina i další postřeh. Pozoroval, že otázky obecného blaha či nesmrtelnosti duše neleží bratrovi na srdci o nic více než šachová partie anebo důmyslné zařízení nového stroje.

Kromě toho se Konstantin Levin cítil na venkově s bratrem nevšůj proto, že na venkově, zvláště v létě, byl ustavičně zaneprázdněn v hospodářství a celý dlouhý den mu nestačil, aby mohl všechno zastat, kdežto Sergej Ivanovič odpočíval. Ale i když teď odpočíval, totiž nepracoval na svém spise, byl tak zvyklý na duševní činnost, že rád vyjadřoval elegantní hutnou formou myšlenky, které se mu rodily v hlavě, a chtěl mít posluchače. Nejčastějším posluchačem byl ovšem bratr. A proto ho Konstantin nerad nechával o samotě, třebaže jejich vzájemný vztah byl kamarádsky prostý. Sergej Ivanovič si rád lehal na slunce do trávy, pražil se a líně klábosil.

„Ani bys nevěřil,“ říkal bratrovi, „jaká je to pro mne rozkoš, takhle se válet. V hlavě mám jako vymeteno, ani jednu myšlenku.“

Ale Konstantina Levina nebavilo sedět a poslouchat ho, zvláště proto, že věděl, že bez něho vyvázejí mrvu na nerozbrázděné pole a naházejí ji všelijak, když nedohlédne; ani krojidla u pluhů

nezašroubují, ale sundají je a pak řeknou, že pluhy jsou vynález k ničemu, že staré dobré rádlo, to je jiná atd.

„Ale přestaň už se honit v tom vedru,“ říkal mu Sergej Ivanovič.

„Ne, jenom si musím odskočit do kanceláře,“ řekl Levin a prchal na pole.

II

V prvních červnových dnech se přihodila nemilá věc. Chůva a hospodyně Agafja Michajlovna nesla do sklepa skleničku čerstvě naložených hub, uklouzla, upadla a vymkla si ruku v zápěstí. Přijel mladičký, nedávno dostudovaný lékař ze samosprávy. Prohlédl ruku, řekl, že není vykloubená, přiložil na ni obklad, zůstal pak k obědu, při kterém patrně vychutnával požitek z rozpravy se slavným Sergejem Ivanovičem Koznyšovem, a aby projevil svůj osvícený názor na věci, vykládal mu všechny klepy z okresu a stěžoval si na bídný stav zemstevního samosprávního zřízení. Sergej Ivanovič pozorně poslouchal, vyptával se, podnícen novým posluchačem se rozhovořil a vyřkl několik trefných, pádných poznámek, jež mladý lékař ocenil, až se nakonec docela rozjařil. Bratr už to znal, Sergej Ivanovič vždy po duchaplné, živé rozmluvě míval takovou náladu. Po lékařově odjezdu chtěl Sergej Ivanovič jít na ryby. Rád chodil na ryby a skoro si na tom zakládal, že může mít rád takovou hloupou zábavu.

Konstantin Levin měl jet na pole a louky, a tak nabídl bratrovi, že ho sveze v kabrioletu.

Bylo ono roční období na přelomu jara a léta, kdy už víme, jaká bude letošní úroda, kdy začínají starosti s osemem na příští rok a blíží se sena, kdy žita vymetala a šedozelené, nenalité, ještě lehké klasy se vlní ve větru, kdy zelený pozdní oves s roztroušenými trsy žluté trávy tu a tam stébluje, kdy raná pohanka se už rozrůstá a zakrývá zemi, kdy úhory, zdusané dobyt看em na kámen, úhory s ponechanými cestami, na které se nemůže s rádlom, jsou zorány do poloviny; kdy hromady přischlé vyvezené mrvy voní za svítání zároveň s medyňkem a při dolním toku čeká na kosu nedozrálé moře chráněných luk s černavými stonky vypletého šťovíku.

Byla to doba, kdy v zemědělství nastává krátký oddech, než začnou žně, rok co rok se opakující, rok co rok volající do práce všechen lid. Úroda byla bohatá a nastaly slunné, horké letní dny s krátkými nocemi, kdy padala rosa.

K lukám se muselo lesem. Sergej Ivanovič se neustále obdivoval kráse lesa utopeného v listí, ukazoval bratrovi starou lípu ztemnělou ve stínu, pestřící se žlutými palisty a užuž rozkvétající, ukazoval mu mladé letorosty, svítící jako smaragd. Konstantin Levin nerad mluvil a nerad slyšel o přírodních krásách. Slova mu byla něčím, co ubíralo na kráse tomu, co viděl. Přitakával bratrovi, ale bezděčně začal myslit na jiné věci. Když vyjeli z lesa, jeho pozornost cele upoutal úhor na pahorku, tu a tam porostlý žlutou trávou, jinde zdusáný a rozrytý do čtverců, místy zanesený mrvou, místy už zoraný. Přes úhor táhla řada vozů. Levin si spočítal vozy a byl potěšen, že se vyveze všechno, co je třeba, a při pohledu na luka se jeho myšlenky obrátily k senoseči. O senách ho to vždycky bralo zvlášť za srdce. Když dojel k louce, zastavil koně.

Dole na hustém travním podrostu dosud ležela jitřní rosa a Sergej Ivanovič, aby se neurousal, požádal bratra, aby ho dovezl přes louku až k vrbovému křoví, kde brali okouni. Levinovi sice bylo líto, že si zničí travu, ale přesto vjel na louku. Vysoká tráva se měkce ovíjela kolem kol i nohou koně a semena zůstávala na mokřích špicích a hlavách.

Bratr si připravil rybářské pruty a sedl si do křoví, Levin odvedl koně, uvázal ho a vešel do obrovského, nehybného šedozeleného moře. Hedvábná tráva s dozrávajícími semeny mu na zaplavovaných místech sahala až po pás.

Přešel louku napříč, a když vyšel na cestu, potkal dědu s naběhlým okem, nesoucího rojáček s včelami.

„Copak? Tos je našel, Fomiči?“ zeptal se Levin.

„Kdepak našel, Konstantine Mitriči! Taktak se dohlídám těch svejch. Uletěl mi druhák... Ještě že ho dohonili kluci, co orou na vašem. Vypřáhli a jeli...“

„Co myslíš, Fomiči, máme už začít sekat, nebo máme počkat?“

„Inu! Já bych řek, že se má počkat až na Petra a Pavla. Ale u vás vždycky začínáte síct dřív. Inu, pánbůh požehnej, tráva je pěkná. Dobytek se bude mít dobře.“

„A co počasí, co myslíš?“

„Jak pánbůh dá. Třeba to vydrží.“

Levin šel k bratrovi. Ryby nebraly, ale Sergej Ivanovič se nenu-
dil a zdál se být v nejružovější náladě. Levin viděl, že je rozjařen
hovorem s lékařem a chtěl by si popovídat. Ale Levin chtěl naopak
co nejrychleji domů, aby dal svolat sekáče na zítřek a rozřešil tak
silné pochybnosti, které měl o senoseči.

„Tak pojedem,“ řekl.

„Kam máš naspěch? Pojd' si ještě sednout. Ale ty jsi celý urou-
saný! Neberou, ale stejně je to hezké. Každý lov má svůj půvab,
protože člověk přijde do styku s přírodou. Ta ocelová voda je nád-
herná! Tyhle nízké břehy mi vždycky připomínají jednu hádanku,
neznáš ji? Tráva povídá vodě: půjdem se toulat, budem se houpat.“

„Tu hádanku neznám,“ ponuře odpověděl Levin.

III

„Víš, přemýšlel jsem o tobě,“ pravil Sergej Ivanovič. „To je nemožné, co se děje u vás v okrese, jak mi vykládal ten doktor. A já jsem ti říkal a říkám ti znova: chyba, že nejezdíš do schůzí a vůbec ses vzdálil činnosti v samosprávě. Když se jí budou pořádní lidé vyhýbat, samosebou půjde všechno od desítky k pěti. My platíme, peníze se vydávají na gáže, a nakonec nemáme ani školy, ani felčary, porodní báby ani lékárny, prostě nic.“

„Vždyť jsem to zkoušel,“ tiše a nevlídně odpověděl Levin. „Nedokážu to! Co mám dělat!“

„Ale co bys nedokázal? Upřímně řečeno nechápu. Lhostejnost ani neschopnost nepřipouštím. Snad to není prostě lenost?“

„Ani jedno, ani druhé, ani třetí. Zkoušel jsem to a vidím, že nic nezmohu,“ pravil Levin.

Ani dost dobře nevnímal, o čem bratr mluví. Díval se pozorně na oraniště za řekou, kde bylo vidět černou skvrnu, ale nemohl rozeznat, zda je to kůň, či správce na koni.

„Pročpak nic nezmůžeš? Zkusil jsi to, a když nebylo hned po tvém, už se vzdáváš. Copak nemáš trochu ctižádosti?“

„Ctižádost,“ řekl Levin, jehož bratrova slova tála do živého, „nechápu. Kdyby mi býval někdo řekl na fakultě, že jiní rozumějí integrálnímu počtu a já ne – dalo by se mluvit o ctižádosti. Ale tady člověk musí být nejprve přesvědčen, že si ty věci vyžadují určité schopnosti, a hlavně musí být přesvědčen, že všechny ty věci jsou velmi důležité.“

„No a? Není to snad důležité?“ řekl Sergej Ivanovič, neboť ho tála do živého, že bratr nepokládá za důležité, co zajímá jeho, a zvláště se ho dotklo, že ho patrně téměř neposlouchá.

„Mně se to nezdá důležité, nedojímá mě to, tak co?“ ozval se Levin. Už poznal, že co vyhlížel, je správce. Asi už rolníky propustil, obraceli rádlá. Že by už měli zoráno?

„Ne, ale poslyš,“ pravil starší bratr a svařtil hezký moudrý obličej. „Všecko má své meze. Je to moc hezké být tak trochu divný, ale upřímný, a nesnášet faleš – to všecko vím. Ale vždyť to, co říkáš, buď nemá vůbec smysl, nebo má smysl velice neblahý. Jak můžeš považovat za bezvýznamné, že lid, který miluješ, jak tvrdíš...“

Nikdy jsem to netvrdil, pomyslí si Konstantin Levin. „... hyne bez pomoci? Hrubé porodní báby moří děcka a lid tone v nevědomosti a kdejaký škrabák si na něj troufá. A ty máš možnosti, abys mu pomohl, ale nepomůžeš, protože to podle tebe není nic důležitého.“

A Sergej Ivanovič nadhodil dilema: „Bud' jsi tak omezený, že nedokážeš vidět vše, co bys mohl udělat, anebo se nechceš vzdát svého klidu, ješitnosti a nevím čeho ještě, abys to udělal.“

Konstantin Levin cítil, že mu nezbývá než se podrobit anebo přiznat, že se mu nedostává lásky ke společné věci. A to ho urazilo a zarmoutilo.

„Jedno i druhé,“ pravil rozhodně. „Nevidím, že by bylo možné...“

„Jakže? Nešlo by to, vhodně rozdělit peníze a postarat se o lékařskou péči?“

„Myslím, že ne... Při čtyřech tisících čtverečních verst, na kterých leží náš okres, při našich ledových hrázích a vánicích, při práci na polích... nevidím možnost poskytovat všude zdravotnickou péči. A celkem v medicínu ani nevěřím.“

„Ne, dovol. Nemáš pravdu. Mohl bych ti uvést tisíce příkladů... No, a co školy?“

„K čemu školy?“

„Co to říkáš? Copak lze pochybovat o užitečnosti vzdělání? Je-li k užitku tobě, může být zrovna tak k užitku komukoli jinému.“

Konstantin Levin se octl morálně přitlačen ke zdi, a proto v rozhorlení bezděčně vyslovil hlavní příčinu, proč je lhostejný k věcem veřejným.

„Snad je to všechno hezké. Ale proč bych se měl já starat o zřízení lékařských ordinací, kterých nikdy nepoužívám, nebo škol, kam svoje děti nebudu posílat a kam ani vesničané nechtějí posílat děti, a já ještě nejsem docela přesvědčen, že by tam posílány být měly.“

Sergeje Ivanoviče na okamžik zarazil tento nečekaný názor na věc. Ale pak si rychle zosnoval nový plán útoku.

Chvilí mlčel, vytáhl prut, znova jej hodil do vody a s úsměvem se otočil k bratrovi.

„Dovol mi... Za prvé už jsme ordinaci potřebovali. Přece jsme Agafje poslali pro doktora.“

„No, já myslím, že se jí ruka stejně nenarovná.“

„To je ještě otázka... A pak, vzdělaný rolník, vzdělaný dělník ti bude víc platný.“

„Ne, jen se zeptej, koho chceš,“ odpověděl Konstantin Levin rozhodně. „Vzdělaný člověk je jako dělník mnohem horší. Ani cesty nemohou spravit. A když postaví mosty, hned zas všechno rozkradou.“

„Konečně,“ řekl Sergej Ivanovič zamračen, protože nemiloval rozpory, zvláště ne takové, které neustále přeskakují z jedné věci na druhou a bez jakékoli souvislosti uvádějí nové a nové argumenty, takže nevíte, nač odpovídat, „konečně, o to neběží. Dovol. Uznáváš, že vzdělání je pro lid dobrodiním?“

„Uznávám,“ uklouzlo Levinovi, ale ihned ho napadlo, že řekl něco jiného, než co si myslí. Cítil, že kdyby to přiznal, bude mu dokázáno, že mluví holé nesmysly. Jak mu to bude dokázáno, nevěděl, věděl však, že mu to bude bezpochyby dokázáno logicky, a očekával tyto důkazy.

Argumentace byla mnohem jednodušší, než Levin očekával. „Uznáváš-li to za dobrodiní,“ pravil Sergej Ivanovič, „pak jako čestný

muž nutně musíš být té věci oddán, souhlasit s ní, a tudíž musíš chtít pro ni pracovat.“

„Ale ještě neuznávám, že ta věc je správná,“ řekl Konstantin Levin a zrudl.

„Jak to? Přece jsi teď říkal...“

„Totiž neuznávám ji ani za správnou, ani za možnou.“

„To nemůžeš vědět, dokud jsi nevynaložil patřičné úsilí...“

„Připustme,“ řekl Levin, třebaže to zdaleka nepřipouštěl, „připustme, že je to pravda. Ale stejně nevidím důvod, proč bych se o to měl starat.“

„Jak to?“

„Ne, když už o tom mluvíme, vylož mi to z hlediska filozofického,“ řekl Levin.

„Nechápu, co s tím má co dělat filozofie,“ pravil Sergej Ivanovič, a jak se Levinovi zdálo, chtěl asi dát svým tónem najevo, že bratrovi nepřiznává právo mluvit o filozofii. A to Levina popudilo.

„Hned uslyšíš!“ začal rozhořčeně. „Myslím, že hybnou pákou veškeré naší činnosti je přece jen osobní prospěch. Dnes jako šlechtic nevidím v zemstevním zřízení nic, co by přispívalo k mému blahobytu. Cesty nejsou lepší a nemohou být lepší. Moji koně mě dovezou i po špatných. Lékaře ani ordinaci nepotřebuji, o smírčího soudce nestojím, nikdy jsem ho nevyhledával a vyhledávat nebudu. Školy nepotřebuji, ba pokládám je za škodlivé, jak už jsem řekl. Zemstevní samosprávné zřízení pro mne znamená pouhou povinnost platit osmnáct kopejek z děsjatiny, jezdit do města, nocovat ve štěničárně a poslouchat všelijaké nesmysly a ohavnosti, ale osobní zájem nemám žádný.“

„Dovol,“ s úsměvem ho přerušil Sergej Ivanovič. „Taky jsme neměli osobní zájem na osvobození rolníků, a přesto jsme pro ně pracovali.“

„Ne!“ přerušil ho Konstantin ještě s větším rozhořčením. „Osvobození rolníků bylo něco jiného. Na tom jsme měli osobní zájem.“

Chtěli jsme svrhnout jho, které nás, všechny řádné lidi, tížilo. Ale dělat radního, vykládat, kolik je třeba lidí na čištění žump a jak se má klást potrubí ve městě, v kterém nebydlím. Dělat porotce a soudit venkovana, který odcizil šunku, a šest hodin poslouchat nesmysly, které melou obhájci a státní zástupci, a jak se předseda ptá našeho starého obecního blázna Aljošky: „Doznáváte se, pane obžalovaný, že jste odcizil šunku?“ „Copak?“

Konstantin Levin už zase odbočil, začal předvádět předsedu bláznivého Aljošku. Domníval se, že je to všechno k věci.

Ale Sergej Ivanovič pokrčil rameny.

„Co vlastně chceš říci?“

„Chci jenom říci, že práva, která se mě... která se dotýkají mých zájmů, budu vždycky hájit ze všech sil. Že když u nás vysokoškoláků byla prohlídka a četníci četli naše dopisy, byl jsem odhodlán hájit ze všech sil tato práva, hájit své právo na vzdělání a svobodu. Chápal bych brannou povinnost, která se dotýká osudu mých dětí, bratří i mne samého. Jsem ochoten debatovat o věcech, které se mě týkají. Ale rozhodovat, kam má přijít čtyřicet tisíc ze samosprávy, nebo soudit blbečka Aljošu, tomu nerozumím a nedokážu to.“

Konstantin Levin zřejmě spustil stavidla své výmluvnosti. Sergej Ivanovič se usmál.

„A co když se zítra budeš soudit? Bylo by ti milejší, kdybys měl stát jako zastara před trestním soudem?“

„Nebudu se soudit. Nikdy nikoho nezabiju a žádný soud nepotřebuju. Ale co!“ pokračoval. Zase odbočil k něčemu, co naprosto nebylo k věci. „Naše samosprávní instituce a to všechno mi připadá jako břízky, které jsme nastrkali do země jako o svatodušních svátcích, aby to vypadalo jako les, který v Evropě sám vyrostl, a já nemohu ty břízky s dost dobrým svědomím pěstovat a věřit na ně!“

Sergej Ivanovič jenom pokrčil rameny, jako by dával najevo údiv, kde se v jejich sporu najednou vzaly břízky, třebaže ihned pochopil, co bratr míní.

„Dovol, takhle se na to přece nemůžeme dívat,“ prohodil.

Ale Konstantin Levin chtěl mermomocí ospravedlnit svou chybu, které si byl vědom, totiž lhostejnost k obecnému blahu, a proto pokračoval:

„Myslím, že žádná činnost nemůže být solidní, pokud není založena na osobním zájmu. Je to obecná pravda, pravda filozofická,“ řekl, přičemž důrazně opakoval slovo *filozofická*, jako by chtěl ukázat, že má také právo mluvit o filozofii jako každý jiný.

Sergej Ivanovič se znovu usmál. Vida, i bratr má nějakou svou vlastní filozofii, která slouží jeho sklonům.

„No, filozofii nech být,“ řekl. „Hlavní úkol filozofie všech dob je právě v tom, aby byla nalezena nutná spojitost, která existuje mezi zájmem osobním a společným. Ale o to nejde, jde o to, že jenom musím opravit tvůj přírůstek. Břízky nikdo nenastrkal, ale byly vysázeny nebo zasety, a musí se s nimi zacházet co nejpečlivěji. Jen ty národy mají budoucnost, jen ty národy můžeme označit za historické, které mají cit pro všechno, co je na jejich institucích důležitého a významného, a umějí si jich vážit.“ A Sergej Ivanovič přenesl otázku do sféry filozoficko-historické, Konstantinu Levinovi nedostupné, a ukázal mu nesprávnost jeho názoru.

„Pokud jde o to, že se ti to nelíbí, tedy promiň – je to naše ruská lenora a panská zhýčkanost, a jsem přesvědčen, že u tebe je to dočasný bloudění a že to pomine.“

Konstantin mlčel. Cítil, že prohrál na celé čáře, ale zároveň cítil, že co chtěl říci, bratr nepochopil. Jenom nevěděl, proč bratr nepochopil: zda proto, že mu neuměl všechno říci jasně, či proto, že pochopit nechtěl anebo nemohl. Ale už o tom nehloubil, neodporoval bratrovi a přemýšlel o něčem docela jiném, co se ho týkalo osobně.

Sergej Ivanovič složil poslední prut, odvázal koně a už jeli.

IV

Osobní věc, kterou se Levin v duchu obíral za rozhovoru s bratrem, byla: jednou loni přijel na sena, nějak se rozčilil na správce a pak použil svého uklidňujícího prostředku – půjčil si od sekáče kosu a začal sekat.

Ta práce se mu tak zalíbila, že pak kosil ještě několikrát. Pokosil celou louku před domem a letos si už zjara umiňoval, že bude sekat společně s rolníky celé dny. Když přijel bratr, byl na váhách, zda má chodit na sena, či ne. Styděl se nechávat bratra celé dny samotného a bál se, aby se mu nesmál. Ale když se teď prošel po louce, vzpomněl si na zážitky ze senoseče a už se téměř rozhodl, že na sena půjde. A po rozčilující rozmluvě s bratrem si opět vzpomněl na své předsevzetí.

Viděl, že potřebuje fyzickou práci, jinak s ním za chvíli nebude k vydržení, a rozhodl se, že na senách bude pracovat, i když se bude cítit nesvůj před bratrem a před lidmi ze vsi.

Navečer šel Konstantin Levin do kanceláře, udělil pracovní rozkazy a poslal vzkaz do okolních vesnic, odkud měli být na zítřek svoláni sekáči. Chtěl kosit na Kalinové louce, největší a nejlepší.

„A mou kosu pošlete laskavě k Titovi, ať ji naklepá a zítra přinese. Možná že budu taky sekat,“ řekl a snažil se při tom neupadnout do rozpaků.

Správce se usmál a pravil:

„K službám.“

Večer při čaji to Levin sdělil i bratrovi.

„Zdá se, že počasí vydrží. Zítra začneme kosit.“

„Ta práce se mi moc líbí,“ řekl Sergej Ivanovič.

„Mně hrozně. Sám jsem se někdy přidal k sekáčům a zítra chci sekat celý den.“

Sergej Ivanovič vztyčil hlavu a zvědavě pohlédl na bratra.

„Jak to? Stejně jako sedláci, celý den?“

„Ano, je to moc příjemné,“ pravil Levin.

„Je to výborný tělocvik, jenomže to sotva vydržíš,“ s naprostou vážností řekl Sergej Ivanovič.

„Zkoušel jsem to. Nejdřív to jde ztěžka, ale pak se člověk vpraví. Myslím, že nezůstanu pozadu...“

„Vida! Ale řekni mi, jak se na to dívají sedláci? Asi se smějí, že pán blázní.“

„Ne, nemyslím. Ale je to taková veselá a přitom těžká práce, že člověk nemá na přemýšlení kdy.“

„Ale jak budeš s nimi obědvat? Poslat ti tam Château-Lafit a pečenou krůtu, to by se dvakrát nehodilo.“

„Ne, ale až budou mít přestávku, přijedu domů.“

Příští ráno vstal Levin časněji než jindy, avšak různé starosti v hospodářství ho zdržely, a když přijel k louce, šli už sekáči druhým pokosem. Už z kopce se jeho zrakům otevřela stinná, již posekaná část louky s šedavými pokosy a černými hromádkami kabátů, jež sekáči odložili na místě, kde začali první pokos.

Jak přijížděl blíž, viděl sekáče jdoucí za sebou v dlouhé řadě a různě se rozhánějící kosami. Někteří měli kabáty, jiní jen košile. Napočítal jich dvaadvacet.

Zvolna se sunuli po nerovné louce dole, kde byla stará hráz. Levin poznal některé své sedláky. Byl tu starý Jermil v dlouhatánské bílé košili sehnutý, mávající kosou; byl tu mladý chasník Vaška, bývalý Levinův kočí, ten rozmáchle zabíral každý řádek. Byl zde i Tit, který Levina zaučoval v kosení, malý, hubený sedláček. Šel vzpřímen v čele a kosa mu v rukou jen hrála, když pokládal svůj široký pokos.

Levin sesedl z koně, uvázal ho u cesty, a už tu byl Tit, který vytáhl z křoví druhou kosu a podával mu ji.

„Máte ji připravenou, pane. Jako břitva, ta seká sama,“ řekl. S úsměvem smekl čepici a podával Levinovi kosu.

Levin si vzal kosu a zkoušel ji. Sekáči, hotoví s pokosem, zpocení a veselí, vycházeli jeden po druhém na cestu, šklebili se a zdravili pána. Všichni se na něho dívali, ale nikdo nepromluvil až do chvíle, dokud nepřišel velký staroch se svrstěným bezvousým obličejem v kabátku z ovčí kůže a neoslovil ho.

„Tak pane, dal jste se na vojnu, musíte bojovat. Koukejte, ať nám stačíte!“ řekl a Levin uslyšel mezi sekáči potlačovaný smích.

„Budu se snažit,“ řekl. Stoupl si za Tita a čekal, kdy začnou.

„Tak koukejte,“ opakoval starý.

Tit udělal Levinovi místo a Levin pak šel za ním. Byla to nízká tráva při cestě, a protože Levin už dávno nekosil a byl stísněn pohledy, které se na něho upíraly, kosil v prvních chvílích špatně, třebaže se hodně oháněl. Za ním se ozývaly hlasy.

„Má ji špatně nasazenou, kosiště je moc vysoko, hele, jak se musí ohýbat,“ řekl jeden.

„Musí víc tláčit na patku,“ řekl druhý.

„To nic, však do toho přijde,“ pokračoval starý. „Hele, jak se do toho dal... Ale moc zabírá, to bude za chvíličku uondaný... Nic na plat, hospodář, dělá na svém! Ale hele, co nechává stát trávy! Za to našinec dostával na hřbet.“

Nyní už byla tráva měkčí a Levin sice poslouchal, ale neodpovídal, jen se snažil kosit co nejlépe, a postupoval za Titem. Postoupili asi o sto kroků. Tit pořád šel bez zastávky a nebylo na něm znát nejmenší únavu. Ale na Levina už padl strach, že nevydrží, tak byl unaven.

Cítil, že mává kosou s vypětím posledních sil, a už se odhodlal, že Tita požádá, aby zůstal stát. Ale v té chvíli se Tit zastavil sám, shýbl se, utrl si chomáč trávy, otřel kosu a začal ji brousit. Levin se narovnal v zádech, vydechl a ohlédl se. Za ním šel rolník, který byl asi rovněž unaven, protože ani nedošel až k němu, ale zůstal stát a brousil si kosu. Tit nabrousil kosu sobě i Levinovi a dali se znova do práce.

Podruhé to bylo stejné. Tit pracoval plnou parou, bez zastávky a neúnavně. Levin šel za ním, dbal, aby nezůstal pozadu, a bylo to pořád těžší a těžší. Nastával okamžik, kdy cítil, že už nemá sil, ale v téže chvíli Tit zůstal stát a brousil kosu.

Tak udělali první pokos. A ten první pokos se Levinovi zdál obzvlášť těžký; zato když došli na konec a Tit si hodil kosu na rameno a šel volným krokem po stopách, které v posečené řadě zanechaly jeho podpatky, šel Levin svou řadou zrovna tak. Přestože se mu pot po tváři jen řinul a kapal mu z nosu, přestože měl záda mokrá, jako by se byl vymáchal ve vodě, bylo mu tuze hezky. Zvlášť ho blažilo vědomí, že vydrží.

Jen to mu kalilo radost, že jeho pokos nevypadal pěkně. Budu se méně rozhánět rukou, spíš musím pracovat celým trupem, myslil si, když porovnával Titův pokos, rovný jako podle pravítka, s vlastním rozházeným a křivým pokosem.

Jak si Levin všiml, šel Tit v prvním pokose zvlášť rychle, neboť zřejmě chtěl pána vyzkoušet, a ten pokos byl hodně dlouhý. Dál už to bylo snazší, ale přesto se Levin musel tužit, aby nezůstal pozadu za sekáči.

Na nic nemyslel, nic si nepřál, jen aby nezůstal pozadu a aby pracoval co nejlépe. Slyšel jen svištět kosa a viděl před sebou vzpřímenou postavu Titovu, jak se vzdaluje, prohnutý posečený půlkruh, stébla trávy a korunky květů, zvolna a vlnitě klesající pod ostřím kosa, a před sebou konec pokosu, kde bude odpočinek.

Nevěděl, co to je a odkud, ale v nejlepší práci najednou ucítil v rozpálených zpocených ramenou příjemný chládek. Pohlédl na oblohu, když Tit brousil kosu. Přihnalo se těžké, nízko visící mračno a rozpršelo se ve velkých krupějích. Někteří sekáči si šli pro kabáty. Jiní, stejně jako Levin, jenom radostně kroutili rameny při vítaném osvěžení.

Ještě pokos, ještě a ještě. Dlouhé i krátké pokosy, s pěknou i se špatnou trávou. Levin docela ztratil pojem času a naprosto nevěděl,

zda je pozdě, či brzo. V jeho práci se teď dala změna, která mu působila nesmírnou rozkoš. Mezi prací míval okamžiky, kdy zapomínal, co dělá, práce mu šla hravě a právě v těch okamžicích se mu pokos dařil skoro jako Titovi, byl rovný a pěkný. Ale jakmile si uvědomil, co dělá, a chtěl to udělat co nejlépe, už pociťoval všechnu namáhavost práce a pokos dopadal nepěkně.

Když dokončili ještě jeden pokos, chtěl Levin jít zase zpátky, ale Tit zůstal stát, pak šel ke starému a cosi mu potichu říkal. Oba se podívali na slunce. O čem mluví a proč Tit nezačíná další pokos? Levina v té chvíli nenapadlo, že kosí nepřetržitě už dobré čtyři hodiny a měli by se nasvačit.

„Svačina, pane,“ řekl starý.

„Už? Tak dobrá, jdem svačit.“

Levin svěřil kosu Titovi a společně s rolníky, kteří si šli ke kabátům pro chleba, zamířil dlouhým posečeným lánem přes pokosy skropené deštěm k svému koni. Teprve teď si uvědomil, že špatně předvídal počasí a dešť mu smáčí seno.

„Seno se zkazí,“ řekl.

„Nic nevadí, milostpane. Když prší, sekat, když je pěkně, kopit!“ ozval se starý.

Levin odvázal koně a jel domů na svačinu.

Sergej Ivanovič teprve vstával. Levin se napil kávy, a než se bratr ustrojil a přišel do jídelny, zase odjel na louku.

V

Po svačině se Levin octl jinde, mezi starým čtverákem, který mu nabídl sousedství, a mladým chlapíkem, který byl teprve od podzimu ženatý a letos šel sekát poprvé.

Starý se držel zpříma, šel vpředu, rytmicky a zeširoka našlapoval křivýma nohama a přesným rytmickým pohybem, který mu patrně nedal víc námahy než komíhání rukama při chůzi, hravě pořádal pravidelný vysoký pokos. Jako by nikoli on, ale ostrá kosa sama svištěla ve šťavnaté trávě.

Za Levinem krácel mladičký Miška. Hezký mladistvý obličej, orámovaný houžví z čerstvé trávy ve vlasech, měl napjatý úsilím; ale sotva se na něho někdo podíval, už se usmíval. Snad by byl raději zemřel, než aby se přiznal, že ho práce namáhá.

Levin šel mezi nimi. Za největšího vedra mu kosení nepřípadalo tak těžké. Pot, který se z něho jen lil, ho chladil, a slunce pražící do zad, na hlavu a do ruky s rukávem vykasaným po loket mu dodávalo síly a vytrvalosti v práci. A stále a stále častěji přicházely okamžiky podvědomí, kdy nemusel přemýšlet, co dělá. Kosa sekala sama. Byly to šťastné chvíle. Ještě radostnější byly chvíle, kdy docházeli k řece, kam sahaly pokosy, a starý otíral chomáčem mokré trávy kosu, oplachoval její ocel v čerstvé říční vodě, nabíral vodu do toulce a pobízel Levina.

„Napijte se! To je dobrota, co?“ říkal a mrkal na něho.

A Levin vskutku jakživ nepil takový nápoj, jako byla ta teplá voda se zelenými řasami a s rezavou příchutí po plechovém toulci. A hned potom následovala příjemná klidná procházka s rukou na kose, kdy jste si mohli setřít pot, který se z vás jen lil, nadechnout se z plných plic, rozhlédnout se po celém dlouhém řetěze sekáčů a vidět vše, co se děje kolem, v lese i na lukách.

Čím déle Levin kosil, tím častěji a častěji prožíval chvíle zapomnění, kdy už ruce nemávaly kosou, ale sama kosa poháněla celé tělo, plné vědomí a plné života, kdy pravidelná a přesná práce se jako zázrakem dělala sama, aniž na ni myslel. Byly to chvíle nejvyššího blaha.

Obtíž nastávala jen tenkrát, když musel nechávat těchto už neuvědomělých pohybů a přemýšlet, když musel sekat kolem nějakého hrbolku nebo nevypletého šťovíku. Starému se to dařilo snadno. Kdykoli narazil na hrbolek, měnil pohyb a patkou nebo hrotem kosa osekával hrbolek krátkými vzmachy z obou stran. A přitom si všechno prohlížel a sledoval, co se před ním objevuje. Utrhl si kozí bradu a snědl ji nebo nabídl Levinovi, jindy odhazoval kosou větvičku, pak si prohlížel křepelčí hnízdo, z kterého přímo pod kosou vylétala samička, nebo zas chytil hada, který mu přišel do cesty, nabodl ho kosou jako na vidličku, ukázal Levinovi a odhodil.

Levinovi i chasníkovi vzadu působily ty změny v pohybech neskonalé. Když už si oba zvykli na určitý intenzivní pohyb, nedokázali ho v pracovním zápalu změnit a zároveň sledovat, co mají před sebou.

Levin nepozoroval, jak čas utíká. Kdyby se ho byl někdo otázel, jak dlouho kosí, byl by řekl, že půl hodiny, a zatím už se přiblížil čas oběda. Když začínali nový pokos, upozornil stařík Levina na malá děvčátka a chlapce, kteří šli ze všech stran vysokou trávou i po cestě, kde je bylo sotva vidět. Nesli sekáčům oběd a až se prohýbali pod ranečky s chlebem a džbánky s kvasem, ovázanými hadříky.

„Hele, brabenečkové už lezou!“ řekl starý, zastínil si oči a pohlédl na slunce. Posekali ještě dvě řady a starý zůstal stát.

„Tak, pane, teď se bude obědvat!“ řekl rázně. Sekáči došli až k řece a zamířili přes pokosy ke kabátům, kde už na ně čekaly děti, které jim donesly oběd. Chlapi se shromáždili, ti dál pod vozy, ti blíž u vrbového křoví, na které naházeli trávu.

Levin si přisedl k nim. Domů se mu nechtělo.

Ostych před pánem už byl ten tam. Chlapi se chystali k obědu. Někteří se myli, mladí hoši se koupali v řece, jiní si hledali místečko,

kde by si odpočinuli, rozvazovali ranečky s chlebem a otvírali džbány s kvasem. Staroch si nalámal do misky chleba, rozmačkal jej lžící, nalil z toulce vody, ještě si přihrál chleba a osolil jej. Otočil se k východu a udělal si křížek.

„No tak, pane, dáme si polívku,“ řekl a přiklekl k misce.

Levinovi polévka tak chutnala, že se rozmyslil a nejel obědvat domů. Poobědval se starým a rozhovořil se s ním živě a účastně o jeho domácích starostech a vykládal i o vlastních starostech a všech věcech, které mohly staříka zajímat. Bylo mu s ním lépe než s bratrem a bezděčně se usmíval v návalu něhy, kterou pocítoval k tomu člověku. Když starý opět vstal, přežehnal se křížkem a lehl si do křoví, kam si dal pod hlavu trochu trávy, učinil Levin stejně, a třebaže ho na slunci dotěrné, neodbytné mouchy a brouci šimrali v zpoceném obličej i po těle, rázem usnul a vzbudil se, až když se slunce přehouplo na druhou stranu křoví a už šlo na něho. Stařík dávno nespál. Seděl tu a naklepával chasníkům kosy.

Levin se rozhlédl a ani hned nepoznal, kde je, tolik se všechno změnilo. Obrovské luční prostranství bylo posečeno, skvělo se ve zvláštním novém lesku pod šikmými paprsky večerního slunce a pokosy už voněly. I křoví u vody, kolem kterého byla skosena tráva, i sama řeka, předtím ukrytá zrakům a nyní ocelově lesklá v zákrutech, vstávající a odcházející lidé, strmá stěna ještě neposečené trávy i jestřábi kroužící nad obnaženou loukou – všechno bylo docela jiné. Když se Levin probral, začal uvažovat, kolik posekali a kolik se ještě dá dnes udělat.

Dvaatřicet lidí zastalo obrovský kus práce. Celá velká louka, kterou za roboty kosilo třicet sekáčů dva dny, byla už posečena. Neposečené zůstaly jen cípy s krátkými pokosy. Avšak Levin by byl rád, aby se toho dne posekalo co nejvíce, a zlobil se na slunce, že zapadá tak rychle. Nepocítoval nejmenší únavu; jenom chtěl ještě co nejrychleji udělat kus práce.

„Co myslíš, posekali bychom ještě Mášin vršek?“ řekl starému.

„Jak pánbůh dá, slunce už je dost nízko. Že by snad hoši mohli dostat vodku?“

Když si při svačině zase všichni sedli a kuřáci si zapálili, oznámil stařík chasníkům, že „když posečou Mášin vršek, bude vodka“.

„Bodejt'! Tite, do toho! Sjedem to jedna dvě! Najíš se v noci. Do toho!“ ozvaly se hlasy a sekáči rychle dojídali chléb a mířili na louku.

„Ted' se držte, hoši!“ řekl Tit a skoro klusem se hnál napřed.

„Dělej, dělej,“ říkal stařík, který pospíchal za ním a snadno ho doháněl, „nebo tě seknu! Pozor!“

Mladí i staří kosili jako o závod. Ale při všem spěchu neničili trávu a pokosy byly stejně čisté a rovné. Zbývající kousek v cípu sjeli v pěti minutách. Poslední sekáči ještě dokončovali pokosy, když vpředu si už hodili kabáty přes ramena a šli přes cestu k Mášinu vršku.

Slunce se už sklánělo ke stromům, když provázení cinkotem toulců vešli do lesního dolíku Mášina vršku. Uprostřed roklinky byla tráva po pás, jemná, hebká a listnatá, tu a tam po lese prokvetlá černýšem.

Po krátké úradě, zda mají sekat podél, či napříč, šel jako první Prochor Jermilin, taktéž proslulý sekáč, obrovský snědý chlap. Posekal jeden řádek, obrátil se a přehrnul trávu, a všichni se vyřídili za ním. Postupovali dolíkem z kopce a do kopce až na kraj lesa. Slunce se schýlilo za les. Napadla už rosa a na sekáče svítilo slunce jen na kopci, kdežto dole, kde stoupaly páry, i na opačné straně šli ve svěžím rosnatém stínu. Práce byla v plném proudu.

Tráva, vydávající kořennou vůni, šťavnatě svištěla při pádu a vršila se do vysokých řádků. Sekáči se tísnili v krátkých pokosech ze všech stran, toulce cinkaly, zvonily kosy, které narážely o sebe, svištěly brousky a sekáči se navzájem pobízeli veselým pokřikem.

Levin byl zase mezi mladým chlapíkem a starcem. Starý si oblékl kabátek z ovčí kůže. Byl pořád samý žert a smích a lehce ovládal své pohyby. A v lese co chvíli narazili na kozáky, rozbujelé ve šťavnaté

trávě, a přesekávali je kosou. Ale starý se pokaždé, když našel kozáka, shýbal, zvedal houbu a schovával ji za košili. „Zase dáreček pro starou,“ opakoval.

Třebaže se mokrá a slabá tráva kosila snadno, těžko se sestupovalo a stoupalo po příkrých svazích. Ale staříkovi to nevadilo. Pořád stejně mával kosou, když drobným, pevným krokem svých nohou ve velkých lýčených střevících pomalu vylézal na sráz, a třebaže se třásl po celém těle, až mu kalhoty pod košilí plandaly, přece nevynechal cestou ani stéblo, ani jedinou houbu a stejně žertoval s chlapy a s Levinem. Levin šel za ním a kolikrát si myslel, že užuž upadne, když tak stoupal s kosou do strmého kopce, kam i bez kosy člověk těžko vyleze. Ale vždycky se dostal nahoru a dělal svou práci. Cítil, že ho pohání jakási vnější síla.

VI

Posekali Mášin vršek, dodělali poslední pokosy, oblékli si kabáty a s veselou se vydali k domovu. Levin vsedl na koně, jen nerad se rozloučil s rolníky a jel domů. Na kopci se ohlédl. Protože zdola stoupala mlha, nebylo vidět. Slyšel jen veselé drsné hlasy, smích a zvonění kos, narážejících o sebe.

Sergej Ivanovič už byl dávno po obědě, pil ve svém pokoji citronádu s ledem a prohlížel si noviny a časopisy, právě došlé poštou, když Levin s vlasy rozčuchanými, zpocenými a přilepenými na čelo, záda a prsa mokrá a opálená, zvesela k němu vtrhl do pokoje.

„Udělali jsme celou louku. To ti bylo ohromné! A jak ty ses měl?“ Už nadobro zapomněl na včerejší nepříjemnou rozmluvu.

„Probůh! Ty vypadáš!“ zhrozil se Sergej Ivanovič, v první chvíli pohlíží na bratra s nelibostí. „Zavírej, zavři, prosím tě!“ křikl. „Určitě jsi jich sem pustil celý houf.“

Sergej Ivanovič nesnášel mouchy a ve svém pokoji otvíral okna jen na noc a pečlivě zavíral dveře.

„Na mou duši ani jednu. A i kdyby, tak je pochyťám. Ani bys nevěřil, co je to za požitek! Jak ses měl celý den?“

„Dobře. Ale tys vážně celý den kosil? To asi máš hlad jako vlk. Kuzma ti všechno nachystal.“

„Ne, ani nemám hlad. Najedl jsem se tam. Ale šel bych se umýt.“

„Tak běž, běž, a já hned přijdu za tebou,“ řekl Sergej Ivanovič a při pohledu na bratra kroutil hlavou. „Tak běž honem,“ dodal s úsměvem, uklidil své knihy a přichystal se k odchodu. Také mu najednou bylo veselo a byl by rád zůstal v bratrově společnosti. „No, a kdes byl, když přšelo?“

„Copak přšelo? Prosím tě, sotva sprchlo. Tak já hned přijdu. Měl ses tedy dobře? Výborně, to jsem rád.“ A Levin se šel převléknout.

Za pět minut se bratři sešli v jídelně. Levin si sice myslel, že nemá chuť k jídlu, a usedl k obědu jen proto, aby nezarmoutil Kuzmu, ale když se dal do jídla, najednou mu ohromně zachutnalo. Sergej Ivanovič ho usměvavě pozoroval.

„Abych nezapomněl, přišel ti dopis,“ vzpomněl si. „Kuzmo, přines ho, prosím tě, zezdola. A zavírej dveře, nezapomeň.“

Bylo to psaní od Oblonského. Levin ho přečetl nahlas. Oblonskij psal z Petrohradu: „Psala mi Dolly, je v Jergušově a pořád jí to tam nějak neklape. Jeď se na ni, prosím Tě, podívat a porad' jí, Ty se ve všem vyznáš. Ráda Tě uvidí. Je chudák na všechno sama. Tchyňe a všichni ostatní jsou ještě v cizině.“

„Výborně! Jistě se k nim podívám,“ řekl Levin. „Nebo bychom mohli jet spolu. Ona je taková milá, vid'?“

„A jak je to daleko?“

„Asi třicet verst, možná i čtyřicet. Ale cesta je krásná. Krásně se nám pojede.“

„Bude mě velice těšit,“ stále s úsměvem řekl Sergej Ivanovič. Při pohledu na mladšího bratra se ho zmocňovala bezprostřední veselá nálada.

„Ty máš ale apetýt!“ řekl, jak se tak díval na jeho opálený rudohnědý obličej skloněný nad talířem a opálenou šíjí.

„Výborný! To bys nevěřil, jak taková životospráva pomáhá, když má někdo brouky v hlavě. Chci obohatit medicínu o nový termín: Arbeitskur³⁷.“

„No, ty to snad nepotřebuješ.“

„Já ne, ale všelijací ti nervově choří.“

„Ano, mělo by se to zkusit. Víš, chtěl jsem se na tebe jít podívat, ale bylo takové nesnesitelné vedro, že jsem se nedostal dál než do lesa. Chvilku jsem tam seděl a pak jsem šel lesem do dědiny. Potkal jsem tvou kojnu a chtěl jsem vysondovat, co si o tobě ve vsi

37 Léčba prací. (něm.)

myslí. Pokud jsem pochopil, neschvaluji ti to. Říkala, že tohle ‚není pro pány‘. Celkem se mi zdá, že lid má velmi přesně vyhraněnou představu, jak má vypadat určitá, jak tomu říkají, ‚panská‘ činnost. A neradi vidí, když panstvo vybočuje z rámce, ustáleného v jejich představách.“

„Možná. Ale když je to taková rozkoš, jakou jsem ještě nikdy v životě nepoznal. A přece na tom není nic špatného. Nemám pravdu?“ ozval se Levin. „Co se dá dělat, když se jim to nelíbí. Ale myslím si, že to nakonec nevádí. Ne?“

„Celkem jsi, jak vidím,“ pokračoval Sergej Ivanovič, „s dneškem spokojen.“

„Velice. Posekali jsme celou louku. A spřátelil jsem se ti tam s takovým dědouškem. Ten ti je skvělý, to si neumíš představit!“

„Tedy jsi s dneškem spokojen. A já taky. Za prvé jsem vyřešil dvě šachové úlohy, a jedna je moc pěkná, zahajuje se pěšcem. Ukážu ti to. A pak jsem přemýšlel o naší včerejší rozmluvě.“

„Cože? O včerejší rozmluvě?“ pravil Levin. Slastně mhouřil oči, odfukoval po snědeném obědě, ale za živý svět si nemohl vzpomenout, co to bylo včera za rozmluvu.

„Domnívám se, že máš pravdu částečně. Neshodujeme se v tom, že ty považuješ za hybnou sílu osobní zájem, kdežto já soudím, že zájem o blaho obecné má mít každý člověk, který dosáhl určitého stupně vzdělanosti. Snad máš pravdu, že by byla žádoucnější činnost, plynoucí z hmotné zainteresovanosti. Vůbec jsi povaha příliš prime-santière³⁸, jak říkají Francouzi. Chceš buď naruživou, energickou činnost, nebo nic.“

Levin poslouchal, co bratr říká, a zhora nic nechápal ani chápat nechtěl. Jenom se bál, aby mu bratr nedal nějakou otázku, z které by poznal, že Levin nic neslyšel.

„Tak je to, kamaráde,“ řekl Sergej Ivanovič a vzal ho za rameno.

38 Impulzivní. (*franc.*)

„Ano, jistě. Ale co! Já na tom netrvám,“ odvětil Levin s provini-
lým úsměvem. Oč se to vlastně s bratrem hádal? Zajisté má pravdu,
i bratr má svou pravdu, a všechno je v pořádku. Ale teď musí něco
zařít v kanceláři. Vstal a s úsměvem se protáhl.

I Sergej Ivanovič se usmál.

„Jestli se chceš projít, můžeme jít spolu,“ řekl. Byl by ještě rád zů-
stal s bratrem, z něhož zrovna sálala svěžest a čilost. „Pojď, stavíme
se v kanceláři, jestli tam něco potřebuješ.“

„Propáníčka!“ zvolal Levin tak hlasitě, až se Sergej Ivanovič po-
lekal.

„Copak, co je?“

„Co Agafjina ruka?“ Levin se tůkl do čela. „Dočista jsem na ni
zapomněl.“

„Je to o hodně lepší.“

„Ale přece za ní skočím. Než si vezmeš klobouk, jsem zpátky.“
A už se rozběhl po schodech dolů, až mu podpatky klapaly jako
hrkačka.

VII

Zatímco Oblonskij jel do Petrohradu, aby tam dostál zcela přirozené, nanejvýš nutné povinnosti, tak dobře známé všem úředníkům, byť nepochopitelné neúředníkům, povinnosti, bez níž nelze sloužit v úřadě – měl se totiž objevit na ministerstvu, aby se o něm pořád vědělo –, zatímco si k výkonu této povinnosti vzal z domova skoro všechny peníze a vesele a příjemně trávil čas na dostizích a na letních sídlech, přestěhovala se Dolly s dětmi na venkov, aby měli vydání co nejmenší. Odjela do své věnné vsi Jergušova, v které na jaře prodali les a která ležela padesát verst od Levinova Pokrovského.

Stará hlavní budova v Jergušově byla dávno zbořena, a ještě kníže dal upravit a rozšířit poboční stavení. Před nějakými dvaceti lety, kdy byla Dolly malé děcko, byl domek prostorný a pohodlný, třebaže stál jako všechny takové domky stranou hlavní aleje a nebyl obrácen na jih. Ale dnes už byl starý a zpuchřelý. Když byl Oblonskij na jaře prodávat les, žádala ho Dolly, aby se na dům podíval a dal provést nutné opravy. Stěpan Arkadžič se jako všichni provinilí manželé velmi staral o ženino pohodlí, a tudíž si dům sám prohlédl a zařídil vše, co bylo podle jeho názoru nutné. Dle jeho názoru bylo nutné potáhnout nábytek novým kretonem, pověsit záclony, upravit zahradu, postavit můstek u rybníka a vysázet květiny. Ale přitom zapomněl na spoustu jiných nezbytných věcí, bez kterých se pak Darja Alexandrovna hodně natrápila.

Ačkoli se Stěpan Arkadžič horlivě snažil být starostlivým otcem a manželem, stále zapomínal, že má ženu a děti. Měl mládenecký vkus a jen tím se řídil. Po návratu do Moskvy manželce hrdě hlásil, že je vše připraveno, že dům bude jako klíčka a že jí vřele doporučuje, aby tam jela. Manželčin odjezd na venkov Oblonskému všestranně vyhovoval. Dětem to zdravotně prospěje, zmenší se vydání,

a on přitom bude volnější. Darja Alexandrovna zase soudila, že děti letní pobyt na venkově nezbytně potřebují, zvláště děvčátko, které se nemohlo zotavit po spále. A konečně se chtěla zbavit drobného ponižování, drobných dluhů obchodníkovi s dřívím, obchodníkovi s rybami i ševci, dluhů, které ji tolik trápily. Nadto se těšila na venkov, protože tam chtěla vylákat Kitty, která se měla uprostřed léta vrátit z ciziny a měla předepsány koupele. Kitty psala z lázní, že by se jí nic tak nezamlouvalo, jako strávit léto s Dolly v Jergušově, na které měly obě tolik dětských vzpomínek.

První období pobytu na venkově bylo pro Dolly velice těžké. Bývala na vesnici v dětství a zbyl v ní dojem, že venkov je únikem před všemi městskými nepříjemnostmi, že tamní život sice není hezký (s tím se Dolly lehce smířila), ale zato levný a pohodlný. Všechno dost, a ta láce, všecko tu seženete a dětem se vede dobře. Ale když teď přijela na venkov jako paní domu, viděla, že všechno je docela jiné, než myslela.

Druhý den po jejich příjezdu lilo jako z konve a v noci zateklo do chodby a do dětského pokoje, takže se postýlky musely přenést do salónu. Kuchařku pro čeleď tu neměli. Z devíti krav byly podle toho, co říkala děvečka, některé březí, jiné po prvním teleti, další byly staré a jiné zas tvrdé dojnice. Ani pro děti nebylo dost mléka a másla. Vajíčka žádná. Slepice nebyla k sehnání. Pekli a vařili staré, promodralé, žilnaté kohouty. Nebylo možné sehnat ženské, které by vydrhly podlahy, byly všechny na bramborách. O vyjíždkách nemohlo být ani řeči, poněvadž jeden kůň byl jankovitý a lámalo o. Koupání žádné, celý břeh byl zdusáný od dobytka a z cesty nechráněný. Ani neměli kam jít na procházku, poněvadž dobytek chodil skrz polámaný plot do zahrady a byl tu hrozný býk, který pořád bučel, a tedy asi trkal. Chyběly šatníky. Ty, co zde byly, nešly zavřít a samy se otvíraly, kdykoli šel někdo kolem. Chyběly železnáky a hlináky; chyběl kotel v prádelně i žehlicí prkno v čeledníku.

Když se na Darju Alexandrovnu místo klidu a odpočinku přivalily ty strašlivé pohromy, zoufala si. Nevěděla, kde jí hlava stojí, cítila, jak je na tom beznadějně, pořád měla pláč na krajíčku. Šafář, bývalý strážmistr, jehož si Štěpan Arkadžič oblíbil a povýšil ho z vrátného na šafáře pro jeho hezký a uctivý zevnějšek, se o nesnáze Darji Alexandrovny nijak nezajímal, říkal „nejde to, ti lidi jsou nemožní“ a v ničem jí nepomohl.

Vypadalo to beznadějně. Avšak Oblonských měli jako každá taková rodina jednu nenápadnou a přitom veledůležitou a nanejvýš užitečnou osobu, totiž Matrjonu Filimonovnu. Těšila milostivou, ujišťovala ji, že se všechno *vystříbří* (byl to její výraz a od ní jej převzal Matvej), a mezitím klidně a rozvážně jednala.

Hned zpočátku se srozuměla s šafářkou a už první den popíjela s ní a s šafářem pod akáty čaj a probírala všechny důležité otázky. Záhy vznikl pod akáty klub Matrjony Filimonovny a zde, prostřednictvím tohoto klubu, složeného ze šafářky, starosty a písaře, se postupně urovnávaly životní potíže a za týden se skutečně všechno *vystříbřilo*. Střecha byla opravena, našla se kuchařka, starostova kmotra, nakoupili slepice, krávy začaly dojit, zahrada byla oplocena, tesař zhotovil mandl, k šatníkům přidělali háčky, takže se už samy neotvíraly, žehlicí prkno potažené vojenským sukrem bylo opřeno mezi lenoch křesla a prádelník, a už bylo v čeledníku cítit žehličku.

„Tak vidíte! A vy jste byla celá nešťastná,“ ukázala Matrjona na prkno.

Dokonce byla z došků vystavěna láznička. Lili se chodila koupat a Darje Alexandrovně se alespoň zčásti splnilo její očekávání, byl to sice nepříliš klidný, avšak pohodlný venkovský život. Mít klid Darja Alexandrovna při šesti dětech nemohla. Jedno se rozstonalo, druhé se mohlo rozstonat, třetí něco chtělo, čtvrté si postavilo hlavu atd. atd. Jen zřídka, velmi zřídka nastávalo kratinké údobí klidu. Avšak ty starosti i obavy byly pro Darju Alexandrovnu jediným možným štěstím. Bez nich by byla zůstávala sama se svými myšlenkami na

muže, který ji nemiloval. A ještě něco. Jakkoli matku skličoval strach z nemocí i nemoci samy, jakkoli ji bolelo, když se u dětí projevovaly známky špatných sklonů – samy děti ji už teď odměňovaly drobnými radostmi za všechny hořkosti. Radosti byly malé jako zrníčka zlata v písku, a tu viděla v těžkých chvílích jen hořkosti, jen písek. Ale mívala i hezké chvíle, kdy viděla jen radosti, jen zlato.

Nyní si na venkovské samotě uvědomovala tyto radosti stále a stále častěji. Často se při pohledu na děti usilovně snažila přesvědčit samu sebe, že se mylí, že jako matka vidí na svých dětech jen to nejlepší, a přece si nakonec musela říci, že má roztomilé děti, všech šest, každé jiné, ale takové, jaké se hned tak nenajdou – a měla z nich radost a byla na ně pyšná.

VIII

Koncem května, když se všechno dalo více méně do pořádku, dostala mužovu odpověď na své stesky, jaké má na vsi svízele. V dopise ji prosil za odpuštění, že všechno dost neuvážil, a sliboval, že přijede, jakmile se mu naskytne příležitost. Příležitost se nenaskytla a Darja Alexandrovna žila na vsi až do začátku června sama.

V neděli o petrském půstu vzala Darja Alexandrovna děti do kostela k přijímání. V důvěrných filozofických rozmluvách s matkou, sestrou či přáteli Darja Alexandrovna často překvapovala svými svobodomyšlnými názory na náboženství. Měla vlastní podivné náboženství metempsychózy, v kterou pevně věřila, a přemáhala dbala o církevní dogmata. Avšak v rodině – a nejen proto, aby byla příkladem, nýbrž z celého srdce – přísně dodržovala všechny církevní předpisy a to, že děti nebyly už téměř rok u přijímání, jí dělalo velké starosti, takže se za plné podpory a souhlasu Matrony rozhodla, že to napraví nyní v létě.

Darja Alexandrovna si několik dní napřed promyslela, jak děti oblékne. Byly ušity, přešity a vyprány šaty, popuštěny švy a kanýry, přišity knoflíky a připraveny pentle. Jen šaty pro Táňu, do kterých se dala anglická vychovatelka, vypily Darje Alexandrovně mnoho krve. Když je Angličanka přešívala, umístila záševky špatně, všila rukávy příliš vysoko a málem zkazila celé šaty. Táňu tak škrtily v ramenou, že byl na ni žalostný pohled. Ale Matrona dostala šťastný nápad vsadit klíny a udělat pelerínku. Šaty byly zachráněny, jenže Darja Alexandrovna se s Angličankou div nepohádala. Nicméně se druhý den ráno všechno urovnalo a před devátou hodinou – do té doby měl důstojný pán počkat s bohoslužbou – stály rozzářené, vyšňořené děti před domem u kočáru a čekaly na matku.

Místo jankovitého Havrana zapřáhli do kočáru na přímluvu Matrony šafářovu Hnědku, a Darja Alexandrovna, kterou zdržela

pečlivá úprava zevnějšku, konečně vyšla v bílých mušelínových šatech ven.

Darja Alexandrovna se česala a oblékala pečlivě a rozechvěle. Dříve se oblékala pro sebe, aby byla hezká a líbila se. Potom, čím víc stárla, tím méně ji oblékání těšilo; vždyť viděla, jak její krása bere za své. Ale dnes se zase oblékala s radostí a rozechvěním. Neoblékala se teď pro sebe, pro vlastní krásu, ale proto, aby jako matka těch roztomilých bytůstek nepokazila celkový dojem. A když naposled pohlédla do zrcadla, byla se sebou spokojena. Vypadala hezky. Sice nebyla tak hezká, jako kdysi chtěla být hezká na plese, byla však hezká pro účel, o který jí teď šlo.

V kostele kromě sedláků, čeledínů a jejich ženiček nikdo nebyl. Ale Darja Alexandrovna viděla, nebo se jí aspoň zdálo, že vidí nadšení, které budily její děti i ona sama. Děti byly rozkošné ve svých svátečních šatečkách a navíc byly roztomilé tím, jak hezky se chovaly. Aljoša sice nestál docela hezky, pořád se vrtěl a chtěl vidět svou kamizolku zezadu, ale přesto byl nesmírně milý. Táňa si vedla jako velká a dávala pozor na maličké. Ale nejmladší Lili byla půvabná ve svém naivním údivu a stěží byste se ubránili úsměvu, když přijala svátost oltářní a řekla: „Please, some more.“³⁹

Děti tušily, že se událo něco slavnostního, a byly na zpáteční cestě moc hodné.

I doma šlo všecko pěkně. Až Gríša začal při svačině hvízdát, a co horšího, neposlechl anglickou vychovatelku, a proto nesměl dostat koláč. Darja Alexandrovna by byla zabránila, aby se v takový den sáhlo k trestu, jenže nebyla při tom; nakonec musela souhlasit s Angličankou a stvrdila její rozhodnutí, že Gríša koláč nedostane. To poněkud zkazilo všeobecnou radost.

Gríša plakal, říkal, že Nikolka hvízdal taky a nic se mu nestalo a že nepláče pro koláč – to je mu jedno –, ale proto, že se s ním

39 Prosím, ještě trošku. (angl.)

nejedná spravedlivě. To už bylo příliš smutné a Darja Alexandrovna se rozhodla, že promluví s vychovatelkou a Gríšovi odpustí. Vydala se za ní, ale když procházela sálem, uviděla scénu, která naplnila její srdce takovou radostí, až jí slzy vhrkly do očí a sama provinilci odpustila.

Potrestaný nešťastník seděl v sále v rohovém okně. Před ním stála Táňa s talířkem. Pod záminkou, že chce dát oběd panenkám, se dovolila vychovatelky, aby mohla donést svou porci koláče do dětského pokoje, a místo toho ji přinesla bratrovi. Ten nepřestával naříkat, jak nespravedlivě byl potrestán, ale přitom jedl podaný koláč a opakoval mezi vzlyky: „Vem si taky... sníme ho spolu... spolu...“

Na Táňu nejdřív zapůsobila lítost s Gríšou, pak vědomí dobrého skutku a také měla slzy v očích; ale přesto neodmítala a pojídala svůj díl.

Když spatřili matku, polekali se, ale pak se jí podívali do obličeje, poznali, že jednají správně, rozesmáli se a s plnými ústy si začali otírat usměvavé rty, až si po zářících tvářích rozmazali povidla.

„Rány boží! Nové bílé šaty! Táňo! Gríšo!“ říkala matka a hleděla zachránit šaty, ale přitom se usmívala se slzami v očích, blaženě a nadšeně.

Děti odložily nové šaty, děvčátka si měla vzít blůzky a chlapci staré kazajky. Byl dán rozkaz zapřáhnout do vozíku – k šafářově lítosti zase měla být připřažena k oji Hnědka. Chtěli jet na houby a k vodě. V dětském pokoji se strhl nadšený pokřik a výskot a neustal, dokud neodjeli.

Nasbírali plný košík hub, i Lili našla kozáka. Kdysi hledala houby miss Hullová a jenom jí je ukazovala. Ale teď Lili sama našla velikánskou houbu a všechno nadšeně volalo: „Lili našla houbu!“

Pak jeli k vodě, nechali koně pod břízami a šli do lázničky. Koně se oháněli po ovádech a kočí Těrentij je uvázal ke stromu, lehl si do trávy ve stínu a pokuřoval laciný tabák. Z boudy k němu neustále doléhal veselý dětský vřískot.

Třebaže to dalo starost, uhlídat všechny děti a včas je zarazit v jejich nezbednostech, třebaže bylo těžké pamatovat si a nepoplést všechny ty punčošky, kalhotky, botičky z různých nohou a rozvazovat, rozepínat a zavazovat tkaničky a knoflíky, Darja Alexandrovna, která se vždycky ráda koupala a považovala to za zdravé pro děti, neměla z ničeho takový požitek jako z dnešního společného koupání se všemi dětmi. Dotýkat se všech těch baculatých nožek a natahovat na ně punčošky, brát do náruče a nořit do vody nahá tělíčka a slyšet radostný nebo ustrašený pískot; vidět ty udýchané obličejy s vykulenýma, ustrašenýma i veselýma očima, vidět ty své andělíčky, jak se šplouchají, to byla pro ni velká rozkoš.

Když byla polovina dětí oblečena, přišly k boudě vesničanky ve svátečním a nesměle tu zůstaly stát. Byly prve na karhátkách a hadím mlíči. Matrjona si jednu z nich zavolala, dala jí sušit prostěradlo a košili, spadlé předtím do vody, a Darja Alexandrovna se pustila s ženskými do řeči. Ženské se nejdřív smály do dlaně a nerozuměly otázce, ale brzo se osmělily a rozpovídaly se, přičemž si Darju Alexandrovnu rázem naklonily tím, s jakým upřímným obdivem se dívaly na její děti.

„Ta je hezká. A bílá jak cukrová panenka,“ řekla jedna, se zalíbením hledící na Táníčku. „Ale je hubená...“

„Ano, stonala mi...“

„Koukněme se, miminko se taky bylo koupat,“ řekla druhá.

„Ne, jsou jí teprv tři měsíce,“ odpověděla Darja Alexandrovna hrdě.

„To se podívejme!“

„A máš taky děti?“

„Měla jsem čtyry a dvě mi ostaly, kluk a holka. Před posledním postem jsem ji odstavila.“

„A kolik jí je?“

„Budou jí dva.“

„A co žes ji tak dlouho kojila?“

„To je u nás zvyk, přes tři posty...”

Ted' to byla pro Darju Alexandrovnu nejzajímavější rozmluva. Jaký měla porod? Nač dítě stonalo? Kde má muže? Jezdí často domů?

Darje Alexandrovně se od vesničanek ani nechtělo, tak ji upoutal rozhovor s nimi, tak docela stejné měly zájmy. Ale hlavně Darju Alexandrovnu těšilo, že jasně viděla, jak se všechny ty ženy obdivují nejvíc tomu, kolik má dětí a jak jsou pěkné. Ženské také rozesmály Darju Alexandrovnu a urazily Angličanku, protože jim zavdala podnět k smíchu, který nechápala. Jedna z ženiček pozorovala Angličanku, oblékající se až naposled, a když si milá Angličanka natáhla třetí sukni, neodpustila si poznámku: „Hele ji, co toho na sebe navlíkala, a pořád je jak šindel!” A všechny propukly v smích.

IX

Darja Alexandrovna, v šátku, obklopena všemi vykoupanými dětmi, které ještě měly mokré vlasy, dojížděla už k domovu, když kočí řekl: „Jde sem nějaký pán, to je myslím z Pokrovského.“

Darja Alexandrovna vyhlédla kupředu a zaradovala se, neboť poznala Levina v šedivém klobouku a v šedém plášti. Šel jim naproti. Vždycky ho ráda viděla, ale nyní ji zvlášť těšilo, že ji spatří v celé její slávě. Nikdo nemohl pochopit její velikost lépe než Levin.

Když ji Levin uviděl, vynořil se mu v mysli jeden z výjevů budoucího rodinného života, jak si ho maloval ve svých představách.

„Jste jako kvočna, Darjo Alexandrovno.“

„To mám radost!“ řekla, podávajíc mu ruku.

„A přitom jste mi ani nedala vědět. Přijel mi bratr. Stiva mi už psal, že jste tady.“

„Stiva?“ tázala se Darja Alexandrovna v údivu.

„Ano, píše, že jste tady, a myslí, že mi dovolíte, abych vám byl nějak prospěšný,“ řekl Levin, po těch slovech náhle zrozpačitěl, zarazil se a už mlčky kráčel podle vozíku, lámal lipové haluzky a překusoval je. Zarazil se, protože ho napadlo, že Darje Alexandrovně nebude příjemná pomoc cizího člověka ve věcech, které měl zařídit její muž. Darje Alexandrovně se opravdu nelíbil ten zvyk Stěpana Arkadjiče vnucovat své rodinné starosti cizím lidem. A ihned poznala, že Levin to chápe. Však také pro jeho jemné porozumění, pro jeho takt měla Darja Alexandrovna Levina ráda.

„Toť se ví, pochopil jsem,“ řekl Levin, „že to znamená jen tolik, že byste mě ráda viděla, a velice mě těší. To víte, dovedu si představit, když jste zvyklá na městskou domácnost, jak vám u nás leccos připadá primitivní, a kdybyste něco potřebovala, jsem vám cele k službám.“

„Ba ne!“ řekla Dolly. „Ze začátku jsme měli potíže, ale teď už se všechno krásně spořádalo díky mé staré chůvě,“ pravila, ukazujíc na Matrjonu, která chápala, že se mluví o ní, a vesele, přátelsky se na Levina usmívala. Zнала ho, věděla, že by to byl dobrý ženich pro slečnu, a přála si, aby se dobrá věc podařila.

„Račte nasednout, my se tu smáčkнем,“ vybídla ho.

„Ne, děkuji, trochu se projdu. Děti, kdo dřív?“

Děti znaly Levina velice málo, ani se nepamatovaly, kdy ho viděly, ale nepocitovaly před ním podivný ostych ani odpor, který děti tak často mívají k pokryteckým dospělým lidem a za který bývají tak často a citelně trestány. Jakákoli přetvářka může ošálit i nejchytřejšího, nejbystřejšího člověka. Ale dítě – i dítě zcela omezené – ji pozná a odvrátí se, kdyby ta přetvářka byla zastírána kdovíjak mistrně. Levin měl své chyby, ale přetvářky v něm nebylo ani dost málo, a proto mu děti projevily stejnou přízeň, jakou viděly na matce. Na jeho výzvu ihned seskočily dvě starší děti k němu a rozběhly se s ním stejně prostě, jako by byly běžely s chůvou, s miss Hullovou nebo s matkou. Lili také chtěla k němu a matka mu ji podala. Posadil si ji na rameno a rozběhl se.

„Jen žádný strach, Darjo Alexandrovno!“ řekl a vesele se usmíval na matku. „Neuhodí se ani ji neupustím.“

A při pohledu na jeho obratné, mocné, opatrné i starostlivé a promyšlené pohyby se matka uklidnila a vesele, povzbudivě se na něho usmívala.

Zde na venkově, mezi dětmi a ve společnosti sympatické Darji Alexandrovny se Levina zmocnila dětinsky veselá nálada, kterou mívával často a která se Darje Alexandrovně na něm zvláště líbila. Honil se s dětmi a učil je tělocviku, bavil miss Hullovou svou špatnou angličtinou a vykládal Darje Alexandrovně, co všechno dělá na vsi.

Když seděli po obědě sami na balkóně, začala Darja Alexandrovna o Kitty.

„Víte, že Kitty má přijet sem a zůstane u mě přes léto?“

„Opravdu?“ řekl, zrudl a rázem zavedl řeč jinam. „Mám vám tedy poslat dvě krávy? Jestli se chcete mermomocí nějak vyrovnat, můžete mi laskavě platit pět rublů měsíčně, když vám to nebude trapné.“

„Ne, děkuji vám. Už je všechno v pořádku.“

„Tak se podívám na vaše krávy, a když dovolíte, určit bych, jak mají dostávat krmení. Všecko záleží na krmení.“

A Levin, jen aby se mluvilo o něčem jiném, vyložil Darje Alexandrovně teorii mléčného hospodářství, založenou na tom, že kráva není nic jiného než stroj, který zpracovává píci na mléko atd.

Vykládal a přitom si vroucně přál uslyšet podrobné zprávy o Kitty a zároveň se toho bál. Hrozil se, že ztratí klid tak těžce nabytý.

„Ano, ale musí se při tom na všechno dohlížet, a kdo to bude dělat?“ váhala Darja Alexandrovna.

S pomocí Matrjony Filimonovny už dala své hospodářství do takového pořádku, že neměla chuť nic měnit. Ani nevěřila Levinovým znalostem zemědělství. Úvahy, že kráva je stroj na výrobu mléka, jí byly podezřelé. Myslila, že takové úvahy mohou v hospodářství jen vadit. Vše se jí zdálo mnohem jednodušší. Stačí, jak vysvětlovala Matrjona, aby Stračena a Bělka dostávaly víc píce a pití a aby kuchař neodnášel pomyje z kuchyně pro pradleninu krávu. To bylo jasné. Ale úvahy o moučné směsi a zelené píci byly pochybené a nejasné. A především chtěla mluvit o Kitty.

X

„Kitty mi píše, že po ničem tak netouží jako být sama a mít klid,“ pravila Dolly po chvíli mlčení.

„A už se trochu zotavila?“ s rozechvěním se otázal Levin.

„Chválabohu docela. Nikdy jsem nevěřila, že by měla souchotiny.“

„Ach, to jsem rád!“ řekl Levin a Dolly spatřila v jeho obličeji cosi tklivého, bezmocného, když to vyslovil a mlčky se na ni díval.

„Poslyšte, Konstantine Dmitriči,“ pravila Darja Alexandrovna se svým dobráckým a trochu potutelným úsměvem. „Proč se na Kitty zlobíte?“

„Já? Nezlobím se.“

„Ne, zlobíte se. Proč jste nepřišel ani k nám, ani k nim, když jste byl v Moskvě?“

„Darjo Alexandrovno,“ řekl a zrudl až po uši, „prostě se divím, že vy při vaší dobrotě to necítíte. Že vám mě není prostě líto, když víte...“

„Co vím?“

„Víte, že jsem učinil nabídku k sňatku a byl jsem odmítnut,“ vypravil ze sebe Levin a všeka něha, kterou ještě před chvílkou pociťoval ke Kitty, byla vystřídána pocitem zloby nad urážkou.

„Pročpak si myslíte, že to vím?“

„Protože to ví každý.“

„V tom se zrovna mýlíte. Nevěděla jsem to, i když jsem se domýšlela.“

„Á! Ted' to aspoň víte.“

„Věděla jsem jenom, že se něco stalo, co ji hrozně trápí, a že mě prosila, abych s ní o tom nikdy nemluvila. A když to neřekla mně, neřekla to nikomu. Ale co to mezi vámi bylo? Povězte mi to.“

„Řekl jsem vám, co bylo.“

„A kdy se to stalo?“

„Když jsem byl naposled u vás.“

„Ale víte, co vám řeknu,“ pravila Darja Alexandrovna, „je mi jí hrozně moc líto... Ve vás trpí jen hrdost...“

„Snad, ale...“

Přerušila ho:

„Ale ji chuděrku moc a moc lituju. Ted' už všechno chápu.“

„Promiňte mi, Darjo Alexandrovno,“ řekl Levin a vstal. „Poroučím se, na shledanou, Darjo Alexandrovno.“

„Ne, počkejte,“ řekla a chytila ho za rukáv. „Počkejte, posaďte se.“

„Prosím, prosím vás, nemluvme o tom,“ řekl a znova usedl. Cítil přitom, že se mu v srdci rodí a zachvívá naděje, kterou už měl za pohřbenou.

„Kdybych vás neměla ráda,“ řekla Darja Alexandrovna se slzami v očích, „kdybych vás neznala, jako vás znám...“

Cit, zdánlivě mrtvý, ožíval stále víc a víc, háral a užuž ovládal Levinovo srdce.

„Ano, ted' už všemu rozumím,“ pokračovala Darja Alexandrovna. „Vy to nemůžete pochopit. Vy muži, svobodní a svobodně volící, máte vždycky jasno, koho milujete. Ale děvče, které musí čekat s tím ženským, panenským studem, děvče, které vás muže vidí jen zpo-vzdáli a věří všemu na slovo, to děvče někdy chová a může chovat takový cit, že neví, co má říci.“

„Ano, když srdce nic nepraví...“

„I ne, praví, ale uvažte. Vám mužům se zalíbí děvče, začnete chodit do rodiny, seznamujete se blíž, pozorujete a vyčkáváte, zda najdete tu pravou, a potom, když nabudete jistoty, že milujete, požádáte o ruku...“

„No, tak docela to není.“

„To je jedno, žádáte o ruku, když vaše láska vyvrála nebo když mezi dvojí volbou nastala na jedné straně převaha. Ale děvčete se nikdo neptá. Chtějí po něm, aby volilo samo, ale přitom si nemůže vybírat a jen odpovídá ano či ne.“

Ano, volba mezi ním a Vronským! Mrtvola, užuž ožívající v Levinově nitru, opět zemřela a jen mu bolestně svírala srdce.

„Darjo Alexandrovno, takhle si můžeme vybírat šaty nebo nevím jaké zboží, ale ne lásku.“

„Ta hrdost!“ řekla Darja Alexandrovna, jako by jí pohrdala pro ten cit, přízemní ve srovnání s oním jiným citem, který znají jen ženy. „V době, kdy jste Kitty žádal o ruku, byla právě v situaci, kdy neuměla odpovědět. Váhala. Váhala: vy, nebo Vronskij. Jeho viděla každý den, vás už neviděla dávno. Kdyby dejme tomu byla starší... já například bych na jejím místě nemohla váhat. Byl mi vždycky protivný, a taky to takhle dopadlo.“

Levin si vzpomněl na odpověď, kterou dostal od Kitty. Řekla: *Ne, není to možné...*

„Darjo Alexandrovno,“ pravil suše, „vážím si vaší důvěry. Myslím, že se mýlíte. Ale ať už mám pravdu, či nikoliv, ta hrdost, kterou tolik opovrhujete, ta hrdost je příčinou, že jakákoli myšlenka na Katěrinu Alexandrovnu je u mne vyloučena. Chápete, naprosto vyloučena.“

„Jenom vám ještě řeknu: víte, že mluvím o sestře, kterou mám ráda jako vlastní děti. Netvrdím, že vás miluje, ale jenom jsem chtěla říci, že její tehdejší odmítnutí nic nedokazuje.“

„Nevím!“ Levin vyskočil. „Kdybyste věděla, jakou mi působíte bolest! Je to stejné, jako kdyby vám umřelo dítě a někdo by vám říkal: mohlo být takové a takové, a mohlo zůstat naživu a měla byste z něho radost. Ale umřelo, umřelo...“

„Jste vy ale komický,“ řekla Darja Alexandrovna se smutným úsměvem, nedbajíc Levinova rozčilení. „Ano, teď už tomu začínám rozumět,“ pokračovala přemítavě. „Tedy k nám nepřijedete, až tu bude Kitty?“

„Ne, nepřijedu. Jistěže se nebudu Katěrině Alexandrovně vyhýbat, ale podle možnosti ji budu hledět ušetřit své nemilé společnosti.“

„Jste opravdu komický,“ opakovala Darja Alexandrovna a něžně se mu podívala do obličeje. „Nuže dobrá, jako když jsme o tom vůbec

nemluvili. Copak si přeješ, Táňo?“ řekla francouzsky děvčátku, které přišlo na balkón.

„Kde mám lopatku, maminko?“

„Já mluvím francouzsky, tak mluv taky.“

Děvčátko to chtělo říci, ale nemohlo si vzpomenout, jak se lopatka řekne francouzsky. Matka jí napověděla a pak jí zase francouzsky sdělila, kde má lopatku hledat. A to se Levinovi nelíbilo.

Už mu všechno v domácnosti Darji Alexandrovny i na jejích dětech zdaleka nepřipadalo tak roztomilé jako předtím.

Proč vlastně mluví s dětmi francouzsky? Vypadá to tak nepřirozené a falešné! A děti to cítí. Naučit je francouzsky a přitom je odnaučit upřímnosti! Levin nevěděl, že Darja Alexandrovna přemýšlela o tom všem už stokrát, a přece, i když na újmu upřímnosti, považovala za nezbytné učit své děti takovým způsobem.

„Ale kam byste spěchal? Počkejte ještě.“

Levin zůstal na čaj, ale jeho veselost už vyprchala a necítil se ve své kůži.

Po čaji vyšel do předsíně, aby dal zapráhnout, a když se vrátil, našel Darju Alexandrovnu rozčilenou, se zkormouceným obličejem a celou uplakanou. Zatímco byl pryč, došlo k příhodě, která naráz rozbila celé dnešní štěstí Darji Alexandrovny i její hrdost, jaké má děti. Gríša a Táňa se poprali kvůli míčku. Darja Alexandrovna uslyšela z dětského pokoje křik, běžela tam a spatřila něco hrozného. Táňa držela Gríšu za vlasy a Gríša s obličejem znetvořeným vzteky ji tloukl pěstmi hlava nehlava. V Darje Alexandrovně se cosi zlomilo, jakmile to uviděla. Její život se náhle obestřel temnotou. Uvědomila si, že děti, na které byla tak pyšná, jsou docela obyčejné děti, že jsou to dokonce ošklivé, špatně vychované děti s hrubými, zvířeckými sklony, že jsou to zlé děti.

Nemohla už o ničem jiném mluvit a na nic jiného myslit. Nedalo jí to a pověděla Levinovi o svém trápení.

Levin viděl, že je nešťastná, a snažil se ji uklidnit, říkal, že to nic špatného neznamená, že všechny děti se perou. Ale jak to říkal, myslil si vskrytu: Ne, já nebudu hrát komedii a mluvit se svými dětmi francouzsky, ale moje děti budou úplně jiné. Jen nesmíme děti kazit a mrzačit, a budou znamenité. Ano, já budu mít jinačí děti.

Rozloučil se a odjel a Darja Alexandrovna už ho nezdržovala.

XI

V polovině června přišel za Levinem starosta ze sestřiny vesnice, ležící dvacet verst od Pokrovského, a podal hlášení o stavu hospodářství a o senoseči. Hlavní výnos plynul na sestřině statku z luk. V dřívějších letech kupovali rolníci trávu na stojato po dvaceti rublech z děsjatiny. Když se Levin ujal správy statku, prohlédl si louky, shledal, že stojí za víc, a určil cenu pětadvacet rublů za děsjinu. Rolníci tolik platit nechtěli, a jak Levin tušil, odradili i ostatní kupce. Levin tam pak jel osobně a nařídil, aby seno bylo sklízeno z části námezdními dělníky, z části podílníky. Rolníci ze vsi všemožně bránili té novotě, ale věc se dařila a už první rok vynesly louky skoro dvojnásobně. Předloni a loni ještě trval odpor rolníků a sklizeň probíhala stejně jako předtím. Letos si rolníci vzali všechnu trávu z třetinového podílu a starosta teď přijel ohlásit, že seno je sklízeno, že si z obavy před deštěm pozval písaře a před ním rozdělil a postavil jedenáct stohů z panského podílu. Z neurčitých odpovědí na otázku, kolik bylo sena na hlavní louce, z chvatu, s kterým starosta rozdělil seno bez dovolení, z jeho celkového tónu Levin poznal, že v tom dělení sena bude nějaký háček, a rozhodl se, že tam zajede a sám si všechno překontroluje.

Levin přijel za poledne do vsi, nechal koně u starého přítele, muže bratrovy kojné, a šel ke starému do včelníku, aby od něho vyzvěděl podrobnosti o sklizni sena. Hovorný, příjemný děda Parmenyč Levina radostně přivítal, ukázal mu celé své hospodářství, podrobně vykládal o svých včelách a jak se letos rojily, ale když se Levin ptal na seno, odpovídal neurčitě a váhavě. To Levina ještě víc utvrdilo v jeho domněnce. Šel se tedy podívat na stohy. Nemohlo v nich být po padesáti fůrách, a aby Levin sedláky usvědčil, dal narychlo svolat všecky, kdo měli potah, naložit jeden stoh a převézt jej do stodoly.

Z celého stohu bylo jen dvaatřicet fůr. Starosta sice ujišťoval, jak je seno kypré a jak se ve stozích slehlo, dušoval se, že všechno udělal poctivě, avšak Levin trval na svém, že seno bylo rozděleno bez jeho rozkazu, a že proto je nechce ani neuznává, že v každém stohu je padesát fůr. Po dlouhých sporech bylo dohodnuto, aby si rolníci vzali těch jedenáct stohů a počítali padesát fůr na každý stoh, kdežto na panský podíl se mělo dělit znova. Vyjednávání a dělení kopek trvalo až do svačiny. Když bylo poslední seno rozděleno, svěřil Levin další dohled písaři, sedl si do kopky označené vrbovou větví a se zájmem pozoroval louku, hemžící se lidmi.

Před ním, v ohybu řeky za močálem, se pohybovala pestrá řada ženských, vesele brebentících zvonivými hlasy, a z rozházeného sena rychle vznikaly na bledězelené otavě klikaté šedé valy. Za ženskými šli chlapi s vidlemi a z valů vyrůstaly široké, vysoké, kypré kopky. Vlevo na louce, kde bylo už sklizeno, rachotily vozy, kopky rozebírané po obrovských otýpkách mizely jedna za druhou a místo nich už se vršily těžké, ke koňským zadkům se svažující fůry voňavého sena.

„Jen abysme sklidili za sucha! To bude seno!“ řekl staroch, který si přisedl k Levinovi. „To není seno, to je zrovna čaj! A nabírají ho, jak když káčata zobou zrní,“ dodal a ukázal na kopky, nakládané vidlemi. „Odpoledne jsme svezli dobře polovic.“

„To už je poslední?“ zavolal na chasníka, který jel kolem nich. Stál vpředu na voze a pohazoval konopnými opratěmi.

„Poslední, táto!“ volal chasník, zadržel koně a s úsměvem se ohlédl po veselé, stejně usměvavé červené mladici, která seděla na voze, a zase pobídl koně.

„Kdopak to je? Syn?“

„Můj nejmladší,“ s něžným úsměvem řekl stařík.

„Z toho můžeš mít radost!“

„Je to dobrý hoch.“

„Už je ženatý?“

„Baže, před adventem to byly dva roky.“

„A mají děti?“

„Kdepak děti! Celý rok z toho neměl rozum, a taky se styděl,“ odpověděl starý. „To je panečku seno! Učiněný čaj,“ opakoval, jen aby mohl zavést řeč jinam.

Levin si prohlédl Vaňku Parmenova a jeho ženu pozorněji. Nakládali poblíž seno. Ivan Parmenov stál na voze, bral, rovnal a sešlapoval obrovské otýpky sena, které mu nejdřív rukama a pak vidlemi obratně podávala hezká mladá hospodyňka. Mladice pracovala svižně, vesele a obratně. Dlouhé, slehlé seno se na podávky špatně nabíralo. Nejdřív si je srovnávala, zabodla do něho vidle, pak se do nich pružným a rychlým pohybem opřela plnou vahou, hned zas se narovнала, prohýbajíc záda ovinutá červeným pásem a vypínajíc plná ňadra pod bílou košilkou, fortelně uchopila vidle a hodila otýpku vysoko na vůz. Ivan jí zřejmě chtěl ušetřit každou zbytečnou námahu, a proto rychle rozpřahoval ruce, hbitě chytil podávanou otýpku a rovnal seno na voze. Naposled podala žena seno hráběmi, vyklepala si smetí, co jí napadalo za krk, narovнала si červený šátek nad bílým, neopáleným čelem a vlezla pod vůz, aby pomohla svázat fůru. Ivan ji poučoval, jak má přichytit provaz za klanici. Něco řekla a on se dal do hlasitého smíchu. Oběma se zračila ve tváři horoucí, nedávno probuzená mladá láska.

XII

Fůra byla svázána. Ivan seskočil a vedl statného, pěkného koně za opratě. Mladice hodila hrábě na vůz a klátíc rukama svižně vykročila k ženským, které se už seřadily jako k tanci. Ivan vyjel na cestu a přidal se k ostatním vozům. Ženské s hráběmi přes rameno, hýřící pestrými barvami a brebentící veselými zvonivými hlasy, šly za vozy. Drsný, bujný ženský hlas zanotoval píseň a dozpíval ji k refrénu, a na padesát různých, drsných něžných, zdravých hlasů sorně vpadlo sborem a opakovaly píseň od začátku.

Ženy se blížily s písní k Levinovi a jemu se náhle zdálo, že se na něho žene mrak a bouře veselí. Mrak se přihnál, uchvátil ho a kupka, na které ležel, i ostatní kupky a vozy i celá louka se vzdáleným polem – všecko se natrásalo a vlnilo do taktu bujné veselé písně, provázené výskotem, hvízdáním a halekáním. Levina se zmocnila závist nad tím zdravým veselím, také by se chtěl účastnit toho projevu radosti ze života. Ale nemohl nic dělat a musel ležet, dívat se a poslouchat. Když lidé zmizeli za zpěvu z dohledu i z doslechu, padla na Levina tíseň a smutek, že je tak sám, že zahálí, že nevraží na tento svět.

Někteří sedláci, kteří se s ním nejvíc ze všech vadili o seno, ti, kterým ukřivdil, nebo ti, kteří ho chtěli ošidit, ti sedláci ho vesele zdravili a zřejmě k němu nechovali ani nemohli chovat žádnou zášť, nelitovali, dokonce si ani nevzpomněli, že ho chtěli ošidit. Všecko utonulo v moři veselé pospolité práce. Bůh dal den, bůh dal síly. Den i síly byly zasvěceny práci, a ta je odměnou. Ale pro koho je práce? Jaké bude její ovoce? To jsou úvahy vedlejší a bezvýznamné.

Levin se často obdivoval tomu životu, často záviděl lidem, kteří tak žijí, ale dnes poprvé – zvlášť pod dojmem toho, co viděl ve vztahu Ivana Parmenova k mladé ženě –, dnes poprvé ho napadla

jasná myšlenka, že na něm záleží, aby změnil ten tíživý, zahálčivý, nepřirozený a sobecký život, kterým žije, v ten nádherný život čínorodý, čistý a vesporný.

Staroušek, který s ním prve seděl, už dávno odešel domů. Všichni se vytratili. Kdo bydlil blízko, odjel domů, a přesporní se shromáždili k večeři a na nocleh v lukách. Levin zůstal ležet nepovšimnut v seně a díval se, poslouchal a přemýšlel. Lidé, kteří zůstali na louce, skoro nespali v tu krátkou letní noc. Nejdřív se ozýval veselý družný hovor a smích u večeře, pak zase písně a smích.

Celý dlouhý pracovní den na nich nezůstavil jiné stopy než veselost. Před úsvitem všecko ztichlo. Jen v močále se ozýval noční, neúnavný žabí skřehot a na louce frkali koně v mlze, která k ránu napadala. Levin procítl, vstal z kupky, a když se podíval na hvězdy, poznal, že noc minula.

Co tedy udělá? A jak to udělá? Chtěl vyslovit sobě samému všecko, o čem se tolik napřemýšlel a co procítl za tu krátkou noc. Všecko, o čem se tolik napřemýšlel a co procítl, dělilo se do tří jednotlivých myšlenkových proudů. Jeden – to bylo zřící se starého života, svých neužitečných znalostí, svého planého vzdělání. Zřící se toho mu bylo rozkoší a bylo to snadné a prosté. Další myšlenky a představy se týkaly života, kterým chtěl žít nyní. Prostotu, čistotu, zákonitost toho života jasně cítil a byl přesvědčen, že v něm nalezne uspokojení, uklidnění a důstojnost, které tak bolestně postrádal. Ale třetí myšlenková řada se neodbytně točila kolem otázky, jak provést ten přechod od starého života k novému. A tady neviděl nic jasně. Oženit se? Mít práci i potřebu práce? Opustit Pokrovské? Koupit pozemky? Přihlásit se do rolnické obce? Vztít si vesničanku? Ale jak to udělá? Znovu a znovu se tázal sám sebe a nenalézal odpověď. Koneckonců celou noc nespál, a proto nemohl dost jasně chápat. Ujasní si to později. Jedno bylo jisté: ta noc rozhodla o jeho osudu. Všecky jeho dřívější sny o rodinném životě byly nesmysl, o to nešlo. Vše je mnohem jednodušší a lepší...

Jaká krása, pomyslel si, když pozoroval podivnou, jako perleťovou lasturu z bílých beránků, která se mu zastavila přímo nad hlavou uprostřed oblohy. Jak je všechno nádherné v té nádherné noci! A kdy se vlastně ta lastura utvořila? Ještě před chvílí se díval na oblohu a nic na ní nebylo, jen dvě bílé šmouhy. Ano, zrovna tak nepozorovaně se změnily i jeho názory na život!

Odešel z louky a vykročil po silnici ke vsi. Zvedal se větřík a bylo teď šero, zamračeno. Nastávala pošmourná chvíle, zpravidla předcházející rozbřesku, úplnému vítězství světla nad temnotou.

Levin se choulil zimou a šel rychle, oči upřené k zemi. Co to? Někdo sem jede. Zaslechl rolničky a vztyčil hlavu. Ve vzdálenosti čtyřiceti kroků, pažitem cesty, kudy kráčet, jel proti němu čtyřspřežní kočár naložený kufry. Prostřední koně se tiskli z vyježděných kolejí na oj, ale obratný vozka sedící pootočen na kozlíku držel oj ve směru kolejí, takže kola ujížděla po hladké půdě.

Jen toho si Levin všiml, a aniž uvažoval, kdo by to mohl být, roztržitě nahlédl do kočáru.

V koutě klímala stařenka a u okna, zřejmě před chvílí probuzená ze spánku, seděla mladá dívka a přidržovala si oběma rukama stužky bílého čepečku. Ušlechtilá a zádumčivá, plná líbezného a složitého, Levinovi neznámého života, se dívala přes něho na ranní úsvit.

V okamžení, kdy přelud už zmizel, upřímné oči vzhledly k němu. Poznala ho a radostný údiv jí bleskl ve tváři.

Nemohl se mýlit. Nikdo na světě neměl takové oči. Nikde na světě nebyla jiná bytost, v které by se mu tak soustřeďoval celý svět a smysl života. Byla to ona. Byla to Kitty. Pochopil, že jede z nádraží do Jergušova. A všechno, co Levina po celou tu bezesnou noc rozechvívalo, všechna rozhodnutí, která pojal, vše se náhle rozplynulo vniveč. S odporem si vzpomněl na své blouznění o sňatku s vesničankou. Jen tam, v tom rychle se vzdalujícím kočáře, který už přešel na druhou stranu cesty, jen tam byla možnost, jak rozřešit záhadu života, která ho poslední dobu tak bolestně tížila.

Už nevyhlédla. Zvuk kočárových per už nebylo slyšet, sotva slyšitelně zněly rolničky. Štěkot psů prozradil, že kočár přešel i vesnici – a kolem dokola zbyla pustá pole, vesnice před ním a on sám, osamělý a všemu cizí, osaměle kráčející opuštěnou silnicí.

Vzhlédl k obloze, doufal, že tam najde lasturu, které se obdivoval a která mu ztělesňovala celý sled myšlenek a pocitů dnešní noci. Na obloze už nebylo po lastuře ani památky. Tam v nedozírné výši se mezitím udála tajuplná proměna. Lastura zmizela a zbyl tu rovný, přes celou půli oblohy rozprostřený koberec z beránků, čím dál menších a menších. Obloha zmodrala a rozzářila se a stejně něžně, ale zároveň stejně nedosažitelně odpovídala na jeho tázavý pohled.

Ne, i když byl pěkný ten prostý a dělný život, nemohl se k němu vrátit. Miloval ji.

XIII

Nikdo kromě nejdůvěrnějších známých Alexeje Alexandroviče Karenina nevěděl, že ten člověk, na pohled svrchovaně chladný a rozvážný, má svou slabou stránku, odporující jeho celkovému založení. Nemohl lhostejně slyšet ani vidět dětský nebo ženský pláč. Při pohledu na slzy upadal ve zmatek a zcela pozbýval schopnosti úsudku. Přednosta jeho kanceláře i tajemník to věděli a upozorňovali prosebnice, aby je nenapadlo plakat, nechtějí-li si všechno pokazit. „Rozzlobí se a nebude vás poslouchat,“ říkali. A vskutku se duševní rozladění, které v Kareninovi vyvolávaly slzy, projevovalo v takových případech ukvapeným hněvem. „Nemohu, nemohu pro vás nic udělat! Račte odejít!“ křičel obvykle v těchto případech.

Když mu při návratu z dostihů Anna sdělila, jaký poměr má k Vronskému, a vzápětí si zakryla obličej rukama a rozplakala se, Alexej Alexandrovič při vši zlobě vůči ní cítil zároveň i nával duševní rozladěnosti, kterou v něm vždy vyvolávaly slzy. Věděl to a věděl, že dávat najevo své pocity by v dané chvíli neodpovídalo situaci, a snažil se tudíž v sobě potlačit sebemenší projev života, a proto se nehýbal ani se na ni nedíval. Odtud mrtvolný výraz jeho tváře, který Annu tak ohromil.

Když přijeli k domu, pomohl jí z kočáru, s největším sebezapřením se s ní rozloučil uctivě jako jindy a vyřkl ona slova, jež ho k ničemu nezavazovala. Řekl, že jí zítra sdělí své rozhodnutí.

Manželčina slova, která potvrdila jeho nejhorší podezření, mu zasadila krutou ránu. Bolest byla ještě zvýšena zvláštním, přímo fyzickým pocitem lítosti, kterou v něm vyvolal její pláč. Ale když v kočáře osaměl, tu k vlastnímu údivu a radosti cítil, že se dokonale oprostil jak od té lítosti, tak od podezření a muk žárlivosti, která ho trápila poslední dobu.

Bylo mu jako člověku, jemuž vytrhli zub, který ho dlouho bolel. Po hrozné bolesti a pocitu, že mu tahají z čelisti něco obrovského, většího než sama hlava, pacient najednou cítí (ač ještě nevěří svému štěstí), že už neexistuje, co mu tak dlouho otravovalo život, co upoutávalo všecku jeho pozornost, a že už zase může žít, přemýšlet a nezajímat se jen o svůj zub. Takový pocit měl i Alexej Alexandrovič. Bolest byla divná a strašná, ale teď pominula. Cítil, že zase může žít a nemyslet jen na ženu.

Neví, co je čest, nemá srdce, nemá náboženství, zkažená žena! Vždycky to věděl a vždy to viděl, i když ze soucitu klamal sám sebe. A vskutku se mu zdálo, že to vždycky viděl; vzpomínal na různé drobnosti z jejich minulého života, které se mu dřív nejevily jako něco špatného – a dnes ty drobnosti zřetelně nasvědčovaly, že už tenkrát byla zkažená. Zmýlil se, když s ní spojil svůj život. Ale na jeho omylu není nic špatného, a proto nemůže být nešťasten. Jeho vina to není, nýbrž její. Ale jemu po ní nic není. Neexistuje pro něho...

Vše, co postihne ji a syna, k němuž se jeho city změnily zrovna tak jako k ženě, to všechno ho přestalo zajímat. Zajímal ho už jen problém, jak co nejlepším, nejslušnějším, nejpohodlnějším, a tudíž co nejsprávnějším způsobem setřást bahno, kterým ho potřísnila ve svém pádu, a pak kráčet dále svou cestou dělného, poctivého a užitečného života.

Nemůže být nešťasten z toho, že opovrženíhodná žena se dopustila poklesku; jen musí nalézt co nejlepší východisko ze svízelné situace, do které ho přivádí. A nalezne je. Tak k sobě mluvil a přitom se mračil stále víc. Ale přece není první ani poslední. Nemluvíme-li o příkladech z historie, počínaje Menelaem, kterého každému vzkřísila v paměti Krásná Helena, vyvstala v mysli Alexeje Alexandroviče celá řada případů ze současnosti, kdy ženy z lepší společnosti byly nevěrné svým manželům. Darjalov, Poltavskij, kníže Karibanov, hrabě Paskudin, Dram... Ano, i Dram... Ten čestný, pracovitý člověk... Semjonov, Cagin, Sigonin, vzpomínal Karenin. Dejme tomu, že ty lidi

stíhá jakýsi bláhový posměch, ale já jsem v tom vždycky viděl jenom neštěstí a vždycky jsem měl soucit, řekl si, ačkoli to nebyla pravda a nikdy nemíval soucit s takovým neštěstím, nýbrž stavěl sám sebe o to výš, oč častější byly případy ženské nevěry. Je to neštěstí, které může potkat každého. A to neštěstí teď potkalo jeho. Jde jen o to, jak co nejlépe přežít celou situaci. A začal si v duchu dopodrobna probírat, jak jednali lidé, kteří byli ve stejné situaci jako dnes on.

Darjalov se bil v souboji...

Zamlada myšlenka na souboj Alexeje Alexandroviče zvláště lákala právě proto, že byl člověk fyzicky nesmělý a dobře to věděl. Nemohl bez hrůzy pomyslit na namířenou pistoli a nikdy v životě nepoužil zbraně. To hrůza působila, že v mládí často přemýšlel o souboji a představoval si, jak by se zachoval, kdyby byl jeho život vystaven nebezpečí. Když dosáhl životního úspěchu a pevného postavení, dávno na ten pocit zapomněl; jenže zvyk je železná košile a strach z vlastní zbabělosti byl nakonec i nyní tak mocný, že Alexej Alexandrovič dlouho zvažoval ze všech hledisek myšlenku na souboj a v duchu si s ní láskyplně hrál, třebaže věděl předem, že se nebude bít ani za nic.

Naše společnost je bezpochyby ještě tak primitivní (oč jiné je to v Anglii), že mnoho a mnoho lidí – a mezi těmi mnoha byli lidé, na jejichž mínění Kareninovi obzvláště záleželo – by na souboj pohlíželo příznivě. Ale jaký bude výsledek? Dejme tomu, že vyzve soka na souboj... Živě si představil, jakou noc stráví po tom, co učiní výzvu, představil si namířenou pistoli, a tu se zhrozil a uvědomil si, že to nikdy neudělá. Dejme tomu, že ho vyzve na souboj. Dejme tomu, že mu někdo poradí, ukážou mu, jak si má stoupnout, pak stiskne spoušť (Alexej Alexandrovič zavřel oči) a najednou se ukáže, že ho zabil... Pohodil hlavou, aby zahnal ty hloupé představy. Jaký smysl má vražda člověka, chce-li si ozřejmit svůj vztah k neřestné ženě a k synovi? Stejně tak musí rozhodnout, co má dělat s ní. Ale, což je ještě pravděpodobnější a co se bezpochyby stane – bude zabit

anebo zraněn. On, člověk nevinný, oběť, má být zabit anebo zraněn. Ještě větší nesmysl. A kdyby jen to. Vždyť výzva na souboj bude od něho nepoctivým skutkem. Což neví předem, že přátelé nikdy nedovolí, aby se bil v souboji, nedovolí, aby byl ohrožen život státníka, kterého Rusko potřebuje? Co tedy? Bude to vypadat, že si jenom chtěl touto výzvou dodat jistého lživého lesku, ač věděl předem, že k nebezpečí nikdy nedojde. Je to nepoctivost, faleš, je to klamání druhých i sebe sama. Souboj je nemyslitelný a nikdo to po něm nechce. Jeho cílem je zajistit si dobrou pověst, kterou potřebuje, aby mohl nerušeně pokračovat ve své činnosti. Úřední činnost, už dříve mající pro Alexeje Alexandroviče velký význam, mu dnes připadala zvlášť významná.

Když Alexej Alexandrovič takto zvážil a zavrhl souboj, přešel v duchu k jinému východisku, jež zvolili někteří z mužů, na které si vzpomněl. Jak si tak v paměti probíral všechny známé případy rozvodů (bylo jich velice mnoho v nejvyšší, dobře mu známé společnosti), nenalezl jediný, kde by účelem rozvodu bylo, co měl na mysli. Ve všech případech manžel postupoval nebo prodával nevěrnou ženu a strana, jež pro vinu neměla právo na uzavření sňatku, vstupovala ve fiktivní, domněle uzákoněný svazek s novým manželem. Alexej Alexandrovič viděl, že v jeho případě nelze dosáhnout rozvodu zákonitého, to jest rozvodu, při němž by pouze byla ztrestána provinilá žena. Viděl, že ve svých složitých životních podmínkách nemůže uplatnit hrubé důkazy, jaké zákon požaduje, má-li být žena usvědčena z nepravosti. Viděl, že pro jistou zjemnělost tohoto života nesmí použít těch důkazů, i kdyby je měl, že použití takových důkazů by ho snížilo ve veřejném mínění více než ji.

Pokus o rozvod mohl vést toliko ke skandální při, která by byla vítaným soustem pro nepřátele, která by znamenala pomluvy a otrásla by jeho vysokým společenským postavením. Avšak hlavního účelu, totiž vyjasnění situace co možná bez rozčilování, nemohlo být dosaženo ani rozvodem. Kromě toho z rozvodu

i z pouhého pokusu o rozvod bylo zřejmé, že žena přerušila styky s mužem a žije s milencem. A přestože byl teď Alexej Alexandrovič k ženě opovržlivě lhostejný, jak se domníval, nezbavil se ve vztahu k ní jistého pocitu – nepřál si, aby mohla bez překážek odejít za Vronským, aby měla ze svého přestupku výhody. Pouhé pomyšlení Alexeje Alexandroviče tak dráždilo, že stačilo, aby si to představil, a už zaúpěl vnitřní bolestí, nadzvedl se, poposedl v kočáře a dlouho potom se mračil a halil si zkřehlé vyzáblé nohy do huňatého plédu.

Kromě formálního rozvodu bych ještě mohl učinit, co učinil Karibanov, Paskudin i ten dobrák Dram, totiž odstěhovat se od ženy, přemýšlel, když se uklidnil. Ale i toto opatření znamenalo stejné obtíže a hanbu jako rozvod, a především stejně jako formální rozvod vrhalo jeho ženu do náruče Vronskému. „Ne, to nejde,“ řekl hlasitě a zase převracel svůj pléd. „Nemohu být nešťasten, ale ani ona a on nesmějí být šťastni.“

Žárlivost, která ho mučila, dokud neměl jistotu, pominula v okamžiku, kdy mu byl ženinými slovy bolestivě vytržen zub. Ten cit však byl vystřídán jiným citem: přáním, aby nemohla triumfovat, naopak, aby neušla trestu za svůj poklesek. Nepřiznal si ten pocit, avšak ve skrytu duše si přál, aby trpěla za to, že porušila jeho klid a poškodila jeho čest. Když si Alexej Alexandrovič znova rozebral podmínky souboje, rozvodu i rozchodu a znova je zavrhl, nabyl jistoty, že má jediné východisko, totiž nechat ji u sebe, utajit před společností, co se stalo, a použít všech prostředků, aby byl její poměr s Vronským ukončen, a zejména – což si nepřiznával – aby byla potrestána. Musí jí sdělit své rozhodnutí. Uvažil těžkou situaci, do které přivedla rodinu, a dospěl k závěru, že všechna ostatní řešení by byla pro obě strany horší než vnější status quo, který je ochoten dodržovat, ovšem pod podmínkou, že bude přísně dbát jeho vůle, to jest přerušit styky s milencem. Když Alexej Alexandrovič definitivně pojal toto rozhodnutí, jako na důkaz jeho správnosti ho napadl další závažný důvod. Jen takové rozhodnutí znamená, že jedná ve shodě

s náboženstvím, jen takto neodmršťuje hříšnou ženu, nýbrž dává jí příležitost k polepšení, a dokonce – třeba to pro něho bude těžké – věnuje část svých sil její nápravě a spáse. Přestože věděl, že nemůže mít na ženu morální vliv, že z celého pokusu o nápravu nevzejde nic než lež; ačkoli ho v těch těžkých chvílích ani jednou nenapadlo řídit se náboženstvím, nyní, kdy jeho rozhodnutí odpovídalo podle jeho domněnky náboženským požadavkům, skýtala mu ta náboženská sankce plné zadostiučinění a částečné uklidnění. Těšilo ho pomýšlení, že ani v takové závažné životní otázce nikdo nemůže prohlásit, že by nebyl jednal podle zákonů náboženství, jehož prapor vždy vysoko třímal uprostřed všeobecné vlažnosti a lhostejnosti. Alexej Alexandrovič pak uvažoval o dalších podrobnostech a ani nenahlížel, proč by jeho vztah k ženě nemohl zůstat skoro stejný, jako býval. Bezpochyby k ní už nikdy nemůže mít úctu. Avšak nemá ani nemůže mít důvodů, aby si ničil život a trpěl proto, že byla špatná a nevěrná žena. „Ano, uplyne čas, čas, který všecko hojí, a obnoví se i dřívější vztah,“ řekl si Karenin „totiž obnoví se potud, abych nepocítoval, že běh mého života je narušen. Ona musí být nešťastná, ale já jsem nic nespáchal, a proto nemohu být nešťasten.“

XIV

Když Alexej Alexandrovič přijížděl k Petrohradu, už se pevně rozhodl pro toto řešení a také si v duchu sestavil dopis, který napíše ženě. Ve vrátnici se podíval na dopisy a listiny z ministerstva a dal si je odnést do pracovny.

„Dej to stranou a nikoho sem nepouštěj,“ řekl vrátnému na jeho dotaz a s jistým požitkem, který byl u něho známkou dobré nálady, položil důraz na slova „nikoho sem nepouštěj“.

V pracovně se Karenin prošel sem a tam a zastavil se před obrovským psacím stolem, na kterém komorník už prve rozsvítil šest svíček, zalupal prsty, usedl a přehraboval se v psacím náčiní. Opřen lokty o stůl sklonil hlavu, chvilku přemýšlel a pak se dal do psaní a nepřestal ani na vteřinu. V dopise ji neoslovoval a psal francouzsky, užívaje zájmena „vy“, které nezní tak chladně jako v ruštině.

„V naší poslední rozmluvě jsem Vám oznámil, že Vám hodlám sdělit své rozhodnutí stran předmětu této rozmluvy. Po zralé úvaze Vám nyní píši, abych dodržel svůj slib. Rozhodl jsem se následovně: ať už je Vaše počínání jakékoli, necítím se oprávněn zpřetrhávat svazek, kterým jsme spojeni vyšší mocí. Rodina nesmí být rozvrácena pro rozmar, zvůli, ba ani poklesek jednoho z manželů, a náš život musí plynout jako dříve. Jest to nezbytné pro mne, pro Vás i pro našeho syna. Jsem pevně přesvědčen, že litujete svého skutku, jenž zavalil podnět k tomuto dopisu, a že mi budete napomáhat, abychom v základech odstranili příčinu našeho sváru a zapomněli na minulost. V opačném případě se můžete sama domyslit, co by očekávalo Vás a Vašeho syna. Doufám, že si o tom všem promluvíme podrobněji osobně. Jelikož končí letní sezóna, prosil bych, abyste přijela do Petrohradu co

nejdříve, nejpozději v úterý. Veškeré nutné přípravy k Vašemu návratu budou provedeny. Dovolím si Vás upozornit, že splnění této své prosby přikládám mimořádný význam.

A. Karenin.

P. S. Přiloženě zasílám peníze, jež byste mohla eventuálně potřebovat na výlohy.“

Přečetl si dopis a byl s ním spokojen, zejména s tím, že neopomínil přiložit peníze. Nebylo tu slova krutosti ani výčitky, avšak nebyla zde ani shovívavost. A především se tu klenul zlatý most k návratu. Alexej Alexandrovič složil dopis, uhladil jej velkým masvním nožem ze slonoviny, uložil do obálky s penězi a zazvonil s uspokojením, které pociťoval, kdykoli použil svého pěkného psacího náčiní.

„Tohle odevzdáš kurýrovi, aby to zítra dovezl Anně Arkadjevně na letní byt,“ řekl a vstal.

„Služebník, Vaše Excellence. Račte si přát čaj do pracovny?“

Alexej Alexandrovič si poručil čaj, a pohrávaje si s masivním nožem, zamířil ke křeslu, u kterého byla připravena lampa a rozetčená francouzská kniha o eugubických nápisech. Nad křeslem visela v oválném zlatém rámu Annina podobizna, vynikající podobizna od slavného malíře. Alexej Alexandrovič se na ni podíval. Nevyzpytatelné oči na něho hleděly výsměšně a drze jako ten poslední večer, kdy mezi nimi došlo k výměně názorů. Působila na něho nesnesitelně drze a vyzývavě i skvěle provedená černá krajka na hlavě, černé vlasy a skvostná bílá ruka s prsteníkem plným prstenů. Alexej Alexandrovič se díval na podobiznu a po malé chvilce se zachvěl tak, až se mu roztráslly rty a vydralo se z nich „brr“, a raději se odvrátil. Rychle usedl do křesla a rozevřel knihu. Pokusil se číst, ale pořád v sobě nemohl vzkřísit někdejší živý zájem o eugubické nápisy. Díval se do knihy a myslel na něco jiného. Nemyslel na ženu, nýbrž

na jistou komplikaci, která v poslední době nastala v jeho státnické činnosti a toho času měla pro něho v úřadě zásadní důležitost. Cítil, že dnes chápe tuto komplikaci hlouběji než kdy jindy a že se mu v hlavě rodí – to mohl prohlásit, aniž si cokoli nalhával – zásadní myšlenka, která rozuzlí celou věc, povznese ho v úřední kariéře, degraduje jeho nepřátele, a tudíž nesmírně prospěje státu. Jakmile sluha, jenž přinesl čaj, odešel z pokoje, Alexej Alexandrovič vstal a zamířil k psacímu stolu. Posunul si aktovku se spisy doprostřed, s nenápadným samolibým úsměvem si vzal ze stojánku tužku a zahloubal se do čtení složitých spisů, jež si vyžádal, neboť se týkaly nastávající komplikace. V čem záležela ona komplikace? Alexej Alexandrovič měl jako státník tu zvláštnost, onen charakteristický, jemu jedinému vlastní rys, který má každý postupující úředník, zvláštnost, jež mu zároveň s houževnatou ctižádostí, zdrženlivostí, poctivostí a sebevědomím dopomohla ke kariéře, tu zvláštnost, že pohrdal oficiálním papírováním, omezoval korespondenci na minimum a dával přednost osobní účasti a úspornosti. Tu se stalo, že v proslulé komisi dne 2. června byl předložen návrh na zavlažování polí v Zarájské gubernii. Záležitost byla postoupena ministerstvu Alexeje Alexandroviče a byla názorným příkladem zbytečných výloh a byrokratického poměru k věci. Karenin věděl, že je to pravda. Otázka týkající se zavlažování polí v Zarájské gubernii byla rozvířena už předchůdcem jeho předchůdce. A vskutku se na tu věc vydalo a stále vydávalo velmi mnoho peněz zcela bezvýsledně a zřejmě to vše nemohlo vést k ničemu. Když Alexej Alexandrovič nastoupil svůj úřad, rázem to poznal a chtěl vzít celou věc do rukou; ale první dobu, kdy ještě neměl pevnou půdu pod nohama, věděl, že se to dotýká příliš mnoha zájmů, a nebylo by to tedy rozumné. Později se věnoval jiným záležitostem a na tuto věc prostě zapomněl. Vyvíjela se jako všechny ostatní věci vlastní setrvačnosti. (Mnoho lidí se v té věci přizívalo, zejména jistá velmi mravná a muzikální rodina, kde všechny dcery hrály na strunné

nástroje. Alexej Alexandrovič tu rodinu znal a byl jedné ze starších dcer za svědka na svatbě.) Podle názoru Alexeje Alexandroviče nebylo čestné, že nevražící ministerstvo dalo tu otázku na přetřes, neboť na každém ministerstvu ležely i závažnější věci, na něž z jisté úřední slušnosti nikdo neupozorňoval. Avšak nyní, když už mu byla hozena rukavice, směle ji zdvihl a žádal jmenování zvláštní komise, která by přezkoumala a zkontrolovala činnost komise pro zavražďování polí v Zariajské gubernii; ale zato už ani těm pánům nic neslevil. Žádal ještě jmenování zvláštní komise pro organizaci cizorodců. Jednání o organizaci cizorodců se náhodou dostalo na pořad ve výboru dne 2. června a Karenin je energicky podporoval jakožto věc nepřipouštějící za bídné situace národnostních menšin odkladu. Ve výboru ta věc zavdala podnět ke sporu mezi několika ministerstvy. Ministerstvo, nepřátelsky naladěné vůči Alexejovi Alexandroviči, dokazovalo, že situace národnostních menšin je velice utěšená a že chystané změny mohou jejich rozkvět zamezit, a je-li něco špatného, pak je to způsobeno tím, že ministerstvo Alexeje Alexandroviče nečiní zákonem nařízená opatření. Nyní hodlal Alexej Alexandrovič požadovat: za první, aby byla sestavena nová komise, které by bylo uloženo prozkoumat na místě situaci cizorodců; za druhé, ukáže-li se, že situace cizorodců je vskutku taková, jak se jeví z oficiálních zpráv, jež má výbor k dispozici, aby byla jmenována další, nová odborná komise pro výzkum příčin tohoto neutěšeného stavu z hlediska a) politického, b) administrativního, c) národohospodářského, d) etnografického, e) materiálního a f) náboženského; za třetí, aby byly od nevražícího ministerstva vyžádány zprávy o všech opatřeních, jež toto ministerstvo za posledních deset let učinilo k zamezení oněch nepříznivých poměrů, v kterých žijí národnostní menšiny; a konečně za čtvrté, aby bylo od ministerstva žádáno vysvětlení, proč jednalo, jak je patrné ze zpráv došlých výboru pod č. j. 17015 a 18308 ze dne 5. prosince 1863 a ze dne 7. června 1864, přímo proti smyslu základního organického

zákona, viz § 18 a poznámku k § 36. Alexej Alexandrovič zčervenál v obličeji samou horlivostí, jak si rychle koncipoval tyto myšlenky. Když popsal arch papíru, vstal, zazvonil a poslal přednostovi kanceláře lísteček s žádostí o potřebné informace. Jak tak vstal a přešel pokoj, podíval se opět na podobiznu, zamračil se a pohrdavě se usmál. Nějakou chvíli si ještě četl knihu o eugubických nápisech, které znovu upoutaly jeho zájem, načež šel v jedenáct hodin spát, a když ležel v posteli a vzpomněl si na ženu, už její případ zdaleka neviděl tak černě.

XV

Anna se sice s Vronským umíněně a zlostně přela, když jí říkal, že její situace je neúnosná, a domlouval jí, aby muži všechno řekla, ale v hloubi duše považovala tento stav za lživý, nečestný a z celé duše si jej přála změnit. Když se vracela s mužem z dostihů, vypověděla mu v okamžitém rozčilení vše; ačkoli ji to bolelo, byla ráda. Po mužově odjezdu si říkala, že je ráda, že nyní bude mít jasno a nebude žít ve lži a klamu. Nepochybovala, že teď se její postavení vyjasní jednou provždy. Snad bude špatné to nové postavení, ale bude určité, nebude v něm nejasnost ani lež. Bolest, kterou způsobila sobě i muži svými slovy, bude teď odměněna tím, že bude mít jasno, myslila si Anna. Ještě ten večer se sešla s Vronským, ale neřekla mu, k čemu došlo mezi ní a mužem, ačkoli by to měla říci, aby už bylo jednou jasno.

Když se příštího rána vzbudila, první, co ji napadlo, byla slova, která řekla muži, a ta slova se jí zdála tak hrozná, že teď nemohla pochopit, jak se k těm podivným hrubým slovům mohla odhodlat, ani si neuměla představit, co z toho všeho bude. Ale slovo už padlo a Alexej Alexandrovič odjel beze slova. Anna se sešla s Vronským a nic mu neřekla. Ještě v okamžiku, kdy odcházel, ho chtěla zavolat a všechno mu povědět, ale rozmyslila se, protože bylo divné, proč mu to neřekla hned. Proč mu to chtěla říci, ale neřekla? V odpověď na tu otázku jí zaplavil tvář horký ruměnec studu. Uvědomila si, co jí bránilo. Uvědomila si, že se stydí. Situace, která se jí včera večer zdála ujasněná, vypadala dnes nejen nejasně, ale i beznadějně. Zmocnil se jí strach z hanby, na kterou dříve ani nepomyslela. Kdykoli uvažovala, co asi udělá muž, myslila na nejhorší. Napadlo ji, že užuž přijde správce a vyžene ji z domu, že její hanba bude rozhlášena do celého světa. Ptala se v duchu, kam půjde, až ji vyženou z domu, a nenacházela odpověď.

Když přemýšlela o Vronském, zdálo se jí, že ji nemiluje, že už mu začíná být na obtíž, že se mu nesmí nabízet, a za to k němu cítila nepřátelství. Bylo jí, jako by slova, která řekla muži a která si v duchu neustále opakovala, jako by je byla vyslovila přede všemi a všichni je slyšeli. Neodvážila se podívat do očí nikomu z domácnosti. Neodvážila se zavolat komornou, tím méně jít dolů a setkat se s vychovatelkou a se synem.

Komorná už dlouho číhala za dveřmi, až sama přišla do pokoje. Anna jí pohlédla tázavě do očí a v úleku se zarděla. Komorná se omluvila, že vstoupila, prý se jí zdálo, že paní zvoní. Přinesla šaty a dopis. Psala Betsy. Připomínala Anně, že dnes dopoledne k ní přijede Liza Merkalovová a baronesa Stolzová se svými nápadníky, Kalužským a starým Stremovem, na partii kroketu. „Přijďte se aspoň podívat, berte to jakožto studium mravů. Čekám Vás,“ uzavírala.

Anna si přečetla psaníčko a těžce vzdychla.

„Nic, nic nepotřebuji,“ řekla Anušce, která přendávala flakóny a kartáčky na toaletním stolku. „Jen běž, hned se obléknu a přijdu. Ne, ne, nic nepotřebuji.“

Anuška odešla, ale Anna se nezačala oblékat, zůstala sedět se sklopenou hlavou a rukama v klíně a chvílemi se zachvívala po celém těle, jako by chtěla udělat nějaký pohyb, něco vyslovit, a opět trnula. Bože můj, bože můj, opakovala si neustále. Ale ani „bože“ ani „můj“ pro ni neobsahovalo nejmenší význam. Ačkoli nikdy nepochybovala o náboženství, v kterém byla vychována, nyní by v něm nehledala útočiště, ta myšlenka jí byla stejně vzdálená, jako kdyby se měla utéci o pomoc k Alexeji Alexandroviči. Věděla předem, že náboženství by mohlo pomoci jen tenkrát, kdyby se zřekla všeho, co je pro ni celým smyslem života. Byla nejen sklíčená, ale už na ni padal i strach z duševního stavu, který dosud nepoznala. Cítila, jak se jí v duchu všechno rozdvouje, jako se někdy rozdvoující předměty před unaveným zrakem. Chvílemi nevěděla, čeho se bojí, co by si přála. Zda se bojí a přeje si, co bylo, či to, co bude, a co si vlastně přeje, nevěděla.

„Ach, co to dělám!“ řekla si, když náhle ucítila na obou stranách bolest v hlavě. Sotva se vzpamatovala, uviděla, že se drží oběma rukama za vlasy u spánků a svírá je. Vyskočila a začala chodit sem tam.

„Káva je připravena a mamzel a Serjoža čekají,“ řekla Anuška. Znovu se vrátila a znovu našla Annu, jak ji prve zanechala.

„Serjoža? Co je s ním?“ náhle oživila Anna. Poprvé za celé jitra si uvědomila, že má syna.

„Asi něco provedl,“ s úsměvem odpověděla Anuška.

„Copak?“

„Měla jste v rohovém pokojíčku broskve a mladý pán si jednu tajně vzal.“

Zmínka o synovi najednou Annu vytrhla z beznadějného stavu. Vzpomněla si, jak se v posledních letech vpravila do upřímně míněné, třeba poněkud přepjaté úlohy matky, žijící jen pro syna, a s radostí si uvědomila, že má v nynější situaci doménu, nezávislou na tom, jaké postavení zaujme vůči muži a Vronskému. Tou doménou byl syn. Ať už bude v jakémkoli postavení, syna opustit nemůže. Nechť ji muž potupí a vyžene, nechť k ní Vronskij ochladne a bude dál žít svým nezávislým životem (opět na něho pomyslila se zlobou a výčitkami), nemůže syna nechat. Má svůj životní cíl. Musí jednat, jednat, aby si zajistila syna, aby jí ho nevzali. Musí dokonce jednat rychle, co nejrychleji, než jí ho vezmou. Musí sebrat syna a odjet. Je to jediná věc, kterou teď musí udělat. Potřebovala se uklidnit a vymanit se z té mučivé situace. Myšlenka na bezprostřední čin, související se synem, na to, že by s ním měla hned teď někam odjet, jí poskytla uklidnění.

Rychle se oblékla, šla dolů a rázným krokem vstoupila do salónu, kde na nijako obvykle čekala snídane a Serjoža s vychovatelkou. Serjoža celý v bílém stál u stolku pod zrcadlem a s ohnutými zády a sklopenou hlavou, s výrazem napjaté pozornosti, který Anna u něho tak dobře znala a který ho činil podobným otci, něco dělal s květinami, které přinesl.

Vychovatelka se tvářila zvlášť přísně. Serjoža pronikavě, jak se mu stávalo často, zvolal „Á mami!“ a zarazil se v rozpacích, zda má jít matce popřát dobré jitro a nechat květiny být, anebo doplést věnec a s květinami pak teprve jít.

Vychovatelka po pozdravu dlouze a zevrubně vykládala, jakého prohrěšku se dopustil Serjoža, ale Anna ji neposlouchala. Přemýšlela, zda ji má vzít s sebou. Nakonec usoudila, že ji s sebou nevezme. Odjede sama se synem.

„Ano, to bylo moc ošklivé,“ pravila Anna. Vzala chlapce za rameno, nepodívala se na něho přísně, ale nesměle, což ho zmátlo i potěšilo, a políbila ho. „Nechte ho tady u mě,“ řekla udivené vychovatelce a nepouštějíc synovu ruku, usedla ke stolu s připravenou snídaní.

„Mami! Já... já jsem se ne...,“ začal Serjoža. Snažil se z jejího výrazu uhádnout, co ho čeká za uloupenou broskev.

„Serjožo,“ řekla Anna, jakmile vychovatelka odešla, „bylo to od tebe ošklivé, ale že už to víckrát neuděláš? Máš mě rád?“

Cítila, že se jí hrnou slzy do očí. Což by ho mohla nemít ráda? Zpytovala jeho ustrašený a zároveň rozradostněný pohled. Snad nebude zajedno s otcem, aby ji ztrestal? Je možné, že by se nad ní neustrnul? Slzy jí už kanuly po tváři, a aby je zakryla, prudce vstala a téměř vyběhla na terasu.

Po bouřkových deštích z posledních dnů nastalo jasné chladné počasí. I při jasném slunci, které prosvítalo opláchnutým listím, byl vzduch studený.

Anna se zachvěla zimou i vnitřní hrůzou, která ji znova zachvátila na čerstvém vzduchu.

„Běž hezky k Mariette,“ řekla Serjožovi, který přiběhl za ní, a začala přecházet sem tam po rohoži na terase. Skutečně jí neodpustí, nebudou chápat, že to všechno nemohlo být jinak?

Zůstala stát. Pohlédla na koruny osik, zkolébané větrem, na omyté listí, jasně se lesknoucí v chladném slunci, a tu pochopila, že jí nebude odpuštěno, že celý svět k ní bude stejně krutý jako

ta obloha, jako ta zeleň. A opět cítila, jak se duševně rozpolcuje. Ne, nesmí, nesmí přemýšlet. Musí se chystat na cestu. Kam? A kdy? Koho má vzít s sebou? Ano, do Moskvy, večerním vlakem. Anuška a Serjoža a jen ty nejnutnější věci. Ale nejdřív musí napsat oběma. Rychle zamířila zpět do domu, do svého budoáru, usedla ke stolu a napsala muži:

„Po tom, co se stalo, nemohu déle zůstat ve Vašem domě. Odjíždím a беру si dítě s sebou. Neznám zákony, a proto nevím, u koho z rodičů má zůstat. Ale беру si ho s sebou, protože bez něho nemohu žít. Bud'te velkomyslný a ponechte mi ho.“

Až dosud psala rychle a samozřejmě, ale když se teď dovolávala jeho velkomyslnosti, kterou v něm neuznávala, a když měla uzavřít dopis nějak dojemně, zarazila se.

„Nemohu mluvit o své vině ani o své lýtosti, protože...“

Opět se zarazila, neboť nenalézala souvislost ve svých myšlenkách. Ne, řekla si, tohle je všechno zbytečné. Roztrhala dopis, napsala jiný, v kterém vynechala zmínku o velkomyslnosti, a zalepila jej.

Druhý dopis měla napsat Vronskému. „Oznámila jsem muži,“ psala, a potom dlouho seděla, neschopna pokračovat. Bylo to tak kruté, tak neženské. A pak, co mu vlastně mohla napsat? Rumě-nec studu jí opět zaplavil tvář, vzpomněla si na jeho klid, zas se jí zmocnila nevole, a proto roztrhala papír s napsanou větou na kousky. Je to všechno zbytečné, řekla si, složila psací mapu, šla nahoru, oznámila vychovatelce a služebnictvu, že dnes odjíždí do Moskvy, a neprodleně začala balit zavazadla.

XVI

Po všech pokojích ve vile chodili domovníci, zahradníci a lokajové a odnášeli zavazadla. Skříně a prádelníky byly dokořán. Dvakrát se běželo k hokynáři pro motouz. Po zemi se válel novinový papír. Dva kufry, vaky a svázané plédy byly odneseny dolů do před síně. Kočár a dvě drožky stály před domem. Anna, jež při práci se zavazadly pozapomněla na svůj vnitřní neklid, stála u stolu v budoáru a skládala věci do cestovní kabely, když ji Anuška upozornila na rachot přijíždějícího kočáru. Anna vyhlédla oknem a spatřila kurýra Alexeje Alexandroviče. Zvonil u hlavních dveří.

„Jdi se zeptat, co je,“ řekla a klidně, připravena na všecko, usedla s rukama v klíně do křesla. Lokaj přinesl objemnou obálku, nadepsanou rukou Alexeje Alexandroviče.

„Kurýr má počkat na odpověď,“ řekl lokaj.

„Dobře,“ pravila Anna, a jakmile sluha odešel, třesoucími se prsty roztrhla obálku. Vypadl z ní svazek nových bankovek přelepených páskou. Vyndala dopis a četla od konce. „Učinil jsem přípravy k Vašemu návratu z letního bytu, splnění své prosby přikládám mimořádný význam,“ četla. Proběhla řádky následující i předcházející, přečetla si vše a ještě jednou si přečetla celé psaní od začátku. Když dočetla, cítila, jak ji rozráží zima a že ji stihla tak strašná pohroma, jaké se nenadála.

Ráno litovala, že muži všecko řekla, a měla jediné přání: kéž by ta slova zůstala nevyslovena. A tento dopis je za nevyslovená pokládal a skýtal jí, co si přála. Ale nyní jí tento dopis připadal nejhroznější ze všeho, co si vůbec uměla představit.

Má pravdu! Má pravdu, řekla si. Ovšem, on má vždycky pravdu, je křesťan, je velkomyslný. Ano, bídný, odporný člověk. Nikdo kromě Anny to nechápe ani nepochopí; a ona to nedokáže vysvětlit. Lidé

říkají: zbožný, morální, poctivý, moudrý člověk. Nevidí však, co viděla ona. Nevědí, jak jí po osm let ničil život, jak rdousil všechno, co v ní bylo živoucí, a nikdy nepomyslel, že je živá žena, která potřebuje lásku. Nevědí, jak ji urážel na každém kroku a byl přitom spokojen sám se sebou. Což se nesnažila, nesnažila se ze všech sil najít smysl života? Nepokoušela se ho milovat, milovat syna, když už nemohla milovat muže? Ale nadešel čas, kdy poznala, že už nemůže klamat sama sebe, že je plná života, že to není její vina, že ji bůh stvořil takovou, jaká je, že musí milovat a žít. A co nyní? Kdyby ji zabil, kdyby zabil jeho, všechno by podstoupila, všechno by odpustila, ale ne, on...

Jak se mohlo stát, že netušila, co muž udělá? Udělá, co odpovídá jeho nízké povaze. Zůstane v právu, ale ji, zničenou, zničí ještě horším a hanebnějším způsobem... „Jistě se domyslíte sama, co očekává Vás a Vašeho syna,“ vybavila se jí slova z dopisu. Má to být pohrůžka, že jí syna vezme, a podle jejich hloupého zákona je to asi možné. Ale neví snad, proč to muž říká? Nevěří ani její lásce k synovi, anebo jí pohrdá (však si ji vždýcky dobíral), pohrdá tímto jejím citem, ale ví, že Anna syna neopustí, že nemůže opustit syna, že bez syna by nemohla žít ani s tím, koho miluje, ale kdyby ho opustila a utekla od něho, zachovala by se jako nejbídnější ničemnice – to ví a ví také, že něco takového Anna nedokáže.

„Náš život musí plynout jako dříve,“ vybavila se jí další věta z dopisu. Ten život byl mukou již dříve, byl hrozný v poslední době. Jaký bude nyní? A on to všechno ví, ví, že Anna nemůže mít výčitky svědomí proto, že dýchá, že miluje. Ví, že z toho nevzejde nic než lež a klam. Ale chce ji dál trýznit. Zná ho, ví, že plave ve lži a libuje si v ní jak ryba ve vodě. Ale ne, ona mu nedopřeje ten požitek, roztrhá pavučinu lží, kterou ji chce opřít. Ať se děje, co se děje. Všecko je lepší než lež a klam!

Ale jak na to? Bože, bože. Byla někdy některá žena tak nešťastná?

„Ne, udělám tomu konec!“ zvolala a vyskočila, potlačujíc pláč. A přistoupila k psacímu stolu, aby mu napsala jiný dopis. Ale v hloubi duše už cítila, že nebude s to nic zpřetrhat, že nebude s to vysvobodit se z dosavadní situace, byť i tak falešné a nečestné.

Usedla k psacímu stolu, ale nepsala. Dala ruce na stůl, položila na ně hlavu a rozplakala se a vzlykala, až se jí dmula ňadra, plakala, jako pláčou děti. Plakala nad tím, že její sen o vyjasněném a vyhraněném postavení se zhroutil navždy. Věděla předem, že vše zůstane při starém, že to dokonce bude mnohem horší než dřív. Cítila, že jí záleží na jejím společenském postavení, třebaže se jí ráno zdálo tak malicherné, tušila, že je nedokáže vyměnit za potupné postavení ženy, která opustila muže a syna a žije s milencem; že při vši snaze se nepřemůže. Nikdy nepozná svobodu lásky, ale zůstane provždy hříšnou ženou, vystavenou nebezpečí, že bude kdykoli usvědčena, a podvádějící muže pro hanebný poměr s člověkem cizím a nezávislým, s kterým nemůže spojit svůj život. Věděla, že jiné to nebude, jenže to bylo tak děsivé, že si ani neuměla představit, jak to vše dopadne. A usedavě plakala, jako pláčou potrestané děti.

Zaslechla lokajovy kroky. Rychle se vzchopila a schovávajíc obličej předstírala, že píše.

„Kurýr prosí o odpověď,“ hlásil lokaj.

„Odpověď? Dobře,“ řekla Anna. „Ať počká. Zazvoním.“

„Co mohu napsat?“ přemýšlela. „Co mohu rozhodnout sama? Co vím? Co chci? Co miluji?“ Zase pocítila, jak se jí v mysli všechno rozdvouje. Zas se zděsila toho pocitu a chopila se první záminky k činnosti, která by mohla zapudit myšlenky na vlastní osobu. Musí vidět Alexeje (tak v duchu říkala Vronskému), jen on jí může povědět, co má dělat. Pojede k Betsy, snad se tam s ním setká. Docela zapomněla, že mu ještě včera řekla, že ke kněžně Tverské nepůjde. Říkal, že tedy nepřijde také. Přistoupila ke stolu a napsala muži: „Váš dopis jsem dostala. A.“ Zazvonila a odevzdala psaní lokajovi.

„Nikam nepojedeme,“ řekla Anušce, která v té chvíli vstoupila.

„Vůbec nepojedem?“

„Ne, nechte věci do zítřka sbalené, a kočár ať počká. Pojedu k paní kněžně.“

„A jaké šaty mám připravit?“

XVII

Společnost na partii kroketu, do které kněžna Tverská zvala Annu, měly tvořit dvě dámy se svými ctiteli. Ty dvě dámy byly hlavními představitelkami nového vybraného petrohradského kroužku jménem *les sept merveilles du monde*⁴⁰, kterýžto název byl imitací jiné imitace. Dámy náležely ke kroužku sice vznešenému, ale zcela nepřátelskému tomu, který navštěvovala Anna. Nadto byl starý Stremov, jedna z vlivných osobností v Petrohradě, ctitel Lízy Merkalovové, v úřadě soupeřem Alexeje Alexandroviče. Ze všech těch důvodů tam Anna nechtěla jít a na tento její odmítavý postoj narážela kněžna Tverská ve svém psaníčku. Ale teď Anna doufala, že se sejde s Vronským, a proto si přála jet.

Přijela ke kněžně Tverské dřív než ostatní hosté.

V okamžiku, kdy vcházela dovnitř, vcházel i Vronského lokaj s rozčísnutými *licousy*, vypadající jako *kammerjunker*. Ve dveřích zůstal stát, smekl čepici a pustil Annu napřed.

Anna ho poznala a teprve nyní si vzpomněla, že Vronskij včera říkal, že nepřijde. Asi posílal omluvný dopis.

Když si v předsíni svlékala svrchní oděv, slyšela, jak lokaj, vyslovující dokonce i „r“ jako *kammerjunker*, řekl „pan hrabě se dává poroučet paní kněžně“ a odevzdal psaníčko.

Byla by se lokaje ráda zeptala, kde má pána. Byla by se nejraději vrátila zpět a napsala Vronskému, aby přišel k ní, anebo se sama rozjela za ním. Ale ani jedno, ani druhé, ani třetí nemohla udělat. V domě už se ozývalo zvonění ohlašující její příchod a lokaj kněžny Tverské už stál pootočen u otevřených dveří a čekal, až Anna půjde dále.

40 Sedm divů světa. (*franc.*)

„Její Jasnost je na zahradě, hned vás ohlásíme. Není libo jít do zahrady?“ oznamoval další lokaj v dalším pokoji.

Byl to stejný stav nerozhodnosti a neurčitosti jako doma; ještě horší, poněvadž nesměla nic podniknout, nemohla se setkat s Vronským, ale musela zůstat zde, v cizí společnosti, která byla tak protichůdná její náladě. Avšak měla na sobě toaletu, která jí slušela, jak dobře věděla. Nebyla sama, byla obklopena vžitým slavnostním ovzduším zahálky a cítila se tu volněji než doma. Nemusela si vymýšlet, co má dělat. Vše přicházelo samo sebou. Když se setkala s Betsy, která jí šla naproti v bílé, oslnivě elegantní toaletě, usmála se na ni jako vždy. Kněžna Tverská šla s Tuškevičem a příbuznou slečnou, k nesmírnému potěšení venkovských rodičů trávicí léto u slavné kněžny.

Něco patrně bylo na Anně nápadné, protože Betsy se o tom hned zmínila.

„Špatně jsem spala,“ ozvala se Anna a podívala se na lokaje, který mířil k nim a podle její domněnky nesl lístek od Vronského.

„Jsem tak ráda, že jste přijela,“ řekla Betsy. „Jsem unavená a zrovna jsem si chtěla vypít šálek čaje, než přijedou. A vy byste se měl,“ obrátila se k Tuškevičovi, „jít s Mášou podívat na kriketové hřiště, je to tam, co je přistřižený trávník. My si při čaji hezky od srdce popovídáme, we'll have a cosy chat⁴¹, že?“ s úsměvem se obrátila k Anně a stiskla jí ruku, svírající slunečník.

„Tím spíš, že se nemohu dlouho zdržet, musím nutně k staré paní Wredové. Už jí to slibuju sto let,“ pravila Anna. Lež, její povaze cizí, stala se jí ve společnosti prostou a přirozenou věcí, a dokonce ji bavila.

Proč řekla něco, nač ještě před vteřinou ani nepomýšlela, to by za nic nedokázala vysvětlit. Řekla to jen proto, že Vronskij neměl přijít, a tudíž si musela zajistit volnost a pokusit se o setkání. Ale proč se zmínila jmenovitě o staré dvorní dámě Wredové, kterou měla

41 Hezky si popovídáme. (angl.)

navštívit zrovna tak naléhavě jako mnoho jiných, to by neuměla vysvětlit, ale přece – jak se ukázalo později – když si chtěla vymyslet nejchytřejší způsob, jak se s Vronským setkat, nemohla si vymyslet nic lepšího.

„Ne, já vás nepustím ani za nic,“ namítla Betsy, bedlivě pozorujíc Anninu tvář. „Kdybych vás neměla ráda, vážně bych se urazila. Jako byste se obávala, že má společnost by vás mohla kompromitovat. Dej nám, prosím tě, čaj do malého salónku,“ řekla s přimhouřenýma očima, jako vždy, kdykoli oslovila sluhu. Vzala si od něho lístek a přečetla jej. „Alexej nás zradil,“ řekla francouzsky, „píše, že nemůže přijít,“ dodala nenuceně a bezelstně, jako by ji ani ve snu nemohlo napadnout, že by Vronskij mohl pro Annu znamenat něco jiného než partnera na krocket.

Anna věděla, že Betsy všecko ví, ale když poslouchala, jak před ní mluví o Vronském, vždy se na chvíli dala přesvědčit, že Betsy neví nic.

„Á!“ prohodila Anna lhostejně, jako bez zájmu, a s úsměvem pokračovala: „Cožpak by vaše společnost mohla někoho kompromitovat?“ Tato hra se slovy, to skrývání tajemství mělo stejně jako pro všechny ženy pro Annu velký půvab. A nebavila ji ta nutnost ani účel, pro který se celá věc zatajovala, ale sám proces zatajování. „Nemohu být papežštější než papež,“ řekla. „Stremov a Líza jsou smetánka společenské smetánky. Proto jsou přijímáni všude a já,“ dala zvláštní důraz na slovo já, „jsem nikdy nebrala věci přísně ani jsem nebyla nesnášenlivá. Prostě nemám kdy.“

„Ne, snad byste se nerada setkala se Stremovem. Ať si s Alexejem Alexandrovičem lárou kopí v komité, po tom nám nic není. Ale ve společnosti to je ten nejroztomilejší člověk, jakého znám, a náruživý hráč krocketu. Však uvidíte. A přestože vystupuje v komické úloze starého pána zamilovaného do Lízy, stojí za to vidět, jak se z té komické situace umí vymotat. Je moc milý. A neznáte Sapfó Stolzovou? To je nový, docela nový styl.“

Betsy vykládala a Anna přitom z jejího veselého, chytrého pohledu tušila, že zčásti chápe její situaci a má něco za lubem. Seděly v malém budoáru.

„Musím přece odepsat Alexejovi.“ Betsy usedla ke stolku, napsala několik řádek a vložila list do obálky. „Píšu mu, aby přišel k obědu. Jedna dáma mi zůstala u stolu bez pána. Podívejte, zní to dost přesvědčivě? Promiňte, na okamžik vás opustím. Budte tak laskava, zalepte to a odešlete,“ pravila už ve dveřích. „Já ještě musím něco zařídit.“

Anna bez rozmýšlení usedla s dopisem ke stolu, ale nečetla jej, jen dole připsala: „Musím se s Vámi nutně setkat. Přijedte k zahradě paní Wredové. Budu tam v 6 hodin.“ Zalepila dopis a Betsy, která se mezitím vrátila, jej odeslala.

U čaje, který byl podáván na pojízdném stolku v chladném malém salóně, se mezi oběma ženami vskutku rozpředl *a cosy chat*, jež kněžna Tverská slibovala před příchodem hostí. Pomlouvaly ty, na něž čekaly, a zastavily se u Lízy Merkalovové.

„Je moc milá a vřdycky mi byla sympatická,“ pravila Anna. „Musíte ji mít ráda. Blouzní o vás. Včera po dostizích přišla za mnou a zoufala si, že vás nezastihla. Říká, že jste pravá hrdinka z románu, a kdyby byla mužem, prý by pro vás natropila tisíc hloupostí. Stremov jí říká, že je tropí beztak.“

„Ale řekněte, prosím vás, nikdy jsem nemohla pochopit,“ řekla Anna po malé přestávce tónem, který dával jasně najevo, že se neptá naplano, ale že jí na věci záleží víc, než by mělo. „Řekněte, prosím vás, jaký má vlastně vztah ke knížeti Kalužskému, takzvanému Miškovi? Málo jsem se s nimi stýkala. Oč tam jde?“

Betsy se usmála očima a pozorně pohlédla na Annu.

„Nový způsob,“ řekla. „Všechny si tenhle způsob zvolily. Hodily všechno za hlavu. Ale jsou různé způsoby, jak to udělat.“

„Dobře, ale jaký vztah má ke Kalužskému?“

Betsy se znenadání vesele a nezadržitelně rozesmála, což se jí stávalo zřídka.

„Zasahujete do oboru kněžně Mjagké. Je to otázka, hodná nezvedeného dítěte.“ A Betsy se patrně chtěla, ale nemohla udržet a propukla v nakažlivý smích, jakým se smějí lidé, zřídka se smějící. „Musíme se jich zeptat,“ pravila a smíchy až slzela.

„Ne, vy se smějete,“ řekla Anna a také se bezděčně nakazila jejím smíchem, „ale já jsem se v tom nikdy nevyznala. Není mi jasné, jakou roli tu hraje muž.“

„Muž? Muž Lízy Merkalovové za ní nosí plédy a je vždy ochoten k službám. A co za tím vězí dál, po tom nikdo nepátrá. Víte, v lepší společnosti se dokonce nemluví ani nepřemýšlí o jistých součástech oděvu. A tohle je stejné.“

„Budete na slavnosti u Rolandakiových?“ zaváděla Anna řeč jinam.

„Nemyslím,“ odpověděla Betsy, a nedívajíc se na přítelkyni, opatrně nalévala vonný čaj do malých průsvitných šálků. Podala šálek Anně, vzala si dámskou cigaretu, vložila ji do stříbrné špičky a zapálila si.

„Víte, já jsem na tom dobře,“ začala už vážně a chopila se šálku. „Rozumím vám a rozumím Líze. Líza patří těm naivním povahám, které podobně jako děti nechápou, co se sluší a co ne. Alespoň to nechápala, dokud byla hodně mladá. A dnes ví, že ta nechápavost jí sluší. Dnes možná nechápe schválně,“ pokračovala Betsy s jemným úsměvem. „Ale stejně jí to sluší. Víte, můžeme na jednu a touž věc pohlížet tragicky a učinit si z ní muka, nebo se dívat prostě a skoro vesele. Snad jste náchylná pohlížet na věci příliš tragicky.“

„Jak ráda bych znala jiné lidi tak, jako znám sebe,“ prohodila Anna vážně a přemítavě. „Jsem horší než jiní, anebo lepší? Asi jsem horší.“

„Nezvedené dítě, nezvedené dítě,“ opakovala Betsy. „Ale už jsou tady.“

XVIII

Ozvaly se kroky a mužský hlas, potom ženský hlas a smích a pak následovali očekávaní hosté: Sapfó Stolzová a mladý muž sršící nadbytkem zdraví, zvaný Vaska. Bylo patrné, že strava složená z krvavých bifteků, lanýžů a burgundského mu jde náležitě k duhu. Vaska se uklonil dámám a pohlédl na ně, ale jen na vteřinu. Vstoupil za Sapfó do salónu a ubíral se přes salón za ní, jako by k ní byl uvázán, a nespouštěl z ní jiskrné oči, jako by ji chtěl pozřít. Sapfó Stolzová byla blondýna s černýma očima. Vešla na vysokých podpatcích drobnými, čilými krůčky a pevně jako muž stiskla dámám ruku.

Anna se s touto novou slavnou osobností dosud nikdy nesetkala a nyní byla překvapena jak její krásou, tak výstřední toaletou i smělymi způsoby. Měla ze svých i z přidaných jemně nazlátých vlasů upraven takový účes, že její hlava se velikostí rovnala půvabně vyklenutému a značně obnaženému poprsí. Pohybovala se tak prudce, že při každém hnutí se pod šaty rýsovaly tvary kolenou a horní partie nohou a mimoděk se nabízela otázka, kde vzadu v té rafinované kolébové hoře doopravdy končí její skutečné, malé a ztepilé, nahoře tak odhalené a vzadu a dole tak zakryté tělo.

Betsy nelenila a seznámila ji s Annou.

„Představte si, málem jsme zajeli dva vojáky,“ ihned spustila Sapfó a přitom mrkala, usmívala se a stahovala si dozadu vlečku, příliš přehozenou na jednu stranu. „Jela jsem s Vaskou... Ach ano, vy se neznáte.“ Představila mladého muže a s uzarděním se hlasitě zasmála, že ho před neznámou dámou omylem nazvala Vaskou.

Vaska se Anně ještě jednou uklonil, ale nic neřekl. Obrátil se k Sapfó:

„Prohrála jste sázku. Přijeli jsme dřív. Musíte zaplatit,“ dodal s úsměvem.

Sapfó se rozesmála ještě veseleji.

„Ted' snad ne,“ řekla.

„Nevadí, dostanu to později.“

„Dobře, dobře. Ach ano!“ obrátila se náhle k paní domu. „To jsem pěkná... Docela jsem zapomněla. Přivezla jsem vám hosta. A už ho tu máme.“

Nenadálý mladý host, kterého přivedla Sapfó a na kterého zapomněla, byl však host tak vzácný, že přes jeho mládí obě dámy na uvítanou vstaly.

Byl to nejnovější ctitel Sapfó. Stejně jako Vaska chodil ted' za ní jako stín.

Brzo přijel kníže Kalužskij a Líza Merkalovová se Stremovem. Líza Merkalovová byla štíhlá bruneta líného orientálního typu a s nádhernýma, jak všichni říkali, nevyzpytatelnýma očima. Tmavý úbor (Anna si toho hned všimla a ocenila to) svým rázem dokonale odpovídal její kráse. Byla-li Sapfó rázná a hbitá, byla Líza něžná a vláčná.

Avšak podle Annina vkusu byla Líza daleko přitažlivější. Betsy o ní říkala, že ze sebe dělá nevědomé dítě, ale když ji Anna spatřila, vytušila, že to není pravda. Skutečně byla nevědomá, zkažená, ale milá a pokorná žena. Měla ovšem stejný styl jako Sapfó; stejně jako Sapfó i jí se lepili na paty a hltali ji očima dva ctitelé, jeden mladý, druhý starý; avšak měla v sobě cosi zvláštního, co bylo povzneseno nad její okolí, byl v ní lesk pravého briliantu mezi sklíčky. Ten lesk jí vyzařoval z nádherných, vskutku nevyzpytatelných očí. Unavený a zároveň vášnivý pohled těch očí s tmavými kruhy překvapoval naprostou upřímností. Kdokoli do nich pohlédl, domníval se, že ji dokonale poznal, a kdo ji poznal, ten si ji musel zamilovat. Jakmile spatřila Annu, celý obličej se jí rozzářil v radostném úsměvu.

„To jsem ráda, že vás vidím!“ řekla a přistoupila k ní. „Včera na dostizích jsem zrovna chtěla jít za vámi, ale vy jste odjela. Tolik jsem si přála se s vámi setkat právě včera. Bylo to děsné, vidíte?“ dodala a upřela na Annu pohled, zdánlivě jdoucí přímo ze srdce.

„Ano, netušila jsem, že je to tak rozčilující,“ řekla Anna s uzarděním.

V té chvíli se společnost zvedla a chystala se na zahradu.

„Já nepůjdu,“ řekla Líza a s úsměvem se posadila k Anně. „Že taky nepůjdete? Že ten kroket může někoho bavit!“

„Ne, hraju ráda,“ pravila Anna.

„Řekněte, jak to děláte, že se nenudíte? Člověk se na vás podívá, a hned je mu veselo. Vy žijete, ale já se nudím.“

„Jak to, že se nudíte? Vaše společnost je přece nejveselejší v celém Petrohradě,“ řekla Anna.

„Možná že se lidé nepatřící do naší společnosti nudí ještě víc. Jenže my, aspoň já určitě, se nebavíme, ale hrozně, hrozně se nudíme.“

Sapfó si zapálila cigaretu a odešla s oběma mladými pány na zahradu. Betsy a Stremov zůstali u čaje.

„Cože, nudíte se?“ poznamenala Betsy. „Sapfó říká, že se u vás včera náramně pobavili.“

„Ach, to vám byla nuda!“ odvětila Líza Merkalovová. „Jeli jsme po dostizích všichni ke mně. A pořád a pořád stejní lidé! Věčně jedno a totéž. Celý večer jsme se provalovali na pohovkách. Copak je to nějaká zábava? Ne, jak to děláte, abyste neměla dlouhou chvíli?“ opět se obrátila k Anně. „Stačí se na vás podívat a člověk hned vidí, že má před sebou ženu, která může být šťastná nebo nešťastná, ale rozhodně se nenudí. Poučte mě, jak to děláte.“

„Nijak,“ odpověděla Anna a začervenala se při těch dotěrných otázkách.

„To je nejlepší způsob,“ vložil se do rozmluvy Stremov.

Stremov byl prošedivělý padesátník, dosud svěží, velmi nehezký, ale měl charakterní, inteligentní obličej. Líza Merkalovová byla neteř jeho choti a on s ní trávil všechnen volný čas. Když se tento odpůrce Alexeje Alexandoviče setkal s Annou Kareninovou, tu jako

člověk společensky vybroušený a moudrý hleděl být k ženě svého soupeře zvlášť laskavý.

„Nijak,“ opakoval s jemným úsměvem, „to je nejlepší prostředek. Říkám vám dávno,“ obrátil se k Líze Merkalovové, „abyste neměla dlouhou chvíli, nesmíte na to myslet, že ji budete mít. Podobně jako se nesmíme bát, že neusneme, když se bojíme nespavosti. Totéž vám teď řekla Anna Arkad'jevna.“

„Byla bych velmi ráda, kdybych to byla řekla, protože je to moudré a taky je to pravda,“ úsměvně podotkla Anna.

„Ne, ale povězte mi, proč člověk nemůže usnout ani se nemůže zbavit nudy?“

„Abychom mohli usnout, musíme trochu pracovat, a chce-li mít někdo dobrou náladu, také musí pracovat.“

„Ale co bych pracovala, když o mou práci nikdo nestojí? A schválně se přetvařovat neumím ani nechci.“

„Jste nenapravitelná,“ řekl Stremov, aniž se na ni podíval, a opět se obrátil k Anně.

Poněvadž se s Annou málo stýkal, nemohl jí říci nic než konvenční fráze, avšak vyslovoval ty fráze o tom, kdy Anna odjíždí do Petrohradu, o tom, jak ji má hraběnka Lydie Ivanovna ráda, s výrazem, který svědčil, že si z duše přeje být příjemný a prokázat jí svou úctu, ne-li více.

Přišel Tuškevič a oznámil, že celá společnost čeká na spoluhráče.

„Ne, ne, ještě nechoďte, prosím,“ žadonila Líza Merkalovová, když se dověděla, že Anna odjíždí. Stremov se k ní připojil.

„Je to příliš velký kontrast,“ pravil, „jet z této společnosti k staré paní Wredové. A kromě toho jí poskytnete příležitost k pomluvám, ale tady vzbudíte jiné, zcela opačné, nejkrásnější city,“ domlouval jí.

Anna se na okamžik zamyslila a váhala. Lichotivé řeči toho moudrého muže, naivní dětinské sympatie, které jí projevovala Líza Merkalovová, i celé známé velkosvětské prostředí – to vše bylo

tak lehké, ale před sebou měla takové těžkosti, že chvilku váhala, zda by neměla zůstat, oddálit trapnou chvíli vážné rozmluvy. Ale vzpomněla si, co ji doma čeká, jestliže se nerozhodne, vzpomněla si na ten pohyb, kdy se chytila oběma rukama za vlasy, pohyb i ve vzpomínkách strašný, a rozloučila se a odjela.

XIX

Přes svůj zdánlivě lehkomyšlný společenský život Vronskij nenáviděl nepořádek. Ještě v mládí, jako frekventant vojenské školy, zakusil jednou ponížení, když se zadlužil a žádal o půjčku, ale ta mu byla odepřena. Od těch dob dbal, aby se nikdy neoctl v takové situaci.

Aby měl své záležitosti vždycky v pořádku, k tomu se podle okolností častěji či méně často, asi pětkrát do roka uzavíral a dělal si o nich přehled. Říkal tomu účtování nebo velké prádlo, faire la lessive.

Když se druhý den po dostizích pozdě vzbudil, ani se neholil, nekoupal se, ale vzal si halenu, rozložil po stole peníze, účty a dopisy a pustil se do práce. Petrickij věděl, že Vronskij při tom bývá mrzutý, a když teď procitl a uviděl kolegu za psacím stolem, tiše se oblékl a šel pryč, aby ho nerušil.

Každý člověk sice ví dopodrobna, v jakých složitých poměrech žije, ale přitom se bezděčně domnívá, že složitost těch poměrů i obtížnost jejich ujasnění jsou toliko jeho osobní, nahodilou zvláštností, a nikdy by ho nenapadlo, že jiní lidé mají stejně složité soukromé poměry jako on. To se také zdálo Vronskému. A domníval se s jistou pýchou a vcelku právem, že kdokoli jiný by už dávno zabředl do dluhů a byl by se z nouze uchýlil k nepěkným skutkům, kdyby se octl v takových svízelných poměrech. Vronskij však cítil, že právě nyní musí zvážit a ujasnit si svou situaci, aby do ničeho nezabředl.

První, do čeho se Vronskij pustil jako do věci nejsnazší, byly otázky peněžní. Vypsal si svým drobným písmem na lístek dopisního papíru vše, co dlužil, částky sečetl a shledal, že dluží sedmnáct tisíc a nějaké stovky, které pro lepší přehlednost odpočítal. Když si spočítal hotovost a peníze v bance, zjistil, že mu zbývá tisíc osm set rublů, jenže do Nového roku nemohl čekat žádný příjem. Vronskij si znova

přečetl seznam dluhů a přepsal jej do tří rubrik. Do první kategorie náležely dluhy, které měly být neprodleně zaplacený, nebo na ně alespoň měl mít peníze v hotovosti, kdyby o ně byl požádán, aby mohl zaplatit ihned. Takových dluhů měl kolem čtyř tisíc: patnáct set za koně a dva tisíce pět set činila záruka za mladého kolegu Veněvského, který v přítomnosti Vronského prohrál s falešným hráčem. Vronskij chtěl ty peníze odevzdat už tenkrát (měl je), avšak Veněvskij a Jašvin trvali na svém, že zaplatí oni, a nikoli Vronskij, který ani nehrál. To bylo všechno hezké, jenže Vronskij věděl, že na tu špinavou věc, i když se jí účastnil jen tím, že se svým slovem zaručil za Veněvského, nutně potřebuje dva tisíce pět set, aby je mohl hodit podvodníkovi a už s ním nic nemít. Nuže, na první, nejdůležitější kategorii dluhů potřeboval čtyři tisíce.

V druhé rubrice, celkem na osm tisíc, byly dluhy méně důležité. Většinou to byly dluhy v dostihové stáji, u dodavatele ovsu a sena, dluh Angličanovi, sedláři atd. Na ty dluhy by také musel rozdat asi dva tisíce, aby měl naprostý klid. S dluhy v poslední rubrice – v obchodech, v hotelích a u krejčího – si nelámal hlavu. Potřeboval tedy nejméně šest tisíc na běžné výdaje, ale měl jen osmnáct set. Zdálo by se, že člověku se stotisícovým důchodem, jak všichni odhadovali majetkové poměry Vronského, by takové dluhy neměly dělat potíže, ale háček byl v tom, že zdaleka neměl těch sto tisíc. Obrovský majetek po otci, vynášející na dvě stě tisíc ročně, patřil oběma bratřím společně. Když se starší bratr, po uši vlezící v dluhách, oženil s princeznou Varjou Čirkovovou, zcela nemajetnou dcerou děkabristy, přenechal mu Alexej celý příjem z otcových statků, přičemž si vymínil jen pětadvacet tisíc ročně. Alexej tenkrát bratrovi řekl, že mu ty peníze budou stačit, dokud se neožení, což se patrně nikdy nestane. A poněvadž byl bratr velitelem jednoho z nejhonosnějších pluků a teprve nedávno se oženil, nemohl takový dar odmítnout. Matka, mající své vlastní jmění, přidávala Alexejovi k vyhrazeným pětadvaceti tisícům ještě asi dvacet tisíc ročně

a Alexej všecko utratil. Poslední dobou se na něho matka hněvala pro jeho poměr a odjezd z Moskvy, a proto mu přestala peníze posílat. A jelikož si Vronskij už zvykl žít z pětačtyřiceti tisíc a dostal letos pouhých pětadvacet, octl se teď v nesnázích. Musel se jich zbavit, ale nemohl žádat o peníze matku. Její poslední dopis, který dostal včera, ho zvlášť popudil narážkami na to, že je mu ochotna pomáhat k úspěchům ve společnosti i ve službě, ale nikoli k tomu, aby vedl život, budící pohoršení v celé slušné společnosti. Matčina snaha koupit si ho za peníze ho urazila do hloubi duše a ochladl k ní ještě více. Ale nemohl vzít zpět své šlechetné slovo, i když nyní nejasně předvídal, jaké komplikace mohou nastat v jeho poměru s Kareninovou, a tušil, že i jako člověk svobodný by mohl potřebovat celých sto tisíc důchodu. Ale vzít slovo zpět nemohl. Stačilo, aby si vzpomněl na bratrovu ženu, aby si vzpomněl, jak se mu ta milá, hodná Varja při každé příležitosti zmiňuje, že nezapomíná na jeho velkomyslnost a váží si jí, to vše stačilo, aby poznal, jak nemožné je chtít zpátky, co bylo jednou dáno. Bylo to stejně nemožné jako zbít ženu, jako krádež anebo lež. Možná a nutná byla jediná věc, pro kterou se Vronskij rozhodl zcela bez váhání: vypůjčit si deset tisíc od lichváře, což nemůže působit obtíže, celkově omezit své výdaje a prodat dostihové koně. Po tomto rozhodnutí ihned napsal Rolandakimu, který mu už víckrát vzkazoval, že by jeho koně rád koupil. Pak poslal pro Angličana a pro lichváře a rozložil si podle jednotlivých účtů peníze, které měl při sobě. Po této práci napsal chladnou a příkrou odpověď matce. Potom vyndal z náprsní tašky tři dopisy od Anny, znova si je přečetl, spálil je a při náhlé vzpomínce na včerejší rozmluvu se zamyslel.

XX

Vronskij měl zvlášť šťastný život proto, že si vytvořil souhrn pravidel, která neomylně stanovila, co se patří a co nepatří. Sbírka těch pravidel zahrnovala nepatrný okruh okolností, ale zato byla pravidla neomylná a Vronskij z toho okruhu nikdy nevybočil a také nikdy ani na okamžik nezakolísal, měl-li vykonat, co bylo třeba. Pravidla neomylně stanovila, že musí zaplatit falešnému hráči, kdežto krejčí počká, že mužům se lhát nemá, kdežto ženám může, že nikdo nesmí být klamán, ale manžel ano, že nesmíme odpouštět urážky a smíme se jich dopouštět atd. Všechna ta pravidla byla snad nerozumná i nepěkná, ale byla neomylná, a když je Vronskij dodržoval, cítil, že je klidný a může chodit s hlavou hrdě vztyčenou. Teprve v poslední době, totiž ve svém poměru k Anně, Vronskij cítil, že souhrn jeho pravidel nepřihlíží ke všem okolnostem, a do budoucna se mu jevily obtíže a pochyby, ke kterým už nenalézal vodítko.

Jeho nynější vztah k Anně a k jejímu manželu byl prostý a jasný. Byl jasně a přesně vymezen v souhrnu pravidel, jimiž se Vronskij řídil.

Anna byla řádná žena, která mu darovala svou lásku, Vronskij ji miloval, a tedy pro něho byla ženou hodnou stejné, ne-li větší úcty než zákonitá manželka. Spíše by si dal ruku useknout, než by si dovolil nejen urazit ji jediným slůvkem, pouhou narážkou, ale neprokázat jí úctu, jakou vůbec může žena očekávat.

Ve vztahu ke společnosti měl rovněž jasno. Všichni to mohli vědět, mohli to tušit, ale nikdo o tom nesměl mluvit. Jinak by rázně přiměl mluvky k mlčení a donutil by je vážit si pomyslné cti ženy, kterou miloval.

Vztah k jejímu muži byl nejjasnější. Od chvíle, co se Anna zamilovala do Vronského, domníval se, že jedině on má na ni nezadatelné

právo. Manžel tu byl zbytečný a jen překážel. Byl nesporně v žalostném postavení, ale co se dalo dělat? Manžel měl jediné právo, totiž žádat zadostiučinění se zbraní v ruce, a k tomu byl Vronskij odhodlán od první chvíle.

Avšak poslední dobou vznikly mezi ním a Annou nové vnitřní vztahy, které ho děsily svou neurčitostí. Právě včera mu oznámila, že je těhotná. A tušil, že její zpráva i to, co od něho očekává, si od něho žádá něco, co není přesně vymezeno v souhrnu pravidel, kterými se v životě řídil. Byl vskutku nenadále zaskočen a v první chvíli, kdy mu řekla o svém stavu, mu srdce pravilo, že ji má požádat, aby opustila muže. Vyslovil to, ale jak teď o tom přemýšlel, viděl jasně, že by bylo lépe obejít se bez toho, a když si to říkal, zároveň se bál, zda by to nebyla špatnost.

Jestliže jí řekl, aby opustila muže, tedy by měla spojit svůj život s jeho životem. Je k tomu připraven? Jak s ní teď ujede, když nemá peníze? Dejme tomu, že by to nějak zařídil... Ale jak s ní může odjet, když je ve službě? Jestliže to vyslovil, měl by být připraven, totiž měl by mít peníze a zažádat do výslužby.

Zamyslel se. Otázka, má-li odejít do výslužby, či nikoli, ho přivedla k jinému, skrytému celoživotnímu zájmu, o kterém věděl jen on a který mu byl nade vše, i když se jím tajil.

Kariéra byla dávnou touhou jeho dětství a mládí, touhou, kterou ani sobě nepřiznával, ale která byla tak mocná, že i dnes zápasila tato vášeň s jeho láskou. Jeho první kroky ve společnosti i ve službě byly úspěšné, avšak přede dvěma roky se dopustil hrubé chyby. Aby prokázal svou nezávislost a nějak se vyšinul, vzdal se nabízeného místa v naději, že tím získá na vážnosti; ale ukázalo se, že se příliš odvážil, a nakonec se na něho zapomnělo. Vpravil se volky nevolky do úlohy člověka nezávislého a vedl si v ní velmi vytříbeně a moudře, jako by se na nikoho nezlobil, nepocitoval žádnou krivdu a jen si přál, aby ho nechali na pokoji, poněvadž je mu dobře. Ale ve skutečnosti ho dobrá nálada opustila už loni, kdy

odjel do Moskvy. Cítil, že pověst člověka, který by dokázal všechno, ale přitom nic nechce, že ta pověst pomalu vyprchává, že si mnoho lidí začíná myslet, že by stejně nedokázal nic než být poctivý, dobrý hoch. Poměr s Kareninovou, který natropil tolik povyku, vzbudil všeobecnou pozornost a dodal mu nového lesku, utišil na nějaký čas šíravého červa ctižádosti, ale před týdnem se ten červ zase probudil s čerstvými silami. Vronského kamarád z dětství, člověk ze stejných kruhů a stejné společnosti, spolužák z vojenského gymnázia Serpuchovskoj, který absolvoval zároveň s ním, s kterým soupeřil ve škole, v tělocviku, v nezbednostech i ve ctižádostivých tužbách, tento Serpuchovskoj se v minulých dnech vrátil ze Střední Asie, kde získal dvě hodnosti a vyznamenání, zřídka udílené generálům tak mladým.

Sotvaže přijel do Petrohradu, už se o něm mluvilo jako o vycházející hvězdě první velikosti. Ač stejně starý s Vronským a jeho spolužák, byl generálem a čekal jmenování, jež mohlo ovlivnit státní záležitosti, kdežto Vronskij byl sice nezávislý, oslňující mladý muž a byl milován rozkošnou ženou, ale byl pouhým rotmistrem, jemuž bylo ponecháno na vůli, aby byl nezávislý podle libosti. „Jistěže nezávidím Serpuchovskému, ani mu nemohu závidět. Ale jeho povýšení svědčí o tom, že stačí vyčkat času a člověk jako já může dosáhnout kariéry velmi brzo. Před třemi lety byl na tom stejně jako já. Odejdu-li do výslužby, spálím za sebou všechny mosty. Když zůstanu u vojska, nic neztratím. Sama říkala, že nechce na svém postavení nic měnit. A když mám její lásku, nemohu Serpuchovskému závidět.“ A Vronskij si pomalu zakroutil knír, vstal od stolu a přešel pokojem. Oči mu svítily zvlášť živě a byl v neochvějně, klidné radostné náladě, která se ho zmocňovala vždy, když si udělal jasno. Vše bylo jako po každém účtování čisté a jasné. Oholil se, dal si studenou lázeň, oblékl se a vyšel ven.

XXI

„Jdu pro tebe. Dnes ti to prádlo trvalo nějak dlouho,“ řekl Petrickij.
„Tak co, hotovo?“

„Ano, hotovo,“ odpověděl Vronskij, usmívaje se jen očima, a kroutil si konečky kníru tak opatrně, jako by byl uvedl své záležitosti do takového pořádku, že by jej každý smělejší a rychlejší pohyb mohl zničit.

„Ty po tomhle vždycky vypadáš jako po koupeli,“ řekl Petrickij.
„Já jdu od Gricky (tak říkali veliteli pluku), čekají tě tam.“

Vronskij neodpovídal, jen se díval na kolegu, ale myslel na něco jiného.

„To vyhrávají u něho?“ pravil, když k němu dolétly povědomé zvuky bručivých trub, polek a valčíků. „Co se tam oslavuje?“

„Je tu Serpuchovskoj.“

„Ale! To jsem ani nevěděl.“

Vronskému zasvitl v očích ještě živější úsměv.

Když už si jednou řekl, že je šťasten ve své lásce, když už jí obětoval svou ctižádost – či alespoň se do té role vžil –, nemohl už ani závidět Serpuchovskému, ani se na něho zlobit, že přijel k pluku a nepřišel nejdříve k němu. Serpuchovskoj byl dobrý přítel a Vronského těšilo, že je zde.

„Jsem velice rád.“

Velitel pluku Domin obýval velký panský dům. Celá společnost se shromáždila na prostorném dolním balkóně. Na dvoře Vronskému ihned padli do očí zpěváci v halenách, stojící u soudku s vodkou, a statná postava rozjařeného velitele, obklopeného důstojníky. Velitel sestoupil na první balkónový schůdek, a aby překřičel hudbu, vyhrávající Offenbachovu čtverylku, cosi hlasitě rozkazoval a kynul vojákům stojícím opodál. Hlouček vojáků, rotmistr a několik

poddůstojníků přistoupilo spolu s Vronským k balkónu. Velitel pluku se vrátil ke stolu a pak opět vyšel s pohárem na schůdky a pronesl přípitek. „Na zdraví našeho bývalého kolegy a statečného generála, knížete Serpuchovského! Hurá!“

Za velitelem pluku vyšel s pohárem v ruce i usměvavý Serpuchovskoj.

„Ty pořád mládneš, Bondarenko,“ obrátil se k čackému růžolícímu dělesloužícímu rotmistrovi, který stál zrovna před ním.

Vronskij neviděl Serpuchovského tři roky. Serpuchovskoj za tu dobu zmužněl, dal si narůst licousy, ale byl pořád stejně štíhlý a překvapoval ani ne tak krásnou, jako jemnou a ušlechtilou tvář i postavou. Jedinou změnou, kterou na něm Vronskij zpozoroval, byl tichý, neustálý jas, který se rozhostí ve tvářích lidem majícím úspěch a jistým, že všichni ten úspěch uznávají. Vronskij ten jas znal a rázem jej postřehl na Serpuchovském.

Jak Serpuchovskoj sestupoval po schodech, uviděl Vronského. Obličej se mu rozzářil v radostném úsměvu. Pohodil hlavou a pozvedl číši Vronskému na pozdrav, zároveň dáváje tím gestem na srozuměnou, že musí jít nejprve k rotmistrovi, který stál v pozoru a už našpulil rty k políbení.

„Tady ho máme!“ zvolal velitel pluku. „A Jašvin mi říkal, že máš špatnou náladu.“

Serpuchovskoj políbil junáka rotmistra na vlhké svěží rty a otíraje si ústa šátkem přistoupil k Vronskému.

„To mám radost!“ řekl a odváděl ho stranou.

„Ujměte se ho!“ zavolal na Jašvina, ukázal na Vronského a sestoupil dolů mezi vojáky.

„Proč jsi včera nebyl na dostizích? Myslil jsem, že tě tam uvidím,“ řekl Vronskij a prohlížel si Serpuchovského.

„Přijel jsem, ale pozdě. Promiň,“ dodal a obrátil se k pobočníkovi. „Dejte laskavě mým jménem nalít vojákům, kolik na každého připadne.“

Chvatně vytáhl z náprsní tašky tři storublové bankovky a začervenal se.

„Vronskij! Sníš si něco nebo budeš pít?“ ptal se Jašvin. „Hej, dones sem panu hraběti jídlo! A tady máš, pij.“

Pitka u velitele pluku trvala dlouho.

Pilo se hodně. Houpali a vyhazovali do vzduchu Serpuchovského a provolávali mu slávu. Potom houpali velitele pluku. Potom před zpěváky tančil sám velitel s Petrickým. Potom velitel už trochu ochabl, sedl si na dvoře na lavičku a jal se Jašvinovi dokazovat přednosti Ruska před Pruskem, najmě v útoku jezdeckta, a hýření na chvílku ustalo. Serpuchovskoj si šel umýt ruce do šatny a našel tam Vronského. Vronskij se poléval studenou vodou. Svlékl si kabátec, nastavil červený zarostlý krk pod pramen vody z umyvadla a omýval si krk i hlavu oběma rukama. Když se opláchl, přesedl k Serpuchovskému. Posadili se na malou pohovku a rozpředla se mezi nimi debata, pro oba velmi zajímavá.

„Věděl jsem o tobě všechno od ženy,“ pravil Serpuchovskoj. „Jsem rád, že jste se často vídali.“

„Přátelí se s Varjou a to jsou jediné ženy v Petrohradě, které rád vidím,“ s úsměvem odpověděl Vronskij.

Usmíval se, neboť tušil, na jaké téma se rozmluva zaměří, a to ho těšilo.

„Jediné?“ s úsměvem opáčil Serpuchovskoj.

„Já jsem také o tobě věděl, ale nejen od tvé ženy,“ pravil Vronskij a k narážce Serpuchovského se tvářil přísně a odmítavě. „Tvůj úspěch mě velice těšil, ale nijak mě nepřekvapil. Čekal jsem ještě víc.“

Serpuchovskoj se usmál. Zřejmě ho těšilo, když měl o něm někdo takové mínění, a neměl za nutné se tím nějak tajit.

„Já jsem naopak, upřímně to přiznávám, čekal méně. Ale jsem rád, moc a moc rád. Jsem ctižádostivý, je to má slabá stránka a přiznávám se k tomu.“

„Možná že by ses nepřiznal, kdybys neměl úspěch,“ prohodil Vronskij.

„Nemyslím,“ řekl Serpuchovskoj a opět se usmíval. „Netvrdím, že by se bez toho nedalo žít, ale člověku by bylo smutno. Zajisté se mohu mýlit, ale zdá se mi, že mám určité schopnosti k oboru, který jsem si zvolil, a že jakákoli moc v mých rukou, bude-li, bude lepší než by byla v rukou četných jistých osob,“ pln zářivého vědomí úspěchu pravil Serpuchovskoj. „A proto oč jsem tomu blíž, o to jsem spokojenější.“

„Snad je to u tebe takové, ale ne u všech. Taký jsem si to myslel, ale teď žiju a shledávám, že nemá cenu žít jen pro tohle,“ řekl Vronskij.

„Vida, vida!“ se smíchem se ozval Serpuchovskoj. „Však jsem ti říkal hned na začátku, že jsem o tobě slyšel, jak jsi odmítl... To víš, že jsem ti to schvaloval. Ale musíme při všem volit vhodný způsob. A já si myslím, že tvé jednání samo o sobě bylo správné, jenže jsi nepostupoval, jak bys měl.“

„Už se stalo a víš přece, že se nikdy nezříkám toho, co jsem udělal. A pak je mi báječně.“

„Ano, báječně – na nějaký čas. Ale to tě neuspokojí. Tvému bratrově nic neříkám. Je to milé dítě stejně jako tenhle náš hostitel. Slyšíš ho!“ dodal, když se venku ozvalo „hurá“. „Jemu je veselo, ale tebe to neuspokojí.“

„Netvrdím, že by mě to uspokojovalo.“

„A nejde jen o to. Takové lidi, jako jsi ty, potřebujeme.“

„Kdo je potřebuje?“

„Kdo? Veřejnost. Rusko potřebuje lidi, potřebuje stranu, nebo jinak všechno je a bude v pekle.“

„Jak to myslíš? Bertěněvovu stranu proti ruským komunistům?“

„Ne,“ řekl Serpuchovskoj a zaškaredil se, že může být podezírán z takové hlouposti. „To jsou samé žvásty. Vždycky to bylo a bude. Žádní komunisté neexistují. Ale intrikáni si vždycky musí vynalézt

škodlivou, nebezpečnou stranu. To už je starý trik. Ne, potřebujeme vládnoucí stranu nezávislých lidí, jako jsme my dva.“

„Ale pročpak?“ Vronskij jmenoval několik osob, které byly u moci. „Pročpak ti nejsou nezávislí?“

„Jen proto, že nejsou anebo nebyli od narození majetkově nezávislí, neměli jméno, neměli tak blízko k slunci, kdežto my jsme se v jeho blízkosti narodili. Dají se získat buď penězi, nebo lichocením. A aby se udrželi, musí si vymýšlet směr. Uskutečňují pak nějakou myšlenku, bojují za hnutí, v které sami nevěří a které přináší zlo. A celé to hnutí není než prostředek k získání erárního bytu a služného ve výši tolik a tolik. Když jim vidíš do karet, o nic jiného jim nejde. Snad jsem horší a hloupější než oni, ačkoli nevím, proč bych měl být horší. Ale dozajista mám velkou přednost, že se totiž nedám tak snadno koupit. A takových lidí je zapotřebí víc než kdy jindy.“

Vronskij poslouchal pozorně, ale nezajímal ho ani tolik obsah slov, jako Serpuchovského postoj k věci. Chystal se už k boji s vládnoucími osobnostmi a měl v těch kruzích své sympatie i antipatie. Ale pro Vronského existovaly jen zájmy švadrony. Vronskij také pochopil, jak mnoho může Serpuchovskoj dokázat při své nesporné schopnosti promýšlet a chápat věci, při své moudrosti a řečnickém nadání, tak zřídka se vyskytujícím v prostředí, v kterém žije. A třebaže se za to styděl, jíkala ho závist.

„Přece mi k tomu chybí to hlavní,“ odpověděl, „chybí mi touha po moci. Kdysi jsem ji míval, ale to už je pryč.“

„Promiň, ale není to pravda,“ s úsměvem řekl Serpuchovskoj. „Ne, ne, je to pravda! Dnes,“ dodal Vronskij, aby nebyl neupřímný.

„Ano, je to pravda *dnes*, to je jiná věc. Jenže to *dnes* nebude trvat věčně.“

„Možná,“ odvětil Vronskij.

„Ty říkáš *možná*,“ pokračoval Serpuchovskoj, jako by mu četl myšlenky, „ale já ti říkám, že *určitě*. A proto jsem se s tebou chtěl setkat. Jednal jsi správně. To chápu, ale nesmíš v tom setrvat. Jenom

od tebe chci, abys mi nechal volnou ruku. Neprotežuji tě... Ačkoli proč bych tě neměl protežovat? Tys mě protežoval tolikrát! Doufám, že naše přátelství je nad to povzneseno. Ano," pravil a usmál se na něho něžně jako žena. „Nech mi volnost jednání, vystup z vojska, a já už ti něco najdu.“

„Ale rozuměj, já nechci nic, než aby všechno zůstalo při starém," namítl Vronskij.

Serpuchovskoj vstal a stoupl si proti němu.

„Říkáš, aby všechno zůstalo při starém. Rozumím, co to znamená. Ale poslyš, jsme stejně staří, tys možná co do počtu měl víc žen než já." Serpuchovskoj dával úsměvem i posunky najevo, že se Vronskij nemusí obávat, že se opatrně a jemně dotkne choulostivé otázky. „Ale já jsem ženatý a věř mi: když poznáš jen vlastní ženu (jak kdosi napsal), kterou miluješ, poznáš lépe všechny ženy, než kdybys jich měl tisíce.“

„Hned přijdem!" zavolal Vronskij na důstojníka, který nahlédl do pokoje a zval je k veliteli pluku.

Vronskij by teď rád vyslechl Serpuchovského do konce a byl zvědav, co mu řekne.

„Povím ti, jaký mám na to názor. Ženy jsou největší kámen úrazu v činnosti člověka. Je těžké milovat ženu a něco dělat. Existuje jediný způsob, jak pohodlně, bez překážek milovat, a to je manželství. Jak bych... jak bych ti tak řekl, co myslím...," uvažoval Serpuchovskoj, neboť měl v oblibě různá přirovnání, „počkej, počkej! Ano, jako můžeme nést fardeaul⁴² a dělat něco rukama, jedině když máme toto fardeau přivázané na záda – a to je manželství. Uvědomil jsem si to, když jsem se oženil. Najednou jsem měl volné ruce. Ale kdybys chtěl vláčet celé to fardeau bez manželství, budeš mít tak plné ruce, že nic nedokážeš. Vezmi si Mazankova nebo Krupova. Zničili si kariéru kvůli ženám.“

42 Břímě. (*franc.*)

„Ale jakým ženám!“ řekl Vronskij. Vzpomněl si na Francouzku a na herečku, s nimiž měli poměr oba zmínění muži.

„Tím hůř, čím má žena pevnější společenskou pozici. To je stejné, jako kdybys už nejenom vlekl fardeau v rukou, ale rval je z rukou někomu jinému.“

„Tys nikdy nemiloval,“ ozval se Vronskij tiše. Díval se před sebe a myslil na Annu.

„Snad. Ale vzpomeň si, co jsem ti říkal. A ještě něco. Ženy jsou vždycky praktičtější než muži. My děláme z lásky cosi nesmírného, ale ony jsou všechny přízemní.“

„Hned, hned!“ obrátil se k lokajovi, který vstoupil do pokoje. Avšak lokaj je nepřišel zase pozvat, jak se domníval. Přinesl Vronskému dopis.

„To vám přišlo od paní kněžny Tverské.“

Vronskij otevřel dopis a zrudl.

„Rozbolela mě hlava, půjdu domů,“ řekl Serpuchovskému.

„Tak se měj hezky. A necháš mi volnou ruku?“

„Pak si pohovoříme, vyhledám tě v Petrohradě.“

XXII

Táhlo už na šestou a Vronskij, aby se neopozdil a zároveň aby nemusel jet svým spřežením, které všichni znali, nasedl do nájemného kočáru Jašvinova a nařídil kočímu, aby jel co nejrychleji. Starý čtyřmístný kočár byl prostorný. Vronskij se posadil do rohu, natáhl nohy na přední sedadlo a zamyslíl se.

Mlhavé vědomí, že dal své věci do pořádku, mlhavá vzpomínka na přátelství a lichotky Serpuchovského, jenž ho pokládal za užitečného člověka, a především nadcházející schůzka – vše splývalo v jednotný dojem radostného životního pocitu. Pocit byl tak intenzívní, že se Vronskij bezděčně usmíval. Svěsil nohy, přehodil jednu přes druhou, uchopil ji, ohmatal si pružné lýtko na noze, kterou si včera pohmoždil při pádu, a několikrát se nadechl z plných plic.

„Skvělé, výborné!“ řekl sám k sobě. Už dříve často zakoušel radostné vědomí vlastního těla, ale ještě nikdy se neměl tak rád, neměl tak rád své tělo jako nyní. Bylo mu příjemně, když cítil tu slabou bolest v silné noze, těšilo ho, když pociťoval, jak se mu pohybují hrudní svaly při dýchání. Jasný, chladný srpnový den, který v Anně budil takovou beznaděj, na něho působil povzbudivě, životodárně a občerstvoval mu tvář a krk, rozpálené sprchou. Vůně brilantiny, kterou měl napuštěn knír, mu na čerstvém vzduchu byla zvlášť příjemná. Všechno, co viděl okénkem kočáru, vše v tom chladném čistém vzduchu, v tom bledém světle večerních červánků bylo stejně svěží, veselé a silné jako on: lesklé střechy domů v paprscích zapadajícího slunce, ostré obrysy plotů a nároží, postavy ojedinělých chodců, povozy, nehybná zeleň stromů a rostlin, pole s pravidelnými řádky brambor i šikmé stíny vrhané domy, stromy, křovím a řádkami v brambořišti. Všechno bylo krásné jako půvabná krajinka na obraze, právě dokončená a přetřená lakem.

„Jed', jed'!“ Vyklonil se z okénka, vytáhl z kapsy třírublovou bankovku a dal ji kočímu, který se po něm ohlédl. Drožkářova ruka nahmatala cosi vedle lucerny, ozvalo se prasknutí biče a kočár rychle ujížděl po rovné silnici.

Nepřeji si nic, nic jiného než toto štěstí, přemýšlel, když se díval mezerou mezi okny na kostěné tlačítko zvonku a představoval si Annu, jak ji viděl posledně. A mám ji rád čím dál víc, říkal si. A už je tu zahrada u erární vily Wredových. Kdepak je Anna? Kde je? Proč si dala schůzku tady a proč to připsala do dopisu od Betsy? Napadlo ho to až teď. Ale na přemýšlení už neměl kdy. Dal zastavit ještě před alejí, otevřel dvířka, ještě za jízdy vyskočil a zamířil k aleji, vedoucí k domu. V aleji bylo prázdné. Ale potom se ohlédl vpravo a spatřil ji. Měla na obličejí závojíček, ale Vronskij objal radostným pohledem zvláštní, jen jí vlastní pohyb při chůzi, sklon ramenou a držení hlavy, a naráz jako by mu tělem projel elektrický proud. Měl v tu chvíli ještě mocnější vědomí vlastní bytosti, od pružných pohybů nohou až po záchvěvy dýchajících plic, a cosi ho zalechtalo na rtech.

Když se sešli, pevně mu stiskla ruku.

„Nezlobíš se, že jsem tě sem pozvala? Musela jsem se s tebou sejít,“ pravila a vážný, přísný rys kolem rtů, jež zahlédl pod závojem, rázem změnil jeho náladu.

„Já, a zlobit se! Ale čím jsi přijela, kam máš namířeno?“

„To máš jedno,“ řekla a položila ruku na jeho ruku, „půjdem, musím s tebou mluvit.“

Pochopil, že se něco přihodilo a že schůzka nebude radostná.

V její přítomnosti pozbýval vůle. Ačkoli neznal příčinu jejího neklidu, cítil už, že se ten neklid mimoděk zmocňuje i jeho.

„Copak? Co se stalo?“ ptal se, svíraje jí loktem ruku. Snažil se jí vyčíst z tváře myšlenky.

Ušla několik kroků mlčky, aby sebrala odvahy, a náhle zůstala stát.

„Neřekla jsem ti včera,“ začala, prudce a těžce oddychujíc, „že když jsem se vracela s Alexejem Alexandrovičem domů, všechno

jsem mu oznámila... řekla jsem mu, že nemohu být jeho ženou, že... no řekla jsem mu všechno.“

Poslouchal ji a přitom se bezděčně naklonil celým trupem, jako by jí chtěl takto ulehčit v těžké situaci. Ale sotvaže domluvila, už se narovnal a jeho obličej nabyl hrdého a přísného výrazu.

„Ano, ano, tak je to lepší, stokrát lepší! Chápu, jak ti to bylo zatěžko,“ pravil.

Avšak neposlouchala ho, četla mu myšlenky z výrazu tváře. Nevěděla, že jeho výraz souvisí s první myšlenkou, která ho napadla – že nyní je souboj nevyhnutelný. Na souboj nikdy ani nepomyslela, a proto si tu chvilkovou přísnost vyložila jinak.

Když dostala od muže psaní, vskrytu duše už věděla, že vše zůstane při starém, že nebude s to vzdát se svého společenského postavení, opustit syna a spojit svůj osud s milencem. Dopoledne strávené u kněžny Tverské ji v tom ještě utvrdilo. Ale na této schůzce jí přesto nesmírně záleželo. Doufala, že ta schůzka změní jejich poměr a zachrání ji. Jestliže jí při té zprávě rozhodně, vášnivě, bez nejmenšího váhání řekne „opust' všechno a prchni se mnou“, opustí syna a odejde s ním. Ale zpráva na něho nezapůsobila tak, jak očekávala. Jenom byl jaksi dotčen.

„Vůbec mi to nebylo zatěžko. Přišlo to samo sebou,“ řekla podrážděně, „a tady...“ Vytáhla z rukavičky mužův dopis.

„Rozumím, rozumím,“ přerušil ji, vzal si psaní, ale nečetl je a hleděl ji uklidnit, „přál jsem si jen jedno, o jedinou věc jsem prosil – aby se skoncovalo s tímhle stavem, abych mohl zasvětit svůj život tvému štěstí.“

„Proč mi to říkáš? Copak o tom mohu pochybovat? Kdybych pochybovala...“

„Kdo to sem jde?“ náhle pravil Vronskij a ukázal na dvě dámy, které šly proti nim. „Možná že to jsou známé.“ Rychle zamířil na postranní cestu a vybízel Annu, aby šla za ním.

„Ach, mně je to jedno!“ řekla. Rty se jí roztráslly. A Vronskému se zdálo, že její oči hledí na něho za závojem s podivnou zlobou.

„Říkám ti tedy, že o to nejde, že o tom nemohu pochybovat. Ale podívej, co mi píše. Přečti si to.“ Opět zůstala stát.

Stejně jako v prvním okamžiku při zprávě o její roztržce s mužem Vronskij opět propadl bezděčnému, samozřejmému dojmu, který v něm vyvolával postoj k zneuctěnému muži. Nyní, když držel v ruce jeho dopis, představoval si bezděčně výzvu, kterou nejspíš najde doma dnes či zítra, představoval si i souboj, při kterém vystřelí do vzduchu a s týmž chladným, hrdým výrazem, jež měl v obličeji i v této chvíli, bude očekávat ránu od pohaněného manžela. A zároveň mu blesko hlavou, co mu krátce předtím říkal Serpuchovskoj a nač myslil už dopoledne – že je lépe nebýt vázán – a věděl, že tu myšlenku jí nesmí sdělit.

Jakmile dočetl psaní, zdvihl k ní zrak a v jeho pohledu nebyla jistota. Rázem pochopila, že o tom už dříve přemýšlel. Kdyby jí řekl cokoli, neřekne jí všechno, co si myslí, to věděla. A pochopila, že její poslední naděje byla zklamána. Čekala něco jiného.

„Vidíš, co je to za člověka,“ pravila třesoucím se hlasem, „on...“

„Odpusť, ale jsem tomu rád,“ přerušil ji Vronskij. „Nech mě proboha domluvit,“ dodal a v očích měl úpěnlivou prosbu, aby mu dopřála čas na vysvětlenou. „Mám radost, protože to nemůže, nesmí zůstat tak, jak si on představuje.“

„Proč nemůže?“ řekla Anna potlačujíc pláč. Zřejmě už nepřikládala jeho slovům nejmenší význam. Cítila, že o jejím osudu je rozhodnuto.

Vronskij chtěl říci, že po souboji, podle jeho soudu nevyhnutelném, to nemůže dál trvat, ale řekl něco jiného.

„Takhle to nemůže pokračovat. Doufám, že teď od něho odejdeš. Doufám,“ upadl do rozpaků a zarděl se, „že mi dovolíš, abych všechno zařídil a uvážil, jak budeme dál žít. Zítra...“

Nenechala ho domluvit.

„A dítě?“ zvolala. „Vidíš, co mi píše? Mám se ho vzdát, ale to nemohu a nechci udělat.“

„Ale proboha, co bude lepší? Opustit syna, anebo setrvat v tom ponižujícím postavení?“

„Pro koho ponižujícím?“

„Pro všechny a nejvíc pro tebe.“

„Říkáš ponižujícím... Neříkej to. Ta slova pro mne nemají smysl,“ pravila rozechvěně. Nechtěla teď, aby lhal. Zbývala jí jen jeho láska, a ona ho chtěla mít ráda. „Pochop, že od toho dne, co jsem se zamilovala, se pro mě všechno změnilo. Existuje pro mě jedno jediné, a to je tvá láska. Když mi patří, cítím se tak na výši, tak jistá, že mě nic nemůže ponížit. Jsem na to hrdá, protože... hrdá na to... že...“ Nedopověděla, nač je hrdá. Slzy studu a zoufalství jí zlomily hlas. Zarazila se a rozeštkala se.

Najednou také cítil, jak mu cosi stoupá k hrdlu a štípe ho v nose, a poprvé v životě se málem rozplakal. Nebyl by mohl říci, co ho vlastně tak dojalo; bylo mu jí líto a cítil, že jí nemůže pomoci, a zároveň věděl, že sám její neštěstí zavinil, že udělal nějakou špatnost.

„Copak není možný rozvod?“ řekl mdle. Neodpovídala, jen zavrtěla hlavou. „Nemohla by sis vzít syna k sobě, a přece od něho odejít?“

„Ano. Jenže to všechno záleží na něm. Teď musím za ním,“ pravila suše. Její tušení, že všechno zůstane při starém, ji nezklamalo.

„V úterý budu v Petrohradě a všechno se rozhodne.“

„Ano,“ řekla. „Ale už o tom nebudeme mluvit.“

Anně přijel kočár, který prve poslala pryč, aby pak zastavil u mřížového plotu Wredovy zahrady. Rozloučila se s Vronským a jela domů.

XXIII

V pondělí bylo pravidelné zasedání komise z 2. června. Karenin vešel do zasedací síně, pozdravil členy a předsedu jako obvykle, usedl na své místo a položil ruku na připravené listiny, které měl před sebou. Mezi listinami byly údaje, které potřeboval, i náčrt prohlášení, jež hodlal učinit. Údaje vlastně ani nepotřeboval. Všecko si pamatoval a nepokládal za nutné opakovat si v duchu, co má říci. Věděl: až nastane pravá chvíle a až před sebou uvidí tvář svého odpůrce, marně usilujícího o lhostejný výraz, vyplyne jeho projev sám sebou lépe, než by si jej teď dokázal připravit. Cítil, že obsah jeho řeči je tak závažný, že každé slovo bude významné. Ale když poslouchal obvyklý referát, tvářil se naprosto nevinně a krotce. Při pohledu na jeho bílé ruce s naběhlými žilami, tak něžně ohmatávající dlouhými prsty oba okraje bílého listu papíru, který měl před sebou, při pohledu na jeho unaveně schýlenou hlavu by nikoho nenapadlo, že se teď z jeho úst pořinou slova, která způsobí strašnou bouři, až budou členové křičet jeden přes druhého a předseda bude všechny volat k pořádku. Když referát skončil, Alexej Alexandrovič svým tichým vysokým hlasem oznámil, že by rád přednesl svůj názor na otázku národnostních menšin. Všechna pozornost se obrátila k němu. Alexej Alexandrovič si odkašlal. O svého soupeře ani pohledem nezavadil, ale vybral si, jak to činil při každém projevu, první osobu sedící před ním, malého tichého stařečka, který v komisi nikdy neměl vlastní mínění. Alexej Alexandrovič začal vykládat své názory. Když došel k základnímu, organickému zákonu, soupeř vyskočil a začal odporovat. Stremov, taktéž člen komise a také zasažený na nejcitlivějším místě, se začal ospravedlňovat, takže to bylo bouřlivé zasedání. Avšak Alexej Alexandrovič zvítězil a jeho návrh byl schválen. Byly jmenovány tři nové komise a druhý den

se v jistých petrohradských kruzích nemluvalo o ničem jiném než o tomto zasedání. Karenin měl dokonce větší úspěch, než očekával.

Když se Alexej Alexandrovič nazítří v úterý ráno vzbudil, s potěšením si vzpomněl na včerejší vítězství a neubráníl se úsměvu, třebaže chtěl vypadat lhostejně, když se mu chtěl přednosta zalichotit a sděloval mu, co všechno se povídá o posledním zasedání komise.

Při jednání s přednostou Alexej Alexandrovič docela zapomněl, že je dnes úterý, den, kdy se měla na jeho pokyn vrátit Anna Arkadjevna, a proto byl udiven a nemile překvapen, když mu sluha ohlásil její příjezd.

Anna přijela do Petrohradu časně ráno. Protože poslala telegram, přijel pro ni kočár, a Alexej Alexandrovič tedy mohl o jejím příjezdu vědět. Ale když přijela, nešel ji přivítat. Bylo jí řečeno, že ještě dlí ve svém pokoji a má jednání s přednostou kanceláře. Vzkázala muži, že přijela, šla do svého budoáru a rozbalovala zavazadla očekávajíc, že k ní přijde. Ale uběhla hodina, a pořád nešel. Pod záminkou, že chce něco zařídit, šla do jídelny a mluvila schválně hlasitě, doufajíc, že sem přijde. Ale neukázal se, ačkoli slyšela, jak došel ke dveřím pracovny, když vyprovázel přednostu. Věděla, že podle svého zvyku brzo odejde do úřadu, a byla by se s ním ráda setkala ještě předtím, aby už měla jistotu, jak to s nimi vypadá.

Přešla sál a rázně zamířila k němu. Když vstoupila k němu do pracovny, měl už na sobě uniformu, jako když je na odchodu. Seděl opřen lokty o stůl a zasmušile zíral před sebe. Uviděla ho dřív nežli on ji a pochopila, že přemýšlí o ní.

Jakmile ji spatřil, chtěl vstát, ale rozmyslil se, pak se prudce začervenal, což Anna u něho ještě nikdy neviděla, rychle vstal a šel jí naproti, ale nedíval se jí do očí, nýbrž výš, na čelo a na účes. Přistoupil k ní, vzal ji za ruku a vybídl ji, aby usedla.

„Jsem velmi rád, že jste přijela.“ Sedl si vedle ní a patrně chtěl něco říci, ale hlas se mu zadrhl. Několikrát chtěl začít a pokaždé se

zarazil. Přestože se Anna na setkání duševně připravovala, nutila se k pohrdání a chtěla ho obviňovat, nevěděla teď, co by mu řekla, a bylo jí ho líto. Proto mlčení trvalo dosti dlouho. „Serjoža je zdrav?“ řekl, a aniž počkal na odpověď, dodal: „Dnes nebudu obědovat doma a teď už musím jet.“

„Chtěla jsem jet do Moskvy.“

„Ne, udělala jste velice dobře, že jste přijela,“ pravil a opět se odmlčel.

Když viděla, že muž není s to promluvit, začala sama.

„Alexeji Alexandroviči,“ řekla, podívala se na něho a nesklopila oči před jeho zrakem, upřeným na její účes, „jsem hříšná a špatná žena, ale jsem stejná, jako jsem byla, jak jsem vám to řekla tenkrát, a přijela jsem vám říci, že nemohu nic změnit.“

„Na to jsem se vás netázal,“ řekl a náhle jí rozhodně a nenávistně pohlédl přímo do očí, „to jsem stejně očekával.“ V hněvu měl zřejmě opět v moci všechny své schopnosti. „Ale jak jsem vám tehdy řekl a napsal,“ pokračoval řezavým vysokým hlasem, „opakuji i nyní, že není mou povinností to vědět. Ignoruji to. Všechny ženy nejsou tak hodné jako vy, aby měly tolik naspěch a honem honem sdělovaly svým manželům tak *příjemnou* zprávu.“ Zvláště zdůraznil slovo „*příjemnou*“. „Ignoruji to, dokud se o tom neví ve společnosti, dokud nebylo pošpiněno mé jméno. A proto vás pouze upozorňuji, že naše vztahy musí zůstat stejné jako dřív, a jen v případě, že byste se *kompromitovala*, byl bych nucen sáhnout k jistým opatřením, abych obhájil svou čest.“

„Ale naše vztahy nemohou být takové jako dřív,“ bázně začala Anna, ustrašeně na něho hledíc.

Když opět spatřila ta klidná gesta a uslyšela ten pronikavý, dětský, výsměšný hlas, odpor k němu potlačil dřívější soucit a už se jen bála, ale chtěla si stůj co stůj udělat jasno ve své situaci.

„Nemohu být vaší ženou, když jsem...,“ začala.

Ošklivě, studeně se zasmál.

„Způsob života, který jste zvolila, patrně ovlivnil vaši chápavost. Tolik si vážím a tolik pohrdám... vážím si vaší minulosti a pohrdám vaší přítomností... že jsem byl dalek té interpretace, kterou jste přičetla mým slovům.“

Anna vzdychla a svěsila hlavu.

„Ostatně nechápu, když je někdo tak samostatný jako vy,“ horlil Alexej Alexandrovič, „když muži klidně oznamujete svou nevěru a patrně na tom nevidíte nic závadného, jak to, že považujete za něco závadného, že máte plnit své povinnosti vůči manželu jako žena.“

„Alexeji Alexandroviči! Co ode mě žádáte?“

„Žádám, abych se tu nesetkával s tím člověkem a abyste se chovala tak, aby vám ani *společnost*, ani *služebnictvo* nemohlo nic vytknout... abyste se s ním nestýkala. Domnívám se, že to není mnoho. A za to budete požívat práv řádné manželky, aniž byste kovala její povinnosti. To je vše, co jsem vám chtěl říci. Ted' už musím jít. Nebudu obědovat doma.“

Vstal a zamířil ke dveřím. Anna vstala také. Mlčky se uklonil a pustil ji napřed.

XXIV

Noc, kterou Levin strávil v kopce sena, nezůstala pro něho bez následků. Hospodářství se mu zprotivilo a pozbylo pro něho veškeré zajímavosti. Přes znamenitou sklizeň nikdy neměl, či alespoň nikdy se mu nezdálo, že by měl tolik nezdarů a tolik neshod s rolníky jako letos, a příčinu nezdarů i té nevraživosti teď dokonale chápal. Rozkoš, kterou zažil v práci, nastalé sblížení s rolníky, závist, kterou pociťoval k nim a k jejich životu, touha vpravit se do toho života, touha, která už nebyla té noci blouzněním, ale záměrem, o jehož podrobnostech uvažoval – to vše natolik změnilo jeho názor na zavedené hospodářství, že už v něm nemohl nalézt někdejší půvab a nemohl zůstat slepý k svému nepěknému vztahu k rolníkům, který byl základem všeho podnikání. Stáda zušlechtěných krav, stejných jako Pávička, všechny pohnojené a pluhem zorané pozemky, devět stejných dílů osázených vrbovím, devadesát desetin hluboko zaorané mrvy, řádkovací secí stroje – to všechno by bylo hezké, kdyby to dělal sám anebo společně se sobě rovnými lidmi, kteří by pro něho měli porozumění. Ale teď jasně viděl (práce na knize o zemědělství, v němž měl být hlavním článkem hospodářství dělník, mu v tom hodně pomohla), že jeho hospodářství není než lýtý, rozhořčený boj mezi ním a dělníky, v němž je na jedné, totiž na jeho straně neustálé vypjaté úsilí o to, aby bylo všechno předěláno podle vzoru pokládaného za nejlepší, kdežto na druhé straně je přirozený pořádek věcí. A v tom boji viděl, že při největším vypětí sil z jeho strany a bez nejmenšího úsilí, či dokonce úmyslu na straně druhé se dosahuje pouze toho, že hospodářství je beze ztrát i bez zisku a že se docela zbytečně kazí skvělé nářadí, nádherný dobytek i půda. Ale především se docela zbůhdarma plýtvalo vynaloženou energií, a nejen to, dnes, kdy se mu odhalil smysl jeho hospodaření,

nutně musel poznat, že jeho energie sleduje účel zcela nedůstojný. V čem vlastně boj záležel? Bil se o každý groš (a nemohl jinak – stačilo, aby ochabl ve své energii, a už by se mu nedostávalo peněz na výplatu dělníkům), kdežto oni usilovali o to, aby mohli pracovat klidně a příjemně, totiž tak, jak byli zvyklí. Šlo mu o to, aby každý dělník odpracoval co nejvíce, přitom aby o všechno dbal, aby se snažil nerozbít mlýnek, pohrabovačku, mlátičku, aby myslel na to, co dělá. Ale dělník chtěl pracovat co možná příjemně, odpočívat si a především pracovat bezstarostně a nedbale, bezmyšlenkovitě. Letos v létě to Levin viděl na každém kroku. Posílal sekáče, aby pokosili jetel na sušení, a vybral k tomu špatné děsjatiny prorostlé trávou a pelyňkem a nevhodné na semeno – a oni mu posekali nejlepší jetel na semeno, vymlouvali se, že jim to poručil správce, a utěšovali ho, že to bude krásné seno. Avšak Levin věděl, že to je tím, že tyto děsjatiny se dají snadněji kosit. Posílal na louku obračeč sena, ale polámali jej už při prvních rádcích, protože dělníka nebavilo sedět na kozlíku pod mávajícími křídly stroje. A Levinovi říkali: „Nedělejte si starosti, ženské to zobracejí na to šup.“ Pluhy byly nevyhovující, protože dělníka nenapadlo spustit zvednuté krojidlo a tahal pluh násilím, takže týral koně a ničil půdu. A Levin měl při tom zůstat klidný. Pouštěli koně do pšenice, poněvadž žádný dělník nechtěl být nočním hlídačem, přes zákaz se v noční hlídce střídali, a když potom Vaňka po celodenní práci usnul, litoval svého prohřešku: „Jak pán myslí.“ Tři nejlepší jalůvky byly překrmeny, protože je vyhnali nenapojené do mladého jetele, nikdo nechtěl věřit, že se z jetele nadmulý, a Levinovi pro útěchu vyprávěli, jak sousedům padlo ve třech dnech sto dvanáct kusů. To všechno se nedělo proto, že by to někdo myslel zle s Levinem nebo s jeho hospodářstvím. Naopak věděl, že ho lidé mají rádi, že o něm říkají „pán ze sebe nic nedělá“ (což je nejvyšší chvála). Dělo se to pouze proto, že by rádi pracovali vesele a bezstarostně a jeho zájmy jim byly nejen cizí a nepochopitelné, ale byly fatálně protichůdné

jejich zcela oprávněným zájmům. Levin byl už dávno nespokojen se svým vztahem k hospodářství. Viděl, že mu do jeho loďky zatéká, ale nenalézal ani nehledal trhlínu, snad aby se schválně oklamal. Ale teď už se obelhávat nemohl. Hospodářství, jak je vedl, už ho nezajímalo, ba co víc, bylo mu odporné a už se mu nemohl věnovat.

K tomu přistupoval fakt, že třicet verst od něho žila Kitty Ščerbacká, s kterou by se tak rád setkal, ale nemohl. Když byl u Darji Alexandrovny Oblonské, zvala ho, aby zase přijel. Měl přijet a znova se ucházet o ruku její sestry, která by nyní jeho nabídku přijala, jak Darja Alexandrovna naznačovala. Když Levin uviděl Kitty Ščerbackou, pochopil, že ji nikdy nepřestal milovat. Ale nemohl jet k Oblonským, když věděl, že je u nich. Jeho nabídka k sňatku a její odmítnutí stavělo mezi ně nepřekonatelnou hráz. Nemohu ji žádat, aby se stala mou ženou jen proto, že nemůže být ženou toho, koho chtěla, říkal si. To pomýšlení v něm vyvolávalo chlad a nevraživost. Nedokázal by s ní mluvit bez výčitky, dívat se na ni beze zloby a ona by ho nenáviděla ještě víc, jinak to ani nemohlo dopadnout. A pak, jak by mohl teď, po tom, co mu řekla Darja Alexandrovna, jít k nim? Dovedl by se tvářit, že nic neví? A má ji velkomyslně odpustit, vzít ji na milost. Má před ní vystoupit v úloze člověka, který jí odpouští a milostivěji dopřává svou lásku! Proč mu to Darja Alexandrovna říkala? Mohl by ji potkat náhodou, a pak by všechno přišlo samo sebou, ale teď to není, není možné!

Darja Alexandrovna poslala Levinovi psaníčko, v kterém ho prosila o dámské sedlo pro Kitty. „Slyšela jsem, že takové sedlo máte,“ psala. „Doufám, že nám je přivezete osobně.“

To už bylo nesnesitelné. Jak mohla inteligentní, taktní žena takto ponižovat svou sestru! Levin napsal deset dopisů, ale všechny roztrhal, a nakonec poslal sedlo vůbec bez odpovědi. Napsat, že přijede – nesměl, protože přijet nemohl; napsat, že nemůže přijet, protože mu něco brání anebo že odjíždí jinam, bylo ještě horší. Poslal sedlo bez odpovědi, s vědomím, že provedl hanebnost, načež

hned příští den svěřil správci hospodářství, které ho tak omrzelo, a rozjel se do vzdáleného okresu k příteli Svijažskému, který měl v okolí nádherné bažiny se spoustou sluk a nedávno mu psal, aby už konečně splnil svůj dávný úmysl a navštívil ho. Slučí bažiny v surovském okrese Levina už dávno lákaly, ale pro samé starosti v hospodářství cestu stále odkládal. Ale nyní rád unikl Ščerbackým a především svému hospodářství, jel rád na lov, který mu byl v každém žalu nejlepší útěchou.

XXV

Do surovského okresu nevedla dráha ani tam nejezdila pošta a Levin jel vlastním povozem.

V půli cesty se zastavil u bohatého sedláka, kde chtěl opatřit koně. Svěží lysý staroch s širokým ryšavým vousem, na tvářích šedivým, otevřel vrata a přitiskl se k veřeji, aby trojspřeží mohlo projet. Vykázal kočímu místo pod kolnou na velkém, čistém, umeteném dvoře se začouzenými trámy a Levina pozval do parádní světnice. Čistě oblečená mladice v galoších naboso vytírala podlahu v nové sínce. Polekala se psa, který vběhl za Levinem, že až vykřikla, ale hned se zasmála svému leknutí, jakmile se dověděla, že pes jí nic neudělá. Rukou ve vykasaném rukávě ukázala Levinovi na dveře do světnice, znova se shýbla, takže schovala hezký obličej, a dál drhla podlahu.

„Budete chtít čaj?“ zeptala se.

„Ano, prosil bych.“

Parádní světnice byla velká, měli tu kachlová kamna a přístěnek. Pod svatými obrazy stál malovaný stůl, lavice a dvě židle. U vchodu byla almárka s nádobím. Okenice zavřené, mouchy skoro žádné a tak čisto, že Levin poručil Lasce, aby si lehla do kouta u dveří. Báł se, aby nezašlapala podlahu, protože celou cestu běžela a brouzdala se v kalužích. Levin si obhlédl světnici a šel pak dozadu na dvůr. Švarná mladice v galoších běžela před ním ke studni pro vodu, až se jí prázdná vědra na váhách houpala.

„Hezky zčerstva!“ vesele na ni zavolal starý a šel k Levinovi. „Jedete k Nikolaji Ivanoviči Svijažskému, milostpane? Taky se u nás občas staví,“ začal sdílně a opřel se o zábradlí na schůdkách.

Uprostřed starochova výkladu o jeho známosti se Svijažským vrata opět zaskřípala a do dvora vjeli oráči s rádly a bránami. Koně zapřažení do rádel a bran byli statní, dobře živení. Oráči zřejmě

patřili do rodiny, dva byli mladí, měli kartounové haleny a čepice se štítkem, druzí dva byli najatí, ti zas měli haleny z konopného plátna. Jeden byl starý, druhý mladý chasník. Staroch odešel od schůdků, přistoupil ke koním a vypřahal je.

„Kde jste orali?“ zeptal se Levin.

„Proorávali brambory. Taky máme kus pole. Valacha nepouštěj, Fedote, dej ho ke žlabu a zapřáhnem jiného.“

„Táto, říkal jsem, ať vemou radlice, už je donesli?“ zeptal se velký statný chasník, patrně hospodářův syn.

„Tamhle je máš v saních,“ odpověděl starý. Svinul odepjaté opratě do kotouče a hodil je na zem. „Přichystej to, než se naobědvají.“

Švarná mladice šla do sínky, prohýbajíc se pod plnými vědry. Odněkud se vyrojily další ženské, mladé, hezké, středních let i staré, nehezké, s dětmi i bez dětí.

V komíně zahučel samovar. Čeledíni i hospodářovi synové opatřili koně a šli k obědu. Levin vyndal z vozu svůj proviant a pozval hospodáře na čaj.

„Už jsem měl,“ řekl starý zřejmě polichocen. „Leda abych neurazil.“

Při čaji se Levin dověděl celou historii staříkova hospodářství. Starý si před deseti lety propachtoval od statkářky sto dvacet děsjatin, loni je koupil, a ještě jich měl v pachtu od sousedního statkáře tři sta. Menší část pozemků, těch nejhorších, pronajímal a zhruba čtyřicet děsjatin obdělával sám se svou rodinou a dvěma najatými dělníky. Starý si stěžoval, že se mu nedaří. Ale Levin chápal, že si stěžuje jen pro formu a že hospodářství utěšeně vzkvétá. Kdyby se mu nedařilo, nebyl by koupil půdu po sto pěti rublech, neoženil by tři syny a synovce, nepořídil by si dvakrát po vyhoření nové stavení, a to pokaždé lepší než předchozí. Přes hospodářovy stesky bylo vidět, že si právem zakládá na své zámožnosti, že je pyšný na své syny, synovce, snachy, koně, krávy a zvláště na to, že celé hospodářství prospívá. Z řeči Levin poznal, že starý není ani proti novotám. Sázal hodně brambor. Brambory, jak je Levin viděl cestou,

mu už odkvétaly a nasazovaly plody, kdežto Levinovi teprve začínaly kvést. Brambořiště oral pluhem, vypůjčeným od statkáře. Pěstoval pšenici. Jistá maličkost, že totiž pleje pšenici a zadinou krmí koně, Levina zvlášť zaujala. Kolikrát už se díval, jak to skvělé krmivo přichází nazmar, a chtěl je dát sbírat, ale nikdy to nešlo. Ale tady u sedláka se to dělalo a nemohl si krmivo dost vynachválit.

„Co by taky ženské dělaly? Snesou žito na hromádky na cestu a vůz si pro to přijede.“

„My statkáři zas máme věčné potíže s dělníky,“ řekl Levin a podal hospodáři sklenici s čajem.

„Uctivě děkuju,“ ozval se hospodář. Vzal si sklenici, ale cukr nechtěl, ukázal na ohryzaný kousek, který mu zbyl. „Kdepak hospodařit s dělníky!“ řekl. „To by jeden přišel na mizinu. Vemte si třeba Svijažského, jaké má pozemky, jedna radost, ale taky si úrodu nemůžou moc pochvalovat. Nedohlídá se.“

„Ale ty si přece najímáš dělníky?“

„My jsme sedláci a všechno si mezi sebou spravíme. Když někdo neumí dělat, může jít. Zastanem to sami.“

„Tatínku, Finogen potřebuje kolomaz,“ řekla mladice, která vstoupila dovnitř.

„Tak je to, vzácný pane!“ řekl starý, vstal, dlouze se pokřižoval, poděkoval Levinovi a odešel.

Když šel Levin do kuchyně pro kočího, uviděl tam všechny mužské členy rodiny u stolu. Ženské je obsluhovaly vstoje. Mladý, statný hospodářův syn s ústy plnými kaše vyprávěl něco k smíchu a všichni se hlasitě smáli a zvlášť vesele hospodyňka v galoších, která mu přilávala polévku.

Dost možná, že příjemná tvář hospodyňky v galoších značně posílila dojem spořádanosti, kterým na Levina statek zapůsobil, ale byl to dojem tak silný, že se ho nemohl zbavit. A celou cestu od starého sedláka až k Svijažskému co chvíli vzpomínal na to hospodářství, jako by v tom dojmu bylo něco, co zasluhovalo zvláštní pozornosti.

XXVI

Svijažskij byl maršálkem šlechty ve svém okrese. Byl o pět let starší než Levin a byl dávno ženat. V domácnosti žila jeho mladá švagrová, dívka Levinovi velmi sympatická. Levin věděl, že Svijažskij a jeho žena by tu dívku velice rádi za něho provdali. Věděl to docela jistě, jako to vždy vědí mladí muži, takzvaní ženichové, přestože by se to neodvážil nikomu říci. Věděl také, že by se sice rád oženil, že by z té velmi půvabné dívky podle všeho byla znamenitá manželka, ale že by se s ní přesto nemohl oženit (i kdyby nebyl zamilován do Kitty Ščerbacké), zrovna jako by nemohl odletět do nebe. A to vědomí mu kazilo požitek, který si od návštěvy u Svijažských sliboval.

Když Levin dostal od Svijažského pozvání na lov, hned ho to napadlo, ale přece si nakonec řekl, že tyto úmysly Svijažského jsou pouhou nepodloženou domněnkou a že přece pojede. Kromě toho si v hloubi duše přál podrobit se zkoušce znova se podívat na to děvče. Svijažských domácích život byl nanejvýš příjemný a sám Svijažskij, nejlepší typ činitele v samosprávě, jaký Levin znal, Levina vždy zajímal.

Svijažskij náležel k lidem, kteří vždy budili Levinův podiv, k lidem, jejichž názory, velmi důsledné, byť vždy nesamostatné, jdou vlastní cestou, kdežto život, dokonale jednoznačný a určitý svým zaměřením, jde zase svou cestou, zcela nezávisle a takřka vždy v rozporu s názory. Svijažskij byl člověk kromobyčejně liberální. Pohrdal šlechtou a většinu šlechticů považoval za tajné stoupence nevolnictví, kteří se neprojevují jen ze zbabělosti. Považoval Rusko za zemi předurčenou k zániku podobně jako Turecko a ruskou vládu za tak špatnou, že si nikdy ani nedovolil vážně kritizovat její činy, ale zároveň sloužil, byl vzorným maršálkem šlechty a na cesty si vždy brával čepici s kokardou a červenou obrubou. Soudil, že se

dá lidsky žít jen v cizině, kam také odjížděl na pobyt, kdykoli se naskytla příležitost, ale zároveň měl v Rusku velice složité vyspělé hospodářství a s velkým zájmem sledoval a znal všechno, co se v Rusku dělo. Ruského rolníka považoval za tvora na přechodném vývojovém stupni mezi opicí a člověkem, ale zároveň při volbách do samosprávy tiskl rolníkům ruku a přál sluchu jejich názorům ochotněji než kdo jiný. Nedal na pověry ani předsudky, ale otázka zlepšení životních podmínek duchovenstva a rušení farností ho velmi znepokojovala, přičemž se zvláště přičiňoval, aby v jeho vsi kostel zůstal.

V ženské otázce byl na straně radikálních stoupenců naprosté svobody žen a zejména jejich práva na práci, ale s manželkou žil tak, že se všichni obdivovali jejich svornému, bezdětnému rodinnému životu, a zařídil své ženě takový život, že nic nedělala ani nemohla dělat, jen se spolu s mužem starali, jak si co nejlépe a nejveseleji ukrátit čas.

Kdyby Levinovi nebylo vrozeno vidět lidi z nejlepších stránek, nečinila by mu povaha Svijažského žádnou obtíž a nebyla by mu záhadou; řekl by si: hlupák anebo mizera, a všechno by bylo jasné. Nemohl však říci *hlupák*, protože Svijažskij byl bezesporu nejen velice chytrý, ale i velice vzdělaný muž, a přitom se nikdy svým vzděláním okázale nechlubil. Nebylo oboru, který by neznal. Ale projevoval své znalosti, jen když nebylo vyhnutí. Ještě méně by byl Levin mohl říci, že je mizera, poněvadž Svijažskij byl bezesporu poctivý, dobrý, chytrý muž, který vytrvale, radostně a horlivě konal dílo, vysoce oceňované celým okolím, a zcela jistě nikdy vědomě nečinil ani nemohl učinit nic špatného.

Levin se to snažil pochopit, ale nechápal a vždy hleděl na něho a jeho život jako na vtělenou hádanku.

Byli přáteli, a proto se Levin odvažoval na Svijažském zvídat, snažil se přijít od základů na kloub jeho názoru na život, ale vždycky marně. Pokaždé, když se Levin pokoušel vniknout do jeho du-

ševního světa dál za dveře předpokojů, otevřené všem, pozoroval, že Svijažskij je trochu v rozpacích; v jeho pohledu byl sotva patrný úlek, jako by se obával, že ho Levin prohlédne, a tak se stavěl dobromyslně a vesele na odpor.

Nyní, když Levina rozčarovalo hospodářství, těšil se na pobyt u Svijažského dvojnásob. Nemluvě o tom, že pohled na ty dvě šťastné hrdličky, spokojené se sebou i s celým světem, pohled na jejich útulné hnízdečko v něm budil veselé pocity, chtěl se nyní ve své životní nespokojenosti dopátrat, jaké tajemství skýtá Svijažskému takovou jasnost, určitost a veselost v životě. Kromě toho Levin věděl, že se u Svijažského setká s některými statkáři ze sousedství, a nyní by si s obzvláštním zájmem pohovořil i poslechl si všechny ty řeči o hospodářství, o úrodě, najímání dělníků apod., řeči, které bylo zvykem pokládat (to Levin věděl) za velkou malichernost, ale na kterých mu dnes jediné záleželo. Snad na tom nezáleželo za nevolnictví anebo na tom nezáleží v Anglii. V tom i onom případě jde o vymezené podmínky. Ale u nás, teď, kdy se všechno převrátilo a teprve se utváří, jedinou důležitou otázkou pro Rusko je, jak se tyto podmínky vytvoří, přemítal Levin.

Lov se nevydařil tak, jak očekával. Močál vyschl a sluky žádné. Trmácel se celý den a přinesl jen tři kusy, ale zato si přinesl, jako z lovu vždy, výtečnou chuť k jídlu, výtečný rozmar a povznesenou mysl, jež u něho vždy provázela silný fyzický pohyb. I na lovu, když zdánlivě na nic nemyslel, přece se mu občas vynořil v paměti starý hospodář s rodinou a ten dojem si jaksi vynucoval nejen pozornost, ale i nějaké rozluštění, které s ním souviselo.

Večer u čaje, v přítomnosti dvou statkářů, kteří přijeli v jakési poručenské věci, došlo k takovému zajímavému rozhovoru, na jaký se Levin těšil.

Seděl u stolu vedle paní domu a měl se bavit s ní a se švagrovou, sedící proti němu. Paní domu byla menší plavovláska kulatého obličeje, oslňující samými dolíčky a úsměvy. Levin se snažil rozluštit

s její pomocí hádanku, kterou mu byl její muž a na které mu tolik záleželo; ale chyběla mu dokonalá myšlenková volnost, protože byl zoufale nesvůj. Byl zoufale nesvůj, poněvadž proti němu seděla švagrová ve zvláštních šatech, obléknutých (jak se mu zdálo) schválně pro něho, v šatech se zvláštním hranatým výstřihem na bílých nadrech; přestože ňadra byla sněhobílá či zejména proto, že byla sněhobílá, ten výstřih zbavoval Levina myšlenkové volnosti. Zřejmě mylně se domníval, že výstřih byl pořízen kvůli němu, necítil se oprávněn dívat se na něj a snažil se nedívat. Cítil však, že je vinen už tím, že výstřih byl pořízen. Levin měl pocit, že někoho klame, že by měl cosi vysvětlit, ale že to vysvětlit nijak nelze, a proto se neustále červenal, byl neklidný a stísněný. Jeho stísněnost se přenesla i na hezkou švagrovou. Ale paní domu jako by to nepozorovala a schválně ji zatahovala do rozhovoru.

„Říkáte,“ pokračovala paní domu v navázané rozmluvě, „že manžela nemůže nic ruského zajímat. Naopak. Cítí se v cizině dobře, ale nikdy to není takové jako tady. Tady je ve svém živlu. Má práce nad hlavu a přitom se dokáže zajímat o všechno. Ach ano, nebyl jste v naší škole?“

„Viděl jsem ji... To je ten domek obrostlý břechťanem?“

„Ano. Je to Nastino dílo,“ řekla hostitelka a ukázala na sestru.

„Vy sama učíte?“ otázal se Levin. Snažil se nedívat na výstřih, ale cítil, ať se bude dívat tím směrem kamkoli, že stejně ten výstřih uvidí.

„Ano, sama jsem učila a učím, ale máme výbornou učitelku. Zavedli jsme i tělocvik.“

„Ne, děkuji, už nechci čaj,“ pravil Levin. Tušil, že se dopouští nezdořilosti, ale už nebyl s to pokračovat v rozmluvě, a proto s uzarděním vstal. „Tady slyším velice zajímavý rozhovor,“ dodal a šel na druhý konec stolu, kde seděl pán domu s dvěma statkáři. Svijažskij seděl pootočen u stolu, v opřené ruce otáčel šálkem, druhou svíral do hrsti vous, dával si jej k nosu a zas jej pouštěl z ruky, jako by

k němu čichal. Díval se jiskrnýma černýma očima přímo na rozhorleného statkáře s šedivým knírem, zřejmě pobaven jeho řeči. Statkář si stěžoval na rolníky. Levinovi bylo jasné, že Svijažskij zná na statkářovy nářky odpověď, která by rázem zmařila veškerý smysl jeho řeči, ale že si takovou odpověď nesmí jako hostitel dovolit, a poslouchá tedy ne bez požitku statkářův komický proslov.

Statkář s šedivým knírem byl patrně zavlý stoupenec nevolnictví a venkovský starousedlík, náruživě oddaný zemědělství. Znamky toho viděl Levin v jeho oděvu, totiž ošumělém staromódním kabátě, na nějž statkář zřejmě nebyl zvyklý, i v jeho chytrých podmračených očích, v plynulé ruštině, ve velitelském tónu, patrně nabytém dlouhodobou zkušeností, i v rázných pohybech velkých osmahlých pěkných rukou se starým snubním prstenem na prsteníku.

XXVII

„Kdyby nebylo škoda toho všeho, co jsem si pořídil... však to dalo nějakou práci... nechal bych toho, všechno bych to prodal a jel bych jako Nikolaj Ivanyč... poslechnout si *Helenu*,” řekl statkář a moudrý starý obličej se mu rozjasnil v příjemném úsměvu.

„Ale přece toho nechcete nechat,” řekl Nikolaj Ivanovič Svijažskij, „tak to asi má nějaký smysl.“

„Má to jediný smysl, že bydlím doma a hospodařím si na svém. A pak, člověk ještě pořád doufá, že lidi přijdou k rozumu. Věřil byste, takhle je to samé opilství a neplecha. Všecko si rozdělili a teď kde nic tu nic, ani kobyly, ani kráva. Takový chalupník scípá hladu, ale kdybyste ho najal do služby, bude koukat, kde by vám udělal škodu, a ještě vás požene k smírčímu soudci.“

„Však byste si taky stěžoval,” řekl Svijažskij.

„Já že bych si stěžoval? Nikdy! To by bylo nějakých řečí, darmo by mě to mrzelo. Tuhle si v dílně sebrali zálohu a šli si po svých. A smírčí soudce? Ten je osvobodil. Jenom okrskový soud a starosta to všechno jakžtakž drží. Ten každého seřeže po starodávnu. Ale jinak, to aby člověk rovnou všeho nechal a utekl kraj světa!“

Statkář si Svijažského zřejmě dobíral, ale Svijažskij se nezlobil, naopak, patrně ho to bavilo.

„Ale my přece hospodaříme bez takových opatření,” řekl s úsměskem.

„Já, Levin i tady pán.“ Ukázal na druhého statkáře.

„Ano, Michailovi Petroviči to jde, ale jen se zeptejte jak. Copak je to racionální hospodářství?” řekl statkář. Zjevně stavěl na odiv slovo „racionální“.

„Já hospodařím docela jednoduše,” pravil Michail Petrovič. „Chválabohu. Hlavně aby byly na podzim peníze na daně. Sedláci

za mnou přijdou a prosí: Vzácný pane, buďte od té dobroty, pomozte nám! Jsou to samí sousedi, tak se nad nimi ustrnu, dám jim na první třetinu, ale řeknu jim rovnou: Tak ne abyste, hoši, zapomněli. Já jsem vám pomohl a vy mi taky pomozte, až budu potřebovat, až budem sít oves nebo o senách anebo o žnících. No, a přitom si smluvíme, kolik má kdo odpracovat. Jistě se i mezi nimi najdou nepoctivci, to je pravda.“

Levin ty patriarchální způsoby dávno znal a teď na sebe se Svižským mrkli a Levin Michail Petrovič přerušil, obraceje se opět ke statkáři s šedivým knírem.

„Co tedy soudíte?“ zeptal se. „Jak bychom dnes měli hospodařit?“

„Inu stejně, jako to dělá Michail Petrovič. Bud' nechat půdu sedlákům za polovic sklizně, anebo ji propachtovat. To by šlo, jenže se tím maří celkově bohatství říše. Jestli mi pozemek vynášel za nevolnictví a při správném hospodaření devětkrát tolik, co se zasel, pak při pachtu za polovic úrody vynese třikrát tolik. Osvobození rolnictva Rusko zničilo!“

Svižskij pohlédl rozesmátýma očima na Levina, a dokonce nenápadně udělal výsměšný posunek; ale Levinovi nebylo na statkářových slovech nic k smíchu, chápal je lépe, než chápal Svižského. Z toho, co statkář dále uvedl na důkaz, že Rusko bylo osvobozením rolníků zničeno, se dokonce mnohé věci zdály Levinovi velmi správné, byly mu nové a nedaly se vyvrátit. Statkář patrně vyslovoval vlastní názor, což je tak vzácné, názor, k němuž nedospěl proto, že by si přál nějak zaneprázdnit nečinnou mysl. Nikoli, byl to názor vzešlý z jeho životních podmínek, vypěstovaný venkovskou samotou a promyšlený ze všech hledisek.

„Jde o to, račte rozumět, že veškerý pokrok se uskutečňuje pouze mocí,“ říkal s patrnou snahou ukázat, že nepostrádá vzdělání. „Vezměte si reformy Petrovy, Kateřininy nebo Alexandrovy. Vezměte si evropské dějiny. Tím spíš se to týká pokroku v zemědělství. Například brambory. I pěstování brambor se u nás zavádělo násilím.

Ani primitivním oradlem se přece neoralo odjakživa. Také bylo možná zavedeno za úředních knížat, ale jistě bylo zavedeno násilím. Za našich časů jsme my statkáři měli za nevolnictví hospodářství zdokonalené. Sušárny, fukary, rozvážení mrvy i všecko nářadí, všecko jsme zaváděli z titulu své moci, a sedláci nejdřív vzdorovali a pak nás napodobili. Dnes, prosím, když bylo nevolnictví zrušeno, vzali nám moc, a naše hospodářství, které už dosáhlo vysoké úrovně, musí klesnout k zcela divošskému, primitivnímu stavu. Tak aspoň soudím.“

„Ale pročpak? Když je racionální, můžete si najmout dělníky,“ řekl Svijažskij.

„Nemám dnes takovou pozici. Jakkak budu hospodařit, račte dovolit?“

Tu ji máme, pracovní sílu, hlavní článek hospodářství, pomyslí si Levin.

„S najatými dělníky.“

„Dělníci nechtějí pracovat pořádně a s pořádným nářadím. Náš zemědělský dělník má jedinou starost, opít se jako zvíře, a v opilství vám zničí všecko, co mu svěříte. Koně přespříliš napojí, potrhá pěkný postroj, kolo s obručí vymění a propije, a do mlátičky vám hodí hřebík, aby se polámala. Hnuší se mu všecko, co není po jeho. Proto všeobecná úroveň hospodářství klesla. Pozemky zpustly, zarostly plevem nebo přišly do rukou sedlákům, a výnos je sotva poloviční. Národní bohatství se ztenčilo. Kdyby se bylo udělalo totéž, jenže uvážlivě...“

A začal rozvíjet svůj návrh na osvobození rolníků, při kterém měly být odstraněny tyto nesnáze.

Levina to nezajímalo, ale když statkář domluvil, vrátil se k jeho první tezi a obrátil se ke Svijažskému, jehož chtěl přimět, aby odpovědně vyslovil svůj názor.

„To, že úroveň hospodářství klesá a že při našich vztazích k dělníkům nemáme možnost racionálně a výhodně hospodařit, je úplně pravda,“ řekl.

„Nemyslím,“ namítl Svijažskij už vážně, „jenom vidím, že ne-
umíme hospodařit a že hospodářství, jaké jsme měli za nevolnictví,
nebylo příliš pokročilé, ale naopak příliš zaostalé. Nemáme stroje
ani dobrý tažný dobytek, nemáme pořádnou správu ani neumíme
počítat. Zkuste se hospodáře zeptat, a nebude vědět, co by mu vy-
neslo a co nikoli.“

„Italské účetnictví,“ ironicky prohodil statkář. „Ať počítáte, jak
chcete, když vám lidi všechno pokazí, stejně nebudete mít zisk.“

„Proč by měli všechno pokazit? Mizernou mlátičku, ruský žen-
tourek vám rozbijí, ale mou parní mlátičku by nerozbili. Utahanou
ruskou herku vám zkazí, ale pořídte si percheronské koně, nebo
aspoň voroněžské tahouny, a ty vám nezkazí. A tak je to se vším.
Musíme úroveň zemědělství zvyšovat.“

„Jen kdyby bylo z čeho, Nikolaji Ivanoviči. Vám je hej, ale já abych
vydržoval syna na univerzitě a ti mladší studují na gymnáziu. Já
percheronské koně kupovat nemohu.“

„Ale od toho máme banky.“

„Abych přišel na buben? Ne, pěkně děkuju!“

„Nesouhlasím s tím, že je nutné a možné úroveň zemědělství
ještě zvýšit,“ řekl Levin. „Věnuji se tomu, mám i prostředky, ale nic
jsem nedokázal. Komu by prospěly banky, nevím. Já aspoň, kdykoli
jsem investoval peníze do hospodářství, vždycky jsem prodělal, ať
šlo o dobytek, nebo stroje.“

„To je pravda,“ přitakal statkář s šedivým knírem, a dokonce se
potěšeně zasmál.

„A nejsem sám,“ pokračoval Levin. „Mohu se odvolat na všechny
statkáře, kteří hospodaří racionálně. Až na malé výjimky všichni
prodělávají. No řekněte, vynáší vám vaše hospodářství?“ pravil Levin
a v tu chvíli na Svijažském postřehl kradmý výraz úleku, který na něm
pozoroval, kdykoli chtěl vniknout za předpokoje jeho duševního světa.

Kromě toho nebyla od Levina ta otázka zcela poctivá. Před malou
chvilí mu hostitelka při čaji říkala, že si letos v létě pozvali z Moskvy

německého znalce účetnictví, který jim za pět set rublů odměny provedl vyúčtování a zjistil, že jejich statek vykazuje ročně ztrátu přes tři tisíce rublů. Nepamatovala se kolik přesně, ale Němec to prý vypočítal snad na desetinu kopejky.

Při zmínce o výnosnosti hospodářství Svijažských se statkář usmál. Nejspíš věděl, jaký zisk může mít soused maršálek.

„Možná že nevynáší,“ odvětil Svijažskij. „To jenom svědčí o tom, že jsem buď špatný hospodář, anebo že vydávám kapitál na zvýšení renty.“

„Och já, renta!“ polekal se Levin. „Snad ji mohou mít v Evropě, kde se půda zlepšila vynaloženou prací, ale u nás se všechna půda vynaloženou prací zhoršuje, totiž vymrskává se, takže tu není žádná renta.“

„Jak to, že není? To je zákon.“

„Pak jsme mimo zákon. Renta nic nevyřeší, ale naopak všechno zkomplikuje. Ne, řekněte mi, jak může být nauka o rentě...“

„Nemáte chuť na kyselé mléko? Mášo, pošli nám sem kyselé mléko nebo maliny,“ obrátil se Svijažskij k ženě. „Letos nám maliny vydržely úžasně dlouho.“

A Svijažskij v nejlepším rozmaru vstal, zřejmě pokládaje rozmluvu za ukončenou, zrovna když se Levin domníval, že teprve začala.

Když Levin takto přišel o společníka, pokračoval v hovoru se statkářem. Snažil se mu dokázat, že všechny obtíže plynou z toho, že nechceme poznat vlastnosti a zvyky našeho dělníka; ale jako všichni lidé svérázně a osamoceně hloubající ani statkář nechtěl mít porozumění pro cizí názory a byl zvláště zaujat názory vlastními. Trval na tom, že ruský sedlák je hovado a libuje si v hovadství, a aby se toho zbavil, že je třeba moci, jenže tu nemáme; musí mít nad sebou karabáč, ale my jsme už tak liberální, že jsme tisíciletý karabáč najednou vyměnili za jakési advokáty a vězení, v nichž se darebné smradlavé chásce dává dobrá polévka a vypočítávají se jí krychlové stopy vzduchu.

„Proč myslíte,“ snažil se Levin vrátit k původní otázce, „že bychom nemohli nalézt takový poměr k pracovní síle, aby práce byla produktivní?“

„S ruskými lidmi to nikdy nedokážete! Chybí nám autorita!“ odpověděl statkář.

„Jakpak by se daly vytvořit nové podmínky?“ ozval se Svijažskij. Napil se kyselého mléka a teď si zapálil cigaretu a opět zasáhl do debaty. „Všecky možné vztahy k pracovní síle byly určeny a prozkoumány,“ řekl. „Pozůstatek primitivismu, prvobytně pospolná rolnická obec se vzájemným ručením se rozpadá sama sebou, nevolnictví bylo zrušeno, zbývá jen svobodná práce a její formy jsou určité a hotové a musíme je přijmout. Podruh, nádeník, farmář – a tomu se nevyhnete.“

„Ale Evropa není s těmi formami spokojena.“

„Není a hledá nové. A pravděpodobně najde.“

„Vždyť o tom právě mluvím,“ řekl Levin. „A proč bychom neměli taky hledat?“

„Protože by to bylo totéž, jako si vymýšlet nové způsoby stavby železnic. Jsou už hotové, už byly objeveny.“

„A jestli se nám nehodí, jestli jsou hloupé?“ namítl Levin.

A opět postřehl v očích Svijažského výraz úleku.

„Ovšem: utlučeme je čepicemi, objevili jsme, co Evropa hledá! To všechno znám, ale promiňte mi, znáte všechno, co bylo v Evropě vykonáno v dělnické otázce?“

„Ne, znám to špatně.“

„Ta otázka dnes zaměstnává největší duchy v Evropě. Směr Schulze-Delitschův... Pak celá ta obrovská literatura o dělnické otázce nejliberálnějšího směru lassallovského... Myhlúzske zřízení... to už je fakt, jak jistě víte.“

„Mám o tom představu, ale velice mlhavou.“

„To jen tak říkáte. Jistě to všechno znáte zrovna tak dobře jako já. Nejsem ovšem profesor sociologie, ale zajímalo mě to, a jestli se o to zajímáte, opravdu se do toho pustěte.“

„Ale k čemu dospěli?“

„Promiňte...“

Statkáři vstali. Svijažskij opět Levina zarazil v jeho nepříjemném zvyku nahlížet, co je za předpokojí jeho duševního světa, a šel vyprovodit hosty.

XXVIII

Levin se toho večera s dámami nemožně nudil. Ještě nikdy ho tak nerozčilovala myšlenka, že jeho nynější nespokojenost s hospodářstvím není výlučně jeho stav, ale že je to stejné v celém Rusku, že úprava vztahu k dělníkům, kteří by pracovali jako u toho sedláka v půli cesty sem, není pouhé blouznění, nýbrž úkol, který musí být vyřešen. A zdálo se mu, že ten úkol lze vyřešit a že se o to musí pokusit.

Levin se dámám odporoučel a přislíbil, že zítra ještě zůstane celý den a vyjede si s nimi na koni do státního lesa, kde se podívají na zajímavou proláklinu. Před spaním si ještě šel do pracovny pána domu vypůjčit knihy o dělnické otázce, které mu Svijažskij nabízel. Pracovna Svijažského byl obrovský pokoj, jehož zařízení tvořila knihovna kolem zdí a dva stoly – masivní psací stůl uprostřed pokoje a kulatý stolek s posledními čísly zahraničních novin a časopisů, hvězdicovitě rozložených kolem lampy. U psacího stolu stála steláž se zásuvkami pro rozličné spisy a zásuvky byly označeny zlatenými štítky.

Svijažskij vyndal knihy a posadil se do houpací židle.

„Co si tam prohlížíte?“ řekl Levinovi, který si stoupl ke kulatému stolu a probíral se časopisy.

„Ach ano, je tam velmi zajímavý článek,“ poznamenal o listu, který Levin držel v ruce. „Dovídáme se,“ dodal zvesela a živě, „že hlavním původcem dělení Polska vůbec nebyl Bedřich Veliký. Dovídáme se...“ A srozumitelně jako vždy vyložil stručně tyto nové, velice významné a zajímavé objevy. Ačkoli teď Levina nejvíc zaměstnávaly úvahy o hospodářství, přece se v duchu ptal, když naslouchal hostiteli: Co v něm vlastně vězí? A proč, proč se zajímá o dělení Polska? Když Svijažskij domluvil, Levin se bezděčně otázel:

„A co má být?“ Ale nebylo nic. Jen bylo zajímavé, že „se dovídáme“. Svijažskij však nevysvětlil ani nepokládal za nutné vysvětlovat, proč ho to zajímá.

„Ano, ale mne velice zaujal ten nazlobený statkář,“ s povzdechem pravil Levin. „Je bystrý a měl v mnohém pravdu.“

„Ale jděte! Zarytý tajný otrokář jako všichni!“

„Jichž jste maršálkem a vznešeným velitelem...“

„Ano, jenže je odvelím jiným směrem,“ řekl Svijažskij se smíchem.

„Moc mě zajímá jedna věc,“ pravil Levin. „Má pravdu, že racionální hospodářství nám nejde, že prospívá jen hospodářství lichvářské, jak to dělá ten tichošlápek, anebo hospodářství docela primitivní. Kdo za to může?“

„Ovšemže my sami. A pak, není pravda, že to nejde. Vasilčikovovi se daří.“

„To je fabrika...“

„Ale stejně nechápu, proč se divíte. Lid je na takovém nízkém stupni materiálního i duševního vývoje, že se asi musí bránit všemu, co je mu vzdáleno. V Evropě se racionální hospodářství daří proto, že tam mají vyspělý lid. Musíme tedy vzdělávat lid, to je to celé.“

„Ale jak máme lid vzdělávat?“

„Ke vzdělání lidu potřebujeme tři věci: školy, školy a zase školy –“

„Ale přece sám říkáte, že lid je na nízkém stupni materiálního vývoje. Co by tu byly platné školy?“

„Víte, připomínáte mi anekdotu o radách pacientovi. – Měl byste zkusit projímadlo. – To už jsem měl, ale je mi hůř. – Zkuste pijavky. – Už to s nimi zkoušeli. Je mi hůř. – No, tak to už se jenom modlete k pánu bohu. – Už jsem to zkoušel a je mi pořád hůř. – My dva jsme na tom stejně. Já říkám politická ekonomie, vy říkáte – je to horší. Já říkám socialismus a vy, že je to horší. Vzdělání a zas je to podle vás horší.“

„Ale co tu pomohou školy?“

„Lidé budou mít jiné potřeby.“

„Tomu jsem nikdy nemohl přijít na chuť,“ vášnivě odporoval Levin. „Jak školy pomohou lidu zlepšit materiální poměry? Říkáte, že školy, vzdělání v něm probudí nové potřeby. Tím hůř, protože lid je nebude moci uspokojit. A jak by mu znalost sčítání a odčítání a katechismu mohla pomoci k zlepšení materiálních poměrů, to jsem nikdy nemohl pochopit. Předevčírem večer jsem potkal ženskou ze vsi. Nesla nemluvně, ptal jsem se jí, kam jde. Řekla, že kluk dostal psotník, tak že s ním byla u báby, aby jí ho vykurýrovala. Ptal jsme se, jak bába léčí psotník. To prý posadí děcko ke slepicím na hřad a něco při tom povídá.“

„Tak vidíte, říkáte totéž! Aby nechodila s léčením psotníku do kurníku, musí...“, s veselým úsměvem řekl Svijažskij.

„Ale ne!“ mrzutě odtušil Levin. „Ta léčba je pro mne něco podobného jako léčba lidu školami. Lid je chudý a nevzdělaný, to vidíme stejně dobře, jako vesnická žena pozná psotník, protože děcko křičí. Ale jak by v tom neštěstí, v bídě a zaostalosti měly pomoci školy, to je stejně nepochopitelné, jako že proti psotníku pomohou slepice na hřadu. Musí se odpomoci tomu, co působí jeho bídu.“

„No, alespoň v tom se shodujete se Spencerem, kterého máte tak nerad. Také říká, že vzdělanost může být důsledkem lepšího hmotného zabezpečení a životního pohodlí, častého omývání, jak říká, ale nikoli znalosti čtení a počtů...“

„Inu, jsem velmi rád, nebo naopak velmi nerad, že jsem se shodl se Spencerem. Jenže to vím už dávno. Školy nepomohou, ale pomůže takový hospodářský systém, při kterém bude lid bohatší a bude mít víc volného času, a pak budou i školy.“

„Nicméně mají v celé Evropě povinnou školní docházku.“

„A co vy, souhlasíte v tomto bodě se Spencerem?“ otázal se Levin.

Ale Svijažskému se zakmitl v očích úlek. S úsměvem řekl: „Ne, s tím psotníkem je to báječné! Opravdu jste to slyšel na vlastní uši?“

Levin viděl, že všechna námaha je marná, že nenajde souvislost mezi životem toho člověka a jeho myšlením. Zřejmě mu bylo

naprosto lhostejné, jak vyzní jeho úvahy, chtěl jen proces uvažování. A bylo mu nemilé, když ho proces uvažování zaváděl do slepé uličky. To neměl rád, a aby se tomu vyhnul, zaváděl řeč na něco příjemného a veselého.

Všechny dojmy z toho dne, od zážitku u sedláka v půli cesty, což tvořilo jakýsi základ všech dnešních dojmů a myšlenek, všechny ty dojmy na Levina mocně zapůsobily. Ten milý Svijažskij, mající po ruce myšlenky jen pro společenskou potřebu a zřejmě ještě nějaké jiné, Levinovi utajené životní zásady, a zároveň tento Svijažskij se zástupem, s legionem, udávající veřejné mínění a názory, které jsou mu cizí; ten zatrpklý statkář, který má dokonale pravdu ve svých úvahách, pracně dobytých životem, ale nemá pravdu ve své roztrpčenosti na celou třídu, nejlepši třídu v Rusku; nespokojenost s vlastní činností a nejasná naděje, že se to vše napraví – všechno splývalo v pocit vnitřního neklidu a očekávání brzkého řešení.

Levin osaměl ve vykázaném pokoji. Ležel na pérové žíněnce, na které se vždycky zhoupl, kdykoli pohnul rukou nebo nohou, a dlouho nemohl usnout. Nezaujal ho rozhovor se Svijažským, třebaže mu řekl mnoho moudrých věcí. Ale statkářovy argumenty stály za úvahu. Levin si mimoděk vybavil všechna jeho slova a v duchu si opravoval vlastní odpovědi.

Ano, měl mu říci: „Tvrdíte, že naše hospodářství neprospívá proto, že sedlák nenávidí jakákoli zlepšení, a že je máme zavádět mocí. Ale kdyby se bez těchto zlepšení vůbec nedalo hospodařit, měl byste pravdu. Jenže to jde, a to jen tam, kde dělník pracuje ve shodě se svými zvyky, jako u toho pantáty, co bydlí při cestě sem. Vaše i naše všeobecná nespokojenost svědčí o tom, že za to můžeme my anebo dělníci. Už dávno si fachčíme podle svého, po evropsku, aniž se ptáme po vlastnostech pracovní síly. Zkusme vidět v pracovní síle nikoli ideální pracovní sílu, *ale ruského rolníka* s jeho pudy, a zařídme si hospodářství podle toho. Představte si,“ měl mu Levin říci, „že hospodaříte jako ten starý sedlák, že jste našel způsob, jak

zajímat dělníky na pracovním úspěchu, a našel jste i střední cestu v pokročilých metodách, kterou uznávají – a pak půdu nevy-mrskáte, ale přitom sklídíte dvakrát třikrát tolik co dřív. Rozdělte půdu napolovic a polovičku dejte pracovní síle. Rozdíl, který vám zbyde, bude větší, a také na pracovní sílu připadne víc. A aby se to mohlo udělat, musíme snížit úroveň hospodářství a zajímat dělníky na jeho úspěchu. Jak to provést, to už jsou detaily, ale je to nepochybně možné.“

Tato myšlenka Levina mocně vzrušila. Až do půlnoci nespál, do-podrobna promýšlel, jak myšlenku uskutečnit. Nehodlal původně odjet už druhý den, ale teď se rozhodl, že časně ráno pojedí domů. Kromě toho v něm ta švagrová s výstřihem budila pocit blízký lítosti a studu, jako by byl spáchal špatný čin. Ale především musel bez meškání odjet. Musel zavčas předložit rolníkům nový návrh, než budou zasety ozimy, aby se pak silo už na nových základech. Umínil se, že předělá celé dosavadní hospodářství.

XXIX

Uskutečnění Levinova plánu bylo spojeno s mnoha obtížemi. Ale vynaložil všechny síly, a i když nedosáhl všeho, co si přál, přece alespoň mohl věřit, aniž si něco nalhával, že jeho námaha není marná. Jedna z hlavních obtíží záležela v tom, že hospodářství už bylo zavedené, že se nedalo všechno zastavit a začínat všechno od začátku, ale bylo nutno předělávat stroj v chodu.

Když toho večera přijel domů a řekl správci o svých plánech, správce s patrným potěšením souhlasil s tou částí Levinovy řeči, která dokazovala, že všechno, co se dělalo až dosud, bylo hloupé a nevyplácelo se. Správce prohlásil, že to říkal už dávno, ale prý ho nikdo neposlouchal. Na Levinův návrh – aby se účastnil spolu s dělníky veškerého hospodářského podnikání jako podílník – projevil však značnou malomyslnost a žádný určitý názor a hned začal o tom, že zítra se nutně musí svézt zbývajícím žito a zaorat pole, takže Levin poznal, že teď jsou jiné starosti.

Když o té věci mluvil s rolníky a nabízel jim propachtování půdy za nových podmínek, zase narážel na stejnou hlavní obtíž. Byli tak zaměstnání běžnou denní prací, že neměli kdy přemýšlet o výhodách a nevýhodách podniku.

Prostoduchý čeledín Ivan zdánlivě plně pochopil Levinův návrh, aby se s rodinou podílel na výtěžku z chovu dobytka, a plně s tím podnikem souhlasil. Ale když mu Levin líčil, jaké výhody mu z toho poplynou, objevil se Ivanovi v obličeji neklid a lítost, že nemůže všechno vyslechnout až do konce, a honem si vyhledal nějakou práci: buď se chopil vidlí a vyhazoval seno ze stání, naléval vodu, anebo kydal hnůj.

Další obtíž záležela v nepřekonatelné nedůvěře rolníků. Nevěřili, že by si statkář mohl přát něco jiného, než aby je co nejvíc okradl. Byli pevně přesvědčeni, že jeho pravým cílem (ať si říká, co chce)

vždycky bude něco, co jim nepoví. I oni toho napovídali plno, ale nikdy neřekli, oč jim doopravdy jde. Kromě toho (Levin tušil, že žlučovitý statkář měl pravdu) si rolníci pro jakoukoli dohodu kladli jako první nezbytnou podmínku, že nebudou donucováni k žádným novým pracovním metodám ani k užívání nového náradí. Uznávali, že pluh oře lépe, že pospěšák pracuje s větším zdarem, ale nacházeli si sta a sta důvodů, pro které nemohli ničeho použít, a třebaže byl Levin přesvědčen, že úroveň hospodářství má být snížena, přece mu bylo líto vzdát se dosažených zlepšení, jejichž výhodnost byla tak očividná. I přes tyto obtíže však dosáhl svého a k podzimu už se věc hnula, nebo se aspoň tak domníval.

Levin původně zamýšlel pronajmout celé hospodářství, tak jak bylo, rolníkům, čeledi a správci za nových družstevních podmínek, ale záhy se přesvědčil, že to není možné, a rozhodl se hospodářství rozčlenit. Kravíny, sad, zelinářská zahrada, pole a louky, rozdělené na několik úseků, měly tvořit jednotlivé články. Prostoduchý skoták Ivan, který podle Levinovy domněnky celou věc pochopil nejlépe, utvořil družstvo převážně z členů své rodiny a stal se podílníkem na chovu dobytka. Vzdálené pole, které osm roků leželo ladem, bylo za přispění rozšafného tesaře Fjodora Rezunova převzato šesti rodinami na nových společenských zásadách, a rolník Šurajev si za týchž podmínek pronajal celou zelinářskou zahradu. Jinak se hospodařilo ještě postaru, avšak tyto tři články byly zárodkem nového systému a Levina plně zaujaly.

S chovem dobytka to ovšem dosud nebylo o nic lepší než dřív a Ivan se velmi stavěl proti teplým chlívům a stloukání másla ze sladké smetany, protože kráva prý v chladnu potřebuje méně krmiva a máslo z nakyslé smetany je vydatnější. Také žádal plat jako kdysi a ani dost málo ho nezajímalo, že peníze, které dostává, nejsou plat, nýbrž záloha na podíl ze zisku.

Parta Fjodora Rezunova ovšem nepřeorala před setbou pole pluhem, jak bylo dohodnuto, a vymlouvala se na nedostatek času.

Chlapi se sice dohodli, že se bude pracovat na nových zásadách, ale pozemek ovšem nenazývali společným, nýbrž propachtovaným „za polovic“. Rolníci i sám Rezunov častokrát Levinovi říkali: „Pěkně byste dostal za pole peníze a měl byste svatý pokoj a my taky.“ Kromě toho rolníci neustále odkládali pod rozmanitými záminkami smlouvenou stavbu kravína a stodoly na tomto pozemku a otáleli až do zimy.

Šurajev ovšem chtěl pronajatou zelinářskou zahradu rozdělit po kouscích mezi rolníky. Zřejmě pochopil docela nesprávně podmínky, za kterých mu byl pozemek pronajat, a vypadalo to, že je pochopil úmyslně nesprávně.

Levin rozprávěl s vesničany a vysvětloval jim, jaké budou mít výhody z celého podnikání, ale často cítil, že naslouchají jen tóninám jeho hlasu a přitom mají jistotu, že jim může povídat, co se mu zlíbí, a stejně se nedají ošidit. Zvláště to cítil, když mluvil s nejchytřejším z nich, s Rezunovem. Viděl, jak mu oči jen hrají, a co to mělo znamenat? Rezunov se mu posmíval a přitom byl pevně přesvědčen: dá-li se někdo ošidit, jistě to nebude on, Rezunov.

Ale přesto si Levin myslel, že věc se daří, a bude-li přesně vést účty a trvat na svém, že jim časem dokáže výhody tohoto zřízení a že pak už všechno půjde samo.

Všecky ty otázky zároveň s hospodářstvím, které zůstalo Levinovi na starosti, a zároveň s prací na knize, prací u psacího stolu, zaměstnávaly Levina po celé léto, takže se skoro ani nedostal na lov. Koncem srpna se dověděl, že Oblonských odjeli do Moskvy. Sdělil mu to jejich sluha, který mu dovezl zpátky sedlo. Levin si byl vědom, jaké nezdvořilosti se dopustil, když neodpověděl Darje Alexandrovně na dopis. Při vzpomínce se červenal studem a věděl také, že spálil za sebou všechny mosty a že už k nim nikdy nepojede. Stejně se zachoval i ke Svijažskému, když odjel bez rozloučení. Ale k nim už také nikdy nepojede. Ted' mu to bylo jedno. Nové uspořádání hospodářství ho zaujalo jako dosud nic v životě. Přečetl si knihy,

které mu půjčil Svijažskij, objednal si, co mu chybělo, a přečetl si politickoekonomické a socialistické knihy o dané otázce, a jak očekával, nenašel v nich nic, co by souviselo s jeho plány. V knihách politickoekonomických, například v Millovi, kterého s velkým zanícením studoval nejdříve, neboť doufal, že v něm užuž nalezne odpověď na otázky, které ho zajímaly, v tomto Millovi našel zákony, odvozené ze současné situace evropského hospodářství; ale nenahlížel, proč by ty zákony, pro Rusko nepoužitelné, měly být obecně platné. Totéž shledával i v knihách socialistických. Buď to byly úchvatné, ale neuskutečnitelné fantazie, pro které horoval ještě na vysoké škole, anebo opravování, oprašování situace, v které se octla Evropa a s kterou nemělo ruské zemědělství nic společného. Politická ekonomie pravila, že zákony, podle kterých se vyvinulo a vyvíjí evropské bohatství, jsou zákony všeobecně platné a neomylné. Socialistické učení pravilo, že vývoj podle těchto zákonů spěje ke zkáze. A nic z toho mu nedávalo odpověď, ba ani nejmenší náznak odpovědi, co by měl on, Levin, a všichni ruští rolníci a statkáři dělat se svými milióny rukou a pozemků, aby byly co nejproduktivnější pro společný blahobyť.

Když už se podjal toho úkolu, svědomitě četl vše, co se týkalo daného problému, a hodlal odjet na podzim do ciziny a prostudovat věc přímo na místě, aby se mu v té otázce už nedělo, co se mu tak často stávalo v jiných otázkách. Kolikrát v debatě málem pochopil názor svého společníka a začal vykládat názor svůj, když tu uslyšel: „A co Kaufmann a Jones a Dubois a Michaelis? Vy jste je nečetl. Přečtěte si je. Oni ten problém zpracovali.“

Viděl teď jasně, že Kaufmann a Michaelis mu nemají co říci. Věděl, co chce. Viděl, že Rusko má znamenité pozemky, znamenité dělníky a že v jistých případech, jako u sedláka bydlícího při cestě ke Svijažskému, dělníci i půda produkují mnoho, zatímco ve většině případů, kdy se podle evropského způsobu investuje kapitál, produkují málo, a že je to způsobeno jen tím, že dělníci chtějí pracovat

a pracují dobře jen svým vlastním způsobem, že jejich odpor není jev náhodný, nýbrž stálý, plynoucí z povahy lidu.

Soudil, že ruský lid, předurčený osidlovat a obdělávat nesmírné neobydlené prostory, drží se vědomě, dokud nejsou všechny pozemky obsazeny, všech metod k tomu potřebných a že ty metody zdaleka nejsou tak špatné, jak se obvykle soudí. A chtěl to teoreticky dokázat ve své knize a v praxi na svém hospodářství.

XXX

Koncem září bylo svezeno dříví na stavbu kravína na družstevním pozemku, bylo prodáno máslo a rozdělen zisk. V praxi to šlo v hospodářství znamenitě, či alespoň se tak Levinovi zdálo. Aby problém objasnil teoreticky a dokončil svůj spis, který měl podle jeho tužeb způsobit převrat v politické ekonomii, ba vůbec potříti tuto nauku a založit nauku novou, nauku o vztazích lidu k půdě, k tomu už zbývalo jen odcestovat do ciziny, prostudovat přímo na místě vše, co tam bylo v daném směru učiněno, a najít přesvědčivé důkazy, že to všechno není to pravé. Levin čekal jenom, až prodá pšenici a dostane peníze, aby pak mohl jet do ciziny. Ale nastaly deště, takže zbývající obilí ani brambory nemohly být sklizeny, byly zastaveny všechny práce i odvoz pšenice. Všude na cestách bezdné bláto, zátopa strhla dva mlýny a počasí bylo čím dál horší.

Poslední zářijový den se po ránu ukázalo slunce. Levin doufal, že se vyčásí, a začal se energicky chystat na cestu. Dal naměřit pšenici do pytlů, poslal správce ke kupci pro peníze a sám jel po hospodářství, aby udělil poslední rozkazy před odjezdem.

Když si všechno vyřídil, vrátil se kvečer domů celý promoklý, neboť pramínky vody mu zatékaly po koženém plášti za krk i do holínek, ale přesto měl radostnou, povznesenou náladu. Nečas se navečer rozpoutal ještě víc a promoklého koně, který stříhal ušima a házel hlavou, šlehaly sněhové krupky tak citelně, že šel bokem. Ale Levinovi bylo pod kápí dobře a rozhlížel se vesele kolem sebe, pozoroval kalné potůčky běžící kolejemí, krůpěje visící na každé holé větvi, bílou skvrnu neroztálých krup na fošnách mostu, pozoroval sytě zelené, ještě dužnaté jilmové listí, spadané v husté vrstvě kolem obnaženého stromu. Přestože okolní příroda byla ponurá, byl Levin zvlášť rozjařen. Za řeči s rolníky ve vzdálené vsi poznal, že

už pomalu přivykají novým pracovním poměrům. Starý hlídač, ke kterému se šel osušit, mu jeho plán zřejmě schvaloval a sám navrhl, že vstoupí do společenstva pro koupi dobytka.

„Jen musím vytrvale jít za svým cílem a dosáhnu svého,“ uvažoval Levin, „a ta práce a námaha stojí za to. Není to má osobní věc, ale jde o blaho celku. Celé hospodářství a především postavení všeho lidu se musí naprosto změnit. Místo chudoby obecné bohatství, dostatek. Místo nepřátelství svornost a shoda v zájmech. Zkrátka revoluce nekrvavá, ale přitom veliká, a to nejprve v malém měřítku našeho okresu, potom gubernie, Ruska, a v měřítku světovém. Poněvadž spravedlivá myšlenka nemůže zůstat neplodná. Ano, to je cíl, pro který stojí za to pracovat. A že sem to zrovna já, Košťá Levin, který přijel v černém nákrčníku na ples a kterého odmítla princezna Ščerbacká a který je sám před sebou tak ubohý a nepatrný – tím není nic řečeno. Jsem přesvědčen, že i Franklin si připadal stejně nepatrný a zrovna tak si nedůvěřoval, když o sobě přemýšlel. To nic neznamená. I on měl asi svou Agafju, které se svěřoval se svými plány.“

S takovými myšlenkami dojel Levin už za tmy k domovu.

Správce se vrátil od kupce a přivezl část peněz za pšenici. Dohoda s hlídačem byla uzavřena a cestou správce zjistil, že všude zůstalo obilí na poli, takže jejich sto šedesát nesvezených panáků nebylo ničím ve srovnání s tím, jak to vypadalo jinde.

Po obědě Levin usedl jako obvykle s knihou do křesla a při čtení dál přemýšlel o brzké cestě v souvislosti s knihou. Dnes viděl zvlášť jasně celý význam své práce a v mysli se mu sama od sebe tvořila celá souvětí, vyjadřující podstatu jeho názorů. To si musím zapsat, řekl si. Musí z toho být stručný úvod, který původně pokládal za zbytečný. Levin vstal a zamířil k psacímu stolu. Laska, která mu ležela u nohou, také vstala, protáhla se a dívala se na něho s němou otázkou, kam má jít. Ale k psaní se nedostal, protože si přišli poklasní pro rozkazy, a Levin šel k nim do předsíně.

Když rozdělil pracovní úkoly na zítřek a pohovořil se všemi rolníky, kteří s ním měli nějaké jednání, odešel do pracovny a usedl k práci. Laska si lehla pod stůl. Agafja si sedla s punčochou na své místo.

Levin chvíli psal, a vtom si neobyčejně živě představil Kitty, vzpomněl si na její odmítnutí i na poslední setkání. Vstal a začal chodit po pokoji.

„Nebudte smutný,“ řekla mu Agafja. „Pročpak sedíte doma? Měl byste jet do lázní, když už se někam chystáte.“

„Však pozitří jedu, Agafjo Michajlovno. Jenom tady musím do-
dělat práci.“

„Jakoupak práci! Copak toho sedláci dostali málo? Beztak už se povídá: však on se car pánovi odvděčí. Divím se, že se o ty sedláky tak staráte!“

„Já se nestarám o ně, ale dělám to pro sebe.“

Agafja znala Levinovy hospodářské plány dopodrobna. Levin jí často vykládal zevrubně své názory a nejednou se s ní hádal a nesouhlasil s jejími výklady. Ale teď mu rozuměla docela nesprávně.

„Na spásu své duše má člověk myslet nejvíc, to je známá věc,“ pravila s povzdechem. „Vemte si Parfena Děnisyče, třebas neuměl číst ani psát, ale umřel, to vám povídám, jen kdyby každý takhle umíral,“ vzpomněla si na čeledína, nedávno zemřelého. „Přijal tělo a krev Páně a dal si udělit poslední pomazání.“

„Tak jsem to nemyslel,“ pravil Levin. „Říkám, že to dělám pro vlastní prospěch. Je to pro mne výhodnější, když sedláci pracují lépe.“

„Ale kdybyste se rozkrájel, když je někdo lenoch, stejně bude dělat halabala. Jestli má někdo trochu svědomí, bude pracovat, a když ne, stejně nic nepořádíte.“

„Ale přece sama říkáte, že Ivan si teď dobytka víc hledí.“

„Já jenom říkám,“ odpověděla Agafja, a zřejmě to nebyla náhoda, ale přesný myšlenkový postup, „že byste se měl oženit, tak je to!“

Zmínka o tom, nač právě myslil, ho zarmoutila a bolestně se ho dotkla. Zaškaredil se, už Agafje neodpověděl a sedl znova k práci, přičemž si zopakoval vše, co soudil o významu této práce. Jen občas poslouchal, jak jehlice Agafji Michajlovny cvakají do ticha, a při sebemenší vzpomínce na to, nač vzpomínat nechtěl, se zase mračil.

V devět hodin se ozvaly rolničky a temné nárazy povozu, ujíždějícího blátem.

„Tak tu máme hosty, aspoň vám nebude smutno,“ řekla Agafja. Vstala a zamířila ke dveřím. Ale Levin ji předběhl. Práce mu teď nešla a každá návštěva mu byla vítána.

XXXI

Levin seběhl do půli schodiště, když uslyšel z předsíně známé pokašlávání. Ale slyšel je při zvuku vlastních kroků jen nejasně a doufal, že se zmýlil. Potom spatřil i celou vytáhlou, vyzáblou známou postavu a to už si snad neměl nic nalhávat, ale pořád ještě doufal, že se mýlí a že ten dlouhán, který si svléká zimník a odkašlává si, není jeho bratr Nikolaj.

Levin měl bratra rád, ale být s ním pohromadě bylo vždy utrpení. A dnes, kdy Levin při své náhlé myšlence i po Agafjině narážce propadl duševnímu zmatku, jevílo se mu shledání zvlášť tíživým. Místo hosta veselého, zdravého, místo cizího člověka, který by ho (jak doufal) v jeho duševním zmatku rozptýlil, se má setkat s bratrem, který mu vidí do duše, který v něm vyvolá nejdůvěrnější myšlenky a přiměje ho k úplné zpovědi. A to si Levin nepřál.

Zlobil se na sebe za ten ošklivý pocit, ale už seběhl do předsíně. Jakmile uviděl bratra zblízka, pocit osobního zklamání rázem vyprchal a vystřídal jej soucit. Už dříve byl Nikolaj hubený a vypadal chorobně až hrůza, ale teď zhubl a sešel ještě víc. Byla to kostra potažená kůží.

Jak tu stál v předsíni, škubal hubeným dlouhým krkem, z kterého si strhával šálu, a podivně žalostně se usmíval. Při pohledu na ten úsměv, mírný a pokorný, cítil Levin, jak mu hrdlo stahuje křeč.

„Tak mě tu máš,“ řekl Nikolaj dutě a ani na okamžik nespustil oči z bratrova obličej. „Chystal jsem se už dávno, ale pořád mi nebylo dobře. Ale teď jsem se ohromně zotavil.“ Hladil si vous velkými hubenými dlaněmi.

„Ano, ano!“ přitakal Levin. A padla na něho ještě větší hrůza, když bratra políbil a ucítil na rtech suchost jeho vyzáblého těla a uviděl zblízka jeho velké, podivně svítící oči.

Před několika týdny psal Levin bratrovi, že po prodeji malé části jmění, která ještě zůstávala nerozdělena, má nyní bratr dostat svůj podíl, asi dva tisíce rublů.

Nikolaj řekl, že si teď přijel pro ty peníze, ale především prý chce pobýt v rodném hnízdě, přimknout se k půdě, aby jako pohádkoví bohatýři načerpal sil k budoucí činnosti. Přestože se hrbil ještě víc, přes hubenost nepoměrnou k jeho výšce byly jeho pohyby stejně hbité a prudké jako vždy. Levin ho zavedl do pánského pokoje.

Bratr se převlékl zvláště pečlivě, což dříve nedělal, učesal si řídké rovné vlasy a s úsměvem přišel nahoru.

Byl v přívětivém, veselém rozmaru, jak ho Levin pamatoval z dětství. I o Sergejovi Ivanyči se zmínil beze zloby. Když se setkal s Agafjou, zažertoval s ní a vyptával se na staré sluchy. Zpráva o úmrtí Parfena Děnisyče na něho zapůsobila neblaze. V tváři se mu objevil úlek, ale hned se zas vzchopil.

„Vždyť on už byl hodně starý,“ pravil a zavedl řeč jinam. „Zůstanu u tebe měsíc nebo dva a pak pojedu do Moskvy. Víš, Mjagkov mi slíbil místo, a tak budu mít zaměstnání. Ted’ si zařídím život docela jinak,“ pokračoval. „Víš, té ženské jsem se zbavil.“

„Marie Nikolajevny? Jak to, proč?“

„Ohavná ženská! Natropila mi spoustu nepříjemností.“ Ale nepověděl, jaké to byly nepříjemnosti. Nemohl říci, že vyhnal Marii Nikolajevnu za to, že čaj byl slabý, a zejména proto, že ho ošetřovala jako nemocného. „A vůbec ted’ chci žít docela jinak. Dělal jsem ovšem hlouposti, jako konečně každý, ale majetek, to už je to poslední, a snadno ho oželím. Hlavně zdraví a to se mi chválabohu zlepšilo.“

Levin poslouchal a přemýšlel, co by měl říci, ale nic ho nenapadlo. Nikolaj měl asi stejný pocit, začal se bratra vyptávat, jak se mu daří. A Levin byl rád, že může mluvit o sobě, neboť mohl mluvit bez přetvářky. Pověděl bratrovi o svých plánech a o své činnosti.

Bratr poslouchal, ale patrně bez zájmu.

Ti dva lidé byli tak spřízněni a tak dobře znali jeden druhého, že sebemenší hnutí i tón hlasu prozradil oběma víc než vše, co lze vyjádřit slovy.

Nyní měli oba společnou myšlenku – mysli na Nikolajovu nemoc a smrt – a před tou myšlenkou ustupovalo všechno ostatní. Ale žádný z nich se o tom neodvážil mluvit a všechno, co říkali, aniž vyslovili, čím jedině je zaujata jejich mysl – všechno byla lež. Levin nikdy nebyl tak rád, že už je večer u konce a musí se jít spát. Nikdy před žádným cizím člověkem, na žádné zdvořilostní návštěvě se nechoval tak nuceně a strojeně jako nyní. A vědomí té strojenosti i lítost, že je takový, ho dělaly ještě strojenějším. Bylo mu do pláče nad umírajícím milovaným bratrem, a přitom musel poslouchat a udržovat rozhovor o tom, jak bude žít.

Poněvadž v domě bylo vlhko a topilo se jen v jednom pokoji, uložil Levin bratra za přepážku ve své ložnici.

Bratr ulehl a snad spal či nespál, ale jako každý nemocný sebou házel, kašlal, a když nemohl odkašlat, něco bručel. Chvilími těžce vzdychal. „Bože můj!“ Chvilími, když ho dusily hleny, zlostně klel: „Setsakra!“ Levin dlouho nemohl usnout, když ho poslouchal. Přemýšlel o všem možném, ale závěr všech myšlenek byl jeden: smrt.

Smrt, neodvratný konec všeho, před ním poprvé vyvstala v nezdrbné síle. A ta smrt, která zde usilovala o milovaného bratra, v polospánku naříkajícího a ze zvyku lhostejně volajícího boha i sakrujícího, ta smrt vůbec nebyla tak daleko, jak si myslíval kdysi. Byla i v něm, to cítil. Ne-li dnes, tedy zítra, ne-li zítra, tedy za třicet let, není to jedno? Ale co je ta neodvratná smrt, to nevěděl, nikdy o tom nepřemýšlel, ba ani neuměl a neopovážil se o tom přemýšlet.

Pracoval, chtěl něco vykonat a přitom zapomněl, že všechno skončí, že přijde smrt.

Seděl potmě skrčený na lůžku, objímal si kolena a přemýšlel a skoro tajil dech myšlenkovým úsilím. Ale čím usilovněji přemýšlel, tím víc si uvědomoval, že je tomu bezesporu tak, že vskutku

zapomněl, přehlédl v životě jednu okolnost – že totiž přijde smrt a všechno skončí, že ani neměl s ničím začínat a že není pomoci. Ano, je to strašné, ale je to tak.

Ale přece dosud žije! Co teď? Co teď, říkal si zoufale. Zapálil svíci, opatrně vstal, šel k zrcadlu a prohlížel si obličej a vlasy. Ano, spánky má prošedivělé. Otevřel ústa. Zadní zuby se začínají kazit. Obnažil si svalnaté ruce. Ano, síly má hodně. Jenže i Nikolinka, který tamhle dýchá zbytkem plic, míval zdravé tělo. A Levin si najednou vzpomněl, jak v dětství chodili spát a těšili se, až Fjodor Bogdanyč zmizí za dveřmi, aby na sebe mohli házet polštáře a smát se, smát se nezkrotně, takže ani strach z Fjodora Bogdanyče nemohl utlu- mit ten překypující, pěnivý pocit životního štěstí. A teď ta vpadlá prázdná hrud'... a on, Levin, nevědoucí, proč a co s ním bude...

„Kche, kche! Setsakra! Co se vrtíš, co nespíš?“ okřikl ho bratr.

„Tak, nevím, nemohu usnout.“

„A já jsem dobře spal, už se nepotím. Pojd' se podívat, sáhni mi na košili. Není propocená?“

Levin sáhl na košili, odešel za přepážku, zhasl svíci, ale ještě dlouho nespál. Sotva si trochu ujasnil otázku, jak má žít, a už před ním vyvstala nová neřešitelná otázka – smrt.

Vždyť bratr umírá, vždyť do jara umře, jak mu pomoci? Co by mu mohl říci? Co o tom ví? Vždyť zapomněl, že něco takového vůbec existuje.

XXXII

Levin to už dávno postřehl: jste-li před některými lidmi nesví pro jejich přílišnou povolnost a poníženost, pak je přímo nesnesitelné, když jsou příliš nároční a hašteřiví. Levin tušil, že tak nějak to dopadne i s bratrem. A Nikolaj opravdu se svou mírností dlouho nevydržel. Už příští ráno byl podrážděný a zuřivě útočil na bratra, kterého se dotýkal na nejcitlivějších místech.

Levin si připadal provinile a nemohl to napravit. Cítil, kdyby se oba nepřetvařovali, ale mluvili, jak se říká, od srdce, totiž to, co si oba myslí a jak cítí, že by se jenom podívali jeden druhému do očí a Konstantin by říkal jenom „umřeš, umřeš, umřeš“, zatímco Nikolaj by odpovídal pouze „vím, že umřu, ale bojím se, bojím“. A nic jiného by neříkali, kdyby mluvili od srdce. Ale takto se nedalo žít, a proto se Konstantin pokoušel o věc, o kterou se pokoušel celý život, ale která se mu nedařila, zatímco mnoha lidem (jak pozoroval) se dařila znamenitě, o věc, bez které se nedá žít: pokoušel se mluvit něco jiného, než co si myslel, a ustavičně cítil, že to zní falešně, že bratr ho při tom přistihuje a zlobí se proto.

Třetího dne vyzval Nikolaj bratra, aby mu znova vyložil svůj plán, a nejenže jej začal odsuzovat, ale schválně jej zaměňoval s komunismem.

„Jenom jsi převzal cizí myšlenku, ale znetvořil jsi ji a chtěl bys ji aplikovat na něco, na co se aplikovat nedá.“

„Ale vždyť ti říkám, že to s tím nemá nic společného. Oni neuznávají oprávněnost soukromého vlastnictví, kapitálu, dědictví, kdežto já ten základní stimul neodmítám (Levinovi bylo samotnému odporné, že užívá takových slov, ale od té doby, co se oddal své práci, bezděčně začal stále častěji a častěji užívat cizích slov) a chci pouze regulaci práce.“

„To je ono, převzal jsi cizí myšlenku, oklestil jsi z ní všechno, v čem záleží její síla, a teď bys mě chtěl přesvědčit, že je to něco nového,“ řekl Nikolaj a zlostně škubal krkem.

„Ale moje myšlenka nemá nic společného...“

„U nich,“ řekl Nikolaj Levin se zlobným zábleskem v očích a s ironickým úsměvem, „u nich najdeme alespoň půvab, abych tak řekl geometrický – půvab jasnosti, nepochybnosti. Možná že je to utopie. Ale připustíme, že lze z celé minulosti udělat tabulam rasam⁴³. Není-li vlastnictví, není-li rodiny, pak i práce vypadá jinak. Ale v tvé myšlence není nic...“

„Proč to směšuješ? Nikdy jsem nebyl komunista.“

„Ale já jsem byl a shledávám, že je to předčasné, ale rozumné a že to má budoucnost, stejně jako křesťanství v prvních stoletích!“

„Jenom se domnívám, že k pracovní síle musíme přistupovat z přírodovědeckého hlediska, totiž prostudovat ji, poznat její vlastnosti a...“

„Ale to je naprosto zbytečné. Ta síla si sama nalézá podle stupně svého vývoje určitý způsob činnosti. Všude byli otroci, potom pachtýři. A my máme práci za polovic sklizně, máme pacht, máme nádenickou práci – co tedy chceš?“

Levin se při těch slovech náhle rozhorlil, protože se v skrytu duše obával, že je to pravda – že vskutku chce balancovat mezi komunismem a určitými formami a že je to sotva možné.

„Chci způsob, jak pracovat produktivně, pro mne i pro dělníka. Chci zřídit...“ začal zprudka.

„Nic nechceš zřídit. Prostě, jako jsi to dělal celý život, chceš být originální, chceš ukázat, že nevykořisťuješ rolníky jen tak, ale s ideou.“

„Když si to myslíš, nech mě být!“ odpověděl Levin. Cítil, že se mu sval v levé tváři nezadržitelně škube.

43 Čistá, nepopsaná deska. (*lat.*)

„Nikdy jsi neměl ani nemáš žádné přesvědčení a jenom chceš hovět své samolibosti.“

„No dobře, dobře, nech mě být!“

„Taky že nechám! Už jsem to měl dávno udělat a táhni ke všem čertům! A moc lituju, že jsem vůbec přijel!“

Levin se potom snažil bratra uklidnit, ale Nikolaj nechtěl nic slyšet, říkal, že bude mnohem lépe, když se rozejdou, a Konstantin viděl, že bratrovi se prostě stal život nesnesitelným.

Nikolaj už se doopravdy chystal k odjezdu, když k němu Konstantin zase přišel a s přemáháním ho prosil za odpuštění, urazil-li ho nějak.

„Jaká velkomyslnost!“ řekl Nikolaj a usmál se. „Chceš-li být mermomocí spravedlivý, mohu ti dopřát to potěšení. Jsi v právu, ale já přece pojedu!“

Až krátce před odjezdem se s ním Nikolaj políbil, náhle se na něho nějak podivně vážně podíval a řekl:

„Jenom na mě nevzpomínej ve zlém, Kostó!“ A hlas se mu chvěl.

Byla to jediná slova, řečená upřímně. Levin pochopil, že těmi slovy je míněno: „Vidíš a víš, že je to se mnou špatné a možná už se neuvídíme.“ Levin to pochopil a z očí mu vytryskly slzy. Políbil bratra ještě jednou, ale nic mu nemohl a nedokázal říci.

Třetí den po bratrově odjezdu i Levin odjížděl do ciziny. Ve vlaku se setkal se Ščerbackým, bratránkem Kitty, a velice ho překvapil svou zasmušilostí.

„Co je ti?“ ptal se ho Ščerbackij.

„Ale nic, jen tak. Svět mě netěší.“

„Jak to? Nech ty Mylhúzy být a pojed' se mnou do Paříže. Uvidíš, jak je tam veselo!“

„Ne, to už není pro mne. Já abych pomýšlel na smrt.“

„To jsou mi věci!“ se smíchem řekl Ščerbackij. „Já chci teprve začínat.“

„Také jsem si to donedávna myslel, ale teď vím, že brzo umřu.“ Levin říkal, co si v poslední době opravdu myslel. Ve všem spatřoval jen smrt anebo její blízkost. Ale dílo, do kterého se pustil, ho upoutávalo tím víc. Vždyť musel nějak dožít život, dokud smrt nepřišla. Vše bylo zahaleno v tmách, ale v těch tmách cítil, že jedinou vedoucí nití je jeho práce, a proto se jí chopil posledními silami a držel se jí.

ČÁST ČTVRTÁ

I

Manželé Kareninovi nadále obývali společnou domácnost, setkávali se každý den, ale byli si naprosto cizí. Alexej Alexandrovič si učinil pravidlem denně se s ženou setkat, aby služebnictvo nemohlo mít různé domněnky, ale varoval se obědů doma. Vronskij do domu Alexeje Alexandroviče nikdy nepřišel, ale Anna se s ním stýkala mimo domov a muž o tom věděl.

Byla to trýzeň pro všechny tři a žádný z nich by to nebyl vydržel ani den, kdyby nebyl doufal, že se všechno změní a že je to jen dočasná strastiplná nesnáze, která pomine. Alexej Alexandrovič doufal, že pomine ta vášeň, jako pomíjí vše, že se na všechno zapomene a jeho jméno zůstane bez poskvrny. Anna, na které celá situace závisela a pro kterou byla nejmučivější, ji snášela jen proto, že doufala, dokonce byla pevně přesvědčena, že se co nejdříve všechno rozuzlí a vyjasní. Naprosto nevěděla, co tu situaci rozuzlí, ale byla pevně přesvědčena, že to něco přijde co nejdříve. Vronskij jí mimoděk podléhal a také očekával něco, co nezávisle na něm mělo vyřešit všechny nesnáze.

Uprostřed zimy strávil Vronskij velice nudný týden. Byl přidělen k cizímu princovi, který byl na návštěvě v Petrohradě, a měl mu ukazovat městské pamětihodnosti. Vronskij měl reprezentativní zjev, kromě toho ovládal umění chovat se důstojně a přitom uctivě, a byl na styk s takovými osobnostmi zvyklý. Proto byl k princovi přidělen. Ale ta povinnost mu přišla velmi zatěžko. Princ si nechtěl dát ujít nic, nač by se ho mohli doma zeptat, zda to v Rusku viděl, a také si přál co nejvíce užít ruských kratochvílí. Vronskij mu měl být průvodcem při tom i při onom. Dopoledne jezdívali na prohlídku památek, večer se účastnili národních zábav. Princ se těšil výbornému zdraví, i mezi princem vzácnému; tělocvikem a správným

pěstěním těla dosáhl takové zdatnosti, že se mohl nestřídmě oddávat radovánkám, a přesto byl svěží a čerstvý jako křepelka. Mnoho cestoval a shledával, že k největším přednostem dnešní pohodlné dopravy náleží snadný přístup k národním zábavám. Byl ve Španělsku, horoval pro serenády a navázal známost se Španělkou, která hrála na mandolínu. Ve Švýcarsku zastřelil kamzíka. V Anglii přeskakoval v červeném fraku koňmo ploty a vyhrál sázku, že zastřelí dvě stě bažantů. V Turecku byl v harému, v Indii jezdil na slonu a teď v Rusku si přál okusit všech specifických ruských zábav.

Vronskému, který mu dělal jakéhosi vrchního ceremoniáře, dalo velkou námahu rozvrhnout všechny ruské zábavy, jež principi navrhovaly různé osoby. Byly tu jízdy s klusáky, masopustní lívance i lov na medvědy, byly tu sanice s ruským trojspřežím, cikáni i pitky s ruským rozbíjením nádobí. A princ velice rychle pochopil ruského ducha, rozbíjel podnosy s nádobím, bral si na klín cikánku a v očích měl otázku: Ještě něco? Anebo je celý ruský duch jen tohle?

Ze všech ruských zábav se principi vlastně nejvíc líbily francouzské herečky, baletka a šampaňské s bílou pečeti. Vronskij byl na různé prince zvyklý, ale snad že se sám poslední dobou změnil anebo že byl ustavičně ve společnosti tohoto prince – připadal mu celý ten týden velmi krušný. Celý ten týden měl neustále pocit, jaký by asi měl člověk ošetřující nebezpečného blázna; bál by se blázna a také by měl strach, že v jeho blízkosti sám přijde o rozum. Vronskij stále cítil, že nesmí ani na okamžik polevit v tónu přísné oficiální uctivosti, nemá-li být dotčen. K lidem, kteří se k údivu Vronského div nepotrhali, jen aby principi poskytl všemožné ruské zábavy, se princ choval opovržlivě. Nad jeho názory o ruských ženách, které hodlal studovat, Vronskij nejednou zrudl nevolí. Ale hlavní příčina, proč byl princ Vronskému zvlášť na obtíž, tkvěla v tom, že v něm bezděčně viděl sebe sama. A co v tom zrcadle viděl, nijak nelichotilo jeho samolibosti. Byl to velice hloupý i velice sebejistý, velice zdravý a velice čistotný muž, a nic víc. Byl džentlmen, to byla

pravda a Vronskij to nemohl popřít. Jednal přímo a bez podlézání s osobami výše postavenými, svobodně a prostě se sobě rovnými a s pohrdavou dobromyslností se choval k lidem stojícím níž. Vronskij si vedl stejně a považoval to za velkou přednost. Ale v poměru k princovi stál níž a ta pohrdavá dobromyslnost ho pobuřovala.

„Hloupé hovádko! Jsem snad taky takový?“ myslil si.

Tak či onak, když se s ním sedmého dne rozloučil před jeho odjezdem do Moskvy a přijal projevy díků, byl šťasten, že už se dostal z trapné situace a zbavil se nepříjemného zrcadla. Rozloučil se s ním na nádraží po návratu z lovu na medvědy, kde mu celou noc předváděli ukázky ruského udatenství.

II

Doma Vronskij našel psaníčko od Anny. Psala: „Stůňu a jsem nešťastná. Nemohu z domu, ale také už nemohu vydržet bez Vás. Přijďte večer. Alexej Alexandrovič jede v sedm hodin na schůzi a bude pryč až do desíti.“ Vronskij se maličko zamyslel, jak je divné, že ho zve přímo k sobě přes manželův zákaz, ale nakonec se rozhodl, že pojede.

Vronskij byl letos v zimě povýšen na plukovníka, vystoupil z pluku a bydlil sám. Hned po snídani si lehl na pohovku a vzpomínky na nechutné výjevy, které viděl v posledních dnech, se mu v pěti minutách smíchaly a spojily se s představou Anny a nadháněče, který hrál významnou úlohu při lovu na medvědy. Vronskij usnul. Když se vzbudil, byla už tma, třásl se strachem a honem rozsvítil svíci. Co jen to bylo? Co se mu to hrozného zdálo? Ano, ten nadháněč, malý, špinavý a s rozježeným vousem, skloněn cosi dělal a najednou vychrlil francouzsky nějaká divná slova. Ano, nic jiného v tom snu nebylo, řekl si Vronskij. Ale proč to bylo tak děsivé? Živě si vybavil nadháněče i nepochopitelná francouzská slova, která ten muž pronášel, a po zádech mu přeběhl mráz.

„Pěkný nesmysl!“ řekl si a pohlédl na hodinky.

Bylo už půl deváté. Zazvonil na komorníka, narychlo se oblékl a vyšel ven. Už nadobro zapomněl na svůj sen a trápil se teď jen proto, že se opozdil. Když příjížděl k domu Kareninových, podíval se na hodinky a zjistil, že je za deset minut devět. Před hlavním vchodem stál vysoký úzký kočár s párem siváků. Vronskij poznal kočár Annin. „Jede ke mně,“ napadlo ho, „a bylo by to lepší. Nerad jdu do toho domu, ale stejně už se nemohu schovávat,“ řekl si a s postojem osvojeným už v dětství, s postojem člověka, který se nemá zač stydět, vystoupil ze saní a přistoupil ke dveřím. Dveře se otevřely a vrátný s plédem přes ruku zavolal na Annina kočího. Vronskij sice nebyl zvyklý všímat

si maličností, ale přesto mu teď neušel výraz překvapení, s kterým se na něho vrátný podíval. Ve dveřích se Vronskij málem srazil s Kareninem. Plynový hořák svítil rovnou na bezkrevný přepadlý obličej pod černým kloboukem a na bílý nákrčník, svítící z bobřího límce. Kareninovy strnulé kalné oči utkvěly na tváři Vronského. Vronskij se uklonil, kdežto Alexej Alexandrovič polkl naprázdno, zvedl ruku ke klobouku a příchozího minul. Vronskij ho viděl, jak nasedl do kočáru, aniž se ohlédl, jak si vzal oknem pléd a kukátko a zmizel. Vronskij vešel do předsíně. Vraštil obočí a oči mu plály zlostí a pýchou.

„Taková situace,“ říkal si. „Kdyby zápasil, hájil svou čest, mohl bych jednat, mohl bych dát průchod svým citům. Ale tahle slabost nebo ničemnost... Dělá ze mne podvodníka, ačkoli tím jsem nechtěl a nechci být.“

Po rozmluvě s Annou v zahradě Wredových smýšlel Vronskij v mnohém jinak. Bezděčně podléhaje slabosti Anny, která se mu odevzdala cele a jen od něho očekávala rozhodnutí o svém osudu, už předem smířena se vším, dávno už si nemyslel, že by jejich poměr mohl skončit, jak myslel kdysi. Ctižádostivé plány ustoupily opět do pozadí, a když poznal, že vybočil z okruhu činnosti, v kterém bylo vše přesně stanoveno, plně se oddal svému citu a ten cit ho k ní poutal stále mocněji.

Už v předsíni zaslechl její kroky, jak se vzdalují. Pochopil, že na něho čeká, že poslouchala a teď se vrátila do salónu.

„Ne!“ zvolala, jakmile ho uviděla, a už jí slzy vhrkly do očí. „Ne, jestli to takhle půjde dál, přijde to mnohem, mnohem dřív!“

„Copak, miláčku?“

„Co? Čekám, trápím se, hodinu, dvě hodiny... Ne, nebudu! Nemohu se s tebou hádat. Jistě jsi nemohl přijít. Ne, už nebudu!“

Položila mu obě ruce na ramena a dlouho se na něho dívala hlubokým, nadšeným a zároveň zpytavým pohledem. Zkoumala, zda se jeho tvář změnila za tu dobu, co ho neviděla. Jako při každém shledání si slučovala svou vysněnou představu o něm (daleko lepší, ve skutečnosti nemožnou) s tím, jaký byl doopravdy.

III

„Tys ho potkal?“ zeptala se, když si sedli ke stolu pod lampou. „To máš za trest, že jsi přišel pozdě.“

„Ale jak to? Měl přece být v radě?“

„Byl tam a vrátil se a zas někam jel. Ale nechme toho. Nemluv o tom. Kdes byl? Pořád s princem?“

Znala všechny podrobnosti z jeho života. Chtěl říci, že nespál celou noc a usnul, ale když viděl její vzrušenou šťastnou tvář, zastyděl se. Řekl tedy, že musel jet s hlášením o princově odjezdu.

„Ale teď už je po všem? Už odjel?“

„Chválabohu je po všem. Nevěřila bys, jak mi to bylo na obtíž.“

„Pročpak? Vždyť je to normální život vás všech, mladých mužů,“ řekla se svraštělým obočím, chopila se háčkování, které leželo na stole, a aniž o Vronského pohledem zavadila, snažila se vyprostit háček.

„Toho života jsem už dávno nechal,“ ozval se překvapen změněným výrazem její tváře a snažil se pochopit, co znamená. „A musím se přiznat,“ řekl s úsměvem, při němž odhalil husté bílé zuby, „že tenhle týden jsem se zrovna viděl v zrcadle, jak jsem tak pozoroval ten život, a nebylo mi to nijak příjemné.“

Držela háčkování v rukou, ale neháčkovala, nýbrž hleděla na Vronského a oči jí podivně, nepřátelsky svítily.

„Dnes dopoledne u mne byla Líza – oni si pořád troufají za mnou chodit, navzdory hraběnce Lydii Ivanovně,“ dodala, „a vyprávěla mi o vašich nočních orgiích. Takový hnus!“

„Chtěl jsem jenom říct, že...“

Skočila mu do řeči.

„To byla ta Tereza, s kterou ses znal dřív?“

„Chtěl jsem říct...“

„Vy muži jste tak ohavní! Vy si prostě neumíte představit, že žena na to nemůže zapomenout,“ pokračovala Anna s rostoucím rozhořčením, které mu prozradilo, proč je tak podrážděná. „Zvlášť žena, která nemůže nic vědět o tvém životě. Co vím? Co jsem věděla? Jen to, co mi řekneš. A kdo mi zaručí, žeš mi řekl pravdu...“

„Anno! Ty mě urážíš. Copak mi nevěříš? Copak jsem ti neříkal, že nemám jedinou myšlenku, kterou bych před tebou tajil?“

„Ano, ano,“ řekla v patrné snaze zapudit žárlivé myšlenky. „Ale kdybys věděl, jak jsem nešťastná! Věřím, věřím ti... Cos to říkal, povídej.“

Ale nemohl si hned vzpomenout, co chtěl říci. Návaly žárlivosti, která se jí poslední dobou zmocňovala stále častěji, ho děsily, a jakkoli se to snažil nedat najevo, budily v něm chlad, přestože věděl, že příčinou žárlivosti je láska k němu. Kolikrát si říkal, že její láska je štěstím; teď ho milovala, jak dokáže milovat žena, pro kterou láska převýšila všechny životní slasti, a přitom měl k štěstí mnohem dále než tenkrát, když se za ní rozjel z Moskvy. Tenkrát si myslel, že je nešťasten, avšak štěstí ho očekávalo v budoucnu; nyní cítil, že nejkrásnější štěstí už patří minulosti. Anna byla docela jiná, než jak ji viděl první dobu. Jak duševně, tak fyzicky se změnila k horšímu. Zesílila, a když před chvilkou mluvila o herečce, měla v obličeji zlý výraz, který ji hyzdil. Díval se na ni, jako se díváme na uvadlý květ, který jsme utrhlí a v kterém stěží poznáváme krásu, pro niž jsme jej utrhlí a zahubili. Ale přesto cítil, že tenkrát, kdy jeho láska byla silnější, byl by si ji mohl vyrvat ze srdce, kdyby si to mocně přál, ale nyní v této chvíli, kdy už si myslel, že k ní lásku necítí, věděl, že jejich svazek zpřetrhat nelze.

„Tak povídej, cos mi to chtěl říci o princovi? Už jsem běsa zahnal,“ dodala. Běs se mezi nimi říkalo žárlivosti. „Ano, tak cos to začal vykládat o princovi? Proč to bylo tak zlé?“

„Ach, to bylo nesnesitelné!“ snažil se zachytit ztracenou nit. „Když ho poznáš blíž, rozhodně tím nezíská. Kdybych ho měl charakterizovat,

je to skvěle vykrmené zvíře, jaká dostávají na výstavách první ceny, a nic jiného," řekl s nevolí, která ji zaujala.

„Ale jak to?“ namítla. „Přece je zcestovalý a vzdělaný?“

„Jeich vzdělání je docela jiné. Zřejmě je vzdělaný jen proto, aby měl právo vzděláním opovrhovat, jako opovrhují vším kromě živočišných požitků.“

„Ale vždyť vy všichni máte ty živočišné požitky rádi," pravila a tu opět upozoroval zamračený pohled, který se vyhybal jeho zrakům.

„Co se ho tolik zastáváš?“ řekl s úsměvem.

„Nezastávám se ho, je mi to docela jedno. Ale myslím si, kdybys taky neměl rád ty požitky, že by sis je dokázal odepřít. Jenže tobě působí potěšení, když se můžeš dívat na Terezu v rouše Evině..."

„Zase, zase ten nešťastný ďábel!" řekl Vronskij, vzal ji za ruku, kterou dala na stůl, a políbil ji.

„Ano, ale když si nemohu pomoci! Ty nevíš, co jsem se tu natrápila, když jsem na tebe čekala! Myslím, že nejsem žárlivá. Nejsem žárlivá. Věřím ti, dokud jsi tady se mnou. Ale když někde sám vedeš ten svůj život, v kterém se nevyznám..."

Odklonila se, konečně vyprostila háček z klubka, a už za pomoci ukazováčku rychle kladla jedno po druhém oka bílé vlny, lesklé v záři lampy, a jemné zápěstí ve vyšíváné manžetce se rychle, nervózně otáčelo.

„Tak co? Kdes potkal Alexeje Alexandroviče?" náhle zazněl nepřirozeně její hlas.

„Srazili jsme se ve dveřích.“

„A on se ti takhle uklonil?“

Protáhla obličej, přivřela oči, naráz změnila výraz, zkřížila ruce, a Vronskij náhle spatřil v její hezké tváři onen výraz, s kterým se mu uklonil Alexej Alexandrovič. Usmál se, zatímco Anna se vesele rozesmála milým, prsním smíchem, který patřil k jejím největším půvabům.

„Vůbec ho nechápu,“ pravil Vronskij. „Kdyby se po tvém doznání na letním bytě s tebou rozešel, kdyby mě vyzval na souboj... Ale tohle nechápu. Jak může snášet tenhle stav? Trpí, to je vidět.“

„Ten?“ s úsměškem řekla Anna. „Je dokonale spokojen.“

„Proč se tedy všichni trápíme, když by všechno mohlo být tak pěkné?“

„Jenom ne on. To bych ho nesměla znát, jak je docela prosycen lží. Copak je možné, když člověk něco cítí, žít jako žije on vedle mne? Nic nechápe ani necítí. Copak může člověk, který něco cítí, žít se svou neřestnou ženou pod jednou střechou? Copak by s ní mohl mluvit? Tykat jí?“ A opět ho bezděky napodobila: „Ty, ma chère, ty, Anno!“

„To není muž, není to člověk, ale panák! Nikdo to neví, ale já to vím. Já být na jeho místě, dávno bych zabila, roztrhala na kusy takovou ženu, jako jsem já, a neříkala bych: ty, ma chère, Anno. To není člověk, ale ministerský stroj. Nechápe, že jsem tvoje žena, že on je tu cizí a zbytečný... Nemluvme už o tom!“

„Nemáš pravdu, ne, ne, miláčku,“ řekl Vronskij, aby ji uklidnil. „Ale buďsi, nebudeme o něm mluvit. Pověz mi, cos dělala? Co je ti? Jaká je to nemoc a co říkal lékař?“

Dívala se na něho se škodolibou radostí. Asi našla na muži další komické, pitvorné rysy a čekala na příhodnou chvíli, aby se o nich zmínila. Ale Vronskij pokračoval:

„Domýšlím se, že to není nemoc, ale tvůj stav. Kdy to bude?“ Škodolibý záblesk v jejích očích pohasl, avšak jiný úsměv, úsměv vědoucí cosi, co Vronskij neznal, úsměv tichého smutku vystřídal její dřívější výraz.

„Brzo, už brzo. Říkal jsi, že naše situace je zoufalá a že ji musíme rozřešit. Kdybys věděl, jak jsem z toho nešťastná a co bych dala za to, abych tě mohla svobodně a směle milovat! Netrápila bych se ani bych netrápila tebe svou žárlivostí... A to už se stane brzo, jenže jinak, než si myslíme.“

A při pomýšlení, jak se to stane, připadala sama sobě tak politováníhodná, že se jí nahrnuly slzy do očí a nemohla dál. Položila ruku, skvící se v záři lampy prsteny a bělostí, na jeho rukáv.

„Bude to jinak, než si myslíme. Nechtěla jsem ti to říkat, ale tys mě k tomu přiměl. Brzo se všechno rozřeší a my všichni budeme mít klid a přestaneme se trápit.“

„Nerozumím ti,“ řekl, ač jí rozuměl.

„Ptal ses, kdy to bude? Už brzo. A já to nepřežiju. Nech mě domluvit!“ A překotně pokračovala. „Vím to, jsem si tím jistá. Umřu a jsem moc ráda, že umřu a vysvobodím sebe i vás.“

Slzy jí kanuly z očí. Sklonil se k její ruce a začal ji líbat, aby zakryl své rozčilení, k němuž sice nebylo důvodů, jak věděl, ale jež nedovedl přemoci.

„Takhle je to lepší, ano,“ říkala a pevně mu svírala ruku. „To je to jediné, co nám zbylo.“

Vzchopil se a vztyčil hlavu.

„Nesmysl! Co to říkáš za hloupé nesmysly!“

„Ne, je to pravda.“

„Co, co je pravda?“

„Že umřu. Zdál se mi takový sen.“

„Sen?“ opáčil Vronskij a v tom okamžiku si vzpomněl na nadháněče ze svého snu.

„Ano. Zdálo se mi to už dávno. Zdálo se mi, jak jsem vběhla do své ložnice a něco jsem si odtamtud potřebovala vzít nebo se na něco podívat. Víš, jak to ve snu bývá,“ říkala s očima rozšířenými hrůzou, „a v ložnici v koutě něco stálo.“

„Bože, taková hloupost! Snad bys nevěřila...“

Ale nedala se přerušit. To, co říkala, bylo pro ni příliš důležité. „A to něco se otočilo a najednou vidím, že je to takový chlap s rozčuchaným vousem, malý a strašlivý. Chtěla jsem utéct, ale on se nahnul nad pytle a začal se v něm hrabat...“

Ukázala, jak se přehraboval v pytli. V obličeji se jí zračila hrůza. A Vronskij při vzpomínce na svůj sen cítil, že stejná hrůza padá i na něho.

„Hrabal se v tom pytli a hrozně rychle drmolil francouzsky a víš, ráčkoval: Il faut le battre le fer, le broyer, le pétrir...⁴⁴ V té úzkosti jsem se chtěla vzbudit... Ale vzbudila jsem se ve snu. A začala jsem se v duchu ptát, co to znamená. A Korněj mi povídá: Umřete při porodu, při porodu, milá paní... Až jsem se vzbudila...”

„Takový nesmysl!“ řekl Vronskij, ale sám cítil, že jeho hlas zní pramálo přesvědčivě.

„Ale už o tom nemluvme. Zazvoň, řeknu, ať nám donesou čaj. Jen počkej, teď už dlouho nebudu...”

Ale vtom se zarazila. Její tvář se v mžiku proměnila. Hrůza a rozčilení ustoupilo výrazu tiché, vážné, blažené pozornosti. Nedovedl pochopit, co ta proměna znamená. Cítila v sobě hnutí nového života.

44 Musíme železo kout, roztírat je, hníst. (*franc.*)

IV

Po tom, co se ve dveřích svého domova setkal s Vronským, jel Alexej Alexandrovič do italské opery, jak také bylo jeho úmyslem. Vydržel tam dvě jednání a setkal se se všemi, s kým se potřeboval setkat. Po návratu domů si bedlivě prohlédl věšák, a když zjistil, že vojenský plášť už na něm nevisí, odebral se jako vždy do svého pokoje. Ale proti svému obyčeji neulehl a chodil sem a tam do tří hodin ráno. Hněval se na ženu, že nedbá pravidel slušnosti a nechce splnit jedinou podmínku, kterou si kladl – aby milenec nechodil za ní domů. Pocit zloby nedával Alexeji Alexandroviči pokoje. Nevyhověla jeho požadavku, tudíž ji musí potrestat a splnit svou pohrůžku, totiž požádat o rozvod a vzít jí syna. Věděl, s jakými obtížemi je to spojeno, ale když jednou řekl, že to provede, musel teď pohrůžku splnit. Hraběnka Lydie Ivanovna mu naznačovala, že je to nejlepší východisko, a poslední dobou dosáhla rozvodová praxe takové dokonalosti, že Alexej Alexandrovič viděl možnost zdolání formálních obtíží. Kromě toho, neštěstí nikdy nechodí samo, a otázka národnostních menšin i otázka zavražďování polí v Zarájské gubernii mu natropily v úřadě takové nepříjemnosti, že byl celou poslední dobu nanejvýš podrážděn.

Nespál celou noc a jeho zloba, narůstající jakousi obrovskou řadou, k ránu dostoupila vrcholu. Nakvap se oblékl, a jako by nesl pohár plný hněvu a bál se, že jej rozlije a že zároveň s hněvem pozbude i energie, kterou potřeboval k rozmluvě s ženou, vstoupil k ní hned, jakmile se dověděl, že už vstala.

Anna se domnívala, že svého muže dokonale zná, ale když k ní teď vstoupil, užasla. Čelo měl svráštěné, oči chmurně zíraly před sebe a vyhýbaly se jejím zrakům; ústa pevně a pohrdavě sevřená. V jeho chůzi, v pohybech i v tónu bylo odhodlání a neoblomnost,

jakou u něho ještě nepoznala. Vešel do pokoje a bez pozdravu zamířil rovnou k jejímu psacímu stolu, vzal si klíče a odemkl zásuvku.

„Co si přejete?“ vzkřikla Anna.

„Dopisy od vašeho milence.“

„Tady nejsou,“ řekla zavírajíc zásuvku. Ale ten pohyb ho utvrdil, že hádá správně. Hrubě odstrčil její ruku a hbitě popadl desky, o kterých věděl, že si do nich schovává nejdůležitější papíry. Anna mu chtěla desky vytrhnout, ale odstrčil ji.

„Sedněte si! Musím s vámi mluvit!“ Dal si portfej pod paží a sevřel jej loktem tak křečovitě, až se mu povytáhlo rameno.

S údivem, nesměle a mlčky na něho hleděla.

„Říkal jsem vám, že vám nedovolím, abyste přijímala návštěvy svého milence.“

„Musela jsem se s ním setkat, abych...“

Zarazila se, protože nemohla najít vhodnou výmluvu.

„Nezajímají mě podrobnosti, proč se žena musí setkat s milencem.“

„Chtěla jsem, jenom jsem...,“ vybuchla Anna. Jeho hrubost ji podráždila a dodala jí odvahy.

„Copak si neuvědomujete, jak snadno mě můžete urážet?“

„Urazit můžeme poctivého člověka, poctivou ženu, ale řekneme-li zloději, že je zloděj, je to pouhé konstatování faktu.“

„Ten nový rys, surovost, jsem ještě ve vás neznala.“

„Tomu říkáte surovost, když muž ponechává ženě volnost a chrání ji svým jménem a vymínuje si pouze, aby zachovávala pravidla slušnosti? To je surovost?“

„To je horší než surovost, je to ničemnost, abyste věděl!“ v návalu zloby vykřikla Anna a vstala, jako by chtěla odejít.

„Ne!“ rozkřikl se pisklavým hlasem, který teď zněl ještě o tón výše, uchopil Annu velkými prsty za ruku tak prudce, až jí zůstaly zarudlé stopy po náramku, na který přitlačil, a násilím ji usadil zpátky na místo. „Ničemnost? Chcete-li mermomocí užít toho slova,

pak ničemnost, to je – opustit muže a syna kvůli milenci a přitom jíst mužův chléb!“

Anna sklopila hlavu. Nevyslovila, co včera říkala milenci, že totiž *on* je její muž, kdežto manžel je zbytečný. Nevyslovila to, ba ani na to nepomyslela. Cítila, že manželova slova jsou pravdivá, a jenom řekla tiše: „Nemůžete mou situaci vylíčit hůř, než jak ji sama vidím, ale proč to všechno říkáte?“

„Proč to říkám? Proč?“ pokračoval stále tak hněvivě. „Abyste to věděla: poněvadž jste nevyhověla mému přání a nedbáte pravidel slušnosti, učiním opatření, aby byl tento stav ukončen.“

„Už bude beztak brzo ukončen,“ vypravila ze sebe a při pomyšlení na brzkou, nyní kýženou smrt jí opět vytryskly slzy z očí.

„Bude ukončen dřív, než si myslíte vy a váš milenec! Musíte ukázat živočišnou vášeň...“

„Alexeji Alexandroviči! Nemluvím o tom, že je to nešlechetoné, ale je prostě nepěkné, ubližovat slabšímu.“

„Ovšem, myslíte jen na sebe, ale utrpení člověka, který byl vaším mužem, vás nezajímá. Je vám jedno, že celý jeho život se zhatil, a co si propr... tropr... troprpěl.“

Alexej Alexandrovič mluvil tak rychle, že se zabrebl a vůbec nemohl to slovo vyslovit. Nakonec vyslovil *proprpěl*. Anně to přišlo k smíchu a hned se zastyděla, že jí může být něco k smíchu v takové chvíli. A poprvé se na okamžik vcítila, vžila se do jeho situace a bylo jí ho líto. Jenže co mohla říci anebo udělat? Svěsila hlavu a mlčela. Také chvíli mlčel a pak začal už méně pisklavým, studeným hlasem, s důrazem na slovech náhodně volených a nijak zvlášť významných.

„Přišel jsem vám říci...“

Pohlédla na něho. Ne, to se mi zdálo, usoudila vybavujíc si výraz jeho obličeje, když se přeřekl při slově „protrpěl“. Ne, může snad člověk s těma kalnýma očima, s tím samolibým klidem něco cítit?

„Nemohu nic změnit,“ zašeptala.

„Přišel jsem vám říci, že zítra odjíždím do Moskvy a už se do tohoto domu nevrátím, a zprávu o mém rozhodnutí dostanete prostřednictvím advokáta, kterému svěřím rozvodové řízení. Můj syn se odstěhuje k sestře,“ pravil Alexej Alexandrovič, usilovně vzpomínaje, co to chtěl říci o synovi.

„Chcete Serjožu jenom proto, abyste mi způsobil bolest,“ řekla s nevraživým pohledem. „Vy ho nemáte rád... Nechte mi Serjožu!“

„Ano, ztratil jsem i lásku k synovi, protože s ním je spjat můj odpor k vám. Ale přece ho nechám u sebe. Bud'te sbohem!“

A chtěl odejít, ale teď zadržela ona jeho.

„Alexeji Alexandroviči!“ zašeptala ještě jednou. „Nemám vám už co říct. Nechte mi Serjožu, dokud... Brzo budu rodit, nechte mi ho!“

Alexej Alexandrovič zrudl, vytrhl se jí a mlčky odešel.

V

V čekárně věhlasného petrohradského advokáta bylo plno, když tam Karenin vstoupil. Tři dámy – stará paní, mladá paní a obchodnická panička – a tři páni, německý bankéř s nádherným prstenem, vousatý obchodník a nazlobený úředník v uniformovaném fraku a s řádovým křížem na krku, čekali patrně už dlouho. Dva koncipienti psali u stolu, až pera skřípala. Psací náčiní, na které si Alexej Alexandrovič tolik potrpěl, bylo velice pěkné, to mu neušlo. Jeden z koncipientů, aniž se namáhal vstát, přimhouřil oči a zlostně se k němu obrátil.

„Co je libo?“

„Potřeboval bych mluvit s advokátem.“

„Pan šéf nemá čas,“ přísně odpověděl koncipient, ukázal perem na čekající klientelu a psal dál.

„Nemohl by si vyšetřit volnou chvíli?“ řekl Karenin.

„Nemá nikdy čas, je pořád zaneprázdněn. Račte počkat.“

„Tak mu laskavě odevzdejte mou navštívenku,“ pravil Alexej Alexandrovič důstojně, když viděl, že je nucen prozradit své inkognito.

Koncipient vzal navštívenku, jejíž obsah zřejmě neschvaloval, a odešel do vedlejší místnosti.

Alexej Alexandrovič v zásadě souhlasil s veřejným soudnictvím, ale v jistých detailech jeho praxe u nás nesouhlasil zcela, a to z vyšších služebních hledisek jemu známých, a zavrhoval je, pokud vůbec mohl zavrhnout něco, co nejvyšší moc schválila. Celý jeho život plynul v administrativní činnosti, a když tedy s něčím nesouhlasil, byl nesouhlas zmírněn vědomím, že omylům se nelze vyhnout a každá věc se dá napravit. V novém soudním zřízení neschvaloval poměry mezi advokáty. Ale dosud neměl s advokáty co činit, a proto je odmítal jen teoreticky; nyní však byl jeho zamítavý postoj posílen nepříjemným dojmem, kterým na něho působila advokátova čekárna.

„Pan šéf hned přijde,“ hlásil koncipient. A vskutku se za dvě minuty objevila ve dveřích vytáhlá postava starého právníka, který byl u advokáta na poradě, i advokát sám.

Advokát byl malý, podsaditý, plešatý muž s tmavým nazrzlým vousem, hustým světlým obočím a klenutým čelem. Byl vyšňořený jako ženich, od nákrčníku a dvojitého řetízku až po lakové střevíce. Měl chytrý venkovský obličej, ale vyparádil se jako hejsek bez kouska vkusu.

„Račte,“ obrátil se advokát ke Kareninovi. Zamračen pustil Karenina napřed a zavřel dveře.

„Není libo?“

Ukázal na křeslo u psacího stolu zavaleného papíry a sám se posadil na předsednické místo, zamnul si malé ruce s krátkými prsty porostlými bílými chloupky a naklonil hlavu na stranu. Ale sotvaže se v té póze uklidnil, přelétl nad stolem mol. Advokát kupodivu rychle rozpráhl ruce, chytil mola a zaujal dřívější pózu.

„Než začnu o mém případě,“ pravil Alexej Alexandrovič, který s údivem sledoval advokátovy pohyby, „musím upozornit, že případ, o kterém chci s vámi jednat, musí zůstat v tajnosti.“

Sotva patrný úsměv naježil advokátovi převalené nazrzlé kníry.

„Byl bych špatný advokát, kdybych neuměl zachovávat svěřená tajemství. Ale přejete-li si potvrzení...“

Karenin mu pohlédl do tváře a viděl, že chytré šedé oči se smějí a snad už všechno vědí předem.

„Znáte mé jméno?“ pokračoval Alexej Alexandrovič.

„Znám vás i vaši prospěšnou,“ advokát zase chytil mola, „činnost, jako ji konečně zná každý Rus,“ pravil s úklonou.

Alexej Alexandrovič vzdychl a sbíral odvahu. Ale když se konečně odhodlal, pokračoval svým pisklavým hlasem už směle, plynne a s důrazem na určitých slovech.

„Mám to neštěstí,“ začal, „že jsem oklamáný manžel a chtěl bych zákonitou cestou přerušit s ženou styky, totiž rozvést se, ale přitom tak, aby syn nezůstal matce.“

Advokátovy šedé oči se bránily smíchu, ale přece skákaly nezkrotnou radostí, a Alexej Alexandrovič viděl, že to není jen radost člověka, který dostal výhodnou zakázku, nikoli – byla tu vítězosláva a nadšení, byl tu záblesk, podobný zlověstnému záblesku, který Alexej Alexandrovič vídal v očích své ženy.

„Přejete si mou pomoc při rozvodu?“

„Ba právě, ale musím vás upozornit, že možná zneužiji vaší laskavé pozornosti. Přišel jsem k vám jen na předběžnou poradou. Přeji si rozvod, ale jde mi o to, jakou formou může být proveden. Není vyloučeno, že tato forma nebude odpovídat mým požadavkům, a pak bych upustil od zákonné žaloby.“

„Ó, to je tak vždycky,“ pravil advokát, „a vždycky to záleží na vás.“

Advokát sklopil oči k nohám Alexeje Alexandroviče, neboť cítil, že projevem své nezkrotné radosti by se mohl klienta nemile dotknout. Podíval se na mola, který mu prolétl před nosem, ale nechtyl ho z úcty k postavení Alexeje Alexandroviče.

„Ačkoli znám v hlavních rysech zákonná ustanovení v té věci,“ pokračoval Alexej Alexandrovič, „rád bych znal vůbec ony formy, jakými se záležitosti tohoto druhu vyřizují v praxi.“

„Přejete si,“ aniž zvedl oči, s jistým požitkem vpadl advokát do tónu svého klienta, „abych vám vyložil, jakými způsoby lze vaše přání realizovat.“

A když Alexej Alexandrovič souhlasně přikývl, advokát pokračoval a jen tu a tam vzhlédl letmo na klientův obličej, pokrytý skvrnami ruměnce.

„Rozvod podle našich zákonů,“ řekl s jemným nádechem nelihosti vůči našim zákonům, „je možný, jak víte, v těchto případech... Počkejte!“ obrátil se ke koncipientovi, který strčil hlavu do dveří, ale přece jen vstal, řekl mu několik slov a opět usedl. „V těchto

případech: tělesné vady manželů, dále nezvěstnost po dobu pěti let," řekl a zvedl krátký zarostlý prst, „dále cizoložství (toto slovo vyslovil s patrným požitkem). Tyto případy dále dělíme (zvedal tlusté prsty dál, ačkoli případy a další dělení zřejmě nemohly být klasifikovány společně) na: tělesné vady manžela nebo manželky, dále cizoložství manžela nebo manželky." Protože se mu už k počítání nedostávalo prstů, nechal ruku klesnout a pokračoval: „To je pohled teoretický, ale domnívám se, že jste mě ráčil vyhledat proto, abyste se dověděl něco o praktickém užití. A proto vám musím vzhledem k předchozímu sdělit, že všechny případy rozvodů se nakonec omezují na tyto důvody... Tělesné vady tu nejsou, pokud rozumím? Ani nezvěstnost?"

Alexej Alexandrovič přikývl na souhlas.

„Tyto důvody: cizoložství jednoho z manželů a usvědčení žalované strany podle vzájemné dohody, a bez takovéto dohody usvědčení neúmyslné. Musím připomenout, že poslední případ se v praxi zřídka vyskytuje," dodal advokát, letmo pohlédl na Karenina a zmlkl jako prodáváč pistolí, který vylicil přednosti té i oné zbraně a nyní čeká, co si kupující vybere. Avšak Alexej Alexandrovič mlčel, a proto advokát pokračoval: „Nejobvyklejší a nejjednodušší rozumný důvod je podle mého názoru cizoložství po vzájemné dohodě. Nedovolil bych si tento výraz, kdybych mluvil s člověkem nevzdělaným," připojil, „ale myslím, že mi rozumíte.“

Alexej Alexandrovič však byl tak rozrušen, že hned nepochopil, proč je cizoložství po vzájemné dohodě rozumné, a jeho pohled vyjádřil tyto rozpaky. Ale advokát mu přispěchal na pomoc.

„Lidé nadále nemohou spolu žít, to je daný fakt. A jestliže se v tom oba shodují, pak na podrobnostech a formální stránce nezáleží. Přitom je to nejjednodušší a nejspolehlivější způsob.“

Alexej Alexandrovič teď dokonale porozuměl. Měl však požadavky náboženské, které mu bránily, aby použil takového prostředku.

„To v daném případě nepřichází v úvahu,“ řekl. „Je zde možný jediný způsob: usvědčení neúmyslné, doložené dopisy, které mám k dispozici.“

Při zmínce o dopisech sevřel advokát rty a jemně, soucitně opovržlivě zasykl.

„Račte rozumět,“ začal. „O takových případech rozhodují, jak víte, církevní úřady. A důstojní arcikněží si v těchto věcech libují v nejmenších podrobnostech,“ vykládal s úsměvem, svědčícím o pochopení pro vkus arcikněží. „Dopisy mohou být bezesporu částečným důkazem. Ale důkazy musí být provedeny cestou přímou, totiž výpovědí svědků. Vůbec, poctíte-li mě svou důvěrou, přenechte mi volbu prostředků, jichž má být použito. Účel světí prostředky.“

„Když je to takové...,“ začal Karenin a náhle zbledl, ale v té chvíli advokát vstal a šel ke dveřím, protože koncipient ho zase vyrušil.

„Řekněte jí, že nejsme na trhu!“ pravil a vrátil se k Alexeji Alexandroviči.

Když se vracel na místo, nenápadně chytil dalšího mola. Můj ryp⁴⁵ bude v létě vypadat, pomyslně si chmurně.

„Ráčil jste tedy říci...,“ začal znovu.

„Oznámím vám své rozhodnutí písemně,“ řekl Alexej Alexandrovič, vstal a chytil se stolu. Chvilku stál mlčky, a pak dodal: „Mohu tedy z vašich slov učinit závěr, že rozvod je možný. Také bych vás prosil, abyste mi sdělil, jaké jsou vaše podmínky.“

„Možné je všechno, když mi poskytnete úplnou volnost jednání,“ vyhnul se advokát přímé odpovědi. „Kdy asi dostanu od vás zprávu?“ otázal se. Už mířil ke dveřím a oči i lakové botky se mu jen blýskaly.

„Do týdne. A sdělte mi laskavě, zda se ujmete tohoto případu a za jakých podmínek.“

„Milerád, prosím.“

45 Bavněná tkanina s podélnými nebo příčnými vroubky. *Pozn. red.*

Advokát se uctivě poklonil, propustil klienta, a jakmile osaměl, oddal se svému radostnému pocitu. Bylo mu najednou tak veselo, že proti svým zásadám slevil smlouvající paničce a přestal chytat moly, neboť definitivně usoudil, že na příští zimu si musí pořídit na nábytek nové aksamitové potahy, jako to má Sigonin.

VI

Karenin dobyl na zasedání komise sedmnáctého srpna skvělé vítězství, ale následky toho vítězství mu podrazily nohy. Nová komise pro všestranný výzkum životních podmínek národnostních menšin byla přičiněním Alexeje Alexandroviče jmenována a vypravena na místo velice rychle a energicky. Za tři měsíce podala zprávu. Životní podmínky národnostních menšin byly přezkoumány z politického, administrativního, ekonomického, etnografického, materiálního a náboženského hlediska. Na všechny otázky byly skvěle vypracovány odpovědi, o nichž nemohlo být pochyb, jelikož nebyly výplodem lidské mysli, vždy náchylné k omylům, nýbrž výplodem úřední činnosti. Všechny odpovědi byly výsledkem oficiálních údajů, hlášení okresních náčelníků a dozorčích kněží, a ta se zas opírala o hlášení obvodních správ a farářů; všechny odpovědi byly tudíž mimo veškerou pochybnost. Všecky ty otázky, například proč bývá neúroda, proč obyvatelstvo lpí na své víře apod., otázky, jež se bez dobrodiní úřední mašinerie neřeší a nemohou rozřešit po staletí, byly jasně a neomylně zodpověděny. Odpověď potvrdila názor Alexeje Alexandroviče. Ale Stremov, kterého poslední zasedání řádovalo do živého, použil po došlém hlášení komise zvláštní taktiky, jíž se Alexej Alexandrovič nenadál. Přesvědčil ještě několik členů, nečekaně se přidal k Alexeji Alexandroviči a nejenže ohnivě prosazoval opatření, navrhovaná Kareninem, ale také navrhl jiná radikální opatření podobného rázu. Tato opatření, ještě radikálnější než byla základní myšlenka Alexeje Alexandroviče, byla schválena, a tu vyšla najevo Stremovova taktika. Opatření vyhnaná do extrému se najednou ukázala tak hloupá, že státníci i veřejné mínění, inteligentní dámy i noviny zároveň – všecko se rozhořčeně obořilo na ně i na jejich uznávaného původce Alexeje Alexandroviče.

Stremov se stáhl do pozadí a předstíral, že se pouze slepě řídil Kareninovým plánem a nyní je sám překvapen a pobouřen tím, co se stalo. To Alexeji Alexandroviči podrazilo nohy. Ale přes otřesené zdraví a rodinné starosti se nevzdával. V komisi došlo k rozkolu. Někteří členové se Stremovem v čele omlouvali svůj omyl tím, že uvěřili revizní komisi vedené Alexejem Alexandrovičem, která podala zprávu, a říkali, že celá ta zpráva komise je nesmysl a nic než počmáraný papír. Karenin se skupinou lidí, kteří viděli nebezpečí v takovém revolučním postoji k úředním spisům, stále prosazoval údaje, vypracované revizní komisí. Nakonec z toho byl ve vyšších sférách i ve veřejnosti zmatek, a třebaže to každého převelice zajímalo, nikdo nemohl pochopit, zda národnostní menšiny vskutku strádají a hynou, nebo si žijí blahobytně. Z té příčiny a zčásti i pro pohrdání, které ho stihlo za manželčinu nevěru, měl nyní Alexej Alexandrovič pozici velmi vratkou.

A v této situaci pojal závažné rozhodnutí. K údivu komise prohlásil, že bude žádat o povolení, aby mohl odjet a studovat problém přímo na místě. Žádosti bylo vyhověno a Alexej Alexandrovič se vydal do vzdálených gubernií.

Odjezd Alexeje Alexandroviče způsobil velký rozruch, tím spíš, že krátce před odjezdem oficiálně vrátil s přípisem cestovné, které mu bylo vyplaceno na dvanáct koní k jízdě na místo určení.

„Myslím, že je to velice ušlechtilé,“ říkala o tom Betsy kněžně Mjagké. „K čemu vydávat peníze na poštovní vůz, když každý ví, že je dnes všude železnice?“

Ale kněžna Mjagká nesouhlasila a názor kněžny Tverské ji skoro popudil.

„Vám se to mluví,“ řekla, „když máte nevím kolik miliónů, ale já osobně jsem ráda, když muž jezdí v létě na revizi. Taková projížďka je zdravá a příjemná, a já už to mám tak zařízeno, že z těch peněz platím kočár a kočího.“

Cestou do vzdálených gubernií se Karenin stavil na tři dny v Moskvě.

Druhý den po příjezdu jel navštívit generálního gubernátora. Na křižovatce u Novinářské uličky, kde vždycky bývá shluk ekvipáží a drožek, náhle zaslechl své jméno, jež kdosi volal tak hlasitě a vesele, že nezbylo než se ohlédnout. Na rohu chodníku stál veselý, mladistvý, zářící Oblonskij v moderním krátkém kabátě a v moderním nízkém klobouku na ucho, zářil úsměvem bílých zubů mezi rudými rty a energicky a naléhavě volal a žádal, aby vůz zastavil. Držel se jednou rukou za okénko kočáru, který zastavil na nároží. Z kočáru vyhlížela ženská hlava v sametovém klobouku a dvě dětské hlavičky. Stěpan Arkad'jič se usmíval a kynul švagrovi. Dáma se mile usmívala a také na Alexeje Alexandroviče mávala. Byla to Dolly s dětmi.

Alexej Alexandrovič se nechtěl v Moskvě s nikým setkat, tím méně s bratrem své ženy. Smekl a chtěl jet dál, ale Stěpan Arkad'jič poručil jeho kočímu, aby zastavil, a rozběhl se sněhem k němu.

„No, že se nestydíš, žes nám nedal vědět! Už jsi tu dlouho? Byl jsem včera u Dusseaua a koukal jsem, že tam je na tabuli ‚Karenin‘, ale vůbec mě nenapadlo, že bys to mohl být ty!“ řekl Stěpan Arkad'jič. Strčil hlavu do okna kočáru. „Jinak bych byl za tebou zašel. Jsem moc rád, že tě vidím!“ Poklepával jednou nohou o druhou, aby z nich setřásl sněh. „Že se nestydíš, žes nám nedal vědět!“ opakoval.

„Neměl jsem kdy, mám plno práce,“ suše odpověděl Alexej Alexandrovič.

„Pojďme k manželce, moc ráda by tě viděla.“

Alexej Alexandrovič rozhrnul pléd, do kterého měl zabaleny zimomřivé nohy, vystoupil z kočáru a brodil se sněhem k Darje Alexandrovně.

„Copak, Alexeji Alexandroviči, proč se nám vyhýbáte?“ pravila Dolly s úsměvem.

„Měl jsem plno práce. Velice mě těší, že vás vidím,“ řekl tónem, který dával jasně na srozuměnou, že ho to velice mrzí. „Jak se vám daří?“

„A co dělá moje milá Anna?“

Alexej Alexandrovič cosi zamručel a chtěl odejít. Ale Stěpan Arkadjič ho zadržel.

„Zítřa něco podnikneme. Dolly, pozveš ho k obědu! Pozveme Koznyšova a Pescova, ať si užije moskevské inteligence.“

„Tedy přijed'te, prosím,“ řekla Dolly, „budeme vás čekat v pět, v šest hodin, jestli se vám to hodí. A co milá Anna? Tak dávno...“

„Daří se jí dobře,“ zamručel Alexej Alexandrovič a zaškaredil se. „Těšilo mě!“ A už se ubíral k svému povozu.

„Přijdete?“ zavolala Dolly.

Alexej Alexandrovič cosi řekl, ale v hluku projíždějících vozů Dolly nerozuměla.

„Zítřa se stavím!“ volal Stěpan Arkadjič.

Karenin nasedl do kočáru a zabořil se do něho, aby neviděl a nebyl viděn.

„Divný člověk!“ řekl Stěpan Arkadjič k ženě, podíval se na hodinky, poslal ženě a dětem vzdušný polibek a junácky vykročil po chodníku.

„Stivo! Stivo!“ zavolala za ním Dolly celá rudá.

Otočil se.

„Musím přece koupit kabát Gríšovi a Táně. Dej mi peníze!“

„Nech to být, řekni, že potom zaplatím.“ Oblonskij vesele pokynul známému, jedoucímu kolem, a zmizel.

VII

Příští den byla neděle. Stěpan Arkad'jič se stavil ve Velkém divadle na zkoušce baletu a odevzdal Máše Čibisovové, hezounké tanečnici, nedávno angažované na jeho přímluvu, korálky, které jí včera slíbil, a v zákulisní denní tmě se mu poštěstilo políbit ji na hezounkou rozzářenou tvářičku. Nepřišel jen s dárkem, také si s ní musel umluvit schůzku po představení. Vyložil jí, že na začátek baletu nemůže přijít, ale slíbil, že přijde na poslední jednání a pak spolu pojedou na večeři. Z divadla zajel Stěpan Arkad'jič do Ochotného rjadu, osobně vybral ryby a chřest k obědu a v poledne už byl u Dusseaua, kde měl navštívit tři lidi, šťastnou náhodou ubytované v jednom hotelu: Levina, který přijel nedávno z ciziny a ubytoval se zde, nového představeného, který právě nastoupil tento vyšší úřad a byl v Moskvě na inspekci, a švagra Karenina, jehož chtěl stůj co stůj přivést k obědu.

Oblonskij rád dobře poobědval, ale ještě raději obědy pořádal, obědy nijak okázalé, leč vybrané co do jídel a pití i co do výběru hostů. Program dnešního oběda se mu velice zamlouval. Budou mít pečené okouny, chřest a jako zlatý hřeb – znamenitý, ale jednoduchý rostbíf a vhodná vína, to pokud jde o jídlo a pití. Mezi hosty bude Levin a Kitty, a aby to nebylo nápadné, přijde také sestřenice a Ščerbackij mladší a jakožto zlatý hřeb Sergej Koznyšov a Alexej Alexandrovič. Sergej Ivanovič je Moskvan a filozof, Alexej Alexandrovič – Petrohradán a praktik. Pak ještě pozve známého nadšence a blázínka Pescova, liberála, mluvku, hudebníka, historika a přeroztomilého padesátiletého mladíka, který bude omáčkou nebo příkrmem ke Koznyšovovi a Kareninovi. Bude je provokovat a popichovat.

Druhá splátka za les už došla a ještě nebyla utracena, Dolly byla poslední dobou velice milá a hodná a představa oběda těšila Stěpana Arkad'jiče po všech stránkách. Byl v nejlepším rozmaru.

Vyskytovaly se i dvě okolnosti poněkud nemilé, avšak obě se utápěly v moři dobromyslného veselí, které bouřilo v nitru Stěpana Arkadjiče. Jaké to byly dvě okolnosti? Za prvé při včerejším setkání s Kareninem na ulici upozoroval, že švagr s ním jedná suše a stroze, a když si v duchu spojil výraz obličeje Alexeje Alexandroviče i fakt, že k nim nepřišel ani o sobě nedal vědět, s řečmi, které slyšel o Anně a Vronském, tušil, že mezi manželi něco není v pořádku.

To byla jedna nemilá věc. Dále bylo poněkud nemilé, že nový představený měl už jako všichni noví představení pověst hrozného člověka, který vstává v šest hodin ráno, dře jako kůň a stejnou dřinu vyžaduje od svých podřízených. Kromě toho se proslýchalo, že nový představený je neohrabaný jak medvěd a je prý stoupencem zcela opačného směru, než k jakému náležel jeho předchůdce a až dosud i Oblonskij. Včera se Stěpan Arkadjič dostavil do úřadu ve stejnokroji a nový představený byl velice vlídný a rozhovořil se s ním jako se starým známým. Proto pokládal Stěpan Arkadjič za svou povinnost učinit mu zdvořilostní návštěvu v parádním tříčtvrtečním kabátě. Představa, že by ho nový představený mohl nevlídně přijmout, byla tou druhou nepříjemnou věcí. Stěpan Arkadjič však instinktivně tušil, že všechno se vystříbří báječně. Všichni jsme jen lidé, tvorové chybující. Proč bychom se měli vztekat a hádat se? Tak uvažoval, když vcházel do hotelu.

„Bud' zdráv, Vasiliji,“ oslovil známého sluhu, když kráčel s kloboukem na ucho po chodbě. „Ty sis nechal narůst licousy? Levin je v čísle sedm, ne? Ukaž mi, kde to je, prosím tě. A zjisti mi, jestli by mě přijal hrabě Aničkin,“ zeptal se na nového představeného.

„Prosím,“ s úsměvem odpověděl Vasilij. „Pán už u nás dlouho nebyl.“

„Byl jsem tu včera, jenže jsem šel druhým vchodem. Tohle je číslo sedm?“

Levin stál s tverským sedlákem uprostřed pokoje a zrovna měřil loktem čerstvou medvědí kůži, když Oblonskij vešel.

„Ale, toho jste zastřelili?“ zvolal Stěpan Arkad’jič. „Krásný kus! To je medvědice? Zdravím tě, Archipe!“

Stiskl sedláčkovi ruku a posadil se na židli, ale svrchník ani klobouk si neodložil.

„Tak si přece odlož a sedni si na chvíli!“ řekl Levin a sundal mu klobouk.

„Ba ne, nemám kdy, přišel jsem jenom na okamžiček,“ řekl Stěpan Arkad’jič. Rozepnul si kabát, ale pak si ho nakonec svlékl a zdržel se celou hodinu, aby mohl s Levinem porozprávět o lovu a různých nejdůvěrnějších věcech.

„Tak povídej, prosím tě, cos dělal v cizině? Kdes byl?“ řekl Stěpan Arkad’jič, když vesničan odešel.

„Ale byl jsem v Německu, v Prusku, ve Francii, v Anglii, ale ne v hlavních městech, nýbrž v průmyslových, a viděl jsem mnoho nového. A jsem rád, že jsem se tam podíval.“

„Ano, znám tvůj názor na dělnický problém.“

„Vůbec ne, v Rusku nemůže být řeči o dělnické otázce. V Rusku máme problém vztahu dělného lidu k půdě. Mají ho i v cizině, jenže tam je to spravování toho, co se zkazilo, ale u nás...“

Oblonskij Levina pozorně poslouchal.

„Ano, ano!“ říkal. „Dost možná, že máš pravdu. Ale mám radost, žes tak plný optimismu. Lovíš medvědy, pracuješ a horuješ. Ščerbackij mi totiž říkal jak se s tebou tenkrát setkal, žes nějak malomyslný a pořád prý mluvíš o smrti...“

„Inu, na smrt nepřestávám myslet,“ řekl Levin. „Je to pravda, že bych už měl umřít. A že je to všechno nesmysl. Upřímně řečeno, na mé myšlence a práci mi sice hrozně záleží, ale v podstatě, jen se nad tím zamysli: vždyť celý ten náš svět je maličká plíseň usazená na nepatrné planetě. Ale my si myslíme, že můžeme dokázat něco velikého, nějaké myšlenky, činy! To všechno je zrnko písku.“

„Ale to, hochu, neříkáš nic nového.“

„Jistě. Ale víš, když si to člověk jasně uvědomí, nějak mu všechno připadá nicotné. Když pochopíš, že ne-li dnes, tedy zítra umřeš, všechno je tak nicotné. A já svou myšlenku pokládám za velice důležitou, ale zatím je stejně nicotná, i kdyby se dala uskutečnit. A tak člověk žije a rozptyluje se lovem nebo prací, jen aby nemusel myslet na smrt.“

Stěpan Arkad'jič se jemně a laskavě usmíval, když Levina poslouchal.

„Inu ovšem! Tak ses nakonec přidal ke mně. Pamatuješ, jak ses do mne obouval, že vyhledávám životní rozkoše? O moralisto, přísný nebud' tak!“

„Ne, přece je na životě pěkné, že...“ Levin nevěděl, jak dál. „Vlastně nevím. Vím jenom, že brzo umřem.“

„Ale proč brzo?“

„A víš, když myslíme na smrt, má pro nás život méně půvabu, ale zato jsme klidnější.“

„Naopak, ke konci je to ještě veselejší. Ale už musím jít,“ řekl Stěpan Arkad'jič a snad podesáté vstal.

„Ale ne, počkej ještě!“ zdržoval ho Levin. „Kdypak se teď zase uvidíme? Zítra odjízďím...“

„Já jsem ale! Proto jsem přišel... Určitě dnes přijď ke mně na oběd. Přijde tvůj bratr a taky můj švagr Karenin.“

„On je tady?“ řekl Levin a chtěl se zeptat na Kitty. Slyšel, že byla počátkem zimy v Petrohradě u sestry, choti diplomata, a nevěděl, zda se vrátila, či nikoli. Ale rozmyslil se a na nic se nevyptával. Ať už tam bude, či nebude, je to jedno.

„Tak přijdeš?“

„To víš.“

„Tak v pět, v tmavém.“

Oblonskij vstal a šel dolů k novému představenému. Tušení ho nezklamalo. Z hrozného nového představeného se vyklubal velice přívětivý muž, a Stěpan Arkad'jič s ním posvačil a zapovídal se tak, že se dostal ke Kareninovi až po třetí hodině.

VIII

Alexej Alexandrovič se vrátil z kostela a zůstal dopoledne doma. Měl za to dopoledne vyřídit dvě věci: za prvé přijmout deputaci národnostní menšiny, dlící toho času v Moskvě a cestující do Petrohradu, a udělit jí náležité pokyny; za druhé napsat slíbený dopis advokátovi. Deputace, třebaže vyslaná z podnětu Alexeje Alexandroviče, znamenala mnoho nepříjemností i nebezpečí, takže byl Karenin velice rád, že ji zastihl v Moskvě. Členové deputace neměli nejmenší ponětí o své úloze a povinnostech. Byli naivně přesvědčeni, že jejich úkolem je vyličít potřeby obyvatelstva i skutečný stav věcí, a požádat vládu o pomoc, ale naprosto nechápali, že některá jejich prohlášení a požadavky jdou na ruku nepřátelské straně, a tudíž maří celou věc. Karenin si dal s nimi velkou práci, napsal jim program, který měli dodržovat, a když je propustil, napsal do Petrohradu dopisy, kam má být deputace odkázána. Hlavní pomocnicí v té věci měla být hraběnka Lydie Ivanovna. Byla odbornice pro deputace a uměla natropit s deputací tolik hluku i dát jí pravý směr jako nikdo. Když měl Alexej Alexandrovič odbytou tuto věc, napsal také advokátovi. Bez váhání mu dal své svolení, aby jednal, jak uzná za vhodné. K dopisu přiložil tři psaníčka Vronského Anně, která našel v jejích deskách.

Od té doby, co Alexej Alexandrovič odešel z domova s úmyslem nevrátit se k rodině a co byl u advokáta a svěřil se alespoň jednomu člověku se svým úmyslem, zvláště od té doby, co tuto životní záležitost proměnil v záležitost papírovou, zvykal si na svůj úmysl stále víc a viděl nyní jasně, že může být proveden.

Zrovna zalepoval obálku s dopisem advokátovi, když uslyšel rámusit Stěpana Arkadžiče. Oblonskij se hlasitě hádal se sluhou a domáhal se, aby byl ohlášen.

Už je to jedno, pomyslel si Alexej Alexandrovič, tím lépe, alespoň mu hned řeknu, jak to vypadá mezi mnou a jeho sestrou, a vysvětlím, proč dnes k němu nemohu přijít na oběd.

„Ať jde pán dál!“ řekl hlasitě, sebral papíry a uložil je do mapy.

„Tak vidíš, že žvaníš a pán je doma!“ odpověděl hlas Stěpana Arkadjiče lokajovi, který ho nechtěl pustit, a Oblonskij vešel do pokoje.

V chůzi si svlékal kabát. „To jsem rád, že jsem tě zastihl! Doufám tedy...“ spustil Stěpan Arkadjič vesele.

„Nemohu přijít,“ chladně odtušil Karenin. Stál a ani hosta nevybídl, aby se posadil.

Alexej Alexandrovič hodlal ihned zaujmout chladný postoj, jaký musel zaujímat k bratrovi ženy, proti které zahájil rozvodové řízení. Ale nepočítal s mořem dobromyslosti, které se v duši Stěpana Arkadjiče vylévalo z břehů.

Stěpan Arkadjič zeširoka rozevřel jiskrné, jasné oči.

„Proč nemůžeš? Co tím chceš říci?“ v údivu řekl francouzsky. „Ne, už jsi slíbil. A všichni s tebou počítáme.“

„Chci říci, že k vám nemohu přijít, protože příbuzenské vztahy, které nás pojily, musí přestat.“

„Cože? Totiž jak to? Proč?“ s úsměvem pravil Stěpan Arkadjič.

„Protože žádám o rozvod s vaší sestrou, mou ženou. Byl jsem nucen...“

Avšak Alexej Alexandrovič ještě ani nedomluvil, když Stěpan Arkadjič udělal něco docela jiného, než Karenin očekával. Úžasem vyjel a klesl do křesla.

„Ne, Alexeji Alexandroviči, co to povídáš!“ zvolal Oblonskij a v jeho tváři se objevil bolestný výraz.

„Už je to takové.“

„Odpusť, ale nemohu, nemohu tomu věřit.“

Alexej Alexandrovič usedl, neboť poznal, že jeho slova neměla účinek, jaký očekával, že bude nucen všechno vysvětlit a přes všechno vysvětlování zůstane jeho poměr k švagrovi jako býval.

„Ano, jsem postaven před nemilou nutností žádat o rozvod.“

„Něco ti řeknu, Alexeji Alexandroviči. Znáš tě jako skvělého, spravedlivého člověka, znám Annu – odpusť, ale nemohu o ní změnit své mínění – jako výbornou, skvělou ženu, a proto odpusť, ale nemohu tomu věřit. To je nějaké nedorozumění.“

„Ano, kdyby to bylo pouhé nedorozumění...“

„Dovol, chápu,“ přerušil ho Stěpan Arkad’jič. „Ale ovšem... Hlavně se neukvapit. Jen se neukvapit!“

„Neukvapil jsem se,“ chladně pravil Karenin, „ale v takové věci se nemůžeme s nikým radit. Jsem pevně rozhodnut.“

„To je strašné!“ řekl Oblonskij s těžkým povzdechem. „Já bych udělal jednu věc, Alexeji Alexandroviči. Zapřísahám tě, udělej to! Ještě jsi nepodal žalobu, pokud jsem pochopil. Než ji podaš, sejdi se s mou ženou a promluv si s ní. Má Annu ráda jako sestru, má ráda tebe a je úžasná žena. Promluv si s ní, proboha! Udělej mi to k vůli, moc tě prosím!“

Alexej Alexandrovič se zamyslel a Stěpan Arkad’jič ho účastně pozoroval, aniž přerušil jeho mlčení.

„Půjdeš za ní?“

„Ani nevím. Proto jsem k vám nešel. Domnívám se, že naše vztahy se musí změnit.“

„Pročpak? To nenahlížím. Dovol mi, abych se domníval, že kromě našich příbuzenských vztahů chováš ke mně alespoň zčásti přátelské city, které jsem já vždycky choval k tobě... A opravdovou úctu,“ řekl Stěpan Arkad’jič a stiskl Kareninovi ruku. „I kdyby tvé nejhorší domněnky byly oprávněné, nikdy bych se neodvážil soudit tu nebo onu stranu a nevidím důvod, proč by se naše vztahy měly změnit. Ale teď to udělej, jdi za ženou.“

„Inu, díváme se na to každý jinak,“ prohodil Alexej Alexandrovič chladně. „Ale už o tom nemluvme.“

„Ne, proč bys k nám nemohl přijít? Aspoň dnes k obědu? Žena tě čeká. Přijď, prosím tě. A především si s ní pohovoř. Je úžasná žena. Proboha, na kolenou tě prosím!“

„Když si to tolik přejete, přijdu,“ řekl Alexej Alexandrovič s povzdechem. A aby zavedl řeč jinam, zeptal se na to, co je zajímalo oba – na nového představeného Stěpana Arkadjiče, člověka ještě dost mladého, který nečekaně dostal takové vysoké jmenování.

Karenin už dřív neměl hraběte Aničkina v lásce a vždycky se s ním rozcházel v názorech, ale teď už se nemohl ubránit nenávisti, pochopitelné každému úředníkovi, nenávisti člověka, který utrpěl ve službě porážku, k člověku, jenž byl povýšen.

„Tak co, už ses s ním setkal?“ řekl Alexej Alexandrovič s jizlivým úšklebkem.

„To víš, včera byl u nás v úřadě. Myslím, že se vyzná a je velice činný.“

„Dobře, ale nač je jeho činnost zaměřena?“ pravil Alexej Alexandrovič. „Na to, aby se pracovalo, nebo na to, aby se předělalo, co už se udělalo? Neštěstím našeho státu je papírové úřadování, jehož je důstojným představitelem.“

„Vážně nevím, co by se mu dalo vytknout. Jeho zaměření neznám, ale je fakt, že je dobrý chlap,“ řekl Oblonskij. „Teď jsem byl u něho a vážně je to dobrý chlap. Dali jsme si spolu přesnídávku a já jsem ho naučil dělat, víš, ten nápoj, víno s pomeranči. Báječně to osvěžuje. To je zvláštní, že to neznal. Moc mu chutnalo. Ne, je to vážně milý chlap.“

Stěpan Arkadjič pohlédl na hodinky.

„Prokristapána, čtyři pryč, a já ještě musím k Dolgovušinovi. Tak přijed', prosím tě, k obědu. Nedovedeš si představit, jak by mne a ženu mrzelo, kdybys nepřišel.“

Alexej Alexandrovič se rozloučil se švagrem už docela jinak, než ho přivítal.

„Slíbil jsem a přijdu,“ ozval se ponuře.

„Věř, že si to považuju, a doufám, že nebudeš litovat,“ řekl Oblonskij s úsměvem.

V chůzi si oblékl kabát, pleskl lokaje po hlavě, usmál se a vyšel z pokoje. Pak se zase vrátil ke dveřím.

„V pět hodin a v tmavém!“ zavolal ještě jednou.

IX

Táhlo už na šestou a někteří hosté už mezitím přijeli, když přijel i sám hostitel. Vstoupil společně se Sergejem Ivanovičem Koznyšovem a Pescovem, kteří se srazili u vchodu. Byli to hlavní představitelé moskevské inteligence, jak jim říkal Oblonskij. Oba se těšili vážnosti jak pro své povahové vlastnosti, tak pro svůj intelekt. Měli se navzájem v úctě, ale téměř vždycky měli mezi sebou obrovské, beznadějně rozpory – nikoli proto, že by se byli hlásili k opačným směrům, ale právě proto, že náleželi k témuž táboru (nepřátelé je zaměňovali), jenže v tomto táboře byl každý z nich jiného typu. A jelikož se nic nedá tak těžko uvést v soulad jako různost názorů v poloabstraktech, nikdy se názorově neshodli, ale už si dávno zvykli jenom se beze zloby navzájem posmívat svým nenapravitelným omylům.

Vcházeli do dveří a bavili se o počasí, když je Oblonskij dohonil. V salóne už seděl kníže Alexandr Dmitrijevič, tchán Oblonského, mladý Ščerbackij, Turovcyn, Kitty a Karenin.

Stěpan Arkadjič rázem poznal, že to v salóne bez něho nějak neklape. Darja Alexandrovna ve svátečních, hedvábných šedivých šatech, zřejmě ustaraná, že děti mají obědvat v dětském pokoji samy, i proto, že manžel dosud nepřišel, nedokázala bez něho jaksepatří promíchat celou tu společnost. Všichni seděli jak selské nevěsty (jak říkával starý kníže), patrně nechápali, kde se tu vzali, a ždímalí ze sebe slova, jen aby nemlčeli. Dobrák Turovcyn byl v tomto prostředí patrně nesvůj a úsměv tlustých rtů, kterým přivítal Stěpana Arkadjiče, výmluvně pravil: „No chlapče, tys mě ale usadil mezi moudré hlavy! Takhle se napít nebo jít do Château des fleurs, to je pro mne.“ Starý kníže seděl mlčky, pokukoval blýskavýma očkama ze strany na Karenina a Stěpan Arkadjič pochopil, že už si vymyslel nějaký

vtip a přišije jej tomu státnickému duchu, na něhož se mají hosté chytit jako na návnadu. Kitty se dívala na dveře a sbírala všechny síly, aby se nezačervenala, až přijde Konstantin Levin. Mladý Ščerbackij, který nebyl představen Kareninovi, hleděl dát najevo, že mu to nijak nevadí. Karenin si podle petrohradského obyčeje vzal k obědu v dámské společnosti frak a bílý nákrčník. Stěpan Arkadjič mu viděl na očích, že přijel jen proto, aby dodržel slovo, a že svou přítomností v této společnosti koná těžkou povinnost. On vlastně vytvořil mrazivé ovzduší, v kterém až do příchodu Stěpana Arkadjiče ztuhli všichni hosté.

Oblonskij vstoupil do salónu, omluvil se, že ho zdržel kníže, který mu vždycky dělal obětího beránka, kdykoli se opozdil nebo vůbec nepřišel, ve chvílce všechny seznámil, dal dohromady Alexeje Alexandroviče se Sergejem Koznyšovem a nadhodil jim téma poruštění Polska, kterého se hned chytili spolu s Pescovem. Turovcyna poplácal po rameni, pošeptal mu cosi žertovného a usadil ho k manželce a ke knížeti. Pak řekl Kitty, že jí to dnes moc sluší, a seznámil Ščerbackého s Kareninem. Ve chvílce promíslil to společenské těsto tak, že to byl salón k pohledání a hlasy se živě rozezněly. Chyběl už jen Konstantin Levin. Ale bylo to aspoň k něčemu dobré, protože v jídelně Stěpan Arkadjič k svému zděšení zjistil, že portské a sherry není od Levera, ale od Despreta, nařídil tedy, aby byl co nejrychleji poslán kočí k Leverovi, a pak se ubíral zpět do salónu.

V jídelně potkal Konstantina Levina.

„Nejdu pozdě?“

„Jako bys někdy chodil včas!“ řekl Stěpan Arkadjič a vzal ho pod paží.

„Máš tam hodně lidí? Kdo tam všechno je?“ vyzvídal Levin, oklepává si rukavicí sníh z čepice, a bezděčně se začervenál.

„Jenom naši lidé. Je tu Kitty. Pojd' už, seznámím tě s Kareninem.“

Oblonskij přes svou liberálnost věděl, že známost s Kareninem dělá každému dobře, a proto jím uctíval nejlepší přátele. Ale v té

chvíli nebyl Konstantin Levin schopen plně vychutnat požitky z takové známosti. Neviděl Kitty od památného večera, na kterém se setkal s Vronským, nepočítáme-li onu chvilku, kdy ji zahlédl na silnici. V hloubi duše věděl, že dnes se tu s ní setká. Ale aby si uchoval myšlenkovou volnost, horlivě se ujišťoval, že to neví. A když teď slyšel, že je zde, zmocnila se ho náhle taková radost a zároveň takový strach, až se mu tajil dech a slova mu vázla v hrdle.

Jaká asi bude? Taková, jako byla dřív, anebo taková, jako byla v kočáře? Co když Darja Alexandrovna říká pravdu? Proč by to vlastně nemohla být pravda?

„Ó prosím, seznam mě s Kareninem,“ vypravil ze sebe namáhavě, pln zoufalého odhodlání vkročil do salónu, a tu ji spatřil.

Nebyla ani taková jako kdysi, ani nevypadala jako tenkrát v kočáře. Byla docela jiná.

Byla ulekaná, plachá, ostýchavá a o to rozkošnější. Spatřila ho v okamžiku, jakmile vstoupil. Očekávala ho. Zaradovala se a upadla z té radosti do takových rozpaků, že jednu chvíli, právě když šel k hostitelce a znova na ni pohlédl, myslila si, stejně jako si myslil on i Dolly, jež všecko viděla, že to nevydrží a dá se do pláče. Zrudla, zbledla, zase zrudla a strnula v očekávání, jen rty se jí slabě škubaly. Přistoupil k ní, uklonil se a mlčky jí podával ruku. Nebýt slabého chvění rtů a zamžených očí, které se leskly vláhou, byl její úsměv skoro klidný, když řekla:

„Tak dlouho jsme se neviděli!“ A se zoufalým odhodláním mu stiskla ruku svou chladnou rukou.

„Vy jste mě neviděla, ale já jsem viděl vás,“ řekl Levin, rozzářen šťastným úsměvem. „Viděl jsem vás, když jste jela z nádraží do Jergušova.“

„Kdy?“ podivila se.

„Jela jste do Jergušova.“ Levin cítil, že se zalyká štěstím, které mu zaplavuje nitro. Že se kdy mohl opovážit slučovat myšlenku na něco

špatného s touto dojímavou bytostí! A věru, Darja Alexandrovna asi mluvila pravdu.

Oblonskij ho vzal za ruku a zavedl ho ke Kareninovi.

„Dovolte, abych vás seznámil.“ Představil je.

„Velice mě těší, že vás zase vidím,“ chladně řekl Alexej Alexandrovič a stiskl Levinovi ruku.

„Vy se znáte?“ žasl Štěpan Arkad'jič.

„Strávili jsme spolu tři hodiny ve vlaku,“ s úsměvem pravil Levin, „ale vystoupili jsme jako po maškarním plese, plni zvědavosti, aspoň já.“

„Vida! Račte prosím,“ řekl Štěpan Arkad'jič a pokynul směrem k jídelně.

Pánové se odebrali do jídelny a přistoupili ke stolu s předkrmy, na kterém bylo šestero druhů vodky, stejný počet druhů sýra se stříbrnými lopatičkami i bez nich, kaviár, sledě, rozmanité konzervy a talířky s nakrájenou houskou.

Pánové stáli kolem vonných vodek a předkrmů a rozmluva o poruštění Polska mezi Koznyšovem, Kareninem a Pescovem umlkala v předtuše oběda.

Koznyšovovi se nikdo nevyrovnal v umění okořenit konec nejabsurdnější vážné debaty nenadálým atickým⁴⁶ vtípem, který měnil náladu besedníků. Učinil tak i nyní.

Karenin dokazoval, že poruštění Polska může být skutečně jedině jako důsledek vyšších principů, jež mají být přínosem ruské administrativy.

Pescov trval na tom, že jeden národ asimiluje druhý jen při vyšší hustotě obyvatelstva.

Koznyšov uznával oba názory, ovšem s výhradami. Když odcházeli ze salónu, řekl na závěr debaty s úsměvem:

„Máme tedy pro poruštění jiných národů jediný prostředek – plodit co nejvíc dětí. Já a bratr jsme na tom nejhůř. Ale vy ženatí

46 Uhlazený, vytríbený. Pozn. red.

pánové, zvlášť vy, Stěpane Arkad'jiči, jednáte zcela vlastenecky. Kolik jich máte?“ obrátil se s vlídným úsměvem k hostiteli a nastavil mu kalíšek.

Všichni se rozesmáli a zvlášť vesele se smál Stěpan Arkad'jič.

„Ano, je to nejlepší prostředek!“ řekl žvýkáje sýr a nalil do nastaveného kalíšku vodku jakéhosi výjimečného druhu. Debata opravdu ustrnula na tomto žertu.

„Tenhle sýr není špatný. Bude libo?“ říkal hostitel. „Snad jsi nebyl zase cvičit?“ obrátil se k Levinovi a levou rukou mu ohmatával svaly. Levin se usmál, napjal paži a pod prsty Stěpanovi Arkad'jiči vyvstal pod jemným sukem kabátu ocelový hrbol jako hrouda sýra.

„To je mi biceps! Hotový Samson!“

„K lovu na medvědy je asi zapotřebí velké síly,“ prohodil Alexej Alexandrovič, mající o lovu jen velmi mlhavou představu, a při tom si mazal sýr, pod kterým se trhala pavučinová chlebová střídka.

Levin se usmál.

„Žádné. Naopak, i malé dítě dokáže zabít medvěda,“ řekl a s lehkou úklonou ustoupil dámám, které šly s paní domu ke stolu s pokrmy.

„Vy prý jste zabil medvěda?“ pravila Kitty a marně se snažila zachytit vidličkou neposlušný kluzký hříbek, potřásajíc krajkami, jimiž proběhlávala ruka. „Copak tam máte medvědy?“ dodala a s úsměvem k němu pootočila rozkošnou hlavinku.

Nebylo zdánlivě nic zvláštního na tom, co řekla, ale jaký nevýslovný význam obsahoval každý tón hlasu, každý pohyb rtů, očí, ruky, když to říkala! Byla tu prosba za odpuštění, důvěra i něha, nesmělá křehká něha, příslib i naděje i láska k němu, ve kterou se neodvážil věřit, ač se zalykal štěstím.

„Ne, byli jsme v Tverské gubernii. Na zpáteční cestě jsem se ve vlaku setkal s vaším švagrem, vlastně se švagrem vašeho švagra,“ řekl s úsměvem. „Bylo to komické setkání.“

A vesele a zábavně vyprávěl, jak po probdělé noci vtrhl v selském kožíšku do kupé Alexeje Alexandroviče.

„Průvodčí si řekl, že šaty dělají člověka, a chtěl mě hnát pryč. Ale já jsem se honem začal vyjadřovat vznešeným slohem a... vy,“ obrátil se ke Kareninovi, jehož jméno si nepamatoval, „vy jste mě taky chtěl nejdřív kvůli tomu nešťastnému kožíšku vyhnat, ale pak jste se mě zastal, za což jsem velmi vděčen.“

„Práva cestujících na výběr místa jsou vůbec značně neurčitá,“ podotkl Alexej Alexandrovič, utíraje si šátkem konečky prstů.

„Viděl jsem, že nevíte, co si o mně myslit,“ s dobráckým úsměvem pokračoval Levin, „ale já jsem si pospíšil s inteligentní debatou, abych odčinil svůj kožíšek.“

Koznyšov pokračoval v rozmluvě s paní domu. Poslouchal bratra jedním uchem a teď po něm zašilhal. Co se to s ním dnes děje? Tváří se tak vítězně, pomyslí si. Nevěděl, co Levin cítí, nevěděl, že mu narostla křídla. Levin věděl, že ona slyší jeho slova a že ho poslouchá ráda. A jen to ho zajímalo. Nejen v tomto pokoji, ale na celém světě existoval jen on sám, najednou nesmírně významný a důležitý pro sebe sama, a existovala ona. Cítil se na výši, z které se mu točila hlava, a kdesi tam daleko dole byli všichni ti milí, dobří Kareninové, Oblonští a celý svět.

Zcela nenápadně, aniž jim věnoval jediný pohled, ale jako by už pro ně nebylo jinde místo, posadil Štěpán Arkadjič Levina a Kitty vedle sebe.

„Sedni si třeba sem,“ řekl Levinovi.

Oběd byl stejně úžasný jako nádobí, na které si Oblonskij tolik potrpěl. Polévka à la Marie Louise se vydařila znamenitě; drobounké pirožky, rozplývající se v ústech, byly bezvadné. Dva sluhové a Matvej, všichni s bílými nákrčníky, konali svou práci s jídlem a pitím nenápadně, tiše a zručně.

Po materiální stránce se oběd vydařil; neméně se vydařil i po stránce nemateriální. Hovor, hned společný, hned ve skupinkách, neutíchal a ke konci oběda byl tak živý, že pánové vstali od stolu a pokračovali v debatě, dokonce Alexej Alexandrovič ožil.

X

Pescov měl rád, aby se všechno domluvilo do konce, a nespokojil se slovy Sergeje Ivanoviče Koznyšova tím spíš, že si uvědomil nesprávnost svého mínění.

„Nikdy jsem neměl na mysli,“ obrátil se při polévce k Alexejovi Alexandroviči, „pouhou hustotu obyvatelstva, nýbrž ve spojení se základy, nikoli s principy.“

„Myslím,“ pomalu a mdle odpovídal Karenin, „že je to jedno a totéž. Podle mého názoru může mít vliv na jiný národ jen takový národ, který je na vyšším stupni rozvoje, který...“

„Ale problém je právě v tom,“ přerušil ho svým basem Pescov, který měl vždycky naspěch, aby honem honem promluvil, a zřejmě vždy vkládal do svých slov celou duši, „co máme považovat za vyšší stupeň rozvoje. Vezměme si Angličany, Francouze, Němce – kdo z nich je na vyšším stupni? Kdo koho odnárodní? Vidíme, že Porýní se pofrancouzštilo, ale Němci přece nemají nižší úroveň!“ křičel. „Je v tom nějaký jiný zákon!“

„Domnívám se, že vliv je vždy na straně opravdové vzdělanosti,“ řekl Alexej Alexandrovič a povytáhl obočí.

„Ale co máme považovat za příznak opravdové vzdělanosti?“ tázal se Pescov.

„Myslím, že tyto příznaky jsou známy,“ pravil Alexej Alexandrovič.

„Jsou ale známy docela?“ s jemným úsměvem se vložil do hovoru Koznyšov. „Dnes se uznává, že pravé vzdělání může být jen vzdělání čistě klasické. Jenže vidíme rozhořčené spory mezi oběma stranami a nemůžeme popírat, že také opačný tábor uvádí pádné argumenty ve svůj prospěch.“

„Vy jste klasik, Sergeji Ivanoviči. Budete si přát červené?“ ozval se Oblonskij.

„Nevyslovuji své mínění o tom či onom typu vzdělání,“ se shovívavým úsměvem, jako by mluvil k dítěti, pravil Koznyšov a nastavil sklenici, „říkám jenom, že obě strany uvádějí pádné argumenty,“ pokračoval, obraceje se ke Kareninovi. „Jsem vzděláním klasik, ale osobně nevím, kam bych se měl v tomto sporu zařadit. Nevidím nepopíratelné důvody, proč je humanitním vědám dávána přednost před exaktními.“

„Přírodní vědy mají stejný pedagogicko-vzdělávací vliv,“ přisvědčil Pescov. „Vezměte si třeba astronomii, vezměte si botaniku, zoologii s jejím systémem obecných zákonů!“

„Nemohu s tím tak zcela souhlasit,“ namítl Alexej Alexandrovič. „Domnívám se, že nelze přehlížet, že sám proces studia jazykových forem působí zvláště blahodárně na duševní vývoj. Kromě toho nelze popírat ani to, že klasičtí autoři mají vysoce morální vliv, kdežto s vyučováním přírodním vědám jsou bohužel spojena škodlivá a mylná učení, která jsou morem naší doby.“

Koznyšov chtěl cosi říci, ale Pescov ho svým šťavnatým basem zarazil. Začal horlivě dokazovat nesprávnost tohoto názoru. Sergej Ivanovič klidně čekal, až se dostane ke slovu. Zřejmě měl pohotově vítěznou námitku.

„Ale,“ pravil s jemným úsměvem, obraceje se ke Kareninovi, „musíme uznat, že důkladně zvážit všechny klady a zápory těch i oněch vědních oborů je těžké a že otázka, čemu dát přednost, by nebyla vyřešena tak rychle a s konečnou platností, kdyby humanitní vzdělání nemělo onu přednost, o které jste se právě zmínil: mravní, řekněme rovnou, antinihilistický vliv.“

„Bezespору.“

„Kdyby klasické vědy neměly tuto výhodu antinihilistického vlivu, víc bychom o věci přemýšleli, zvážili bychom důvody obou stran,“ vykládal Sergej Ivanovič s jemným úsměvem, „nechali bychom volný průběh obojímu směru. Ale dnes víme, že ty pilulky klasického vzdělání obsahují léčivou moc antinihilismu, a klidně je

nabízíme našim pacientům... Ale co když chybí i tato léčivá moc?“ na závěr okořenil svou řeč pepřným vtípem.

Při pilulkách Sergeje Ivanoviče se dali všichni do smíchu a zvlášť hlasitě a vesele se smál Turovcyn, neboť se konečně dočkal švandy, na kterou se těšil celou dobu, co naslouchal debatě.

Oblonskij nechybil, když pozval Pescova. S Pescovem nemohla inteligentní rozprava ustát ani na minutu. Sotvaže Sergej Ivanovič uzavřel debatu obligátním vtípem, rozvířil Pescov otázku další.

„Nemůžeme souhlasit ani s tím,“ řekl, „že by vláda sledovala tento cíl. Vláda se patrně řídí obecnými hledisky, ale zůstává indifferentní k vlivům, jež mohou mít učiněná opatření. Například otázka ženského vzdělání by měla být pokládána za škodlivou, ale vláda organizuje kursy pro ženy a otvírá jim univerzity.“

A už rozhovor přeskočil na nové téma ženského vzdělání. Karenin vyslovil myšlenku, že vzdělání žen se obvykle směřuje s otázkou svobody žen, a jen proto může být pokládáno za škodlivé.

„Naopak soudím, že tyto dvě otázky úzce souvisí,“ řekl Pescov. „Je to bludný kruh. Žena je zbavena práv pro nedostatek vzdělání a nedostatek vzdělání je způsoben bezprávným postavením. Nesmíme zapomínat, že ujařmení ženy je tak dalekosáhlé a tak dávné, že si často nechceme uvědomovat, jaká propast nás od nich dělí,“ vykládal.

„Říkáte práva,“ začal Koznyšov, když se Pescov konečně odmlčel, „práva zastávat funkce porotců, radních, předsedů zemských výborů, práva na hodnosti úřednické, na členství v parlamentě...“

„Bezesporu.“

„Ale i když ženy mohou ve zcela výjimečných případech taková místa zastávat, přece jste myslím nesprávně užil výrazu ‚práva‘. Správnější by bylo říci: povinnosti. Každý uzná, že při výkonu nějaké funkce porotce, radního, telegrafního úředníka si uvědomujeme, že konáme povinnost. A proto je správnější říci, že ženy se domáhají povinností, a to zcela oprávněně. A nemůžeme než schvalovat tuto jejich snahu pomoci mužům ve společné práci.“

„Zcela správně,“ přisvědčil Karenin. „Problém je podle mého názoru jen v tom, zda jsou k těm povinnostem způsobilé.“

„Nejspíš budou velmi způsobilé,“ vložil se Stěpan Arkadjič, „až bude mezi nimi rozšířeno vzdělání. Vidíme to...“

„A co přísloví?“ ozval se kníže, který už dávno poslouchal, a oči mu potutelně svítily. „Před dcerami to mohu říci. Dlouhé vlasy...“

„Stejně se smýšlelo o černoších, dokud nebyli osvobozeni!“ řekl Pescov rozhořčeně.

„Jenom mi připadá divné, že se ženy domáhají nových povinností,“ pravil Koznyšov. „Zatímco bohužel vidíme, že muži se jim zpravidla vyhýbají.“

„S povinnostmi jsou spojena práva. Moc, peníze, pocty – o to ženám jde,“ mínil Pescov.

„To je totéž, jako kdybych se domáhal práva být kojnou a cítil bych se dotčen, že za to ženám platí, ale mně nechtějí,“ přisadil si kníže.

Turovcyn vypukl v hlasitý smích a Sergej Ivanovič zalitoval, že to neřekl sám.

I Karenin se usmál.

„Ano, ale muž nemůže kojit,“ řekl Pescov, „ale žena...“

„Ba nejeden Angličan odkojil na lodi své děti,“ dovolil si starý kníže v přítomnosti dcer tuto rozpustilost.

„Kolik je takových Angličanů, tolik bude i žen úřednic,“ navázal Sergej Ivanovič.

„Ano, ale co má dělat děvče, které nemá rodiče?“ vmísil se do hovoru Oblonskij, vzpomínaje na Čibisovovou, kterou měl stále na mysli, když souhlasil s Pescovem a připojoval se k jeho mínění.

„Kdyby se případ takového děvčete důkladně rozebral, zjistíme, že to děvče opustilo rodinu, ať už svou vlastní, nebo sestřinu, kde se mohlo věnovat ženskému zaměstnání,“ náhle zasáhla podrážděně do rozmluvy Darja Alexandrovna, patrně tušíc, jaké děvče má Stěpan Arkadjič na mysli.

„Ale my hájíme zásadu, ideál!“ zvučným basem odporoval Pes-cov. „Žena chce mít právo na nezávislost, na vzdělání. Vědomí, že je to nemožné, ji tíží a skličuje.“

„A mne zas tíží a skličuje, že mě nepřijmou za kojnou do nalezin-ce,“ opět řekl kníže k velkému potěšení Turovcyna, který smíchy upustil chřest tlustým koncem do omáčky.

XI

Společného rozhovoru se účastnili všichni kromě Kitty a Levina. Zpočátku, když se mluvilo o vlivu jednoho národa na druhý, přicházelo Levinovi bezděčně na mysl všecko, co mohl k té otázce poznamenat. Ale myšlenky, kdysi pro něho důležité, mu vířily v hlavě jako ve snu a už pro něho neměly nejmenší význam. Bylo mu až divné, proč všichni tak horlivě mluví o věcech, na kterých nikomu nezáleží. I Kitty by snad mělo zajímat, co říkali o právech a vzdělání žen. Kolikrát o tom přemýšlela, když vzpomínala na svou přítelkyni z ciziny Váreňku, na její tíživou závislost, kolikrát přemýšlela o sobě, co bude s ní, jestliže se nevdá, a kolikrát se o to hádala se sestrou! Ale teď ji to ani dost málo nezajímalo. Rozmlouvala s Levinem a nebyla to ani rozmluva, ale jakési tajemné dorozumění, které je každým okamžikem stále víc sbližovalo a budilo v nich radostnou bázeň před neznámem, do kterého vstupovali.

Nejprve Levin na Kittinu otázku, jak ji loni mohl zahlédnout v kočáře, vyprávěl, jak šel z luk po silnici a potkal ji.

„Bylo to časně ráno. Asi jste se zrovna vzbudila. Vaše paní matka spala v koutku. Bylo nádherné jitro. Jdu a myslím si – čípak je to kočár? Krásné čtyřspřeží s rolníčkami, a na okamžik jste se mihla kolem, viděl jsem okénkem, jak takhle sedíte, oběma rukama držíte tkaničky čepečku a hrozně o něčem přemýšlíte,“ říkal s úsměvem. „Tolik bych si přál vědět, nač jste tenkrát myslila. Na něco důležitého?“

Snad jsem nebyla rozcuchaná, napadlo ji. Ale když viděla úsměv nadšený, vyvolaný těmi podrobnostmi v jeho vzpomínce, cítila, že tehdy naopak působila velice hezkým dojmem. Zarděla se a radostně se zasmála.

„Opravdu už ani nevím.“

„Ten Turovcyn se tak hezky směje!“ řekl Levin. Zálibně pozoroval jeho vlahé oči i tělo otrásající se smíchem.

„Znáte ho dlouho?“ zeptala se Kitty.

„Kdo by ho neznal?“

„Ale vidím, že si o něm myslíte, že je špatný člověk.“

„Špatný ne, ale je to nula.“

„A to zas nemáte pravdu! Už si to nemyslete!“ řekla Kitty. „Taky jsem o něm nemávala valné mínění, ale je to ohromně milý a hodný člověk. Má zlaté srdce.“

„Jak jste mohla poznat, jaké má srdce?“

„Jsme velcí přátelé. Zním ho moc dobře. Loni v zimě, brzo po tom, co... co jste byl u nás,“ řekla s provinilým a zároveň důvěřivým úsměvem, „dostaly všechny Dolliny děti spálu a on se u nich náhodou zrovna stavil. A představte si,“ dodala šeptem, „bylo mu jí tak líto, že tam zůstal a pomáhal jí děti ošetřovat. Ano. Celé tři týdny strávil u nich a opatroval děti jako chůva.“

„Vykládám Konstantinovi Dmitričovi, jak byl Turovcyn u vás, když děti měly spálu,“ naklonila se k sestře.

„Ano, byl úžasný, báječný!“ řekla Dolly. Podívala se na Turovcyna, který tušil, že se mluví o něm, a jemně se na něho usmívala. I Levin na něho ještě jednou pohlédl a divil se, že dřív nechápal, jak okouzlující je to člověk.

„Moc a moc se omlouvám a už nikdy nebudu o nikom špatně smýšlet!“ řekl vesele, a tím upřímně vyjádřil, co nyní cítil.

XII

V navázané rozmluvě o právech žen se naskýtaly otázky nerovnoprávnosti v manželství, otázky v přítomnosti dam choulostivé. Pescov na ně při obědě několikrát narazil, ale Koznyšov a Oblonskij obezřetně zaváděli řeč jinam.

Když potom vstali od stolu a dámy odešly, Pescov je nenásledoval, ale obrátil se ke Kareninovi a začal vykládat o hlavní příčině nerovnosti. Podle jeho názoru záležela nerovnost v tom, že nevěra ženina a nevěra mužova jsou nestejně trestány jak podle zákona, tak ve veřejném mínění.

Stěpan Arkadjič pospíšil ke Kareninovi a nabídl mu, aby si šel zakouřit.

„Děkuji, nekouřím,“ klidně odmítl Karenin, a jako by chtěl schválně dokázat, že se té rozmluvy nebojí, obrátil se s chladným úsměvem k Pescovovi.

„Domnívám se, že základy takového názoru tkví v podstatě věci,“ řekl a chtěl jít do jídelny. Ale tu se k němu znenadání obrátil Turvcyn.

„Aráčil jste slyšet o Prjačnikovovi?“ Byl rozjařen vypitým šampaňským, dlouhé mlčení už ho skličovalo a čekal jen na příležitost, kdy by je mohl přerušit. „Vasja Prjačnikov,“ řekl s dobromyslným úsměvem na vlahých rudých rtech, obraceje se především k nejváženějšímu hostu, k Alexejovi Alexandroviči, „jak jsem dnes slyšel, se bil v Tveru v souboji s Kvytským a zabil ho.“

Jako se nám vždycky zdává, že jsme se naschvál uhodili zrovna do bolavého místa, tak i Stěpan Arkadjič nyní cítil, že se řeč jako z udělání točí kolem ožehavé otázky. Chtěl si švagra zase odvést, ale sám Alexej Alexandrovič vyzvídál:

„Proč se Prjačnikov bil?“

„Kvůli ženě. Pašák! Vyzval soka a zabil ho!“

„Ach tak!“ lhostejně prohodil Alexej Alexandrovič a vytáhl obočí. Pak se ubíral do salónu.

„Jsem tak ráda, že jste přišel,“ řekla mu s polekaným úsměvem Dolly, když se potkali v průchodícím salónku, „musím s vámi mluvit. Sednem si tady.“

Karenin stále s tím výrazem lhostejnosti, který mu dodávalo povytažené obočí, usedl vedle Darji Alexandrovny a strojeně se usmál.

„Tím spíš,“ řekl, „že jsem se také chtěl omluvit a už se odporoučet. Musím zítra jet.“

Darja Alexandrovna byla pevně přesvědčena o Annině nevině a cítila, že bledne a rty se jí chvějí hněvem na toho bezcitného chladného člověka, který se tak klidně chystá zničit její nevinnou přítelkyni.

„Alexeji Alexandroviči,“ začala, hledíc mu se zoufalým odhodláním do očí. „Ptala jsem se vás na Annu a vy jste mi neodpověděl. Co je s ní?“

„Daří se jí myslím dobře, Darjo Alexandrovno,“ odpověděl Alexej Alexandrovič, ale ani se na ni nepodíval.

„Alexeji Alexandroviči, odpusťte mi, nemám právo... Ale mám Annu ráda jako sestru a vážím si jí. Prosím vás, moc vás prosím, řekněte mi, co se mezi vámi přihodilo. Co jí máte za zlé?“

Alexej Alexandrovič se zamračil, téměř zavřel oči a svěsil hlavu.

„Myslím, že vám manžel sdělil, z jakých důvodů pokládám za nutné změnit svůj někdejší vztah k Anně Arkad'jevně,“ řekl. Nedíval se jí do očí, ale bezděčně se ohlížel po Ščerbackém, který zrovna procházel salónkem.

„Nevěřím, nevěřím, nemohu tomu věřit!“ lomíc hubenýma rukama, řekla Dolly s energickým gestem. Rychle vstala a položila ruku Alexejovi Alexandroviči na rukáv. „Tady by nás rušili. Pojd'te sem, prosím.“

Dollino rozčilení na Alexeje Alexandroviče účinkovalo. Vstal a šel poslušně za ní do domácí učebny. Usedli ke stolu, potaženému voskovaným plátnem, rozrytým kapesními nožíky.

„Nevěřím, nevěřím tomu!“ opakovala Dolly a snažila se zachytit jeho uhýbavý pohled.

„Nelze nevěřit faktům, Darjo Alexandrovno,“ řekl s důrazem na slově *faktům*.

„Ale co udělala? Co vlastně udělala?“

„Zapomněla na své povinnosti a byla nevěrná svému muži. Tohle udělala.“

„Ne, ne, to není možné! Ne, proboha, vy jste se zmýlil!“ řekla Dolly s přivřenýma očima a rozčileně si třela spánky.

Alexej Alexandrovič se studeně usmál pouze rty, aby jí i sobě samému ukázal, jak pevné je jeho přesvědčení. Ale tato vášnivá obhajoba, když ho nezviklala, jitřila jeho ránu. Začal velmi zprudka.

„Těžko se mýlit, když to žena manželovi sama oznámí. Když mu oznámí, že osm let života a syn, že to všechno je omyl a že chce začít žít znova,“ řekl a zlostí až supěl.

„Anna a špatnost – to mi prostě nejde dohromady, nemohu tomu věřit.“

„Darjo Alexandrovno!“ Ted' už jí pohlédl zpříma do vzrušeného dobromyslného obličeje a cítil, jak se mu bezděky rozvazuje jazyk. „Dal bych nevím co za to, kdybych ještě mohl pochybovat. Dokud jsem pochyboval, bylo mi sice zle, ale přece lépe než teď. Dokud jsem pochyboval, měl jsem naději. Ale teď žádnou naději nemám, a přece o všem pochybuji. Tolik o všem pochybuji, že nenávidím syna a někdy nevěřím, že je to můj syn. Jsem velice nešťasten.“

Nemusel to ani říkat. Darja Alexandrovna to poznala, jakmile jí pohlédl do obličeje. A tu jí ho přišlo líto a víra v nevinu přítelkyně byla otřesena.

„Ach, to je hrozné, hrozné! Ale je to skutečně pravda, že jste se rozhodl pro rozvod?“

„Rozhodl jsem se pro krajní opatření. Nic jiného mi nezbývá.“

„Nic jiného, nic jiného nezbývá...“, opakovala se slzami v očích. „I ne, zbývá!“

„Nejhorší v takovém neštěstí je, že nesmíme jako v jiných případech, v případech ztráty, úmrtí, nést kříž, ale musíme jednat,“ pravil, jako by uhádl její myšlenku. „Člověk se musí vymanit z ponižujícího postavení, v kterém se octl. Přece není možné žít ve třech.“

„Chápu, chápu to velmi dobře,“ pravila Dolly a sklopila hlavu. Chvíli mlčela, myslila na sebe, na své rodinné trápení, až najednou energicky vztyčila hlavu a prosebně sepjala ruce. „Ale počkejte! Jste přece křesťan. Pomyslete na ni! Co s ní bude, když ji opustíte?“

„Myslí jsem, Darjo Alexandrovno, hodně jsem myslel,“ řekl Alexej Alexandrovič. V obličeji mu vyrazily rudé skvrny a kalné oči zíraly přímo na ni. Darja Alexandrovna ho teď litovala z celé duše. „Učinil jsem tak po tom, co mi sama řekla o mé pohaně. Nechal jsem všechno při starém. Poskytl jsem jí příležitost k nápravě, snažil jsem se ji zachránit. A co se stalo? Nesplnila nejmírnější požadavek – zachování slušnosti,“ říkal stále víc rozhorlen. „Zachraňovat můžeme člověka, který nechce zahynout. Ale když jde o povahu natolik zkaženou a zvrhlou, že zkáza se jí jeví jako spása, co potom zbývá?“

„Všecko, jenom ne rozvod!“ odpověděla Dolly.

„Ale co všecko?“

„Ne, to je hrozné. Nebude ničí žena, bude ztracená!“

„Ale co mohu dělat?“ Alexej Alexandrovič pokrčil rameny a vytáhl obočí. Vzpomínka na poslední ženin prohřešek ho tak podráždila, že byl zase chladný jako na začátku rozmluvy. „Velice vám děkuji za účast, ale už musím jít,“ řekl a vstal.

„Ne, počkejte! Nesmíte ji zničit. Počkejte, řeknu vám něco o sobě. Vdala jsem se a muž mě klamal. V té zlobě, ze žárlivosti jsem chtěla se vším skoncovat, chtěla jsem sama... Ale vzpamatovala jsem se. A kdo myslíte, že mě zachránil? Anna. A tak žiju. Děti rostou, muž se vrací k rodině a uvědomuje si, že chybil, očišťuje se, je lepší a já žiju... Odpustila jsem a vy také musíte odpustit!“

Alexej Alexandrovič poslouchal, avšak její slova už neúčinkovala. Opět vzkypěla všechna zloba onoho dne, kdy se rozhodl pro rozvod. Zapudil tuto vzpomínku a spustil řezavě, hlasitě:

„Odpustit nemohu ani nechci a považoval bych to za nesprávné. Udělal jsem pro tu ženu vše, a ona mě zašlapala do bláta, které jí tolik vyhovuje. Nejsem zlý člověk, jakživ jsem k nikomu nechoval nenávist, ale ji nenávidím k smrti a nemohu jí ani odpustit, poněvadž ji příliš nenávidím za všechno zlo, které mi způsobila!“ vypravil ze sebe a v hlase se mu chvěly slzy zloby.

„Milujte ty, kdož vás nenávidí,“ nesměle zašeptala Darja Alexandrovna.

Alexej Alexandrovič se pohrdavě ušklíbl. To znal už dávno, ale nedalo se to uplatnit v jeho případě.

„Milujte, kdož vás nenávidí, ale milovat toho, koho nenávidíme, není možné. Odpustte, že jsem vám zkazil náladu. Každý má svého dost!“ A už se Alexej Alexandrovič dokonale ovládl, klidně se rozloučil a odjel.

XIII

Když se vstalo od stolu, Levin by byl nejraději šel za Kitty do salónu. Ale obával se, aby jí nebylo nemilé, že se jí tak nápadně dvoří. Setrval v kroužku pánů a účastnil se společné debaty, a třebaže se na Kitty nedíval, tušil její pohyby, její pohledy i místo, kde byla v salóně.

Už nyní a bez nejmenšího úsilí plnil daný slib – smýšlet vždy o všech lidech dobře a vždycky mít všecky rád. Hovor se stočil na rolnickou občinu, v které Pescov spatřoval jakýsi základ, základ sborový, jak jej nazýval. Levin nesouhlasil ani s Pescovem, ani s bratrem, který jaksi svérázně uznával i neuznával význam ruské rolnické občiny. Ale rozprávěl s nimi a jen se snažil smířit a zmírnit jejich námitky. Nijak ho nezajímalo, co sám říká, ještě méně ho zajímalo, co říkají druzí, a měl jediné přání – aby jim a všem bylo hezky a příjemně. Věděl teď, že je důležité jedno jediné. A to jedno jediné bylo nejprve tam v salóně a potom se začalo blížit a stanulo u dveří. Aniž se otočil, cítil na sobě upřený pohled i úsměv, takže neodolal a obrátil se. Stála se Ščerbackým ve dveřích a dívala se na něho.

„Myslíl jsem, že jdete ke klavíru,“ řekl a šel k ní. „Co mi na venkově opravdu chybí, je hudba.“

„Ne, jenom jdeme pro vás, a děkuji vám,“ pravila, odměňujíc ho úsměvem jako darem, „že jste přišel. Že se vám chce se hádat! Beztak člověk nikdy druhého nepřesvědčí.“

„Ano, to je pravda,“ souhlasil Levin, „většinou se vášnivě přeme jen proto, že nemůžeme pochopit, co vlastně chce dokázat protivník.“

Levin často pozoroval při sporech mezi těmi nejrozumnějšími lidmi, že po obrovském úsilí, po obrovském množství jemných logických nuancí a slov debatěři nakonec docházeli k poznání, že to, co se dlouho a v potu tváře snažili jeden druhému dokázat, už

dávno a dávno, hned na začátku sporu věděli, ale že každý má jiné záliby, a proto nechce jmenovat, na čem mu záleží, aby neutrpěl porážku. Často pozoroval, že někdy člověk během sporu pochopí, na čem záleží odpůrci, a najednou sám nalezne v té věci zalíbení a rázem souhlasí, a pak všechny argumenty odpadávají jako zbytečné. Ale někdy měl zkušenost opačnou: konečně vyslovíte, oč vám jde a pro co si vymýšlíte argumenty, a jestliže to náhodou vyslovíte pěkně a upřímně, odpůrce najednou souhlasí a přestává se přít. To právě měl na mysli.

Kitty svraštila čelo, jak se snažila mu porozumět. Ale sotva jí to začal vysvětlovat, už pochopila.

„Chápu: musíme poznat, oč se hádá, na čem mu záleží, a pak můžeme...“

Dokonale uhádla a vyjádřila, co měl na mysli, i když to vyjádřil neobratně. Levin se radostně usmál, tolik ho ohromil ten přechod od zmateného rozvláchného sporu s Pescovem a s bratrem k tomuto lakonickému a jasnému vyjádření nejsložitějších myšlenek, účinnému bez zbytečných slov.

Ščerbackij se vzdálil a Kitty přistoupila k rozloženému karetnímu stolku, posadila se, vzala do ruky křídu a kreslila spirály po novém zeleném sukně.

Vrátili se k hovoru, načatému při obědě: o svobodě a zaměstnání žen. Levin souhlasil s názorem Darji Alexandrovny, že neprovdané děvče si může najít vhodné ženské zaměstnání v rodině. Na důkaz uváděl, že žádná rodina se nemůže obejít bez pomocnice, že v každé chudé i zámožné rodině jsou a musí být chůvy, ať už najaté, anebo z přízně.

„Ne,“ řekla Kitty s uzarděním, ale o to směleji na něho pohlédla svýma upřímnýma očima, „dívka se může octnout v takové situaci, že nemůže jít do rodiny, aniž se poníží, ale sama přitom...“

Pochopil z pouhého náznaku.

„Ano!“ řekl. „Ano, jistě, máte pravdu, máte pravdu!“

A pochopil všechno, co při obědě dokazoval Pescov o svobodě žen, pochopil už z toho, že viděl v Kittině srdci strach ze staropanenství a z ponížení, a proto ji miloval, vytušil ten strach i ponížení a ihned se vzdal svých argumentů.

Nastalo mlčení. Kitty pořád kreslila křídou po stole. Oči jí tiše zářily. Poddal se její náladě a cítil, jak v celé jeho bytosti roste napětí, pocit štěstí.

„Ale! Počmárala jsem celý stůl!“ Odložila křídu a udělala pohyb, jako by chtěla vstát.

Jak bych mohl zůstat sám bez ní? s hrůzou si pomyslel Levin a chopil se křídly. „Počkejte,“ řekl a sedl si ke stolu. „Už dávno jsem se vás chtěl na něco zeptat.“

Díval se jí přímo do laskavých, i když ustrašených očí.

„Ptejte se, prosím.“

„Tak tedy,“ řekl a napsal počáteční písmena: k, j, m, o, ž, t, n, m, z, t, n, a, t? Písmena znamenala: Když jste mi odpověděla, že to není možné, znamenalo to nikdy, anebo tenkrát? Nebylo pravděpodobné, že by mohla tomu souvětí porozumět, ale jeho pohled pravil, že je pro něho otázkou života, aby těm slovům porozuměla.

Vážně na něho pohlédla, pak si podepřela zachmuřené čelo a začala číst. Tu a tam se na něho podívala s němou otázkou: Je to to, co myslím?

„Pochopila jsem,“ řekla a začervenala se.

„Jaké je to slovo?“ Ukázal na „n“, které znamenalo slovo *nikdy*.

„Znamená to *nikdy*,“ řekla, „ale není to pravda!“

Rychle všechno smazal, podal jí křídu a vstal. Napsala: t, j, n, o, j.

Dolly úplně zapomněla na zármutek, který jí způsobila rozmluva s Kareninem, jakmile spatřila ty dva: Kitty s křídou v ruce, s plachým a šťastným úsměvem vzhlížející k Levinovi, a jeho hezkou postavu skloněnou nad stolem. Oči mu zářily a upíraly se střídavě na stůl a na ni. Najednou se rozzářil. Pochopil. Znamenalo to: Tenkrát jsem nemohla odpovědět jinak.

Pohlédł na ni tázavě, nesměle.

„Jenom tenkrát?“

„Ano,“ odpověděl její úsměv.

„A... a dnes?“ zeptal se.

„Tak si to přečtete. Řeknu, co bych si přála. Co bych si moc přála.“
Napsala počáteční písmena: abyste mohl zapomenout a odpustit, co bylo.

Křečovitě uchopil křídou do chvějících se prstů, až se zlomila, a napsal začáteční písmena věty: Nemusím na nic zapomínat a nemám co odpouštět, nepřestal jsem vás milovat.

Pohlédla na něho a ve tváři stále měla úsměv.

„Rozumím,“ řekla šeptem.

Posadil se a napsal dlouhou větu. Všecko pochopila, už se ani neptala, zda je to správné, ale vzala křídou a hned odpověděla.

Dlouho nemohl pochopit, co napsala, a co chvíli se jí díval do očí. Štěstí mu pomátlo smysly. Vůbec nedokázal dosadit slova, která mínila Kitty. Ale z čarovných očí, zářících štěstím, vyrozuměl všecko, co chtěl vědět. A napsal tři písmena. Ale ještě než dopsal, už mu četla přímo do ruky a sama dokončila otázku a napsala odpověď: Ano.

„Hrajete sekretář?“ ptal se starý kníže, jdoucí k nim. „Ale už pojedem, jestli chceš přijít včas do divadla.“

Levin vstal a vyprovodil Kitty až ke dveřím.

V jejich rozhovoru bylo vysloveno vše; bylo vysloveno, že ho miluje a že otci a matce řekne, že Levin k nim zítra dopoledne přijde.

XIV

Když Kitty odjela a Levin osaměl, zmocnil se ho bez ní takový neklid a taková netrpělivá touha rychle, co nejrychleji se dočkat zítřka, kdy ji opět uvidí a připoutá ji k sobě navždy, že se těch čtrnácti hodin, které měl strávit bez ní, zalekl jako smrti. Potřeboval mít někoho u sebe, s kým by mohl mluvit, aby nezůstal sám, aby obelstil čas. Štěpan Arkad'jič by mu byl společníkem nejmilejším, jenže jel, jak říkal, na večírek, ve skutečnosti na balet. Levin mu sotva stačil říci, že je šťastný a má ho rád a nikdy nezapomene, co pro něho udělal. Pohled i úsměv Štěpana Arkad'jiče přesvědčil Levina, že náležitě chápe jeho city.

„Tak už nechceš umřít?“ řekl Štěpan Arkad'jič a dojatě stiskl Levinovi ruku.

„Kdepak!“

Darja Alexandrovna mu také řekla při loučení skoro blahopřejně:

„Jsem tak ráda, že jste se zas setkal s Kitty. Dávného přátelství si musíme vážit.“

Levin však tato slova nerad slyšel. Darja Alexandrovna nedovedla pochopit, jak je to vše povznesené a pro ni nedosažitelné, a neměla si takovou poznámku dovolit. Levin se s nimi rozloučil, ale aby nezůstal sám, přilepil se na bratra.

„Kam teď jedeš?“

„Na schůzi.“

„Jel bych s tebou, smím?“

„Proč ne? Pojedu,“ s úsměvem řekl Koznyšov. „Co se dnes s tebou děje?“

„Se mnou? Děje se, že jsem šťastný!“ řekl Levin, spouštěje okénko kočáru, v kterém jeli. „Nebude ti to vadit? Je tu dusno. Jsem šťastný! Proč ses neoženil?“ Sergej Ivanovič se usmál.

„Mám velkou radost, myslím, že je to milá dív...“ začal.

„Mlč, mlč, nic neříkej!“ rozkřikl se Levin, chytil ho oběma rukama za límec kožichu a zakryl mu ústa. „Je to milá dívka“ byla tak obyčejná, všední slova, tak málo se hodící k jeho citu.

Sergej Ivanovič se vesele rozesmál, což se mu zřídka stávalo.

„No přece mohu říct, že z toho mám velkou radost.“

„To můžeš zítra, zítra, a teď už dost! Dost, dost, mlčet!“ řekl Levin, zase mu zakryl kožichem ústa a dodal: „Mám tě moc rád! Poslyš, a smím být na té schůzi?“

„Ovšem.“

„O čem se dnes bude jednat?“ zeptal se Levin.

Přijeli do schůze. Levin poslouchal, jak tajemník koktavě čte zápis, kterému patrně sám nerozuměl; ale Levin mu viděl na obličej, jaký je to milý, hodný a sympatický člověk. Bylo to znát z toho, jak se mátl a upadal do rozpaků, když předčítal zápis. Potom začaly projevy. Háдали se o jakési dotace a o zavedení jakéhosi potrubí, a Sergej Ivanovič potřel dva členy a dlouho cosi vítězoslavně přednášel; druhý člen si něco napsal na papírek, zpočátku neměl kuráž, ale nakonec mu odpověděl velice jízlivě a roztomile. A potom Svijažskij (byl rovněž přítomen) také cosi pronesl hezky a ušlechtilé. Levin je poslouchal a jasně viděl, že ani ty dotace, ani potrubí, nic z toho neexistuje a že se vůbec nerozčilují, ale všichni jsou takoví hodní, znamenití lidé a všechno probíhá tak hezky a mile. Nikomu nevadili a všem bylo příjemně. Pro Levina bylo pozoruhodné, že teď každému viděl až do duše, z nepatrných, dříve neznatelných známek zjišťoval povahu a viděl jasně, že všichni jsou dobří. Zvláště jeho, Levina, měli dnes nesmírně rádi. Bylo to znát z toho, jak s ním mluvili, jak přívětivě a laskavě na něho pohlíželi i lidé neznámí.

„Tak co, jsi spokojen?“ tázal se Sergej Ivanovič.

„Ohromně. Netušil jsem, že je to tak zajímavé! Úžasné, skvělé!“

Svijažskij přišel za Levinem a zval ho k sobě na čaj. Levin za nic nemohl pochopit a vzpomenout si, co se mu na Svijažském nelíbilo, co od něho chtěl. Byl to přece inteligentní a úžasně dobrý člověk.

„Bude mě těšit,“ řekl Levin a zeptal se na ženu a na švagrovou. A podivnou filiací myšlenek, jelikož v jeho představě souvisela myšlenka na švagrovou Svijažského se sňatkem, řekl si, že by nikomu tak nevypověděl své štěstí jako Svijažského ženě a švagrové, a proto k nim šel velmi rád.

Svijažskij se ho vyptával na jeho práci na venkově a jako obvykle nedoufal, že by se dalo objevit něco, co už nebylo objeveno v Evropě. Ale Levinovi to nyní vůbec nevadilo. Naopak tušil, že Svijažskij má pravdu, že celá ta věc je k ničemu, a pozoroval, jak úžasně taktně a jemně se Svijažskij varuje pádných argumentů. Dámy Svijažských byly zvlášť milé. Levinovi se zdálo, že už všecko vědí a chápou ho, ale jen z diskrétnosti o tom nemluví. Seděl u nich hodinu, dvě, tři, rozmlouval o různých věcech, ale měl přitom na mysli jen to, čím překypovalo jeho nitro, a ani nepozoroval, že už ho mají dost a že by už dávno měli jít spát. Svijažskij ho vyprovodil do předsíně. Zíval a jen se divil, v jakém je přítel zvláštním duševním stavu. Táhl na druhou. Levin se vrátil do hotelu, ale zděsil se při pomýšlení, jak teď sám se svou nedočkavostí stráví zbývajících deset hodin. Sluha, který měl službu, a proto byl vzhůru, rozsvítil svíce a chtěl odejít, avšak Levin ho zadržel. Tento sluha Jegor, jehož si Levin dříve ani nevšiml, se projevil jako velice bystrý, ale především dobrý člověk.

„Je to těžké být v noci vzhůru, Jegore?“

„Co se dá dělat! Služba je služba. U panstva bych měl spíš klid. Ale tady zas víc vydělám.“

Vyšlo najevo, že Jegor má rodinu, tři chlapce a dceru švadlenku, kterou chtěl provdat za příručího u sedláře.

Při té příležitosti sdělil Levin Jegorovi svůj názor, že hlavní věc v manželství je láska, a když máme lásku, budeme vždy šťastní, protože je jen v nás samých.

Jegor všecko pozorně vyslechl a zřejmě Levinovu myšlenku plně pochopil, ale na důkaz její správnosti učinil překvapující

poznámku – když prý žil u dobrých pánů, byl s panstvem vždycky spokojen a je dnes spokojen se svým pánem, třeba je to Francouz.

Úžasně hodný člověk, myslil si Levin.

„No, a když ses oženil, Jegore, měl jsi svou ženu rád?“

„Jakkak ne,“ odpověděl Jegor.

A Levin viděl, že i Jegor je u vytržení a chystá se mu otevřít své srdce.

„Já mám taky ohromný život. Od malička jsem...,“ začal se zářícíma očima, zjevně nakažen Levinovým nadšením, jako se můžeme nakazit zíváním.

Ale vtom se ozval zvonek. Jegor odešel a Levin zůstal sám. Při obědě skoro nejedl, u Svijažských odmítl čaj i večeři, ale neměl na jídlo ani pomyšlení. Minulou noc nespál, ale neměl ani pomyšlení na spánek. V pokoji bylo chladno, ale Levin se zalykal horkem. Otevřel obě okenní křídla a sedl si ke stolu proti nim. Za zavátou střechou se rýsoval ozdobný kříž s řetězy a nad ním se vznášel trojúhelník souhvězdí Vozky s jasnou žlutavou Capellou. Levin se díval na kříž, díval se na hvězdu, vdechoval svěží mrazivý vzduch, stejnoměrně proudící do pokoje, a jako ve snu sledoval představy a vzpomínky, které se mu vynořovaly v mysli. Kolem čtvrté hodiny zaslechl na chodbě kroky a vyhlédl ze dveří. Známý hráč Mjaskin se vracel z klubu. Šel zamračen a zlostně si odkašlával. Chudák nešťastný, pomyslí si Levin a slzy mu vhrkly do očí, z lásky a lítosti k tomu člověku. Chtěl si s ním pohovořit a potěšit ho; ale když si uvědomil, že je jen v košili, rozmyslí si to a znovu si sedl k oknu, koupal se v chladném vzduchu a díval se na ten krásně tvarovaný, němý, ale pro něho výmluvný kříž i na vznosnou žlutojasnou hvězdu. Po šesté hodině už kolem hlučeli leštiči podlah, zvonili na mši a Levin cítil, že mu začíná být zima. Zavřel okno, umyl se, oblékl a vyšel z domu.

XV

V ulicích ještě bylo prázdno. Levin zamířil k paláci Ščerbackých. Hlavní vrata byla zamčena a všechno spalo. Šel nazpět, vrátil se do hotelového pokoje a objednal si kávu. Sklepník mající denní službu, už ne Jegor, mu ji donesl. Levin se s ním chtěl dát do řeči, ale někdo zazvonil a sklepník odešel. Levin se pokusil upít kávy a vložil si do úst kus housky, ale jeho ústa vůbec nevěděla, co s houskou mají dělat. Vyplivl ji, vzal si kabát a šel zase ven. Táhl na desátou, když přišel podruhé k domu Ščerbackých.

V domě teprve vstávali a kuchař šel na nákup. Levin musel nějak přečkat ještě alespoň dvě hodiny.

Celou tu noc a ráno žil Levin naprosto podvědomě a připadal si naprosto mimo podmínky materiálního bytí. Nejedl celý den, nespal dvě noci, strávil dvě hodiny neoblečen na mraze a cítil se nejen svěží a zdrav jako nikdy, ale cítil se naprosto nezávislý na těle, pohyboval se, aniž musel namáhat svalstvo, a cítil, že by dnes dokázal cokoli. Byl přesvědčen, že by vzlétl vzhůru nebo by pohnul rohem domu, kdyby na to přišlo. Prochodil zbytek času po ulicích a neustále se díval na hodinky a rozhlížel se na všechny strany.

A co viděl tenkrát, to už pak neviděl nikdy. Děti jdoucí do školy, síví holubi, kteří slétli ze střechy na chodník, bílé žemličky sypané moukou, které vyložila neviditelná ruka – to vše ho zvláště dojalo. Ty žemličky, holubi a dva chlapci byli nadpozemské bytosti. Vše se událo zároveň. Hošík přiběhl k holubovi a s úsměvem se podíval na Levina. Holub zatloukl křídly a uletěl, jen se zaleskl v slunci mezi sněhovým popraškem, který se tetelil ve vzduchu, a v té chvíli zavánula oknem vůně pečeného chleba a kdosi vyložil žemličky. To všechno dohromady bylo tak nesmírně hezké, že se Levin zasmál a zaslzel radostí. Udělal velkou okliku přes Novinářskou uličku

a Kislovku, vrátil se opět do hotelu, sedl si, dal před sebe hodinky a čekal, až bude dvanáct. Vedle v pokoji se mluvilo o nějakých strojích a o podvodu a kdosi tam kašlal, asi teprve vstával. Ti lidé si neuvědomili, že ručička se už blíží k dvanáctce. Ručička už ukazovala dvanáct. Levin vyšel před hotel. Drožkáři asi všechno věděli. Se šťastnými tvářemi obklopili Levina, hádali se mezi sebou a o překot nabízeli své služby. Levin nechtěl žádného zkrátit, a proto slíbil ostatním, že s nimi taky někdy pojede, jednoho si najal a dal se odvézt ke Ščerbackým. Drožkář vypadal opravdu krásně se svým límcem košile, vyhrnutým přes kabát a napjatým na silném, tuhém červeném krku. Měl vysoké pohodlné saně, na jakých Levin už později nikdy nejel, a kůň byl pěkný a neměl stání, ale přece se nehnul z místa. Drožkář věděl, kde Ščerbackých bydlí. Zvlášť uctivě vzepjal ruce do oblouku, křikl „prrr“ a zarazil koně přímo u vchodu. Portýr Ščerbackých nejspíš všechno věděl. Bylo to znát z jeho usměvavých očí i jak řekl: „To jste u nás dlouho nebyl, Konstantine Dmitriči!“

Nejenže všechno věděl, ale patrně v duchu jásal a měl co dělat, aby svou radost nedal najevo. Když mu Levin pohlédl do milých starých očí, dokonce si v tom okamžiku uvědomil ještě cosi nového ve svém štěstí.

„Panstvo je vzhůru?“

„Račte dál! A tohle mi tu nechte,“ řekl s úsměvem portýr, když se chtěl Levin vrátit pro čepici. To znělo významně.

„Komu mám pána ohlásit?“ ptal se sluha.

Sluha byl sice mladý a náležel k novému šviháckému typu sluhy, ale byl to velice dobrý a správný člověk a také všechno chápal.

„Paní kněžně... Knížeti... Slečně...,“ koktal Levin.

První, koho potkal, byla mademoiselle Linon. Kráčela sálem a obličej i lokýnky jí jen zářily. Sotva se s ní dal do řeči, když za dveřmi zašustil šat, mademoiselle Linon zmizela jeho očím a zachvátil ho pocit radostné bázně, že štěstí je nablízku. Mademoiselle Linon měla najednou naspěch, opustila Levina a zamířila k druhým dveřím. Jen odešla, už se ozvaly na parketách rychlé, svižné kroky,

a jeho štěstí, jeho život, on sám, to nejlepší, co v něm bylo, co hledal a po čem toužil tak dlouho – rychle, rychle se blížilo k němu. Nešla, ale hnala ji k němu neviditelná síla.

Viděl jen její upřímné jasné oči, poplašené stejnou radostí lásky, kterou překypovalo i jeho srdce. Ty oči zářily blíž a oslňovaly ho světlem lásky. Zůstala stát vedle něho, až se ho dotýkala. Její ruce se zdvihly a položily se mu na ramena.

Udělala všechno, co mohla – odevzdaně přiběhla k němu, nesmělá i rozradostnělá. Objal ji a přitiskl jí rty na ústa, prahnoucí po jeho polibku.

Také celou noc nespala a celé dopoledne na něho čekala. Matka a otec ovšem souhlasili a byli šťastní, že je šťastná ona. Čekala na něho. Chtěla mu říci první o svém a o jeho štěstí. Chystala se, že ho přivítá sama, a měla z toho nápadu radost, ale přitom se bála a styděla a sama nevěděla, co udělá. Slyšela ho přicházet a mluvit a čekala za dveřmi, až odejde mademoiselle Linon. Mademoiselle Linon odešla. Kitty už se nerozmýšlela, neuvažovala co a jak, šla k němu a udělala, co udělala.

„Půjdem k mamá!“ řekla a vzala ho za ruku. Dlouho nemohl promluvit a nebylo to ani tak z obavy, že by slovy zlehčil svůj vznešený cit, jako proto, že pokaždé, když chtěl něco říci, cítil, že místo slov mu vyhrknou slzy štěstí. Uchopil ji za ruku a políbil ji.

„Je to skutečně pravda?“ konečně ze sebe vypravil zastřeným hlasem. „Neodvážuji se věřit, že mě miluješ!“

Usmála se, že jí tyká a že na ni pohlédl tak plaše.

„Ano!“ řekla významně a zvolna. „Jsem tak šťastná!“

Vedla ho za ruku do salónu. Jakmile je kněžna spatřila, začala prudce oddychovat, dala se do pláče a hned zas do smíchu, pak se k nim rozběhla tak energicky, že by to Levin od ní nečekal, objala mu hlavu, políbila ho a smáčela mu tváře slzami.

„Tak už je všechno hotovo. Mám radost. Musíš ji mít hodně rád. Mám radost... Kitty!“

„To jste se rychle dohodli!“ řekl starý kníže a snažil se vypadat lhostejně. Ale Levin si všiml, že má zamžené oči, když se k němu otočil.

„Dávno, vždycky jsem tomu přál!“ Vzal Levina za ruku a přitáhl ho k sobě. „Ještě tenkrát, když si to fanfárům umanulo...“

„Tatínku!“ vykřikla Kitty a zacpala mu ústa.

„No, už jsem zticha! Mám velkou, velkou ra... Bože, já jsem ale hloupý...“

Objal Kitty, políbil ji na tvář, na ruku, zase na tvář a udělal jí křížek.

A Levina zaplavil nový cit lásky k tomu člověku, kdysi cizímu, ke starému knížeti, když se díval, jak mu Kitty dlouho a něžně líbá kyprou ruku.

XVI

Kněžna seděla v křesle mlčky a usmívala se. Kníže usedl vedle ní. Kitty stála u jeho křesla a pořád ho držela za ruku. Všichni mlčeli.

Kněžna první označila všechno pravým jménem a převedla všechny myšlenky a city na otázky praktické. A všem se to v první chvíli zdálo stejně divné, skoro bolestné.

„Kdy tedy? Musíme oslavit zasnoubení. A kdy bude svatba? Co myslíš, Alexandře?“

„Zeptej se jeho.“ Starý kníže ukázal na Levina. „On je rozhodující osoba.“

„Kdy?“ opakoval Levin a začervenal se. „Když už se mě ptáte, tedy dnes zasnoubení a zítra svatba.“

„Ale prosím tě, mon cher, nemluv hlouposti!“

„Tak za týden.“

„On se snad zbláznil.“

„Ne, pročpak?“

„Ale prosím tě!“ radostně se usmívajíc tomu spěchu, řekla matka. „A co výbava?“

Snad u toho nebude výbava a všechno to ostatní, pomyslel si Levin s hrůzou. Ale může vlastně výbava nebo slavnostní zasnoubení a to všechno – může to zkalit jeho štěstí? Nic je nemůže zkalit! Podíval se na Kitty a poznal, že zmínka o výbavě se jí vůbec, ani trochu nedotkla. Asi to tak musí být.

„Vždyť se v tom nevyznám, jenom jsem vyslovil své přání,“ omlouval se.

„Uvážíme to. Ted' se mohlo slavit zasnoubení. Tak.“

Kněžna přistoupila k muži, políbila ho a chtěla odejít; ale zadržel ji, objal ji a něžně jako zamilovaný mladík ji s úsměvem několikrát políbil. Starouškové asi byli jednu chvilku celí popletení a dost

dobře nevěděli, zda jsou znova zamilovaní oni, nebo jen dcera. Když knížeští manželé odešli, přistoupil Levin k své nevěstě a vzal ji za ruku. Už ovládl své pohnutí a mohl mluvit. Měl toho mnoho na srdci. Ale řekl jí něco docela jiného, než co říci chtěl.

„Věděl jsem, že to tak bude! Sice jsem nikdy nedoufal. Ale v hloubi duše jsem byl o tom vždycky přesvědčen. Věřím, že to bylo předurčení.“

„A já?“ řekla Kitty. „I tenkrát...“ Zarazila se a pak zase pokračovala, odhodlaně na něho hledíc upřímnými očima, „i tenkrát, když jsem zašlapala svoje štěstí. Měla jsem vždycky ráda jen vás, ale byla jsem poblouzněná. Musím vám říct... Můžete na to zapomenout?“

„Snad to bylo k něčemu dobré. Musíte mi mnoho odpustit. Musím vám říci...“

Šlo o jednu z věcí, které jí chtěl říci. Rozhodl se, že jí hned v prvních dnech řekne dvě věci – že není tak bezúhonný jako ona, a za druhé, že je nevěřící. Bylo to bolestné, ale soudil, že jí musí říci obojí.

„Ne, teď ne, až později!“ řekl.

„Dobře, později, ale určitě mi to řekněte. Nebojím se ničeho. Musím vědět všecko. Už je rozhodnuto.“

Dopověděl:

„Rozhodnuto, že si mě vezmete, ať jsem, jaký jsem, nezřeknete se mě? Ano?“

„Ano, ano!“

Jejich rozhovor přerušila mademoiselle Linon, která s úsměvem sice líčeným, ale něžným přišla blahopřát milované žákyni. Ještě neodešla a už tu bylo s přáním služebnictvo. Potom se dostavili příbuzní a nastal blažený zmatek, z kterého se Levin nedostal až do druhého dne po svatbě. Levin byl pořád nesvůj, nudil se, ale šťastné napětí stále rostlo. Ustavičně cítil, že se od něho žádá leccos, co nezná, konal tedy všecko, co mu řekli, a to všecko ho naplňovalo štěstím. Myslí si, že jeho zasnuby nebudou mít nic společného s jinými zasnubami, že obvyklý způsob zasnub by zkalil jeho

výjimečné štěstí. Ale nakonec dělal totéž co jiní a jeho štěstí se tím jen stupňovalo a bylo stále výjimečnější, nemělo obdoby.

„Ted' se najíme bonbónů,“ říkala m-lle Linon – a Levin jel pro bonbóny.

„No, mám velkou radost,“ blahopřál mu Svijažskij. „Doporučuji vám, abyste květiny kupoval u Fomina.“

„To má být?“ A Levin jel k Fominovi.

Bratr ho upozorňoval, že si musí vypůjčit, protože bude mít mnoho vydání, například s dárky...

„To musím dávat dárky?“ A Levin ujížděl k Fouldetovi.

U cukráře, u Fomina i u Fouldeta viděl, že je očekáván a vítán, že tam všichni oslavují jeho štěstí stejně jako každý, s kým měl v těchto dnech co dělat. Bylo to úžasné, jak ho měli všichni rádi, ba co víc, všichni ti kdysi nesympatičtí, chladní, lhostejní lidé se před ním skláněli v obdivu, podřizovali se mu ve všem, něžně a taktně se chovali k jeho citu a sdíleli jeho přesvědčení, že je nejšťastnější člověk na světě, poněvadž jeho nevěsta je vrchol dokonalosti. Stejně se vedlo i Kitty. Když si hraběnka Nordstonová dovolila narážku, že jí přála něco lepšího, Kitty se tak rozhorlila a tak přesvědčivě dokázala, že se Levinovi nikdo na světě nevyrovná, že to hraběnka Nordstonová byla nucena uznat a v Kittině přítomnosti už Levina vždycky vítala obdivným úsměvem.

Levinovo slíbené doznání byla jediná nepříjemná událost toho období. Poradil se s knížetem a s jeho svolením odevzdal Kitty svůj deník, v kterém měl zapsáno vše, co ho soužilo. Vlastně už tenkrát psal ten deník pro budoucí nevěstu. Soužily ho dvě věci: že není panic a je nevěřící. Přiznání k nevěrectví přešla mlčky. Byla nábožensky založená, nikdy o náboženských pravdách nepochybovala, ale jeho vnějškové nevěrectví se jí nijak nedotklo. Láska jí otevřela celou jeho duši, v jeho duši viděla, co si přála, ale že se takovému stavu duše říká nevěrectví, to jí bylo lhostejné. Zato nad druhým doznáním hořce plakala.

Levin podstoupil vnitřní boj, než jí svůj deník svěřil. Věděl, že mezi nimi nemůže ani nesmí být tajemství, a proto si řekl, že je to nutné. Ale neuvědomil si, jak to na ni zapůsobí, nevžil se do její situace. Teprve když ten večer přijel před divadlem k nim, vešel k ní do pokoje a spatřil nebohou milou tvářičku, celou uplakanou a nešťastnou nenapravitelným žalem, který jí sám způsobil, pochopil, jaká propast že je mezi jeho ostudnou minulostí a její holubičí čistotou, a zhrozil se, co spáchal.

„Vezměte, vezměte si ty hrozné knihy!“ řekla a odstrčila sešity, ležící před ní na stole. „Proč jste mi je dal! Ale ne, přece je to lepší,“ dodala. Ustrnula se nad jeho zoufalým obličejem. „Ale je to hrozné, hrozné!“

Sklopil hlavu a mlčel. Nevěděl, co říci.

„Neodpustíte mi,“ zašeptal.

„Ne, odpustila jsem, ale je to hrozné!“

Avšak jeho štěstí bylo tak velké, že přiznání je nezkalilo, jen mu dodalo nového odstínu. Odpustila mu; ale od té doby se tím spíš domníval, že jí není hoden, skláněl se před ní mravně ještě hlouběji a ještě více si vážil svého nezaslouženého štěstí.

XVII

Karenin se vracel do svého opuštěného hotelového pokoje a mimoděk si v duchu probíral dojmy z rozhovorů, vedených při obědě i po něm. Slova Darji Alexandrovny, že by měl odpustit, v něm vzbudila jen nevoli. Zda se má, či nemá řídit v daném případě křesťanskými zásadami, byla otázka příliš obtížná, o které se nedalo jen tak zběžně mluvit, přičemž si na ni už dávno našel odpověď zápornou. Ze všech výroků mu nejvíc utkvěla v paměti slova dobrého, hloupého Turovcyna: *pašák; vyzval soka na souboj a zabil ho*. Všichni s tím nejspíš souhlasili, třeba to ze zdvořilosti neřekli nahlas.

Věc už je koneckonců odbyta, nač se tím zabývat, řekl si Alexej Alexandrovič. Myslí už jen na blízký odjezd a na revizi, když vstoupil do svého pokoje a zeptal se vrátného, který ho doprovázel, kde je jeho sluha; vrátný mu sdělil, že sluha před chvílí odešel. Alexej Alexandrovič si objednal čaj, posadil se ke stolu a začal studovat jízdní řád.

Vtom se vrátil sluha.

„Přišly dva telegramy. Promiňte, Vaše Excellence, zrovna jsem si odběhl.“

Alexej Alexandrovič si vzal telegramy a otevřel je. První telegram obsahoval zprávu o Stremovově jmenování na místo, které si přál dostat Karenin. Alexej Alexandrovič depeši odhodil, všecek rudý vstal a začal přecházet po pokoji. „Quos vult perdere, dementat⁴⁷“, řekl a slovem *quos* rozuměl osoby, které při tomto jmenování napomáhaly. Nemrzelo ho, že to místo nedostal on, že ho zjevně opominuli; ale nechápal, žasl, jak to, že neviděli, že ten užvaněný frázista Stremov se na to místo hodí méně než kdokoli

47 Ty, jež (*bůh*) chce zničit, zbavuje rozumu. (*lat.*)

jiný. Jak to, že neviděli, že poškozují sami sebe, svou prestiž tímto jmenováním!

Zas něco podobného, řekl si zlostně, když otvíral druhou depeši. Telegrafovala mu žena. Její podpis modrou tužkou, „Anna“, mu padl první do očí. „Umírám, prosím, proboha prosím, přijed'. Zemřu klidněji, když odpustíš,“ četl. Pohrdavě se usmál a odhodil telegram. Že je to klam a úskok, napadlo ho v první chvíli, o tom nemůže být pochyb.

Neexistuje klam, před kterým by se zastavila. Má rodit. Snad jde o porodní bolesti. Ale co tím sleduje? Chce legitimovat dítě, jeho kompromitovat a zabránit rozvodu. Ale co je tu napsáno... „Umírám...“ Přečetl si telegram ještě jednou; a vtom ho zarazil pravý smysl toho, co v něm bylo řečeno. Co když je to pravda? Jestli je pravda, že v mukách, v předtuše smrti lituje, a on to bude považovat za klam a nebude chtít přijet? Bylo by to kruté a všichni by ho odsoudili, a nejen to, bylo by to od něho hloupé.

„Petře, sežeň mi povoz. Jedu do Petrohradu,“ řekl sluhovi.

Alexej Alexandrovič se rozhodl, že pojede do Petrohradu za ženou. Je-li její nemoc klam, beze slova odjede. Je-li vskutku na smrt nemocná a přeje si ho před smrtí vidět, pak jí odpustí, když ji zastihne naživu, a prokáže jí poslední poctu, přijede-li příliš pozdě.

Cestou už neuvažoval, co má dělat.

S pocitem únavy a nečistoty, vyvolaným nocí ve vlaku, ujížděl Alexej Alexandrovič v ranní petrohradské mlze liduprázdnou Něvskou třídou, díval se před sebe a nemyslel na to, co ho čeká. Nemohl na to myslit; kdykoli si představil, co bude, nemohl zaplašit myšlenku, že její smrt by rázem vyřešila jeho svízelnou situaci. Pekaři, zavřené krámy, noční drožkáři, domovníci, kteří zametali chodníky, se mu míhali před očima a on to vše pozoroval, jen aby v sobě přehlušil myšlenku na to, co ho čeká a co si nesmí přát, ale nicméně si přeje. Dojel až k domu. Drožka a kočár se spícím kočím stály u krytého vchodu. Když Alexej Alexandrovič vcházel do předsíně, tu jaksí vytáhl z odlehlého kouta mozku rozhodnutí a přezkoumal

je. Znělo: Když to bude lež, nezbyvá než klidné pohrdání a odjezd. Když to bude pravda, zachová společenská pravidla.

Vrátný otevřel dveře dříve, než Alexej Alexandrovič zazvonil. Tento vrátný Petrov, jinak Kapitonyč, vypadal divně ve starém kabátě, bez nákrčníku a v pantoflích.

„Co paní?“

„Včera šťastně porodila.“

Alexej Alexandrovič se zarazil a zbledl. Nyní si jasně uvědomil, jak toužebně si přál její smrt.

„A jak se jí daří?“

Korněj v ranní zástěře seběhl ze schodů.

„Paní je na tom moc zle,“ odpověděl. „Včera měli doktoři poradu a teď je tu taky doktor.“

„Odnes mi věci,“ řekl Alexej Alexandrovič a s jistou úlevou, že je přece jen naděje na smrt, vešel do předpokoje.

Na věšáku visel vojenský plášť. Alexej Alexandrovič si ho všiml a zeptal se:

„Kdo tu je?“

„Lékař, porodní asistentka a hrabě Vronskij.“

Alexej Alexandrovič se ubíral do dalších pokojů.

V salóne nikdo nebyl. Když se ozvaly jeho kroky, vyšla z Annina salónku porodní asistentka v čepci s fialovými stuhami.

Přistoupila k Alexeji Alexandroviči, důvěrně, jak ji k tomu opravňovala blízkost smrti, ho uchopila za ruku a vedla ho do ložnice.

„Chválabohu, že jste přijel! Pořád mluví jenom o vás!“ řekla.

„Dejte sem honem led!“ ozval se z ložnice velitelský hlas lékaře.

Alexej Alexandrovič vešel do Annina salónku. U jejího stolku seděl pootočen na nízké židli Vronskij. Zakrýval si tvář a plakal. Na lékařova slova vyskočil, dal ruce dolů, a vtom spatřil Alexeje Alexandroviče. Jakmile uviděl Annina muže, byl tak zmaten, že si znova sedl a vtáhl hlavu mezi ramena, jako by si přál někam zmizet; ale nakonec se přemohl, vstal a řekl:

„Umírá. Lékaři řekli, že není naděje. Jsem zcela ve vaší moci, ale dovolte mi, abych tu zůstal... Ovšem jak si přejete, já...“

Když Alexej Alexandrovič viděl, jak Vronskij pláče, pocítil nával duševní rozladěnosti, kterou v něm obvykle vyvolával pohled na útrapy jiných lidí. Odvrátil tvář, a aniž ho vyslechl do konce, chvatně zamířil ke dveřím. Z ložnice se ozval Annin hlas. Così mluvila a její hlas zněl vesele a živě a měl zabarvení neobyčejně výrazné. Alexej Alexandrovič vešel do ložnice a přistoupil k posteli. Anna ležela obličejem k němu. Na tvářích jí planul ruměnc, oči se leskly, malé bílé ruce vykukující z manžet nočního kabátku kroutily cíp pokrývky a hrály si s ním. Zdála se nejen zdravá a svěží, ale i v nejlepším rozmaru. Mluvila rychle a hlasitě a modulovala neobyčejně pravidelně a procítěně.

„Protože Alexej, myslím Alexeje Alexandroviče (je to zvláštní, hrozný osud, že jsou oba Alexejové, vidíte?), Alexej by mě neodmítl. Já bych zapomněla a on by odpustil. Ale proč nejede? Je hodný, ani sám neví, jak je hodný. Ach bože můj, to je k zoufání! Honem mi dejte vodu. Ale to by mojí holčičce škodilo! Tak dobře, no tak jí dejte kojnou. Já s tím souhlasím, bude to skoro lepší. On přijede a bude mu to líto, až ji uvidí. Dejte mi ji!“

„Anno Arkad'jevno, pán přijel. Tady je!“ snažila se ji porodní asistentka upozornit na Alexeje Alexandroviče.

„Nesmysl!“ pokračovala Anna. Manžela nevnímala. „Tak mi přece dejte mou holčičku, dejte mi ji! Ještě nepřijel. Říkáte, že mi neodpustí, protože ho neznáte. Nikdo ho neznal. Jenom já, ale stejně jsem byla nešťastná. Jeho oči musí člověk znát, Serjoža má zrovna takové, a já je proto nemohu vidět. Dostal Serjoža oběd? Vždyť já vím, všichni na něho zapomenou. On by nezapomněl. Serjoža se musí přestěhovat do rohového pokoje a Mariette ať spí s ním.“

Najednou se Anna schoulila, ztichla a zděšeně, jako by očekávala ránu, jako by se bránila, zvedla ruku k obličejí. Spatřila manžela.

„Ne, ne,“ začala, „nebojím se ho, bojím se smrti. Alexeji, pojď blíž. Mám naspěch, protože nemám čas, už nebudu dlouho žít, teď“

dostanu zase horečku a už nebudu nic vnímat. Ted' ale vnímám, všechno vnímám a všechno vidím.“

Svraštěný obličej Alexeje Alexandroviče nabyl trpitélského výrazu. Karenin ji vzal za ruku a chtěl něco říci, ale nemohl; spodní ret se mu třásl, ale stále ještě se bránil pohnutí a jen tu a tam na ni pohlédl. A kdykoli na ni pohlédl, viděl její oči, které se na něho dívaly s takovou tklivou a horující něhou, jakou v nich nikdy neviděl.

„Počkej, ty nevíš... Počkejte, počkejte...“ Zarazila se, jako by se chtěla soustředit. „Ano,“ začala znovu. „Ano, ano. Co jsem chtěla říct. Nediv se mi. Jsem pořád stejná... Ale žije ve mně druhá a té se bojím – ona se zamilovala do něho a já jsem tě chtěla nenávidět a nemohla jsem zapomenout na tu, co tady byla dřív. Ona není já. Ted' jsem opravdová, celá. Ted' umírám, vím, že umřu, zeptej se jeho. I ted' cítím, podívej to závaží na rukou, na nohou, na prstech. Podívej ty velikánské prsty! Ale brzo bude po všem... Chci jenom jedno: odpusť mi, odpusť mi všechno! Jsem hrozná, ale chůva mi říkala, že svatá mučednice... jakpak se jmenovala?... byla horší. A já pojedu do Říma, je tam klášter, a už nebudu žádnému na obtíž, jenom si vezmu s sebou Serjožu a holčičku... Ne, ty nemůžeš odpustit! Víím, tohle nejde odpustit! Ne, ne, jdi pryč, jsi příliš hodný!“ Držela se ho rozpálenou rukou, druhou ho odstrkovala.

Duševní zmatek Alexeje Alexandroviče stále rostl a dostoupil nyní takového stupně, že už se mu přestal bránit; cítil náhle, že to, co považoval za duševní zmatek, je naopak blažený stav, který mu znenadání poskytl nové, dosud nepoznané štěstí. Nemyslel na to, že křesťanské pravidlo, kterým se chtěl řídit celý život, mu ukládá, aby odpouštěl svým nepřátelům a miloval je; avšak radostný cit lásky a odpouštění nepřátelům mu naplňoval duši. Klečel s hlavou položenou na ohbí její ruky, která ho pálila skrz kabátek jako oheň, a usedavě naříkal jako malé dítě. Objala mu plešatější hlavu, natáhla se blíž k němu a vyzývavě a pyšně pozvedla oči vzhůru.

„Už je tady, věděla jsem to! Ted' sbohem, všichni sbohem! Už jsou tu zas, proč nejdou pryč? Tak mi přece dejte dolů ty kožichy!“

Lékař jí uvolnil ruce, opatrněji položil na polštář a přikryl ji po ramena. Poslušně si lehla naznak a dívala se před sebe rozzářeným zrakem.

„Jenom si pamatuj, že jsem chtěla jen odpuštění, nic víc nechci... Proč *on* nepřijde?“ obrátila se ke dveřím, kde byl Vronskij. „Pojď blíž! Podej mi ruku!“

Vronskij došel k pelesti lůžka, a jakmile ji viděl, opět si zakryl obličej.

„Neschovávej obličej, dívej se na něho. On je svatý,“ řekla Anna. „Tak přece neschovávej obličej!“ pokračovala hněvivě. „Alexeji Alexandroviči, odkryj mu obličej! Chci na něho vidět.“

Karenin uchopil Vronského za ruce a odtáhl mu je z obličeje, hrozného ve svém výrazu utrpení a studu.

„Podej mu ruku. Odpusť mu.“

Alexej Alexandrovič mu podal ruku a ani se nesnažil zadržet slzy, které se mu řinuly z očí.

„Chválabohu, chválabohu,“ řekla Anna, „ted' už je to všecko. Jenom si trochu natáhnu nohy. Tak, takhle je to výborné. Ty květy jsou ale nevkusné, vůbec nevypadají jako fialky,“ ukázala na tapety. „Bože, bože můj. Kdy už bude konec? Dejte mi morfium. Pane doktore, dejte mi přece morfium! O bože, bože!“

Začala sebou házet na lůžku.

Lékař i ostatní lékaři říkali, že je to horečka omladnic, která v devadesáti devíti případech ze sta končívá smrtí. Anna celý den blouznila v horečce. K půlnoci ležela v bezvědomí a tep nebylo skoro znát. Očekávali konec každým okamžikem.

Vronskij odjel domů, ale ráno se přijel zeptat na nemocnou, a když ho Alexej Alexandrovič potkal v předpokoji, řekl mu:

„Zůstaňte tu, možná že se po vás bude ptát.“ A sám ho zavedl do manželčina salónku.

K ránu se opět projevil neklid, živost a překotnost myšlenek řeči a kvečeru nastalo opět bezvědomí. Třetí den se dělo totéž a lékaři prohlásili, že lze doufat. Toho dne přišel Alexej Alexandrovič do salónku, kde seděl Vronskij, zavřel za sebou a sedl si proti němu.

„Alexeji Alexandroviči,“ začal Vronskij. Tušil, že dojde k vážné rozmluvě. „Nemohu mluvit, nejsem schopen vnímat. Slitujte se nade mnou! I když je vám hrozně, věřte, jsem na tom ještě hůř.“

Chtěl vstát. Avšak Alexej Alexandrovič ho vzal za ruku a řekl: „Prosím, abyste mě vyslechl, je to nezbytné. Musím vám vysvětlit, jakými pohnutkami jsem se řídil a budu řídit, abyste nebyl, pokud jde o mne, na omylu. Víte, že jsem se rozhodl pro rozvod, a dokonce jsem už zahájil řízení. Nechci před vámi tajit, že když jsem s tím začínal, trápil jsem se v nejistotě. Přiznám se vám, že mě pronásledovala touha pomstít se vám i jí. Když jsem dostal telegram, prožíval jsem cestou sem stejné pocity, ba řeknu více: přál jsem si její smrt. Ale...“ Odmlčel se, zaváhal, zda má, či nemá prozradit svůj cit. „Ale uviděl jsem ji a odpustil jsem. A štěstí z toho plynoucí mi zjevilo mou povinnost. Odpustil jsem úplně. Chci nastavit druhou tvář, chci dát košili, když mi berou plášť, a prosím Pánaboha jen o to, aby mi neodnímal štěstí odpuštění!“ Karenin měl v očích slzy a jeho jasný klidný pohled Vronského překvapil. „Takové to je se mnou. Můžete mě zašlapat do bláta, učinit mě terčem veřejného posměchu, ale neopustím ji a nikdy vám neřeknu slova výčitky,“ pokračoval. „Moje povinnost je přede mnou jasně vytyčena: musím být s ní a také budu. Kdyby si vás přála vidět, dám vám vědět, ale teď bude myslím lépe, když se vzdálíte.“

Vstal a pro pláč už nemohl domluvit. Vronskij se také zvedl, ale nenapřímil se a schýlen se na něho úkosem díval. Nerozuměl citům Alexeje Alexandroviče. Tušil však, že je to cosi vznešeného, co ani není při svém životním názoru s to pochopit.

XVIII

Po rozmluvě s Kareninem vyšel Vronskij před dům a zůstal stát. Stěží si uvědomoval, kde je a kam má jít nebo jet. Cítil se zahanben, ponížen, vinen a zbaven možnosti smýt svou pohanu. Cítil se vyšinut z dráhy, kterou až dosud kráčet tak hrdě a svižně. Všechny životní návyky a zásady, zdánlivě tak pevné, najednou se ukázaly jako mylné a nevyhovující. Oklamáný manžel, který se dosud jevil jako ubohý tvor, jako náhodná a poněkud komická překážka jeho štěstí, znenadání přišel přímo na její vyzvání, ona sama ho povznesla na úctyhodnou výši a na té výši se neprojevil jako zlý ani jako falešný nebo směšný člověk, ale jako člověk dobrý, prostý a přitom vznešený. To Vronskij chtěl nechtěl cítil. Úlohy se pojednou vyměnily. Vronskij si uvědomoval jeho vznešenost a své ponížení, jeho pravdu i svou nepravdu. Uvědomil si, že její manžel byl velkomyslný i ve svém žalu, kdežto on se choval nízce a malicherně ve svém klamu. Ale vědomí vlastní nízkosti vůči člověku, jímž neprávem pohrdal, bylo jen dílčí příčinou jeho zármutku. Cítil se teď nevýslovně nešťasten proto, že jeho vášeň, o které se poslední dobou domníval, že chladne – dnes, kdy věděl, že Annu ztratil navždy, je mocnější než kdykoli předtím. Poznal Annu dokonale za její nemoci, nahlédl jí do duše a zdálo se mu, že ji dosud nikdy neměl rád. A teď, kdy ji poznal a miloval ji opravdově, dostalo se mu před ní ponížení, ztratil ji navždy a zanechal po sobě jen hanebnou vzpomínku. A nejstrašnější byla ta směšná, potupná situace, když mu Alexej Alexandrovič násilně sundával ruce z obličeje, planoucího studem. Vronskij teď stál bezradně před domem Kareninových a nevěděl kudy kam.

„Budete si přát drožku?“ ptal se vrátný.

„Ano.“

Když se Vronskij vrátil po třech bezesných nocích domů, ani se nesvlékl a ulehl na pohovku obličejem dolů, hlavu na zkřížených rukou. Hlava mu ztěžkla. Představy, vzpomínky a roztodivné myšlenky se v ní střídaly nesmírně rychle a výrazně. Jednou to byl lék, který podával na lžičce nemocné a přelil jej, pak zas bílé ruce porodní asistentky, jindy zvláštní pozice Alexeje Alexandroviče na zemi před postelí.

Spát! Spát, zapomenout, řekl si Vronskij pln klidné jistoty zdravého člověka, je-li unaven a chce spát, že ihned usne. A vskutku se mu v tom okamžiku začalo v hlavě všechno plést a už padal do propasti zapomnění. Moře podvědomého bytí už stahovalo své vlny nad jeho hlavou, když tu jako by se v něm vybil nejsilnější elektrický náboj – škubl sebou, až se zhoupl celým tělem na pérované pohovce, vzepřel se na rukou a celý vyděšený si klekl. Oči měl zešířena otevřené, jako by vůbec nebyl spal. Tíže hlavy a malátnost údů, již pociťoval ještě před chvílí, náhle zmizela.

Můžete mě zašlapat do bláta, slyšel slova Alexeje Alexandroviče a viděl ho před sebou. Viděl Annu s horečnatým ruměncem v obličejí a s lesknoucíma se očima, jak se něžně a láskyplně dívá nikoli na něho, ale na Alexeje Alexandroviče. Viděl svůj, jak se mu zdálo, hloupý a směšný zjev, když mu Karenin sundal ruce z obličejí. Opět natáhl nohy, zaujal dřívější pozici na pohovce a zavřel oči.

Usnout! Usnout, usnout, opakoval si. Ale se zavřenýma očima viděl ještě zřetelněji Anninu tvář, jaká byla v ten památný večer před dostihy.

„Není to a nebude, a ona to chce vymazat ze své paměti. Ale já bez toho nemohu žít. Jak se usmíříme, jak se usmíříme?“ pronesl nahlas a bezděčně ta slova opakoval. Takové opakování slov bránilo vzniku dalších představ a vzpomínek, které se mu – to cítil – hromadily v hlavě. Opakování slov však neudrželo fantazii nadlouho. Opět se před ním nesmírnou rychlostí střídaly nejkrásnější chvíle i nedávné ponížení. Dej ty ruce pryč, zní Annin hlas. Vronskij dává ruce z obličejí a cítí, jak zahanbeně a hloupě vypadá.

Pořád ležel a snažil se usnout, ačkoli tušil, že na to není nejmenší naděje, a pořád si šeptem opakoval namátkou vybraná slova z nějaké myšlenky, jen aby zabránil vzniku nových představ. Zpozorněl – a uslyšel, jak divný, pomatený hlas opakuje šeptem: „Nedovedl sis vážit, nedovedl jsi využít. Nedovedl sis vážit, nedovedl jsi využít.“

Co to má znamenat? Snad nezačíná šílet? Možná. Proč lidé šílí, proč páchají sebevraždy? Když Vronskij otevřel oči, s údivem spatřil u své hlavy polštář, který vyšívala Varja, bratrova žena. Ohmatal střepec u polštáře a pokusil se vybavit si ve vzpomínce Varju a kdy ji naposled viděl. Ale každá myšlenka na něco vedlejšího mu byla trýzní. Ne, ne, musí usnout! Přitáhl si polštář a přitiskl na něj hlavu, ale jen s velkou námahou udržel oči zavřené. Vyskočil a posadil se. S tím je konec, řekl si. Musel uvážít, co dál. Co mu zbylo? V duchu si rychle proběhl celý svůj život mimo lásku k Anně.

Kariéra? Serpuchovskoj? Společnost? Dvůr? Neměl se čeho zachytit. To všechno mívalo smysl dřív, ale teď už nic z toho neexistovalo. Vronskij vstal z pohovky, svlékl si kabát, povolil opasek, odhalil si zarostlá prsa, aby mohl volněji dýchat, a přešel pokojem. „Tak lidi šílejí,“ opakoval, „a tak se střílejí... aby unikli hanbě,“ dodal zdlouhavě.

Šel ke dveřím a zavřel je. Pak se strnulým pohledem a pevně zaťatými zuby přistoupil ke stolu, vzal revolver, prohlédl si ho, natáhl kohoutek a zamyslíl se. Chvilí stál nehybně se sklopenou hlavou v patrném myšlenkovém vypětí, revolver v ruce, a přemýšlel. „Ovšem,“ řekl si, jako by ho byl logický, dlouhý, jasný myšlenkový pochod dovedl k neklamnému závěru. Ve skutečnosti však bylo toto „ovšem“, pro něho přesvědčivé, jen výsledkem opakování zrovna takového koloběhu vzpomínek a představ, jaký za tu hodinu prodělal už málem stokrát. Byly to zase vzpomínky na štěstí, provždy ztracené, byla to stejná představa bezúčelnosti všeho, co ho ještě čeká v životě, bylo to totéž vědomí vlastní hanby. Stejná byla posloupnost těchto představ a pocitů.

„Ovšem,“ opakoval, když se jeho myšlenky už potřetí pohybovaly v onom začarovaném kruhu vzpomínek a představ, přiložil revolver k levé straně prsou, prudce škubl celou rukou, jako když náhle sevře pěst, a stiskl spoušť. Výstřel neslyšel, ale silná rána do prsou mu podrazila nohy. Chtěl se chytit okraje stolu, upustil revolver, zavrával a dosedl na zem, udiveně se rozhlížeje kolem sebe. Jak se tak díval zdola na prohnuté nohy stolu, koš na papír a na tygří kůži, ani nepoznával svůj pokoj. Rychlé vrzavé kroky sluhy, který šel salómem, ho vzpamatovaly. Po velkém myšlenkovém úsilí pochopil, že sedí na podlaze, a když uviděl krev na tygří kůži i na své ruce, pochopil, že se chtěl zastřelit.

„To je hloupé! Netrefil jsem se,“ řekl nahlas a šátral po revolveru. Ten ležel vedle, ale Vronskij jej hledal o kus dál. Přitom se natahoval na druhou stranu, ale nemohl udržet rovnováhu. Upadl zalit krví.

Elegantní sluha s licousy, který si známým častokrát stěžoval na své nervy, se tak poděsil, když viděl pána ležet na zemi, že ho nechal krváct a rozběhl se pro pomoc. Za hodinu přijela švagrová Varja a s pomocí lékařů, pro které poslala na všechny strany a kteří se dostavili současně, položila raněného na lůžko a zůstala u něho, aby ho ošetřovala.

XIX

Chyba, jíž se Alexej Alexandrovič dopustil tím, když před setkáním s ženou nepomyslel na možnost, že její lítost bude upřímná, on jí odpustí, ale ona nezemře – tato chyba se mu za dva měsíce po návratu z Moskvy projevila v celé své síle. Ale chybu, které se dopustil, nezavinilo jen to, že nepomyslel na takovou možnost, nýbrž i skutečnost, že až do chvíle, kdy se setkal s umírající ženou, neznal sebe sama. U lůžka nemocné ženy poprvé v životě podlehl onomu zjhlému soucitu, který v něm budilo utrpení jiných lidí a za který se dřív styděl jako za nebezpečnou slabost. A útrpnost s ní, výčitky svědomí, že si přál její smrt, a především blažící vědomí, že odpustil, to všechno způsobilo, že náhle pocítil úlevu ve vlastním utrpení, a nejen to, nabyl i duševního klidu, který dosud nepoznal. Náhle cítil, že to, co bylo zdrojem jeho utrpení, stalo se mu zdrojem duchovní radosti, co se zdálo neřešitelné, pokud odsuzoval, vyčítal a nenáviděl, bylo najednou prosté a jasné, když odpouštěl a miloval.

Odpustil ženě a litoval ji pro její utrpení a pokání. Odpustil Vronskému a litoval ho, zejména po tom, co se doslechl o jeho zoufalém činu. I syna litoval více než předtím a vyčítal si teď, že se mu příliš málo věnoval. Ale k novorozenému malému děvčátku choval jakýsi zvláštní cit, byla to nejen útrpnost, ale i něha. Zprvu se věnoval jen ze soucitu té slaboučké novorozené holčičce, která nebyla jeho dcerou a byla za matčiny nemoci zanedbávána a patrně by byla zemřela, kdyby se o ni nebyl postaral – a pak ani sám nevěděl, jak to přišlo, ale zamiloval si ji. Chodil několikrát za den do dětského pokoje a dlouho tam sedával, takže kojná a chůva, které před ním zpočátku měly trému, si na něho zvykly. Někdy se vydržel celou půlhodinu mlčky dívat na spící šafránově červenou, boubelatou svraštělou tvářičku dítěte, sledovat pohyby zamračeného čela

a buclaté ručky se zaťatými prsty, a pozorovat, jak si dítě mne hřbetem ruky oči a kořen nosu. Zvláště v takových chvílích se Alexej Alexandrovič cítil dokonale klidný a usmířený a neviděl na své situaci nic mimořádného, nic, co by se mělo změnit.

Ale jak čas ubíhal, viděl Alexej Alexandrovič stále jasněji, že mu nebude dopřáno v této situaci setrvat, třeba se mu dnes jevila tak přirozenou. Tušil, že kromě blahodárné duchovní síly, která usměrňuje jeho duši, existuje jiná, hrubá, stejně mocná, ne-li ještě mocnější síla, která řídí jeho život, a že tato síla mu neposkytne žádoucí pokorný klid. Tušil, že všichni na něho pohlížejí v tázavém údivu, že mu nerozumějí a cosi od něho očekávají. Zvláště ostře pocítoval vratkost a nepřirozenost svého vztahu k ženě.

Když pominula přecitlivělost způsobená hrozící smrtí, začal pozorovat, že se ho Anna bojí, těžce nese jeho přítomnost a nedokáže se mu podívat přímo do očí. Jako by mu chtěla cosi říci a neodvážila se; jako by rovněž tušila, že tento jejich vzájemný poměr nemůže dlouho trvat, a proto od něho cosi očekávala.

Koncem února se Annina novorozená dcera, taktéž jménem Anna, roznemohla. Alexej Alexandrovič se stavil ráno v dětském pokoji, nařídil, aby se poslalo pro lékaře, a pak odjel na ministerstvo. Po práci se vrátil kolem čtvrté hodiny domů. V předpokoji uviděl švarného premovaného lokaje v medvědí pelerínce, který držel bílý dámský plášť z americké kožešiny.

„Kdo je tu?“ zeptal se Alexej Alexandrovič.

„Paní kněžna Jelizaveta Fjodorovna Tverská,“ odpověděl lokaj a Alexejovi Alexandroviči se zdálo, že se při tom usmívá.

Po celý ten krušný čas Karenin pozoroval, že jeho známí ze společnosti, zvláště ženy, jeví zvýšený zájem o něho i jeho manželku. Pozoroval na všech těch známých jakousi stěží potlačovanou radost, stejnou radost, jakou viděl na očích advokátovi a teď zas lokajovi. Všichni byli jako u vytržení, jako by chystali nějakou svatbu. Kdykoli se s ním potkali, ptali se s těžce potlačovanou radostí na jeho zdraví.

Přítomnost kněžny Tverské byla Alexejovi Alexandroviči nemilá jednak pro vzpomínky s ní související, jednak ji vůbec neměl v lásce. Šel rovnou do dětského pokoje. V prvním dětském pokoji byl Serjoža. Skoro ležel na stole, cosi kreslil a vesele žvatlal. Anglická vychovatelka, která za Anniny nemoci vystřídala Francouzku, seděla se svým háčkováním vedle chlapce. Teď rychle vstala, uklonila se a dloubla Serjožu.

Alexej Alexandrovič pohladil syna po hlavě, odpověděl vychovatelce na otázku po ženině zdraví a zeptal se, co lékař říkal dítěti.

„Lékař říkal, že to není nic vážného, a předepsal koupele, milostpane.“

„Ale ona má pořád bolení,“ pravil Alexej Alexandrovič. Poslouchal, jak dítě ve vedlejším pokoji křičí.

„Myslím, že kojná není dobrá,“ osmělila se Angličanka.

„Proč myslíte?“ Alexej Alexandrovič se zarazil.

„Takhle to bylo u hraběnky Paulové, milostpane. Dítě léčili a pak se přišlo na to, že má prostě hlad. Kojná neměla dost mléka, milostpane.“

Alexej Alexandrovič se zamyslel, chvilku stál a pak vešel do dalších dveří. Děvčátko odvracelo hlavičku, kroutilo se kojné v náručí a nechtělo ani plný prs, ani nechtělo ztichnout přes všechno chlácholení kojné a chůvy, které se nad ním skláněly.

„Pořád to není lepší?“ zeptal se Alexej Alexandrovič.

„Slečinka je moc neklidná,“ šeptem odpověděla chůva.

„Miss Edwardová říká, že snad kojná nemá mléko.“

„Taky si myslím, Alexeji Alexandroviči.“

„Ale proč to neřeknete?“

„A komu to mám říct? Anna Arkad'jevna pořád stůně,“ mrzutě zabručela chůva.

Chůva byla starou služebnicí v domě. A v jejích prostých slovech viděl Alexej Alexandrovič nárážku na své postavení.

Dítě křičelo ještě hlasitěji, až se zalykalo a chroptělo. Chůva mávla rukou, šla k děcku, vzala je kojné z náručí a nosila je po pokoji, aby je uspala.

„Musíme požádat lékaře, aby kojnou prohlédl,“ řekl Alexej Alexandrovič.

Zdravě vyhlížející, nafintěná kojná se polekala, že bude propuštěna. Bručela si něco pod nos a zapínajíc si velký prs, pohrdavě se usmála, jak někdo může pochybovat, že by měla dost mléka. I v tomto úsměvu shledal Alexej Alexandrovič výsměch svému postavení.

„Chudinka děcko!“ řekla chůva konejšící dítě a dál je nosila po pokoji.

Alexej Alexandrovič se posadil na židli a s trpitelským smutným výrazem se díval na chůvu, chodící sem a tam.

Když dítě konečně ztichlo, když je uložili do hluboké postýlky a chůva mu narovnala polštář a odešla od něho, Alexej Alexandrovič vstal a s námahou, po špičkách k němu přistoupil. Chvilí se mlčky a stále tak smutně díval na dítě. Ale vtom se mu ve tváři objevil úsměv, který mu zahýbal vlasy a zvlnil pokožku na čele, a Alexej Alexandrovič zase tak tiše vyšel z pokoje.

V jídelně zazvonil a nařídil sluhovi, aby se zase poslalo pro lékaře. Mrzel se na ženu, že se nestará o to rozkošné dítě, a ve své rozmrzelosti neměl chuť jít za ní a také by se nerad setkal s kněžnou Betsy. Ale žena by se mohla podívit, proč se u ní nestavil jako jindy, proto se přemohl a zamířil do ložnice. Když se blížil po měkkém koberci ke dveřím, mimoděk zaslechl rozhovor, který slyšet nechtěl.

„Kdyby neměl odjet, chápala bych váš odmítavý postoj a jeho také. Ale váš muž musí být nad to povznesen,“ pravila Betsy.

„Nedělám to kvůli muži, ale kvůli sobě. Nemluvte tak!“ rozčileně odpovídala Anna.

„Ano, ale není možné, abyste se nechtěla rozloučit s člověkem, který se chtěl kvůli vám zastřelit...“

„Právě proto nechci.“

Alexej Alexandrovič se s polekaným a provinilým výrazem zarazil a chtěl se nenápadně vzdálit. Ale uvážil, že by to bylo nedůstojné, znova se obrátil, zakašlal a ubíral se k ložnici. Hlasy zmlkly a on vstoupil.

Anna v šedém županu seděla na pohovce. Husté, na ježka ostříhané černé vlasy jí trčely na kulaté hlavě. Jako vždy, když spatřila muže, z její tváře náhle zmizela živost; svěsila hlavu a nepokojně se ohlédla po Betsy. Betsy, oblečená podle nejnovější módy, v kloboučku, který se jí vznášel kdesi nad hlavou jako stínítko na lampě, v šedomodrých šatech s nápadnými šikmými pruhy na živůtku z jedné strany a na sukni ze strany druhé, seděla vedle Anny, držela vysokou plochou postavu hezky zpříma, jen hlavu trochu nachýlila a přivítala Karenina škodolibým úsměvem.

„Ach!“ řekla v líčeném údivu. „Jsem velice ráda, že jste doma. Nikde se neukážete a už jsem vás neviděla, co se Anna rozstonala. Všecko jsem slyšela... jak jste starostlivý. Ano, jste úžasný manžel!“ pravila s významným laskavým pohledem, jako by mu udílela řád za ušlechtilé chování k ženě.

Karenin se chladně uklonil, políbil ženě ruku a tázal se, jak se jí daří.

„Myslím, že je to lepší,“ odpověděla, uhýbajíc před jeho pohledem.

„Ale máte nějak horečnatou barvu,“ poznamenal Karenin s důrazem na slově „horečnatou“.

„Příliš jsme se rozpovídaly,“ prohodila Betsy, „jsem si vědoma, že to ode mne bylo sobecké, a už jdu.“

Vstala. Ale Anna náhle zrudla a prudce ji uchopila za ruku.

„Ne, zůstaňte ještě, prosím. Musím vám říci... Vlastně ne, vám,“ obrátila se ke Kareninovi a ruměnec jí zaplavil šíji a čelo. „Nechci a nemohu před vámi dělat žádné tajnosti.“

Alexej Alexandrovič zalupal prsty a svěsil hlavu.

„Betsy říkala, že hrabě Vronskij se k nám chtěl přijít rozloučit před odjezdem do Taškentu.“ Nedívala se na muže a patrně spěchala, aby už všechno vyslovila, i když jí to bylo tolik zatěžko. „Řekla jsem, že ho nemohu přijmout.“

„Řekla jste, má drahá, že to bude záležet na Alexejevi Alexandroviči,“ opravila ji Betsy.

„Ale ne, nemohu ho přijmout a ani to k ničemu ne...“ Vtom se zarazila a tázavě pohlédla na muže (nedíval se na ni). „Zkrátka nechci...“

Alexej Alexandrovič přisedl k ní a chtěl ji vzít za ruku.

V prvním popudu rychle uhnula jeho zvlhlé ruce s velkými naběhlými žilami, která hledala ruku její; ale pak mu ji s patrným sebezapřením stiskla.

„Velice vám děkuji za důvěru, ale...“ řekl a pln rozpaků a nevole cítil, že věc, kterou si může snadno a jasně rozhodnout sám před sebou, nemůže posoudit před kněžnou Tverskou, jež mu byla ztělesněním hrubé síly – síly, která měla řídit jeho život před tváří společnosti a bránila mu, aby se oddal svému citu lásky a odpuštění. Zarazil se a hleděl na kněžnu Tverskou.

„Tak se mějte hezky, drahoušku,“ řekla Betsy a vstala. Políbila Annu a odešla. Alexej Alexandrovič ji vyprovázel.

„Alexeji Alexandroviči! Znáám vás jako skutečně ušlechtilého člověka,“ začala Betsy. Zůstala stát v malém salónku. Ještě jednou stiskla Kareninovi ruku. „Jsem cizí osoba, ale mám ji tolik ráda a tolik si vážím vás, že se vám osměluji dát radu. Přijměte ho. Alexej Vronskij je zosobněná čest a odjíždí do Taškentu.“

„Děkuji vám, Jasnosti, za vaši účast i radu. Ale otázku, zda může, či nemůže někoho přijmout, si žena rozhodne sama.“

Prohlásil to podle zvyku důstojně, povytáhl přitom obočí a vzápětí ho napadlo, že slova mohou být jakákoli, ale jeho situace důstojnost postrádá. A viděl to z potlačovaného, zlého a škodolibého úsměvu, s kterým na něho Betsy pohlédla, když tu větu pronesl.

XX

Alexej Alexandrovič se rozloučil s Betsy v sále a ubíral se k ženě. Ležela, ale jakmile zaslechla jeho kroky, honem si sedla do původní polohy a ulekaně se na něho dívala. Viděl, že plakala.

„Jsem ti velice vděčen za důvěru,“ mírně opakoval rusky větu, kterou prve vyslovil před Betsy francouzsky, a sedl si vedle ní. Kdykoli mluvil rusky a tykal jí, Annu to tykání nesnesitelně dráždilo. „A jsem ti velice vděčen za tvé rozhodnutí. Také se domnívám, když už hrabě Vronskij odjíždí, že nemá význam, aby k nám chodil. Ačkoli...“

„Ale to už jsem přece řekla, nač to opakovat?“ náhle ho přerušila Anna podrážděně, neboť už se nedovedla včas opanovat. Nemá to význam, pomyslí si, aby člověk přišel dát sbohem ženě, kterou miluje, pro kterou chtěl zahynout a zničit se a která bez něho nemůže žít. Nemá to význam! Sevřela rty a sklopila blýskající oči na jeho ruce s naběhlými žilami, které pomalu mnuly jedna druhou.

„Už o tom nikdy nemluvme,“ dodala o něco klidněji.

„Nechal jsem na tobě, aby sis tu věc rozhodla, a velice rád vidím...,“ užuž začal Alexej Alexandrovič.

„Že mé přání se shoduje s vaším,“ dopověděla rychle, podrážděna, že muž mluví tak pomalu, zatímco ona ví předem, co jí řekne.

„Ano,“ přisvědčil. „A kněžna Tverská se naprosto nemístně vměšuje do složitých rodinných problémů. Zvláště ona...“

„Vůbec tomu nevěřím, co se o ní povídá,“ prudce ho přerušila Anna. „Vím, že mě má upřímně ráda.“

Alexej Alexandrovič vzdychl a odmlčel se. Nervózně si hrála se štrápci u županu, pohlížeje na muže s trapným pocitem fyzického odporu, který si vyčítala, ale který nemohla překonat. Přála si teď jedinou věc: být zbavena jeho odporné přítomnosti.

„Poslal jsem teď pro doktora,“ řekl Alexej Alexandrovič.

„Nic mi není. K čemu doktora?“

„Ne, ale malička pláče a kojná prý má málo mléka.“

„Tak proč jsi mě nenechal kojit, když jsem tak zoufale prosila? Je to taky (Alexej Alexandrovič pochopil, co znamená slovo „taky“), je to taky dítě a oni je umoří.“ Zazvonila a poručila, aby jí dítě přinesli. „Prosila jsem, abych ji směla sama kojit, ale to jsem nesměla, a teď mi bude někdo něco vyčítat!“

„Nevyčítám...“

„Ne, vyčítáte mi to! Bože můj! Proč jsem neumřela!“ A rozeštkala se. „Odpusť mi, jsem rozčilená a snad jednám špatně,“ vzpomínala se. „Ale odejdi...“

Ne, tak to nemůže zůstat, řekl si Alexej Alexandrovič rozhodně, když opustil manželčin pokoj.

Viděl, jak je společensky znemožněn, jak ho žena nenávidí, jak mocná je ona tajemná hrubá síla, která v rozporu s jeho duševním rozpoložením řídí jeho život a vyžaduje splnění své vůle a změnu jeho vztahu k ženě – to vše dnes bylo zřejmé, jako dosud nikdy. Viděl jasně, že celá společnost i žena od něho cosi vyžaduje, ale co vlastně, to pochopit nemohl. Cítil, že proto se v jeho nitru rodí zloba, mařící jeho klid i všecku záslužnost jeho obětavých skutků. Soudil, že pro Annu by bylo lepší přerušit styky s Vronským, ale když všichni shledávali, že to není možné, byl dokonce ochoten znova ty styky trpět, jen aby neuvalil hanbu na děti, aby je neztratil ani neměnil své postavení. Bylo to sice ohavné, ale přece jen lepší než úplný rozchod, kterým by se Anna octla v beznadějně potupné situaci, zatímco on sám by ztratil všechno, co miloval. Ale připadal si bezmocný. Věděl předem, že všichni jsou proti němu a nedovolí mu udělat, co se mu nyní jevílo tak přirozené a dobré, ale donutí ho k tomu, co je ohavné, ale co oni pokládají za žádoucí.

XXI

Betsy ještě neodešla ze sálu, když se s ní Stěpan Arkad'jič (zrovna přijel od Jelisejeva, kde dostali čerstvé ústřice) potkal ve dveřích.

„Ale! Kněžna! To je milé shledání!“ zahlaholil. „Právě jsem byl u vás.“

„Shledání na okamžik, protože odcházím,“ řekla Betsy s úsměvem a už si natahovala rukavičku.

„Počkejte, kněžno, s tou rukavičkou, nechte mě, ať vám políbím ruku. Jestli pro něco blahorečím návratu starodávné módy, je to líbání rukou.“ Políbil Betsy ruku. „Kdypak se uvidíme?“

„Vy si to nezasloužíte,“ odpověděla Betsy s úsměvem.

„Nikoli, ohromně si to zasloužím, protože se ze mne stal svrchovaně vážný člověk. Dávám do pořádku nejenom vlastní rodinné poměry, ale i cizí.“ Při těch slovech se významně zatvářil.

„Ach, to ráda slyším!“ odvětila Betsy, neboť ihned pochopila, že míní Annu. Vrátili se do sálu a v koutě zůstali stát. „On ji zničí,“ významně zašeptala Betsy. „To je nemožné, prostě nemožné...“

„Jsem moc rád, že se na to tak díváte,“ pravil Stěpan Arkad'jič a s vážným, trpitelským a soucitným výrazem potřásl hlavou. „Proto jsem přijel do Petrohradu.“

„Celé město o tom mluví,“ pokračovala Betsy. „Je to nemožná situace. Ona se tratí člověku před očima. On nechápe, že ona náleží k ženám, s jejichž city nejsou žerty. Bud', anebo: ať jedná energicky a odveze ji pryč, anebo ať jí povolí rozvod. Ale tohle ji ničí.“

„Ba právě... Ano...,“ s povzdechem řekl Oblonskij. „Proto jsem tady. Totiž ne docela proto... Udělali mě komořím, no a tak jsem se musel jít poděkovat. Ale hlavně musím dát do pořádku tohleto.“

„Tak pomáhej pánbůh!“ řekla Betsy.

Stěpan Arkad'jič vyprovodil kněžnu Betsy až do předsíně, ještě jednou jí políbil ruku kousek nad rukavičkou, na místě, kde buší

tep, ještě jí natlachal spoustu necudných hloupostí, že už nevěděla, má-li se zlobit, nebo smát, a potom se odebral k sestře. Našel ji celou uplakanou.

Přestože byl v náladě sršící veselím, ihned se nenuceně přenesl do soucitného, lyricky vzrušeného tónu, který se hodil k náladě její. Zeptal se jí, jak se jí daří a jak strávila dopoledne.

„Moc a moc špatně. Den a ráno a všechny minulé i příští dny,“ řekla Anna.

„Myslím, že se poddáváš chmurám. Musíš se vzchopit a brát život, jaký je. Vím, že je to těžké, ale...“

„Slyšela jsem, že ženy milují muže i pro jejich nectnosti,“ náhle začala Anna, „ale já ho nenávidím pro jeho ctnosti. Nemohu, nemohu s ním žít. Chápej, pohled na něho na mne působí fyzicky a musím se chtěj nechtěj rozčilovat. Co tedy mám dělat? Byla jsem nešťastná a myslila jsem si, že horší už to nemůže být, ale takový hrozný stav, v jakém jsem dnes, jsem si neuměla představit. Věřil bys, vím, že je dobrý, vynikající člověk, že mu nesaám ani po kotníky, ale přece ho nenávidím. Nenávidím ho pro jeho ušlechtilost. A nezbyvá mi nic než...“

Chtěla říci „zemřít“, ale Stěpan Arkad’jič jí nedal domluvit.

„Jsi nemocná a podrážděná,“ řekl. „Hrozně přeháníš, věř mi. Není na tom nic tak strašného.“

A Stěpan Arkad’jič se usmál. Nikdo jiný na jeho místě, tváří v tvář takovému zoufalství, by si nebyl dovolil úsměv (úsměv by vypadal jako hrubost), avšak v jeho úsměvu bylo tolik dobroty a téměř ženské něhy, že neurážel, ale konejšil a uklidňoval. Jeho tichá uklidňující řeč působila konejšivě a tišivě jako mandlový olej. A Anna to brzo vycítila.

„Ba ne, Stivo,“ řekla. „Jsem ztracená! Ba ještě hůř. Ještě nejsem ztracená nadobro, nemohu říci, že je všemu konec, naopak cítím, že není. Jsem jako struna napjatá k prasknutí. Ale ještě není konec... a ten bude strašlivý.“

„Nevadí, struna se může opatrně povolit. Vždycky se musí najít východisko.“

„Pořád jsem na to myslila. Existuje jen jedno...“

Z jejího vyděšeného pohledu opět poznal, že tím východiskem myslí smrt, a nenechal ji domluvit.

„Vůbec ne,“ řekl. „Dovol. Nemůžeš vidět svou situaci, jako ji vidím já. Dovol, abych ti upřímně řekl svůj názor.“ Opět se šetrně usmál svým mandlovým úsměvem. „Začnu od začátku. Vzala sis člověka, který je o dvacet let starší. Vdala ses bez lásky nebo jsi nevěděla, co je to láska. Řekněme, že to byl omyl.“

„Strašný omyl!“

„Ale opakuji: je to už hotový fakt. Potom jsi řekněme měla tu smůlu, že ses zamilovala do jiného. Je to smůla. Ale je to rovněž hotový fakt. A tvůj muž to uznal a odpustil ti.“ Stěpan Arkadjič dělal po každé větě pomlčku, neboť očekával námitky, ale Anna neodpovídala. „Už se stalo. Ted’ další problém: můžeš nadále žít se svým mužem? Stojíš o to? Stojí o to on?“

„Nevím. Nic nevím.“

„Ale sama jsi říkala, že ho nesnášíš.“

„Ne, to jsem neřekla. To popírám. Nic nevím a v ničem se nevyznám.“

„Ano, jenže dovol...“

„Ty to nemůžeš pochopit. Cítím, jak letím střemhlav někam do propasti, ale nesmím usilovat o záchranu. Ani nemohu.“

„Nevadí, my ti tam něco podesteleme a zachytíme tě. Chápu tě, chápu, že nemůžeš na sebe vzít tu odpovědnost, abys vyslovila přání a své city.“

„Nic, vůbec nic si nepřeju... Jenom aby už bylo po všem.“

„Ale on to vidí a všechno ví. Snad si nemyslíš, že je na tom lépe než ty? Ty se trápíš, on se trápí, a jak to může dopadnout? Zatímco rozvodem by se všechno vyřešilo,“ s jistým úsilím vyslovil Stěpan Arkadjič hlavní myšlenku a významně pohlédl na Annu.

Neodpovídala a odmítavě zavrtěla ostříhanou hlavou. Ale její tvář náhle zazářila v někdejší kráse a z jejího výrazu pochopil, že si něco takového nepřeje pouze proto, že to považuje za nedosažitelné štěstí.

„Je mi vás strašně líto! A byl bych tak šťastný, kdybych to nějak dobře zařídil!“ pravil Stěpan Arkad’jič, tentokrát s úsměvem smělejší. „Ne, ne, nic neříkej! Kéž by dal bůh, abych to dovedl říci tak, jak cítím. Půjdu k němu.“

Anna na něho pohlédla záдумčivýma blýskavýma očima a neřekla nic.

XXII

Oblonskij vešel do pracovny Alexeje Alexandroviče. Ve tváři měl poněkud slavnostní výraz, s jakým obvykle usedal na předsednické místo ve svém úřadě. Karenin chodil s rukama za zády po pokoji a přemýšlel o téže věci, o které mluvil Stěpan Arkadjič s jeho ženou.

„Nevyrušuji?“ Stěpan Arkadjič najednou pociťoval před švagrem nezvyklé rozpaky. Aby je zakryl, vytáhl čerstvě koupené pouzdro s moderním uzávěrem, přičichl si ke kůži a vyndal si cigaretu.

„Ne. Přeješ si něco?“ nevrle odpověděl Alexej Alexandrovič.

„Ano, rád bych... Musím s tebou mlu... Ano, musím s tebou mluvit,“ řekl Stěpan Arkadjič a překvapen si uvědomil, že cítí nezvyklý ostych.

Byl to pocit tak nečekaný a zvláštní, že Stěpan Arkadjič neuvěřil, že je to hlas svědomí, které mu pravilo, že chce provést špatnost. Stěpan Arkadjič se přemohl a svůj ostych překonal.

„Doufám, že nepochybuješ o mé lásce k sestře ani o mé upřímné oddanosti a úctě k tobě,“ řekl a začervenel se.

Alexej Alexandrovič zůstal stát a neodpovídal, ale jeho tvář ohromila Oblonského výrazem pokorné oběti.

„Měl jsem v úmyslu, chtěl jsem si s tebou promluvit o sestře a o vašem vzájemném poměru,“ řekl Stěpan Arkadjič, dosud zápasící s nezvyklým ostychem.

Alexej Alexandrovič se smutně usmál, pohlédl na švagra, ale neodpověděl, šel ke stolu, vzal z něho rozepsaný dopis a podal jej švagrovi.

„Taky na to ustavičně myslím. Tohle jsem začal psát, protože se domnívám, že se lépe vyjádřím písemně a že moje přítomnost ji dráždí,“ řekl a podal mu dopis.

Stěpan Arkad'jič si vzal dopis, nechápavě, užasle pohlédl do zkalených očí, které se na něho upřely, a dal se do čtení.

„Vidím, že má přítomnost je Vám na obtíž. I když to bylo poznání velice bolestné, vidím, že je tomu tak a jinak být ani nemůže. Nic Vám nevytýkám a Bůh je můj svědek, že když jsem Vás za Vaší nemoci spatřil, upřímně jsem se rozhodl zapomenout na vše, co mezi námi bylo, a začít nový život. Nelituji a nikdy nebudu litovat svého činu. Ale přál jsem si jedno jediné, Vaše dobro, dobro pro Vaši duši, a dnes vidím, že jsem toho nedosáhl. Řekněte mi sama, co Vám poskytne opravdové štěstí a duševní klid. Odevzdávám se zcela do Vaší vůle a Vašemu smyslu pro spravedlnost.“

Stěpan Arkad'jič vrátil švagrovi psaní a stále se na něho díval stejně nechápavě, neboť nevěděl, co říci. Mlčení jim bylo oběma tak trapné, že Stěpanovi Arkad'jiči projelo rty bolestné chvění, zatímco mlčel a nespouštěl zrak z Kareninova obličeje.

„Tohle jsem jí chtěl říci,“ pravil Alexej Alexandrovič a odvrátil se.

„Ano, ano...“, „zahučel Stěpan Arkad'jič, neschopen odpovědi, protože mu slzy stoupaly k hrdlu. „Ano, ano. Rozumím vám,“ vypravil ze sebe konečně.

„Chci vědět, co by si přála,“ řekl Karenin.

„Obávám se, že sama nechápe, v jaké je situaci. Nemůže ji dost dobře posoudit,“ odpověděl Stěpan Arkad'jič. Už se poněkud vzchopil. „Je deprimovaná, ano, deprimovaná tvou velkomyslností. Jestli si přečte ten dopis, nebude schopna nic říci, jenom ještě víc klesne na mysli.“

„Ano, ale co tedy? Jak vysvětlit... jak se dá zjistit její přání?“

„Dovolíš-li, abych řekl svůj názor, tedy myslím, že je na tobě, abys přímo uvedl, jaké prostředky pokládáš za nutné, aby se skoncovalo s tímto stavem.“

„Soudíš tedy, že by se s ním mělo skoncovat?“ přerušil ho Alexej Alexandrovič. „Ale jak?“ dodal a nezvyklým pohybem si přešel rukou před očima. „Nevidím žádné možné východisko.“

„Z každé situace se dá najít východisko,“ řekl Štěpan Arkad’jič, vstal a pomalu už nabýval kuráže. „Byly doby, kdy ses chtěl rozejít... Přesvědčíš-li se teď, že nemůžete být spolu šťastni...“

„Šťěstí lze chápat různě. Ale dejme tomu, že jsem se vším srozuměn, že nic nechci. Jaké máme východisko z takové situace?“

„Chceš-li znát můj názor,“ řekl Štěpan Arkad’jič s tímž konejšivým, něžným, mandlovým úsměvem, jako když hovořil s Annou. Dobrácký úsměv byl tak přesvědčivý, že Alexej Alexandrovič, ačkoli si uvědomoval svou slabost a podléhal jí, byl volky nevolky ochoten věřit všemu, co Oblonskij řekne. „Ona to nikdy nevysloví nahlas. Ale jedna věc je možná, jednu věc si může přát,“ pokračoval Štěpan Arkad’jič. „Totiž přerušení styků a všech vzpomínek s nimi spojených. Podle mého si dnes nezbytně musíte ujasnit nové vztahy. A ty vztahy mohou být vytvořeny jen tehdy, když obě strany budou volné.“

„Rozvod,“ s odporem ho přerušil Alexej Alexandrovič.

„Ano, myslím, že rozvod. Ano, rozvod,“ opakoval Štěpan Arkad’jič a začervenal se. „Je to po všech stránkách nejrozumnější řešení pro manžele, když to mezi nimi vypadá jako mezi vámi. Co dělat, když manželé shledali, že spolu nemohou žít? To se může stát vždycky.“ Karenin těžce vzdychl a zavřel oči. „Jenom je nutno vzít v úvahu jednu věc, totiž chce-li někdo z manželů uzavřít nový sňatek. Když ne, je to velice jednoduché,“ řekl Štěpan Arkad’jič. Stále víc a víc se zbavoval rozpaků.

Alexej Alexandrovič rozčilením sraštil obličej, něco si pro sebe zahučel a neodpovídal. Všechno, co pro Štěpana Arkad’jiče bylo tak velice jednoduché, to on tisíckrát promyslel. A nezdálo se mu to příliš jednoduché, ale naopak zcela nemožné. Rozvod, o kterém už věděl všechno do detailů, mu nyní připadal nemožný, poněvadž vědomí vlastní důstojnosti a úcta k náboženství mu nedovolily, aby na sebe vzal obvinění z fiktivního cizoložství, a tím méně mohl připustit, aby žena, které odpustil a kterou miloval, byla usvědčena

a uvržena do hanby. Rozvod se mu jevil nemožný z dalších, ještě závažnějších příčin.

Co bude v případě rozvodu se synem? Nechat ho matce není možné. Rozvedená matka bude mít svou nelegitimní rodinu, v které ho s největší pravděpodobností čeká postavení pastorka a nevalné vychování. Nechat si ho? Karenin věděl, že by to od něho byla pomsta, a to si nepřál. Ale kromě toho mu připadal rozvod nemožný hlavně proto, že svolením k rozvodu by uvrhl Annu do zkázy. Vzal si k srdci, co mu řekla v Moskvě Darja Alexandrovna – že když se rozhoduje pro rozvod, myslí na sebe, ale neuvažuje, že by ji zahubil navždy. Spojil si ta slova se svým odpuštěním, se svou příchylností k dětem, a chápal je nyní po svém. Svolit k rozvodu, dát jí volnost znamenalo podle jeho představ připravit sebe o poslední pojitko s životem dětí, které měl rád, a ji – o poslední oporu na cestě pravé a uvrhnout ji do záhuby. Bude-li rozvedená žena, bude žít (to věděl) s Vronským, což bude svazek nezákonný a hříšný, jelikož podle církevních zákonů se žena nesmí znova provdat, dokud je naživu její muž. Bude žít s Vronským a on ji za nějaký rok, dva roky opustí anebo ona sama naváže nový poměr. A jestliže Alexej Alexandrovič svolí k nezákonnému rozvodu, bude vinen její zkázou. Stokrát o tom všem uvažoval a byl přesvědčen, že rozvod není tak jednoduchá věc, jak tvrdí švagr, ale je naopak zhola nemožný. Nevěřil Oblonskému ani slovo, na každé jeho slovo měl tisíce námitek, ale poslouchal ho a cítil, že jeho ústy mluví ona mohutná hrubá síla, která řídí jeho osudy a které se musí podrobit.

„Jde jen o to, za jakých podmínek svolíš k rozvodu. Ona nic nechce, neodvažuje se tě prosit a všechno nechává na tvé velkomyšlnosti.“

„Bože, bože můj! Zač mě trestáš?“ pomyslně si Alexej Alexandrovič, když si detailně vybavil, jak muž bere u rozvodu vinu na sebe, a hanbou si zakryl obličej stejným gestem, jak to činil Vronskij.

„Jsi rozrušen, chápu. Ale když si všechno dobře rozmyslíš...”

„A udeřil-li by tebe kdo v líce, nasad' mu i druhého, a tomu, kterýž tobě odjímá plášť, také i sukně nebraň,“ vzpomněl si Alexej Alexandrovič.

„Ano, ano!“ vykřikl pisklavým hlasem. „Uvaluji hanbu na sebe, vzdávám se i syna, ale... ale nebylo by lepší toho nechat? Dělej konečně, jak chceš...“

Odvrátil se od švagra, aby mu nebylo vidět do obličeje, a usedl na židli u okna. Byl roztrpčen, jímál ho stud; ale zároveň s tím žalem a studem pociťoval radost a zjhl nad velikostí své pokory.

Stěpan Arkad'jič byl pohnut. Chvíli mlčel.

„Alexeji Alexandroviči, věř mi, že ocením tvou velkomyslnost,“ řekl posléze. „Ale asi to byla vůle Páně,“ dodal. Vzápětí si uvědomil, že mluví hloupě, a stěží se ubránil úsměvu nad vlastní hloupostí.

Alexej Alexandrovič chtěl cosi odpovědět, ale pro slzy nemohl.

„Je to osudové neštěstí a musíme se s ním smířit. Chápu toto neštěstí jako hotový fakt a snažím se pomoci jí i tobě,“ řekl Stěpan Arkad'jič.

Když opustil švagrův pokoj, byl pohnut, ale to mu nebránilo, aby byl spokojen, že se tak zdařile zhostil své úlohy, neboť byl přesvědčen, že Alexej Alexandrovič svá slova neodvolá. K té spokojenosti se družil i nápad, že až bude po všem, bude ženě a blízkým známým dávat hádanku: „Jaký je rozdíl mezi mnou a panovníkem? Panovník dělá odvody a já dělám rozvody. U odvodu jsou lidé nešťastní, a u rozvodu... Nebo: v čem jsme si podobní, já a panovník? Když... Ačkoli, vymyslím si ještě něco lepšího,“ řekl si Stěpan Arkad'jič s úsměvem.

XXIII

Rána Vronského byla nebezpečná, třebaže nezasáhla srdce. Několik dní byl mezi životem a smrtí. Když mohl poprvé promluvit, seděla u něho v pokoji jen bratrova žena Varja.

„Varjo!“ řekl a přísně se na ni podíval. „Postřelil jsem se náhodou. A prosím tě, nikdy o tom nemluv a takhle to všem řekni. Nebo by to vypadalo příliš hloupě!“

Varja neodpověděla, jen se nad ním sklonila a s radostným úsměvem se mu podívala do obličeje. Měl jasné oči už bez horečného lesku, ale jejich výraz byl přísný.

„Díky bohu!“ řekla Varja. „Nic tě nebolí?“

„Tady trochu.“ Ukázal si na prsa.

„Tak ukaž, převážu tě.“

Mlčky stiskl široké čelisti a díval se na ni, jak ho převazuje. Když byla hotová, řekl:

„Už nemám horečku. Prosím tě, postarej se, aby nebyly řeči, že jsem se střelil schválně.“

„Vždyť o tom nikdo nemluví. Jenom doufám, že už nebudeš náhodou střílet,“ pravila s tázavým úsměvem.

„Asi ne, ale bylo by lepší...“

A ponuře se usmál.

Varju sice polekala jeho slova i úsměv, ale když potom zánět přešel a Vronskij se začal zotavovat, pocítil, že s jednou stránkou svého žalu zúčtoval úplně. Svým činem ze sebe jaksi smyl hanbu a ponížení, které pocítoval dřív. Mohl teď klidně myslet na Alexeje Alexandroviče. Uznával jeho velkomyslnost a už si nepřipadal pokořený. Kromě toho se vrátil do starých životních kolejí. Viděl, že se může bez rozpaků dívat lidem do očí a že může žít podle svých zvyklostí. Jediné, co si nedovedl vyrvat ze srdce, ačkoli se tomu

pocitu neustále vzpíral, byla přímo zoufalá lítost, že ji ztratil navždy. Nyní, kdy před jejím mužem vykoupil svou vinu, musel se jí vzdát a už nikdy se nesměl postavit mezi ni, kající ženu, a jejího muže; to už si v srdci pevně rozhodl; avšak nemohl si ze srdce vyrvat lítost nad ztrátou její lásky, nedovedl vymazat ze vzpomínek chvíle štěstí, které s ní prožil, kterých si tak málo vážil tenkrát a které ho s celým svým kouzlem pronásledovaly nyní.

Serpuchovskoj si pro něho vymyslel služební cestu do Taškentu a Vronskij s jeho návrhem bez váhání souhlasil. Ale čím víc se blížil den odjezdu, tím víc ho tížila oběť, kterou přinášel své mravní povinnosti.

Rána se zacelila a Vronskij už jezdil ven a připravoval se k odjezdu do Taškentu.

Jen jedinkrát ji spatřit a potom se zahrabat a třeba umřít – myslil si a při jedné návštěvě na rozloučenou vyslovil tuto myšlenku před Betsy. Betsy jela se vzkazem k Anně a přinesla mu zamítavou odpověď.

Tím lépe, pomyslel si Vronskij, když dostal tuto zprávu. Byla to slabost, která by ho připravila o poslední síly.

Nazítří dopoledne přišla k němu Betsy sama a oznámila, že dostala prostřednictvím Oblonského spolehlivou zprávu, že Alexej Alexandrovič svoluje k rozvodu, a tudíž se Vronskij může s Annou setkat.

Vronskij už se nestaral o Betsy ani ji nešel vyprovodit, zapomněl na všechna svá předsevzetí, neptal se, kdy může přijít a kde je Annin manžel, a rovnou se rozjel ke Kareninovým. Vyběhl po schodech jako smyslů zbavený a rychlým krokem, divže neutíkal, vešel k ní do pokoje. Neuvažoval, nedbal, zda v pokoji někdo je, či není, objal ji a už jí pokrýval polibky tvář, ruce i šiji.

Anna se připravovala na toto shledání, přemýšlela, co mu řekne, ale nedostala se k tomu, stržena jeho vášní. Chtěla, aby se uklidnil, chtěla uklidnit sebe, ale už bylo pozdě. Jeho cit se přenesl na ni. Rty se jí tak trásly, že dlouho nemohla promluvit.

„Ano, máš mě v moci a jsem tvoje,“ konečně ze sebe namáhavě vypravila a přitiskla si k prsům jeho ruku.

„Tak to muselo být!“ řekl Vronskij. „Dokud budeme živi, musí to tak být. Ted’ to vím.“

„To je pravda,“ ozvala se Anna, objímajíc mu hlavu, a přitom bledla stále víc a víc. „Přece je v tom ale něco strašného po všem, co se stalo.“

„To všechno, všechno přejde a budeme nesmírně šťastní! Naše láska, kdyby ještě vůbec mohla vzrůstat, vzrostla by tím, že má v sobě něco strašného,“ pravil, vztyčil hlavu a odhalil v úsměvu silné zuby.

A nemohla než odpovědět úsměvem – nikoli na jeho slova, ale jeho milostným zrakům. Vzala ho za ruku a hladila se jí po zchlazených tvářích a ostríhaných vlasech.

„Nemohu tě s těmi krátkými vlasy poznat. Jsi ted’ moc hezká. Vypadáš jako chlapeček. Ale jsi hrozně bledá!“

„Ano, jsem moc slabá,“ pravila s úsměvem. A rty se jí opět zachvěly.

„Pojedeme do Itálie a tam se zotavíš.“

„Je to skutečně možné, abychom byli jako muž a žena, sami dva, jako rodina?“ řekla a podívala mu zblízka do očí.

„Bylo mi jen divné, že to vůbec někdy mohlo být jinak.“

„Stiva říká, že *on* se vším souhlasí, ale já nemohu přijmout *od něho* takovou oběť,“ řekla se zamyšleným nepřítomným pohledem.

„Nestojím o rozvod, je mi ted’ všechno jedno. Jenom nevím, jak rozhodne o Serjožovi.“

Vronskij nechápal, jak může v této chvíli shledání myslit a vzpomínat na syna, na rozvod. Což to nebylo lhostejné?

„Nemluv o tom, nemysli na to.“ Obrátil její ruku ve své ruce, aby upoutal její pozornost. Ale Anna se na něho ani nepodívala.

„Ach, proč jsem neumřela, bylo by to lepší!“ řekla a tiché slzy se jí řinuly po tvářích. Ale přesto se snažila usmívat, aby ho nezarmoutila.

Vzdát se lichotivého i nebezpečného poslání v Taškentu podle dřívějších představ Vronského bylo hanebné a nemožné. Ale teď bez rozmyšlení odmítl, a když upozoroval, že nadřizení jeho čin neschvalují, ihned odešel do výslužby.

Za měsíc zůstal Karenin v bytě sám se synem, kdežto Anna odjela s Vronským do ciziny, aniž vyčkala rozvodu, naopak jej rozhodně odmítla.

Lev Nikolajevič Tolstoj

Anna Kareninová I

Edice Klasická světová próza

Překlad Tatjana Hašková

Ilustrace na obálce Mikhail Zahranichny/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání

Verze 1.0 z 31. 1. 2019

ISBN 978-80-7602-509-7 (epub)

ISBN 978-80-7602-510-3 (pdf)

ISBN 978-80-7602-511-0 (prc)